

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT
900000102959

Habuit ab Authore in Amicitiae Symbolum.
Die 12 Junio: 1609

Commelinus

I.MUNNICKS
PRAXIS
CHEIRURGICA
Ultrajecti
ex Officina FRANCISCI HALMA Academiæ
Typographi. M.D.C.LXXXIX

JOHANNIS MUNNICKS,

Doctoris & Professoris Medici,

CHEIRURGIA,

AD

PRAXIN HODIERNAM ADORNATA.

IN QUA

VETERUM pariter, ac NEOTERICORUM Dogmata dilucidè exponuntur.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiæ Typographi, cIↃ IↃc LXXXIX.

VIRIS

Nobilissimis, Gravissimis, Amplissimis,

D. JOANNI BORRE

van AMERONGEN, JC[to],

Supremi Fœderatorum Belgarum Senatus, qui Hagæ Comitum est, nuperrimè membro,

D. ARNOLDO SPOOR, JC[to],

Illustrium Ordinum nomine ad Cameram Rationum hujus Provinciæ quondam delegato,

CONSULIBUS;

NEC NON

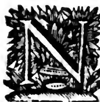
INCLYTO

Reipublicæ ULTRAJECTINÆ,

SENATUI,

ACADEMIÆ CURATORIBUS,

JOH. MUNNICKS, S. P.

On selectum quidem, ILLUSTRISSIMI PROCERES, sed per stu-

ſtudiorum laxamenta concinnatum qualecunquè hoc opus, & ſiſtere vobis, & ad judicii veſtri ſolem examinare, tam officii mei ratio, quam debita ſummis veſtris meritis obſervantia poſtulabat. De Cheirurgia enim agitur, Artis Medicæ parte cum antiquiſſima, tum maximè certa & evidente: namquè in aliorum morborum curationibus quum dubitari poſſit, ſecunda valetudo Medicinæ, an corporis beneficio contigerit; in hac parte, quæ manu curat, evidens eſt, omnem profectum, ut

ut aliquid ab aliis adjuvetur, hinc tamen plurimum trahere; imò nonnunquam in totum pendere. Hæc nihilominus, haud abſquè ſumma injuria, ſequioris ævi temporibus à Medicina ità ſejuncta fuit, ut ſi redirent priſci Rei Medicæ antiſtites, artem hanc, tanta cum induſtria ab ipſis excultam, tam mutilam nunc, & à corpore ſuo divulſam, deplorarent, ac in ipſa Medicina Cheirurgiam quærerent, eamque exulantem omni ſtudio revocandam reſtituendamque prædicarent, contenderent. Quic-

Quicquid hujus eſt, in chartarum harum anguſtias contractum, veſtris oculis ſubjicere non dubitavi. Dedi equidem, quod hoc quidem tempore optimum videbatur è literario meo proventu publicam in lucem prodere. Cætera benevolentia veſtra commendabit, qua me publicis Academiæ veſtræ muneribus admotum, non promptè minus ſuſcepiſtis, quam conſtanter hactenus fovetis.

LE-

LECTORI BENEVOLO,

CHEIRURGICAM ARTEM

AMANTI, S.

HAud immeritò actum agere videar, quod post tot laudatissimos auctores Cheirurgiam scribere voluerim. Sed quamvis hoc viri multi, ingenio præstantissimi atquè in praxi versatissimi, tentaverint; non tamen, quod pace ipsorum dixero, ob multa antehac obscura admodum, id hactenus peregisse videntur. Multum egerunt, *inquit Seneca*, qui ante nos fuerunt; sed non peregerunt. Multum adhuc restat operæ, multumque restabit. Neque ulli nato, post mille secula, præcidetur occasio, aliquid adhuc adjiciendi. *Cum itaque, ab aliquot*

quot retrò annis, major in Medicina lux affulserit; multò felicius hoc beato nostro seculo tentari id posse existimans, manum operi admovi: atquè Cheirurgicam Praxin, demtis ubiquè supervacuis, propositisquè solis necessariis, in ordinem redigere constitui. Desudavi multùm, ex Veterum pariter, ac Recentiorum fundamentis, ità librum hunc conscribere, ut in arte provectioribus non solùm, sed & ipsis posset inservire tyronibus. Quod an consequutus sim, æquissimo tuo judicio lubens committo. Vale, & nostris laboribus fruere.

In limatum & tersissimum

OPERIS

CHIRURGICI CODICEM,

Auctore Clariss. Medico

JOHANNE MUNNICKS,

Antecessore Ultrajectino.

Uisquis es, appropera, totumque huc mentis acumen,
Dirige, qui penitus vulnera nosse cupis,
Vulnera, non animis & amantum infixa medullis,
Qualia vel Flaccus, Naso vel ipse tulit;
Sed nimium fœdâ stillantia vulnera tabe,
Cum ferrum, aut ferro sævior ignis agit;
Urendusque jacet, qua parte est saucius æger,
Aut trepidus miserè membra secanda dolet:
Sævities nihil ista nocet, corpusque jacentis
Ne pereat totum, pars benè parva perit.
Omne quis unguentum, ruptos quis turpiter artus,
Ossaque quis memoret fracta, quis omne malum?
Singula charta VIRI surgentis ad alta loquatur,
Sunt nimis à curis hæc aliena meis.

Castor

Castor gaudet equis, enarrant vulnera miles
Et Medicus, ventos navita, pastor oves.
Mille ego prudentum volvo responsa, tuasque,
Roma vetus, leges explicuisse meum est.
Nec me scire juvat, quid sint gangræna, tumorque,
Quid cruor, & sanies, cumque liene jecur.
Scire tuum majus scis esse, ubi, docte Machaon,
Extinctos habili scis secuisse manu.
Rimaris parvum dissecto in corpore mundum,
Nexaque demonstras ordine cuncta suo.
Quanta DEI ex uno laus nata cadavere, quantus
NUMINIS ex ipso pulvere surgit honos!
Copia quæ rerum, quantus tibi militat usus,
Agmina morborum quantaque quotque domas!
Principiis prudens obstas, languentibus adstas
Ipse vigil: vigiles debilis æger amat;
Inde fit, ut Medicâ tot Febribus arte fugatis,
Famæ etiam claris proripiare rotis.
Laurus eat circum crines gaudentis, & ævo
Stet longo, Patriæ, Te medicante, salus.

L. v. POLL.

PRA-

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER PRIMUS.

DE

Tumoribus præter naturam.

CAPUT I.

De Tumoribus in genere.

I. TUMOR Græcis ὄγκος, corporis eminentiam ſonat. Hæc autem conſideratur, vel ſecundum naturam, ut in capite, ventre, juncturis, cæteris. Vel naturæ modum excedens, quemadmodum in Mammis lacte turgentibus, & in Ventre Mulieris prægnantis. Vel præter naturam, ut in omni Tumore nonnaturali actiones lædente.

II. Hippocrates generali nomine quemcunque tumorem οἴδημα vocare conſuevit, *Aphor.* 34. *ſect.* 4. & 37. 6. ac paſſim aliis in locis. At potius cum Galeno nobis Oedema erit tumor peculiaris, mollis, non dolens, quiquè prementis digiti veſtigium ſeu foveam exhibet. Arabes omnem omninò tumorem Apoſtema nuncupant: quæ tamen vox apud Græcos, ſignificatione multò contractiore, ſolum Abſceſſum, *hoc eſt*, collectæ materiæ in pus, aut in alienam ſubſtantiam converſionem denotat. Igitur Apoſtematis ſeu Tumoris Nomen.

A Abſceſ-

Abſceſſus eſt anguſtius nomen, quam Tumoris, quia omnis abſceſſus eſt tumor, non contra.

Definitio.

III. Galenus porrò Tumores modò inter morbos partium ſimilarium recenſet, alibi inter morbos organicos collocat, alibi ad continui ſolutionem refert. Verum Avicenna in tumore omnis generis morbos reperiri ſtatuit; ac proindè morbum eſſe compoſitum, unde tot tumoris definitiones promanarunt, ut videre eſt apud Galenum *lib.* 13. *Meth. cap.* 1. Tagaultium *lib.* 1. *de tumor. pr. nat. cap.* 1. Euſtach. Rudium *lib.* 1. *de tumor. pr. nat. cap.* 2. Aquapend. *Chirurg. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. Pigræum *prax. Chir. lib.* 3. *cap.* 1. alioſquè. At verò ſi rem rectè perpendamus, ſignificatumquè vocabuli tumoris & ὄγκ considerēmus, ac tumoris eſſentiam per ſe contemplemur, Tumorem definiamus, quod ſit *morbus, in quo corporis noſtri partes à naturali ſtatu magnitudine auctâ recedunt.* Vel ſimpliciter dicamus, *Tumorem præter naturam eſſe partium extuberantiam juſtò majorem*, atque adeò eſſe morbum figuræ, in magnitudine aucta.

Generales tumorum cauſæ.

IV. Ut autem propiùs intelligatur modus, quo plerique tumores excitentur, conſiderari debent 1. *Materiæ affluxus*, qui ſi non adſit, non datur tumor; verb. gr. ſi cadaver fuſtibus excipiatur, nullus oritur tumor, quia ſanguis, aliiquè humores in eo non fluunt, ſed condenſati ac coagulati ſunt; Sin verò fuſtigetur corpus vivum, ingentes oriuntur tumores, viz. ex ſanguine in parte contuſa fluido, & nunc propter contuſionem ibidem ſtagnante, 2. *Tranſitus impeditus*; etenim ſi via circulationis ſit aperta, partibuſque aliis communicetur, nunquam fit tumor, 3. *Infarctio* ſeu *Inhæſio materiæ*, quæ inſolitam in magnitudinem partem diſtendit.

V. Similiter Guido de Cauliaco, Tagaultius, Pigræus, & plures alii, unanimiter ſtatuunt Cauſas tumorum efficientes eſſe fluxionem & congeſtionem. Eſt autem Fluxio humoris in corpore motus ad aliquam partem, quæ eundem quantitate aut qualitate peccantem, ſine ſui læſione recipere non poteſt. Hinc ſequitur, Fluxionem fieri aut partis mittentis robore, aut recipientis imbecillitate: Etenim

nim in imbecilliores sese exonerare solent partes robustiores. Congestio verò est excrementorum in parte aliqua collectio, ob ejusdem partis imbecillitatem. Per hanc congestionem ferè frigidi tumores semper fiunt; calidi autem fluxione.

VI. Speciales autem tumorum causæ, ut morborum omnium, sunt externæ, vel internæ. Externæ variæ sunt, viz. ictus, casus, crapula, motus longior aut vehemens, & similes. Enimvero cum quis ex alto ceciderit, aut baculo percussus fuerit, aut ab animali demorsus, si Flore Liberi Patris largiter sit perfusus, facilius in hujus vel illius partis tumorem incidet. Internæ tumorum causæ duæ sunt, Plenitudo sc. vel Impuritas, *hoc est*, Plethora, vel Cacochymia. Inflammationes Plethora gignit. Cæteros tumores Cacochymia ferè producit, ut Cacochymia Biliosa Tumores Biliosos, Pituitosa Pituitosos, Melancholica Melancholicos, & sic porro.

Speciales tumorum causæ.

VII. Differentię verò ac varietates tumorum præter naturam sumuntur à natura illius, quod influit, ut Phlegmone nascitur à sanguine subacido, volatili; at quantitate magis quam qualitate peccante. Erysipelas fit è sanguine bilioso, tenui, fervido. Oedema tumor est ex humore pituitoso, seroso. Scyrrhus tumor ab humore terrestri, crasso, melancholico.

Tumorum differentiæ.

VIII. Alii tamen dividunt tumores in calidos, aut frigidos. Calidos appellant, qui fiunt ab humore calido, sanguine, aut bile. Frigidos, qui ab humore frigido, pituituitoso, aut melancholico. Hippocrates omnes calidos tumores appellat Inflammationes, neque id absquè ratione; ita Erysipelas nil aliud est, quam Plegmone à sanguine tenuiore, fervidiore, dicto bilioso.

IX. Tagaultius, Gormelenus, Severinus, tumorum differentias petunt ex quantitate, unde tumores dicuntur magni, mediocres, parvi; qualitate, hinc calidi, frigidi; substantia, ut molles, duri; symptomatibus, colore viz. & dolore, unde albi, nigri, lividi, rubri, dolentes, indolentes; partibus affectis, hinc Ophthalmia, Peripneumo-

nia, Pleuritis; Materiâ, à qua dicuntur ſanguinei, bilioſi, pituitoſi, aquoſi, flatulenti, melancholici. Quæ tamen omnes differentiæ inutiles ſunt, quia non mutant formam tumoris, nec novam ſpeciem conſtituunt; ſique tumorum differentiæ ita eſſent conſiderandæ, plures eo referri poſſent, uti ad Phlegmonem Carbunculus, ad Eryſipelas uterque Herpes, exedens atque miliaris, &c.

Tumorum Signa Diagnoſtica.

X. Sed Curationis principium cum ex ipſius morbi cognitione maximè pendeat, Signa præprimis conſideranda ſunt, tum Diagnoſtica, tum Prognoſtica. Itaque tumores aut in internis ac occultis partibus ſunt, aut in apertis & externis. Qui in occultis oriuntur partibus, ex perfecta partium cognitione maximè deprehenduntur. Verum in apparentibus partibus tumorem eſſe, ex partis tumentis cum ſe ipſa, naturali ſtatu & diſpoſitione prædita, collatione cuique deprehendere promptum eſt. Etenim è partis extenſione, dolore, rubedine, calore, duritie, &c, tumorem adeſſe facilè cognoſcimus: melius tamen hæc in ſpecie, quam in genere exponuntur.

Tumorum Signa Prognoſtica.

XI. Futurum autem tumorum exitum, aut converſionem, ex ipſorum differentia; materiæ ſc. benignitate aut malitia, tenuitate aut craſſitie, caliditate aut frigiditate, ſimilibuſque qualitatibus: item ex partis affectæ natura; robore puta, aut imbecillitate; nec non corporis univerſi diſpoſitione deprehendimus. Sic tardioris ſunt curationis tumores ex humore pituitoſo, craſſo, melancholico producti: Periculoſiores, qui è ſanguine acri-ſalino, aut bile generantur; qui partes occupant internas; qui circa vaſa majora, articulos, nervos, parteſque membranoſas & tendinoſas ſe exhibent; quique inſignis ſunt magnitudinis, & in corpore cacochymico ſeſe produnt.

XII. Solent verò quatuor potiſſimum modis terminari tumores; Nimirum Diſſipatione ſeu Reſolutione, Suppuratione, Induratione, Degeneratione in Gangrænam & Sphacelum. Diſſipationis ſeu Reſolutionis futuræ ſigna ſunt, levitas membri affecti, deficiens pulſatio, tumoris, febris, cæterorumque ſymptomatum imminutio, emplaſtrorum

vel

vel cataplaſmatum mador, haud ſecus ac ſi rore eſſent perfuſa. At Suppurationem futuram indicant, dolor internus, pulſatio, calor, & ſebris increſcens, juxta Hippocratem *Aphor.* 47. *ſect.* 2 Circa puris generationes, dolores, & febres magis accidunt, quam ipſo facto. Suppurationis autem, quæ fit, & facta eſt, notæ verſibus hiſce contineri videntur:

Durities longa, pulſus, dolor, & calor aucti
Signant pus fieri, ſed factum, dicta remiſſa
Sub digitis undans, albeſcens pars & acuta.

Enimvero factæ ſuppurationis ſeu abſceſſus indicia ſunt, partis affectæ levitas, remiſſio vel ablatio doloris, caloris, tenſionis, pulſationis, ac duritiei tumoris. Tumor eminentior fit, & in mucronem ſubducitur, ac elevatur. Acuties præterea fit eroſâ nonnihil cute, quam pus ſenſim corrodit, donec perforet.

Indurationem verò, quam nimius Repellentium, aut immodicus Reſolventium uſus non rarò relinquit, indicant tumoris imminutio, & cum hac remanens durities.

Cæterum Degeneratio in Gangrænam ex nativi caloris defectu, dignoſcitur ex affectæ partis lividitate, aut nigredine, quibus nonnunquam graveolentia accedit. Hiſce tamen Signis febres ingentes, dolores, inquietudines, vigiliæ, aliaque prava ſymptomata plerumquè præceſſerunt.

XIII. Denique tum ad Diagnoſin, tum ad Prognoſin plurimum conſiderare juvat Tumorum Tempora, quæ quatuor ſunt; Principium nempè, quum pars intumeſcere incipit; Augmentum, quum intumeſcentia, dolor, cæteraque ſymptomata augentur; Status, in quo ſymptomata ſummo in vigore conſiſtunt, nec in pejus vergunt; Declinatio, cum ea imminuuntur. Hæc autem tempora conſiderare maximè neceſſarium eſt, quoniam remedia, quæ in principio proſunt, nocent in augmento & ſtatu; & viciſſim quæ proſunt in augmento & ſtatu, nocent in principio.

XIV. Ut autem tumor præter naturam ritè curetur, perpendendum, eum aut nunc fieri, aut jam factum eſſe, adeoquè duplicem hic occurrere indicationem; affluentis ſc. humo- **Tumorum generalis Curatio.**

humoris aversionem, atque materiæ, quæ influxit, evacuationem. Et quoniam causarum remotio fluxionem inhibet, si propter totius corporis plenitudinem humor fluxerit, ipsam Venæsectione, si vires & aliæ indicationes permittant, item Cucurbitulis, Frictionibus, Balneis, Exercitatione, Inedia tollemus: Cacochymiam vero convenienti purgatione, sive per alvum, sive per corporis habitum, sive per alias vias, pro peccantis humoris natura, evacuabimus.

XV. Altera indicatio, quæ evacuare docet, locum habet & in tumore qui adhuc fit, quatenus ejus aliquid jam factum est, & in eo qui omninò factus est. Etenim quod in loco aliquo præter naturam continetur, id sui ablationem indicat; quo fit, ut vacuatâ materiâ tumorem faciente, curetur tumor. Vacuationem vero duobus modis moliri debemus: priori quidem Repellentibus humorem ad alias partes transferendo; in quorum usu tamen aliquot casus meritò excipiuntur, in quibus repellere non licet.

1. Si ad emunctoria fluxio fiat, in glandulas puta sub axillis, in inguinibus, pone auriculas, in collo, repellendum non est; quia humores excrementitios, quibus onusta est, eo ablegare solet natura. Atque ex intempestivo usu Repellentium ad emunctoria applicatorum mortis periculum aliquandò sequutum fuisse, memorabile adfert exemplum Fabritius Hildanns *observ. Chirurg.* 78. *Cent.* 3.

2. Repellentibus uti non licet, cum fluxionis materia sit maligna, ut in Bubone gallico vel pestilenti, Anthrace, in morsu canis rabidi, serpentis, scorpionis, aut alius cujusdam animalis venenati.

3. Neque Repellendum si fluxio sit critica, nisi fortè feratur ad partem nobilem, quia naturæ benè operanti motum contrarium moliri non oportet; & si sufficiens non sit is naturæ motus, eam potius juvare, & ad partem affectam propellere debemus. Huc referri possunt affectus cutanei, ut pruritus, scabies, impetigo, lepra, variolæ, morbilli; quia fiunt per modum crisis, naturâ ex interioribus in corporis habitum onus deponente.

4. Quum

4. Quum à contusione, similive causa fluxio fiat, parti contusæ non admovendum Repellens; sed potius Defensivo supra partem affectam applicato, ea præmuniatur.

5. Cum humor multus sit, & crassus, abstinendum à Repellentibus, quia magis densaretur. Atquè hinc tumoribus, qui à congestione fiunt ea non conducunt, quod nulla fiat fluxio, peccansque humor crassus sit, & frigidus.

6. Abstinere debemus à Repellentibus, quando fluxio excitatur in corpore Plethorico, aut Cacochymico; sed Venæsectione Plenitudo prius imminuenda est, ac Cacochymia per convenientem Purgationem tollenda. Similiter quando fluxio fit juxta vel ad partem nobilem, quemadmodum in inflammatione faciei, oculorum, &c, non adhibenda sunt Repellentia.

XVI. Altero modo evacuamus materiam foras educendo Digerentibus, Suctu, Sectione, Scrarificatione, Cucurbitulis, & similibus. Sed in utraque evacuationis specie ad tumoris, ipsius materiei quantitatem & qualitatem, atque ad partis affectæ naturam attendere oportet: alio namque modo tractari debent tumores sanguinei, alio modo ii, qui aut humoris biliosi, aut pituitosi ac serosi, aut melancholici soboles sunt.

XVII. Igitur diversimodè, pro fluentis humoris natura, tumores curari debent. In fluxionis Principio, non omissis Purgatione & Venæsectione, si ob vias latiores videatur humor sępius ad aliquam partem ruere, Defensivo intercipiatur fluxio. Eum in finem familiare est Cheirurgis Emplastrum defensivum; vel cum ovi albumine & oleo rosaceo agitant bolum armenium, aut sanguinem draconis, atque inde Cataplasma conficiunt, quod Defensivum vocant. Huic instituto satisfaciet itidem Unguentum album simplex, aut Unguentum Comitissæ: conducit etiam vulgare Oxycratum, vel Oxyrhodanum. Si vero intolerabilis cruciatus proritarit fluxionem, anodyno dolor mitigandus; imposito v. gr. cataplasmate ex mica panis albi in lacte dulci decocta, addito pulvere croci, vel simili.

XVIII. In

XVIII. In Augmento equidem, cum manifestè pars intumuerit, ac symptomata, qualia sunt durities, calor, dolor, pulsatio, febris, ingravescant; neque potuerit Revellentibus, ut Phlebotomia, neque Repellentibus, ut Oxycrato, similibusve impediri tumoris incrementum, tentanda est Resolutio, si modo humor non admodum multus & crassus resolvi queat.

XIX. Sed quandò resolvi nequit humor, in pus ut vertatur necesse est, præcipuè quum in vigore & statu tumor existit. Pus vero fieri cognoscimus ex vehementia symptomatum antea commemoratorum. Juvatur autem puris generatio admotis suppurantibus.

XX. Facto pure mitescunt accidentia: remittit calor, dolor, tensio, febris. Adhæc prementibus sub digitis puris fluctuatio percipitur, pars albescit, & in acumen tendit pure crassiore subsidente, tenuiore in pyramidis formam ascendente. Aliquandò tamen Signis hisce difficillimè cognoscimus pus confectum esse, quando vel cutis valde dura est, vel pus in profundo delitescit.

XXI. Igitur cum certis colligere liceat indiciis pus probè confectum esse, aperiendus abscessus, vel Ferro, vel Cauterio potentiali, quod optimum è fortissimo conficitur lixivio. Attendendæ vero, & considerandæ in apertione hæ conditiones,

1. Ut sectio eo loco fiat, ubi purulenta materia continetur.

2. Ut fiat in loco inferiori.

3. In musculis ut fiat secundum ductum fibrarum motricium.

4. Vitentur venæ, arteriæ, nervi, vasa lymphatica, quantum fieri potest.

5. Ut non omnis purulenta materia simul educatur, præsertim in magnis abscessibus, ne ex subita & nimia inanitione, ac Spirituum resolutione, virium sequatur prostratio.

6. Ut apertus abscessus blandius tractetur, & ne validè comprimatur.

7. Ut facta apertione dolor inprimis leniatur, dein ulcus deter-

detergeatur, hinc carne impleatur, tandem ad cicatricem perducatur.

Non tamen suppuratio in malignis tumoribus semper expectanda, atque tardare in iis, ut in Bubone Venereo & Pestilenti, sæpè periculosum est; sed aperiri plerumque debent, vix dum incipiente suppuratione, ne virulenta retrocedat sanies.

XXII. Ambrosius Paræus *Chir. lib. 7. cap. 5.* in Apostematum Curatione tria, *inquit*, „veniunt consideranda. Primum est, Essentia Apostematis. Secundum, Qualitas humoris Apostema committentis. Tertium, Partis obsessæ temperies. Prima indicatio ab essentia, hoc est, tumoris magnitudine aut exilitate ducta, curandi rationem variat. Secunda itidem ab humoris natura ducta, curandi quoque consilia immutat: aliter namque Plegmone, aliter Erysipelas curatur, & sic porrò. Tertia indicatio à natura partis, in qua tumor residet, sumitur: alia namque remedia partibus carnosis, alia nervosis conveniunt; alia Oculo, alia Gulæ, alia Collo, alia Emunctoriis admoveri debent, &c.

CAPUT II.

De Phlegmone seu Inflammatione.

I. Quæ de Tumoribus præter naturam in genere superiori capite dicta sunt, singulis tumorum speciebus ac differentiis nunc accommodemus. Initium autem ab *Inflammatione* faciemus, quia hæc frequentissimè accidit, & pluribus aliis affectibus supervenire non raro consuevit.

II. Antiqui omnem calorem, naturæ modum excedentem appellabant Inflammationem, & hanc duplicem faciebant, φλόγωσιν καὶ φλεγμονήν. Igitur sicca illa Inflammatio, in qua citra ullius humoris defluxum calor parti insitus excitatur, φλόγωσις Græcis, Latinis *Exarsio* appellatur, estque proprè incipiens Inflammatio. Sed *Plegmone* dicitur,

1. de quovis tumore calido, & eo respectu est calidorum humorum defluxio, sanguinis nempè puri, volatilis, aut biliosi, tenuis, fervidi, ut complectantur Erysipelas, Herpes, & similes tumorum species. 2. de ea Inflammationis specie, quæ nomine generis absolutè & usitatè Recentioribus dicta est *Phlegmone*; Tumore nimirum à sanguine puro, eoquè mediocri, seu temperato.

Phlegmonis Definitio.

III. Est ergò PHLEGMONE seu INFLAMMATIO rubescens, renitens, dolorificusquè Tumor. Vel potius dicatur, Tumor præter naturam è sanguine in cutem & subjectos musculos effuso, calorem, rubedinem, dolorem, pulsationem, & tensionem excitans.

IV. Distinguitur porrò Phlegmone in exquisitam, & non exquisitam seu spuriam. Exquisita dicitur, quandò purus sanguis extra sua vasa in aliquod membrum effusus est, eique inhærens alteratur, & incenditur. Non exquisita appellatur, quæ fit ex sanguine minus puro, sed hoc vel illo humoris genere abundante, unde Phlegmone Erysipelatodes, Oedematodes, Scyrrhodes.

Phlegmonis Causæ.

V. Ideoque Phlegmonis causa habita semper fuit, vel purus sanguis extra sua vasa effusus, vel permixtione aliûs humoris inquinatus, qui non solummodò in cutem, sed in subjectam quoquè carnem tandem confluxit. Quum enim venæ arteriæque majores immodicâ sanguinis copiâ distenduntur, gravatæ in minores quasi onus deponunt, atquè hæ demum in minimas, tumquè per minima illarum oscula sanguis, quæ cohiberi nequit, effluit, ac in vacua illabitur spatia; quæ inter fibras sunt primorum organorum, præcipuè musculorum, arteriarum, venarum, nervorum, atque membranarum. Quæ partes dum fluxione perfunduntur ac implentur, copiâ distentæ quasi divelluntur, ferventisquè sanguinis ardore incalescunt, ac dolorem excitant: Sanguis quippe extra vasa collectus, nec liberè circulare potens, necessariò putrescit, ac incenditur.

VI. Verumenimverò sanguinem licet veluti causam tumori huic enodando plerique assignent Auctores, tamen fiendi modum plurimi tacent; quem inter Veteres aliquatenus

tenus exprimit, Doctiſſimus Fernelius *lib. de extern. corpor. affect. cap.* 2. quandò dolorem ex calore, hunc ex vehementi Inflammatione, illam à ſanguine non in ſolam cutem, ſed & in ſubjectam carnem impacto, & ex venis eò confluente oriri contendit, &c. Hîc quanquam cauſam attribuat fluxioni vaſa diſtendenti, quæ diſtentio à Plethora ad vaſa oritur; equidem credendum non eſt, omnem omninò Inflammationem à ſola ſanguinis copia fieri, cui ratio & experientia quoquè contrariantur. Enimverò in Plethora cruor tali modo vaſa diſtendit, permeatque, ut ſuâ ſponte carceres ſuos non perfringat, niſi aliud quid accedat, quod ſanguinis motum retardet, quodque ſtagnationem, effuſionem, atquè adeò Inflammationem moliatur. Cl. Sylvius *Praxeos Medicæ lib.* 1. *cap.* 40. incendi ſanguinem, & Inflammationem oriri arbitratur, quatenus ex ipſo in vaſis ſuis valdè diſtentis, & aliis quibuſvis partibus ſubſiſtente, *hoc eſt*, ſtagnante mox incipiunt evaneſcere partes ſpirituoſæ, magiſquè volatiles & ſubtiles, tum acidas, tum ſalinas temperare ſolitæ, unde utræque acriores factæ acrius in ſe mutuò inſurgunt, efferveſcentiamque ob particulas ſanguinis oleoſas calidam excitant, quin paulatim ſanguinem ità corrumpunt, ut in pus vertatur, & quidem pro ſanguinis corrupti varietate planè varium: ubi ſatis clarè acidum accuſat minus temperatum, partibuſquè ſpirituoſis volatilibus illud temperantibus privatum.

Modus, quo Inflammatio fiat exponitur.

VII. Ex dictis itaquè conſtare videtur, ſanguinis in minoribus vaſis ſtagnationis, hinc ejus effuſionis, indequè ortæ Inflammationis, primam eſſe cauſam *Plethoram ad vaſa*, vel ex obſtructione vel compreſſione. Enimverò venæ cum nunc à ſanguine, nunc à pituita in ipſis coagulatis ac concretis obſtruuntur; vel ab aëris externi frigore, aut potenter adſtringentibus medicamentis admotis conſtringuntur, tunc plus ſanguinis per arterias influit, quam per venas nunc obſtructas vel compreſſas refluere poteſt; hinc Cruor paulatim collectus, eadem vaſcula magis, magiſquè diſtendit, & ita quidem, ut reſeratis eorundem oſculis, exitus ipſi patefiat; unde tunc (quoniam ſanguis ex

arteriis in venas non per anastomoses, sed per intermediam partium substantiam, *hoc est*, carnium tubulos seu poros circulatur) is necessariò extravasatur, ac in vicinarum partium substantiam effunditur; ubi copiâ mediocri saltem collectus, modo nunc exposito, mox excandescit, & caloris sensum molestum in parte sensili producit; quæ mutatio *Inflammatio* vocatur.

Symptomata plerisque Inflammationis speciebus supervenire solita.

VIII. Sequuntur nunc ordine Symptomata pluribus Tumoribus communia, qualia sunt Dolor, Tensio, Pulsatio, Rubedo, Febris, perpendenda. Et sanè Inflammationi plerumquè conjunctus est *Dolor*, propter peccans acidum acidius ac volatilius, effervescentiam inordinatam primò sanguini, dein membranosas partes vellicando dolorem inducens. Dolorem excipit *Tensio* ab affluxu sanguinis in partem subjectam, quem venæ recipere nequeunt, sed potius continuò novum suppeditant, unde Tensio oritur. Hanc sequitur *Pulsatio* ab intestina cruoris effervescentia præternaturali, obstructis vel compressis vasis, incipiente, tandemquè ebullitione sanguinem in pus præcipitante, quæ postmodum cessat. *Rubedo* oritur ab extravasato & excandescente sanguine per cutem ac cuticulam transparente: altius enim impressus per musculos, cutemque vix transparet, ac minorem inducit ruborem, qui tamen pro ratione ebullitionis vel effervescentiæ sanguinis vel accrescit, vel decrescit. Cæterum *Febris*, quæ non rarò adest, vel primaria est, vel symptomatica; Viz. à sanguine acido, vel aliter depravato, atque hinc in parte Inflammata stagnante, unde motus ejus vitiatur, ac inordinatior fit.

Signa Phlegmonis Diagnostica.

IX. Signa porro, quibus dignoscitur hic affectus, sunt membri inflatio, rubor, calor, dolor, profunda pulsatio, molestaquè tensio, & alia ejusmodi, quæ sanguinis abundantiam & extravasationem apertè arguunt.

Prognostica.

X. Hæc verò partium externarum Inflammatio à multis morbis liberat partes internas, adeoquè salutaris plerumquè; nisi extensione Gangrænam produxerit. Periculosa equidem & difficilis curationis est Inflammatio, quæ Oculos, Fauces, Penem, Muliebre pudendum, Articulosve occu-

occupat. In juvene, & Æstate brevius curatur: tardius in corpore pingui, quam macilento.

XI. Ut autem rectè perfectèque Phlegmone curetur, duo inprimis sunt observanda: primum ut causæ antecedenti occurramus: secundum ut causam continentem evacuemus: quibus tertium adjungi potest, ut emendentur symptomata; quæ aliquandò tam sæva superveniunt, ut omnem Medentis curam ad se, neglecto etiam morbo, convertant. Quæ in Phlegmonis Curatione sunt observanda.

XII. Repellimus ergò, & Corrigimus causam antecedentem rectô rerum nonnaturalium Usu, & humoris in partem influentis Revulsione.

XIII. Rectus rerum nonnaturalium usus in bona Diæta, seu debita ac ordinata illarum rerum dispensatione consistit. Aër eligatur serenus. Cibus Potusque modicè sumantur, iique refrigerantes: calida quævis, dulcia, pinguia, ut Zinziber, Piper, & similia nocent. Nocet etiam corporis motus, inprimis partis læsæ. Conducit somnus moderatus. Obsunt Alvi durities, Venus. Victus ratio in Phlegmone.

XIV. Quod si bona Diæta, *hoc est*, recta rerum nonnaturalium dispensatio ad humorem, qui in partem affectam influit avertendum, nec satis idonea, nec satis valida fuerit, Venæsectio quamprimum instituatur, utpote summoperè necessaria, vel ad evacuandum, vel ad revellendum, vel ad derivandum. Venæsectio.

XV. Interim verò dum hæc fiunt, cum rarissimè corpus vitiosis non abundet humoribus, etiam per Clysteres, atque Purgantia leviora ritè usurpata, sæpè æquè ac Venæsectio iteranda, multum efficere possumus. Purgatio.

XVI. Alterum autem Medici ac Cheirurgi de evacuanda conjuncta materia consilium versatur in recta Topicorum applicatione, & commoda administratione, *hoc est*, in debita ac tempestiva eorundem ad partem affectam appositione, diligenter considerando, quod sit tumoris initium, quæ progressio, &c.

XVII. Remedia igitur quibus in Inflammationis initio uti oportet, sint modicè repellentia, quibus aliquid discu- Quæ topica in Inflamma-

 tien-

tionis principio admovenda.

tientium admiſceatur, ut influens materia arceatur, & quæ nunc influxit leviter interim reſolvatur. Quem in finem conducunt Aqua Plantaginis, Solatri, Spermatis ranarum, Roſarum, Florum ſambuci, Acetum roſarum, Sambuci, Vinum rubrum adſtringens, Saccharum Saturni, Camphora, & ſimilia. Abſtinendum verò à vehementer adſtringentibus, Bolo ſc. armeno, Sanguine Draconis, Acacia, Gallis, Alumine, omnibuſque oleoſis & pinguibus, utpote valdè noxiis. Quæ omnia poros obſtruendo, adeoquè difflationem prohibendo dolorem, calorem, hinc & Inflammationem augent.

XVIII. Sed quanquam incipienti Inflammationi ſint imponenda Repellentia, ab iis tamen abſtinendum, 1. ubi juxta partes nobiles eſt Inflammatio, vel in glandulis, 2. Quando humores maligni ſunt. 3. Quando criticè expelluntur. 4. Quum ſit Inflammatio in corpore Cacochymico, quumquè pars affecta debilis admodum eſt.

Quæ in Inflammationis incremento.

XIX. In incremento, *hoc eſt*, increſcente Phlegmone, quoniàm & repellere, & digerere tum oportet, habenda magis ratio humoris influentis, & ejus qui jam influxit. Sic nimirum repellentia admixtis reſolventibus & lenientibus erunt temperanda, ut reſolventia prævaleant. Fomentum ver. gr. applicetur ex Malva, Althæa, Violaria, Abſynthio, Scordio, Ruta, Floribus Camomillæ, Meliloti, Sambuci, Roſarum rubrarum, Baccis juniperi, ſimilibuſve in Aqua, vel Cereviſia tenui decoctis.

Quæ in ſtatu, & declinatione.

XX. In ſtatu vero reſolventium pondus augeatur, admixtis una anodynis, ſi dolor moleſtus admodum ſit. Cum autem ad declinationem vergat Inflammatio, vehementius diſcutere convenit, adeoquè ſola diſcutientia & reſolventia ſunt imponenda. Quem in finem applicetur ſequens, aut ſimile Cataplaſma,

℞. *fol. malvæ, althææ an.* Mj.
ſum. abſynthy
flor. camomillæ, meliloti an. Mß.
Coq. in cereviſia tenui ad mollitiem, dein in mortario contundantur; contuſis adde
farinæ hordei, fænigraci an. ℥iß.

olei

olei anethini ℥ij. *pulv. croci* ʒß.

M. F. Cataplasma.

Cataplasmatis loco non minore cum fructu apponatur Fomentum ex suprascriptis discutientibus, additis & aliis, dococtum, cui vel Vinum Gallicum, vel Spiritus vini, pro re nata, admisceri potest.

XXI. Quod si Inflammatio ægrè resolvatur, tendatquè in Suppurationem, promovenda erit & acceleranda puris confectio ac generatio. Hoc verò præstant omnia medicamenta Emollientia & Maturantia vulgò dicta, Radices puta & folia Althææ, Malvæ, Liliorum alborum, Branca ursina, Flores Camomillæ, Meliloti, Farinæ Lini, Fœnigræci, Fabarum, Caricæ, Cæpæ sub cineribus assatæ, Unguentum Basilicon, Emplastrum Diachylum, & similia. Ex quibus commodissimè parari solent Cataplasmata. ex. gr.

Quæ in suppurationem tendente Inflammatione.

℞. *rad. liliorum albor. recent.* ℥iij.
ceparum sub cineribus assatar. ℥ij.
fol. malvæ, althææ
flor. meliloti an. Mj.
Caricarum ping. consciss. N. x.
Coq. in aqua pura vel cerevisia tenui ad mollitiem;
tunc in mortario contusis adde
farinæ seminis lini, fœnigræci an. ℥iß.
unguenti basilici ℥ij.
M. F. Cataplasma.

XXII. Si autem Ægris arrideant magis Unguenta vel Emplastra, nec à pinguibus lædantur; inungi poterit semel aut sæpius pars dolens litu, ex Unguento Agrippæ, Althææ simplici vel composito, Oleo liliorum alborum, similibusve parato; moxque ei imponi Emplastrum Diachylum cum gummi, ut & Mucaginum.

XXIII. Igitur ubi Calor, Febris, & alia accidentia remiserint, quando in mucronem tumor attollitur, quum pressione digitorum fluctuantis velut humoris inundatio percipitur, tum intelligere licet pus confectum esse. Quare sine procrastinatione tumor aperiendus erit, ne pus diutius

Confecto pure quæ observanda.

tius conclusum morâ reddatur acrius, ideòque nocentius, atque ab ipso partes vicinæ magis magisque corrumpantur, sicque ulcus majus, sinuosum, & fistulosum fiat. Aperiendus autem est loco commodissimo, *hoc est*, in loco tumoris maximè molli & declivi. Fiat verò apertio aut Cauterio, aut Scalpro: Equidem Scalprum Cauterio præferendum puto, præsertim quum tumori inest rubor, ardor, atque purulenta materies calida est.

XXIV. Sed patiens si admittere nolit apertionem, danda opera, ut versus corporis superficiem alliciatur pus, quo citius ab ipso perforetur corrosa cutis; Cui usui Cl. Sylvius *prax. Medic. lib.* 1. *cap.* 40. §. 58. sequens emplastrum valdè extollit,

℞. *Mellis optimi*
farinæ secaliginis an. ℥j.
vitellum unius ovi
Imponantur blando igni, & agitentur ad emplastri consistentiam.

Emplastrum hoc extendatur supra linteum densum, & applicetur parti affectæ, indies renovando.

Possunt etiam Ficus contundi, & Cataplasmatis modo calidæ applicari loco tumoris maximè molli & eminenti, quo sic facilitetur ac promoveatur abscessus apertio.

XXV. Ubi autem multum puris continetur in abscessu, sedulò cavendum, ne omne unâ vice educatur, sed partitim; quoniam Ægrorum vires aliàs non parum prosternuntur. Ubi verò parum puris adest, nil nocet omne effluere, quod aptum est, paratumque ut effluat; omissa pressione forti & diutinâ multis Chirurgis familiari, à qua nunquam aliquid commodi Ægris evenit, at sæpius multum incommodi.

XXVI. Cæterum factâ & apertâ puri viâ, ad ulceris mundationem & consolidationem pergendum; in quem finem conducit Digestivum ex Therebinthina, Melle, & Ovi Vitello, petiis impositum; vel applicetur Unguentum Basilicon, vel Unguentum Aureum, vel si magis detergendum sit

℞. *The-*

℞. *Therebinthinæ venet.*
Mellis optimi, vel Rosacei aa. ℥j.
Vitellum unius ovi
Farinæ Hordei ℥ij. *Thuris* ℈ij.
M. F. S. A. Digestivum.

Nonnulli laudibus extollunt Deterſivum ex Apio, cujus hæc eſt deſcriptio

℞. *Succ. apii, plantaginis, betonicæ an.* ℥j.
Mellis optimi ℥v. *Therebinth. venet.* ℥iiij.
Farinæ hordei, orobi aa. ℥ij.
pulv. aloës, myrrhæ, iridis florent. an. ℨj.
Coquatur mel cum ſuccis, quibus conſumptis addantur farinæ & pulveres, & omnia miſceantur ad formam Unguenti.

Sin adhuc validius detergere fuerit conſilium, utendum Unguento Apoſtolorum vel ſolo, vel Unguento Baſiliconi admixto.

XXVII. Ubi verò ſatis deterſum eſt ulcus, carne oppleatur, & cicatrice obducatur, adhibitis Medicamentis variis nunc expoſitis, & porro exponendis lib. III. de Ulcerum curatione. Hunc tamen in finem vehementer laudat *Balſamum ſulphuris therebinthinatum* Cl. Sylvius *prax. Medicæ lib.* 1. *cap.* 40. § 61. 62. cujus effectus mirabilis ac ferè incredibilis eſt, ſi ejus aliquid ulceri inſtilletur, aut illinatur. „ Mox „ enim, *inquit*, novi puris generatio ita fuit inde diminuta, „ ut non raro hujus unius Balſami ope intra paucos dies ple„ nè curata fuerint & in Mammis, & alibi excitata poſt In„ flammationes Apoſtemata notabilia.

„ Ex hoc autem experimento, haud parvi pendendo, cen„ ſui Ulcerum Apoſtemata conſequentium Mundationem ac „ Conſolidationem conſiſtere in *Correctione puris acidi, roden„ tiſque* ulceratæ parti adhærentis, atque ſanguinem ipſi „ nutriendæ dicatum ex parte ſaltem corrumpentis, ac in „ novum pus vertentis: *Corrigi* verò illud *Pus* parti affectæ „ adhærens à *Sulphuris Balſamo* laudato, imprimis ratione „ *Olei Aromatici*, adeoque *ſale volatili oleoſo* abundantis; à „ quo Spiritus acidus in pure luxurians, quin Sanguinem „ in pus indies corrumpens non tantum obtundatur, ſed

„ insuper mitigetur, emendeturque ita, ut affluens san-
„ guis partes prius consumptas brevi reparet, Consolidatio-
„ nemque ultimam expediat.

Accidentium correctio.

XXVIII. Ultimus tandem Curandæ Inflammationis scopus est, ut Symptomata, illam nonnunquam comitantia placentur. Sunt autem ea ut plurimum quatuor, Dolor, Durities, Gangræna, Febris. Inter hæc primum locum *Dolor* obtinet, in eoque sedando diligentem esse Medicum oportet. Nam præterquam quod vires prosternit, functionesque debilitat, etiam fluxiones ciet, adeoque Inflammationem auget. Igitur imponatur Cataplasma ex mica panis albi & lacti dulci, addito Croci pulvere, confectum. Vel

℞. *Flor. Camomillæ, Meliloti, Sambuci an.* Mj.
Coctis in lacte dulci, & in mortario contusis adde
Farinæ seminis lini, fœnigraci an. ℥ij.
Vitellos duorum ovorum
Olei rosacei ℥iß.
M. F. Cataplasma.

Quod si Dolor perseveret, nec his cedat remediis, ad validiora confugiendum erit, usurpatis etiam Narcoticis; eâ tamen cautione, ne inde parti inferatur Necrosis. In hoc casu itaque Cataplasmati addantur Folia Hyosciami, Papaveris, Solani, &c.

Durities vel *Gangræna* quomodo curari debeant, suis locis sumus dicturi.

Ad curam *Febris* quod attinet, ea ad Medicum potius, quam Cheirurgum spectat: Tolli tamen ut plurimum solet Diætâ, Venæsectione, & Medicamentis, quæ in Plegmonis Curatione observanda modo docuimus.

CAPUT III.

De Furunculo.

I. FURUNCULUS Latinis, δοθιὴν Græcis, Nostratibus Een Bloet-vin, est Tuberculum in acumen protuberans, cum inflammatione, duritie, rubore, ac summo dolore, ovum columbinum magnitudine non excedens. Similiter C. Celsus *lib.* 5. *cap.* 28. Furunculum definit, quod sit, Tuberculum acutum cum inflammatione, & dolore, maximèque ubi jam in pus vertitur. Furunculus quid.

II. Species autem Furunculi plures sunt: Alius enim benignus est, ac mitis: Alius malignus, ac vehementius dolens. Furunculi species.
Idem observavit Paulus Ægineta *lib.* 4. *cap.* 23. sic inquiens: „ Furunculorum alius est clemens, alius maleficus: Clemens quidem cum in sola cute coierit; Maleficus autem, „ curatuquè difficilis, cum altius radicibus actis in cutem „ erumpat.

III. Fit vero Furunculus è crasso, impuro, acido-acri, aliisve modis depravato sanguine, quem natura à reliquo puriore secernens, tanquam infensum & inutilem in corporis habitum criticè expellit. Causæ.

IV. Signa quibus cognoscitur hic affectus, sunt exigua inflammatio cum pustula, & vesicula sensim increscens, cum dolore, duritie, & rubore cum Statum attigerit, qui paucos intra dies absolvitur. Porro tuberculum in acutum tendit, & columbini ovi magnitudinem non excedit. C. Celsus aliud signum adjungit, dicens: „ Qui ubi adapertus est, & exit, super apparet pars carnis in pus versa, „ pars corrupta subalbida, subrubra, quem ventriculum „ Quidam Furunculi nominant. Diagnosis.

V. Idem Celsus *loco citato.* docet, in Furunculo nullum esse periculum, etiam si nulla Curatio adhibeatur. Maturescere enim per se, atque erumpere. Sed dolorem efficere, ut potior Medicina fit, quæ maturius liberet. Prognosis.

Dicendum ergò Furunculum periculo vacare, nisi morbo grassante maligno in Anthracem degeneret. Sed quoniam Cacochymiæ soboles est Furunculus, hinc rarò fit, quod solitarius erumpat, sed fere multis corpus scateat, atquè inquinetur.

Curandi Methodus. VI. In Curatione Furunculi, quum humor hujusmodi Tumorem efficiens crassus sit, impurus, acido-acris, & aliquandò malignus, nunquam Repellentibus utendum est, sed ex sententia Galeni, & Pauli Æginetæ, Furunculus coquendus apposito Pane masticato, & in Cataplasmatis formam redacto; vel Diachylo cum gallinaceo adipe; vel ex C. Celsi præscripto, Gummi Galbano.

VII. Igitur applicandum mox Emplastrum Diachylum cum gummi; vel quid simile facilè confici potest, ut Puris generatio promoveatur & acceleretur. v. gr.

℞. *Picis navalis, liquidæ an.* ℥ij.
Gummi Sagapœni ℥iß.
Emplastri Diachyli cum gummi ℥ß.
M. F. S. A. Emplastrum.

Vel

℞. *rad. lilior. alb. rec.* ℥ij.
caparum sub cineribus assatar. ℥iß.
fol. althææ, flor. camomillæ, meliloti an. Mj.
Coctis in aqua pura, vel cerevisia tenui ad mollitiem, & in mortario contusis adde
Farinæ Secaliginis
mellis virginei an. ℥ij.
unguenti Basiliconis ℥iß.
vitellos duorum ovorum
M. F. S. A. Cataplasma.

Furunculo aperto, & expresso omni Pure, vix ulla ultrà Curatio necessaria est. Equidem Puris eductio ut facilius fiat, imponendum porrò Emplastrum Diachylum cum gummi, cum Unguento Basilicone, aut alio quodam mundificativo: postea Emplastrum Diachylum simplex, vel Diapalma.

VIII. Sed malignus si sit Furunculus, & ex venenata materia

ria excitatus, malignitas illa, priusquam applicentur remedia, foras trahatur admotâ cucurbitulâ cum multâ flammâ.

IX. Cæterum ut præcaveatur, ne sæpius hujusmodi tubercula infestent, præcipiunt Multi, ut Nux Moschata Mas vestibus insuatur. Sed qua vi & proprietate Amuletum hoc ab istis Satellitibus immune corpus reddere queat, Sagacioribus expendendum relinquo.

CAP. IV.

De Epinyctide, & Terminthо.

I. AD Furunculum haud ineptè referri possunt Epinyctis, & Terminthus. EPINYCTIS, ex C. Celsi, Pauli Æginetæ, & Aëtii sententia, est pustula pessima, colore sublivida, vel subnigra, vel rubicunda, vel alba, circa quam vehemens suboritur inflammatio cum ingenti dolore, noctu magis affligens, cumque aperta est, intus mucosa reperitur exulceratio. Color est humori suo similis, ab eaque cruenta emanat sanies. Dicta verò Græcis Ἐπινυκτίς, quia fere semper noctu oritur. Arabes *Essere*, *Sere*, vel *Saire* appellarunt. Epinyctis quid.

II. Fit Epinyctis, haud secus ac Furunculus, è sanguine impuro, acri, maligno, criticè in corporis superficiem expulso. Epinyctidis Causæ.

III. Signa verò quibus cognoscitur Epinyctis, sunt quod pustulæ hæ sua sponte proveniant, colore sint rubicundæ, vel sublividæ, vel albicantes, atqui gravius noctu quam interdiu affligant. Cæterum dolor in Epinyctide vehementior est, quam pro ejus magnitudine, cum fabâ major non sit: sponte exulceratur, & cùm rumpitur mucosam parit exulcerationem, unde subcruenta emanat sanies. Diagnosis.

IV. Equidem pustulæ hæ, ex C. Celsi sententia, maximè eveniunt in puerili ætate, rarò in medio corpore, sæpè in eminentibus partibus, & verno tempore, suntque Prognosis.

nullius periculi, nisi in curando error committatur, quamvis pravos humores in corpore redundare indicent.

Curatio. V. In Curatione Epinyctidis, haud secus ac in Furunculo Curando, procedendum; viz. Pustula maturanda, & Puris generatio acceleranda, appositis Uvis passis contusis; vel imposito Cataplasmate ex Uvis passis, Caricis pinguibus, & Ruta viridi, simul comminutis; vel Emplastro Diachylo cum gummi, cum Unguento Basilicone; vel, ut malignitas si quæ adsit corrigatur, tali Digestivo,

℞. *Unguenti Basiliconis* ℥j.
Therebinth. venet. ℥ß.
Theriaces Andr. ℥ij.
Mellis virginei ℥vj.
Olei Scorpionum ℥iij.
M. F. S. A. Digestivum.

Postea ulcus mundetur Digestivo communi; Unguento Aureo vel Basilicone impleatur; atque imposito Emplastro Diapalma, vel Styptico tandem cicatrice tegatur.

Terminthus quid, &c. VI. TERMINTHUS autem Tuberculi species est, & Epinyctidi ferè similis, cui superne & inferne nigra pustula incumbit, qua ruptâ infernè desquammatio apparet: dissecto autem tuberculo pus invenitur. Sed cum Terminthus ex eadem causa, qua Epinyctis, *hoc est*, ex adusto, acri, & venenato sanguine fiat, eademque pars afficiatur; hinc eadem Curatio ei convenit, idemque Prognosticum, quod Epinyctidi.

CAPUT V.

De Erysipelate.

I.

Tumor, qui Græcis ERYSIPELAS, Latinis *Ignis Sacer*, seu *Rosa*, Nostratibus **De Roose** nuncupatur, ab Auctoribus malè describitur; quod sit Tumor præter naturam ex Bile ferè in solam cutem, quandoque etiam in musculos subjectos effusa, dolorem, calorem, aliaque sympto-

ſymptomata cauſante. Si namque ſola Bilis in cutem effunditur Herpes, non Eryſipelas oritur.

II. Sed quum vera Inflammatio, atque adeo Phlegmonis ſpecies ſit Eryſipelas, potius dicendum videtur, quod ſit Inflammatio valde ardens, maximèque circa cutem conſiſtens, & aliquando ſubjectæ carnis aliquid occupans, orta ab effuſo, extravaſatoque bilioſo, tenuiore, & ſubtiliore ſanguine, cum tumore vel exiguo, vel ſæpè, quoad ſenſum, nullo; cujus color pallidior aut magis flaveſcens eſt, quam Phlegmonis, & ſi tetigeris facilè ſanguis ſubterfugit, rurſuſque illabitur exquiſitè tenuis, aſpectuque rubens. Eryſipelatis Deſcriptio.

III. Eſt autem Eryſipelas duplex; verum ſeu legitimum, & non verum ſeu ſpurium. Verum Eryſipelas ſimplex eſt, ſimplici fervore & rubore affectum ſine ulla exulceratione, è ſanguine bilioſo, tenuiore, fervidiore, in quo Acidum volatile prædominatur, genitum. Non verum ſeu ſpurium Eryſipelas trium vulgò habetur generum: Unum quod oritur ex ſanguine bilioſo, tenuiore, at acri, pungente, & rodente, qui idcircò latam, & aliquandò profundam ſatis efficit exulcerationem: Alterum Eryſipelas ſpurium eſt ſine partis affectæ exulceratione; in eo tamen exiguæ ſuccedunt puſtulæ & veſiculæ, quæ nonnihil inciſæ, perforatæque Saniei aliquantulum fundunt: Tertium genus eſt, quod fit quidem è ſanguine tenui, fervido, at ſimul vel copiâ peccante, vel ſerô abundante, vel terreſtribus, acido-auſteris, ſimilibuſve particulis redundante, unde Eryſipelas dicitur vel Phlegmonodes, vel Oedematodes, vel Scyrrhodes. Differentiæ.

IV. Igitur verum ſeu legitimum Eryſipelas è ſanguine bilioſo, tenui, ſubtili, fervido, in quo Aciditas volatilis abundat, generatur; qui ex minutiſſimis capillaribus vaſculis exiliens, præ ſua tenuitate & ſubtilitate in interiore carne ſubſiſtere nequit, ſed per extremam cutem, parteſque ei vicinas diffunditur, atque ardentem ibidem excitat Inflammationem. Cauſæ.

V. Ardens autem illa cutis, partiumque proximè ei ſub- Quomodo

Eryſipelas à Phlegmone ſit diſtinguendum.

ſubjectarum Inflammatio, Eryſipelas dicta, à Phlegmone diſtinguitur, 1. Colore; eſt namque Inflammationis color ruber, Eryſipelatis ex rubro flaveſcens. 2. Pulſatione; quæ magna adeſt in Phlegmone, parva vel nulla in Eryſipelate. 3. Tumoris magnitudine; Etenim in inſignem tumorem Inflammatio partem attollit, cum & cutem & ſubjectos muſculos occupet; Eryſipelas verò partem affectam modicè elevat, adeo ut vix appareat tumor, cum cutaneas partes ſolummodo ardens hæc Inflammatio invadat. 4. Calore, qui major eſt in Eryſipelate, quam in Phlegmone. 5. Dolore, qui in Eryſipelate minor eſt, at pungitivus; in Phlegmone tenſivus, & gravativus. 6. Duritie & Mollitie; cum Inflammatio tactui non cedat, ſed renitatur; Eryſipelas verò ſi tangatur, tactui cedat. 7. Eo, quod rubedo, quæ in Eryſipelate adeſt, ſi digito prematur, ſtatim abeat, & cutis ſub digito alba evadat, deinde vero mox redeat eadem rubedo, ob tenuem ſubtilemque ſanguinem, à quo fit; in Inflammatione verò hoc non accidat, 8. Quod in Eryſipelate nulla tenſio, ut in Phlegmone appareat. 9. Loco affecto; Eryſipelas namque loco dimovetur, ſerpit, & vicinas partes ſimiliter afficit; Inflammatio autem in uno figitur loco, ab eoque nec diſcedit, nec dimovetur.

Signa Eryſipelatis Diagnoſtica.

VI. Signa itaque, quibus hic affectus cognoſcitur, ſunt æſtus ingens, dolor acris non valdè vehemens, rubedo ad flavedinem tendens, ad tactum ut facilè cedens, ita & facilè rediens, partis intumeſcentia, ac tenſio levis, pulſatio minor; fitque invaſio ejus plerumque cum Febre, niſi à cauſa externa oriatur.

Prognoſtica.

VII. Equidem rarò periculoſus eſt affectus Eryſipelas, niſi ab exterioribus ad interiora materies repellatur: periculoſior verò, ſi circa oculos, fauces, aliaſve nobiles partes conſiſtat; aut ſi vulneri, ulceri, fracturæ, luxationi ſuperveniat. Ut autem facilius tutiuſque ſanetur, reſolutione, aut inſenſibili tranſpiratione, ſeu per diaphoreſin terminari debet, non ſuppuratione, quæ in hoc affectu mala admodum eſt, difficiliſque curationis.

VIII. Ut

VIII. Ut verò Eryſipelas ritè Curetur, 1. Conveniens inſtituenda Diæta, atque eadem ſex rerum nonnaturalium diſpenſatio hic obſervanda, quæ in Phlegmone. Dein Antecedens Materia evacuanda Cholagogis blandioribus, Venæſectione, ac inprimis Diaphoreticis iterandis, reiterandiſque.

Quæ in Eryſipelatis Curatione obſervare oporteat.

IX. Tertia Cura erit de Medicamentis Topicis: Quæ in Principio minimè ſint validè Repellentia, Exſiccantia, Adſtringentia, quod illorum uſu Materia acrior intrò compulſa vicinas partes corrodat, & exulceret. Sed ſi exiguum fuerit Eryſipelas, pars affecta à nobilioribus remota, humoreſque adhuc fluxerint, applicentur modicè Repellentia, at Reſolventibus mixta; ne occluſis nimium poris, hinc radiante nativo calido ferè ſuffocato, Gangræna accedat.

X. Peſſimè quoque Ægris ſuis conſulunt Chirurgi, qui partem Eryſipelate affectam inungunt Unguento Nutrito, de Ceruſſa, Populeo, Roſaceo, Oleo Roſarum, Violarum, ſimilibuſve pinguibus; utpote quæ bilioſum, tenuem, fervidum, atque in partes cutaneas effuſum, extravaſatumque ſanguinem excitant magis, incendunt, adeoque ardenti huic Inflammationi maximè adverſantur, ut rectè monet Galenus *lib. 5. de ſimpl. Med. Facult.* Et ſcribit Fabritius Hildanus, *Cent. 1. obſerv. 82.* ſe obſervaſſe, Eryſipelas ex Olei Roſacei inunctione in Gangrænam mutatum fuiſſe.

XI. Modicè ergò Repellentia, at Reſolventibus Volatilibuſque permixta, quæ ſimul Acidum volatile infringere ac mitigare poſſunt, hic ſunt apponenda, v. gr.

℞. *Aquæ florum Sambuci* ℥viij.
Aceti Sambuci ℥ij.
Spir. vini ℥iß.
Sacchari Saturni gr. xv.
Camphoræ ℈j.
Miſceantur pro Epithemate.

Vel

℞. *Aquæ florum Sambuci* ℥viij.

Vini albi Gallici ℥iiij.
Misceantur.

Vel

℞. *Aquæ florum Sambuci* ℥vj.
Spiritus vini ℥j.
Camphoræ ℈j. *Troch. alb. Rhasis* ℈ij.
Misceantur.

Vel

℞. *Fol. Malvæ, Althææ, Parietariæ, Salviæ an.* Mj.
Flor. Sambuci, Camomillæ an. Mij.
Rosarum Rubr. Mj.
Coq. in aq. part. aq. comm. & Vini albi Gallic. ad ℥xxx.
pro Fomento.

Vel decoquantur Flores Sambuci in Lacte Dulci, vel Ebutyrato, & applicentur.

Vel fiat Sacculus intersutus ex Floribus Sambuci, isque in Aqua Florum Sambuci, tantillo Aceti Sambucini addito, madefactus, iterumque leviter expressus calidè parti affectæ applicetur, & sæpius renovetur.

Vel dissolvatur Sapo Venetus in Aqua Pluviali, vel Florum Sambuci, atque isto lixivio imbuantur panni lanei mundi, qui dein fortissimè exprimantur, & parti affectæ calidi applicentur, ac identidem permutentur.

Sunt qui Stercus ovillum in vino aut aceto decoctum usurpant.

Alii laudant Cretam pulverisatam ope chartæ emporeticæ parti impositam.

Nonnulli Spiritum Vini, in quo Theriaca dissoluta est, linteis duplicatis aut quadruplicatis imponunt.

Erysipelas quando exulceratur, quid agendum.

XII. Sed remediis hisce si Erysipelas curari nequeat, quin potius exulceretur, hoc vel simile illinatur Unguentum.

℞. *Troch. albor. Rhasis, Tutiæ præpar. an.* ℥j.
Lithargyri ℥ß. *Cerussæ* ℥ij.
Flor. Sulphuris ℈j. *Camphoræ* ℈ß.
Olei Rosarum ℥ij. *Ceræ albæ q. s.*
Terantur diu, & exactè lævigentur in Mortario plumbeo, ac F. S. A. Unguentum.

XIII. Sin

Eryfipelas fi fit in Facie.

XIII. Sin vero in Facie fuerit Eryfipelas, nulla apponenda funt Repellentia vel Adftringentia, ne quidem Refolventibus mixta; ne materia ad Oculos, Fauces, aliafve partes nobiles pellatur. Sed imponatur Sacculus interfutus ex Floribus Sambuci, in calida Aqua Florum Sambuci, addito Vino albo Gallico, madefactus, leviterque expreffus, qui identidem renovetur. Vel calidè applicetur Sacculus, fubtiliffimâ Tritici vel Hordei Farinâ repletus.

Si Caput occupet.

XIV. Atqui cum Caput occupet Eryfipelas, uti Mulieres aliquando experiuntur, nulla omninò humida funt apponenda; fed lintea munda recenter lota, adeoque vapore Saponis perfufa, calida imponantur, fæpiufque permutentur. Vel calidè applicetur laudatus facculus, fubtiliffimâ Tritici vel Hordei Farinâ repletus. Vel Lixivium fiat fortiffimum ex Sapone Veneto cum Aqua Florum Sambuci; eô imbuantur lintea munda, quæ dein exficcata, & calidè appofita, identidemque renovata, mirum in modum Ardentem illam in capitis partibus cutaneis Inflammationem difcutiunt, refolvuntque.

CAP. VI.

De Oedemate.

Oedema quid fit.

I. Oedema apud Hippocratem, & plerofque Veteres Medicos generaliter denotat omnem Tumorem præter naturam. Οἴδησις namque, feu Οἴδημα nil aliud fignificat, nifi Eminentiam. Sed potius cum Neotericis *Oedema* nos appellabimus Tumorem ab humore pituitofo genitum.

II. Sit igitur OEDEMA Tumor frigidus, pituitofus, mollis, laxus, doloris & caloris expers, plerumquè albidi coloris. Vel dicatur, Tumor præter naturam ab humore ferofo aut pituitofo ortum habens, albus, mollis, indolens, prementi digito cedens, per congeftionem frequentius, quam per affluxum humorum productus.

III. Atqui distinguitur vulgò Oedema in duas species. Nimirum est Tumor hic, vel cum humore collecto cumulatus, certâ circumscriptione definitus, isque genuinum & legitimum dici solet *Oedema:* vel est sine ulla circumscriptione, aut humoris in unum locum collectione, sed per partem diffusus & expansus, ac rectè nuncupatur *Oedematosus Tumor.* Verum legitimumquè Oedema fit ab humore subcruento, crudo, seroso-pituitoso, subacido, à sanguine in aliquam partem secreto, ibidemquè congesto, atquè mollem, laxum, indolentem, certâquè circumscriptione definitum tumorem excitante. Tumor verò Oedematosus fit ab humore crudo, seroso-pituitoso, subacido, è Cruore itidem amandato, vel Lymphatico, per totam partem diffuso, dispersoquè; quam ita tumefacit ac distendit, ut cum digito prematur fovea quædam fiat, quæ remanet, atquè sui vestigium servat, ut in Tabidis, Cachecticis, aut aliter malè habitis indies observatur.

Oedematis Causæ.

IV. Causæ ergò Oedematis sunt humores crudi, seroso-pituitosi, subacidi, in sanguine redundantes, hinc in partem quandam effusi, in eaquè Tumorem hunc per congestionem potius, quam per fluxionem excitantes. Procatarcticæ verò, seu Primitivæ Causæ esse possunt, Casus, Percussio, Aër nimis frigidus & humidus, Cibi viscidi ac glutinosi, Crapula, Somnus longior, Otium nimium, vita sedentaria, & similia, quæ sanguinem crudum, serosum, pituitosum, subacidum, producere valent.

Signa Diagnostica.

V. Signa autem quibus cognoscitur Oedema, sunt Albedo, Mollities digitis cedens, ut fovea relinquatur, quod maximè proprium est Oedematis signum. Minor quoquè adest Dolor, minorquè Pulsatio.

Prognostica.

VI. Solet præsertim Oedema generari hyeme, & frequentius Senibus, corporibusquè phlegmaticis accidere. Terminatur verò pluribus modis, vel per Resolutionem, vel per Suppurationem, vel per Indurationem. Per Resolutionem seu Insensibilem Transpirationem sæpius terminatur, sæpè etiam Induratur, rarò per Suppurationem solvitur, quia ex humore oritur frigidiore ac mitiore, qui haud

haud facilè in pus vertitur: aliquandò tamen hic Tumor Suppuratur, si in calidioribus fiat partibus. Atqui in Scyrrhum aut Abscessum si abeat Oedema, difficilioris est curationis; Periculosum item si Pthisis aut Hydrops adfuerit.

VII. Oedematis Curatio duplicem sibi scopum proponit: unum, qui antecedenti materiæ se opponat: alterum, qui causam conjunctam evacuet. Antecedens materies emendabitur recto ac legitimo rerum nonnaturalium usu, qui sanguinis, aliorumquè humorum dyscrasiam immutare & corrigere queat. Cibus & Potus, similiter ac Aër moderatè calefaciant, exsiccentquè. Caro assata præstat elixatâ. Nocent Fructus Horarii, Caseus, Pisces Marini. Nocet & quantitas Cibi Potusquè nimia. Conducit Vinum, per se usurpatum, aut herbis calefacientibus alteratum. Exercitia prosunt moderata. Obest somnus longus, item Alvi durities, Quies, Tristitia, Venus.

Quæ in Oedematis Curatione sunt observanda.

Diæta.

VIII. Sed præter convenientem rerum nonnaturalium administrationem Antecedens Causa corrigetur insuper, ac educetur Remediis Generalibus, quæ crudos, seroso-pituitosos, subacidos humores emendare, ac evacuare solent. At quoniam affectus hujus causa antecedens in sanguine non fervido, sed vappido, seroso, ac aliter vitioso consistit, hinc *Venæsectio* nequaquam conducit, atquè non nisi rarissimè in Oedemate curando instituitur. Et si aliquandò sanguis sit mittendus, id non ratione morbi, aut causæ conjunctæ, sed ratione alicujus symptomatis, aut causæ antecedentis fieri solet.

Venæsectio non conducit.

IX. Frequentius verò locum habent quæ viscera roborant, obstructiones aperiunt, humores seroso-pituitosos attenuant, eosquè Transpiratione auctâ Insensibili, promotisque tum Diaphoresi, tum Diuresi, nec non per Alvum factâ Purgatione educunt. v. gr.

Humores in Oedemate præparantia, ac educentia.

℞. *Rasur. Ligni Guajaci* ℥iij. *Sassaphras* ℥ß.
Infund. per noctem calidè in Aqua pura ℥LXX.
Dein S. A. coq. addendo.
Rad. Fœniculi, *Petroselini an.* ℥j.
Galangæ ℥ij.

Cort. med. Sambuci rec. ℥ij.
Herb. Calamenthæ, Chamæpitheos an. Mj.
Baccar. Juniperi ℥iß.
Pulpæ Colocynthidis ʒj. *vel* ℈iv.
Glycyrrhyzæ rasæ ʒiij.
F. ex his S. A. Colatura ℥xxxx.

X. Corpore sic purgato, utile erit Decoctum Diaphoreticum, simulquè Diureticum, ex quo mane in lecto adhuc decumbens, & horâ à meridie circiter quartâ largiorem haustum calidè sumat Æger, atque matutino tempore, quousquè vires concedant, inde sudores moveat.

℞. *Rasur. Ligni Guajaci* ℥iv. *Sassaphras* ʒvj.
Rad. Chinæ ℥j.
Infund. ut prius in Aqua pura ℥LXX. *Dein coq. add.*
Rad. Bardanæ rec. ℥iij.
Patasitidis.
Bac. Juniperi an. ℥iß.
Sem. Apii ℥ß.
F. ex his S. A. Decoctio ad ℥xxxx.

Quæ Topica Oedemati curando sunt imponenda.

XI. Alter Curationis Scopus est, humorem parti affectæ inhærentem evacuare Topicis admotis Medicamentis. Sint autem Ea, Incidentia, Attenuantia, Digerentia, Exsiccantia, Resolventia. Tumoribus namque à Congestione ortis Repellentia nunquam sunt imponenda. Igitur acre sumatur Lixivium, prout majore aut minore Resolutione opus est, cui admisceatur Acetum, Sal Gemmæ, aut Alumen, vel Sal commune, idquè cum nova spongia imponatur. v. gr.

℞. *Ciner Ligni Quercini.*
Stipitum Fabarum
Sarmentorum Vitis an. p. æq.
per hos transfundatur Aqua Fabrorum extinctionis Ferri calida, addito Aceti Vini modico, idquè toties fiat, donec efficaciam acquisiverit Lixivium. In cujus ℔iiij. *dissolve*
Salis Nitri, Aluminis an. ʒiiß.
Sulphuris vivi ʒij. *Misceantur pro Fotu.*

Lixivii loco usurpari potest Fomentum.

℞. *Rad. Ebuli, Bryoniæ an.* ℥iß. *Cu-*

Cucumeris Asinini ℥j.
Herb. Absynthy, Abrotani,
Salviæ, Calamenthæ an. Mj.
Flor. Camomillæ Miß. *Rosar. Rubr.* Mß.
Sem. Cumini ʒvj.
Coq. in S. Q. Cerevisiæ tenuis ad ℔iij.

Barbette *Chir. part. 2. lib. 1. cap. 4.* laudat Ceratum,

℞. *Sulphuris crudi*
Ciner Sarmentorum Vitis
Salis Gemmæ an. ʒij.
Farinæ Fabarum ℥ij. *Aceti* ℥j.
Olei Nucum ʒj. *Therebinthinæ, & Ceræ q. s.*
F. ex his S. A. Unguentum vel Ceratum.

Nonnulli Olea & Unguenta calida inungunt; ſed puto ea poros obſtruendo, adeoquè tranſpirationem cohibendo, parum prodeſſe.

XII. In ſtatu & Declinatione non malè applicatur hoc vel ſimile Cataplaſma.

℞. *Rad. Althææ rec.* ℥iß.
Bryoniæ, Cucumer Aſinini rec. an. ℥j.
Fol. Salviæ, Rutæ
Flor. Camomillæ an. Mj.
Coctis in Cerevisia tenui ad mollitiem, & in mortario minutim contuſis adde
Farinæ Fabarum ℥ij.
Ciner. Ligni Quercini, Stercoris Vaccini an. ℥j.
Salis Nitri ʒij. *Olei Anethini* ℥ij.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Alii haud abſque ratione imponunt *Stercus Vaccinum calidum*, quod reſpectu *ſalis volatilis* ac *nitroſi* in eo abundantis potenter poros aperit, ac Tumorem Oedematoſum reſolvit, diſcutit. Vel Cataplaſma conficiunt ex Stercore Vaccino, quod una cum Aceto frigunt, ac parum Aluminis & Sulphuris ei admiſcent. ex. gr.

℞. *Stercoris Bubuli* ℥iij.
Fimi Columbini ℥ij.
Frigantur ſimul in ſartagine cum Axungia, aut

Butyro,

Butyro, aut quovis Oleo, vel bulliant in Oxycrato, atque Sulphure & Alumine additis,
F. S. A. Cataplasma.

Insuper Emplastra Resolventia utiliter imponi possunt; qualia sunt, de Meliloto, de Ranis sine Mercurio, de Spermate Cœti, & similia, quibus pro re nata & alia Attenuantia, & Resolventia addi possunt.

XIII. Scultetus *post Armamentarium Cheirurgicum obs.* 72. refert, se multos Tumores Oedematosos discussisse *Calcis Aquâ* per aliquot dies usurpatâ. „ Sumitur autem, *inquit*, „ frustulum Calcis vivæ, ad quantitatem Nucis Juglandis, „ & in Aquam ferventem immittitur, donec dissolvatur, „ quo facto Calx cum Aqua agitatur, & postea spontè re- „ sidere sinitur. Hinc clarior Aqua, per inclinationem in „ aliud vas transfunditur, in qua spongia nova exprimi- „ tur, calidèque parti affectæ superligatur. Notandum „ verò quod Pars Oleo Amygdalarum dulcium, vel Axun- „ gia Porcina veteri debeat inungi: facilè enim fieri potest, „ ut portio quædam Calcis, quæ est acerrima & corrosiva, „ in Aquam transfusam abierit, quæ cum Spongia applicita „ erodere, partemquè mordicare posset.

Idem *Observ.* 98. in Tumoribus Oedematosis, simulque Erysipelatosis curandis admodum extollit hoc Epithema,

℞. *Lixivii ex Cineribus sarmentorum vitis* ℔j.
Salis comm. ʒj. *Nitri* ʒiß.
Aceti vini optimi ℥j.

Fiat Mixtura, quæ splenio duplici tepidè excepta applicetur, faciisque strictè loco affecto superligetur.

XIV. Cæterum pro Crure & Pede Oedematoso, sequens aliquoties expertus sum summoperè conducere.

℞. *Spiritus Vini optimi*
Aceti Vini an. ℥vij. *in iis dissolve*
Salis comm. ʒiij. *aut circiter.*

Hic liquor cum panno immerso tepidè applicetur. Deinde pes & tibia universa faciâ lineâ longâ, digitos tres quatuorve latâ, à digitis pedum incipiendo, sursumquè ad genu usquè procedendo, strictè ligetur, ita tamen ne pars affecta nimis

nimis comprimatur, & cavendo ne plicis aliqua in crus fiat impressio.

Si verò spernat hoc remedium Æger, vesperi cubitum iturus per semihoram pedibus insideat Balneo calido, (quod fiat ex *Semine Graminis exsiccati*, hoc est, *Fœni*, *Cineribus Ligni Quercini*, & *Sale communi*, in *Aqua pura* decoctis) & dein, pedibus mappâ calefactâ probè abstersis, in lectum se conferat, cruribusquè magis solitò elevatis decumbat: manè autem fasciâ lineâ Pedes, Tibiæquè universæ dicto modo ligentur.

Attamen omnibus hisce ritè administratis Oedematosus Tumor si non discutiatur, consulendum ut *Thermas Aquisgranenses*, *aliasve calidas* adeat Æger, quæ potenter humores seroso-pituitosos discutere, simulque interna viscera suâ caliditate roborare valent.

XV. Sed Suppurationem si minetur Oedema, quod rarò contingere observamus, Cataplasma imponatur, cui addantur Herbæ Emollientes, Fermentum acre, Fimus Columbinus, Unguentum Basilicon, &c.

℞. *Rad. Liliorum albor. recent.*
Caparum sub cineribus assat. an. ℥ij.
Fol. Malvæ, Althææ, Salviæ,
Flor. Camomillæ an. Mj.
Caricarum ping. N°. x.
Coctis in Aqua pura ad mollitiem, & in mortario contusis adde
Farinæ Fabarum ℥iiß.
Fermenti acris, Fimi Columbini an. ℥iß.
Unguenti Basiliconis ℥ij.
M. F. S. A. Cataplasma.

Cataplasmatis loco *Emplastrum Diachylum cum Gummi* applicatum Suppurationem abundè promovet.

XVI. Quum igitur suppuratum, & ad maturitatem perductum sit Apostema, curandum ut id tum loco commodo, tum tempore opportuno aperiatur. Etenim lenta frigidaque materies nos fallit non rarò, quod sua effecta extrinsecus rarius producat, quam intrinsecus, ubi partes

interiores paulatim sine magno dolore corrodit, exeditque. Tutius autem hujusmodi frigidum Apostema Potentiali Cauterio, quam Scalpello aperiri solet; quod contrarium in calidis tumoribus observamus. Illud namque ad humorem illum frigidum, Viscidum, Pituitosum maturandum, atquè ulterius coquendum non parum juvat.

Apostemate aperto, Ulcus conveniente Digestivo mundandum, & dein Sarcotico imposito Unguento carne replendum.

Sin verò alicujus Morbi Symptoma sit Oedema, ut Pthiseos, Hydropis, Cachexiæ, vel similis, Morbus à quo provenit imprimis curandus.

CAPUT VII.

De Tumore Flatuoso.

Flatuosus Tumor quid sit.

I. Umorem Oedematosum proximè excipit *Flatuosus*, qui Græcis ἐμφύσημα, *Inflatio* aut *Apostema Ventosum* dicitur. Est autem TUMOR FLATUOSUS, qui ex Flatibus intra membranosas alicujus membri partes, aut sub ipsa densiore cute, aut inter musculorum interstitia conclusis oritur. Vel *Flatuosus Tumor* nuncupatur, qui ex Flatulento Spiritu in aliqua parte coacervato gignitur. Fiunt namque Tumores hi ex vapore & Flatu, alias sub cute, alias sub membranis coërcito; hinc aliquandò sævissimi excitantes dolores, ob partium exquisito sensu præditarum distensionem, divulsionemque.

Tumor hic quomodo fiat.

II. Causa vero Flatuosi Tumoris est nativi in parte affecta caloris, vel spirituum radiantium partemque vivificantium imbecillitas, ac debilior motus, qui seroso-pituitosum, glutinosumque humorem, è quo facilè suscitantur Flatus, resolvere & dissipare nequit. Enimverò quum crudi, pituitosi, viscidique humores in sanguine redundantes, hinc in partem quandam effusi, suâ glutinositate poros ejus obstruant, facilè datur intelligere, qua ratione tardior

tardior Spirituum vitalium per eandem partem motus, debiliorque radiatio vitiosos illos humores resolvere, & ultrà promovere nequiens Flatus gignat, qui membranosas intra partes conclusi Tumorem hunc excitant.

III. Cognoscitur Tumor Flatulentus, & ab aliis Tumoribus distinguitur, 1. quod compressus vestigium seu foveam non relinquat, ut Oedema. 2. Quum percutitur murmur, seu sonum quendam edat. 3. Addit Avicenna renitentiam manus comprimentis. 4. Ait Guido, lucidum quendam splendorem apparere in ejus summitate. 5. Non perpetuò, sed interdum dolor adest, ob nimiam distensionem. Interim Tumor hic nec rubet, nec calet, sed friget potius, albetquè ut Oedema. Articulos sæpè occupat, præsertim Genua. Diagnosis.

IV. Magnus autem Flatuosus Tumor periculosus est, ob sui magnitudinem, & partem affectam debili calore præditam. At parvi si sint hujusmodi Tumores, omnis periculi expertes meritò censentur. Porrò Hyeme frequentius, quam Æstate evenire solent. Prognosis.

V. In Curatione generalibus circa Diætam, & intus sumenda Medicamina roborantia ac evacuantia præmissis, haud secus ac in Oedemate, partis læsæ meatus aperiendi, in eaque contenta Flatulenta materies attenuanda, discutienda, resolvenda. Quem in finem conducunt Calida, Siccantia, & Attenuantia, *Carminativa* dicta, ut apertis membri læsi poris humores flatusque dissipari queant. v. gr. Flatulenti Tumoris Curatio.

℞. *Herb. Menthæ, Pulegii, Rutæ an.* Mj.
Flor. Camomillæ Miß.
Sum. Anethi, Flor. Rosarum Rubr. an. Mj.
Sem. Cumini ℥j. *Bacc. Lauri* ʒvj.
Coq. in S. Q. Cerevisiæ tenuis, vel Æq. Part. Aq. puræ & Vini Albi ad ℔iij.
Colatura sit pro Fomento.

Egregios aliquandò vidimus successus in hujusmodi Tumore resolvendo solo *Oleo Cucumeris Asinini* illito. Potest tamen ejus loco fieri Linimentum. v. gr.

E 2 ℞. *Olei*

℞. *Olei Cucumeris Asinini* ℥vj.
Anethi, *Rutæ an* ℥ß.
Nucismoschatæ express. ℥iß.
Cumini Stillat. gut. vj.
Misceantur.

Barbette *Chirurg. part.* 2. *Libr.* 1. *Cap.* 7. laudat hoc Cataplasma

℞. *Fol. Rutæ*, *Calamenthæ an.* Mß.
Farinæ Fabarum ℥ij.
Sem. Anisi, *Cumini an.* ℥ß.
Baccar. Lauri, *Salis Comm. an.* ʒiij.
Nitri, *Sulphuris an.* ʒj.
Stercoris Caprilli ℥vj.
Olei Anethini, *Nardini an.* ℥j.
Vini Albi Gallici q. s.
Coq. simul S. A. & Contund. in formam Cataplasmatis.

Conducit quoquè *Emplastrum de Meliloto*, *de Ranis cum*, aut *sine Mercurio.* Vel

℞. *Emplastri de Meliloto*
de Ranis sine Mercurio an. ℥j.
Gummi Galbani in Aceto soluti ʒiiß.
Pulv. Castorei ℈ij.
Olei Cumini Stillat. gutt. vj.
Ceræ & Therebinthinæ q. s.
M. F. S. A. Emplastrum, *extendendum in Corio.*

Sed notandum ejusmodi Medicamenta actu calida parti ægræ semper imponenda esse, caloremque conservandum appositis linteis, lateribus, lagenis, similibusque rebus calentibus.

Genu inflatio quo modo curanda.

VI. Veruntamen Genu cum Flatuoso Tumore vehementer inflatum sit, nonnulli sequens commendant,

℞. *Fœcis Ceræ novæ ex prælo* ℔iß.
Micæ Panis Furfuracei ℔ß.
Florum Rosarum Rubr. ℥j.
Bulliant in Vino Albo, *dein contundantur*, *& addendo*
Piperis, *Cariophyllorum*, *Nucismoschatæ*, *Zinziberis an.* ʒiiß
Sem. Cumini, *Anisi*, *Fœniculi*, *Ammios an.* ℥ß

Olei

Olei Chamæmelini, *Anethini*, *Rutacei an.* ℥ij.
M. F. S. A. Cataplasma.

Platerus *observ. libr.* 3. Tumorem in Genu immensum, mollem, laxum, & diuturnum discussum, ac penitus curatum scribit imposito Cataplasmate ex *Radicibus Bryoniæ*, *Iridis*, & *Liliorum* recentibus, simul contusis, atquè in *Vino*, additâ etiam *Aqua vitæ* decoctis.

Vel fiat Cataplasma ex rasura *Radicis Raphani Rustici* cum *Aceto Rosaceo*, quod calidè apponatur.

Magno quoquè cum levamine inflato & tumido admodum Genu aliquandò applicari jussi Vesicatorium magnum, ex *Cantharidibus* & *Fermento acri*, addito *Aceto*, confectum.

CAPUT VIII.

De Testudine, & *Talpa* sive *Topinaria*.

I. Ltum inter Veteres de Tumoribus hisce fuit silentium, atquè illorum ne ulla quidem ab Illis unquam facta est mentio; Hæc tamen Nomina à Recentioribus excogitata sunt. Testudo & Talpa quid sint.

Testudo, ut inquit Guido, est *Abscessus magnus*, *humoralis*, *mollis*, & *latiori formâ in modum Testudinis*, unde denominationem sumpsit. Alii tamen definiunt Testudinem, quod sit *Tumor mollis*, *vel non valdè durus*, *satis autem magnus*, *in quo pinguis materia*, *tunicâ quadam inclusa continetur*, *quæ Calvariæ ita inhæret*, *ut ipsam plerumque vitiet*. Talpa verò, sive Topinaria Guidoni & Aliis dicitur *Testudinis species*, & inquiunt esse *Testudinem ipsam in Capite ortam*.

II. Igitur TESTUDO seu TALPA, sive TOPINARIA dicta, est Tumor in Capite, ortus ex impuris, viscidis, glutinosis, acri-salinis, nec non acido-acribus humoribus, è sanguine ibidem depositis, atque intra Cranium & Cutem corrumpentibus, Testudinis seu Talpæ formam referens, vel terræ à Talpa egestæ similis. Sunt autem hujusmodi Tumores vel cum, vel sine exul-

ceratione, & cranii erosione; atque subsistunt plerumque Cranium inter & Cutem, aut nonnunquam inter binas Cranii tabulas in Diploë, hinc ad crassam usquè Menyngem totum Cranium non rarò eroditur.

Causæ. III. Materia ergò Tumorem hunc faciens est *Humor viscidus, glutinosus, acri-salinus, & acido-acris, exedens*, Calvariam non rarò erodens, in eaque *Cariem* excitans. Causæ verò Antecedentes sunt dicti humores in corpore redundantes, qui in Capitis partes depositi exedunt, & ad subjectam usquè membranam Carie frequenter Calvariam erodunt.

Diagnosis. IV. Signa quibus dignoscitur hic affectus sunt, Tumor mollis & latus, Testudinis vel Talpæ similitudinem referens.

Prognosis. V. Est autem periculosus hic Tumor, ne Cranium erodat atque corrumpat. Qui tamen est absque Cranii erosione & corruptione facilius curatur, quam qui Calvariæ corruptionem seu cariem jam induxit; Et si magna adsit Cranii corruptio, præstat Patientem dimittere, atque Curationem non aggredi: vel si suscipere Curationem coacti simus, curâ tantum palliativâ uti oportet.

Testudinis Curatio. VI. Sed quanquam Testudo seu Talpa nonnunquam sit sine Calvariæ erosione & carie, aliquando cum Cranii carie & corruptione; utriusque tamen Curandi ratio communia habet præcepta. Primum in universalibus consistit, *hoc est*, in Causæ Antecedentis correctione, ac eductione legitimo rerum nonnaturalium usu, Remediisque usurpatis generalibus, haud secus ac de Oedemate curando diximus.

VII. Secundum præceptum consistit in Materiæ intra Tumorem contentæ evacuatione, dein ulceris mundificatione, hinc partis affectæ consolidatione. Id assequi debemus, vel Resolventibus, vel Suppurantibus, vel Manuali Operatione.

VIII. Si ergò Tumor sit sine Calvariæ corruptione, aut Ulcere, Incidentibus & Resolventibus, Capite XI. de Scyr-

Scyrrho proponendis, inprimis tentanda Curatio. At Resolvi si nequeat, Suppuratio promovenda imposito hoc vel simili Cataplasmate,

℞. *Rad. Liliorum Alborum rec.* ℥iij.
Caparum sub cineribus assatarum ℥ij.
Fol. Malvæ, Althææ,
Flor. Meliloti an. Mj.
Caricarum pinguium N°. xij.
Coctis in Aqua pura ad mollitiem, & in mortario minutim contusis, adde
Farinæ Fabarum ℥iij.
Unguenti Basiliconis ℥ij.
Vitellos trium Ovorum
M. F. S. A. Cataplasma.

Equidem perfecta Suppuratio expectanda non est, sed eâ duntaxat incipiente, ne Carie inficiatur Cranium, profunda incisione mox Tumor aperiendus, ac porrò ex arte curandus.

IX. Atqui cum Cranii corruptione si fuerit Testudo, sentit Guido palliativâ utendum esse Curâ: Et sanè si magna sit Cranii corruptio, solo utendum Prognostico, Ægerquè ita dimittendus, vel Cura sit tantum fucata. Verum parva si inveniatur Ossis corruptio, curandus erit Affectus, ut Fractura Cranii; sc. facta incisione, Cranium Trepano perforandum, Osquè corruptum Modiolo tollendum, vel Scalpris radendum, deinde Pars affecta detergenda, Carne replenda, eademquè tandem convenit Curatio, quæ in Vulneribus Capitis cum Cranii Fractura.

CAPUT IX.

De Atheromate, Steatomate, & Meliceride.

I. TUmores folliculis inclusi varii occurrunt, quorum præcipui sunt *Atheroma*, *Steatoma*, & *Meliceris*, atque materiæ contentæ ratione inter se differunt. Namque Folliculo quum includitur Pituita pultis consistentiam habens, Tumor *Atheroma* dicitur, ab ἀτήρα *pulticula*. Sed inclusa folliculo Materies si similis Sevo, quod στέαρ Græcis dicitur, *Steatoma* nuncupatur. At contentus intus humor quando colore & consistentia Mel refert, *Meliceris* appellatur.

Atheroma quid sit. II. Igitur ATHEROMA est Tumor indolens, Cuti concolor, in membrana seu nervosa tunica humorem continens lentum, glutinosum, similem pulti, quæ ex farina in lacte cocta conficitur. Interdum tamen in Atheromate juxta humorem pultaceum lapidosa quædam, duraquè corpuscula, & alia veluti Sulphuris ramenta inveniuntur. Nonnunquam tanquam mansa essent gallinarum ossicula, sæpè etiam velut pili complicati tactui occurrunt. Vel dicatur *Atheroma*, Tumor præter naturam propriâ capsulâ comprehensus, ab humore pulti simili, sine dolore, simplicis coloris, nec digitis facile cedens, nec iis remotis facilè iterum extuberans.

Quid Steatoma. III. STEATOMA verò Tumor est præter naturam proprio folliculo comprehensus, à materia sevo simili, ejusdem ubiquè coloris, mollis, ab exiguo principio augmentum sensim sumens, digitis difficulter cedens, iis tamen remotis ad priorem magnitudinem facilè rediens.

Quid Meliceris. IV. At MELICERIS est Tumor præter naturam dolore carens, rotundus, in quo inclusus folliculo humor reperitur tenuis, mellis substantiam repræsentans. Differt autem ab Atheromate & Steatomate Meliceris figurâ & humoris substantiâ: Figurâ namquè & rotundior est, & Humo-

humoris ſubſtantiâ tenuior. Proinde Meliceris magis quam Atheroma extenditur, digitorumquè preſſione celerrimè cedit, atque remotis digitis ad priſtinum ſitum pari celeritate redit.

V. Sed qua in parte hi folliculis incluſi Tumores potiſſimum eveniant exponit C. Celſus *lib. 7. cap. 6.* dicens, *Atheroma, Steatoma, & Melicеridem evenire poſſe in qualibet corporis parte.* Si tamen materia pulti, ſevo, melli, vel viſcidiori ovi albumini ſimilis folliculo incluſa circa articulos ſubſiſtat, *Ganglion*, nuncupatur.

VI. Cauſa horum Tumorum Humor eſt Pituitoſus, Viſcidus, Glutinoſus, è Cruore huc amandatus, atque in uno magis, in alio minus alteratus; qui folliculo incluſus diu paulatimquè increſcit, atque vel Atheroma, vel Steatoma, vel Meliceridem tandem producit, prout materia tunicâ ſuâ incluſa pulti, ſevo; aut melli ſimilis eſt: rarò namque aliud quid ei admixtum obſervatur. **Horum Tumorum Cauſa.**

VII. Signa porrò quibus dignoſcuntur & ab aliis diſtinguuntur hi Tumores, ex deſcriptione illorum nunc tradita ſatis patent. In genere verò Tumores cyſti includi palam fit ex eo, quod mobiles ſint, cutiſque inter tractandum facilè ſeparetur. Atqui fixi quum ſint, carniquè adhærentes, nullâ eos involvi membranulâ indicium eſt. **Diagnoſtica.**

VIII. Atheroma, Steatoma, & Meliceris, quandoquidem Tumores ſunt folliculis incluſi, vix niſi per manualem operationem curantur; ſiquè inter operandum contingat, quod membranula rumpatur, aut tota non auferatur, Fiſtula ferè, aut Ulcus fœdum remanet, quorum difficilis & tarda plerumquè curatio. **Prognoſtica.**

IX. Curationis conſilium tribus hiſce abſceſſuum generibus, Atheromati viz. Steatomati, & Meliceridi commune eſt, ut quod tunica illa continet Diſcutiatur, aut Medicamentis totum cum ſua tunica Exedatur, vel Suppuretur, aut Sectione auferatur. Triplici hac ratione Curatur Meliceris, utpote humorem continens liquidiorem. Sed Athe- **Curandi Methodus.**

Atheroma, humorem continens glutinosiorem, vel Sectione tollitur, aut Medicamentis Exeditur seu Suppuratur, atqui nunquam Discutitur. Steatoma verò nec Discuti, nec Exedi aut Suppurari potest; at solâ Manus Operâ, *hoc est*, Sectione duntaxat Curatur, quoniam Sevo haud absimilis materies nec resolvi, nec suppurari aut exedi potest, semperque duriore includitur tunicâ.

X. Notandum quoquè hujusmodi folliculis inclusos Tumores, si recentes sint ac molles, & Resolvi, & Suppurari posse, duros verò & inveteratos solâ Cheirurgiâ Curari. Hinc diligenter in eo laborandum, ut singulæ differentiæ discernantur. *Steatoma* quippe durius est, resistitquè tangenti, & basin habet solidiorem. *Meliceris* è contrario facilè subsidet, cedit in se compressa, lentequè dissilit, citò tamen revertitur. *Atheroma* est veluti medium inter utrumquè extremum.

Folliculis inclusi Tumores quando & quomodo sint resolvendi.

XI. Igitur hujusmodi Tumor si mollis sit, *Resolventibus* erit tentanda Curatio, imposito scilicet *Emplastro Stiptico Paracelsi*, vel *è Ranis cum Mercurio*; vel manè diu fricetur Tumor digitis *Salivâ hominis jejuni* identidem madefactis, Cui ratione salis volatilis & spirituum in eâ abundantium vis attenuandi resolvendiquè copiosa inest; vel post Tumoris diutinam frictionem illinatur *Balsamum Peruvianum*, quo solo scribit Barbette se aliquandò molliores hujusmodi Tumores curasse.

XII. Scultetus *post Armament. Cheir. observ.* 66. eum in finem valdè laudat *Ceratum Diasinapios*, quo duas Melicerides resolvisse scribit, alteram in Humero, alteram in Genu, ovum anserinum suâ magnitudine æquantem, quam tamen hoc solo Cerato mensis spatio integrè discussisse refert. Ceratum Diasinapios Aquapendens describit *Cap. de Meliceride*, & à Spigelio correctum ita proponit Scultetus *Armam. Chirurg. Tab.* 43.

℞. *Salis Gemmæ*, *Cerussæ*, *Lythargiri an.* ℥iiij.
Ceræ, *Therebinthinæ an.* ℥ij.
Galbani, *Opoponacis an.* ℥ß.
Pulveris Seminis Sinapi ℥ij.

Olei

Olei veteris ℥ix. *Aceti acerrimi q. s.*
M. F. S. A. Ceratum.

Barbette hoc habet Emplaſtrum.

℞. *Gummi Sagapœni*, *Ammoniaci an.* ℥ß.
Pulv. Euphorbii, *Rad. Pyrethri an.* ʒß.
Sulphuris ʒiij. *Olei Succini* ʒj.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Alii laudant id quod ſequitur

℞. *Paſſularum majorum enucleatarum* ℔ß.
Contundantur minutim in mortario, *& addendo*
Pulv. Sem. Cumini ℥iij.
Salis Nitri ℥iß.
Simul ſubigantur, *& adhibeantur.*

XIII. Alterum Curationis conſilium eſt, ut Folliculi hi *Cauſtico exedantur:* viz. Cauterium in medio imponatur Potentiale; aut ſi magnus ſit Tumor multa ſimul admoveantur Cauteria, cumquè Cruſta deciderit immittantur Penicilli *Unguento Ægyptiaco* & *Apoſtolorum* illiti, aut *Melle* cum *Mercurio Præcipitato*. Joh. de Vigo Menſis intra ſpatium omnes excreſcentias indolenter erodit: Accipit *Linteorum uſu detritorum & decerptorum* ℥ij. *Medullæ Panis albi* ℥iij. *Sublimati tenuiſſimè pulveriſati* ʒj. *Aquæ Roſarum & Plantaginis an.* ℔j. *omnia ſimul coquit in vaſe æneo ad conſumptionem duarum aut trium partium*; *dein expreſſa linamenta exſiccat in furno mediocriter calido*, *quæ iterum diſcerpta ſervat in vaſe benè operto ad uſum*, qualem ipſe ita deſcribit. *Primum Defenſivo vicinæ partes muniantur*; *deinde Ulcus quod fecit Pyroticum prædictis linamentis impleatur*, *ſupponatur Unguentum de Tutia*, *vel de Ceruſſa*; *atque ita perſiſtendum*, *donec viva appareat caro*, *tum Ulcus Melle Roſaceo & Therebinthina mundandum*, *&c.*

Quomodo Cauſtico exedantur, vel Suppurentur.

Nonnulli *Arſenico* utuntur & *Auripigmento*, ſed non niſi ſummo cum periculo Ea uſurpantur, quia acria nimis ſunt, parteſquè ſubjectas penitus erodunt.

Non deſunt quoquè qui Parva hujuſmodi Tubercula tranſverſim incidunt, moxque implent *Alumine*, aut *Vitriolo uſto*, quæ folliculum erodunt ſimul, & hæmorrhagiam ſiſtunt, vel *Oleum* aut *Spiritum Vitrioli* cum Plumaceolis

ceolis applicant: Magna verò cruciatim trajiciunt duplici Setone, altero secundum longitudinem, altero per transversum.

Sin ad *Suppurationem* tendant hi Tumores, quod tamen rarò contingit, naturam Cheirurgus adjuvet Maturantibus fortioribus.

Quomodo per Sectionem & Separationem Atheroma, Steatoma, & Meliceris auferri debeant.

XIV. At verò omnium tutissima Curationis Methodus est, *Tumores hosce per Sectionem & Separationem auferre.* Fit autem hoc modo: Primò tum ad lumen illustre, tum ad Cheirurgum quam commodissimè vel in Sella, vel in lecto collocandus est Patiens; dein atramento signetur sectionis longitudo, quæ sit tanta, quanta est tumoris rotunditas, tum elevanda cutis, quæ incidenda vel simpliciter vel cruciatim, eaquè postea circumquaquè lato specillo, aut scalpelli manubriolo, aut indice digito separanda, donec integer Folliculus appareat, qui tum circa pedunculum resecandus est, simul cum Vase tumori nutrimentum adferente, ne vel minima relinquatur folliculi portio, tumorquè regeneretur. Quo in casu notat Joh. van Horne *in Microtechne*, prius arctè vasculum tumorem nutriens esse ligandum, antequam resecetur. Hoc peracto, & folliculum postquam extraxit Cheirurgus, vulneris labia sunt conjungenda Linteolis Emplasticis in crucem appositis, &c.

Quod si Folliculus jam ruptus sit, aut per se, aut per Cheirurgi negligentiam, tum necesse est, ut vel tumor revertatur, vel Ulcus remaneat fœdum, & fermè incurabile, nisi Cathæreticis absumatur folliculus. Plura de modo excidendi hujusmodi Tumores videri possunt apud Fabritium ab Aquapendente *Operat. Chirurg. part. 2. lib. 1. cap. 16.* & Scultetum *Armament. Cheirurg. Tab. 35.*

XV. Sed hujusmodi Tumor si ingentis sit magnitudinis, magnisquè vasis, arteriis puta, venis, nervis, adhæreat, sinendus is est, aut saltem magna in excidendo requiritur industria. Ita refert Scultetus *observ.* 88. se in externa femoris parte Atheroma ovum gallinaceum magnitudine superans excisione curasse. Et scribit Petrus de Mar-

Marchettis *observ. Medico-Cheirurg.* 21. se Meliceridem majoris oculi anguli, ad pupillam usquè protensam, illæso oculo, cum folliculo extirpasse. Atque *observ.* 24. & 25. duas non minus raras addit historias; alteram Atheromatis inferioris palpebræ, internâ parte, prope angulum majorem oculi, ab ortu geniti, avellanæ mole, in puella quinquè mensium, sectione extirpati & sanati; alteram Meliceridis colli prope asperam arteriam, & venas jugulares externas, in cujus dissecto folliculo alius ejusdem generis tumor, sed minor delituit suâ & ipse membranulâ conclusus. Haud minus rarum fuit Steatoma in dorso circa finem vertebrarum colli, quod pondus librarum septem excedens, à Joanne Griffonio Medico-Chirurgo feliciter extirpatum fuit: uti videre est apud Fabritium Hildanum *Cent.* 6. *observ.* 16.

XVI. Cæterum Tunicatis hisce Tumoribus propè accedere videntur *Propenduli*, qui non exciduntur, sed funditus amputantur; in Pusillanimis filo ad stuporem partis constricto & relicto, donec Tumor decidat; in Animosis scalpello. Quod si post Tumoris Propenduli abscissionem, sanguis copiosè profluat, aut filum aliquid de radice relinquat, ne recidiva fiat, locus candente ferro leviter tangatur, & escara ablata, cicatrice obducatur: vel id quod ex radice relictum est absumatur admotis Cathæreticis, uti *Alumine usto* cum *Mercurio præcipitato* insperso, vel *Unguento Basiliconi* admixto, sicquè imposito, &c. **Tumores Propenduli quo modo tollendi.**

CAPUT X.

De Ganglio, & Lupia.

I. D Tumorum folliculis inclusorum numerum haud immeritò adjungi solent Ganglion & Lupia. Apparet autem *Ganglion* sæpè in Manuum Carpis, Pedumquè Malleolis, in summa cute, nec unquam profundius delitescit; estquè secundum Paulum Æginetam, *Nervorum* **Ganglion quid sit.**

concretio ex percussu & labore proveniens; & ex Aëtii sententia, *Nervi nodosa concretio ac tumor ex plaga aut labore obortus, raroquè spontè proveniens.* Sed perfectior erit descriptio, si dicatur GANGLION Tumor corpori concolor, renitens, dolorisquè expers, sed vehementer pressus obtusum quendam doloris sensum exhibens, circa Articulos plerumquè, partesquè illorum nervosas & tendinosas, ac sæpius in Carpo existens; hinc Nostratibus non ineptè dicitur Een Pees-knoop.

Partes Affectæ.

II. Partes igitur à Ganglio affectæ sunt pleræquè corporis partes, præsertim verò motui dicatæ, ut Articuli, Manus, Pedes, Brachialia, Malleoli: frequentius enim Manuum Juncturas ac Talos occupat, rarius Cubitum & Caput, &c.

Ganglii Causæ.

III. Causa hujus Tumoris est *Tendinis* in Articulo *Imbecillitas*, ex Contorsione, Extensione, Ictu, Labore, Aliave simili Causa contracta; cujus occasione Fibræ Motrices ita distorquentur, ut humores, inter circulandum per minimos porulos, multas obstructiones pro obstaculo offendentes, stagnent inter Tendinis Debilitati motrices fibras, tandemque ab humoribus ultrà accedentibus propellantur usquè ad membranam, quæ tendinem investit, ubi, efformatâ sibi cavitate, colliguntur & concrescunt aliquatenus particulæ viscosiores & glutinosiores, ovi albumen suâ consistentiâ referentes, tenuioribus interim abeuntibus, & ita oritur Tumor hic folliculo inclusus, qui *Ganglion* nuncupatur.

IV. Equidem Alii malunt Ganglion oriri ex Lympha in partibus articulorum nervosis ac tendinosis ita debilitatis & contorsis extravasata, ac in hujusmodi lentum, viscidum, glutinosumque humorem concreta, quæ folliculo inclusa, atquè in articulo hærens *Ganglion* excitat.

Signa Diagnostica.

V. Signa verò quibus cognoscitur & ab aliis tumoribus distinguitur Ganglion sunt, quod hujusmodi Tumor parvus sit, cuti concolor, inæqualis, tactui renitens, dolore vacans; si tamen violenter præmatur, quendam exhibet torporis sensum; non altè, sed sub ipsa oritur cute, atquè ad la-

adlatera tantum movetur, prorſum & retrorſum nequaquam, etiamſi violenter adigas. Differt à Meliceride & Atheromate tumoris inæqualitate, & renixu, & quod non orbiculatim velut illa transfertur, ſed dextorſum ſolum & ſiniſtrorſum pro ſitu tendinis affecti flectitur.

VI. Ganglion porrò Cheirurgia, *hoc eſt*, Excisione rarò curatur, præſertim ſi in quodam manus pediſve articulo ſitum ſit: eſt namque, monente Paulo Ægineta *lib.* 6. *cap.* 39. periculum ſi quid illic excidatur, mutilum reddi illud membrum. **Prognoſtica.**

VII. Sed Ganglion ut tollatur, imponenda ſunt molliendi, attenuandi, & diſcutiendi vim habentia medicamenta. v. gr. **Methodus Curandi.**

℞. *Emplaſtri de Meliloto, Oxycrocei,*
de Mucilaginibus an. Part. Æq.
Olei Petræ tantillum
M. F. S. A. Emplaſtrum, extendendum in Corio.

Vel

℞. *Gummi Galbani, Ammoniaci, Sagapœni in Aceto ſolut. an.* ʒiß.
Emplaſtri e Ranis cum duplicato Mercurio ℥ß.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Vel

℞. *Gummi Ammoniaci, Sagapœni in Aceto ſolut. an.* ℥ß.
Liquefiant, hinc addendo
Sulphuris Vivi Pulveriſati ʒij.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Eundem in finem conducit *Gummi Ammoniacum*, vel *Galbanum in Spiritu Vini diſſolutum*, atque Emplaſtri modo impoſitum. Vel imponatur *Emplaſtrum de Ranis cum Mercurio*, & *Stricta ſatis ligatura*, quæ impediat, ne viſcoſi denuò humores affluere, cum aliis concreſcere, ſicquè Ganglion augere queant.

Felix Platerus laudat hoc Cataplaſma, quo Ganglion pugni magnitudine in utroque Genu curavit, ut refert *libr.* 3. *Obſervationum.*

℞. *Rad.*

℞. *Rad. Bryoniæ, Iridis Nostrat. rec. an.* ℔ß.
Liliorum alborum rec. ℥ij.
Coctis in Aceto fortissimo ad mollitiem, & in mortario minutim contusis, adde
Olei Liliorum alborum ℥ij.
Gummi Ammoniaci in Spiritu vini soluti ℥iij.
Pulv. Rad. Iridis Florent. ʒij.
M. & S. A. redigantur in Formam Emplastri seu Cataplasmatis.

VIII. Cum igitur Remediis hisce emollitus sit Tumor, atterendus tantisper, quoad sub digito cystis frangatur; mox *lamina plumbea Argento Vivo illita* fortiter ipsi apprimatur, & advinciatur, quæ quod superest Tumoris tabefacere & consumere queat. Etiam crebra tantummodo Tumoris Frictione, humorisque hac illuc distractione non rarò sanatur Ganglion. Et scribit Antonius Chalmeteus *in Encheiridio Chirurgico*, se Ganglia in Carpo existentia frequenti cum Saliva frictione sæpius curasse, absquè aliorum medicamentorum usu.

Reinerus Solenander *Consil. Medicin.* 24. sequens commendat Emplastrum.

℞. *Emplastri Oxycrocei* ℥j.
Gummi Ammoniaci, Bdellii dissol. an. ʒij.
Pulv. Rad. Iridis Florent. ℈j.
Lumbricos terrestres Vino lotos & dissolutos N°. iij.
Commixtis omnibus cum pauco Oleo Therebinthinæ & Cera nova F. S. A. Ceratum, quod extendatur in Corio, applicetur Tumori, & Fasciâ arctè constringatur.

Tumore autem Cerati ope quodammodo emollito, *addit*; singulis quatuor quinque, sexve diebus solutâ fasciâ, & ablato Cerato, Tumorem debere suffumigari suffitu Aceti acerrimi, cui Satureia, Origanum, vel similia incocta sunt, affusi Pyritidi, vel Lapidum Molarium frustis candentibus; dein absterso sudore, compresso attritoquè satis Tumori rursus Ceratum imponi. Tandem hisce aliquoties factis præcipit, ut tenuis Plumbi lamina arctè Ganglio illigetur, qua ulterius consumatur.

IX. Sin

IX. Sin verò his modis Ganglion non cesserit, Nonnulli volunt ferro resecandum & extirpandum esse; Quorum sententiæ tamen minimè subscribimus, si in manus pedisve articulo existat, ob tendines aliasquè partes nervosas ibidem facilè læsuras. Sed potius Sectione Tumor aperiatur, atque viscoso educto humore, impositoquè *Balsamo Peruviano*, aut *Balsamo Sulphuris Therebinthinato*, Ulcus porrò curetur.

X. Jobus Mekeranus *Observ. Chirurg. Cap.* 60. prolixè docet, quomodo Ganglion in Carpo existens *Contusione* curari queat. Viz. manus plana mensæ imponatur, hinc Cheirurgus manu in pugnum contracta bis terve Tumorem vehementer contundat, donec cystis findatur, humorquè contentus effundatur, qui dein continuo articuli motu, accedente insuper crebra partis affectæ frictione, facilè resolvitur; præsertim si hoc vel simile Linimentum frequenter inungatur,

℞. *Olei Ceræ, Therebinthinæ an.* ℥ij.
Philosophorum ʒvj.
Vitellum unius Ovi
M. F. S. A. Linimentum.

XI. Ganglio affinis est Tumor mollis, rotundus, fermè Lupini figurâ, sæpius in juncturis sedem figens, qui LUPIA, Nostratibus **Een Wen** dicitur. Non differt autem Tumor hic à Ganglio, eandemquè agnoscit causam. Sed cum manus pedisve articulum occupet, *Ganglion* appellatur; atqui circa aliarum partium articulos quum emergat, *Lupia* dicitur. Lupia quid sit.

XII. Lupiarum Species variæ occurrunt: sunt Nimirum maximæ, mediocres, parvæ. Aliæ porrò existunt in partibus nervosis, nec procul ab artubus. Quædam oriuntur sub poplite, in brachii flexura, & ejusmodi locis: in omnibus namque proveniunt corporis partibus. Insuper nonnullæ basi latâ sunt, quædam angustâ, aliæ mediocri; omnes tamen in membrana conclusæ. Lupiarum Species.

XIII. Ad Curationem verò quod attinet. Materia hæc nec Resolutioni, nec veræ Suppurationi facile cedit; sed Lupiæ Curatio.

ut humor evacuetur, tumor hic aperiendus est. Quod ut tutò ac feliciter fiat, tumoris magnitudo, situs, latitudo seu densitas, denique & basis seu fundamentum consideretur.

Si igitur Magnus sit Tumor, vasis majoribus, partibusve nervosis ac tendinosis proximus, sinendus is est ob periculum, quod ex Apertione facilè consequitur.

At si Parvus sit, in quacunquè parte fuerit, sæpè Resolvitur comprimendo, digitis Saliva madefactis identidem fricando, frangendo tamen cystim seu folliculum, quo includitur, ut hinc illinc effusus humor dispergatur, & dein Naturæ ipsius beneficio discutiatur, resolvaturquè.

Quod si Lupia eo in loco sit, in quo validam compressionem facere non liceat, ut in Facie, Thorace, Ventre, Gutture, similibusve locis, Emplastrum aliquod in Ganglii Curatione præscriptum apponatur, quod Resolvendi vim habeat.

Scribit Riverius *in Observ. communicatis à Dionysio Pomaret*, Lupias Resolutione curatas fuisse *Foliis Acetosa charta madidâ involutis, & sub cineribus coctis*, quæ postmodum cum cineribus per cribrum trajectis incorporabantur in formam Cataplasmatis, calidè applicandi.

Sin Lupia Mediocris sit, neque in Articulo existat, tollatur excisione, ut Atheroma, Steatoma, vel Meliceris.

Quod si basin habeat angustiorem, infima illius pars ligetur, non aperiatur, neque secetur; atque singulis diebus ligatura constringatur, donec alimentum ei omninò detrahatur, sicque Lupia spontè decidat.

CAPUT XI.

De Scirrho.

Scirrhus quid sit.

I. CIRRHUS Græcis & Latinis ita dictus, Arabibus *Sephiros*, hoc est, *Lapidosum Apostema*, Aliis *Durus Tumor* vocatur. Estque Tumor durus, renitens, doloris expers, cum

cum sensu aut exiguo, aut prorsus nullo, ex crasso, viscido, lento, & austero humore genitus.

II. Hunc autem Tumorem ab humore melancholico, aut pituitoso, aut simul ab utroque originem habere, non sine ratione censuerunt Veteres. *Humorem* namque *Austerum*, sanguinem facilè in aliqua parte fundentem, simulque lympam vehementer coagulantem, *Præcipuam* existimamus *Scirrhi Causam*. Scirrhi Causæ.

III. *Austerum*, hoc est, *Acidum potentius* ac *validius* nos accusamus, sive in Cruoris massa genitum, & ad partem aliquam propulsum, in eaque collectum & concretum; sive relictum ex alio Tumore nimis tardè, negligenter, vel malè Curato, quapropter facilè in magis Austerum desinere potest Scirrhus, ac in Cancrum degenerare, qui tandem ob summam & pertinacem Austeritatem vim Corrosivam nactus exulceratur, atquè incurabilis redditur.

IV. Igitur Scirrhus aliquando est Primarius, fitquè à principio, nullo præternaturali Tumore præcedente; quum Nimirum Humor ille Austerus, Sanguinem fundens, Lymphamquè coagulans, in Aliqua Parte congeritur, minimisquè ejusdem meatibus inhærens Tumorem hunc excitat. Congeritur autem Humor Crassus, Viscidus, Austerus in Partibus, vel propter Malam Victus Rationem, vel ob Hepatis, Lienis, aliûsve Visceris Dyscrasiam, vel ob Hæmorrhoidum aut Mensium Suppressionem, adjuncta Partis Affectæ imbecillitate, qua vitiosi hujusmodi humores in Sanguine redundantes facilè suscipiuntur.

V. Sed nonnunquam Symptomaticus est Scirrhus; viz. qui Malæ Phlegmonis, Erysipelatis, aliorumve Tumorum Curationi succedit, uti non rarò fit Cheirurgi imperitiâ, quod præter modum usus fuerit Narcoticis, aut nimium Refrigerantibus, vel immodicè Resolventibus, quibus tenuiores humorum particulæ discutiuntur, solis crassioribus viscidioribusquè remanentibus, atque in Parte induratis.

VI. Haud ineptè ergò Scirrhus dividitur 1. in Primarium,

rium, Verum, Exquisitum, & Symptomaticum, Illegitimum, Spurium; qui magis propriè *Tumor Scirrhosus* nominatur. 2. In Purum, & Impurum; qui fit, quum humori viscido, crasso, austero, Scirrhum facienti admisceatur alius humor, unde *Scirrhus* dicitur *Phlegmonodes*, *Oedematodes*, *Erysipelatodes*.

Diagnosis. VII. Distinguitur porrò Scirrhus ab aliis Tumoribus hisce Signis. A Phlegmone, dolore. Ab Erysipelate, duritie & calore. Ab Oedemate, tactus renitentiâ. A Tumoribus Aquosis & Flatuosis, quod hi percussi sonitum edant, Scirrhus verò minimè. A Struma, Ganglio, Lupia, aliisque folliculis inclusis Tumoribus, sua immobilitate. Deniquè à Cancro, quod in Cancro dolòr adsit pungitivûs, Scirrhus autem dolore caret; dein Cancer citius augetur Scirrho, quia Materia ejus est magis mobilis.

Atqui deprehenditur Scirrhus ex duritie summa, immobilitate, omnisquè doloris absentia. Et hujusmodi Scirrhosi Tumores non tantum in partibus consistunt externis, sed internis quoquè, ut in Hepate, Liene, Pancreate, Utero, aliisve.

Prognosis. VIII. Cæterum Exquisiti Scirrhi nullam admittunt Curationem, atque Remediis quandoquè ita efferuntur, ut in Cancrum transmutentur. Verum Scirrhosi Tumores, in quibus aliquis, etsi valdè obscurus, superest Sensus, aliquando, licet admodum difficulter, Curationem suscipiunt. Sed lividi coloris Scirrhus valdè periculosus est, & sæpius in Cancrum degenerat.

Indicationes Curativæ. IX. In Curatione haud neglecta legitima rerum nonnaturalium dispensatione, usurpatisque humores crassos, viscidos, austeros Præparantibus ac Expurgantibus Remediis, applicentur leviter Emollientia, Attenuantia, Incidentia, Resolventia. Fugiantur tamen nimis vehementer Emollientia, ne Tumor in Ulcus Cancrosum abeat. Vid. Fabrit. Hildan. *Cent.* 1. *Observ.* 89. Immodicè quoque Discutientia caveantur, ne crassiore tantum humoris substantia remanente, discussa tenuiore, Tumor reddatur incurabilis. Validioribus namque adhibitis Digerentibus, primis diebus

diebus Cura procedere videtur: sed quod remanet, id insanabile omninò evadit, quod resoluto tenuiore, crassum restitet lapidosum. Leviter igitur Emollientia, & Resolventia, nec non Austerum Humorem Mitigantia Tumori applicentur, quale est *Emplastrum de Ranis cum* aut *sine Mercurio*. Idem efficiunt *Gummi in Aceto soluta*, quæ emolliunt simul, & resolvunt. Vel

℞. *Gummi Ammoniaci, Galbani, Sagapæni in Aceto solut. Styracis liquidæ an.* ℥iß.
Emplastri de Meliloto, de Mucilaginibus an. ℥ij.
M. F. S. A. Emplastrum.

Barbette commendat Emplastrum, & Cataplasma.

℞. *Gummi Galbani, Ammoniaci, Opoponacis in Acet. Sol. an.* ℥j.
Flor. Sulphuris, Myrrhæ rubræ an. ℥ß.
Camphoræ ℥j.
Olei Liliorum alborum, Axungiæ Anatis an. ℥vj.
Ceræ q. s. M. F. S. A. Emplastrum.

℞. *Rad. Althææ rec.* ℥iij.
Iridis ℥j.
Fol. Brassicæ, Parietariæ, Malvæ,
Flor. Camomillæ, Meliloti an. Mj.
Seminis Lini ℥ij.
Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & minutim contusis, adde Stercoris Caballini rec. ℥ij. *Caparum coctarum* ℥ß.
Axungiæ Porci, Olei Chamamelini an. ℥j.
M. F. S. A. Cataplasma.

X. Sed priusquam admoveatur Emplastrum vel Cataplasma, Nonnulli Scirrhum foveri volunt Decocto aliquo Emolliente. Alii desiderant Suffitum ex Aceto forti & Spiritu Vini super lapidem molarem, pyritem, aut laterem candentem effusis: sic namque viscidum crassumque humorem incidi, attenuari, & resolvi censent. Mox per intervalla repeti volunt Emollientia, hisquè succedant Resolventia ad reliquam portionem, quæ simul evacuari non potuit, absumendam; Atque sic Cercilii Filio Scirrhum sanavit Galenus. Verumenimvero etsi Acetum crassos hu-

mores dissolvat, exsiccetque, quoniam equidem *Austerum*, hoc est, *Acidum Potentius* & *Validius* hic peccat, videtur mihi frequentem nimis Aceti usum hunc affectum augere posse, adeoquè usus ejus ut mediocris sit, necesse est, id quoque monente Fabritio Hildano *Cent.* 6. *observ.* 75.

XI. Itaquè inter Remedia Scirrho Imponenda præstant *leviter Emollientia*, & *Resolventia*, nec non *austerum humorem Mitigantia*, ita tamen ut toto Curationis decursu conjungantur, modo unius, modo alterius quantitatem augendo. *Suppurantibus* verò nunquam utendum, quoniam quæ Exulcerationem, vel etiam minimam Tumoris Excoriationem promovent, facilè Tumorem Scirrhosum in Ulcus Malignum & Cancrosum degenerare faciunt.

XII. Sunt qui *Exscissionem* vel *Inustionem* tentant, sed nimis audacter, nisi proprio contineatur folliculo, tuncquè Scirrhi nomen talis Tumor minimè meretur. At quam periculosa sit Scirrhosi Tumoris Exscissio docet Fabritius Hildanus *Cent.* 3. *observ.* 82. exemplo cujusdem, qui, cum ipsi excidendus esset Tumor Scirrhosus ex interna Femoris parte, inter operandum Animam DEO reddidit. Insuper docet idem *Cent.* 2. *observ.* 80. quomodo incipiens Mammarum Scirrhus ex lacte coagulato fuerit sanatus. Et *Cent.* 3. *observ.* 79. Scirrhi gravissimi in Carpo Curationem tradit. Quemadmodum *Cent.* 2. *observ.* 49. Scirrhi Lienis compendiosam describit curationem.

CAPUT XII.

De Tumore Aquoso.

Aquosus Tumor quid sit.

I. MArcus Aurelius Severinus *Synops. Cheirurg. l.* 1. *p.* 48. *Aquosum Tumorem* definit, quod sit *Serosi & Aquosi Humoris in aliqua corporis parte prater naturam Collectio, cum ejusdem partis secundum quantitatem excessu.* Sed potius dicatur TUMOR AQUOSUS aut SEROSUS, Humoris Aquosi seu Serosi in aliquo corporis membro Collectio,

lectio, mollis, sine dolore, digitis facile cedens, at illicò resiliens.

II. Redundantia igitur Serosæ Humiditatis in corpore Hujusmodi Tumoris Causa est, orta ob læsam Sanguificationem, quà loco laudabilis, dulcis, ac balsamici sanguiguinis, cruor generatur vitiosus, vappidus, aquosus; qui crudas, quibus scatet, humiditates in aliquam corporis partem effundit, in qua eæ Tumorem hunc per Congestionem excitant. Quomodo fiat.

III. Distinguitur vero Tumor Aquosus 1. ab Oedemate, quoniam dum comprimitur, comprimentis vestigium ac fovea in eo non relinquitur, ut in Oedemate. 2. A Tumore Flatuoso, quod percussus Sonum non edat, veluti Flatuosus Tumor. 3. A Phlegmone & Erysipelate, quia istis in Tumoribus dolor adest, minime autem in Tumore Aquoso. 4. A Scirrho, quoniam tactui non renititur, veluti Scirrhus. Diagnosis.

IV. Signa porrò quibus cognoscuntur Aquosi Tumores sunt, quod ii legitimo ac exquisito Oedemate sint laxiores, molliores, minusque tactui renitentes, quamvis prementis digiti vestigium non remaneat, sicut in Oedemate. Insuper si percutiantur vel premantur Aquosi Tumores, instar murmurantis aquæ sonitum reddunt. Cæterum minus turbidi sunt Oedemate, & si quis ad lucem ipsos intueatur, perlucentes & splendidi apparent. Denique peculiare hujusmodi Tumorum signum est, quod cum pruritu fiant; ob salsedinem scilicet; quæ serosæ adest humiditati.

V. Tumores Aquosi, qui ob viscerum quorundam dyscrasiam, atque adeo læsam sanguificationem fiunt, periculosi sunt, non ratione tumoris, sed ratione principum partium affectarum: ii autem qui à nullo viscerum vitio foventur, periculosi non sunt. Difficulter tamen curantur omnes Aquosi Tumores, inprimis circa Articulos, & in illis. Prognosis.

VI. Curatio Aquosi Tumoris eadem ferè est ac Oedematis, & Tumoris Flatulenti. Consistit nimirum in ablatione Causarum. Est autem Causa humiditas tum universalis, Scopi Curativi.

ſalis, in toto corpore redundans; tum particularis, quæ ipſum parit Tumorem. Hinc duplicem quoque ſibi ſcopum proponit curandi methodus: unum, qui Seroſitatibus in toto redundantibus ſeſe opponat: alterum, qui humiditatem Tumorem facientem evacuet. Seroſitates in toto redundantes amoventur rectâ & legitimâ rerum non-naturalium diſpenſatione, nec non Generalibus uſurpatis Remediis, quæ Antecedentem hanc Materiam emendare ac evacuare poſſint, haud ſecus ac de Oedemate curando diximus.

VII. Equidem Conjuncta Cauſa è parte affecta evacuabitur Topicis admotis Digerentibus, Exſiccantibus, Reſolventibus. v. gr.

℞. *Emplaſtri de Meliloto, de Cumino*
de Mucilaginibus, an. ℥ß.
Pulv. Caſtorei ʒß.
M. F. S. A. Emplaſtrum, extendendum in Corio.

Barbette eundem in finem ſequentia commendat

℞. *Thuris, Maſtichis, Myrrhæ an.* ℥ß.
Sercoris Caprilli ℥iß.
Sulphuris Vivi, Salis Communis,
Sem. Cumini an. ʒiij.
Camphoræ ʒß.
Therebinthinæ, & Ceræ q. ſ.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

℞. *Sercoris Vaccini* ℥ß. *Columbini* ʒij.
Sulphuris Vivi ℥ß. *Salis Nitri* ℈ij.
Mellis, Aceti an. ℥iß.
Farinæ Fabarum ℥ij.
Baccar. Lauri, Sem. Cumini an. ℥ß.
Olei Anethini, Nardini an. ℥j.
Vini albi Gallici q. ſ.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Alii laudant ea quæ ſequuntur

℞. *Salis nitri* ʒx.
Piperis, Baccar. Lauri an. ℥j.
Olei Laurini ℥vj.

Ceræ

Ceræ q. s. M. F. S. A. Linimentum.

℞. *Sem. Sinapi, Urticæ,*
Sulphuris Vivi, Spumæ Maris, Bdellii,
Rad. Aristolochiæ Rot. an. ℥j.
Gummi Ammoniaci, Olei Veteris an. ℥ij.
M. F. S. A. Ceratum.

Sed præter descripta nunc Medicamenta, omnia illa quæ in Oedemate & Tumore Flatuoso curandis exposuimus, huc quoque referri possunt.

VIII. Quod si nec ita Tumor Aquosus cedat, aperiendus est Scalpro, seu potius Potentiali Cauterio, ut de Oedemate docuimus.

Insuper ad Aquosos Tumores curandos, consulendum sæpè ut *Thermas Calidas* adeant Ægri, *Aquisgranenses* puta, *aliasve Sulphureas* & *Aluminosas*, quæ humiditates potenter discutere, suâque caliditate debilitata viscera simul roborare queant.

CAPUT XIII.

De Hydrocephalo.

I. AD Aquosos Tumores quum adscribi soleant Hydrocephalus, Hydromphalus, & Hydrocele, Tumores scilicet manu quoquè Cheirurgi curandi, de iis ut in specie quædam dicamus ordo postulare videtur.

Hydrocephalus igitur *Aquosum Capitis Apostema*, seu *Aquositas quæ in Capite reperitur* dici consuevit. „ Congregatur autem interdum, inquit Manardus *Epistol. Med. lib.* 7. *Epist.* 2. „ in capitibus præsertim puerorum Aqua in medio „ aut cutis, aut pericranii, aut hujus & ossis, quam ὑδροκε- „ φαλὸν Græci vocant. Pariter Galenus Aquam in capite extra cranium interdum esse admittit, tuncquè mollem apparere tumorem; aut quandoquè sub cranio existere, neque tum foris conspici; vel nonnunquam utrobiquè inesse. Afferunt porro nonnulli, ejusmodi morbum nequaquam Hydrocephalus quid sit.

 fieri,

fieri, neque inchoari, nisi in recens natis puerulis, idquè ex morbi hujus causis ritè pensiculatis constare putant; nihilominus tamen observatum fuit, pueros septem, octo, decem, duodecim annorum hoc Affectu laborasse.

II. Est autem HYDROCEPHALUS Tumor Aquosus, vel totam exteriorem capitis partem, vel majorem ejus portionem occupans; hinc quibusdam haud immeritò *Hydrops Capitis* appellatur.

Hydrocephali Causa.

III. Causa itaquè hujus Affectus est Humor Aquosus in toto corpore redundans, hinc in capitis partes, exteriores plurimum, effusus, qui nonnunquam serosus, aliquando pituitosus & subcruentus, semper verò lentus ac subviscidus existit.

Partes affectæ, &c.

IV. Cæterum quatuor hujus Affectus enumerari solent differentiæ, desumptæ ex sede diversa. Aliquando namque aquosus humor inter cutem consistit & pericranium, tuncque mollis est tumor, doloris expers, eique impressa digitorum inhærent vestigia. Nonnunquam pericranium inter & cranium humor colligitur, estque Tumor magno cum dolore, neque tam facilè tactui cedit. Aut inter cranium & crassam menyngem; Vel sub menyngibus in ipsius cerebri ventriculis humor continetur, atque tum foris nulla tumoris mollities est, sed suturarum cranii dehiscentia sentitur, quemadmodum visum fuit in bienni puella, cujus meminit Andræas Vesalius, intra cujus cerebri ventriculos novem propè aquæ libræ deprehensæ fuerunt, uti refert *Humani corpor. Fabric. lib.* 1. *cap.* 5.

Prognosis.

V. Equidem Aquosus Humor si extra cranium hæreat, Hydrocephalus aliquando curatur, nisi ob tenellam patientis ætatem remedia adhiberi nequeant. Sed sub cranio, vel ipso in cerebro si humor collectus sit, lethalis est affectus: hinc rectè ait J. C. Arantius *lib. de Tumor. pr. nat. cap.* 1. „ eorum, qui ab interna causa Hydrocephalo corripiuntur, „ & præcipuè altius latitante malo, neminem evasisse vidi. Si Apoplexia aut Lethargus accedat, mors præ foribus est.

Hydrocephali Curatio.

VI. Ut autem tollatur hic Affectus, Antecedentes Causæ primo sunt removendæ. Quem in finem circa Victum, Resquè

Resquè cæteras Nonnaturales; & circa Remedia Universalia, si Ægrotans adultus sit, eadem conveniunt, quæ pro Oedemate curando proposuimus. Sin vero infans sit, Nutrix parcè tenuiterquè vivat, & siccantibus utatur, humectantia fugiat, ac parum bibat; dein curandum ut tum Infanti tum Nutrici alvus semper libera sit.

VII. Sed ad Continentem Causam ex parte læsa tollendam, duplex occurrit Curationis Methodus. Altera est, quæ Topicis convenientibus absquè manuali operatione omnem humiditatem absumit. Altera vel unicâ incisione, vel pluribus scarificationibus aquosam materiem educit. Prima Curationis Methodus sanè tutior est, in Puerulis præsertim natu minoribus; atquè poros cutaneos Aperientibus, Materiamquè Conjunctam Attenuantibus & Resolventibus perficitur, sub quacunquè formâ Capiti applicentur. ex. gr. Prima Curationis Methodus.

℞. *Rad. Calami Aromat.* ℥iij.
Fol. Betonicæ, Majoranæ, Salviæ, Rosmarini,
Summ. Anethi an. Mj.
Flor. Stæchados Arab. M ß.
Bacc. Juniperi ℥ß.
Sem. Cumini ℥iij.
Cerevisiæ tenuis vel *Vini albi Gallici* ℔iiij.
Coq. S. A. in Diplomate pro Fotu.

Hoc Fomentum cum pannis laneis Capiti calidè admoveatur, ac identidem renovetur, exactè interim cavendo, ne unquam refrigeretur. Et quia sæpè id prohiberi nequit, hinc Fomenti loco Capiti imponatur *Cucupha* ex *Foliis Majoranæ, Betonicæ, Salviæ, Calamenthæ, Floribus Stæchados, Lavendulæ, Rosis Rubris, Nucemoschata, &c.* quæ sæpius permutetur.

VIII. Malunt alii totum caput linimento inungere,

℞. *Olei Cucumeris Asinini* ℥j.
Rutæ, Anethini an. ℥ß.
Absynthii stillat. gutt. xv.
M. F. Linimentum.

H 2 eiquè

eiquè inunctione factâ mappam probè calefactam, vel modo laudatam Cucupham imponere.

In Adultioribus haud inutiliter *Spiritu Vini calido* caput fricari solet, quod tamen non temerè in Infantibus tentandum.

J. B. Cortesius laudat Unguentum à Foresto descriptum & probatum, quo spatio trium dierum, in puero quindecim dies nato Hydrocephalum se curasse refert,

℞. *Pulv. Absynthii.*
Flor. Camomillæ aut *Meliloti an.* ℥ij.
Butyri recent.
Olei Camomillæ aut *Anethini an.* ℥iiij.
Ceræ parum q. s.
M. F. S. A. Unguentum.

Alii Cataplasma ex Cephalicis in Vino coctis compositum, & capiti applicatum multum laudant.

Cataplasma ex *Cochleis cum Decocto Cephalico minutim contusis* extollit Avicenna, eoque Ægram se sanasse refert Carolus Piso.

Altera Curationis Methodus, quæ Manuali Operatione peragitur.

IX. Sed Remediis hisce si morbus non cedat, ad alteram Curationis partem, Cheirurgiam puta, deveniendum est, quæ proponitur ab Aëtio & Paulo Ægineta, dicendo: „ quod ubi aquosa materia inter cutem & pericranium, vel „ inter pericranium & cranium continetur, & quando tu- „ mor parvus est, apex ipsius unica incisione per diame- „ tron à parte postica ad anteriorem ducta incidendus. Si „ vero materia inter pericranium & cranium contineatur, „ & tumor major sit, duas per medium se mutuo secantes, „ crucis instar incisiones moliemur, vel triangularis for- „ mæ. Sin grandior adhuc sit tumor, ternas literæ H fi- „ guram æmulantes, aut etiam plures juxta tumoris magni- „ tudinis proportionem.

X. Equidem Curatio hæc, quæ per Incisionem fit, quamvis à gravissimis descripta sit Auctoribus, cum vix tuta sit, mihi non probatur; atque de periculosa illa Hydrocephali apertione testatur Fabritius Hildanus *Cent.* 3. *obs.* 17. imprudenter illos agere, qui in Hydrocephalis multa

multa promittunt, ſectionemque tentant. Si tamen per impoſita exſiccantia & reſolventia medicamenta aquoſus humor abſumi nequeat, atque adeo Cheirurgia requiratur, præſtat in pluribus capitis locis maximè tumidis (cavendo à muſculis temporalibus) cum Phlebotomo parvas facere inciſuras, quales in Venæſectione, aut partis poſt appoſitas cucurbitulas ſcarificatione fieri ſolent: Deinde mappæ ſiccæ ac probè calefactæ imponantur, quæ identidem, quoties à ſuſcepto humore ſeroſo madefactæ ſunt, permutentur, uſque dum omnis aquoſitas ablata, & Hydrocephalus ſanatus ſit.

XI. Alii Cauſticis capitis cutem aperire, vel Actuali Cauterio inurere, quinque, ſex, pluribuſve in locis ſuadent: ſed videtur talis Chirurgia meritò ſuſpecta, & ob Cerebri vicinitatem admodum periculoſa. Atqui potius uſu venirent Veſicatoria, Fonticuli, Setacea.

XII. Si ſub cranio, viz. craſſam menyngem inter & cranium, vel ſub menyngibus ipſo in cerebro hæreat aquoſus humor, nulla tentanda Cheirurgica Operatio, ſed per ſola Topica eſt procedendum, & reliquum opus naturæ committendum: rectè namque inquit Ambroſius Paræus *Cheir. lib.* 7. *cap.* 1. ex tumore & humore intus ſub cranio contento neminem convaluiſſe vidi. At de variis, nec non monſtroſis Hydrocephalis videantur Scenkius *obſ. Medic. libr.* 1. *p. m.* 10. 11. 12. Fabritius Hildanus *Cent.* 1. *obſ.* 10. *Cent.* 3. *obſ.* 17. 18. 19. *Cent.* 4. *obſ.* 10.

CAPUT XIV.

De Hydromphalo, & Hydrocele.

I. HYDROMPHALUS ſeu AQUOSUS UMBILICI TUMOR eſt Tumor ille, qui ob Aquoſæ Materiæ intra Umbilicum collectionem oritur ac fit, & à Nonnullis *Umbilici Procidentia* nominatur. Hydromphalus.

II. Quæ verò ſit hujuſmodi Tumoris Cauſa, indicare videtur Ejus Cauſæ, Signa, &c.

videtur Aëtius, dicens : „ procidunt pueris umbilici, dum „ aut in diuturno ejulatu, & multum diſtenduntur, aut „ ex plaga, aut caſu. Sed fit Tumor hic, ex aquoſo humore peritonæum inter & rugoſam umbilici cutem collecto, hinc Umbilicum ita diſtendente.

III. Signa verò quibus dignoſcitur hic Tumor ſunt manifeſta, quoniam Umbilicus turgidus & prominens apparet, taliſquè Tumor laxus eſt, & ſi premàtur, quædam Aquæ fluctuatio perſentitur, atque ad digitorum compreſſionem neque minuitur, neque increſcit, neque occultatur, appoſitoque lumine perſpicuus apparet.

IV. In puerulis hujuſmodi Tumor facilè curari ſolet, eſtque ferè ſine periculo. Topica imponantur, quæ Exſiccandi & Reſolvendi vim habent, quæquè in Aquoſi Tumoris curatione modo propoſuimus, ac in Aquoſæ Herniæ tractatione porro proponemus.

Hydrocele. V. HYDROCELE autem Tumor eſt Aquoſus, qui Scrotum replet, dilatat, diſtendit; unde & *Aquoſa Hernia* dici conſuevit.

Ubi aquoſa materia colligitur. VI. Colligitur Aquoſa hæc Materies non fluctuans in Scroto, inter Darton tunicam & Cutem, neque Darton inter & Erythroidem membranam; ſed inter Erythroidem ſeu Vaginalem, & Albugineam ſeu Nerveam membranam, tanquam intra ſacculum concluditur.

& quomodo. VII. Accidit hic Tumor frequenter cum Hydrope Aſcite, ſeroſitatibus ex Abdominis cavitate per peritonæi proceſſus ſolitò laxiores in Scrotum affluentibus, & ſpatium illud, quod tunicam vaginalem inter & albugineam eſt, replentibus ac diſtendentibus, hinc ut Teſticuli in Aquis fluctuare videantur. Aliquando etiam fit Hydrocele ſine Hydrope Aſcite, quando aquoſa materies, ob læſam ſanguificationem toto in corpore redundans, tum per vaſa ſanguinea, tum per lymphæductus intra proximas Teſticulorum membranas deponitur, quæ ibidem congeſta Scrotum ſenſim diſtendit, atque Tumorem hunc efficit.

Diagnoſis. VIII. Facilè verò dignoſcitur, & ab aliis tumorum generibus diſtinguitur Hydrocele. Senſim namque ſine magno

magno dolore augetur Tumor, gravis eſt, ſeu ponderoſus, vitreâ ferè claritate pellucidus, quod oppoſito candelæ lumine facilè cognoſcitur: preſſo quocunquè modo Scroto, aqua undiquè movetur, niſi fortè nimia copia univerſi Scroti capacitatem diſtendat & occupet. Rariſſimè tamen in Abdomen compelli poteſt, uti Omentum, vel Inteſtinum; quia Tumor Scroti Aquoſus ſæpius oritur peritonæi proceſſu rectè ſeſe habente & minimè relaxato: alioquin enim in Abdominis cavitatem facilè compelli poſſet Aqua, uti cernitur ſi accidit Hydrocele cum Hydrope Aſcite.

IX. Differt igitur Aquoſus Scroti Tumor ab Hernia Inteſtinali, quoniam in Hernia Aquoſa tumor ferè ſemper ejuſdem magnitudinis eſt, & nunquam ex toto remittit, quod contrarium accidit in Inteſtinali. Differt etiam ab Hernia Omentali, quoniam inguen in Hydrocele plerumque ſecundum naturam ſeſe habet, quod non evenit in Omentali. Diſtinguitur itidem ab Hernia Ventoſa, *hoc eſt*, Scroti Tumore Flatuoſo, quoniam in eo tanta non cernitur pelluciditas, quam in Tumore Aquoſo, & ſubitò fit.

X. Hydrocele porrò pro Cauſarum varietate nunc magis nunc minus periculoſa eſt: quæ enim cum Hydrope conjungitur, non curatur, niſi ſanato prius Hydrope, ejuſdemque causâ ablatâ. Nam licet aquoſus humor vel diſcutiatur, vel Scroti apertione evacuetur, novus tamen rurſus affluit. Si vero Cauſa Aquam generans minus gravis ſit, facilius curatur. Equidem inveterata Hydrocele, ne Teſtes corrumpantur, haud immeritò ſuſpecta eſt. Prognoſis.

XI. In Curatione autem Herniæ Aquoſæ, Univerſalibus ad tollendas Cauſas Antecedentes haud neglectis, ut de Oedemate, nec non de Tumore tum Flatulento, tum Aquoſo curandis dictum fuit; vel Topica Scroto prætumido applicentur Calida, Siccantia, Reſolventia, Digerentia, contentam adeo in eo aquoſitatem Abſumentia; vel Scroti quocunque modo Apertione aquoſa materies educatur. Medendi Methodus.

XII. Fal-

XII. Fallopius *tom. 2. tract. de Tumor. p. n. cap. 34.* haud abs re duplicem ſtatuit Herniam Aquoſam ; Unam , in qua dilatato nimium peritonæi proceſſu , aqua ex Abdominis cavitate in Scrotum deſcendit , adeoquè fluere & refluere poteſt : hæc autem non curatur , niſi prius ex Abdomine omnis educatur aqua.

Altera Herniæ Aquoſæ ſpecies eſt , in qua nimium non aperto peritonæi proceſſu , aquoſa materies per extrema tum ſanguineorum , tum lymphaticorum vaſculorum oſcula in Scrotum , vaginalem inter & albugineam teſticuli tunicam , effunditur. Atque in hac ſpecie Topica Medicamenta Calida , Reſolventia , & Digerentia adhibita multum proſunt , eaquè ſemper experiri oportet , priuſquam ad Scroti apertionem veniamus. v. gr.

℞. *Rad. Cucumeris Aſinini* ℥j.
Fol. Calamentha , Abrotoni , Ruta ,
Sum. Anethi ,
Flor. Camomilla , Roſar. rubr. an. Mj.
Sem. Cumini ʒvj.
Coq. in Aqua pura & Vini albi an. p. æq. ad ℥xxx.
Colatura ſit pro Fomento.

Magnæ quoquæ efficaciæ talia dicuntur medicamenta , ſi *Aceto* incoquantur.

℞. *Rad. Cucumeris Aſinini*
Bacc. Lauri , Sem. Cumini , Agni Caſti an. ℥ß.
Fol. Lauri , Ruta , Roſmarini an. Mj.
Decoq. in Aceto ad ℥xxx.
Colaturâ Pars Affecta cum Spongia foveatur.

Vel Fomentum fiat ex *Lixivio Cinerum Sarmentorum Vitis* , in quo Similia cocta ſint , nec non *Sal , Sulphur* , aut *Alumen* liquatum fuerit.

Etiam Litus hîc multum proſunt. ex. gr.

℞. *Olei Cucumeris Aſinini* ℥j.
Ruta , Laurini an. ℥ß.
Cumini Stillat. gutt. x.
Miſceantur pro Linimento.

Laudant Alii Cataplaſma ex *Stercore Vaccino* , mixtis *Cineribus*

ribus Plantarum Digerentium, aut *Seminibus Rutæ*, *Viticis*, *Cumini*, *Baccis Lauri*, *Juniperi*, ſimilibus.

Nonnulli imponi volunt *Emplaſtrum de Meliloto*, *de Cumino*, vel ſimile.

Scoltzius *Conſil. Medicin.* 131. vehementer laudat id, quod ſequitur,

℞. *Rad. Cucumer. Aſin. rec. contuſ. & in Aceto Scyll. macer.* ℔j.
Mellis Deſpumati ℔ij.
Miſceantur, & bulliant in Cerati conſiſtentiam, addendo in fine Sem. Cumini ſubt. pulv. ℥iiij.
M. F. S. A. Emplaſtrum.

XIII. Sin his, ſimilibuſve remediis Tumor reſolvi nequeat, ad Cheirurgiam, *hoc eſt*, Scroti Apertionem veniendum. Quo modo autem & ordine Scroti Apertio inſtituenda ſit, docent Paulus Ægineta *lib. 6. cap.* 62. & C. Celſus *lib. 7. cap.* 18.

Nonnulli Scalpello Scrotum aperire ſolent, cui tamen methodo vix aſſentimur, quoniam Id ex collecta aqua diſtentum admodum, & flaccidum difficulter conſolidatur; atque non raro ob Partis Affectæ poroſitates obſtructas, ſpirituumque per eam radiationem valdè imminutam Gangræna accedit.

Alii hanc apertionem Cauſtico, vel Ignitis Ferramentis efficiunt, atque apertum diu ſervant foramen Cannulâ immiſſâ Argenteâ vel Plumbeâ.

Quidam Scrotum aperiunt, Acum filum duplicatum vel quadruplicatum ducentem Setacei in modum trajiciendo, & quotidie bis terve protrahendo.

Avicenna in Inguinis regione candentibus ferramentis inurit, ut pars corrugetur, ne aqua iterum deſcendere poſſit.

Sed potius Scrotum aperiatur Acu perforatâ Barbetianâ, vel Blockianâ, ſicquè aquoſa educatur materies. Atque hac methodo ſæpius Hydrocelen curavimus, eduximuſque aliquandò ex Scroto tres, aliquando quatuor Aquæ libras. Etiam nunc inter mortales verſatur Vir Septuagenarius, cui ſingulo præter propter biennio Scro-

 tum

tum perforatâ acu aperiri ſolet, ad collectam in eo aquam evacuandam. Similiter Fabritius Hildanus *Cent.* 4. *Obſ.* 66. ſcribit, ſe noviſſe Virum Sexagenarium, cui ob Herniam Aquoſam ſingulis annis Scrotum ex inferiore parte perforabatur, & ſeroſus humor evacuabatur, ac poſtea ad cicatricem ulcus perducebatur: additque hominem illum ad ſummam perveniſſe ſenectutem. Equidem circa Scroti Apertionem utiles quaſdam admonitiones & obſervationes proponit idem Hildanus *Cent.* 4. *obſ.* 65. 66. 67. 68.

CAPUT XV.

De Bubone.

I. HIppocrates Magnas in Emunctoriis ſitas Glandulas vocat *Bubones*, traducto nomine ab affecta parte, quandoquidem illarum Inflammatio *Bubo* nuncupari ſolet. Ita Galenus *libr.* 2. *ad Glauconem cap.* 1. & *de differ. Febr. lib.* 1. *cap.* 5. inquit, *Bubo eſt Glandularum ſeu Glanduloſarum Partium Inflammatio.* Et *lib.* 11. *de Meth. Med.* ait, *Bubonem eſſe Affectionem Corporis Glandoſi, & quandoque Peſtifera Febri aſſociari.*

Bubo quid ſit.

II. Eſt igitur BUBO Inflammatio, ſeu potius Tumor præter naturam Glandularum rubicundus, dolens, renitens, ex impuro ſanguine criticè in illas expulſo ortus. Hinc Pars Affecta in Bubonibus ſunt plerumquè Glandulæ pone Auriculas, ſub Axillis, aut in Inguinibus ſitæ: aliis namque in glandulis vix unquam, aut ſaltem rarò Bubones fiunt.

Bubonum Differentiæ.

III. Hujuſmodi verò Glandularum Tumoris quædam dantur Differentiæ. Enimvero minor ſi ſit Tumor, minuſque dolens, facilè tamen ſuppuretur, *Phyma* dici conſuevit. Sin ad Eryſipelatis naturam magis accedat, nequè facilè ſuppuretur, quin potius diſcutiatur, *Phygethlon* appellatur. Si ſub Maxilla exiſtat *Panus*; atqui poſt Auriculas *Parotis* nominatur.

IV. In-

IV. Insuper Bubones alii critici sunt, alii symptomatici: & horum alii contagiosi, alii non contagiosi. Qui contagiosi, alii Pestilentes sunt, quia Pestilentes sequuntur Febres, atque vulgò *Bubones Maligni* seu *Pestilentiales*, Belgis **Pest-Buylen** nuncupantur. Alii non sunt Pestilentes, qui *Venerei* seu *Gallici Bubones*, Nostratibus **Clap-Ooren** appellantur, cum à Gallica Lue proveniant.

V. Generalis ergò Bubonum Causa est Sanguis Vitiosus, Acescens, dictas in Glandulas naturæ robore expulsus; qui illic hærens, cum propter abundans *Acidum* sanguinis formam amiserit, atque suppuretur, Tumorem hunc excitat. Causæ.

VI. Causa verò Efficiens est partium internarum robur, quæ in Glandulas, ceu vera Emunctoria, vitiosos ablegant humores. Sed quod in Glandulis tantum Bubones contingant, ratio est, non quod destinatione quadam naturæ cruoris recrementa has in partes deferuntur; at cum vitiosæ particulæ ubique passim in sanguine scatent, in Glandulis, ceu partibus laxioribus, velut in communi foco promptius aggeruntur, præsertim quum sanguis illic ad arteriolarum extrema delatus, difficulter & non ita promptè suscipitur, ac refertur à venis: atque hoc circa Glandulas fieri experientiâ, & hodiernorum Anatomicorum observationibus liquidò constare putamus: quare cum in locos Glandulosos vitiosi in toto corpore scatentes humores promptius, quam alias in partes deponuntur, impuritatis velut nidus ibidem conflatur. Cur Bubones in Glandulis contingant.

VII. Ita *Pestilens Bubo* fit, quando particulæ venenatæ & malignæ in Glandulas pone aures, aut sub alis, aut in inguinibus, aut in collo sitas, naturæ robore expelluntur. Bubo Pestilens.

VIII. Atqui *Venereus Bubo* plerumque in inguine fit, estque Tumor, qui nec sponte, intimoque vitio, nec ullo simplici attactu, congressuve, aut corrupti aëris inductione, sed impuro duntaxat concubitu contrahitur: atque adeo Efficiens ejus Causa haud immeritò censetur maligna & venenata quædam labes, quæ coitu in Penê primum accepta, nonnunquam pustulis, tuberculis, & Bubo Venereus.

ulceribus ipſum conſpurcat, & ſeſe manifeſtò prodit, antequam partium continuatione altius in corpus propagetur: nonnunquam verò, Penê adhuc integrô, clanculum penitius ſeſe inſinuans, inteſtinas partes primum afficit, fœdatque, nullis adhuc notis extrinſecus conſpicua. Quæ ſi exigua infirmiorquè eſt, corpus verò ſanum & firmum, humorum vitium atque corruptela parva conſequitur, quam natura ſuis facultatibus tanquam copiis nixa, in partes externas, Inguinum puta Glandulas deponit, unde *Bubonem Venereum* naſci contingit.

Signa Diagnoſtica.

IX. Equidem varia hæc Bubonum genera facile dignoſcuntur, & Signis à ſe invicem diſtinguuntur. Ita Symptomatici, non tamen Contagioſi Bubones cognoſcuntur ex tumore, rubore, dolore, calore, tenſione, renitentia, pulſatione, quibus ſæpè Febris adeſt. In Critico Bubone eadem adſunt Signa; ſed inſuper adjungitur præcedens morbus, per erumpentem Bubonem morbi ſublevatio, & dein ab eodem morbo liberatio.

Peſtilentis Bubonis Signa ſunt, quod conjuncta ſit Febris Maligna, Peſtilens, Malignis Symptomatibus, ut Nauſeâ, Vomitu, Cordis Oppreſſione, Animi Deliquio, & ſimilibus, quæ in Peſte obſervari ſolent, comitata: inſuper ſi Ægrotans verſatus fuerit in aëre peſtilenti, aut in loco, in quo plures Peſte ſunt correpti.

Venerei Bubonis Signa ſunt, non ſolummodo tumor, dolor, rubor, calor, & alia propoſita; ſed Coitus cum Perſona Gallica Lue infecta: nonnunquam & alia adſunt Luis Venereæ Signa, ut Penis Ulcera, Virulenta Gonorrhæa, Dolores vagantes & noctu magis affligentes, pilorum defluvium, &c.

Prognoſtica.

X. Cæterum Benigni Bubones Periculoſi non ſunt, niſi tardè diſſipentur aut ſuppurentur. Nam quamvis ex ſua natura non ſint periculoſi, facilè tamen, ſi diutius protrahantur, in Fiſtulas abeunt; quæ non ſolum ſunt difficiles curatu, ſed ſæpè periculoſæ.

In genere Bubones citius maturantur ſub Axillis, quam in Inguinibus, & hic citius quam poſt Aures.

Mali-

Malignus seu Pestilens Bubo subitaneæ mortis non rarò Prodromus est; minus tamen periculosus est, qui præcedit Febrem Pestilentialem, quam qui eandem sequitur. Qui in Inguine apparet, minus habet periculi, quam pone Aures, aut sub Alis. Etiam talis Bubo quo minor est, eo periculosior.

Venereus Bubo lethalis non est, sed difficilis curationis, idque non Bubonis, sed Venereæ infectionis ratione: est equidem salubris, eo namque mediante brevi sæpè curatur Venerea Lues.

XI. Cum igitur Bubonum Species hoc modo distinxerimus, proponenda erunt unicuique propria & accommodata Remedia. Sic in *Bubonibus Benignis*, *ortis per modum expulsionis*, Antecedens Causa primò est evacuanda. Quem in finem lenis *Purgatio* sæpè admodum necessaria est. *Venæsectio*, nisi Febris gravior aut Plethora exegerit, ne instituatur, quippe quæ sanguinem perturbare, atque adeo naturam in opere expulsionis impedire possit. Verum *Sudoris provocatio* in omni Bubone valdè prodest. Quæ in Bubonum Curatione sunt observanda. Bubo Benignus quomodo curandus.

XII. Deinde ad Conjunctæ Materiæ correctionem & evacuationem, nec non Symptomatum mitigationem conducunt Resolventia, imo & Attrahentia, ac Maturantia foris imposita: Repellentia verò ne admoveantur, quæ vitiosos robusto naturæ conatu expulsos humores cohibere, adeoque interiora versus repellere solent, unde gravia oriuntur Symptomata, atque non rarò pallida mors succedit; ita Hildanus *Cent.* 3. *observ.* 78. se observasse scribit, ex intempestivo Repellentium ad Emunctoria applicatorum usu mortis periculum sequutum fuisse.

Sed in dolorifico Bubone necessarium omninò est *dolorem sedare* antequam ulla alia imponantur remedia, admoto hoc vel simili Cataplasmate,

℞. *Fol. Malvæ*, *Althææ an.* Mi ß.
Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & *minutim contusis adde*
Farinæ Hordei, *Althææ*, *Fœnigræci an.* ℥iß.
Vitellos Ovorum N°. ij. *Croci pulver.* ʒj.
Butyri rec. ℥iß.
M. F. Cataplasma.

Sedato paulisper dolore Attrahentia & Suppurantia admovenda sunt. v. gr.

℞. *Rad. Lilior. Albor. rec.* ℥iiij.
Caparum sub cinerib. assat. ℥ij.
Fol. Malvæ, Althææ
Flor. Meliloti an. Mj.
Caricar. ping. conscis. N°. x.
Coctis in Aqua pura ad Mollitiem, & minutim contusis adde
Farinæ Sem. Lini, Fœnigræci an. ℥ij.
Olei Lilior. alb. ℥iß.
Unguenti Basilici ℥j.
M. F. Cataplasma.

Suppuratus Bubo quam citissimè aperiatur, Ferro potius quam Caustico, atque apertus servetur, donec omnis materia fuerit evacuata, & dein aliorum ulcerum adinstar curetur: viz. *Emplastrum Diachylum cum Gummi*, aut *de Mucilaginibus* applicetur. *Solo* sæpè *Oleo Olivarum*, *Raparum*, *Camomillæ*, vel *Liliorum Alborum* curatur.

Curatio Bubonis Venerei.

XIII. In *Venereo* autem, seu *Gallico Bubone* nec Repellentibus utendum est, nec Resolventibus: verum omni operâ curandum, ut quamprimum fiat Maturatio & Suppuratio, cum indies videamus, Bubones hi si maturescant, & ad suppurationem deveniant, sæpissimè à Lue Venerea evadere Ægrotantes. E contrario in Gallicam Luem facilè illos incidere, in quibus vel Repellentibus, vel Resolventibus Bubones curare conamur. Hinc nec Venam secare, nec corpus purgare licet, quamdiu ulla spes est Topicis Medicamentis eos curari posse.

XIV. Igitur ad malignorum humorum perfectam expulsionem si tardior ac imbecillior videatur natura, Attrahentibus adjuvanda est, imponendumque Cataplasma. v. gr.

℞. *Caparum sub cineribus assat.* ℥ij.
Saponis Nigri,
Emplastri Diachyli cum Gummi an. ℥iß.
Unguenti Basiliconis ℥j.
Fiat ex his S. A. Cataplasma.

Vel

Vel

℞. *Rad. Liliorum Albor. sub cinerib. coct.* ℥iij.
Caparum pari modo coctarum ℥iiij.
Axungiæ Porci ℥ij. *Croci pulv.* ʒj.
Vitellos duorum Ovorum,
M. F. S. A. Cataplasma.

Veruntamen quum talis Bubo pertinax sit, nonnunquam *Cucurbitula cum magna flamma* imponi solet.

Botallus *lib. de Lue Venerea cap.* 10. ad Gallicos Bubones maturandos *Frictiones* & *Cucurbitulas Ventosas* valdè commendat, nihilque his citius vel melius Suppurationem accelerare ait. Fricentur autem digitis simpliciter, vel recenti Butyro illitis, usque dum tumentes, & Phlegmone obsiti tactum amplius ferre nequeant; quo tempore Suppurantia imponenda.

Fallopius *libr. de Morbo Gallico cap.* 91. commendat motum, & mandat ut ludant gladio, vel pilâ parvâ, ut saliant, & motu isto fiat fluxio, ac promoveatur Suppuratio.

XV. Suppuratus hujusmodi Bubo mox aperiatur, Ferro potius quam Caustico; etiam *Semicoctâ existente materiâ.* Enimverò tardius facta apertura sæpè noxia est, quod ampliorem, quam par est, sibi sedem efficiat venereum venenum, vicinas partes inficiat, pessimaquè symptomata inducat, ut exemplo demonstrat Hildanus *Cent.* 5. *obs.* 65.

Hisce tamen omnibus nihil efficientibus, universâ tum sanguinis tum lymphæ massâ infectâ, Curatio porrò instituatur ut in Lue Venerea.

XVI. Similiter in *Pestilenti Bubone* nec Venæsectio, nec Purgatio (quicquid etiam contra adferant Adversarii) locum habet; sufficiunt Sudorifera & Alexipharmaca, ut in generali Pestis curatione. In Bubone Pestilenti quid agendum.

Extrinsecus Nonnulli suadent Bubonibus hisce imponere Discutientia, quos inter est Cl. Sylvius, qui *prax. medic. lib.* 5. *Tract.* 2. laudat Pestilentes Bubones in principio Discutere litu *Olei Cornu Cervini.* Sed cum modus hic periculosus sit & incertus, ei non subscribimus; verum præstat per Attrahentia & Suppurantia Curationem instituere.

XVII.

XVII. Quum ergo Peste Correpti duritiem cum dolore sentiunt pone Aures, in Collo, sub Axillis, vel in Inguinibus, mox ei applicetur *Vesicatorium ex Cantharidibus & Fermento acri*, ut venenata materies naturæ robore expulsa foras ulterius protrahatur. Altero die admoveatur Cataplasma Attrahens, & vehementer maturans. ex. gr.

℞. *Rad. Liliorum Albor. rec.* ℥ij.
Fol. Rutæ, Malvæ, Althææ, Scabiosæ an. Mj.
Caricarum ping. Consciss. No. x.
Omnia in Aqua Pura cocta in Mortario contundantur; additis tribus Bulbis Caparum sub cineribus assatis, &
Farinæ Althææ, Tritici an. ℥vj.
Fimi Columbini ℥iiß. *Fermenti Acris* ℥iß.
Mellis ℥j. *Unguenti Basiliconis* ℥iß.
Butyri rec. ℥ij.
M. F. S. A. Cataplasma.

Equidem in secundo Cataplasmate *Fimus Columbinus, Fermentum acre*, & *Capæ possunt omitti.*

Vel

℞. *Rad. Althææ, Caparum sub Ciner. assat. an.* ℥iß.
Fol. Scabiosæ, Malvæ, Rutæ an. Mj.
Coctis in Aqua communi ad mollitiem, & contusis adde
Emplastri Diachyli cum Gummi ℥iß.
Olei Scorpionum
Mithridatii an. ℥ß. *Croci pulver.* ʒj.
M. F. S. A. Cataplasma.

Vel

℞. *Cepam unam, quæ excavetur, & cavitas impleatur Theriacâ vel Mithridatio; dein chartâ involuta sub cineribus calidis coquatur, hinc teratur cum Oleo Scorpionum, & Fiat S. A. Cataplasma.* Cui nonnunquam *Fermentum acre* addi solet.

Vel solæ *Capæ sub cineribus assatæ*, contusæ, & cum pauxillo *Theriaces* & *Butyri insulsi* mixtæ, Cataplasmatis formâ per biduum aut triduum imponantur.

Barbette hoc in casu vehementer laudat Emplastrum;

℞. *Em-*

℞. *Emplastri Diachyli cum Gummi*
de Mucilaginibus an. ℔ ß.
Unguenti Basiliconis ℥iiij.
Sem. Sinapi pulver. ℥iij.
M. F. S. A. Emplastrum.

Nonnulli Gallinam aut Ranam viventem atque discissam parti affectæ applicant, sæpius eandem renovando. Alii Gallinæ aut Columbæ viventis podicem deplumatum admovent. Quidam totum Bubonem Sectione auferre conantur, quod periculosum valdè, & nequaquam permittendum. Neque etiam Cucurbitulæ vel infra Bubonem, vel ipsi Buboni appositæ conducunt, quoniam in Peste, & Pestilenti Bubone eæ admodum damnosæ sunt.

XVIII. Tumor verò maturus mox Scalpello incidendus, ut Puri exitus detur: & quidem aperiendus est, priusquam omninò maturescat, ut de Bubone Venereo dictum fuit, cum citissimè Venenum sit educendum. Atquè hujusmodi Bubo aliquamdiu, quantum fieri potest, apertus servandus; dein ab omni sorde mundificandus, & aliorum ulcerum adinstar porrò tractandus: quem in finem summoperè conducit *Digestivum* ex *Unguento Basilicone*, *Melle*, *Theriaca*, & *Balsamo Sulphuris Therebinthinato.*

CAPUT. XVI.

De Carbunculo seu Anthrace.

I. Bubonem sequitur *Carbunculus* seu *Carbo*, ita dictus, quia extinctum Carbonem refert; vel (ut alii volunt) quia illius color in ambitu instar Carbunculi Lapidis obscuro rubore splendescit. Nominatur etiam *Anthrax*, ab *ἀνθρακόω in Carbonem muto*, quia occurrit Affecta Pars extincta quasi, & in Carbonem mutata; hinc Nostratibus Een Koole appellatur. Arabibus *Ignis Persicus* & *Pruna* nuncupatur, quia non malè refert exustionem cum Pruna ignita factam: vel Nomina, &c.

ut mavult Galenus, quia vicinæ partes vehementer inflammantur, & quasi uruntur.

II. Nonnulli inter Anthracem, Carbunculum, & Ignem Persicum, aliquam statuunt differentiam, cum tamen re ipsâ nihil differant, nequè Veteribus ullum discrimen fuerit cognitum: Et Avicenna in curatione Ignis Persici eadem præscribit medicamenta, quæ Galenus in Carbunculi curatione commendat. Verum nulla alia hîc obtinet Differentia, quam quod modò major, modo minor, quandoquè magis, quandoquè minus malignus sit Carbunculus.

Carbunculus seu Anthrax quid sit, & unde oriatur.

III. In cognitione autem Carbunculi graviter hallucinatum est inter Medicos. Galenus namque Ulcerum ordini Anthracem annumerans *in Comm. ad Hipp. Aphor.* 45. *Sect.* 6. ait: *Anthrax est Ulcus crustosum, cui conjungitur multus partium circumstantium fervor.* Et alibi: *Carbunculus est Ulcus crustam citò cum valida Phlegmone circumstantium particularum inducens.* Hanc Galeni definitionem sequitur Paulus Æginеta *lib.* 4. *cap.* 25. Cui plerique posteriores Medici subscripserunt. Verumenimvero si Carbunculi Essentiam curiosius indagemus, observabimus has definitiones ipsi non satis propriè accommodari: etenim Carbunculus non est partis alicujus Exulceratio, sed potius ejusdem Necrosis seu Sideratio à particulis acri-salinis lixivialibus inducta. Est igitur *Carbunculus* partis alicujus Gangræna, dum in fieri est; vel ejusdem Sphacelus, dum in facto est, quorum neutrum Ulceribus annumerari potest. Sphacelum esse, & non Ulcus, inde liquet, quia nullâ naturæ vi edomari & in Pus converti potest Carbunculus, quod posset si Ulcus esset; sed integer à vicinis partibus separatur.

IV. Præterea in *Causis Carbunculi* adhuc gravius erratum est. Galenus *lib. de Tumor. pr. nat.* dicit, *Carbunculos excitari, cum sanguis tanquam fervens & inflammatione propinquus cutem exurit.* Haud secus Aquapendens *Oper. Chirurg. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 27. scribit, *Carbunculum fieri à fluxione ferventissimi sanguinis ad partem.* Paulus Ægineta *lib.* 4. *cap.* 17. & Mercurialis

rialis *de Peste cap.* 18. putant, *illum causari à crassis & adustis humoribus.* Actuarius *Meth. Med. lib.* 2. *cap.* 12. credit *eum oriri à sanguine melancholico fervente.* Fernelius *crassum torridumque sanguinem*, Forestus *sanguinem corruptum*, *fervidum cum succo melancholico vel atra bile*, *Carbunculi Causam* statuunt. Sed à veritate longissimè aberrant, & Illi, & quotquot hactenus illorum sententiis subscripserunt Medici. Namque CARBUNCULUS seu ANTHRAX est partis alicujus vel incipiens, vel perfecta Mortificatio aut Corruptio, à particulis acri-salinis, lixivialibus, ac venenatis, criticè in illam expulsis, orta; unde excitatur Tumor maximè adurens, & nigram crustam habens.

Carbunculi Definitio.

Signa Diagnostica.

V. Ut plurimum autem ab exili Pustula, in ambitu inflammata, ac dolente; interdum a pluribus parvis Pustulis, quæ postea in unam vesiculam coëunt; aliquando sine Pustula incipit Anthrax. Dein Pars Affecta dolorem sentit pungitivum, & quasi constringitur, hinc paulatim magis magisque corrumpitur, ac nigrum vel cinereum acquirit colorem: partes, quæ proximè Carbunculum circumstant, alterantur, haud secus ac in Gangræna fieri solet; etiam valdè inflammantur, acriterquè dolent, quas natura, antequam mortificationis labes in illas quoque proserpat, suppurat, atquè hac mediante Suppuratione corruptam & emortuam particulam, viz. Carbunculum, à sanis separat, ejicitquè.

Prognostica.

VI. Omnis Anthrax suâ naturâ periculosus est, præsertim tempore Pestilenti, quiquè niger est, Parti Principi vicinus, magnus, & subitò evanescens. Minus verò lethalis est Carbunculus, qui primum ruber, dein citrinus apparet. Qui livescit aut nigricat, neminem ferè non jugulat.

Carbunculi seu Anthracis Curatio.

VII. In Curando Carbunculo *Purgantia* valdè mihi suspecta sunt; imo suspecta magis *Venasectio.* Sed *Sudoriferis* & *Alexipharmacis* solummodò insistendum, quibus particulæ venenatæ acri-salinæ domentur, & per habitum corporis expellantur. *Topica* verò *Medicamenta ne Repellant*, *sed potius foras trahant.* Itaquè locus affectus altè Scarificetur,

atquè ne ſanguis corruptus concreſcat, liberiuſque ut effluat, foveatur *Spiritu Vini in quo diſſoluta Theriaca*; dein ſuperponatur Cataplaſma.

℞. *Farinæ Seminis Lini* ℥iß.
Coq. cum ſ. q. lactis dulcis recentis, & addendo
Croci pulver. ʒß. *Vitellum unius ovi,*
Mellis q. ſ. F. S. A. Cataplaſma.

Sed quoniam Anthracis Curatio exigit, ut quamprimum *promoveatur Suppuratio*, & *exitioſa Mali inhibeatur propagatio*, præſtans remedium ſæpè eſt, ut *Candente Ferro pars affecta inuratur*. Nequè enim dolor metuendus, quia caro emortua non ſentit, finiſque adurendi eſt, dum omni ex parte ſenſus doloris adſit. Sunt tamen qui eo horrendo nimis (ut dicunt) præſidio abjecto, *Cauterium Potentiale* aut *Veſicatorium* eligunt; quod utrumque etiam conducit, quoties aut fortia ſatis videntur, aut alio medio uti non licet: ſæpius namquè multiſciorum adſtantium voluntati obtemperare cogitur Medicus, etiam cum damno Ægrotantis.

Hoc in Caſu Vigierius *Chir. lib.* 1. *cap.* 9. ad malignitatem & virulentiam Carbunculi corrigendam, iſtud laudat remedium.

℞. *Calcis vivæ & non extinctæ* ℥j.
Saponis mollis q. ſ.
Formentur in formam Unguenti ſolidi, & fiat Emplaſtrum, quod Carbunculo applicetur per duas treſve horas.

Cl. Sylvius *praxeos Medicæ lib.* 4. *tract.* 2. §. 690. teſtatur, „ nihil ſe hactenus noviſſe, quod potentius, ac certius, „ citiuſque ſerpentem Carbunculorum mortificationem „ ſiſtat, quam *Butyrum Antimonii*, ſi circumcirca illinatur „ parti affectæ; ad miraculum enim tunc ſiſtitur partium „ omnium corruptio ſerpens, ac omnia depaſcens.

At verò Eſcaræ ſeparationem promovet inunctum *Unguentum Baſilicon*, vel *Butyrum recens*, vel id quod ſequitur,

℞. *Butyri inſulſi* ℥iß. *Unguenti Baſiliconis* ℥ß.
Theriaces ʒj *Vitellum unius Ovi*
M. F. S. A. Linimentum.

Bar-

Barbette ad Crustæ separationem commendat Emplastrum,

℞. *Theriaces*, *Mithridatii an.* ℥ß.
Therebinthinæ, *Fermenti acris an.* ℥ij.
Mellis Rosarum ℥iß. *Butyri rec.* ℥ij.
Vitrioli albi ℥j. *Fuliginis* ℥iiß.
Saponis nigri ʒiij. *Croci pulver.* ʒiij.
Vitellos trium Ovorum.
M. F. S. A. Emplastrum.

VIII. Nonnulli in principio Curationis, omissâ Scarificatione, Carbunculo imponunt *Folium Brassicæ rubræ assatum*, *Oleo Raparum inunctum*; ac postea hanc vel similem applicant Pulticulam, sæpius eam permutando,

℞. *Rad. Consolidæ maj. pulver.*
Fol. Scordii pulver. an. ʒij.
Farinæ Althææ, *Lini*, *Tritici an.* ℥ß.
Coq. paulatim in Aqua Pura, ut mucilagines solvantur, & compositio ad pulticulæ crassioris consistentiam deveniat, cui adde
Mellis, *Therebinthinæ*, *Unguenti Apostolorum an.* ʒiij.
Picis Liquidæ, *Unguenti Basiliconis an.* ʒij.
Croci pulverisati ℈j. *Vitellum unius ovi*
Misceantur.

Vel *Pix Navalis & Liquida æqualibus partibus mixta*, formâ Emplastri imponatur, aut *Emplastrum Diachylum cum Gummi.*

IX. Carbone separato & exempto, Ulcus aliorum ulcerum instar curetur, diligenter sc. abstergendo; quem in finem admodum conducit *Mundificativum ex Apio*, cujus hæc est descriptio,

℞. *Succi foliorum Apii depurati* ℔j.

Vel ejus loco

Absynthii, *Plantaginis*, *Crassulæ an.* ℥iiij.
Thuris, *Myrrhæ*, *Mastichis an.* ℥ij.
Therebinthinæ ℥iiij.
Farinæ Hordei, *Fabarum*, *Orobi an.* ℥iiß.
Mellis optimi ℔iß.
Coq. simul S. A. ad Spissitudinem mellis, & fit usui.

Vel loco hujus mundificativi,

℞. *Fol. Scordii pulv.* ℥ij. *Vitellum unius ovi*
Mellis, *Therebinthinæ*, *Unguenti Apostolorum an.* ℥ß.
Misceantur.

Potest quoquè hîc usurpari *Unguentum Fuscum Felicis Wurtzii.* Sed notandum Ulcera hæc nimis citò occludenda non esse, quin potius aliquamdiu aperta servanda, ut venenata materies probè expurgetur.

CAPUT XVII.

De Gangræna, & *Sphacelo.*

I. GAngræna & *Sphacelus* nec Tumores sunt, nec Ulcera; imo nec Morbus *Sphacelus* est, sed partis affectæ νέκρωσις & Mortificatio: *Gangræna* verò via ad mortificationem tendens, quæ nonnunquam sine Tumore invadit: quia tamen frequentissimè Tumores subsequitur, Inflammationes præsertim graviores, Plerique inter Tumores de Affectibus hisce agere consueverunt; quorum ductum nos sequentes de iis hoc loco etiam sumus dicturi.

Gangrænæ & Sphaceli Descriptio. II. GANGRÆNA igitur, quam vulgò het heete Vuer/ ofte den Heissen-brand / & *Ignem S. Antonii vel Marcelli* nominant, incipiens est partis Mortificatio aut Corruptio, ad νέκρωσιν seu Mortificationem tendens, cui nisi celerrimè succurratur, membrum plane emoritur, omnemque sensum & vitam amittit, nihilquè seu secetur seu uratur percipit; quæ νέκρωσις ità perfecta Latinis SIDERATIO, Græcis σφάκελος, Nostratibus het koude Vuer nuncupatur, adeo ut duo hi affectus non nisi gradu differant. In Sphacelo namque pars omni sensu & vità destituta est, planequè emortua: in Gangræna verò perfecta partis corruptio nondum adest. Et cum in Gangræna nondum sit tanta corruptio, neque perfecta mortificatio, molliores partes solummodo invadit: Sphacelus verò, utpote qui est perfecta ac integra partis corruptio, non solum partes molliores,

liores, Cutem puta, Carnem, Venas, Arterias, Nervos invadit, sed & ipsa Ossa intacta non relinquit.

III. Hinc multi Gangrænam definiunt, quod sit *incipiens mortificatio partium corporis mollium, ferè Inflammationem gravem, aut malè curatam insequens.* Galenus *lib. de Tumoribus præter naturam*, videtur definire, quod sit *initium mortificationis in parte ægra, quæ paulatim sic invadit & occupat partes vicinas & adjacentes, ut nisi adferatur remedium, perfecta subsequatur mortificatio.* Et alibi inquit, *Gangrænam esse dispositionem mediam inter summas Inflammationes & Sphacelum, eamque Inflammationibus esse tanto deteriorem, quo mitior est Gangræna Sphacelo.* Alii aliam dant Gangrænæ definitionem. Sed omnes omnium definitiones aut descriptiones adferre infinitum foret: sufficit si dicamus, GANGRÆNAM esse incipientem & imperfectam partium mollium, cutis sc. musculorum, venarum, arteriarum, nervorumquè mortificationem. SPHACELUM verò plenam, perfectam, & absolutam mortificationem, non solum supradictarum partium, sed & Ossium quoquè, aliarumquè plus minus solidarum. Vel GANGRÆNAM esse partis fientem mortificationem; SPHACELUM verò jam factam & deploratam.

IV. Cum itaquè uterquè affectus, Gangræna nempe & Sphacelus, sit Mortificatio, hic quidem Perfecta, illa autem Imperfecta, adeoque nec differant nisi gradu, ideo utriusque *Eædem* erunt *Causæ*. Affectuum horum Causæ.

V. Gangrænæ & Sphaceli Causa est, quum Pars Spiritibus, quibus foveri & vivificari solebat, destituitur. Spiritibus pars destituitur, vel quia in ista parte suffocantur, vel quia in eam transferri non possunt. Suffocantur & Opprimuntur Spiritus aut nimia inflammatione; aut frigore externo; aut aquoso humore in partibus collecto; aut nutrimenti defectu; aut animalis venenati punctione seu morsu; aut nimio æstu externo ex ambustione; aut magnâ partis contusione; aut scorbuto. In partem perferri nequeunt Spiritus, quum nimiâ vasorum & pororum obstructione via interclusa & obturata est.

VI. Nam-

Gangrænæ Causa Prima. VI. Namque Gangræna haud rarò oritur, quando naturalis vivificans calor ex impedita transpiratione suffocatur, uti evenit in magnis Inflammationibus; præsertim ubi temerè iis adhibentur Frigida, Adstringentia, & Emplastica Medicamenta, Bolus viz. Armenus cum Ovi Albumine, similiave, quibus spiritus influentes, ipsumque nutrimentum arcentur, & repelluntur quasi à parte affecta: ipsisque adeo vasculis capillaribus, porisque cutaneis eorundem medicamentorum usu constrictis, empyreumata per insensibilem transpirationem evacuari solita Parti impinguntur valdè, ac veluti inculcantur; atque ita obruitur, suffocaturquè quantulumcunque inest calidi innati, *hoc est*, spiritus radiantis ac partem vivificantis.

Secunda. VII. Insuper ab Ingenti Frigore Externo sæpè oritur Gangræna, atquè non rarò observatur hyeme per nives & glaciem iter facientibus extrema pedum, manuum, aures, nasum emori ob externi frigoris vehementiam. Sed priusquam extremæ hæ partes planè emoriantur, primò Acutus & Pungens oritur Dolor, quo cessante Gangræna, hinc & Sphacelus adest. Enimvero quum tardius in extremitatibus sanguis circulatur, facilè, vasculis capillaribus porositatibusque externis vehementi frigore constrictis, ibidem stagnat & condensatur; interim affluens cruor ultrà moveri nequiens itidem subsistit, concrescitque: qui, postquam Spirituosæ & Salinæ volatiles particulæ evanuere, per fluorem Salinarum particularum acrior factus nervosas, tendinosas, aliasve membranosas fibrillas vehementius rodit & lancinat, adeoquè acutum pungentemque dolorem excitat. Atqui corrupto magis sanguine, vasculisque capillaribus exesis, cessat Dolor, cessat Spiritus Vivificantis Radiatio, suffocatur nativus calor, hinc Incipiens primò, dein Perfecta accedit Partis Mortificatio; cujus color rubicundus in lividum ac nigricantem protinus mutatur.

Tertia. VIII. Etiam Gangrænæ Causa quandoque est Humor Aquosus in Partibus inferioribus, cruribus puta, pedibus, ac scroto collectus; quo partes hæ nimis distenduntur, porosi-

porositates obstruuntur, insensibilis impeditur transpiratio, hinc (recrementis per eam exhalare consuetis in partibus retentis) vivificantium spirituum radians motus imminuitur, tandemque aboletur, atquè adeo innatus calor extinguitur, oriturquè Gangræna.

IX. Cæterum Alimenti, sanguinis scilicet, spiritusque influentis Defectu nonnunquam oritur Gangræna. Cum enim radians vivificansque spiritus perpetuo nutrimento, ceu flamma oleo, indigeat; id si denegetur, suffocatur & extinguitur, ut flamma in lampade deficiente oleo. Et hoc modo extremis corporis partibus accidit interdum Gangræna in Atrophia, Tabe, similibusve Affectibus Chronicis; præsertim in Senibus, in quibus, præ siccitate plus debito occlusis corporis poris, motus humorum retardatur nimis, tandemque sistitur, ut adeo nativus calor suffocetur, parsque hæc vel illa emoriatur. Eadem de Causa, si luxatus articulus non benè reponatur, luxatum os vicina comprimit vasa, sanguinisque ac spirituum transitum impedit, unde partis extenuatio, ac nonnunquam mortificatio accedit. Simili planè modo fit Gangræna, si pars quæpiam nimis arctè & diu vinculis constringatur: atquè Gangrænam Paralyticorum ex interceptione spirituum animalium ita oriri nonnulli volunt. Quarta.

X. Adhæc è mala Febrium, præsertim Malignarum, Crisi oritur aliquandò Gangræna & Sphacelus; viz. cum humores acri-salini ad partem quampiam debilem, per quam evacuari nequeunt, ruunt, atque ibidem aggesti sanguinis spiritusquè motum intercipiunt, nec non vitalem radiationem, *id est*, innatum calidum suffocant, extinguunt. Sic refert Hildanus de Puella Peste afflictâ, cui, cum sanata videretur, *&* liberata ab omnibus symptomatibus, subitò tantus exortus est dolor in utriusque pedis digitis, ut siderati illicò fuerint, adeoquè ad ultimam usquè articulationem amputandi: quo facto, & adhibitis remediis tandem convaluit. Memini quoquè, me simile quid vidisse ante octodecim annos, cum in hoc Athenæo sub auspiciis Cl. Diemerbroeckii studiis medicis operam darem, Observatio Prima.

in virgine triginta præter propter annorum, decumbente in Xenodochio nostro, atque mensium suppressione laborante; cui nasi, auricularum, vulvæ labiorum, denique & manuum ac pedum digitorum extremitates emoriebantur, quibus omnibus separatis pristinam illa recuperavit sanitatem. Alterum succurrit Exemplum, quod nobis videre contigit ante sedecim circiter annos in quodam Medicinæ Doctore, cui, cum curatus omninò videretur à Febre tunc temporis in hac urbe Epidemica, ecce inopinatò mane evigilanti crus sinistrum jacebat planè immotum ac torpidum, doloribus tamen acutis & pungentibus per intervalla genu infra supraque affligentibus; id quod paucos cis dies planè corruptum & emortuum observavimus. Et quoniam indies deficiebat magis Natura, partiumque Corruptio & Mortificatio longius proserpebat, etsi variis in locis magnæ separatæ fuerint portiones, ivit unde redire negant quenquam.

Secunda.

Causa Quinta.

XI. Porrò ex Ictu aut Morsu Animalis Venenati fit aliquandò Gangræna, quatenus Acri-salinum valdè, ex Saliva istiusmodi animalis, Venenum læsæ vel per morsum contusæ parti communicatur, in qua humores & spiritus condensando ac corrumpendo, illorumque motum & radiationem inhibendo, innatum calidum extinguit. Idem præstant Medicamenta Septica, quæ carnem exedendi & corrumpendi vim habent, non satis prudenter adhibita, in locis præsertim calidis & humidis, uti in emunctoriis, pudendis, similibusve.

Sexta.

XII. Enormes Ustiones interdum excipit Gangræna, vel etiam Sphacelus; quoniam Ustione vasa corrugantur & constringuntur, sic ut tum sanguis affluens, tum spiritus influentes liberè permeare, ac per partem affectam radiare, eamque vivificare nequeant; hinc suffocato, extinctoque nativo calore pars emoritur, corrumpitur. Præterea tum Empyreuma, tum Cutis Corrugatio summum accendit dolorem, ac proinde humorum excitat affluxum, quibus in parte ægra incalescentibus, & Inflammationem concipientibus, extinguitur Spiritus Vitalis

Radia-

Radiatio, ipſumque adeo innatum partis calidum ſuffocatur.

XIII. Deniquè ex partis alicujus magna Contuſione nonnunquam oritur Gangræna, quandoquidem læſis apertiſque per Contuſionem vaſculis humores effluunt; qui extravaſati, condenſati, & in parte contuſa aggeſti poroſitates obſtruunt, inſenſibilemque impediunt tranſpirationem, ac proinde incaleſcentes Inflammationemquè concipientes, ſuffocant tandem, extinguuntque vivificantium ſpirituum radiationem. Septima.

XIV. Scorbutus quoque non raró Gangrænæ Cauſa eſt, & partes quaſdam emori facit, crura præſertim, nec non gingivas, aliaſve oris internas; ex eo ſcilicet, quod ſanguis acri-ſalinis, lixivis, ac auſteris particulis abundans tardius per vaſa moveatur, atquè alicubi aggeſtus & ſtagnans, nec non inſenſibilem tranſpirationem prohibens, exulcerationes primum excitet, ac dein vivificantium ſpirituum radiantem motum perimat, extinguat. Octava.

XV. Cognoſcitur veró Gangræna ex eo, quod Pars Affecta liveſcere ac pallere, & color illius verè naturalis imminui incipiat, tanquam ſi proximum ſui interitum perſentiſceret: floridi namque coloris extinctio denotat, alteratum eſſe ſpirituum ſanguiniſque in partem affluxum, eſtque floridi coloris cauſa radians per partes ſanguis. Dein Ægra Pars molleſcit, flacceſcit, marceſcit, ac cuticula non raró ſeparatur. Tandem magis magiſquè ſedatur dolor, pulſus ceſſat, febriſque accedit continua, maligna. Signa Diagnoſtica.

XVI. Variant tamen Gangrænæ Signa pro Cauſarum varietate. Quæ namquè ingentes ſequitur Inflammationes inde dignoſcitur, quod color ille floridus, qui ſolet adeſſe Inflammationibus, in pallidum & lividum mutatur; dolor pulſans, qui prius infeſtabat, ceſſat; partis affectæ ſenſus hebetatur; puſtulæ oriuntur grandiores, ichore carnium loturæ ſimili plenæ.

Eadem hæc Signa plerumquè apparent, ubi ab Enormi Combuſtione ortum habet Gangræna.

XVII. In Gangræna, quæ à Frigore Externo ortum

 ducit,

ducit, ſubitò acutus & pungens oritur dolor, rubor in parte affecta apparet, qui paulò poſt in lividum & nigrum mutatur colorem, calor partis extinguitur, ac frigus & ſtupor cum horrore percipitur.

XVIII. Sin Ictum aut Morſum Venenati Animalis excipiat Gangræna, dolores & febres continuò affligunt, ſyncopes adſunt frequentes, quandoquè deliria; puſtula hîc oritur, ſub qua nigra eſt macula, quæ dein per partem diſpergitur. Talis namquè Gangræna in partibus ſeſe manifeſtat extremis, ut manus pedisve digito, atque in totum brachium, totamve tibiam ſubitò ſæpè derivatur.

XIX. Ob Defectum verò Alimenti ſi partem Gangræna corripiat, nullus adeſt dolor, nullus tumor, nulla inflammatio; ſed macies potius, corpuſque ſtatim refrigeratur, & accidit plerumquè in extremitatibus, ubi puſtulæ tandem oriuntur, ac naturalis color in lividum mutatur.

XX. Si autem ex Conſtrictione ac Ligatura eveniat Gangræna, pars ægra tumet & diſtenditur, exoriunturquè puſtulæ majores, ichore carnis loturæ ſimili plenæ. Præterea pars ingraveſcit, fitquè immobilis, atquè impreſſi digiti veſtigium in ipſa remanet, & cutis à partibus ſubjectis diduci videtur.

XXI. Ex Scorbuto ſi oriatur Gangræna ferè à pollice pedis initium ſumit, maculiſve ac lineis ſubnigris exterius ſeſe manifeſtat, quæ in cruſtam ſiccam degenerant, quam ſequitur partis affectæ ſtupor, & tandem ipſa mortificatio, ſine ullo fœtore. Dolor quandoquè nullus adeſt, aliquando intenſiſſimus. Cauſas equidem Evidentes ab Ægris facilè expiſcari poſſumus, ex iiſque intelligere, è quonam præcedente affectu eveniat Gangræna.

XXII. Ad Sphacelum verò quod attinet; Signa ejus intenſiora ſunt Signis Gangrænæ: cum enim uterquè Affectus ſit Mortificatio, nequè differant niſi gradu, ideo utriuſque Eædem ſunt Cauſæ, & Eadem Signa. Partis Sideratæ color niger eſt, eaquè ſi pungatur aut ſecetur, non ſentit. Membrum inſuper cadaveroſum ſpirat fœtorem, fitque molle & putridum, atque impreſſi digiti veſtigium

ſtigium in eo remanet. Cutis ſi attollatur, facilè à carne ſubjecta ſeparatur, quia deeſt Spirituum per partem radiatio. Sed hoc potiſſimum Signo Affectus Hi diſtingui poſſunt: ſi Pars Ægra ſecetur, pungatur, vel aduratur, nihilquè prorſus ſentiat, dicitur *Sphacelus*; quia Sphacelus ſeu Sideratio eſt omnimoda ſanguinis circulantis, ſpirituumque radiantium extinctio, tum partis corruptio: Sin verò ſenſus aliquis adeſt, *Gangræna* nuncupatur.

XXIII. Probè cognitis Gangrænâ & Sphacelo, priuſquam Curam ſuſcipiat Cheirurgus, proſpicere debet, quis morbi futurus ſit eventus, utrumne ſanabilis ſit, nec ne? Gangrænam namque periculoſum eſſe affectum, cuivis facilè patet. Enimverò niſi citiſſimè adferatur auxilium, in Sphacelum brevi degenerat, Parſquè Affecta planè emoritur. Qua de cauſa nullus hic cunctationi locus, ſed ſtatim ſuppetiæ ferendæ; quod non ita difficulter fiet in Vegeto adhuc & juvenili Corpore, ubi Spiritus ſunt robuſtiores, eorumquè radiatio nondum magnoperè læſa eſt. Prognoſtica.

XXIV. Sed Gangræna quæ fit ex Humorum Affluxu, multò difficilius curatur, quam quæ fit ſine eo. Difficulter quoquè hic Affectus curatur in Ore, Palato, Pudendis, aliiſve partibus humidis; uti & in Hydropicis. Perniciosa quoquè eſt Gangræna partium nervoſarum & tendinoſarum.

Gangræna à pede aut tibia orta, indequè genu tranſcendens, in Sphacelum ſæpius mutatur, & lethalis eſt.

Ex Defectu Nutrimenti quæ oritur Gangræna, ut plurimum lethalis.

Sed Gangræna ex prohibitis ac interceptis Spiritibus, ac potiſſimum quæ à Luxationibus malè reſtitutis provenit, ut & quæ a vaſis tranſverſim diſſectis proficiſcitur, difficillimè ſanatur; in Sphacelum verò degenerans lethalis.

Ex Scorbuto quæ eſt Gangræna ad multos menſes protrahi poteſt, & raro perfectè curatur.

At verò Sphacelus longè periculoſius malum eſt. Nec

enim pars Sphacelo correpta restitui potest; sed mox ea exscindenda, & à viva separanda est.

Qua Methodo Gangræna Curari debeat.

XXV. Atqui Gangræna ut Curetur, prudenter prognosticatione factâ, nec *Purgatio*, nec *Venæsectio* locum habet. *Sudorifera* tamen & *Alexipharmaca* apprimè conducunt, ut æquabilis sanguinis motus, spirituumque per partes radiatio, quantum quidem possibile, servari possint. Itaque

℞. *Rad. Scorsoneræ rec.* ℥ij.
Contrajervæ ʒiij.
Fol. Scordii Mi ß.
Rasuræ Cornu Cervini ℥ß.
Coq. S. A. in Aqua Pura ad ℥xxiv.

Ex hoc Decocto bibat Patiens ter quaterve de die haustum; & interim quotidie bis sumat Pulverem ex ʒß. *Oculorum Cancrorum*. Horum loco etiam cochleatim exhiberi potest Mixtura. ex. gr.

℞. *Aq. Carduibened.* ℥ij. *Melissæ* ℥i ß.
Theriacalis Simpl. ʒvj.
Confect. Hyacinthor. ʒj.
Pulv. Oculor. Cancror. ℈ij.
Syr. Limonum ʒvj.
Misceantur.

Utile quoquè est vesperi sub horâ somni exhibere ʒj. *Theriaces* aut *Mithridatii*, cum *haustu Vini*. Etenim Febris, si adsit, ut Maligna curari debet.

XXVI. Igitur Generalibus hisce non neglectis, ipsius Membri Affecti Cura aggredienda, quæ consistit in Spirituum, qui ei desunt, restauratione; nec non stagnantis ac putrescentis in Parte Ægra humoris correctione, ejusdemquè motus imminuti aut penè aboliti restitutione.

XXVII. Hæc Spirituum ad partem revocatio, atque stagnantis & putrescentis in ea humoris correctio, ejusque motus propemodum aboliti restitutio, absolvitur per Topica Medicamenta Calefacientia, Incitantia, Detergentia, & putredinem tollentia; quæ tamen varianda sunt pro causarum, è quibus oritur Gangræna, diversitate.

XXVIII.

XXVIII. Et ad Specialem Gangrænæ Curationem ut accedamus, primò *qua ratione Gangrana, qua magnas Inflammationes subsequitur, curari debeat* indagabimus. Quo in casû *Affecta Pars Scarificanda* multis incisuris, iisquè satis profundis, ut stagnantes & in parte ægra corrupti humores evacuari queant, hinc & applicita medicamenta penitius penetrare. Sed in magnitudine & profunditate Scarificationum respiciendum ad ipsius affectus magnitudinem; viz. intusne Gangræna, & in membri fundo inceperit, an verò tantum foris sit, & in exteriore ejus parte. Enimvero partem externam si duntaxat comprehenderit, levibus ac superficiariis Scarificationibus cutis incidenda. Sin autem profundas atquè internas membri partes occupet, indeque sensus aut amissus planè, aut multum saltem fuerit imminutus, pars profundioribus incisuris Scarificanda, usquè dum sanguis effluat, & vitæ sensusque indicia sese prodant. Gangręnę, quæ magnas Inflammationes sequitur, Curatio.

XXIX. Factâ Scarificatione Pars abluatur *Spiritu Vini in quo Theriaca dissoluta est*, vel *Aquâ contra Gangrenam cum Theriaca.*

Thomas Bartholinus *in Miscellaneis Curiosis Medico-physicis*, seu *Ephemerid. Germanor. Anni secundi observ.* 2. admodum extollit *Aquam Marinam, cui Absynthium incoctum est.*

Alii Scarificatam Partem abluunt *Spiritu Vini in quo dissolutus Lapis Alchymia*, vel *Spiritu Vini cum Unguento Ægyptiaco*; eiquè *Ægyptiacum* cum *Unguento Apostolorum* & *Basilicone* postmodum imponunt. Cui tamen methodo non subscribimus, quoniam Austera & vehementer Exsiccantia (qualia sunt Lapis Alchymię & Unguentum Ægyptiacum) poros nimium constringendo Suppurationem, hinc & Separationem prohibent.

XXX. Facta Ablutione parti circumjiciatur Fomentum Calefaciens & Aperiens, quod sæpius renovetur.

℞. *Herb. Malva, Scordii, Absynthii,*
Ruta, Artemisia an. Miß.
Fol. Dictamni cretici,
Flor. Camomilla, Sambuci an. Mj.
Coq. in s. q. Cervisia tenuis ad ℔iiij. *Pro Fomento.*

Vel

Vel

℞. *Herb. Scordii, Abſynthii, Rutæ, Artemiſiæ,*
Fol. Dictamni cretici an. Mj.
Vini Albi Gallici ℔iij.
Coq. S. A. in Diplomate, dein coletur, & Colaturæ addendo Theriaces ʒiij.
Miſceantur pro Fomento.

Jobus Meekeranus *Obſerv. Chirurg. Cap.* 62. Fomenti loco hoc imponit Cataplaſma,

℞. *Micæ Panis Albi Inveterati* ℔ij.
Fol. Scordii, Rutæ an ℥iß.
Summ. Abſynthii ℥j.
Fiat omnium pulvis, qui miſceatur cum Vino Albo Gallico, & poſt levem ebullitionem ſit Cataplaſma, quod calidè applicetur.

Barbette *Chirurgiæ part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 14. id, quod ſequitur, commendat,

℞. *Summ. Abſynthii,*
Flor. Camomillæ, Sambuci an. Mß.
Herb. Scordii Miß. *Rutæ* Mß.
Micæ Panis Similaginei ℥vij.
Fimi Caballini ℥iij.
Coq. in Aqua Muriatica, & ſub finem addendo.
Atramenti ℥ij.
Spiritus Vini ℥iij.
F. S. A. Cataplaſma.

Etiam laudibus ſuis meretur famoſum illud,

℞. *Cicutariæ Aquaticæ*, hoc eſt, *Phellandrii* Mv.
Abſynthii, Scordii, Salviæ an. Mj.
Micæ Panis Albi. q. ſ.
Fiat omnium pulvis, qui coq. ſ. a. in ſ. q. Vini Albi, & addendo Spiritus Vini quantum admiſceri poteſt,
F. S. A. Cataplaſma.

Alii Cataplaſmatis aut Fomenti loco applicant *Flores Cereviſiæ*, Noſtratibus Giſt.

Haud inutile quoque erit medicamentis Gangrænæ applicandis, ſive Cataplaſmatibus, ſive Fomentis, admiſcere *Tinctu-*

Tincturam Castorei, aut *Asa Fœtida*, aut *Camphora*, aliave *Balsamica*, & *Sale Volatili Oleoso Abundantia*; quibus porositates aperiantur, stagnantes putrescentesquè humores corrigantur, hinc & Spirituum per partem radiatio imminuta valdè, & propemodum abolita restituatur.

XXXI. Sed priusquam circumjiciatur Fomentum, aut applicetur Cataplasma, parti Scarificatæ cum petiis imponatur *Unguentum Basilicon*, vel *Basilicon cum Theriaca & Unguento Apostolorum*, vel *Digestivum vulgare cum Basilicone*, vel id quod sequitur,

℞. *Mellis Comm.* ℥iiij.
Therebinthina Venet. ℥ij.
Farina Hordei ʒx.
Pulv. Aloës, *Myrrha an.* ʒiiß.
Croci ℈j.
Vitellos duorum Ovorum,
Spiritus Vini ℥ij.

Mel & Therebinthina simul coquantur continuò agitando, addendoque in fine Farinam Hordei, & post levem ebullitionem remove ab igne, ac adde Aloën & Myrrham, cumquè aliquantulum refrixerit Ovorum Vitellos, tandem Crocum Spiritui Vini permixtum, & F. S. A. Digestivum.

Jobus Meekeranus *in Observationibus Chirurgicis, loco citato*, hoc commendat Separatorium,

℞. *Digestivi comm.* ℥iij.
Unguenti Basiliconis ℥iß.
Pulv. Myrrha ʒij.
Mercurii precipitati ʒiß.
Spiritus Absynthii gutt. xxij.
M. S. A.

Cheirurgus verò quoties ad Ægrum accedit, remediis hisce factæ Escaræ summam partem tollere conetur, aut Scalpelli acie incidat ad partem usque sanam, ut imposita penetrare queant medicamenta ad corrigendum quicquid corruptum est; nec aliâ procedat methodo, donec videat morbum superatum.

XXXII. Insuper ad serpentem Gangrænam sistendam

summoperè conducit *Butyrum Antimonii* in circumferentiæ circulo inter partem sanam & ægram illitum, ut de Carbunculo dictum fuit.

XXXIII. Factam esse Separationem partis ægræ à sana ex eo cognoscitur, quod latius Malum non serpat, atquè appareat circulus exactè rubens, exquisitiquè sensus, in quo spissa & alba reperitur materia.

Inducta verò quovis modo Crusta tollatur iisdem medicamentis, quæ de Anthrace eum in finem proposuimus.

Cura Gangrænæ à nimio frigore externo.

XXXIV. Atqui *à Nimio Frigore Externo aut Congelatione si fiat Gangrana*, accuratè perpendendum, incipiatne affectus, an jam aliquantisper adfuerit; id quod ab Ægro, & Adstantibus, nec non ex indiciis hisce promptum erit intelligere. Namquè Morbus duntaxat Incipiens est, si eximio rubore affecta pars scintillet, dolor sit vehementissimus, punctorius, exurens. Sin verò Inveteratus sit, pars livida erit, & frigida.

XXXV. Igitur si Incipiens sit Morbus, non statim Pars Affecta Igni admovenda, aut Calida quælibet Ei apponenda; quin potius *Aquâ Frigidissimâ* membrum irrigandum, aut *Nive* perfricandum, unde sensim incalescere, & pristinum calorem recuperare solet. Hoc ipsum quilibet facilè hyeme experitur, si manus frigore propemodum congelatas fricet *Nive* aut *Aquâ Gelidâ*: sic enim subitò incalescunt; at Igni admotæ magnum sentiunt dolorem, eumquè pungitivum. Enimverò cum præ nimio frigore tardius in extremis corporis partibus sanguis circuletur, & fermè subsistat, si Patiens propius igni admoveatur, particulæ igneæ poros vehementer intrantes rapidissimo suo motu stagnantes, condensatosquè humores dissolvere ulterius, hinc & corrumpere, partiumque interitum & mortificationem causare facilè possunt. Sed *Nive* si Membra ex nimio frigore Congelata fricentur, aut *Frigidissimâ Aquâ* irrigentur, subtilis materia leniter ac placidè admodum per poros intrans congelatos humores, nec non suffocatos ferè vitales spiritus excitat blandè, eorundemque radiationem, adeoque & nativum calorem plerumquè restituit. Et hæc

ratio

ratio est, quod Regionum Septentrionalium Incolæ homines valdè refrigeratos, rigidos, & penè emortuos Aquæ Frigidæ primò soleant immergere, & manus, pedes, nasum, aliaque refrigerata membra, priusquam hospitium ingrediantur, Nive fricare, & Gelidâ Aquâ abluere. Cujus rei memorabile exemplum refert Fabritius Hildanus, *libr. de Gangrana & Sphacelo cap.* 13. quod ita habet:

„ Vir Generosus & Pius narravit, se, cum Regiones Observatio singularis.
„ Septentrionales peragraret, incidisse in Viatorem frigore
„ rigidum, ac penè emortuum: quem plaustro suo impo-
„ situm, cum deduxisset in diversorium, Hospes illicò de-
„ mersit in Frigidam: quo facto undiquaque erupit gelu,
„ ut ipsius corpus glacie contectum conspiceretur. Tum
„ quoque propinatum illi, ajebat, cyathum ampliorem
„ hydromelitis, addito pulvere cinamomi, caryophillo-
„ rum, & macis, unde sudor in lecto provocatus est; at-
„ què ita Ægrum ad se rediisse, & convaluisse, amissis
„ duntaxat manuum, pedumquè extremis articulis.

XXXVI. Conjiciens autem Cheirurgus ex sedato pungente dolore, ipsam quoquè Congelationem magna ex parte mitigatam & correctam, missam faciat Aquam Frigidam, aut Nivem; at *lenes* adhibeat *Frictiones:* dein Fotus ex *Lacte Dulci, cui Baccæ Lauri, Folia Rorismarini, Salviæ, Flores Lavendulæ*, & similia Calida incocta fuerint, applicetur. *Raparum decoctio*, aut *Rapæ cocta, & cum recenti Butyro, Oleo Rosaceo, & Ovi Vitello in mortario contusæ*, plurimum juvant, teste Johanne de Vigo *Chirurg. libr.* 4. *Cap.* 3.

Vel pars affecta (non neglectâ interim, si necesse sit, Scarificatione) fricetur hoc vel simili,

℞. *Spiritus Juniperini* ℥j.
Tincturæ Castorei ℥ß.
Olei Therebinthinæ ʒij.
Camphoræ ℈ij.
Misceantur S. A.

Dein calidè applicetur Fomentum, quod identidem renovetur,

℞. *Herb. Rutæ, Salviæ, Rosmarini, Absynthii an.* Mj.
Fol. Nicotianæ ℥iß.
Sem. Sinapi, Cumini,
Rad. Bryoniæ an. ℥j.
Coq. in Vini Gallici, & Urinæ hominis adulti an. p. æq. ad ℥xxx. *pro Fomento; cui & Spiritus Vini addi potest.*

Barbette in Curatione Gangrænæ ex nimio frigore, sequens præscribit,

℞. *Herbar. Scordii* Miß.
Vincetoxici Mj. *Rutæ* Mß.
Sem. Nasturtii, Urticæ Rom. an. ʒiij.
Coq. in s. q. Vini Gallici ad ℔iij. *colat. addendo,*
Spir. Vini ℥ij. *M. pro Fotu.*

Insuper conducunt, tum Fomenta, tum Cataplasmata, tum alia medicamenta superius præscripta.

XXXVII. Hisce peractis componatur Æger in lecto, probequè tegatur, eiquè exhibeatur *cum Vino calido Theriaca, Mithridatium*, vel simile Sudoriferum & Alexipharmacum; quo Diaphoresis promoveatur, atque adeo æquabilis humorum motus, ac spirituum corpus vivificantium ordinata radiatio servetur.

Gangræna si fiat ab humore Seroso nimium in partibus collecto, quid agendum.

XXXVIII. Sin *ex Humore Seroso in partibus extremis, cruribus puta & scroto, collecto eveniat Gangræna*, Universalibus haud neglectis, *pars affecta scarificanda*, sive altius, sive superficietenus, prout Malum magis minusve altas radices egerit: dein sequenti Fotu abluenda & fovenda,

℞. *Rad. Bryoniæ siccat.* ℥ij.
Herb. Scordii, Rutæ, Absynthii an. Mj.
Pulpæ Colocynthidis,
Salis Tartari an. ʒij.
Muriæ Limonum ℥xv. *Aquæ Puræ* ℥xxvj.
Coquantur S. A. & Colaturæ addendo
Spiritus Vini, in quo ʒiß. *Camphoræ sit soluta,* ℥iij.
Pulv. Aloës, Myrrhæ an. ʒij.
Misceantur pro Lavamento & Fomento, quod fervidè parti applicetur.

Potest

Poteſt quoquè parti affectæ imponi Cataplaſma. v. gr.

℞. *Rad. Vincetoxici*, *Angelicæ an.* ℥iß.
Herb. Phellandrii Miij.
Abſynthii, *Rutæ*, *Scordii an.* Mj.
Baccar. Juniperi ℥ij.
Sem. Sinapi ℥j.
Coq. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad mollitiem, dein in mortario contund: & addendo
Farinæ Fabarum ℥iij.
Salis Armoniaci ℥iij.
M. F. S. A. Cataplaſma.

Pars ſic curata in lecto eſt continenda, nec non arena probè calefacta ſacculiſque incluſa ei circumponenda, ut in perpetuo calore membrum ſervetur.

XXXIX. Cheirurgus interim dum removet Fomentum vel Cataplaſma, conetur acie ſcalpelli Eſcaram ſeparare; dein abluat denuò partem affectam præſcripto Fotu, admoveatque idem vel Fomentum, vel Cataplaſma: nec aliter ſe gerat, donec ſiſti Malum animadvertat. Tandem ſeparare nitatur Eſcaram Pharmacis ante commemoratis: imponendumque interea vel Fomentum, vel Cataplaſma, quod putrefactioni reſiſtit.

XL. In Gangræna, *quæ ex Alimenti Defectu, & Atrophia evenire ſolet*, atque ut plurimum in partibus excitari extremis, quavis ratione corpus humectandum & reficiendum, tum commodo victu, tum quibuſvis, quæ pro Præſenti Cauſa convenire videntur, ritè uſurpatis. **Gangræna ex Alimenti defectu quomodo tractanda.**

XLI. Quoad Partem Affectam; indagandum prius, num Atrophia velut Cauſa Futuræ Gangrænæ ſolummodò adſit; an verò Gangræna ipſa jam invaſerit? Si nihil præter metum Gangrænæ ex Atrophia adſit, quavis ratione humectanda ac reficienda pars affecta, pori aperiendi, ſanguinis ſpirituumque in ea motus reſtituendus, hinc & alimentum alliciendum. Quem in finem pars fovenda *jure tepido Inteſtinorum*, *Capitis*, *& Pedum Vervecis*; cui nonnunquam *Lumbrici Terreſtres* incoqui ſolent. Poſtquam verò aliquamdiu fota fuit Ægra Pars,

 Ven-

Ventosæ applicentur *Cucurbitulæ*, usquè dum rubescere incipiat; tunc autem demendæ, & sequenti Linimento pars ungenda, diuquè fricanda,

℞. *Olei Laurini* ℥j.
Guajaci ℨiij.
Aluminis Plumosi ℈j.
Misceantur exactè pro Litu.

Alii laudant Partem Affectam inungere *Succo Lumbricorum Terrestrium*, qui potenter calefacit, humectat, nec non pororum ac vasculorum obstructiones aperit, ut spiritus, aliique humores liberius permeare queant; atque ex præscripto Johannis Wieri, *in tractatu de Scorbuto*, ità præparatur.

„ Sumit ille Lumbricos cœmeterii pinguissimos, quos „ Aquâ primum, deinde Vino exactè lotos minutim incidit, & phialæ immittit pastâ obvolutæ: hanc furno inserit cum alio pane, hocque cocto phialam pastâ obvolutam quoquè eximit, ac ubi refrixerit mergit in aqua, „ hinc, pastâ mollescente ac phialam deferente, Lumbrici „ in liquorem resoluti sese offerunt. Percolatus liquor „ servetur usui; sed alterno quoquè die renovandus, cito „ namque corrumpitur, tempore præsertim æstivo.

XLII. At verò si jam invaserit Gangræna, *Scarificatio hîc non facienda, nisi urgente necessitate.* Sed Pars Affecta foveatur tali Fotu,

℞. *Rad. Bryoniæ Sicc.* ℥ij.
Herb. Phellandrii, Nasturtii Aquat. an. Mij.
Rutæ, Scordii, Salviæ an. Mj.
Baccar. Lauri ℥iß.
Sem. Sinapi ℥j.
Stercoris Columbini ℥iij.
Coq. S. A. in Vino Albo & Urina hominis adulti, ad ℔iij.
pro Fomento.

Postquam aliquamdiu pars ita fota est, ad luculentum ignem moderatè fricetur, & fricando inungatur sequens; quo porositates aperiantur, & sanguinis spirituumquè radians motus restituatur,

℞. Spi-

℞. *Spiritus Cochleariæ* ℥iß.
Juniperini ℥j.
Tinct. Castorei ʒiij.
Camphor ℈ij.
Misceantur.

Post Frictionem & inunctionem imponendum denuò Fomentum, vel ejus loco Cataplasma pag. 93. præscriptum; Vel

℞. *Herb. Salviæ, Rutæ, Sabinæ an* Mi ß.
Sem. Sinapi, Bacc. Lauri an ℥iß.
Coq. S. A. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad mollitiem, dein in mortario contundantur, & addendo
Stercoris bubuli rec. ℥iij.
Camphora in ℥iij. *Spiritus Vini soluta* ʒiß.
F. S. A. Cataplasma.

Sedatâ Gangrænâ, mundificandum & incarnandum est ulcus, hinc cicatrice obducendum. Atqui ubi nulla spes apparet, membrum conservari posse, amputandum id est. Sed antequam hîc amputetur pars emortua, necesse est, ut Cheirurgus ventura pericula prædicat, eaquè palam commemoret apud Ægri Amicos & Adstantes. Nam etsi amputetur altius pars affecta, in ipsa quoque carne viva, malum equidem ut plurimum truncum iterum invadit, atque occupat, estque omnis Gangræna ex Alimenti Defectu plerumque lethalis.

XLIII. Ad hanc Gangrænæ speciem curandam proximè & illa accedit Gangræna, *quæ ex Mala Febrium, præsertim Malignarum, Crisi ortum ducit.* Et quoniam illa magnam cum Anthrace habet similitudinem, eodem ferè modo ac Carbunculus curari debet. Gangræna ex Mala Febrium Crisi.

XLIV. Cum verò Gangræna oriatur *ex Ictu aut Morsu Animalis Venenati*, periculum in mora est, atque ideo *affecta pars Cauterio Actuali mox inurenda*, & absumendum subitò, quicquid ejus malignitatis particeps est. Aut ejus loco pars altè *Scarificetur*, & abluatur *Spiritu Vini* vel *simplici*, vel *Aromatico*, vel *Aqua contra Gangrænam in qua dissoluta Camphora & Theriaca.* Dein hoc vel simile imponatur Cataplasma, Cura Gangrænæ ex Ictu aut Morsu Animalis Venenati.

℞. *Herb.*

℞. *Herb. Rutæ, Salviæ, Rosmarini an.* Mj.
Sem. Cumini ℥j. *Nucismoschatæ* ʒiij.
Coq. in s. q. Vini Gallici ad mollitiem, dein in mortario minutim contund: & addendo
Farinæ Lupinorum ℥ij.
Theriaces ʒvj. *pulv. Croci* ℈ij.
Spir. Vini in quo ʒj. *Caphuræ sit soluta* ℥iß.
F. S. A. Cataplasma, fervidè imponendum.

Vigierius *Chir. lib.* I. *cap.* II. hoc proponit Emplastrum ex Hildano,

℞. *Fermenti Acris, Farinæ Lupinorum*
Alliorum sub prunis coctor. an: ℥ij.
Fol. Rutæ, Scordii, Dictamni Cretici an. Mß.
Pulv. Rad. Angelicæ, Vincetoxici an. ℥ß.
Theriaces, Mithridatii an. ℥j.
M. cum s. q. Decocti Scordii, & F. S. A. Emplastrum vel *Cataplasma.*

XLV. Interea exhibeatur *Theriaca cum Vino calido*, vel cochleatim utatur Patiens sequenti Mixtura Diaphoretica & Alexipharmaca,

℞. *Aq. Carduibened. Melissæ an.* ℥iß.
Theriacal. simpl. ʒvj.
Theriaces ʒj.
Salis Absynthii ℈ij.
Camphoræ gr. IV.
Syrupi Limonum ℥ß.
Misceantur.

Sedatâ Gangrænâ mundificetur, incarnetur, & cicatrisetur ulcus, ut in Carbunculo.

Gangræna, *quæ è Medicamento Septico corpori admoto evenit*, eodem ferè modo curetur.

Quid agendum, si ex Scorbuto originem duxerit Gangræna.

XLVI. Non prætereunda hîc Gangræna, *quæ è Scorbuto originem ducit*, & plerumque partes extremas, crura præsertim, afficit; nec non partes oris internas, gingivas puta, palatum, genas, linguam, aut fauces non rarò occupat, imprimis in infantibus. In Istiusmodi Gangræna Curanda remedia interna omnia, quæ in Scorbuti Cu-

Curatione conducunt, minimè sunt omittenda; quæ tamen non enumerabimus, quoniam alterius sunt loci.

Equidem Patiens continuò utatur tali Mixtura,

℞. *Aq. Melissæ, Antiscorbuticæ an.* ℥iij.
Spir. Cochleariæ per se destillat. ℥iij.
Salis Volatilis Cornu Cervi gr. xv.
Syrupi Limonum ʒvj.
Misceantur.

Interim Crus Affectum, præmissis Scarificatione & Ablutione cum Spiritu Vini, &c. foveatur hoc vel simili Fomento,

℞. *Rasuræ Ligni Guajaci, Sassaphras an.* ℥j.
Rad. Angelicæ, Chelidonii maj. an. ʒvj.
Fol. Cochleariæ, Nasturtii Aquat. an. Mi ß.
Seminis Fœniculi ʒvj.
Incisa & Contusa digerantur per noctem calidè in Vase Clauso in Spiritus Vini ℥xxviij. *mane fiat colatura, quæ sit pro Fotu.*

Vel loco Fomenti applicetur Cataplasma,

℞. *Herb. Phellandrii* Mij.
Rutæ, Salviæ, Absynthii an. Mj.
Baccar. Lauri, Juniperi an. ℥j.
Seminis Fœniculi ʒx.
Coq. in Vino Gallico ad mollitiem, dein minutim contund. & add. Farinæ Fabarum ℥ij.
Pulv. Aloës, Myrrhæ an. ʒij.
Spiritus Cochleariæ cum Spir. Vini destill. ℥ij.
F. S. A. Cataplasma calidè applicandum, & identidem renovandum.

Cæterum ulterius procedendum, ut de Gangrænæ, quæ magnas sequitur Inflammationes, Curatione dictum fuit.

XLVII. Sed hujusmodi Gangræna si in partibus Oris internis, Gingivis viz. Palato, Genis, Lingua, Faucibus, fiat; atque affectæ partes corruptæ, nigricantes, ac omninò putridæ sint, pessimumque emittant fœtorem, Generalibus haud neglectis, conducit Mixtura, qua partes hæ labe Scorbuticâ infectæ, hinc & corruptæ, frequenter laventur & fricentur. v. gr.

℞. *Muriæ Limonum*,
Aquæ Antiscorbuticæ an. ℥vj.
Spir. Vini ℥iß.
Theriaces ʒj. *Salis Absynthii* ℈ij.
Pulv. Myrrhæ ʒß. *Aluminis crudi* ℈iv.
Mellis Rosacei ℥iß.
Misceantur pro Oris Collutione.

Interim tamen si durities quædam in Gena appareat, foris applicetur Cataplasma ad tumorem emolliendum, & citiorem promovendam separationem.

℞. *Herb. Salviæ* Miß.
Rutæ, Absynthii an. Mß.
Nucismoschatæ ʒiij.
Aloës, Myrrhæ an. ʒij.
Farinæ Fabarum tostar. ℥ij.
Pulver. & cum s. q. Spiritus Vini leviter ebulliant in formam pultis, eique addendo
Gum. Ammoniaci in Aceto soluti ʒß.
F. S. A. Cataplasma calidè applicandum, & sæpius permutandum.

Cum verò Curari incipiat Affectus, Oris Collutio mitigetur, donec perfecta sequatur sanatio. v. gr.

℞. *Aq. Antiscorbuticæ, Plantaginis,*
Salviæ an. ℥iß.
Vini Albi Gallici ℥ij.
Elixir. Proprietatis sine acido ʒij.
Salis Absynthii ʒj.
Aluminis Crudi ℈iv.
Mellis Rosacei ℥j.
Misceantur.

Cura Gangrænæ, quæ Combustionem sequitur.

XLVIII. Succedit nunc *quæ ex Combustione oritur Gangræna*, ad cujus Curationem tradendam haud abs re foret, prolixam de Ambustione, & Ambustionis Cura materiam hîc exponere; sed quoniam de ea libr. 3. fusius sumus dicturi, sufficiet hoc loco tantum monere, quod si magna Combustio Curam ritè non suscipiat, quin potius in Gangrænam vergere incipiat, conducere sequens Medi-

Medicamentum, quod Parti Affectæ, prius Scarificatæ, cum linteo carpto calidè applicetur, ac identidem renovetur,

℞. *Spir. Vini* ℥ij.
Tinct. Castorei ʒiij.
Camphoræ ℈ij.
M. S. A.

Dein superponatur Cataplasma,

℞. *Herb. Phellandrii* Mij.
Rutæ, Scordii, Salviæ an. Mj.
Cæparum crudar. ℥ij.
Baccar. Juniperi ℥iß.
Coq. in Vino Albo ad mollitiem, dein minutim contund. & addendo
Farinæ Fabarum ℥iij.
Pulv. Nucismoschatæ ʒiij.
Aloës, Myrrhæ in Spiritu Vini solut. an. ʒij.
Unguenti Basiliconis ℥ij.
F. S. A. Cataplasma, fervidè applicandum, & sæpius renovandum.

Hinc ulterius procedendum pro re nata, ut superius exposuimus.

XLIX. *A Spirituum in Partem Interceptione si eveniat Gangræna*, pro morbi ratione & Ægrotantis viribus, diligenter indaganda causa, ob quam spiritus arceantur à parte affecta, eaquè si fieri possit statim tollenda. Hinc si arctior sit ligatura, laxanda est. Dein admovenda Pharmaca Calefacientia, Aperientia, Resolventia. Quæ à Spirituum in partem Interceptione evenit.

Eum in finem Hildanus proponit hoc Cataplasma,

℞. *Farinæ Lupinorum, Fabarum, Lentium an.* ℥ij.
Pulv. Scordii, Absynthii, Florum Camomillæ an. ℥ß.
Cum Oxymelite, aut Syrupo de Acetosa,
F. S. A. Cataplasma.

Sin invalescat nihilominus Malum, *Locus Affectus Scarificandus*, & abluendus *Spiritu Vini vel simplici, vel cum Theriaca*, ac porrò in Curatione procedendum, uti in Gangræna ex nimia Inflammatione.

N 2 L. Ve-

Cura Sphaceli.

L. Verumenimvero quum Gangræna, remediis nunc satis propositis licet commodè adhibitis, ulterius proserpat, magisquè ac magis invalescat, non amplius *Gangræna* est, sed *Sideratio*, hoc est, *Spirituum Radiantium Omnimoda Extinctio*, *Totaquè Partis Corruptio & Mortificatio*, hinc & Curari non potest, cum pars planè emortua ad vitam revocari nequeat. Sed unicum tunc, ut Patiens servetur, restat remedium; viz. *Membrum Corruptum rescindere & extirpare*, quo quamvis dubio, gravi, & violento utendum tamen, moxquè Sideratum Membrum Amputandum, ne pars sincera trahatur, Crudelem siquidem Medicum necessitas facit; nam crudele malum crudeli remedio expugnandum, atquè nihil interest, an satis tutum sit præsidium, quod est unicum: satius est anceps auxilium experiri, quam nullum: melior est dubia spes, quam desperata salus: satius est motum alicujus partis perire, quam totum hominem. Nam, ut ait Hippocrates, extremis morbis extrema conducunt remedia: Item, quod non sanat medicamentum, sanat ignis; quod non sanat ignis, sanat ferrum; nec illa dura videtur curatio, cujus est salutaris effectus.

LI. Cum igitur Sphacelus sit Perfecta Partis Mortificatio, ideo Cura Ejus non consistit in Medicamentorum Facultatibus; sed in unico, eoquè ultimo & extremo remedio, quod est Partis Sphacelo Affectæ, Infectęquè, & Corruptæ Extirpatio; nam quod à naturæ regimine non amplius pendet, exscindendum & amputandum est. Atquè ità omnibus diligenter consideratis, ubi Cheirurgo de Ægrotantis voluntate, dequè ejus viribus planè constiterit, tum ad munus suum ritè præstandum sese accingat, omnibusque ante operationem, in operatione, & post operationem necessariis instructus Patientem in opposito, commodoquè situ collocet, extirpationemque aggrediatur. Sed cum partis corruptæ extirpatio variis modis à variis Auctoribus tradi soleat, haud gravabor quorundam de ea proferre sententias.

Modi quidam extirpandi par-

LII. Nonnulli Scarificationi profundiori, inter partem sanam & mortuam, inspergunt pulverem ex Arsenico; vel

vel imponunt Unguentum Ægyptiacum, cui admixtum Arſenicum.

tem mortuam traduntur.

Alter modus extirpandi quod corruptum eſt, fit Actuali Cauterio, dum uritur quicquid infectum & emortuum, ac removetur eſcara.

Tertius modus eſt, Novaculâ ſimul reſecare quicquid corruptum & emortuum; dein Actuali Cauterio vulnus inurere, tum ut ſanguinis fluxus ſiſtatur, tum ut reliquiæ corruptæ carnis porrò abſumantur. Sed operationes hæ quanquam exerceri poſſint, cum Sphacelus ſit in corporis parte, quam non ſit neceſſe aut poſſibile totam extirpare, clunibus puta, femore, ſimulibuſve. Si tamen totum membrum ſit corruptum, adeoquè amputandum, nequè Cauterio Actuali, nequè Potentiali, nequè Novaculâ id expediri poteſt, ſed integri membri, manus ſc. pediſvè amputatione opus eſt. Verum qua ratione, & quo in loco Operatio hæc tutius & commodius inſtitui poſſit, non una eſt Auctorum ſententia.

liquè reſecantur.

LIII. Multi ex Recentioribus ſtatuunt ſatis commodum locum eſſe in ipſo Articulo, quamvis in praxi contrarium vulgò obſervetur, tum ob difficultatem, quæ in ipſa ſectione occurrit, quod non tam promptè inveniri poſſit locus conjunctionis duorum oſſium; tum quod cicatrix tardè admodum, & difficulter inducatur.

Quo in loco membrum emortuum ſit extirpandum, diſquiritur.

LIV. Sed cum non ſemper Malum ſit prope Articulum, at ſæpè circa Medium aut Finem Membri, nunc porrò quæritur, *ſitne facienda Membri Amputatio in parte emortua, an in parte ſana?* Qui in parte corrupta atquè emortua Sectionem inſtituendam autumant, his nituntur rationibus; tum quia ſic minorem dolorem ſentiet Patiens; tum quia in magnam non incidet hæmorrhagiam, ob quam nonnunquam animi defectio oritur, & in ipſa operatione Ægri moriuntur. Atque hujus ſententiæ videtur fuiſſe Galenus *libr. 2. de curandi ratione ad Glauconem cap. 9.* ubi ſic ſcribit: „ Membrum emortuum ſtatim reſcindere oportet, „ quo ſanam partem vicinam attingit. *Et paulo poſt:* Satius „ eſt ob majorem ſecuritatem, quando abſcindis & circum-

„ cidis id, quod jam putruit, eam, quæ velut radix eſt, „ ſanæ parti adjunctam adurere. Hanc quoquè ſententiam defendit Johannes de Vigo *lib.* 4. *Chir. cap.* 7. ſic inquiens: „ Incidendum eſt membrum propè ſanum, ita ut aliquid „ remaneat corrupti. Et hoc de tribus cauſis. 1. ut inciſio „ ſine dolore fiat. 2. Ut ſanguinis fluxus evitetur. 3. Ut „ poſt remotionem oſſis fiat cauteriſatio cum pauco dolore. Inter Recentiores idem ſentit Fallopius *tract. de Tumor. pr. nat. cap.* 26. ubi docet, aliquid relinquendum eſſe potius de parte corrupta, quam ut ſanam incidamus, ob eaſdem fermè, quas de Vigo habet, rationes. Hieron. Fabritius ab Aquapendente *Chir. lib.* 1. *cap.* 19. & *de Operat. Chirurg. titulo de Sphaceli Chirurgia*, tantam corruptæ carnis partem relinqui vult, quanta eſt craſſities unius aut ſeſqui digiti: idquè ideo, quod ſi in vivente parte inſtituatur Sectio, duo inevitabilia ſequantur ſymptomata; viz. ſanguinis profuſio ex præciſione magnorum vaſorum; & dolor intolerabilis, cui nonnunquam convulſio accedit. Quæ incommoda evitari poſſe putat, in parte emortua ſi inſtituatur ſectio. Ne autem Sideratio ulterius extendatur, abſciſſo oſſe, ferramentis candentibus relictam partem putridam undiquè inurit, donec vim ignis perſentiat Ægrotans, & aliquem patiatur dolorem. Ita enim partem emortuam in cruſtam degenerare, quæ vaſis eſt operculum, & partem vivam ità per uſtionem corroborari teſtatur, ut ſpatio tridui aut quatridui appareat ſeparatio mortui à vivo, & ità ſiſtatur mortificatio ſine dolore, & ſine ſanguinis profuſione. Sed conſilium hoc periculoſæ plenum aleæ nobis videtur, quia certi non ſumus, Malum illud, quod relinquitur, non ſeſe multiplicaturum, & quis fidem nobis faciet, os ipſum, quod carni ſubeſt, non eſſe altiori in loco corruptum.

LV. Contrarium igitur meritò ſentiunt Alii, quos inter eſt C. Celſus, qui *libr.* 7. *cap.* 33. inter ſanam vitiatamquè partem carnem Scalpello incidere uſquè ad os jubet, ſic ut potius ex parte ſana aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Haud ſecus Guido de Cauliaco jubet membrum

brum incidere supra corruptum aliquantulum in loco, in quo cum stilo immisso invenitur dolor & firmitudo. Hos Alii sequuntur, inter quos Ambrosius Paræus *Chir. lib.* 11. *cap.* 18. qui Celsi consilio minimum ejus, quod sanum est, amputare jubet; sic tamen ut ex parte sana potius aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Hujus quoque opinionis est Fabritius Hildanus *libr. de Gangrana & Sphacelo cap.* 17. ubi plures adducit Cheirurgos, planè idem sentientes. Quapropter concludimus tandem, in parte sana faciendam esse sectionem, proximè tamen ad ægram, spatio unius circiter digiti transversi. Equidem hæc regula exceptionem patitur in Tibia; in qua si Sphacelus sit supra malleolos, prope genu extirpatio est facienda: quod enim relinquitur, nullum præstat usum, imo magnum incommodum Ægro adfert, cum ligneo crure ipsi utendum sit, parsquè otiosa in posteriora vergat: adde quod in tendinosa musculorum, & excarni tibiæ parte instituta sectio consolidationem faciat longè difficilem. In Brachio verò tantum conservetur, quantum commodè alligandæ & aptandæ manui ferreæ sufficiat.

LVI. Cæterum amputationis locum in manuum pedumvè digitis quod spectat; rectissimè in ipso articulo fit sectio. Nam in digiti articulo minore cum periculo fit amputatio, ac minore cum dolore; nervi enim & tendines incisi sursum contrahuntur, carne conteguntur, & vix ullum accedit incommodum.

LVII. Explorato & designato amputationis loco, ad Membri Corrupti Extirpationem veniendum est. Sed ut Operatio hæc ritè instituatur, quæ ad eam necessaria sunt Instrumenta in promptu sint, eaque ità collocanda, & ordine disponenda, ut in operatione unum alteri minime sit impedimento, uti accidit Cheirurgo, cujus meminit Hildanus; qui cum crus emortuum abscinderet, & in medio esset operæ, serra fasciæ (qua cutem & carnem sursum reduxerat) ità involuta fuit, ut ab opera aliquamdiu desistere cogeretur, dum serram è fascia iterum extricaret.

Modus, quo membrum emortuum amputari debeat, exponitur.

LVIII. Sunt

LVIII. Sunt verò *Instrumenta* ad hanc Operationem necessaria, *Culter propemodum Falcatus*, *Serra*, interdum sed rarò *Scalper Excisorius* aut *Excisoria Forfex*, *Canteria Actualia*, *Pulvis ad sistendum sanguinem*, *Tenacula ad liganda vasa*, *Defensiva*, *Fascia Oxycrato madefacta*, *Pulvilli*, *Stuppa Ovi Albumine intincta & Pulvere ad sanguinem sistendum adspersa*, *Vesica Bovina*, & si quæ alia.

LIX. Igitur corpore, omnibusquè necessariis ad Operationem præparatis, & ordine dispositis, id quod agendum inchoëtur. Atque si Tibia v. gr. amputanda sit, implorato prius Supremi Numinis auxilio, oportet Ægrotantem haustum largiorem Vini, aut Cardiacum aliquod assumere, ne inter Operandum deficiat. Nonnulli Opiatæ alicujus Confectionis, vel Laudani Opiati aliquid exhibent ad sensum sopiendum. Quos tamen meritò reprehendit Fallopius, atquè levia Soporifera nihil prodesse existimat, valida autem periculosa, quoniam spiritus inde profligantur, hinc vires prosternuntur magis.

LX. Patiens verò pro natura, situ, & varietate partis affectæ convenienter & commodè collocetur, atquè ne pars in operatione vacillet, aut Æger eam movere possit, firmissimè vinculis & ministris comprehendatur, detineaturque. Deinde à viro robusto cutis & caro sana (quantum fieri potest) sursum attrahenda, ut eadem postmodum relaxata denudato ossi melius obduci queat. Tum supra sectionis locum valida fiat ligatura vinculo non ita lato, sed forti, idquè ut Æger minus dolorem percipiat; tum ut, ob vasorum constrictionem, sanguinis fluxus melius compesci possit. Guido vult, vinculum alterum adhiberi parti emortuæ, ut inter duo illa vincula fiat incisio: nec malè fortassis. Cum enim adstantes terreantur sanguinis eruptione, hujusmodi ligaturâ coërcetur sanguis intra venas partis emortuæ, ne effundatur.

LXI. Hisce peractis, ubi locus conveniens fuerit electus, Cheirurgus Cultro propemodum Falcato totam circumquaque Carnem Musculosam quam potest festinanter resecet. Hinc Serram Acutissimam adhibeat prius

prius ad Fibulam, deinde ad Tibiam, ficque Os præcidat.

LXII. Si geminum fit os, ut in crure aut cubito, nonnulli cultellum ancipitem inter duo offa à miniftrante Cheirurgo inferi volunt, tum ut auferatur perioftium, tum ut vafa majora ibidem delitefcentia difcindantur: fed perperam, quoniam in vivis hęc duo Focilia, tum in crure, tum in cubito, tam propè fibi conjuncta cernuntur, ut impoffibile fit, vel minimum cultellum inter illa inferere. Infuper morâ iftâ fanguis copiosè nimis profluerct, unde & Ægrotanti facilè animus deficeret.

LXIII. Factâ Amputatione, fi magna & immodica fanguinis adfuerit profufio (nam ut mediocriter fanguis fluat finendum) fiftenda eft: rarò tamen id fit, modo fortis inftituatur ligatura; adeo ut nonnunquam ad aliquot cochlearia non profundatur cruor, aut ad tres quatuorvè uncias ad fummum. Igitur ad fanguinis immoderatum profluvium fiftendum, Aliqui Cauterio utuntur Actuali ad vafa inurenda & cruftam carni inducendam: quod remedii genus à multis tutiffimum judicatur, cum ignis non folum fluentem fanguinem fiftat, at etiam reliquias putredinis, & Mali radicem, fi quæ fuperfit, abfumat; & quo citius offis fragmenta excidant, etiam ipfum os inurendum præcipiunt. Sed metuendum eft, inquit Cl. van Horne *in Microtechne*, ne eâdem illâ, quæ ab inuftione actualis cauterii inducitur, cruftâ decidente novus fiat fanguinis fluxus, &, antequam ad eum fiftendum advocetur Cheirurgus, jam Æger ad plures abierit. Addit Paræus *Cheirurg. libr.* 12. *cap.* 35. crudele id effe, cum fummum dolorem adferat, fi in viva carne, uti debet, fectio facta fuerit; unde partibus nervofis prava fæpè fuperveniunt accidentia. Quapropter Idem *cap.* 31. 32. 33. fuadet, ut tenaculâ vel volfellâ vafa apprehendantur, & acu transfigantur, atque adducto filo deligentur.

Factâ membri emortui amputatione, quid porrò agendum.

Conftrictis autem vafis, feu ligaturâ, feu actuali cauterio, vincula folvenda, & membro ftuppæ Albumini ovi imbutæ, & pulvere fanguinem fiftente confperfæ, imponendæ.

O Pulvis

Pulvis sanguinem sistens, qui valdè laudatur ab Hildano *libr. de Gangrana & Sphacelo cap.* 17.

℞. *Farinæ Volatilis* ℥vj.
Thuris, Sanguinis Draconis an. ℥j.
Boli Armeni, Terræ Sigillatæ an. ℥ß.
Gypsi ℥iß. *Musci Cranii Humani* ℥j.
Ranarum Aquatil. prapar. ℥ij.
Pilorum Leporis minutissimè incisor. ℥ij.
Pulv. Album. Ovorum Sole exsiccat.
Spumæ Maris, Spongiæ Torrefactæ an. ℥j.
M. F. Pulvis subtilissimus.

Plerumquè etiam sine Cauterio Actuali & Ligatura sanguinis profusio cohiberi potest, si *Fungum*, quem *Crepitum Lupi*, vulgò Bovyst appellant, in usum ducamus; viz. ut in spatio inter duo ossa medio, portiunculas ejusdem, pulvere sanguinem sistente plenas, & ovorum albumine madefactas, applicemus: aut si ex eodem Fungo excavato veluti Scutellam conficiamus, pulvere Stegnotico repletam, cui tunc membri extremitas imittatur.

Alii Liquorem Stipticum ex Calchanto & similibus præparatum cum linteo discerpto, aut stuppa cannabina imponunt, sicquè sanguinis fluxum protinus supprimunt, ex. gr.

℞. *Vitrioli Ungarici,*
Aluminis Crudi an. ℥vj.
Phlegmatis Vitrioli ℔iiij.
Coq. tamdiu donec omnia fuerint dissoluta: liquorem refrigeratum filtra, & à crystallis subinde concretis separa, ac addendo singulis libris,
Olei Vitrioli ℥j.
M. & servetur usui.

Hoc liquore lintea quintuplicia humectata vulneri, vel orificio arteriæ, vel trunco membri extirpati superimponantur, adhibitâ conveniente ligaturâ, & observatur sanguinem protinus esse coagulatum. Plura de stiptico hoc liquore addit Joh. Corn. Weber, *in Anchora Sanciatorum. pag.* 124. 125. Aliam porrò methodum, qua Hæmorrhagia post ampu-

amputatas manus subitò fuerit sedata, proponit Felix Platerus *Libr. 3. observ. pag. mihi 772.*

LXIV. Coërcito autem nimio sanguinis fluxu, & cæteris ità constitutis, membri extremitas, ejusque apparatus ità in situ detineatur beneficio Emplastri Defensivi & Glutinantis, quibus omnibus vesica bubula superinducatur, donec hæmorrhagiæ metus transiverit; tandem cruciata fasciatio instituatur.

LXV. Atquè hic primus apparatus est, seu prima deligatio, quæ ante secundum aut tertium diem æstate, hyeme ante quartum non est solvenda, nisi quid valdè urgeat; interim membrum figurâ mediâ collocandum in pulvinari. Solutâ verò ligaturâ, & ablato primo apparatu, aliquot pulvillos ex stupis aut gossypio paratos, nec non Albumine Ovi madefactos, & pulvere Stegnotico adspersos, in promptu habeat Cheirurgus; qui omnia prudenter admoveat: pulvilli tamen, qui in primo apparatu vasis impositi fuere, si aliquo modo, quantumvis levissimè adhæserint, propter Hæmorrhagiæ metum, in proximam usque deligationem relinquendi sunt. Sin vero facilè, & velut per se deciderint, recentes vasis imponere convenit; at reliquo vulneri applicetur *Digestivum Commune*, vel *Mundificativum de Apio*, Vel

℞. *Therebinthinæ Venetæ Vino lotæ* ℥iij.
Mellis Rosacei ℥iß.
Pulv. Rad. Aristol. Rot.
Iridis Florent.
Farinæ Hordei an. ʒiß.
Theriaces ʒj. *Spiritus Vini* ℥ß.
M. F. S. A. Mundificativum.

LXVI. Interea tamen postquam ligatura soluta, detractaque fuerit, cutis jam leviter reducenda est ad Vulnus tegendum, quo tempore fieri id poterit: quem in finem Paræus & Alii cutis extremitates quatuor in locis acu & filo traducto ad se invicem adducunt, & nudatum os obtegere satagunt, ne ab aëre lædatur. Sed quorsum opus est Ægrum non profuturis carnificinis excruciare? cum

enim truncus poſt operationem intumeſcat, ſutura hæc mirum in modum dolores auget; filum quoque, intumeſcente carne, cutem abrumpit, unde ſutura relaxatur, & planè inutilis evadit. Hinc commodior videtur ea, quam ſiccam vocant, quæquè per Emplaſtra Conglutinantia ſatis aptè peragitur.

LXVII. Tandem dum curatur hoc modo Vulnus, procurandus eſt caſus extremorum oſſium, quæ aëris & ſerræ contactu alterata fuere. Eum in finem Cheirurgi Pulveres Catagmaticos inſpergere perperam ſolent; quoniam iis os conſervatur, hinc nec ſquammæ ſeparatio promovetur: ſed Pinguia potius, & Oleaginoſa oſſium extremis imponantur; quæ oſſa corrumpere, adeoque illorum ſeparationem feſtinare ſolent. Accelerat quoque caſum oſſis, ſi peractâ amputatione Cauterium Actuale leniter leviterquè oſſi applicatum fuerit.

LXVIII. Sed ipſo in trunco luxurians ſpongioſaquè caro ſæpius excreſcit, quæ coërcenda eſt inſperſo pulvere *Radicis Iridis Florentinæ*, aut *Aluminis Uſti*, aut ſequente, quem Hildanus proponit,

℞. *Aluminis Uſti* ʒij.
Vitrioli Calcinati ʒß.
Ceruſſæ, *Lapidis Calaminaris*,
Plumbi Uſti an. ʒj.
M. F. Pulvis.

hinc inducenda Cicatrix *Emplaſtro Diapalmâ*, *de Ceruſſa*, *Unguento Deſiccativo Rubro*, *Diapompholigos*, ſimilibuſve.

Poſt Curationem verò quomodo Tibia Lignea, aut Integrum ex Ligno Factum Crus ſit adaptandum, exponit Ambroſius Paræus *Cheirurg. libr.* 23.

C A-

CAPUT XVIII.

DE AFFECTIBUS CUTANEIS.

Et Primum,

De Maculis quibusdam levioris momenti, quæ Ephelides, Lentigines, & Hepaticæ vulgò nuncupantur.

I. INter Affectus merè, aut saltem maxima ex parte Cutaneos primò occurrunt maculæ, *Ephelides* vulgò, Nostratibus Sproetelen nuncupatæ, quæ Verê & Æstate, quoniam ab Insolatione potissimum excitari solent, plurimum increbescunt, atqui circa Hyemen rursus evanescunt. Ephelides.

II. Sed cum in Formosioribus, ac cutem rarissimam habentibus maximè contingant, in iis præcipuè locis, ubi cuticula, soli & aëri exposita, densissima est, sc. in facie ac manubus maximè erumpunt. Porrò coloris subflavi aut fusci, ad magnitudinem morsus pulicaris, inæquales tamen, & quoad figuram irregulares existunt. Atque hæ Maculæ parum aut nihil differunt à Puncturis illis subfuscis, aut flavis, quas nonnulli *Lentigines* vocant, quæ lentis magnitudine faciei partes crebris quasi guttis insigniunt. Lentigines.

III. Harum Macularum Materies seu Continens Causa videtur esse, *Biliosi Humoris tenuior portio, vi Solis illam attenuantis, & poros cutis aperientis, exterius prolecta*; quæ evaporare incipiens, in cute exteriore, aut cuticulæ, quam pertransire nequit, concavo defigitur. Et certè maculas hasce à Bile, similibusve Flavis Sanguinis Recrementis procedere indicio est, quod maximè familiares sint iis, quorum pili flavescunt. Harum Macularum Causæ.

 IV. Equi-

IV. Equidem præter exiguas haſce Maculas Lenticulares & Ephelides, aliæ inſuper occurrunt multò ampliores, palmæ longitudinem ac latitudinem nonnunquam excedentes, quæ cutem variis in locis, præcipuè circa Pectus & Dorſum, lituris modo fuſcis, modo luridis, aut ſubnigris conſpurcant, ac *Hepaticæ Maculæ* nominari ſolent, iiſque, plurimum inſigniti, jecur minus ſanum, aut ſaltem haud benè ſanguificum habere creduntur: quod tamen ſub hac ratione verum non eſt; at ſolummodò quatenus humores bilioſi, cum non ſatis intra hepar à maſſa ſanguinea ſeceruntur, ad cutem protruſi eam ità diſcolorant.

Maculæ Hepaticæ.

V. Lituræ iſtæ potiſſimum tempore æſtivo apparent, & maximè ſupra pectus & dorſum, viz. quo tempore, & quibus in locis ad ſudandum homines ſunt plurimum apti: ipſum nimirum ſanguinis ſerum, quod fœculentias iſtas è cruoris maſſa in cutis anguſtias provehit, eas penitus evaporare inidoneas, illic relinquit.

Macularum dictarum Prognoſis.

VI. Affectus hi, quoad valetudinis ſtatum, nihil mali indicant, aut ominantur; & quamvis Ephelides, Lentigineſquè nonnihil turpitudinis referunt, id tamen compenſatur, quatenus ità maculoſi puriori conſtitutione præditi obſervantur.

Curandi Methodus.

VII. Ad Curationem verò horum Affectuum quod attinet; cum Maculæ hæ plerumquè ſint criticæ eruptiones, Pharmaca intus ſumenda, quibus Illarum Materies, ſeu Continens Cauſa tolli poſſit, vix ulla occurrunt; niſi quod Sudorifera Blanda aliquandò Uſurpata bilioſi humoris recrementa, in cute, aut cuticulæ concavo defixa, magis evaporare faciant. Sed ad Ephelides, Lentigines, & Maculas Hepaticas tollendas, Ars Coſmetica propriè ſpectat: & propter hæc cutis deturpamina delenda, ſine quavis medendi methodo, Medicamenta quibus cuticula decorari ſolet tantum præſcribuntur; quorum apud Domicellas, Alioſque de cute curanda Sollicitos, ingens ubique & uberrima eſt ſeges. Ea tamen omnia, quatenus duas ſolum medendi intentiones reſpiciunt, ad bina hæc capita reduci poſſunt: illa nimirum aut cutis ac cuticulæ poros

ape-

aperiendo, atque hanc interdum excoriando, humorem foras attrahendum & prorsus evaporandum moliuntur: vel è contrariò, & sæpè non minore cum successu adhibentur illa, quæ materiam maculosam è cute repercutiunt, ac intus adigunt.

VIII. Primò igitur ad cutem detergendam, & macularum materiem foras extrahendam, sequens conducit Linimentum,

℞. *Unguenti Rosacei* ℥ij.
Florum Scinci, hoc est, *Magisterii Marcasitæ* ʒij.
Misceantur exactè pro Litu, quo vesperi Facies inungatur, hinc mane cum panno laneo mundo denuò detergeatur.

Etiam Facies subindè lavetur *Aquâ Florum Fabarum*, cui admixtus *Liquor Tartari*; siquè Aquam hanc efficacem magis desideremus, aliquot guttulæ addantur *Aqua Aluminosa seu Mercurialis.*

Cl: Willisius *Pharmacent. Ration. part. 2. sect. 3. cap. 5.* illud præscribit,

℞. *Lixivii è Sale Tartari minus saturati* ℥iiij.
Olei Amygdalarum Amararum q.s. idque in tali proportione misceatur, ut totus liquor lactescat.
Cum hac mixtura Partes hujusmodi Maculis Affecta mane & vesperi illinantur, ac blandè fricentur.

IX. Sed ad Maculas è cute discutiendas, earumque materiam repellendam intusque adigendam, *Lac Virginis* à pluribus commendatur, quod ad hunc modum sæpè conficitur; viz. *Solutio Lithargyri in Aceto Destillato facta, ab affuso oleo Tartari per deliquium parato, in liquorem lactis instar albicantem præcipitatur; quo facies bis in die lavetur & blandè fricetur.* Vel

℞. *Camphoræ* ʒij.
Teratur in mortario vitreo, sensim affundendo Succum unius Limonis, dein adde Vini Albi ℔j.
M. exactè, & detur usui.

Vel

℞. *Benzoini optimi* ʒß.
Spermatis Cœti ʒj.

Spt.

Spiritus Vini summè rectificati ℥iiij.
Stent in Digestione per aliquot dies, dein fiat per Chartam Emporeticam Colatura.
Hujus liquoris (rubicundi) tantillum misceatur cum Vino albo Gallico, (quod illico lactescit) quo facies lavetur, & blandè fricetur.

Forestus *libr.* 31. *obs.* 1. pro Faciei Maculis hanc commendat Aquam,

℞. *Albumina ovorum ad duritiem coctorum, eaque more Chymico destillato, & liquorem destillatum usui servato.*

Idem *libr.* 5. *Observ. Chirurg.* 4. ad delendas Lentigines mirum in modum extollit *Aquam è Cochleis destillatam.*

Ad easdem maculas tollendas vult Sennertus *prax. libr.* 5. *part.* 3. *Sect.* 1. *cap.* 3. facies ut sæpius abluatur *Aquâ Florum, Sambuci & Fabarum*, cui aliquid *Camphoræ in Spiritu Vini Solutæ* addatur.

Platerus *prax. med. tom.* 3. *libr.* 1. *cap.* 2. ad faciem decorandam proponit Aquam, qua Maria Medicea Regina Mater uti solebat,

℞. *Tres Capones albos statim post jugulationem, axungiâ detractâ; concisos,*
Caseos duos recentes ex lacte caprino confectos,
Pulpam sex Limonum corticibus detractis,
Albumina octo Ovorum
Boracis, Suphuris an. ℥ß. *Camphoræ* ℔j.
Aq. Florum Fabarum, Nymphææ an. ℔j.
Collocentur in B. M. atque in alembici rostro aliquot grana Moschi,
Destillentur S. A. & liquor extillans servetur usui, eâque sub noctem facies lavetur.

X. Attamen fœminæ curiosiores vix ullis nunc remediis cutaneis, nisi *Mercurialibus* contentæ sunt; quapropter sequens Aqua ad plerasque Faciei turpitudines summoperè commendatur,

℞. *Mercurii Sublimati* ℥j.
Pulverisetur & ponatur in vase stanneo cum Aquæ Fontanæ ℔iij. *stent per* XXIV. *horas, cum spatula lignea subinde agitando,*

tando, donec totus liquor nigrescat, qui tamen per chartam emporeticam colatus limpidus evadit: cum petia aut pluma huic intincta facies semel intra diem unum aut alterum blandè obducatur.

Hujusmodi medicamentum contra turpitudinem quamcunque cutaneam insigniter juvat; quatenus nempe humores intra porulos, & foraminula ut ut minutissima impactos expedit, totamque ubi applicatur cutem, quoad meatus ejus malè conformatam, restituit. Sed quandoquidem hydrargyri particulæ, unà cum salibus (à quibus in minutias dividuntur, acuunturque) faciei applicatæ, materiam defœdatoriam intus repercussam insequuntur, sicquè sanguini & lymphæ se facilè insinuant, hinc & gravia œconomiæ animali non rarò pariunt incommoda, Cosmetica Mercurialia haud immeritò mihi admodum suspecta sunt.

XI. Porro accidit interdum, plerasque faciei partes, præsertim verò nasum & frontem, *Punctis Nigricantibus* creberrimis, quasi à pulvere pyrio exploso inustis, insigniri; idque procedit, quod pori cutanei, seu vasculorum sudoriferorum oscula, humore atro crassiore, vermiculos nigra capita habentes referente, implentur; atque in tali cutis affectione lotiones, & litus nulli præter Merculiales prodesse solent.

Puncta Nigricantia, quibus faciei partes sæpè defoedari solent.

CAPUT XIX.

De Herpete.

I. POst Affectus Cutaneos simpliciores, qui nempe sine tumore aut exulceratione contingentes, Cutem solummodò Maculis defoedant, jam ordine agendum erit de Affectibus gravioribus, & continuitatem solventibus, atquè imprimis de Eo, qui ab Effectu & Symptomate Græcis *Herpes* dicitur; viz. à serpendo, quod nimirum proserpere videatur, quodquè una parte sanescente,

te, morbus in proximam ſerpat: Arabibus *Formica Corroſiva*, C. Celſo *Ignis Sacer* nuncupatur. Eſt autem HERPES *Tumor, ſive Puſtuloſa Inflammatio cum pruritu & rubedine, partem, in quam ſerpit, exulcerans:* vel dicatur, *Tumor Bilioſus, qui cutem ſerpentibus minimis puſtulis exaſperat, roditquè.*

Herpes quid ſit.

Herpetis Species duę ſunt.

II. At verò Herpetis Species duæ ſunt. Prima namque *Simplex* eſt *Herpes*, qui intra cuticulam conſiſtens minimis puſtulis, milii ſemini ſimilibus, cutis ſuperficiem exaſperat, unde *Herpes miliaris*, Belgis **Springend vuer/ ofte voortcruijpenden Hair-worm** nuncupatur. Vel eſt *Exedens*, Græcis ἐσθιόμενος, qui ipſam exulcerat cutem, latèquè in ambitum ſerpit, cujus medium citius ſanatur, quam extrema, noſtratibus **Invretenden Hair-worm.**

III. Veruntamen *Ignis Sacer* C. Celſo dictus, fit maximè in pectore, præcordiis, aut lateribus: eſtquè hic affectus, cujus meminit Ampliſſ: Tulpius *obſerv: med. lib.* 3. *cap.* 44. quiquè Plinio *Zoſter*, Scribonio Largo *Zona*, Noſtratibus **Ommeloop** ſive *Ambitus* nuncupatur; quod in extimo Diaphragmatis ambitu variis circulis, diverſimodè diſperſis, hominem aliquatenus ambit.

Partes in Herpete Affectæ.

IV. Affecta igitur Herpetis Miliaris Pars eſt Cutis Superficies ſeu Cuticula. Herpetis verò Exedentis Tota Cutis, cum ſpecies hæc integram cutem ad ſubjectam uſquè carnem ſoleat exulcerare.

Herpetis Cauſa.

V. Efficiens autem, & Conjuncta Herpetis Cauſa eſt *Humor tenuis, bilioſus, acri-ſalinus, ſimulquè glutinoſus*, qui ſanguini inexiſtens ab eodem ſecernitur, ac cum eo ad corporis ſuperficiem per malam criſin propellitur: impeditur tamen in ſui excretione per poros cutaneos ob admixtum ipſi humorem glutinoſum, nec non poros in cuticula quam in cute arctiores, hinc circa cutem ſub forma puſtularum hæret, unde vitioſa ibidem contingit efferveſcentia, & quidem calida, ob quam ſummus in parte affecta pruritus & ardor deprehenditur. Talis porrò noxius humor in corporis ſuperficiem expulſus, amplius ibidem vitiatur, quin allabentis ſanguinis partem ſimul corrumpit, & pruritum

ac

ac dolorem in vicinis partibus excitat. Cumquè humor hic cuti inhærens sit tenuior & minus acris, *Herpes* oritur *Miliaris*; sin acrior magisque glutinosus, *Herpetem* producit *Ferum*, *Exedentem*, ἐσθιόμενον.

VI. Cæterum Herpes cum sensibus pateat, non ita difficulter cognoscitur: est enim tumor latus, sine omni ferè altitudine, ut vix attollatur pars, potiusquè exasperari quam intumescere videatur. Adsunt præterea pustulæ exiguæ, milii semini similes, calor, pruritus; & quamvis pustularum quædam sanantur, aliæ tamen oriuntur, ut malum ad vicina proserpere videatur. Si pustulæ rumpantur ichorosus effluit humor; estquè subrubicundus locus affectus. Ferus autem, seu Exedens dicitur Herpes, cum ulcuscula serpentia ac foraminula multa apparent, quæ tamen ultrà cutem non procedunt; seu, ut C. Celsus *lib. 5. cap. 20.* ait, est malum cum summa cutis excoriatione, & exulceratione sine altitudine, latum, sublividum; inæqualiter equidem, mediumque sanescit extremis procedentibus; atquè non raró id quod jam sanum videbatur, iterum exulceratur. Diagnosis.

VII. Herpes porrò periculosus affectus non est, nisi sit valdè exulceratus: nihilominus tamen difficilè curatur, & non raró diuturnus est morbus. Atqui prout humor ille, è quo oritur herpes, mitior vel acrior, magisquè vel minus glutinosus, eo etiam magis vel minus periculosus est. Prognosis.

VIII. Equidem ut Affectus hic tutò Curetur, ratio habenda est & Causæ Antecedentis, & Continentis Partisque Affectæ. Atquè ad Causam Antecedentem quod attinet; quum ex humore tenui, bilioso, acri-salino, simulquè glutinoso Herpes oriri soleat, hic imprimis per convenientem rerum nonnaturalium usum est corrigendus, deindequè è corpore purgandus: nisi enim totum corpus exactè purgetur, nunquam Patiens perfectè sanatur; & quamvis uno in loco adhibitis Topicis Medicamentis pars sanescere videatur, in partibus tamen vicinis denuò malum sese prodit. Herpetis Curatio.

IX. *Diætam* itaquè quod spectat; *Aër*, *Cibus* & *Potus* Ad Antecedentem

 sint

Herpetis Causam tollendam quid observandum.

sint Refrigerantes: nocent omnis generis Acria, Calida, Salsa, Fumo siccata, Pinguia, Dulcia, similiter & *Motus Corporis* nimius, *Vigilia*, *Alvi Durities*, *Venus*, *Ira*.

Insuper summè utilis hîc est *Purgatio*, qua biliosi, acrisalini, ac glutinosi humores, in partem affectam alioquin ruentes atque morbum foventes, toto è corpore vacuentur.

Eum in finem præscribi possunt Pulveres, Vinum Medicatum, Decoctum.

℞. *Cremoris Tartari* ℨiiß.
Tartari Vitriolati gr. xxv.
Diagridii ℨß.
M. F. Pulvis, dividendus in doses No. vj. *aquales, quarum singulis vel alternis diebus mane Patiens unam sumat cum jusculo.*

℞. *Rad. Helenii, Polypodii Querc. an.* ℥ij.
Summ. Absynthii.
Fol. Eupatorii Cannab. an. ℥iß.
Cort. Med. Sambuci sicc.
Baccar. Juniperi an. ℥iij.
Fol. Senna Mund. ℥vj.
Aloës, sem. Carui an ℥iß.
Incisa & Contusa dentur in Sacculo, suspendendo in Vini Albi ℔iiij. *de quo quotidie mane Æger bibat cyathum.*

℞. *Rasura Ligni Guajaci* ℥iv.
Sassaphras ℥vj.
Rad. Salsaparilla ℥iß.
Macerentur per noctem calidè in Aqua Pura ℔v. *dein S. A. Coq. add. Rad. Lapathi Acuti rec.* ℥iij.
Herb. Fumaria Mij.
Chamapitheos Mj.
Pulpa Colocynthidis ℨj. *Liquiritia rasa* ℨvj.
Fiat Colatura ℔iij. *de qua semel vel bis quotidie Ægrotans bibat.*

Venasectio hîc non conducit, nisi in Plethoricis.

Thermarum ac *Acidularum Usus* sæpe singularis est: Tales

les enim Aquæ debito tempore ſumptæ tutò eum Affectum tollunt.

Decoctum Salſaparillæ, Chinæ, &c. continuò uſurpatum, plurimum etiam valet ad vitioſos iſtiuſmodi humores corrigendos, atque, tranſpiratione auctâ inſenſibili, provocatiſque liberius urinis, conſumendos; hinc & *Sudorifera* quoque huic morbo curando multum conducunt.

X. Ubi jam Cauſæ Antecedenti ſatisfactum eſt, ad ipſam Continentem accedendum; cui tollendæ multum ſæpè efficimus inunctâ *Salivâ hominis jejuni*, cujus ope acris, bilioſus, glutinoſuſquè humor cutis poroſitatibus inhærens attenuatur, reſolvitur. Continens Herpetis Cauſa quomodo corrigenda.

Scribit Barbette, ſummo cum ſucceſſu multoties adhibitum ſe vidiſſe *Pulverem Lapidis Sciſſilis cum Aceto mixtum.*

Sunt qui *Sinapi* uſurpant *cum Butyro liquefacto & aſſato*, quibus Alii *Pulveris Pyrii aliquid* addunt.

Ipſa *Urina* affectui huic ſanando prodeſt aliquando.

Multum ſæpè efficimus *Lavamento ex Aqua Pura, cum Sale Communi, & Vitriolo Albo.* ex. gr.

℞. *Aquæ Pluvialis* ℔ij. *in ea diſſolve*
Salis Communis ℥ß. *Vitrioli Albi* ʒij.
pro Lavamento.

refert Aquapendens, aliquoties ſe feliciter uſum fuiſſe *Aquis Thermarum*, quæ brevi tempore ſanant Herpetem: atqui ubi deſunt thermarum aquæ, ſumit *Aquam Marinam*; aut *Aquæ Salitæ admiſcet Sulphur & Alumen*, atque in hac membrum affectum detinet.

Summoperè quoque morbo huic curando conducit inunctum *Unguentum Enulatum cum Mercurio*, quod puſtulas tabefacit, exſiccat, ac viſcidum glutinoſumque humorem abſumit. Conducit & hoc,

℞. *Unguenti Roſacei* ℥ij.
Mercurii Præcipitati Albi ʒij.
Miſceantur exactè pro Litu.

Vel

℞. *Butyri aſſati*
Unguenti Nutriti, Populei an. ℥ß.

Sulphuris Vivi pulver. ʒiß. *Cretæ albæ* ʒß.
M. F. S. A. Linimentum.

Pulvis Cretæ cum Lactis Cremore mixtus, & illitus hunc affectum non rarò ſanat, præmiſſâ fomentatione calidâ cum *Vapido Vino Gallico.*

Joh. Heurnius pro Herpete commendat *Facem Vini* inter duo linteamina applicatam.

Hartmannus *in Praxi Chymiatrica* cum linteo diſcerpto applicat *Aquam Calcis Vivæ*, cui aliquandò *Alumen Dulce*, aliquandò *Saccharum Saturni* addit.

Folia Tuſſilaginis viridia membro affecto impoſita, identidemquè renovata, Herpetem nonnunquam ſanant.

Equidem ſequens *Lac Virginale* huic Malo Curando admodum conducit, ſi Ægra Pars eô frequenter lavetur & blandè fricetur,

℞. *Rad. Hellebori Albi*, *Enulæ Campanæ*,
Iridis Florentinæ, *Althææ an.* ℥ß.
Pulpæ Colocynthidis ʒij.
Fol. Sabinæ, *Nicotianæ an.* ʒiiij.
Aluminis Crudi ℥j.
Lithargyri ℥iiij.
Contund. & Coq. in ſ. q. Aquæ Pluvialis ad ℥xviij. *colat. add.*
Aceti Vini ℥vj.
Miſceantur Uſui.

Vel ità conficiatur,

℞. *Rad. Hellebori Albi* ℥j.
Althææ, *Eſulæ minoris*,
Enulæ Campanæ, *Iridis Florent. an.* ʒvj.
Fol. Sabinæ Mj.
Pulpæ Colocynthidis ʒiij.
Aluminis Crudi ℥ß.
Sem. Staphiſagriæ ʒvj. *Lithargyri* ℥vj.
Ciner. Ligni Quercini ℥viij.
Coq. in ſ. q. Aquæ Pluvialis ad ℔iij. *colat. add.*
Aceti Vini ℥vj.
Miſceantur.

In Herpete Pertinaci Barbette ſequentia proponit,

℞. *Un-*

℞. *Unguenti Fuſci Felicis Wurtzii* ʒiij.
Albi Camphorati ʒiß.
Ceruſſæ, *Sulphuris*, *Myrrhæ*, *Lithargyri an.* ℥iß.
Mercurii Dulcis, *Æruginis an.* ℥ß.
Olei Roſacei q. ſ. M. F. S. A. Unguentum.

℞. *Lapidis Prunellæ* ʒj. *Floris Sulphuris* ℥ß.
Sacchari Saturni ʒiß. *Olei Raparum veteris q. ſ.*
M. S. A. pro Linimento.

Aliquando in Pertinaci Herpete prudenter applicetur *Aqua Aluminoſa* ſeu *Mercurialis*, *ſecundum Pharmacopœam Ultrajectinam*, vel *ſola*, vel potius *additis Vino & Aquâ Plantaginis magis temperata*, cujus vires & facultates in hujuſmodi affectu curando non ſemel obſervavimus. Sed notandum in iis, qui ſunt calidioris temperaturæ, hanc Aquam minus convenire, & facilè Inflammationem excitare.

CAPUT XX.

De Scabie, Ejuſdemquè Speciebus.

I. MOrbus Herpeti admodum Affinis generali vocabulo *Scabies* dici conſuevit, quæ in variis totius corporis locis, Cutem puſtulis exiguis, modò ſiccis & ſæpè ſquammoſis, modo humidis ac ad ulcerationem diſpoſitis, cum pruritu valdè moleſto infeſtat; atque hujuſmodi Affectio propriè iſtius partis morbus eſt, utpote quæ in ipſa Cute propter contagium externum ſæpè incipit, & frequenter per media tantum cutanea curatur.

II. Dicitur autem *Scabies* ſeu *Scabrities*, quia cutem ſcabram & cruſtulis obductam diverſis certiſvè in locis reddit. *Pſora* verò, *ἀπὸ τοῦ ψῶ furfurem mutatum excerno*, quia in cute non tantum eſt aſperitas, ſed & levis exulceratio, & excoriatio puſtularum, à quibus furfuracea quædam decedunt, & nonnunquam ſanies, quæ tunc *Scabies Humida* dicitur. Enimverò variæ ſunt Scabiei ſpecies, de quibus omnibus, aut ſaltem pleriſquè agere conſtitui. Scabies ſeu Pſora quid ſit.

III. SCA-

III. SCABIES igitur, seu PSORA definitur, quod sit *ea in cute asperitas, quæ est cum pustulis humidis, & insigni pruritu.* Vel describitur, *pustularum in toto corpore sparsim eruptio, ab humore acri & salso, intra poros cutis aggesto procedens, hinc pruritum insignem, adeoquè & scalpendi necessitatem inducens.*

Continens Scabiei Causa.

IV. Continens hujus morbi Causa nec videtur esse Pituita, nec Bilis, nec Melancholia, nec etiam ipse Sanguis per se extravasari aptus; porrò nec materia hîc peccans è duobus vel pluribus horum simul mixtis constat: si namque ex hujusmodi humoribus hic morbus unquam oriretur, non ità facilè per merum & leve contagium suscipi, aut solo litu curari possit. Quamobrem potius censemus, *esse humorem lymphaticum in glandulis subcutaneis constanter residem, qui ab indole sua genuina desciscens, à salino-volatili in acidum & acri-salinum, nec non aliter vitiosum non rarò degenerat.* Enimverò cum humori huic lymphatico ità depravato, & perpetim evaporanti, supplementa continua è sanguine adveniant, humores isti, vetus & recens, non facilè congruunt aut uniuntur, at salium dissimilium ritu mutuo effervescentes in materiam recrementitiam coagulantur, quæ poros cutaneos implens ac distendens ubiquè passim in tumores attollit; insuper sanguinem in transitu nonnihil impedit, & extravasari quasi cogit. Hinc pustulæ crebræ excitantur, & quatenus materia ista in ichorem facescens, à sero & sanguine subsequentibus usquè prorsum & foras urgetur, in moleculas assurgunt: dein spiritus animales fibras nerveas, ut ichoris istius excretionem promoveant, inordinatè subeuntes, molesti pruritus sensum efficiunt.

Causæ Primitivæ.

V. Insuper ad Scabiem & Eruptiones Pustulosas quod spectat; humor hic lymphaticus tribus potissimum de Causis depravari solet. 1. Ipse sanguis valdè impurus, simulquè dissolutus, corruptelas & recrementa sua ubertim in glandulis subcutaneis relinquit, quæ ibidem fermenti corrupti naturam induentia cum aliis succis adventitiis, aut pertranseuntibus effervescunt, & variè coagulantur, adeoque non solum *Affectus Scabiosos*, verum & *Leprosos* diversimodos pariunt. Hinc carnium & piscium salitorum, & sole

ſole ac fumo ſiccatorum uſurpatio crebra & aſſidua, aliaque incongrua comeſta aut epota Eruptiones Cutaneas paſſim cient. 2. Humor glandulis ſubcutaneis aggeſtus interdum merâ ſtagnatione Scabiem producit; quare non tantum diu incarcerati, ſed & qui vitam ſedentariam agentes, ſqualori inſuper, & poëdori aſſuefiunt, huic affectui obnoxii degunt. 3. Humor hic cutis glanduloſus à miaſmate virulento ab extra communicato, non rarò vitiatur; idque obſervatione vulgari liquidò conſtat, in quantum maximè ſani, & optimâ conſtitutione præditi, vix unquam in eodem lecto ubi Scabioſus ſimul decumbit, aut nuper decubuit, impunè dormiunt: nec ità tantum, quin & Scabioſorum ſudaria aliis in eodem lavacro lotis, ejuſdem affectus ſæpè contagium impertiunt.

VI. Itaque Scabies quoad originem ſuam, aut *per Contagium* accipitur, aut *propter Malam Victus Rationem* incendiculum & fomes ejus à Chylo & Sanguine Vitioſis communicatur, vel *ob Pœdorem & Transpirationis Defectum* in ipſa cute generatur; quibus addi poteſt, Infantes quandoquè hanc labem à Parentibus hæreditariò contractam nanciſci.

VII. Cæterum Cutaneæ Eruptiones, quoad formam, juxta affectorum conſtitutiones diverſimodas variant. Nam in quibuſdam ſiccioris temperaturæ, bilioſæ viz. aut melancholicæ, Scabies tantum Sicca, & quatenus ob ſeri defectum minus evaporat, cum pruritu non adeo moleſto excitatur: in aliis verò temperamento humidiore, & ſanguine impuriore præditis, Exanthemata plurima, Ichore plena, & ſummoperè Prurientia ad ſcalpendum vehementer irritant, atquè, propter excitata inde ulcuſcula, pruritus ſubinde in dolorem mutatur. Diagnoſis.

VIII. Scabies porrò, ob turpitudinem & deformitatem, moleſtus eſt affectus; non autem ita periculoſus, & in ætate juvenili ſæpe ab aliis morbis præſervat, imo & alios morbos ſanat. Equidem tuta ſemper Scabies non eſt, ſiquè diu continuata ſit, in Lepram mutari poteſt. In ſenibus pertinax eſt, ac curatu difficilis. Prognoſis.

Q IX. Cir-

Medendi Methodus. IX. Circa Scabiei sive Psoræ Curationem duæ occurrunt primariæ indicationes, ac utraque duplex; viz. prima *Curatoria* hæc duo respicit, ut humor glandulis subcutaneis inhærens, atque vitiosus, ad debitam crasin reducatur: deinde, ut cutis pori & meatus, ichorosis concretionibus liberati, pristinam conformationem recuperent.

Indicatio secunda *Præservatoria* hæc duo præcavet. 1. Ne Scabiei impuritates & miasmata corruptiva è cute excussa, in sanguinem & lympham regurgitent, iisquè non tantum dyscrasias, sed insuper Oeconomiæ Animali noxam graviorem inferant. 2. Item navetur opera, ut humorum & partium nobilium labes, à materia scabiosa prius contractę, dum cutis vitia emendantur, eradicari queant.

X. Omnes hæ Medendi Intentiones, per Remedia tum Interna, tum Externa simul usurpata, una complicari debent: nempe ut materies morbifica loculis suis excussa, in nullas uspiam latebras secedere, ac nullibi delitescere queat; quin omni ex parte per medicamenta convenientia in totum amoveatur. Itaque *Recta Victus Ratio* in primis observetur, vitando *Cibos Salitos & Piperatos*, nec non *Muriâ Conditos*; etiam à *Vino*, *Aquis Ardentibus*, *Cerevisia Fortiori*, & à liquoribus quibusquè sanguinem incitare nimis ac fermentare aptis, temperetur. Insuper in scabie pertinaci & corpus cacochymicum occupante, expediet *Pharmaca* exhibere *Cathartica*, quibus acri-salini, glutinosique toto in corpore redundantes humores expurgentur. v. gr.

℞. *Cremoris Tartari* ℈j.
Cholagogi simplicis,
Mercurii Dulcis an. gr. viij.
M. F. Pulvis.

℞. *Extracti Catholici* ℈j.
Mercurii Dulcis gr. viij.
F. Pill. N°. v.

℞. *Rad. Bardanæ*, *Lapathi Acuti rec. an.* ℥iß.
Turbith Gummosi,
Santali Citrini an. ℥ß.
Herb. Fumariæ, *Agrimoniæ an.* Miß.

Fol.

Fol. Sennæ mund. ℥j.
Glycyrrhysæ rasæ ʒiij.
Coq. in s. q. Aquæ Puræ ad ℥xxx. *Fiat Colatura, de qua semel vel bis quotidiè Patiens haustum sumat.*

℞. *Rad. Polypodii querc.* ℥ß.
Helenii ʒij.
Fol. Eupatorii cannab. ʒiij.
Turbith Gummosi.
Baccar. Juniperi an. ℥ß.
Aloës, Sem. Carui an. ℈v.
Incisa & Contusa dentur in Sacculo, suspendendo in Vini Albi Gallici ℔iiij. *de quo quotidiè haustum bibat Ægrotans.*

Insuper *Venæsectio*, nisi aliquid contraindicet, ab initio celebretur. Adhæc *Alterantia*, quæ sanguinem, cæterosquè corporis humores secundarios purificant, vices suas habeant: quem in finem conducit *Serum Lactis Dulcis* frequenter potum, vel *Decoctum Salsaparillæ, Chinæ, Santali Citrini, Rasuræ Cornu Cervini*, & *Liquiritiæ.* Etiam *Sudorifera* aliquandò usurpata multum prosunt.

XI. Interim commodus usus hîc est *Balneorum*, tum dulcium, tum mineralium ac calidorum, inter quæ præcipuè laudari solent *Sulphurea.* Sed cum Balnea ista Mineralia non ubiquè reperiantur, alia pro iis substituere licet, quæ facultatem digerendi, detergendi, & poros cutaneos extergendi, atquè purgandi vim habent. Ea ex Sulphure & Vegetabilibus parari vulgò solent; atque non lavacri communis ritu, cutis tantum sordes eluendo, sed & incongruum ejus fermentum destruendo, morbum hunc sanant. Quæ Topica in Scabiei Curatione sunt usurpanda.

℞. *Aluminis Crudi* ℥iß. *Sulphuris Vivi* ℥ij.
Salis Communis ℥iij. *Nitri* ℥j.
Fiat omnium Pulvis, qui in Aqua Calentis labrum conjiciatur.

Barbette sequens proponit,

℞. *Rad. Bryoniæ, Lapathi Acuti an.* ℥vj.
Fol. Fumariæ Mvj. *Florum Camomillæ* Miij.
Furfurum Mj. *Sulphuris Crudi* ℥ij. *Nitri* ℥j.
Aluminis Crudi ℥iß. *Salis Comm.* ℥ij.
Contusa Coquantur in Aqua Pura pro Balneo.

Equidem restat alius Pruritum sanandi facilior modus; nempe, ut camisia Aquæ Puræ cum Sulphure pulverisato incocta, & per solem vel ignem exsiccata, super nudum corpus per quatuor vel quinque dies gestetur: ita namquè morbus hic sine Balneatione, aut Litus squalore, nonnunquam curari solet.

XII. Sed & *Unguenta* cuti illinenda pro Scabie curanda præscribi solent: atqui aliis plerisque tumoribus aut ulceribus quæ adhibentur, minimè hîc juvant; verum *Sulphur* ejusque præparata in hoc morbo virtutem quandam specificam habere videntur, adeo ut linimenta ferè omnia contra Scabiem ea recipiant, & totius compositi basis haud immeritò habeantur. Exempli loco hæc sint:

℞. *Sulphuris Comm. pulver.* ℥ß.
Zinziberis pulver. ʒß.
Butyri insulsi ℥iiij.
M. F. S. A. Linimentum.

℞. *Sinapi Confecti*, Nostratibus Mostaart/ ℥iiij.
Sulphuris Comm. pulver. ʒvj.
Olei Raparum Veteris. q. s. M. F. S. A. Litus.

℞. *Unguenti Rosacei* ℥iiij.
Sulphuris Comm. pulver. ℥ß.
Olei Tartari per deliquium parati. q. s. F. S. A. Litus.

℞. *Butyri insulsi assati* ℥iiij.
Pulv. Zinziberis, Sulphuris, Vitrioli Albi an. ʒj.
M. F. Linimentum.

℞. *Unguenti Rosacei* ℥iß.
Vitrioli Albi ℥ij.
Misceantur exactè.

℞. *Unguenti Enulati sine Mercurio* ℥iiij.
Pulver. Sulphuris Comm. ℥ß.
Olei Tartari per deliquium parati. q. s.
F. S. A. Linimentum.

Sin verò talia Affectum non curent, aut grave vel inveteratum sit Malum, ad *Mercurialia* veniendum.

℞. *Argenti Vivi* ℥ß.
Aquæ Fortis ℥j.

Solva-

Solvatur Mercurius in Aqua Forti, dein ſimul exactè Miſceantur cum Axungia Porcina ℥viij.
& Fiat S. A. Unguentum; quo partes affectæ leviter illinantur, & blandè fricentur.

℞. *Axungiæ Porcinæ* ℔ii ß.
Olei Veteris, Therebinthinæ Commun. ℥iiij.
Pulveris Ceruſſæ ℥viij. *Aluminis* ℥ß.
Mercurii Sublimati ʒij.
Miſceantur exactè in mortario pro Litu.

maximoperè verò hîc conducit *Unguentum Enulatum cum Mercurio.*

Sed de Linimentis Mercurialibus notandum, quod pueris, aliiſvè tenerioris conſtitutionis non facilè ſint adhibenda; verum adultis tantum, iiſquè fortioribus, quia in nonnullis Salivationem facilè movent, quæ in infantibus facillimè, & non niſi ſummo cum periculo contingit.

Inſuper Mercurialia Linimenta non ſemper omnibus locis ſcabioſis ſunt inungenda, præſertim Ea, quæ copioſum recipiunt Mercurium, quia facillimè tunc ſequitur Salivatio; ſed tantum manuum carpis, ac artuum majorum junƈturis. Quem in finem à multis laudatur hoc Unguentum,

℞. *Axungiæ Porci, Butyri inſulſi an.* ℔j.
Succi Citri, Radicis Enulæ, Lapathi Acuti an. ʒiß.
Salis Communis Calcinati, Sulphuris, Reagalis,
Rad. Zinziberis, Hellebori Albi pulver. an. ʒiij.
Therebinthinæ, Mercurii Vivi an. ʒiij.
Miſceantur S. A. & Fiat Unguentum.

XIII. Nec tantum ſub formâ Linimenti, ſed & pluribus aliis modis prædiƈta medicamenta uſurpari poſſunt. *Aqua Mercurialis* ſeu *Aluminoſa*, vel ſola vel temperata magis, ſi cuti in locis maximè ulceratis cum linteo diſcerpto applicetur, Scabiem non raró tollit. Vel præparetur Lavamentum,

℞. *Rad. Ari, Lapathi, Enulæ Campanæ an.* ℥j.
Hellebori Albi ʒiij.
Salis Gemmei ʒij.

Coq. in Aqua Pura ad ℥xvj. *colaturæ add.*
Spiritus Salis Armoniaci gutt. xxvj.
Misceantur pro Lavamento.

Barbette laudat id, quod sequitur,

℞. *Gypsi Usti* ℥iß. *Calcis Vivæ* ℥ij.
Lithargyri ℥ß. *Boli Armeni* ℥j.
Fol. Nicotianæ sicc. ℥iij.
Vini Albi Gallici ℔j. *Aquæ Puræ* ℔ij.
Coq. simul S. A. & Colatura detur usui.

Alii volunt, ut circa nudum corpus gestetur *Cingulum, cui Mercurius Crudus insutus est.*

XIV. Si verò omnibus hisce remediis Scabies non cedat, sed inveterata & valdè pertinax sit, omni studio annitendum, ut per crebras Purgationes, Sudationes, & Venæsectiones sanguis hac labe impurus imminuatur, ac humor cutaneus variis modis corrigatur, hinc & Affectio hæc curetur. Scribit Riverius *Cent.* 1. *observ.* 62. quendam adolescentem cis paucos dies à Fœda Scabie fuisse liberatum exhibito pulvere ex *Mercurii Dulcis* ℈j. cum *Diagridii* ℈ß. refert Platerus *prax. tom.* 2. *cap.* 17. empiricum quendam *Decocto Stibii Calcinati cum Salsaparilla, additis & aliis*, perniciosas Scabies aliquoties sanasse. Tandem Bartholinus *Observ. Cent.* 6. *Histor.* 73. inquit: „Nihil vilius detritis calceis. Novi tamen Puerum Melitensem toto corpore fœdis crustis obsitum, qui asperso cinere corii combusti calceorum, cum oleo rosaceo, convaluit.

Tinea, & Scabies Fera.

XV. Inter Scabiei genera numerantur & *Tinea*, & *Scabies Fera*, Affectus nimirum infantibus in primis molesti. FERA hæc SCABIES omnes corporis partes occupare potest, quamvis frequentius Faciem & Pectus, quandoque & Brachia afficiat. TINEA verò Caput, præsertim secundum partem ipsius capillatam, vexare solet, unde vocatur Hair-worm, sicut prior Affectus Dau-worm dicitur; ac si à vermibus exiguis perforatæ forent cutis partes variæ, ex quibus humor tenax erumpit ac effunditur instar roris, crustas varii coloris producens, unde nomen accepit Dauw-worm: sicut Hair-worm, quando in specie nocet

nocet capillis, adeo ut sæpius excidant, & segnius, vel nunquam iterum excrescant, relictis plagis in capite undosis pilis carentibus.

XVI. Continens horum Affectuum Causa est humor tenuis, acri-salinus, & quid ni acidus quoque, qui glutinoso humori junctus, sicquè sanguini inhærens ab eodem secernitur, ac cum eo ad corporis superficiem propellitur; ubi in glandulis subcutaneis existens, & ab indole sua genuina indies magis desciscens atquè degenerans, nec non vitiosè ibidem effervescens, poros cutaneos implet ac distendit; hinc pustulas crebras summo cum pruritu & ardore producit. Cæterum vitiosus hic humor in glandulis porisque cutaneis hærens amplius vitiatur, quin sanguinis ac lymphæ allabentis partem simul corrumpit, & pruritum ac dolorem, nec non erosionem, exulcerationemque vicinis in partibus excitat. Affectus hi unde oriantur, disquiritur.

XVII. In Scabie illa Fera erumpere solent primum parvæ pustulæ, hanc aut illam cutis partem obsidentes, ac præsertim faciei, aurium, brachiorumve, quandoquè totius penè corporis, summo cum pruritu; ob quem infantes, quoties possunt, unguibus partem affectam scalpunt & lacerant, & si scalpere nequeant, cuivis rei occurrenti faciem affricant, nec desinunt, licet post frictionem succedente rubedine, mox & cutis externæ apertione, tum liquor acer mordaxquè, tum sanguis effundatur: quibus omnibus non minuitur, sed augetur potius malum, latius nimirum serpendo, & novam molestiam itidem alibi producendo. Humor porrò fricatione illa promanans observatur varius, aliàs aqueus, aliàs flavescens, vel magis etiam obscurus. Equidem tenax plerumquè est, ac glutinosus, partibus adhærens, tandemquè iterum concrescens, atque Crustam excitans, quæ, nisi nuda sit pars, ut est facies, accrescit quoquè indusiis aliisvè linteis aut vestimentis parti affectæ proximis; quocirca sine crustæ abruptione, ac plerumquè sanguinis quoque, vitiosique humoris nova eruptione nequeunt ab ipsis removeri.

XVIII. Tinea verò, seu Scabies Fera in infantibus ad vale-

valetudinem facere haud absque ratione à plerisque creditur, cum vitiosi in toto redundantes humores robusto naturæ conatu in corporis superficiem expelluntur, unde &, si sponte ac subitò affectio hæc evanescat, in Febres non tantum, sed & morbos alios longè graviores infantes non rarò incidunt. Huc spectat, quod Hippocrates, *libr. de Morbo Sacro*, scriptum reliquit; viz. infantes, si ipsis ulcera in capite, vel circa aures, vel in facie, vel reliquo in corpore excitentur, liberari ab Epilepsia.

Indicationes Curativæ.

XIX. Quoniam igitur infantes vel Tineâ, vel Scabie Ferâ laborantes, à variis; iisque gravioribus morbis sæpius immunes sunt, atque hoc malo affecti hilares plerumque, & jucundi observantur, hinc Doctissimorum Medicorum auctoritate, nisi parentibus urgentibus, à Curatione multi abstinent. Quod si verò instent parentes, medicamenta duntaxat levia adhibent, ac præcipuam curationem in nutricem rejiciunt, quam per intervalla blandè expurgant.

XX. Ipsa interim Affectuum horum Curatio solis externis medicamentis aliquando absolvitur. Sed quum observentur insuper alia in humoribus vitia, ob quæ internâ opus sit Medicinâ, eadem hîc esto Indicatio, ac in Scabie. Equidem ipsa illa medicamenta assumta Tineam aut Scabiem Feram non curant, nisi forsan producta sit à sudore quovis modò impedito: quo in casu utile erit, *Sudoriferis Blandis* sæpius usurpatis denuò viam parare humoribus in corporis superficie hærentibus, ibidemquè ità corruptis, ut Feram hanc Scabiem producant.

XXI. Atqui quum criseos modo ad cutem expulsus sit humor acer, qui ob admixtam glutinositatem ibidem hærens Tineam aut Scabiem Feram produxit, cæteris functionibus illæsis, solis Topicis hoc malum sæpius curatur; imo Pharmaca intus sumenda, quatenus corporis humores exagitant, tunc obesse aliquoties observavimus. Hoc igitur in casu varia à practicis laudantur, & præscribuntur remedia. Sedulò tamen cavendum, ne in horum Affectuum Curatione cutis poros occludant imposita medicamenta,

menta,

menta, adeoquè peccantem humorem ad interiora repellant, unde gravissima excitari solent symptomata: quapropter talia sunt usurpanda Topica, quæ cutis poros servent apertos, quin eosdem aperiant, quæque humorem acidum ac acri-salinum temperent, glutinosum incidant, abstergant, sicquè Partem Ægram restituant, consolidationemquè promoveant: quæ omnia præstant, absolvuntquè *Salia Volatilia Blandiora*. Igitur Affectæ Partes identidem laventur *Vino Gallico, quod ex vase per epistomium æneum guttatim stillavit*, Nostratibus Lech-wijn. Vel præscribatur Lavamentum,

℞. *Aquæ Plantaginis, Solatri an.* ℥i ß.
Florum Sambuci ℥iij.
Camphoræ in ℥i ß. *Spiritus Vini solutæ* ʒj.
Spiritus Salis Armoniaci gutt. xxv.
Misceantur.

Forestus *libr.* 8. *observ.* 13. hanc præscribit Lotionem,

℞. *Malvæ, Betæ, Lapathi Acuti cum Radicibus, Hederæ Arboreæ, Centaurii Min. an.* Mj.
Caulium Rubrorum M ß.
Colocynthidis ʒiij. *Agarici* ʒj.
Hellebori Nigri ʒiß. *Fol. Sennæ Mund.* ℥ß.
Coq. in s. q. Aquæ Puræ ad ℔iiß. *colaturæ add.*
Salis comm. p. 1. *M. pro Lavacro.*

Idem *Observ.* 17. hoc laudat Unguentum,

℞. *Lithargyri cum Aceto acerrimo, & Oleo Rosaceo Nutriti* ℥ij.
Cerusæ cum Aqua Solatri lotæ ʒj. *Aluminis Usti* ʒß.
Fuliginis Camini, Pulv. Rad. Helenii, vel *Chartæ Combust. an.* ℈ij.
Axungiæ Gallinæ, Porcinæ,
Olei Ovorum an. ℥ß.
Rosarum, Laurini, &
Aceti an. q. s. M. S. A. pro Linimento.

Et *observ.* 20. pro Tinea Inveterata istud habet,

℞. *Butyri saliti, Axungiæ Porcinæ an.* ℥j.
Sulphuris pulv. ℥ß. *Vitrioli crudi* ℈j.
Argenti Vivi cum Saliva extincti ʒj.

Misceantur exactè in mortario pro Litu.

Alii laudant id, quod sequitur,

℞. *Butyri Majalis insulsi* ℔ß.
Pulv. Sulphuris, Olibani an. ℥ß.
Sabinæ ℥j.
Mellis comm. ʒij.
M. F. S. A. Unguentum.

Laudatur quoquè Linimentum Plumbi compositum, seu de Amiantho Boëtii de Boodt, quod describit Scroderus *Pharmac. Med.-Chym. lib.* 2. *cap.* 87.

℞. *Amianthi* ℥ß. *Plumbi Usti* ℥xij. *Tutiæ præpar.* ℥ij. *Calcinentur, dein pulverisata macerentur cum Aceto Stillatitio, ac per mensem quotidiè agitetur materia: quæ dein ebulliat per horæ quadrantem, iterum quiescat, donec clarescat.* tum,

℞. *Aceti hujus clari, Olei Rosacei an. p. æq.*
Misceantur exactè in formam Linimenti.

Interim dum hoc modo hi affectus curentur, danda opera, ne crustæ à partibus subjectis facilè separentur, cum sub ipsis felicius tota contingat cura.

CAPUT XXI.

De Impetigine seu Lepra Græcorum, &c.

I. POst Scabiem cum pruritu, similesque Affectus Cutaneos, agendum sequitur de Affectu alio, hisce ob pustularum eruptionem nonnihil Affini, qui communiter *Impetigo*, quibusdam *Lichen* & *Vitiligo*, aliis *Lepra Græcorum* appellatur. Morbus hic uti diversa sortitur nomina, ita eadem ab Auctoribus variè applicantur, & ab his morbi speciem unam, & ab illis aliam designare perhibentur.

Lepra Græcorum qualis sit affectus.

II. LEPRA igitur, ἀπὸ τῶν λεπίδων à squammis denominata, *summus quidam Psoræ seu Scabiei gradus est.* Hanc *Græcorum Lepram* Arabes dicunt *Albaram Nigram*; cujus species est *Albaras Alba*, quæ Græcis *Vitiligo*, *Leuce*, aut *Alphus* nuncu-

nuncupatur, uti colligere eſt ex Avicenna, qui *fept. quart. tr.* 2. *c.* 9. ſic ait: „ Albaras Nigra eſt illud, quod etiam Impetigo Excoriativa dicitur, eſtque Scabioſitas accedens „ cuti, aſpera, vehemens, & facit ſquammas, ſicut „ ſquammas piſcium, cum pruritu, atque eſt cum humore melancholico, & eſt de antecedentibus Lepram.

III. Lepra verò, ſeu potius IMPETIGO (quæ mitior tantum Lepræ gradus, adeoquè curatu facilior eſt) ad hunc modum oriri & afficere ſolet: viz. in primis Puſtulæ Rubræ modo ſingulares, modo plures ſimul congeſtæ, in variis corporis partibus, præſertim verò in brachiis & cruribus excitantur; quibus ſingulis (morbo increſcente) undiquè novæ adjunguntur, & brevi ejuſmodi molecularum plures velut aggeries ſeu corymbi fiunt. Etenim Papillæ juxta unamquamquè ſtirpem, primò indies erumpentes, & latius uſquè ſerpentes, ſeſe in orbem diffundunt, adeoquè Exanthematum aggeries quaſi ampliari faciunt. Cujuſquè harum ſuperficies aſpera, & nonnihil albida, ac ſquammoſa apparet, unde ſi ſcalpatur ſquammæ decidunt, & ichor ſæpè tenuis exudat, qui tamen mox exſiccatus in ſquammam cruſtaceam rurſus indureſcit. Quomodo oriri & afficere ſoleat.

Hi Papillarum Corymbi primò exigui, & pauciores exiſtunt; in brachio, aut crure, aliove membro ſingulari, tres forſan, aut quatuor ad magnitudinem denarii circiter apparent: poſtea verò, ſi morbus creſcere ſinatur, crebriores ubiquè erumpunt, quæ ſenſim augentur. Porrò in hoc ſtatu non ſiſtitur; ſed Affectus, niſi per Medicinam cohibeatur, in pluribus uſquè locis ebulliens, & latius ubiquè ſerpens, tandem non ſolum integra membra, ſed & totum corpus *Vitiligine Leproſâ* obducit: atque hanc Impetiginis ſpeciem Arabes quidem *Lepram*, ſed Græci ELEPHANTIASIN, Noſtrates Lazarus / Melaatſchepd / Quaad-ſeer appellant; eſtquè ſummus hic Impetiginis gradus ex ſententia Veterum plerumquè incurabilis.

Totam hujus mali idæam C. Celſus *de Re Medica lib.* 3. *cap.* 25. ità deſcribit: „ Totum corpus afficitur, ità ut

„ ossa quoquè vitiari dicantur. Summa pars corporis cre-
„ bras maculas, crebrosque tumores habet. Rubor harum
„ paulatim in atrum colorem convertitur. Summa cutis
„ inæqualiter crassa, tenuis, dura, mollisque; quasi squam-
„ mis quibusdam exasperatur, corpus emarcescit, os, su-
„ ræ, pedes intumescunt. Ubi vetus morbus est, digiti
„ in manibus, pedibusque sub tumore conduntur, febri-
„ cula oritur, quæ facilè tot malis obrutum hominem con-
„ sumit.

Morbi hujus Differentiæ.

IV. Ex dictis itaquè Impetiginis Differentiæ præcipuæ innotescunt; ac in primis juxta morem ejus plus aut minus malignum, distinguitur, juxta quod propius ad Lepræ aut Scabiei naturam accedit, vel statu medio se habet. Insuper notare est, Affectum hunc quandoquè membra quædam singularia, uti brachia forsan, aut crura, corporis reliqui partibus intactis, infestare; interdum verò in iis omnibus simul incipere, & ubique sparsim papillas excitare.

Causæ.

V. Causa Impetiginis Materialis non est humor merè cutaneus, propter miasma ab extus susceptum, aut alias ob occasiones depravatus, & à naturali ejus constitutione degener factus; quia nimirum non tam facilè, uti in Scabie, per contagium aliis communicatur, neque statim per totum corpus dispergitur. Sed pustulæ circa morbi initia primò erumpentes, inde procedere videntur, *quod in massa sanguinea concretiones quadam acido-salina contingant, qua cum subigi, aut rursus dissolvi nequeant, in cutem pellantur.*

VI. Igitur Affectus Hujus Causa Continens seu Conjuncta in eo consistit, quod inprimis absque ullo cutis vitio, sanguis particulis salinis diversimodi status & indolis saturetur; atqui salia ista, præsertim ubi fixa & acida præpollent, se mutuo præhendant, adeoquè in coagula quasi tartarea concrescant; quæ portiones in sanguinem protrusæ, papillarum eruptiones, quasi totidem morbi hujus nidos inchoënt; dein illæ sensim juxta materiæ supplementa tum numero, tum magnitudine indies auctæ, morbi hujus initium, incrementum, & vigorem, qui Græcis ἐλεφαντίασις dicitur, producant.

VII.

VII. Sed multa occurrunt, quæ ad *humoris* istius *acido-salini* generationem faciunt. Enimverò nonnullis hic Affectus Hæreditarius est, ab impuro Parentum vel Avorum Semine communicatus; interdum Contagio contrahitur; quandoquè etiam spontè, proprioque vitio producitur: atque huc etiam facit frequentior usus ciborum salitorum, acrium, & crassorum, simulque immoderatior vinorum acidorum potatio: insuper vulgaris observatio est, plures in hunc affectum à carnis porcinæ, & piscium in primis crustaceorum comestione nimis crebra, aut assidua disponi. Atque hujus rei instantia satis notabilis est, quod potissimum in morbi hujus Prophylaxin seu Præservationem, cibus iste sub lege Mosaica interdicebatur: & scribit Willisius *Pharmaceutices Rational. part. 2. sect. 3. Cap. 7.* olim in Anglia Cornubienses, oram ferè undiquè maritimam incolentes, quatenus ex iis pauperiores ferè tantum piscibus vescerentur, Affectibus Leprosis plurimum obnoxios evasisse; in tantum, ut propter horum sublevamen, multa in ea Regione nosocomia conderentur. Insuper ex esu carnium humanarum, præsertim leprosarum, hunc Affectum quandoque excitatum fuisse, refert Scultetus *post Armament. Cheirurg. Observ.* 100.

VIII. Hinc Affectus Leprosi, etsi mortem aut imminens periculum raró minantur, postquam tamen altius radices egerunt, Curatio eorum perdifficilis aut nulla est. *Incipiens Impetigo*, atque pustulas earumque aggeries, in membro forsan uno aut altero pauciores excitans, Curationem quandoque admittit. Sin verò morbus eo processerit, ut papillarum corymbi crebri ac lati toto in corpore sparsim appareant, adeoque *vera* sit *Græcorum Lepra*, raró admodum Curatur. Quod si morbus, invitis omnibus remediis, indies in pejus evectus, tandem in *Lepram confirmatam & inveteratam*, quæ & ἐλεφαντίασις dicitur, accrescat, Curationem plane respuit, & pronunciat C. Celsus, hanc curari non posse, ideoque ab ea abstinendum esse. Prognosis.

IX. Quoniam igitur Lepra confirmata aut inveterata, *hoc est*, Lepra Arabum, seu Elephantiasis Græcorum, nunquam Scopi Curativi.

 cura-

curatur, & Lepra Græcorum similiter vix ullam medelam admittit; quædam de levioris ejus speciei, *Impetiginis* viz. *Therapeia* breviter adjungemus. Circa hanc duæ occurrunt primariæ indicationes, scilicet *Præservatoria*, quæ morbi causam, & *Curatoria*, quæ symptoma, puta Eruptionem Pustulosam respicit. Ab indicatione Præservatoria semper incipere debet Medendi Methodus, quæ morbi causas per remedia interna amovendas procurat, secus namquè exteriora ferè nunquam (uti in Scabie) cum fructu adhibentur; sed præscissis intra sanguinem morbi radicibus, Efflorescentiæ Cutaneæ citò emarcescunt.

X. Quapropter cum Affectus hic recens fuerit, Causæ Evidentes & Externæ amoveantur; mala Victus Ratio, & Aëris insalubritas omni modo emendentur. Dein respectu Causæ Conjunctæ, duæ sunt præcipuæ Medendi Intentiones; nimirum ut viscerum & humorum impuritates citò expurgentur; item ut sanguinis dyscrasiæ acidosalinæ in melius reducantur: propter quos fines, tum *Catharctica* validiora, tum *Medicamenta Alterantia* (quæ in Herpetis, ac præsertim Scabiei Curatione præscripsimus) præscribenda; nec non *Phlebotomia* celebranda: & quoniam pertinacissimus sit hic Affectus apprimè convenit, usurpato validiore Decocto Sudorifero ex *Guajaco*, *Salsaparilla*, *&c.* in hypocausto quotidiè *Sudores movere*; ut hoc modo, ceu in Luis Venereæ curatione fieri solet, mali fomes penitus eradicetur. Eandem ob causam, remediis aliis nihil juvantibus, multi *Salivationem*, quasi ultimum remedium, & tanto hosti unicè par, commendant.

XI. Interim ut sanguinis dyscrasiæ usque magis corrigantur, pro potu ordinario sequens aut simile decoctum bibat Patiens,

℞. *Rasuræ Ligni Guajaci* ℥iiij.
Rad. Salsaparillæ ℥iß. *Chinæ* ℥ij.
Contusis affunde Aquæ Puræ ℔x. *stent in infusione calida, dein S. A. Coq. addendo in fine coctionis,*
Liquiritiæ rasæ ʒvj.
Fiat Colatura ℔vj.

Si-

Similiter ad sanguinem alterandum præscribantur pulveres,

℞ *Salis Prunellæ* ℥vj.

Floris Salis Armoniaci ℥iß.

Simul terantur in mortario, atquè hujus pulveris circiter ʒß. *detur bis, terve in die, cum jusculo, vel supra scripto decocto.*

vel quotidie bis exhibeatur pulvis ex *gr.* viij. *aut circiter, Salis Volatilis Cornu Cervini.*

valdè quoque hîc laudatur *Sal Viperarum* similiter usurpatum.

Scribit Solenander *in Consiliis Medicinalibus*, se in Lepræ Curatione felici cum successu hoc usum esse: „Accipit duas aut tres *Viperas*, aut si haberi nequeant Viperæ, alios *Serpentes*, quos vivos dissecat, atque multô adjectô *Hordeô* in Aqua coquit, donec hordeum crepitet. „Hordeo isto, & ipsa etiam carne Serpentum pullos alit „gallinaceos, ac aliud nullum iis alimentum præbet; „quô ubi aliquot dies nutriti fuerint, implumes evadunt, „tandemque plumis rursus vestiuntur. Hac postmodum „Carne, & Jusculo paulatim Ægrum alit. Et usitatum „fuit Antiquis remedium ex Viperis: viz. receperunt Viperas, &, cauda ac capite abscissis, cuteque abjecta, „coctas earum carnes Ægris comedendas dederunt.

XII. Quoad *Topica Remedia* cuti exteriori, ut Squammosæ Eruptiones & Pustularum Corymbi tollantur, adhibenda; eadem ferme hîc conducunt *Balnea Artificialia*, *Linimenta*, & alia medicamenta, quæ in Herpetis ac Scabiei Curatione proposuimus: quæ tamen nisi *sanguinis diathesis acido-salina* ac *tartarea prius* tollatur, raró aut nunquam per se juvant.

CA-

CAPUT XXII.

De Strumis seu Scrofulis.

I. POst Cutaneos Affectus proximè de Strumis agere gestit animus. Eæ Græcis χοίραδες, Latinis *Strumæ* seu *Scrofulæ* dicuntur, quia frequenter Scrofis, *hoc est*, Suibus in collo fiunt; vel à multiplici partu, quoniam sicut Sues multos edunt partus, sic in Scrofulis ex una postmodum plures fiunt.

Strumæ seu Scrofulæ quid sint.

II. Sunt autem STRUMÆ vel SCROFULÆ *Tumores in Glandulis*; & quidem nihil aliud sunt, quam *Glandulæ Indurata, seu Scyrrhosæ*. Enimvero Strumarum Subjectum sunt Glandulæ, infarctæ crasso, lento, viscido, ac tenaci humore, qui nonnunquam ità obdurescit & exsiccatur, ut gypseus ac calculosus evadat.

Strumarum Differentiæ.

III. Sed plerumquè in cervice Strumæ consistunt; atquè differunt, quod aliæ aliis sint majores, vel quod aliæ aliis sint benigniores, minusquè malignæ. Non malignæ judicantur Strumæ, quæ sunt non admodum duræ, sine dolore & inflammatione, quæque circumscriptum habent tumorem rotundum, æqualem. Malignæ verò censentur, quæ ad Scyrrhi duritiem accedunt, inæquales sunt, ac inflammationem conjunctam habent cum dolore pulsante.

Unde & quomodo fiant Strumæ.

IV. Ortum habent Strumæ ex *humore viscido, crasso, tenaci, ac gypseo Glandulis inhærente, easque opplente.* Humor hic, ex sententia Veterum Medicorum, à sanguine pituitoso, crasso, viscido, & tenaci producitur ac suppeditatur: quod tamen verisimile nobis non videtur, quoniam ex sanguine alterato hujusmodi tumores induratos produci posse non putamus; sed planè alterius naturæ.

V. Alii censent Strumarum Materiem esse *Succum Nervosum degenerem*, atque è nervis in membranarum interstitia deponi, ibidemque in tumorem glandulosum ac strumosum concrescere. Sed in tanta copia, per tam exiles

nervo-

nervorum funiculos, visibilem liquorem deferri, nondum liquidò constat.

VI. Hinc potius statuimus, Continentem Strumarum Causam esse, *Humorem Lymphaticum in Glandulis hisce naturaliter segregari solitum, qui à particulis viscidioribus ibidem detentus, adeoquè stagnans, ab exuperante acrimonia acida in materiam Strumosam facilè concrescit, glandulas infarcit, opplet.* Cæterum Lympha ab acrimonia acida, simul cum glutinositate, ità in colli glandulis concreta materiem constituit viscidam, tenacem, gypseam, & quandoquè calculosam, quæ à præterlabente sanguine ac lympha indies augetur, sicquè ingentis magnitudinis Strumas sæpè producit. Equidem si ab humore præterlabente acriores & subtiliores particulæ Strumarum materiæ admisceantur, quibus effervescentia, ac dein exulceratio inchoatur, Ulcus evadit Ferocius & Malignius, Carcinomatis conditionem retinens; tuncque *Struma Cancrodes* appellatur.

VII. Causæ verò Antecedentes seu Remotæ sunt, Victus intemperantior, Cibi crudi & crassi, unde & ætati puerili malum hoc familiarius esse pronunciavit modò Hippocrates. Accedit Potus Aquarum Crudarum & Nivalium: qua de causa, qui Carinthiam & Styriam, & alia ibidem loca Alpes versus incolunt, plerique Strumis in gutture laborant. Langius *libr.* 1. *Epist. Medic.* 43. & *libr.* 3. *Epistol.* 4. in Hydrargyrum, seu Aquas ex montibus metallorum feracibus scaturientes, & Mercurium in se continentes, causam hujus rei refert.

VIII. Signa Strumarum Diagnostica ex iis, quæ nunc diximus, satis manifesta sunt, modò consideremus, Eas esse Glandulas Induratas, vel Tumores in Glandulis, quæ asperæ arteriæ adjacent, Scyrrhosos, Duros, Inæquales, Indolentes. Porrò non subitò & confertim, sed paulatim generantur Strumæ: etenim primò corripitur Una Glandula, quæ Strumosa fit, hinc & Aliæ similiter afficiuntur, in quibus itidem mollis excitatur tumor, qui deinceps induratur, donec tandem multæ glandulæ racematim quasi ex loco affecto dependent. Diagnosis.

Prognosis. IX. Quoad Prognosin; Strumæ tardioris ac difficilioris sunt curationis, in primis si plures fuerint, aut fixæ. Periculum minantur simulac dolorificæ evadunt, adeoque cancrosæ, aut si cum nervo, aut vena, vel arteria insigni conjunguntur. Insuper haud absque periculo Curantur Excisione, ob nervos recurrentes eò loci latentes, qui si læduntur vox perit, & animal protinus obmutescit, uti id aliquoties Medicinæ Studiosis in canibus demonstravimus.

Strumarum Curatio. X. Sed verò Strumæ ut Curentur, observatâ rectâ ac legitimâ rerum nonnaturalium usurpatione, Medicamenta intus sumenda, quæ Antecedentem Causam consumere queant, ne omittantur. Prosunt hîc *Pharmaca Cathartica*, quæ viscidos, glutinosos, tenacesquè humores incidere, attenuare, ac evacuare apta sunt. v. gr.

℞. *Gummi Galbani in Aceto soluti,*
Aloës Rosatæ an. ℥j.
Myrrhæ, Asæ Fœtidæ,
Vitrioli Martis calcinati an. ℈j.
Trochisc. Alhandal. ʒß.
Olei Juniperi gutt. xv.

M. F. S. A. Massa, ex qua formentur Pilulæ N°. XLII. *quarum bis in hebdomada duas capiat Ægrotans sub cœna.*

Decocta ex *Ligno Guajaco, Sassaphras, Radicibus Zalsaparillæ, China, Liquiritiæ, &c.* quæ *blandè Sudores provocant, & Urinas ducunt*, admodum prodesse solent.

Insuper Appropriata ab Auctoribus Medicis proponuntur Remedia, quæ à tota substantia Strumas tollere dicuntur, & sensim imminuere. Hercules Saxonia, & Joannes Prævotius, tanquam longè certissimum ad Scrofulas Curandas Remedium, pro secreto habuerunt hoc Electuarium,

℞. *Lacertas, sive communes, sive virides,* No. 100. *abscissis capitibus & caudis, exemptisquè intraneis infundantur in Aceto Vini acerrimo per quatuor dies; dein exsiccentur, & macerentur in alio Aceto, siccenturquè iterum in umbra aut sole, ac in pulverem redigantur.*

quo facto,

℞. *Ha-*

℞. *Hujus pulveris* ℥j.
Mellis Despumati ℥iiij.
M. F. Electuarium, de quo per XXX *aut* XL *dies pueris quotidiè dentur* ʒij. *adultis verò* ʒiiij. *vel* ʒvj.

Plurimum quoquè laudantur *Spongiæ recentes*, si vel decoquantur in Cerevisia, pro potu, bis terve quotidiè sumendo: vel Eædem calcinentur & pulverisentur, hujusquè pulveris ʒß. mane ac vesperi exhibeatur. Alii alia Specifica summoperè extollunt, quæ passim apud Rei Medicæ Scriptores inveniuntur.

XI. Verumtamen ad Continentem Strumarum Materiem tollendam, conducunt Topica Mitiora, Emollientia, Incidentia, Attenuantia, Digerentia: vitentur Acria & Erodentia; iis quippe Strumarum Materies excitatur, effervescit, hinc in Cancrosum Ulcus facilè Eæ degenerant. Quidam sequens pro secreto habent, Quę Topica in Scrofularum Curatione sint usurpanda, &c.

℞. *Folia Acetosæ viridia,*
Involvantur chartâ madidâ, & sub cineribus coquantur, eaquè postmodum cum cineribus per cribrum trajiciantur, pro Cataplasmate.

Scultetus *post Armament. Chirurg. Observ.* 31. Oleum Logadorum, seu de Lacertis valdè extollit ad Strumas absumendas; cujus hæc est descriptio,

℞. *Lacertas vivas virides q. v.*
Coq. in Oleo Communi, donec Lacertæ comburantur, & Oleum nigrescat. Colatura indatur vitro, & reponatur ad solem, usquè dum feces subsideant, Oleum clarescat, & fuscum colorem acquirat.

Barbette hoc laudat Emplastrum,

℞. *Gummi Galbani, Ammoniaci, Bdellii an.* ℥ß.
Pulv. Pyrethri, Baccarum Lauri,
Sem. Cumini, Staphysagriæ an. ʒvj.
Stercoris Caprilli ℥iij. *Columbini* ℥j.
Axungiæ Porci ℥iß. *Olei Camomillæ* ℥j.
Ceræ & Picis q. s. M. F. S. A. Emplastrum.

Insuper Linimentum præscribit, quo Scrofulæ bis tervè quotidiè inungantur, ac dein Emplastrum superponatur.

℞. *Olei Laurini, Myrtini an.* ℥ß.
Unguenti Martiati ℥j.
Argenti Vivi Floribus Sulphuris extincti ʒvj.
M. F. S. A. Linimentum.

Vel inungatur Scrofulis id, quod sequitur, & desuper ponatur *Emplastrum de Ranis cum simplici, vel duplici Mercurio.*

℞. *Unguenti Althææ Compositi* ℥j.
Olei Laurini ℥ß. *Philosophorum* ʒij.
Juniperini ʒß.
Spir. Salis Armoniaci ℥j.
Misceantur exactè pro Litu.

Ex *Stercore* quoque *Bubulo & Caprillo*, *additis Farinis Resolventibus*, utiliter fit Cataplasma.

Quantam porrò Scrofulis laborantibus opem ferat *Paronychia folio rutaceo*, ostendit Boyle *tract. de utilitate Philosoph. Experim. part.* 1. *sect.* 2. ubi refert, se vidisse juvenem, hoc morbo graviter afflictum, sine dolore, paucos intra dies vilissimæ hujus plantæ in Cerevisia infusæ beneficio quam optimè curatum: sine ulla evacuatione sensibili humorem peccantem consumit, dolores sedat, tumores discutit, & ulcera sanat; ita ut ad hunc affectum oppugnandum mirabiles prorsus possideat virtutes.

XII. Atqui Strumæ interdum non resolvuntur, verum suppurantur. Igitur id si contingat, ut Struma in pus fuerit conversa, & aperta, applicandum hoc Unguentum, quod Aquapendens *Oper. Chirurg. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 29. & ex Eodem Scultetus *Observ.* 31. summoperè commendant,

℞. *Olei Laurini,*
Cerussæ pulverisatæ, & cum Aquâ Vitæ lævigatæ an. ℥j.
Aluminis Rochæ ℥ß. *Salis Comm.* ʒij.
M. S. A.

XIII. Quod si nec hoc modo Strumæ Curatio sperare liceat, Eam per *Sectionem* extrahendam esse Multi volunt; sed quandoquidem nec suo caret periculo hæc Operatio, non temerè Eam instituendam censemus.

XIV. Alii Strumas tollere conantur per imposita *Caustica* & *Exedentia Medicamenta*; sed illa quum suâ acrimoniâ *Diathe-*

Diathesin Cancrosam facilè inducant, prudenter admodum iis utendum est, ne subitò ingravescat Malum, & in Ulcus Cancrosum transeat. Saltem istiusmodi Erodentia si forent applicanda, sedulò tamen cavendum ab *Arsenico*, id quod non solum Strumas, sed & partes vicinas erodit, corrumpit. Videatur Hildanus *Cent. 6. observ.* 80.

XV. Etiam fertur vulgo, Regibus Galliæ *solo attactu* Sanandi Strumas potestatem à Summo Numine concessam esse; atque hinc passim è vicinis & peregrinis locis Strumis laborantes quotannis affluere solent, quibus manum Rex imponit, & hæc verba gallico sermone profert: REX TE TANGIT, DEUS TE SANAT; atquè, apposito crucis signo, ab uno & triuno DEO vim eam derivari publicè profitetur. De qua mirabili Strumas sanandi vi, solis Galliæ Regibus concessa, peculiarem scripsit librum Andræas Laurentius, qui videatur.

CAPUT XXIII.

De Cancro.

I. CAncer, *Carcinoma* Græcis, Arabibus *Sartan*, Quibusdam *Cancrosus Tumor* appellatur, ut inquit Paulus Ægineta *libr.* 4. *cap.* 26. à similitudine, quam habet cum Cancro Fluviatili, quoniam circa Malum hoc venæ turgescunt, & instar pedum Cancri Animalis intenduntur. Quidam verò hoc nomen desumptum asserunt, quod ab his, quas occupavit, partibus ægrè avellatur, veluti Cancer, aquaticum animal; qui si quid pedunculis suis ceperit, id haud facilè avellitur: insuper hujusmodi tumor Cancri Animalis colorem præ se fert, qui est lividus, atque cinereus. Igitur CANCER *Tumor est rotundus, durus, inæqualis, coloris lividi aut subnigri, magnas & eminentes circumquaque habens venas, dolore, caloreque gravis, aspectu teter & horribilis.* Cancer seu Carcinoma quid sit.

II. Species verò hujus Affectus duæ sunt: etenim Cancer est vel non Exulceratus, qui propriè *Carcinoma* audit; Ejusdem Species ac Differentiæ, &c.

vel Exulceratus, isque *Phagadæna* Græcis, Germanis **de Wolf** appellatur. Quæ autem à Cancro affici possunt, sunt omnes corporis partes, inprimis laxiores & fungosæ, quales sunt Mulierum Mammæ: unde Galenus *lib.* 2. *ad Glauconem cap.* 10. sic ait: „Cancrosi Tumores in omni- „bus consueverunt fieri corporis partibus, sed præcipuè „in mammillis mulierum, quæcunque sua naturali pur- „gatione privantur. Et C. Celsus *libr.* 5. *cap.* 28. „ Id vi- „tium fit maximè in Superioribus Partibus, circa Faciem, „ Nares, Aures, Labia, Mammas Foeminarum, &c.

Cancri Causæ. III. Quoad *Cancri seu Carcinomatis Causas*; eas quique Auctores peculiares ac speciales huic Tumori explicando assignant. Galenus tanti Mali Causam putat *Naturalem Melancholiam*, quæ *Sanguinis Fex* ipsi dicitur *libr. de Tumor. pr. nat. cap.* 7. & *libr.* 2. *de Crisibus cap.* 12. vel *Bilem Atram redundantem*, quæ si in universo corpore existat superflua, *Elephantiasin*; uni autem parti inhærens, *Cancrum* excitari contendit. Galeno sese opponit Sennertus *Prax. libr.* 5. *part.* 1. *cap.* 20. Cancri Causam dicens *Atram Bilem*, *in quam humor melancholicus naturalis, vel bilis flava degeneravit*; illam quippe adhuc naturalem, & nondum adustam, potius Scyrrhum, quam Cancrum producere affirmat: primam nihilominus occasionem Cancroso Tumori humorem melancholicum præbere posse non negat, atram interim & adustam accusans bilem in venis hærentem propter crassitiem suam, & per exiles meatus non penetrantem, quandoque mitiorem, minus calidam & acrem, quandoquè calidiorem & acriorem, illam *Cancrum non Vlceratum*, hanc verò *Vlceratum* gignentem. Bilem Atram, quam defendit hujus Mali Causam, humorem dicit calidum & siccum, acrem, salsum, cuncta erodentem & corrumpentem; adeoquè non frigidum & siccum, *hoc est*, humorem verè melancholicum. Avicenna *Melancholiam Adustam*; Oribasius *Bilem Fervefactam*; Tagaultius *Sanguinis Facem*; Aquapendens, Paræus, & plures Alii, *Bilem Atram, imo omne id, quod sanguinem adustum ac melancholicum generare aptum est*, accusant. Atquè hæ præcipuæ sunt Antiquorum de Cancri Generatione

Sen-

Sententiæ. Verisimilius equidem Nos putamus, *Proximam seu Continentem Cancri Causam esse Humorem Acido-salinum, & Austerum, intrà partem aggestum*; & quo humor hic majorem vel minorem habet acrimoniam, hinc Cancrum produci vel Ulceratum, vel non Ulceratum.

IV. *Austerum*, hoc est, *Acidum Acre potentius ac valentius* accusamus, sive relictum ex alio Tumore nimis tardè, negligenter, vel malè curato, quapropter facilè in *magis Austerum* desinere potest, adeoque in Scyrrhum, hinc in Cancrum degenerare; qui tandem ob summam & pertinacem Austeritatem vim Corrosivam nactus exulceratur, & planè incurabilis evadit.

V. Atqui *Causæ Antecedentes seu Remotæ variæ esse possunt*; omnes nimirum, quæ hujusmodi acido-acrem & austerum humorem quovis modo generare, & in corpore augere possunt: tales sunt *Aër impensè calidus*; *vitiosi admodum, & crassi Cibi & Potus*, ut Allium, Cæpa, Legumina, Carnes salitæ & fumo siccatæ, Vina Acida; *Vigiliæ immodicæ*; *Animi Passiones vehementes*, præsertim *Ira*. Quibus accedunt *Viscerum quorundam Obstructio*; *Mensium*, *Hæmorrhoidum*, *aliarumvè Consuetarum Evacuationum Suppressio*.

VI. Cancer porro in sua origine, cognitu quidem difficilis est, at curatu facilis: sed in progressu facilè cognoscitur, difficilè autem curatur. Itaque in principio vix, nisi à sagaci & erudito Medico vel Cheirurgo dignoscitur: nam, ut inquit Galenus *Meth. Med. l. 14. c. 9.* quum primum oriatur, accidentia habet mitissima, & maximè confusa; tuncque parvus est, & dolens tumor, qui postmodum auctus majorem in molem accrescit, non decrescente interim dolore, insuper durus est, tactui renitens, lividus, plumbeus, inæqualis, venis circumcirca turgidis quasi inflammatus; Adhæc si talis Tumor sit in parte suspecta, in Mammis puta, Labiis, Naribus, Lingua, aut Pudendis, de Cancri præsentia vix amplius dubitatur. Dein à Scyrrho distinguitur imprimis *Dolore*: etenim verus Scyrrhus indolens est, Cancer autem continuò dolorem facit; atque tum Schyrrhum in Cancrum degenerare conjicimus, quum

Signa hujus Affectus Diagnostica.

quum incipiat acriter dolere. Verum Cancer Exulceratus cognoscitur facile, ex Ulceris fœditate, labiis crassis, tumidis, inversis, lividis, inæqualibus, erosis, saniem seu potius ichorem fœtidum & copiosum eructantibus, acriter dolentibus, atquè sanguinem frequenter fundentibus.

Prognostica. VII. Cæterum Cancer, sive sit non Ulceratus, sive sit Ulceratus, gravis est morbus, atque perniciosum malum, tum ratione symptomatum, tum causarum, difficiliorisque curationis; hic tamen illô longè gravior est affectus, quod confirmat Hippocrates *Sect.* 6. *Aphor.* 38. „ Quibus Cancri „ Occulti adsunt, non curare melius; curati enim citius in„ tereunt, non curati longiori tempore vivunt. Ratio est; quod Cancri non Exulcerati, impositis medicamentis facilè exacerbari, hinc exulcerari queant.

Incipientem Cancrum se curasse affirmat Galenus *libr.* 2. *ad Glauconem.* Sed quum in molem creverit insignem, citrà Cheirurgiam non esse sanabilem; hujus quippe mali tanta ferocitas, tantaquè sævitia, ut vehementissima quæquè respuat medicamenta; quin illis irritetur potius, & excandescat, quam ulla ratione curetur: hinc detestabile nomen, *Noli me tangere*, sortitum est malum hoc, quod intactum relinquendum sit, & curâ tantum palliativâ curandum.

Medendi Methodus. VIII. Ad *Curationem* itaquè *hujus Affectus* quod attinet; abstineat in primis Ægrotans ab iis omnibus, quæ humorem acido-acrem, & austerum generare, atque in corpore augere possunt. Dein istiusmodi humor, Antecedens Cancri Causa, è corpore educatur *Purgantibus Medicamentis* per intervalla exhibitis. Interim *Phlebotomia*, si nihil contraindicet, quoque celebretur. Præterea in mulieribus Menstrua, si sint suppressa, provocanda. Hæmorrhoidum fluxus, quibus fuit familiaris, promovendus: nec non aliæ Evacuationes Suppressæ excitandæ: viscerum obstructiones reserandæ, ut sic Acidi & Austeri generatio, quantum quidem possibile, prohibeatur.

Cura Cancri Chirur- IX. At verò *Cura Cancri Cheirurgica* duplex est. Una Fucata, seu Palliativa. Altera Vera, seu Legitima. *Cura Pal-*

Palliativa Topica tantum applicat Medicamenta ad inhibendum Mali impetum. Sed *Legitima* consistit in extrahendo, tollendoquè omni eo, quicquid est cancrosum in parte affecta. Atqui scitè hîc animadvertit Hildanus *Cent.* 6. *Observ.* 81. nullum ferè affectum hodiè in Cheirurgia occurrere, in quo majores committuntur errores, quam in curando Cancro. Dum enim vident Tumorem durissimum, Curationem adhibere volunt Methodicam, ideoquè Medicamenta imponunt Calida, Humida, Emollientia; & quam periculosa Hæc sint in curando hoc morbo, quotidiana docet experientia, & exemplis confirmat Hildanus *Cent.* 1. *observ.* 89. Enimverò Pharmaca Emollientia atque Pus Moventia si imponantur, magis utiquè excitant, & acriorem reddunt humorem cancrosum, ut tandem omnia exulceret, erodatque. Et quoniam vicinæ partes ab Emollientibus admotis relaxantur simul, atque dilatantur, facilè deinde dispergitur, vicinasquè partes invadit illa acrimonia; quæ est fermenti adinstar, quod sanguinem, lympham, aliosquè humores inficit, & sibi similes, *hoc est*, acres ac austeros reddit: quapropter Hippocrates meritò hocce suum decretum Posteris reliquit *Aphor.* 38. *Sect.* 6. *Quibus cancri occulti nascuntur, non curare præstat*: quod intelligendum de Curatione Methodica, quæ Contrariis perficitur; nequaquam de Sectione vel Ustione; quæ sola, ut Galenus testatur, sunt Cancri Remedia. *Curati enim subitò intereunt*; scilicet per imposita Emollientia, quæ protinus exasperare solent Cancrosum Tumorem. *Non Curati verò diutius vivunt*; nimirum Curatione Methodicâ, per Topica Emollientia atque Pus Moventia; sed institutâ solummodo Palliatione.

gica qualis esse debeat.

X. Igitur Occulti Cancri, si penitus exscindi nequeant, non Methodicâ, sed Palliativâ tantum Curâ sunt tractandi, ne exulcerentur. Cancer namquè Occultus latet sæpè diu sine offensa: sed irritatus exedit cutem; eâquè sive spontè, sive curantis imperitiâ, adapertâ, coërcetur deinceps nullis repagulis; sed instar sevientis feræ, depascitur quicquid obvium. Et quo liberius exhalet vapor

Cancri Cura Palliativa.

T illi

illi inclusus; eo impensius quoquè affluit humor, tumorem adaucturus. Ad cujus intima siquidem penetret circumfluus äer, à tunicis antea exclusus, insequitur ilicò & major putredo, & uberior partis affectæ luxuries. Blanda quippe remedia ut nihil prosunt, sic nocent summè acria: & quò plus puris, eò penitius descendit virus; seca itaquè maturè, vel blandire prudenter. Et si lubet, audi C. Celsum, qui *lib.* 5. *cap.* 28. hæc habet: „Pleri-„què nullam vim adhibendo, qua tollere id malum ten-„tent; sed imponendo tantum lenia medicamenta, quæ „quasi blandiuntur; quo minus ad ultimam senectûtem „perveniant, non prohibentur. Ita scribit Hildanus *Cent.* 3. *observ.* 86. Matronam cancro occulto in dextra mamma per quadraginta annos laborasse, absque dolore, & ullo incommodo. Et refert Amplissi. *Tulpius Observ. Med. libr.* 1. *cap.* 47. quandam in sinistris temporibus quinquaginta amplius annos durum ac inæquale carcinoma, sine ullo ulcere, ullavè gravi noxa tulisse. Cui post tot annos exulceranti, cum levamine imponebatur hoc Ceratum,

℞. *Olei Rosacei* ℥ij. *Ceræ Albæ.* ℥vj.
Plumbi usti ac loti ℥ß.
Oleum cum Cera liquefiat, & addito Plumbo agitentur sex horas in mortario plumbeo, ut fiat Ceratum.

Ejus loco & hoc applicari potest,

℞. *Olei Rosacei* ℥viij.
Teratur in mortario plumbeo, cum pistillo plumbeo, donec crassescat, & plumbi colorem acquirat; tunc admisceantur exactè
Cerussæ, Lithargyri an. ℥j. *& detur usui.*

Enimverò ulceratum cancrum, etsi non attingendum plurimi existimant, cum tamen inhumanum sit, Ægrum etiam tali morbo laborantem deserere, Palliativâ Curâ mitigare conemur: qua saltem detur opera, ne Phagadæna facilè proserpat, dolorquè ut leniatur, atquè minore cum molestia vitam ducere possit Patiens. Hoc efficiunt Medicamenta, quæ imposita moderatè siccant, atque Acidum & Austerum imbibunt, edulcorant. Talia sunt,

quæ

quæ nunc propoſuimus. Et ſcribit inſuper Ampliſſ. Tulpius, *loco citato*, ſe feliciter cancris ulceratis admoveri vidiſſe *pulverem concinnatum ex Plumbo liquefacto, cum Mercurio Vivo*; quod Medicamentum *Amalgama Mercurii* dici conſuevit.

Aquapendens, Chalmetæus, & Alii pro Cancro ſive non ulcerato, ſive ulcerato, miris laudibus extollunt *Unguentum de Ranis viridibus*, cujus næc eſt deſcriptio.

℞. *Ranas Virides, in aquis puris degentes; eas conjicito in vas fictile vitreatum, multiſquè exiguis foraminibus in fundo pertuſum, illarumque ora Butyrô impleto; hinc vas, ne quid exhalet, lutô diligenter oblinito, cui alterum effoſſâ terrâ concluſum ſupponito, ignemque in ambitu accendito; dein Oleum, ſeu Liquorem ſtillantem colligito, atquè cum Ranarum pulvere exactè miſceto, pro Linimento.*

Sunt, qui *Aquam Cancrorum Fluviatilium* hîc commendant.

Alii *Oleum è Cochleis deſtillatum* laudant.

Nonnulli *Aquam Ranarum* miris modis prodeſſe ſcribunt, cujus deſcriptio apud Hildanum *libr. de Gangrana & Sphacelo Cap.* 19. ità habetur.

℞. *Ranas Aquatiles, eaſquè ſuſpende in Cucurbita Vitrea, ita tamen, ne fundum attingant, neque comburantur, & Aqua extillans gravem odorem acquirat. Accenſo igne Aquam in arena clementer extrahe, ac ad uſum reſerva. Interim ne removeatur ignis, priuſquam omninò exſiccatæ fuerint Ranæ, nec ulla amplius extillet Aqua.*

Scultetus *poſt Armament. Cheir. Obſerv.* 56. ad Cancrum Occultum, & Ulceratum laudat *Ceratum Oxylæum*, & *Linimentum Simplex, in mortario plumbeo agitatum*; quorum deſcriptiones tradit *Obſerv.* 52.

℞. *Olei Communis Veteris* ℔j. Ceratum Oxylæum.
Aceti Vini
Lithargyri an. ℔ß.

Miſceantur ad ignem lentum; donec Cerati acquirant conſiſtentiam.

℞. *Succi Solatri,* Linimen-

tum Simplex.

Olei Rosacei an. ℥xx.
Coq. s. a. ad consumptionem succi, tunc add.
Cerussæ, Lithargyri an. ℔j.
M. S. A. in formam Unguenti.

Ex his nunc sequens componit,

℞. *Cerati Oxylei, Linimenti Simplicis an.* ℥j.
Olei Myrtini ℥ij.
Misceantur diu in mortario plumbeo, pro Linimento.

Cancro Occulto imponi quoquè potest hoc Emplastrum;

℞. *Emplastri Diapompholigos* ℥j.
Plumbi Usti ʒiß.
Argenti Vivi extincti ʒß.
Misceantur exactè, & fiat in corio Emplastrum.

Vult Paræus, ut Cancro non ulcerato imponatur *Lamina Plumbea, Argento Vivo illita.*

Refert Petrus de Marchettis *Observ. Chirurg.* 29. se cancrum nasi exulceratum curasse *Unguento Albo Camphorato, in mortario plumbeo ducto*, nullo alio adhibito remedio. Atquè sic horum, similiumvè medicamentorum usu cancer non Ulceratus, atquè Incipiens aliquandò curatur: Ulceratus verò ad multos annos eodem in statu servatur.

Cura Cancri Legitima.

XI. Equidem Cheirurgia omnibus palmam præripit ad eradicandum Malum Cancrosum; eaque hujusmodi tumorem, tum in principio, tum in augmento, exscindere, ac sectione peritâ penitus auferre potis est. Hinc Avicenna Cancros minores radicitus exscindit, crassioremque sanguinem, factâ sectione, circumquaquè exprimit, locum postea actuali cauterio inurens, ut mali cancrosi reliquiæ porrò absumantur, membrum corroboretur, & hæmorrhagia sistatur.

Igitur detestabile hocce Malum si manum Cheirurgi efflagitet; ac subire potius vitæ periculum, quam miserè semper vexari, consultum ducat Ægrotans; Affectus erit considerandus, ejusdemquè locus, num commodè Sectio institui possit. Tunc enim comprehendendus totus Tumor, qui latô & acutissimô cultrô, quam celerrimè & promptissimè fieri poterit, radicitus amputandus est. Non

autem

autem dissecta vasa sunt adurenda; sed imponenda potius Medicamenta Sanguinem Cohibentia.

Sed Cancrum Sectione etiamsi benè Curatum, anno aut biennio post, in loco viciniore sæpius reverti, praxis docet quotidiana. Nihilominus tamen non semper contingit, ut idem Malum revertatur; atqui curatus aliquando manet hic morbus. Videantur C. Celsus *Libr.* 5. *Cap.* 28. & Hildanus *Cent.* 3. *Observ.* 87.

XII. Nonnulli Cancrum Extirpandum censent admotis Causticis: sed in re ejusmodi, quæ acria medicamenta repellit, iisquè irritatur, ea curandi ratio dubia est, & periculosa, uti scitè ait Pigræus *Prax. Cheirurg. libr.* 1. *cap.* 22. Et Hildanus *Cent. Epistol.* 40. hac de re sic scribit: „ Extirpatio quæ fit Cauterio Actuali, vel Medicamentis „ Escharoticis, sive quovis simili Medicamento Erodente, „ mihi suspecta est, quia experientia docuit, cancrosa „ ulcera hujusmodi remediis exacerbari, atque pejora „ fieri.

Sectionem verò, & manum Cheirurgi si renuant Ægri, vel non admittat Tumor ob profunditatem, vel exulcerationem; *Cura* tantum *Palliativa* ob vitam feliciorem, & ne malum, ulterius serpendo, partesquè erodendo, majorem inferat dolorem, instituatur; de qua abundè nunc dictum est.

CAPUT XXIV.

De Polypo.

I. Polypus est Excrescentia Narium Carnosa, ab Osse Ethmoide ferè orta; viz. ex carne illa laxa & fungosa, quæ nares intra latitat, & spongiosa narium ossa opplet. Dicitur autem *Polypus*, ut ait Galenus, à carne Polypi Marini, quam substantiæ suæ proprietate refert. Etenim mollis & lubrica hæc caro est, coloremque, ut piscis ille, alium atquè alium habet, pro natura humoris, è quo gigni- Polypus quid sit.

gignitur. Et, quod Paulus Ægineta addit *libr. 6. cap. 25.* ſicut Polypus venatorum manus pedibus ſuis præhendit; ità hæc excreſcentia radice, tanquam pediculo uno, vel pluribus, ſeſe ità naribus affigit, ut Ægro & reſpirationis, & loquelæ expeditum uſum adimat. C. Celſus *libr. 6. cap. 8.* Polypum eleganter ità deſcribit: „ Caruncula eſt modo alba, modo ſubrubra, quæ narium oſſi inhæret, & modo ad labra pendens, narem implet, modo retrò per foramen id, quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit, adeo increſcit, ut poſt uvam conſpici poſſit, ſtrangulatquè hominem, maximè Auſtro vel Euro flante; fereque mollis eſt, raró dura: eaquè magis ſpiritum impedit & nares dilatat, quæ fere καρκινώδης eſt; itaquè attingi non debet.

Polypi Definitio, & Modus fiendi exponitur. II. Igitur POLYPUS eſt *Caruncula mollis in naribus orta, ex radicibus plerumquè tenuibus pendens, & in latum ſeſe pandens, & nunc è naribus propendens, vel eas certè implens, nunc etiam in palatum deſcendens.* Enimverò narium intra cavitatem Polypus, *hoc eſt*, Fungoſa hæc Caro, è ſpongioſis narium tubulis enaſcitur, tum loquelæ, tum reſpirationis difficultatem inducens; quotieſcunquè è cerebro per oſſa cribriformia in narium interiora tranſmittitur viſcidus, glutinoſus, ſimulquè acris humor; qui fungoſam hanc carnem implet, erodit, & ultrà excreſcere facit. Inſuper ex Ulceribus malè curatis; item ex Caſu, ſimilive de cauſa, qua hæc narium caro conteritur, vel aliter læditur, Malum hoc frequenter oriri ſolet.

III. Sed duplex vulgò cenſetur Polypus. Vel enim turundæ formam refert, & *Sarcoma* dici conſuevit: vel ramulis variis ad oris interiora, aut naſi exteriora ſeſe extendit, atque *Polypus* propriè vocatur.

Prognoſis. IV. Cæterum Polypus, ſi mollis fuerit, & albicans, & doloris expers, facilius Curationem admittit: difficilius verò, ſi rubicundior: nunquam, ſi lividus, nigricans, aut fœtidus; utpote Cancro cognatus. Quantò quoquè profundius hæret Polypus, tantò eſt periculoſior.

Polypi Cura. V. Curandi autem Polypum Ratio ſatis difficilis eſt. Ejus

Ejus incremento per initia, quantum fieri poteſt, obſiſti debet. Sed factus, confirmatuſquè Polypus (ſive is exulceratus ſit, ſive non) auferri & exſtirpari oportet, ſi ipſius radix ſeu pedunculus comprehendi inſtrumento conveniente queat.

VI. Igitur tentetur primum, poſſitne Incipiens Polypus per admota Medicamenta tolli. Quem in finem varia proponuntur: Mitiora viz. quæ partim adſtringunt, partim exſiccant: vel Erodentia ſeu Eſcharotica. Inter hæc meritò laudatur *Pulvis Vitrioli Calcinati*, Chymici *Caput Mortuum* ſeu *Colchotar Vitrioli* vocant.

Scribit Pigræus *Prax. Cheirurg. libr. 5. de Ulceribus cap. 9.* præſtantiſſimum ad tollendam carnis hujus ſuperfluitatem remedium eſſe *Pulverem Sabinæ*: quod ſi tertia pars *Ocræ* illi admiſceatur, majoris efficaciæ fore putat. Quibus Remediis ſanè corrugatur magis, quam aperitur Polypi tunica. Nec penetrat hic Pulvis per anguſtiam prope naſi finem, ab excreſcentia hac obturatam.

Barbette hoſce proponit pulveres,

℞. *Cort. Granatorum, Flor. Balauſtiæ an.* ℥j.
Cadmiæ Foſſilis ℥ij. *Antimonii Crudi, Croci Martis an.* ℥ß.
Maſtichis, Myrrhæ, Lithargyri, Lapidis Magnetis an. ℥j.
M. F. Pulvis ſubtilis.

℞. *Aluminis Uſti, Balauſtiæ, Boli Armeni an.* ℥ij.
M. F. Pulvis ſubtilis.

℞. *Vitrioli* ℥ß. *Gallarum, Aluminis, Cort. Granatorum an.* ℨij.
Myrrhæ Rubræ, Ariſtolochiæ Uſtæ an. ℨj.
M. F. Pulvis ſubtilis.

Idem teſtatur, ſe Polypos radicitus extirpatos vidiſſe *Aquâ, cui incoctus Mercurius Sublimatus.*

Haud ſecus Joannes de Vigo *Cheirurg. libr. 2. cap. 5.* laudat *linteum diſcerptum cum Mercurio Sublimato Aqua* ſequenti modo *incoctum, ac iterum exſiccatum*; quod dein *Aquâ Plantaginis* rurſus madefactum Polypo admoveatur, & bis quotidiè renovetur.

℞. *Filorum Diſcerptorum panni linei veteris* ℥ij.
Medullæ Panis Albi ℥iij. *Mercurii Sublimati* ℥ß.

Aquæ

Aquæ Rosarum, Plantaginis an. ℔j.
Coq. in Vase Stanneo ad consumptionem dimidii, dein fortiter linteum carptum exprimatur, & in furno siccetur.

Platerus *Observ. Med. libr.* 3. acriora adhuc proponit remedia. Atque bis, terve de die cum penicillo Polypo admovet *Oleum Vitrioli*, vel hunc liquorem,

℞. *Olei Vitrioli* ℈j. *Aluminis Usti* ʒj.
Aquæ Plantaginis ℥j. *Misceantur.*

Vel

℞. *Mercurii Sublimati* ʒj.
Coq. in Aqua Fabrorum ℥iij. *ad consumptionem medietatis, add. Olei Vitrioli* ℈ß. *Aluminis Usti* ʒj.
Misceantur.

Dein Unguentum hoc cum petia naribus intrudit, & Polypo admovet,

℞. *Unguenti Ægyptiaci* ℥ß.
Pulv. Gallarum, Cort. Granatorum an. ʒß.
Olei Vitrioli ℈j. *Misceantur.*

Sed rarum valdè est, Medicamentis Polypum tollere. Et verè docet Julius Cæsar Arantius *lib. de Tumor. pr. nat. cap.* 21. admota medicamenta pro Curando Polypo plus molestiæ, quam utilitatis adferre. Adhæc Caustica, & Escharotica, fungosam hanc carnem profundius erodendo, Diathesin Cancrosam facilè accersunt. Idem esto judicium de *Cauterio Actuali:* nihilominus tamen Obstructionem utriusque naris à Polypo Spurio, Ejus opê feliciter se sanasse, refert Petrus de Marchettis *Observ. Cheirurg.* 27.

VII. Si ergò Mitiora Adstringentia, & Exsiccantia pro Polypo Curando nihil adferant emolumenti, ad Cheirurgiam seu Manualem Operationem deveniendum; quæ genuina & certissima est Polypum curandi ratio. Atquè in hac Polypi per Cheirurgiam Cura monet C. Celsus *libr.* 7. *cap.* 10. oportere sursum per nares immittere ferramentum acutum, in modum spathæ factum, & ipsum Polypum ab osse liberare, adhibitâ diligentiâ, ne subjecta cartilago lædatur, quia difficilis succedit curatio. Ubi Polypus abscissus est, unco ferreo extrahendus; tum implicitum linamen-

namentum, ad ſupprimendum ſanguinem, imponendum; hinc purgandum; & deniquè pinnâ impoſitâ medicamento cicatricem inducente obductâ, ſanandum.

Paulus Ægineta vult, ut, Ægro collocato in ſedili adverſus ſolis radios, Chirurgus ſiniſtrâ manu narem aperiat, & dilatet; dextrâ verò ſpatulâ ad id factâ, in myrtacei folii modum acutâ, orbiculatim polypum præcidat; illic acie ferramenti impoſitâ, ubi naribus coaluit; poſtea inſtrumento in oppoſitum converſo, ipſius manubriolo ſuccisam carunculam foras eximat; idquè toties efficiat ſecando, & eximendo, quouſque totus polypus fuerit exemptus. Judicat verò totum eſſe exemptum polypum, ſi reſpiratio per nares libera, & ſine obſtaculo recurrat, ſiquè vox ſeu loquela concinna ſequatur.

Aquapendens novum proponit Inſtrumentum, quo utitur pro extrahendo Polypo; id quod apprehendit, ſimulquè præcidit, & foras trahit. Sed ineptum huic operationi cenſemus hoc inſtrumentum; quippe quod radicitus Polypum non evellit, ſed radicem propè fungoſam hanc carnem exſcindit; quæ idcircò velocius poſtmodum ſolet repullulare. Verum ſumendum potius Ferramentum, vulgò *Roſtrum Corvinum* dictum, nec quicquam ſecandum; ſed ejus ope Polypus firmiter apprehendendus, atquè hinc inde vertendus, ut illius radix frangatur, & integra evellatur caro fungoſa.

Quod ſi poſt Polypi extractionem, fluxio ſanguinis ſupervenerit, illi medendum eſt, ut cæteris ſanguinis ex naſo fluxionibus; medicamentis viz. adſtringentibus naribus impoſitis.

Exemplum Polypi admirandi, utramque narem cum ſpiritu difficili, & continuô ſuffocationis metu obturantis, atquè in faucibus deindè extracti, videri poteſt apud Ampliſſimum Tulpium *Obſerv. Medicar. libr.* 1. *cap.* 26. Inſuper de Polypo, ejuſdemque Curationis modo, conſulatur Jobus Meekeranus *Obſerv. Cheirurg. cap.* 10. 11. 13.

CAPUT XXV.

De Epulide, & Parulide.

Epulis.

I. Uemadmodum Laxa, Fungosaque intra Nares excrescens Caro *Polypus*, ita *Hypersarcosis* seu *Carnea Gingivarum circum Dentes Excrescentia* EPULIS dicitur. Hæc vehementer aliquandò increscit, atquè augetur, ut adeò & loquendi, & manducandi adimat facultatem: viscidam, tenacem, ac fœtidam effundit Salivam, & non rarò in Cancrum quasi degenerat.

Unde oriatur.

II. Solet verò Affectus hic ex *Scorbuto* semper oriri. Enimverò sanguis labe scorbuticâ infectus, recrementa sua acri-salina tum per arteriolas, tum per vascula salivalia, in Gingivas quoquè deponit; quæ laxam, fungosamquè Illarum Carnem erodunt, hinc & corrumpunt sæpè, ut Dentes stabilire nequeat; aliquandò verò Erosam Gingivarum Carnem ultrà excrescere faciunt, adeòque *Epulidem* causant: quæ idcircò in Norvegia, aliisquè Septentrionalibus Regionibus, ubi Scorbutus Endemius est Morbus, admodum frequenter contingit.

III. Refert Paræus *Chirurg. libr. 7. cap. 4.* sæpius se observasse, carnosam hujusmodi excrescentiam in cartilagineam, & osseam vetustate induruisse: quapropter quam celerrimè fieri poterit, *Curationem Hujus* aggrediendam esse suadet. Igitur exilis quum sit Epulis, tentanda Ejus per Medicamenta Curatio; atquè Universalibus, ut in Scorbuti Cura fieri solet, haud neglectis, Topica adhibenda sunt Exsiccantia & Adstringentia; viz. *Aluminosa*, aliaquè *Antiscorbutica.* v. gr.

Curandi Ratio.

℞. *Aq. Plantaginis, Salviæ, Antiscorbuticæ,*
Vini Albi Gallici an. ℥iß.
Aluminis Crudi pulver. ʒij.
Aquæ Cinamomi ʒiij.
Misceantur pro Oris Collutione.

Sed

Sed Medicamentis si tolli nequeat hic Gingivarum Tumor, quam citissimè Filô, vel Cultrô abscindatur, ne præter modum induretur, vel in Cancrum abeat. Ubi verò abscissa est Epulis, Ægrotans frequenter os colluat, atquè Gingivas fricet præscriptâ nunc Oris Collutione, vel simili.

IV. Nascitur quoque in Palato Tumor ex viscosa & acri materie, quæ Os inter & Membranam hærens, illud non rarò putrefacit, atquè corrumpit, hinc Ulcus grave excitat. Tumor hic PARULIS dici consuevit, atquè contingit ex *Saliva præter modum acri & salsa, simulquè glutinosa*; quæ per exiles Palati ductus prodiens, & ob suam ipsius visciditatem membranæ poros transcolari nequiens, adeoquè inter Os & Membranam subsistens, Tumorem hunc producit. Qui ut *Curetur*, diffcissa *pinguis Carica* apponatur; hinc quamprimum, non expectatâ suppuratione, sectione latâ & profunda, ad os Palati usquè, incidatur, & acris, viscidus, nec non subcruentus humor exactè exprimatur: secus enim subjectum os facillimè corrumpitur, oriturquè fistulosum, ægrequè sanabile ulcus. Facta verò sectione, evacuatoquè concluso humore, absquè medicamentorum ope, sola *Saliva* aperturam sanat. Parulis.

CAPUT XXVI.

De Ranula.

I. NOnnunquam sub Lingua, prope ejus Vinculum seu Ligamentum, Tumor oritur, Græcis βάτραχος, Latinis *Ranula* dictus, quod hoc Sublinguali Tumore correpti coaxando magis, quam loquendo mentis sensum enunciare videantur. Est autem RANULA *Tumor mollis, laxus, muci plenus, sub Lingua prope ejus frenulum subsistens, atquè loquelæ libertatem adimens.* Enimverò tumore hoc aperto mucus prodit, ovi albumini colore & consistentiâ non multum absimilis. Et scribit Aquapendens, se ali- Ranula quid sit.

 quandò

quandò hujusmodi tumorem vidisse adeò ingentem, ut omnes fermè oris partes labefactarit. Equidem errat Ille, quando Meliceridis speciem hunc Tumorem esse putat; quum non eadem in Hoc, atquè in Meliceride contineatur materies.

Unde oriatur. II. Circa *Causam verò hujus Tumoris* Veteres omnes, cum Medici tum Cheirurgi, quibus latuit vera Organorum Salivalium structura, perperam ratiocinantur, sanguinem accusantes crassum & terrestrem; seu, ut loquuntur, humorem tartareum in venis sub lingua coacervatum; aut pituitam, lentumque humorem è cerebro eò stillantem, partibusquè hisce infixum. Sed, repertis ac palam ostensis Organis Salivæ Generationi & Excretioni dicatis, potius dicamus, *oriri Ranulam à Saliva nimis acri, simulquè viscidiore*, quæ per inferiores ductus salivales erumpens, atquè ob suam ipsius viscidıtatem extrema ipsorum orificia liberè permeare nequiens, hinc sub lingua propè ejus ligamentum subsistens, hunc ibidem Tumorem, ingenti cum dolore, excitat.

Medendi Methodus. III. Sed ut tollatur Sublingualis hic Tumor, Multi laudant Pulverem, quo identidem Ranula fricetur. ex. gr.

℞. *Pyrethri, Zinziberis an.* ℥j.
Salis Communis, Gemmei an. ℈ij.
Rad. Iridis, Hermodactyli an. ʒß.
Origani, Calamenthæ, Mastichis an. ℈j.
M. F. Pulvis.

Ex *iisdem in Aqua & Vino decoctis* Oris Collutio fieri potest.

Avicenna extollit *Origanum*, *Cortices Granatorum*, & *Sal*, quibus mixtis & pulverisatis Ranula fricetur. Veruntamen hisce, aliisque Medicamentis, quæ passim apud auctores describuntur, raro admodum Curatur Ranula, vixquè Ea Sanatur, nisi Cheirugiâ.

Paræus *Cheirurg. libr. 7. cap. 5.* Vigierius *Cheirurg. libr. 1. cap. 36.* & Alii, Tumorem hunc Sublingualem aperiendum censent *Actuali Cauterio*, hinc materiem intus contentam educendam, ne malum revertatur.

Alii

Alii *Acum per tumorem transmittunt, atquè vulnus deinceps cum Scalpello dilatant*, ut conclusus humor effluat; quo effuso, cum Aqua Mulsa gargarisare jubent, quam & per siphunculum in apertum Tumorem immittunt, ac Ulcus tandem legitimè claudunt. Sed quoniam contentus in hoc Tumore humor nimis viscidus est, & tenax, quam ut per exiguam hanc aperturam possit evacuari; ideo cum Fernelio, multisque aliis, *legitimam hujus Tumoris Curationem* esse puto, ut *Ranula Scalpello utrinquè aperiatur*, & quidem sectione latâ & profundâ, quæ citrà periculum fieri potest: ubi verò humor effluxerit, & ultrà expressus sit, sæpius os colluatur *Hordei Decocto cum Melle Rosaceo, tantillo addito Salis Prunellæ*, donec nihil amplius humoris in loco affecto reliquum sit.

Nigra autem, vel Fusca, & Dura Ranula, quæ Cancrosa est, attingi non debet.

CAPUT XXVII.

De Aneurismate.

I. ANEURISMA (quod Barbaris depravatâ voce *Emborisma*, & *Mater Sanguinis* dicitur) est *Arteriæ Dilatatio*: seu potius, *Tumor tactu mollis, pulsans, digitis cedens, ab Arteriæ tunicæ interioris quidem apertione, exterioris verò dilatatione ortum habens.* Vel dicatur, *Tumor præter naturam, pulsans, indolens, digitis facilè cedens, at iterum illicò sese extendens, ortus ab interna Arteriæ tunica dehiscente, cæteris dilatatis.* Enimverò Arteriæ tubus quum quatuor distinctis conflectur tunicis, uti nunc palam est; viz. *intimâ nerveâ, secundâ musculari, tertiâ glandulosâ*, & *extimâ vasculosâ*, si contingat internam hanc tunicam nerveam rumpi, sanguis in tunicam muscularem, & ei proximas illabitur, quæ propter teneritudinem mox extenduntur, hinc fit Tumor ille Pulsans, qui *Aneurisma* vocatur.

Aneurisma quid sit, & quomodo fiat.

II. Hæc verò interioris Arteriæ tunicæ apertio, & exteriorum

teriorum

teriorum dilatatio, quæ *Proxima* eſt *Aneuriſmatis Cauſa*, originem ſuam debet ſanguinis impetui vehementi; externæ etiam cuilibet vehementiæ arteriam nimium diſtendenti; nonnunquam & Cheirurgi imperitiei, arteriam pro vena, vel ſimul cum vena ſecantis; nec non vulneri arteriæ quovis modo inflicto: tunc enim exterioribus tunicis, utpote mollibus, iterum coaleſcentibus, atqui internâ tunicâ duriore propter pulſationem continuam manente apertâ, per aperturam ſanguis erumpit, qui exteriores ſimul cum ſuperſtrata cute extendens, Pulſatilem hujuſmodi Tumorem excitat.

Objectio. III. Attamen contra hanc ſententiam plures ſeſe opponunt, contendentes Aneuriſma non fieri ex Arteriæ interna tunica dehiſcente, & exterioribus dilatatis; ſed ex integro Arteriæ canali diſrupto, hinc cruore muſculos inter, aliaſve partes effuſo, qui ex viſcidioribus ſui particulis ſibi ipſi pelliculam generat, in qua continetur. Audi quæſo Cl. van Horne, qui *Microtechne Sect.* 2. *Part.* 1. §. 35. hæc habet: „Nunquam ſanè potui concipere, quomodo ruptâ internâ & craſſâ arteriæ tunicâ, integrâ remanente externâ tenuiſſimâ & aranearum telis ſimili, „Aneuriſma poſſet generari, cum ejuſmodi tunicarum diſtinctio omninò ſit à rei veritate aliena. Sed duplicem „agnoſco generationis modum, unum à cauſa externa, alterum ab interna: externa eſt vulnus arteriæ ab imprudente Chirurgo factum; conſolidatur enim ſuperficietenus arteria, ſed non tam firmiter, quin ſanguis impetuosè irruens in imbecillem tunicæ partem, eam in tumorem non attollat: interna cauſa eſt apertura ſeu anaſtomoſis arteriolæ, è qua ſanguis egrediens in ſpatium ſeu „interſtitium muſculorum, denſatur in thrombum, qui „ſenſim adauctus, magiſquè per moram excoctus, in „carniformem maſſam tranſit muſculis haud abſimilem, „quæ & reperitur concava, & in ſui centro copiam nigri concretique ſanguinis continet. Haud ſecus Platerus *prax. med. tom.* 3. *cap.* 3. & Dodonæus *rarar. obſerv. med. cap.* 57. mediæ cuidam inſtiterunt viæ, ut non ſemper ex ſola

ſola arteriæ dilatatione, ſed frequentius à manifeſta aliqua ejuſdem apertione Aneuriſma generari arbitrati ſint. „Tunc enim, *ait* Platerus, ſanguis tenuis & ſpirituoſus „ex arteria erumpens, cutem in tumorem attollit, illic-„què ſinum ſibi format, in quem arteriæ eo ferè modo, „quo arteriæ in ſinus craſſæ membranæ cerebri naturali-„ter ſeſe exonerare ſolent, præternaturaliter ſanguinem „cum ſpiritu in diaſtole effundendo, & in ſyſtole in ſe „rurſum rapiendo, pulſationem in Aneuriſmate efficit. Sed non conſiderant hi Viri, quod ſanguis in Aneuriſmate contentus non corrumpatur, nec unquam Apoſtemata faciat; cum alioquin ſanguis copioſus extra vaſa in partes effuſus ſemper corrumpatur, ac Inflammationem & Apoſtemata generet, ſecundum Hippocratem *Aphor.* 26. *ſect.* 6. „Si in ventrem ſanguis effuſus fuerit præter naturam, ne-„ceſſe eſt ſuppurari. Præterea ſanguis extravaſatus ſibi membranas inveſtientes generare nequit, at quamprimum putreſcit. Objectionis Solutio.

IV. Igitur cenſemus, Aneuriſma non oriri ex arteria omnimodè diſrupta, verum dilatata ſolummodò: dehiſcente nimirum tunicâ vaſis illius internâ, ſanguis pulſione in tunicam muſcularem, aliaſquè proximas impingens, eas magis magiſque dilatat, in iiſque quaſi in ſacco coacervatus tumorem producit, in quo manifeſta, imo ſæpè admodum moleſta pulſatio, nec non ſyſtoles ac diaſtoles reciprocatio ſentitur: qui tumor ſi diſrumpatur, vel ab imprudente Cheirurgo aperiatur, Ægrotans ob immenſam hæmorrhagiam, quæ cohiberi nequit, citiſſimè perit. Plura videri poſſunt apud Sennertum *prax. lib.* 5. *part.* 1. *cap.* 43. & Fabritium Hildanum *Cent.* 3. *obſerv.* 44.

V. Cognoſcitur verò, & ab aliis Tumorum generibus diſtinguitur Aneuriſma, quod Tumor hic cuti ſit concolor, ſenſim increſcat, atquè continuò pulſet; inſuper mollis eſt, & laxus, digitorumquè preſſioni plerumquè cedit, ſanguine in arteriam recurrente, unde mox rurſum effluit. Notant tamen Paræus, Barbette, & Alii, in Aneuriſmate interdum, ſi magnum ſit, nec pulſum percipi, nec Diagnoſis.

ſan-

sanguinem compressum ad interiora redire; atqui strepitum, quasi bullientis aquæ, hîc observari.

Prognosis. VI. Cæterum difficulter admodum Curatur Aneurisma. Equidem quod minus est, & recens, Curationem aliquandò admittit. Antiquum verò, & majus vix unquam Curatur, nisi unà cum membro, in quo occurrit, tollatur.

Aneurismatis Curatio. VII. Quoad *Curandi Rationem:* In Principio dum Aneurisma excitari animadvertimus, (subitò namquè non oritur, sed dehiscente internâ arteriæ tunicâ, sensim illa exteriorum tunicarum dilatatio fit) mox Adstringentia & Repellentia imponenda, ut impetus sanguinis compescatur, & arteriæ apertura constringatur. Eum in finem commodè imponatur *Emplastrum aliquod Adstringens*, ac dein firmiter superligetur *Lamina Plumbea*, si forsan rupta & dilatata arteria rursus coalescere & constringi possit.

VIII. Veruntamen hoc modo si non sanetur pulsatilis hic tumor, nequè incrementum ejus prohiberi queat, quin è contrario increscat, à multis duplex Cheirurgia commendatur. Una fit duarum acuum operâ, quarum altera arteriam rectà in longum pungit circa tumorem; altera verò obliquè in transversum eam secat, quas in crucis formam positas, & sibi propinquas filo circumdare oportet, suturæ umbilici adinstar, easquè firmiter vincire, & tamdiu ibi detinere, donec arteria penitus coaluerit. Altera Operatio Cheirurgica fit, quum arteriam detegendo, tum supra tum infra tumorem, illam prudenter à vena & nervo separant; deinde filo subtus transmisso, eandem tum supra, tum infra ligant & secant, ut in Varice; denique vulnus, ut artis est, curant. Videatur Paulus Ægineta *libr. 6. cap.* 37. Sed quis non videt, hanc Aneurismatis, per Manualem Operationem, Curam non solum crudelem valdè, sed & esse non sine maximo periculo, neque Ægrum sanare. Etsi namquè ligetur arteria; postquam tamen fila solvuntur, metus est, ne vel immodica hæmorrhagia, vel novum Aneurisma fiat. Quapropter tutius est, Tumorem hunc Vinculis saltem, & Emplastro,

nec

nec non Laminâ Plumbeâ constringere & comprimere, ut amplius augeri nequeat. Atquè hoc modo Aneurisma non rarò sanatur, uti videre est apud Amplissimum Tulpium *Observ. Medic. libr.* 4. *cap.* 16. & Hildanum *Cent.* 3. *Observ.* 44. Equidem si indies ità augeatur hicce Tumor, ut rupturam minetur, adeoquè Ægrotantis vita periclitetur, ultimum remedium foret, integrum membrum, cui inhæret Aneurisma, tollere: etenim partem aliquam perire præstat, quam totum hominem.

CAPUT XXVIII.

De Varicibus.

I. QUemadmodum *Aneurisma* Arteriæ, sic VARIX *Venæ præter naturam Dilatatio* est: in qua tamen non simpliciter dilatantur Venæ, sed & quodammodo intorquentur, subindequè ceu nodos quosdam contrahunt, & efformant nigricantes. Varix quid sit.

II. Accidunt autem Varices in variis corporis partibus: frequentissimè in cruribus; aliquandò in temporibus; nonnunquam in ima abdominis parte sub umbilico; quandoquè in scroto supra testiculos, qui tumor in specie κιρσοκήλη nominatur. Etiam in internis corporis partibus hujusmodi venarum tumores oriri possunt, atquè in pulmonis venis quondam Varices notavit Hippocrates. Nec mirum; venæ quippe ubiquè valvulis scatent, ad quas crassus & terrestris sanguis subsistens, ac continuò incrementum capiens, venarum tunicas (utpote teneriores) facilè distendere potest.

III. Equidem non semper Varices fiunt, quod crassior sanguis circa valvulas stagnans, venas ità extumescere faciat. Sed & Varices nonnunquam oriuntur, haud secus ac Aneurismata, cum intima venarum tunica disrupta sit, exterioribus integris, at solummodò dilatatis: Venæ namquè æquè ac Arteriæ quatuor donantur tunicis, te- Quomodo contingant Varices.

nuioribus licet, uti per ἰσχνείαν anatomicam palam nunc ostensum est.

IV. Enimverò haud infrequenter contingit, ut crassus ac terrestris sanguis, qui præ crassitie venas commodè pertransire nequit, circa valvulas subsistens, intimam venarum tunicam ibidem dehiscere faciat, unde magnam in latitudinem reliquæ distenduntur: atquè hinc fit, quod malum hoc melancholicis & hypochondriacis familiare sit, præsertim in cruribus, ubi ingentes nonnunquam observantur Varices. Meminit Lowerus *tract. de Corde cap*. 2. Varicis in crure, magni farciminis adinstar, circiter duas sanguinis libras continentis. Hildanus quoquè *Cent*. 4. *Obs*. 85. scribit de Varice Monstroso, longitudine spithamam, latitudine aut crassitie brachium æquante, ab ipso curato.

Diagnosis, & Prognosis. V. Porrò facilè cognoscuntur Varices, cum in membrorum, præsertim crurum, superficie turgentes venæ conspiciantur, atquè pars affecta aut livida, aut nigra appareat, & pressus tumor retrocedat, sed mox iterum revertatur.

Solent quoquè Varices plus molestiæ adferre, quam periculi.

Varicum Curatio. VI. Equidem ut Curentur Varices, cautè hîc procedendum: sanguis mittendus, corpus aliquoties purgandum, ac talis porrò instituatur Cura, qualis instituì solet in Affectione Hypochondriaca. Deinde Adstringentibus, Exsiccantibus, & Digerentibus Topicis Medicamentis, Fasciisquè & Ligaturis, quæ sanguinem superiora versus protrudunt, utendum. Atquè à Compressione, aliavè Externa Causa si intumescat Vena, Adstringens aliquod Emplastrum imponendum, & ad Partem Affectam firmiter ligandum, haud secus ac in Aneurismatis Cura fieri solet.

VII. C. Celsus *libr*. 7. *cap*. 31. duos proponit Curandi modos, quorum alter fiebat Ferramentis Candentibus, alter Excisione peragebatur. Sub Ferramento Candente adustus contabescit Varix ex Celso, & Ustio fit in Varice recto, aut simplici, transverso, & exiguo. Cutis superinciditur, tum patefacta Vena tenui & retuso Ferramento Can-

Candente modicè premitur, vitaturquè ne plagæ ipsius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile est; id interpositis ferè quaternis digitis per totum Varicem fit, & tunc Medicamentum superimponitur, quo adusta sanantur. Altera Chirurgia, quæ Excisione Varices Curat, cutem supra Varicosam Venam incidit, dein hamulo oras cutis excipit, & Scalpello Venam undiquè separat, cavetquè ne Scalpello Vena lædatur, quæ tum hamulo attollitur, & primum in uno, mox in altero extremo præciditur, evellitur, & foras trahitur. Similem ferè Varicum per Excisionem Curandi modum proponit Paulus Ægineta *lib. 6. cap. 28.* Sed hæ Antiquorum ad Varices Curandos Chirurgiæ adeò difficiles & crudeles sunt, ut unum tantum Cajum Marium, qui septies Romæ Consul fuit, stantem sibi extrahi passum fuisse Plinius auctor est.

VIII. Hinc Aquapendens *in Operat. Chirurg, de Varicum Chirurgia*, mitiorem proponit Manualem Operationem; viz. cutem Sectione latâ aperit, dein Varicosam Venam à circumjacentibus solvit partibus, ac supra & infra Filo duplicato Varicem firmissimè ligat, eundemquè aperit, & sanguinem effluere permittit. Sed de hac Aquapendentis Chirurgia scribit Scultetus *in Armament. Chirurg. Tab, 43.* se hunc operandi modum semel tentasse; sed errore Patientis, motu scilicet nimio (qui nullus esse debuisset) sequutam fuisse inflammationem, quæ Ægrum vehementer afflixit, & prohibuit, ut voto non potuerit respondere exitus. Atquè hoc famæ naufragium semel passus Scultetus, Varicibus in extremis Affectos, deinceps solis Topicis, Subtibialibus ex Pelle Canina confectis, tractavit.

IX. Atqui multi & variè complicati Varices si in cruribus existant, ac fasciis, ligaturis, similibusquè externis Curari nequeant, Scalpello sunt aperiendi; deindè compressione sursum deorsumquè factâ contentus sanguis exprimendus atquè vacuandus, hinc aliquot dierum imperatâ quiete, & convenientibus appositis medicamentis vulnuscula curentur.

CAPUT XXIX.

De Panaritio seu Paronychia.

I. INter Tumores haud immeritò à Cheirurgis refertur *Reduvia* seu *Paronychia*, quippe quæ in vicinia seu lateribus Unguium in Digitis generari consuevit: Latinis *Panaritium* nuncupatur, Nostratibus De Fijt / Germanis Der Wurm oder das Ungenade. Vulgus enim in ea est sententia, Vermem in illo Tumore latere, qui rodendo tantos excitat dolores, eumquè nominatum exasperari, ideoquè nominandum non esse.

Panaritium qualis sit Affectus.

II. Est autem PANARITIUM seu PARONYCHIA *Tumor in Digiti extremo, admodum dolens, ex acido-acri atquè ferino humore, tendines, nervulos, periosteum, imo os ipsum rodente, ortus.* Estquè duplex hic Affectus: Alter enim ad Unguis radicem nascitur, ac plerumquè in superficie duntaxat, cum nonnullo dolore. Alter verò profundior est, ad ipsum usquè periosteum, cum acerbissimo & acutissimo doloris sensu; isquè symptomata gravissima, febrem puta, syncopen, convulsionem, ulcus malignum, cariem, interdum & totius partis corruptionem infert.

Unde oriatur.

III. Igitur ortum habet hic Tumor ab humore acido-acri, & acri-salino, simulquè volatili, Aquæ Stygiæ haud absimili, præterquam quod hic multò volatilior sit; qui cum sanguine per arteriolas ad Digiti extremum, & quidem ipsum in periosteum delatus, immanem rosionem, hinc acerbissimum dolorem, simulquè ex continuò affluente sanguine Inflammationem excitat.

Diagnosis, & Prognosis.

IV. Signa verò quibus dignoscitur hic Affectus, sunt Tumor, Rubor, Dolor circa Unguem intolerabilis, qui continuò Ægrum affligit, atquè non rarò ob consensum partium nervosarum per totum brachium extenditur, & comitem habet febrem continuam, ac lypothymiam, &c. Cæterum quo peccans humor magis vel minus acris, ità

ità malum hoc mitius vel deterius eſt. Quandoquè os, digitus, tota manus corrumpitur, imò aliquando ex dolore mortuus fuit Ægrotans.

V. Sed quemadmodum de Cauſa hujus Affectus ſuperſtitioſas opiniones (viz. Vermem in hoc Tumore latere, qui rodendo tantos excitat dolores, &c.) Vulgus habet; ità & de Curatione: putat nimirum, ſi quis Tempore Verno Spermate Ranarum manus madefecerit, ac ſpontè ſiccari ſiverit, & poſtmodum Digitum hac inflammatione laborantem comprehendat, inflammationem ſedari. Alii Talpam vivam ſingulis annis manu comprehendunt, & pronunciatis conceptis quibuſdam verbis Talpam comprimendo occidunt, atquè hinc per totum annum Vermes iſtiuſmodi ſe occidere poſſe jactitant. Verum ut nugas haſce omittamus, genuinam Panaritii conſideremus Curationem. Medendi Methodus.

VI. In qua, Generalibus, Venæſectione ſcilicet, & Univerſali Purgatione haud neglectis, Affectus Digitus aliquamdiu foveri poteſt hoc vel ſimili Decocto,

℞. *Florum Camomillæ*, *Meliloti*, *Sambuci an.* Mj.
Seminis Lini, *Fœnigraci an.* ℥ß.
Coquantur S. A. in Lacte Vaccino.

Vel applicetur Cataplaſma,

℞. *Fol. Hyoſciami*
Flor. Anethi, *Sambuci an.* Mj.
Sem. Lini, *Papaveris an.* ʒiij.
Farinæ Althææ ℥iß.
Coq. in Lacte Vaccino, *& fiat ex his S. A. Cataplaſma.*

℞. *Farinæ Hordei*, *Lini an.* ʒvj.
Butyri recentis, *Mucilag. Sem. Pſyllii an.* ℥j.
Vitellum unius Ovi, *Pulv. Croci* ℈j.
Miſceantur S. A.

Nonnulli laudant Ea, quæ ſequuntur,

℞. *Farinæ Avenaceæ*, vulgò Haber-gort/
Coq. S. A. in Aceto Vini in formam Cataplaſmatis, *quod calidè applicetur*, *& identidem renovetur.*

 ℞. *Herb.*

℞. *Herb. Senecionis, Sedi Majoris an. part. aq.*
Ex his contusis fiat Cataplasma.

Scribit Aquapendens, quasdam mulieres hunc Affectum in initio (viz. cum Digitus incipit dolere, *hoc est*, in primo doloris impetu, neque adhuc in Digito ullus Tumor Ruborvè apparet) statim Curare, Digiti extremum in Ebullientem Aquam aliquoties immittendo, ita tamen ut vix digitus aquam attingat: est enim remedium, quod materiam exiguam fluxam statim dissipando evacuat. Probat quoque hanc immissionem in Aquam Ferventem Severinus *in Pyrotechnia*.

Alii volunt, ut aliquamdiu in Ovo Putrido teneatur Digitus; idquè sæpius hunc Affectum Curasse affirmant.

Riverius peculiari Medio hunc Affectum Curat, de quo *Cent.* 4. *Observ.* 63. hæc habet: „Virgo quædam Paronychiam patiebatur in indice manus sinistræ, quæ ipsam „vehementer afflixerat per quatuor dies; jussi ut Digitum immitteret in Aurem Felis, & intra duas horas doloris expers fuit: sentiebat per intervalla attractionem „digiti in auris cavitatem, ac subindè dolor totum brachium invadebat, usque ad humerum: eo deniquè tempore Felis vociferabatur, ut credibile sit, eum dolore „affici à veneno attracto; tota manus intumuit, ac postea „detumuit, excepto digito, qui tumefactus remansit, sed „doloris expers: sublato dolore digitus extractus est, & „suppuratus apparuit, ac deinceps solo Emplastro Diapalmâ curatus.

VII. Saltem in Principio Curationis dolorem lenientia, & acrimoniam humorum mitigantia, suppurationemquè adjuvantia Digito Affecto admoveantur. Itaquè Ægrotans aliquamdiu Digitum detineat in hujusmodi Spiritu fervefacto,

℞. *Spiritus Vini* ℥iij.
Theriaces, *Camphoræ an.* ʒj.
Opii ℈ß.
Misceantur

Deindè imponatur Cataplasma,

℞. *Herb.*

℞. *Herb. Rutæ, Salviæ an.* M ß.
Flor. Camomillæ, Sambuci, Meliloti an. Mj.
Sem. Cumini ℥j.
Coctis in Aqua & Vino ad mollitiem, & in mortario contusis adde
Farinæ Lini, Hordei an. ℥j.
Pulv. Sabinæ ʒiij. *Croci* ʒ ß.
Butyri recentis ℥iß.
& M. F. S. A. Cataplasma.

Sed quandoquidem hujusmodi Tumor valdè contumax & suppuratu difficilis est, & is maximè qui os attingit; si adhibitis remediis Suppuratio tardè promoveatur, ille profectò, etiam ante perfectam maturitatem aperiendus erit. Id quod tutum ac unicum remedium est, & ad sedandum dolorem, & ad supradicta symptomata impedienda commodissimum. At enim Tumor hic alia ratione Secandus est, quam cæteri abscessus, propterea quod non semper facilè est de loco, ubi pus resideat, judicare; quippe quod quantitate exiguum, profundum adeò, & ossi proximum. Igitur Sectio facienda est in medio Digiti in interiore parte, non longè à Digiti extremo, ad os usquè; deindè Ulcus curandum.

Quod si negligentiâ Ægrotantis aut Cheirurgi Sideratus Digitus fuerit, extirpetur, nisi totum negotium naturæ committere placeat, quæ sæpius officulum corruptum separat, ejicitquè.

Sin Caruncula luxurians, seu Carnea Excrescentia in orificio excreverit, Ea vel Ferro, vel Medicamentis Exsiccantibus aut Exedentibus tollenda.

Quum verò tardius accersitus Cheirurgus magnam humorum collectionem reperiat, Dissipantia & Suppurantia applicentur. Hinc rupto vel aliter aperto Tumore, summa habeatur Cura, ne tendines corrumpantur; atqui corrupti qui sunt, separentur sive medicamentis, sive instrumento secante.

VIII. Fabritius Hildanus, uti refert *Cent. 1. Observ. 97.* Inflammationem aut notabilem Tumefactionem, & Suppura-

purationem non expectat; sed in Muliere, quæ dolore acerbissimo in extremitate digiti, cum febre, lypothymia, nausea, aliisquè symptomatibus laboravit, Curationem sic instituit. Primò Digitum *Lacte Vaccino, cui Flores Camomillæ, Meliloti, Semen Fœnigraci & Cydoniorum incoxerat*, aliquamdiu fomentavit. Deinde cutis superficiem paulatim dissecuit. Cute abrasâ *Maculæ quædam rubicundæ* apparuere; quibus acie cultelli incisis, guttulam unam aut alteram *Aquæ Rufæ* sub cute invenit. Illâ evacuatâ linteum madefactum *Spiritu Vini, in quo dissoluta Theriaca*, applicuit: quibus mox sedatus est dolor; atquè unico hoc remedio sanatus fuit digitus altero die.

In alia quoquè Matrona, quæ per triduum ob vehementem ex Paronychia dolorem dormire nequiverat, abrasâ cute maculam in apice digiti sub cute invenit, in qua vix una guttula ichoris contenta fuit. Maculâ incisâ, applicatoquè Digito Gossypio *Spiritu Vini cum Theriaca* imbuto, Manui verò & Carpo *Linteo reduplicato ac Poscâ madefacto*, statim cessavit dolor; ità ut postero die omninò sanatus fuerit digitus. Equidem addit Hildanus, statim ab initio incisionem hanc fieri debere, aliàs ex concursu humorum inflammationem & tumorem excitari, atquè subjectos tendines, imò etiam ossa erodi.

CAPUT XXX.

De Hernia in genere, atquè in specie de Intestinali, & Omentali.

Hernia quid sit, & quæ sint Ejus Differentiæ.

I. AD Tumores haud ineptè referimus quoquè *Disjunctam Partium Mollium Contiguitatem*; Ea autem observatur in Hernia, Ani Procidentia, & Uteri Prolapsu. Dicitur HERNIA, RAMEX, RUPTURA, Græcis κήλη, Nostratibus een Breuck of Scheursel; quod nomen & Intestinorum, & Omenti Procidentiæ tribuitur.

II. Atqui variæ sunt *Herniarum Differentiæ*; quæ pendent

dent vel à loco in quo fit Tumor, vel à materia quæ Tumorem facit. *Ratione loci* triplex datur Hernia, viz. ὀσχεοκήλη *Hernia Scroti*, βυβωνοκήλη *Hernia Inguinis*, ἐξόμφαλος *Hernia Umbilici. Ratione materiæ quæ Tumorem facit* plures dantur Differentiæ; scilicet ἐντεροκήλη, quando Intestina prolabuntur in Scrotum, Inguina, vel Umbilicum; ἐπιπλοκήλη, quando Omentum procidit in Inguina, Scrotum, vel Umbilicum; ἐντερο-ἐπιπλοκήλη, quando Omentum & Intestina simul prolabuntur; σαρκοκήλη, quando Substantia quasi Carnosa Testibus, vicinisquè membranis accrescit; πνευματοκήλη, quando Flatus sese insinuant Scroto, Inguinibus, vel Umbilico; ὑδροκήλη, quando Aquosa Materies prolabitur frequentius in Scrotum, rarius in Umbilicum, vel Inguina; κιρσοκήλη *Hernia Varicosa*, quando Venæ Spermaticæ intra Scrotum dilatantur in modum Varicum, ità ut interdum tertium mentiantur testiculum. Quin & compositæ species huc emergunt, ut præter ἐντερο-ἐπιπλοκήλην dantur & ὑδρο-ἐντεροκήλη, ὑδρο-πνευματοκήλη, ὑδρο-σαρκοκήλη, &c.

III. Sed verò omnes hæ Herniarum Species veræ Herniæ non sunt: Veræ namquè Herniæ tantum duæ occurrunt; viz. Intestinorum, vel Omenti extra abdomen Prolapsus, atquè ex duabus hisce tertia sæpius oritur, nempe ἐντερο-ἐπιπλοκήλη; de quibus nunc sumus dicturi.

IV. Igitur ἐπιπλοκήλη Omenti extra abdominis cavitatem Procidentia est. Verum ἐντεροκήλη Intestinorum Prolapsus. Atqui Intestina & Omentum si simul excidant, ἐντερο-ἐπιπλοκήλη hæc Herniæ species nuncupatur. Prolabuntur autem Intestina, vel in Umbilicum, tuncquè ἐξόμφαλος, seu *Hernia Umbilici* aut *Umbilici Relaxatio* dicitur; vel in Scrotum, & ὀσχεοκήλη seu *Hernia Scroti* appellatur; vel in Inguina, atquè βυβωνοκήλη seu *Hernia Inguinalis* nuncupatur. Hernia Intestinalis, &c.

V. Quoad *Causam* seu *Rationem Formalem Herniarum*; vulgaris opinio est, fieri Prolapsum Omenti, & præsertim Intestinorum in Inguina, Scrotum, vel Umbilicum, Peritonæo vel rupto, vel relaxato. Sed illis, qui Perito- Herniæ quomodo fiant.

 neum

næum in Herniosis disruptum censent, subscribere non possumus. Etenim impossibile est, validam hanc membranam dilacerari aut disrumpi posse, nisi hoc fiat ex casu, similivè violenta Causa externa: quæ equidem eandem non disrumpit, dilaceratvè; atqui si vulnus peritonæo infligatur, quod cute consolidatâ apertum relinquitur, tunc ruptura ejus Herniæ Causa esse potest. Insuper in Herniosis post obitum nunquam Ruptura, verum Dilatatio Peritonæi semper observatur. Igitur Peritonæum in Herniis solummodò relaxari putamus; cumque laxetur vel in ejusdem processibus, aut alibi, tum Omentum, tum præcipuè Intestina in debilitatam hanc membranam impingere; hinc in locum patentem, Inguina puta, vel Scrotum, vel Umbilicum descendere. Videatur Hildanus *in Epistola ad Michaëlem Doringium de Hernia Uterina pag, mihi* 899.

VI. Causæ verò, quæ Peritonæum ultrà modum ità extendunt, relaxantquè, sunt motus violentus, casus, percussio, saltatio, equitatio, vomitus, tussis, oneris gravioris elevatio, alvus dura & quæ cum difficultate redditur, conatus in partu, flatus in intestinis, vocis intentio, spiritus retentio, & quodcunquè spiritum concitare, atquè, diaphragmate & abdominis musculis tensis, impetum in inferiorem abdominis regionem inferre potest. Accedit Peritonæi ejusdemvè Processuum debilitas ac humiditas: facilius namquè partes debiles & humidæ laxantur, unde pueri frequentius in herniam incidunt.

Herniarum Signa Diagnostica.

VII. Sed Intestinalem Herniam adesse cognoscitur ex eo, quod Tumor modo accrescat, modo minuatur, interdum ferè totus evanescat; prout major vel minor Intestini portio descendit, vel Intestina magis minusvè replentur, vel etiam planè retrocedunt. Enimverò Tumore compresso, aut resupinato Ægro Intestina in abdominis cavitatem, & quidem cum murmure relabi solent. Præterea hic Tumor ferè absquè dolore est, nisi forsan fæces delapsæ sint in Intestinum, vel flatus adsint; tunc enim dolorifica admodum Hernia. *Flatus* siquidem adfuerint:

rint in Inteſtino, venter totus iis diſtentus eſt, murmura adſunt, flatuſquè & per os & per alvum exitum ſortiuntur. *Excrementa* quod ſi in prolapſo Inteſtino indurata, alvus Ægro obſtructa, tumorquè magnitudine, gravitate, atquè duritie augeſcit.

VIII. Verum in Hernia Omentali tumor mollis eſt, laxus, lubricus, & ferè ſemper idem, cum prolapſum Omentum non ità facilè reponatur, ut Inteſtinum; atqui ſcroto & peritonæi proceſſibus tam firmiter non rarò accreſcat, ut nunquam reponi queat, quemadmodum id aliquoties in diſſectis cadaveribus viſum fuit. Cæterum Omentalis Hernia minus dolet, quam Inteſtinalis; eaquè in latere ſiniſtro frequentius, quam in dextro fieri ſolet.

IX. Cæterum quævis Hernia non facile Curam ſuſcipit: in infantibus tamen facilius curatur; in ſenibus difficulter, aut nunquam. Quod ſi Inteſtinum flatibus aut excrementis repletum ſit, ſequitur Dolor, atque hunc, ſi non illicò tollatur, Inflammatio, Gangræna; hinc Paſſio Iliaca, ac ipſa denique Mors ſuccedit. Rarum eſt, quod refert Fabritius Hildanus *Cent.* I. *Obſerv.* 55. fœminam ſeptendecim annos Herniâ laboraſſe, & circa annum ætatis tertium & ſexageſimum maximis vexatam fuiſſe torminibus, Inteſtinumquè in Abdominis Rupturam impulſum ac inibi retentum dolores non leves, ſimul & inflammationem, aliaque graviora excitaſſe ſymptomata. Vocatus ad Curam Hildanus invenit dextrum inguen Gangrænâ affectum: Tumore itaquè ſcarificato, & cæteris quæ ad gangrænæ curationem attinent adhibitis, caro putrida & calloſitas rupturæ exciderunt; unde Dolor, Inflammatio, Febris, Tormina, Lypothymia, Nauſea, Vomitus, omnia denique ſymptomata ſedata ſunt: ſed inteſtinorum materia, nondum penitus excrementitia, velut ilei & cęci, per Abdominis Rupturam excernebatur, circiter duos menſes. Ægra tamen admirantibus omnibus curata, & à ruptura perfecte ſanata fuit, nullâ relictâ fiſtulâ.

Prognoſtica.

Intestinalis & Omentalis Herniæ Curatio.

X. Atqui *Ratio Curandi Herniam*, in primis *Intestinalem*, in hisce tribus consistit: viz. in Intestini intra abdominis cavitatem Repositione; in Repositi Conservatione, ne rursus descendat; in Relaxati Peritonæi Constrictione.

Prolapsum Intestinum quomodo reponi debeat.

XI. Verum ante Repositionem Cheirurgus diligenter consideret, an Hernia sit parva, vel magna? an recens, vel inflammatione correpta? an flaccidum adhuc, vel materia aliqua repletum sit Intestinum?

Si *Hernia parva sit* & *recens*, *Intestinumquè vacuum*, facillimè reducetur si Æger supinus in lecto collocetur, capite declivi, pedibusquè elevatis, quoniam hac ratione Intestina sursum ruentia secum trahunt id, quod prolapsum est.

Sin verò *magna sit* & *recens Hernia*, oportet Cheirurgum Intestinum nullâ materiâ distentum digitis tractare, idquè, Ægrotantis capite declivius posito, sensim tamdiu molliter circumagere, donec paulatim abdominis cavitatem ingrediatur.

Atqui *Herniæ quum associatur aut Inflammatio*, quam indicant dolor, calor, febris; *aut Flatus* adsunt, qui cognoscuntur ex eo, quod Æger percipiat totum abdomen à Flatibus distendi, si Flatus emittat, & rugitus in intestinis audiantur, dolorquè extendens sit sine gravitate; *aut Faeces*, alvusquè supprimitur, tumor sensim increscit, & pondus majus, majorquè durities percipitur: tunc à Reductione Intestini desistendum est, usquè dum Inflammatio abierit, Fæces egressæ, & Flatus dissipati fuerint.

Igitur *Inflammatio cum adsit Herniæ*, Scroto vel Inguini calidè imponatur Cataplasma emolliens, digerens, simulque roborans, ex *Farina Hordei*, *Furfuribus Tritici*, *Foliis Malvæ*, *Althææ*, *Floribus Sambuci*, *Rosarum*, *Vino Rubro*, *&c.* idquè identidem renovetur. Etiam ex Fallopio, Pars Affecta foveri potest *Lixivio calido*, *in quo Cineres ex Ligno Fagino ebullierint.* Accipiantur itaquè *duæ fili crudi massæ*, *indantur cacabo*, *& coquantur cum* M ß. *Seminis Cumini in Lixivio acri*; deinde massarum una extrahatur, quæ inter duos discos exprimatur, atque expansa calidè, quantum

tum ferre potest Æger, apponatur; verum tepescens removeatur, & alia substituatur, eaque repetatur, donec omninò sublata sit Inflammatio.

Si *cum Inflammatione concurrant Faces*, quæ Repositionem Intestini impediant, casus quidem est maximè desperatus: nihilominus tamen Fæcum tentetur Eductio Clysteribus lenientibus, identidem injectis; nec non Fomentis, aut Cataplasmatibus distensionem relaxantibus. v. gr.

℞. *Fol. Parietariæ*, *Malvæ*, *Althææ an.* Miß.
Flor. Camomillæ, *Meliloti*, *Sambuci*,
Sum. Anethi an. Mj.
Sem. Cumini, *Fœniculi an.* ℥ß.
Incisa & Contusa Coq. in s. q. Lactis Vaccini, pro Fotu.

℞. *Rad. Liliorum Alborum rec.* ℥ij.
Fol. Malvæ, *Violariæ*, *Parietariæ*,
Flor. Camomillæ, *Meliloti an.* Mj.
Furfurum Mß.
Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & in mortario minutim contusis add.
Farinæ Althææ, *Hordei*, *Lini an.* ℥ij.
Olei Rosarum, *Liliorum Alborum an.* ℥iß.
M. F. Cataplasma.

Vel Tumor continuò foveatur mappis calefactis, *Oleo Camomillæ* & *Anethino* imbutis, atque subinde renovatis.

Sed & *Flatus* non raro absque inflammatione Intestinum replent; quo in casu usurpanda sunt Fomenta ex emollientibus, calefacientibus & discutientibus composita; nec non Clyster calefaciens & carminativus injiciendus est, haud secus ac de Intestino Prolapso, & vel Inflammatione obsesso vel Fæcibus repleto, Reponendo nunc diximus.

Sublatâ verò Inflammatione, excretis Fæcibus, Flatibusquè dissipatis, reponatur in propriam sedem Intestinum. Viz collocetur Ægrotus capite plurimum demisso, affectâ autem parte elevatâ, deinde manibus Tumor capiendus, tentandumquè ut materies paulatim eo, unde exiit regrediatur; digitum nempe sub tumorem reponendo, re-

 pellen-

pellendoquè leniter in ventrem quod ex eo delapsum est, atquè diligenter cavendo, ne contusio livorvè intestino adferatur, quod ea pars Gangrenæ obvia sit, & opportuna.

Atqui è contrario cum, omnibus frustrà tentatis remediis, intestinum prolapsum, & vel inflammatum, vel fæcibus flatibusvè repletum, reponi nequeat, adeoquè præsens Ægroto immineat periculum, extrema quoquè tentanda sunt. Quo in casu Ambrosius Paræus *Chirurg. lib. 7. cap. 15.* ad Cheirurgiam accedere, & ductum illum, per quem intestina elapsa sunt, Sectione dilatare suadet, sic ut digito reponi queant. Sed ardua est Manualis hæc Operatio; quæ quomodo sit instituenda videre insuper est apud Pigræum *Prax. Chirurg. libr. 2. Cap. 41.* & præsertim apud Jobum Meekeranum *Observ. Chirurg. Cap. 45. 46.*

Intestinum repositum quomodo conservandum, ne rursus procidat.

XII. Ubi jam intestina reposita fuerint, proximum est cavere, ne iterum excidant. Quem in finem maximi sunt momenti Fasciæ seu Subligacula, adeo ut in Herniis recentioribus tota ferè Curationis spes in iis sita sit. Parandi autem Fascias commodissima hæc videtur ratio. Fiat Cingulum seu Fascia ex corio, quæ lino molliori seu panno gossypino, atque etiam gossypio nonnihil suffulto inducatur, quę ligulâ stringi possit. Atquè hæc Fascia ventri infra hypochondria supra coxendicem prope inguina applicetur; ita tamen, ne partes quę sunt supra ilia & ossa lædat, & atterat. Huic autem Fasciæ seu Cingulo alia Fascia cum splenio seu pulvinari quodam ità adaptari debet, ut quantum opus est constringi possit, ipsumque pulvinar rectâ loco affecto, seu parti ubi intestina excidere solent, incumbat, suôque incubitu intestinorum prolapsum prohibeat. Quod ut rectius præstet, fasciæ, quæ ventrem ambit, nonnulli geminas habenas adaptant, quæ ad humeros ascendunt & collum ambiunt.

Fasciæ loco parari potest Cingulum Ferreum cum Scuto Ferreo, quod locum ubi Intestina procidunt arctè tangit, & Intestinorum Prolapsum prohibet. Rationem verò conficiendi omnia hæc instrumenta Praxis docet. Icones habentur apud Parçum *Cheirurg. libr. 7. cap. 15.* Scultetum *Armament. Chirurg. Tab. 39,* aliosquè.

XIII.

XIII. Equidem inteſtinum poſtquam repoſitum eſt, priuſquam adhibetur Bracherium, Adſtringens aliquod relaxato peritonæo applicari poteſt Emplaſtrum, quale eſt *Oxycroceum*, ſeu *Emplaſtrum ad Rupturas* in corio extenſum, vel ſimile; v. gr. illud Pigræi, Relaxatum quoquè Peritonæum roborandum, ac conſtringendum.

℞. *Gummi Elemni* ℥j. *Maſtichis* ʒij.
Olibani, *Sarcocollæ an.* ʒj.
Emplaſtri contra Rupturam ℥iß.
Pulv. Boli Armeni ℥iß. *Olei Therebinthinæ. q. ſ.*
M. F. S. A. Emplaſtrum.

Emplaſtri loco nonnulli laudant Fotus Adſtringentes, adeoquè relaxatum peritonæum Roborantes, *ex Corticibus Granatorum*, *Balauſtia*, *Sumach*, *Nucibus Cypreſſi*, *Floribus Camomillæ*, *Alumine*, *ſimilibuſve*, *in Aqua Fabrorum*, *& Vino Rubro Adſtringente decoctis.* Alii inungunt *Oleum Ovorum.* Sed inprimis *Quies* hîc imperanda eſt, qua ſolâ nonnunquam graves ſanantur Herniæ; cujus rei memorabile adfert exemplum Hildanus *Cent. 5. Obſerv. 54.* cujuſdam generoſi Bernenſis ſexagenarii, qui viginti annos inſigni Herniâ Inteſtinali laboraverat; cui curandæ tum Hildanum, tum alios in Gallia & alibi expertiſſimos fruſtrà adhibuerat Medicos & Cheirurgos: tandem cum de recuperanda ſanitate ne quidem cogitaret amplius, & ſubligaculis, ne malum ingraveſceret, uteretur, in morbum incidit, quô ultrà ſex menſes lecto affixus fuit. Poſt morbum hunc ne minimum quidem Herniæ, qua tamdiu laboraverat, indicium perſenſit, nec amplius ſpleniis aut ſubligaculis uti neceſſe habuit.

XIV. Igitur Faſciâ inteſtina, ne rurſus prolabantur, contineri poſſunt: quod ubi factum danda opera, ut excrementa potius mollia ſint, quam dura, alvuſquè ne ſupprimatur; atquè in egerendis fæcibus obſervandum, ut manu inguina & ſcrotum probè contineantur, ne fæces emittendo inteſtina extrudantur. Deinceps abſtinendum à cibis flatulentis, ne flatus inteſtina diſtendentes producantur. Inſuper omnis vehemens motus, ſaltus, curſus, oneris gravioris geſtatio, vociferatio, aliaquè vehementio- Quæ porrò in Herniæ Curatione ſint obſervanda.

ra-

ra vitentur exercitia. Deniquè in tuſſi & ſternutatione idem obſervandum, quod modò in egerendis alvi fæcibus attendendum diximus.

XV. Hiſce alii addunt ad accelerandam relaxati peritonæi confirmationem varia intus ſumenda medicamenta, & inter illa huic affectui curando ſpecifica, qualia dicuntur *Radix Conſolidæ*, *Oſmunda Regalis*, *Herniaria*, *Hypericum*, *&c.* quorum formulæ plures habentur apud auctores.

XVI. Veruntamen ſi integram ſanitatem iis Æger conſequi non poſſit, Bracherio contentus ſit; quô ſolô ſi rectè contineantur inteſtina, omnibus vitæ actionibus ſine magno impedimento vacare poterit. Atqui hiſce qui contentus non eſt, ſemet ipſum Cheirurgiæ tradat, quæ per ablationem Didymi Herniam penitus curare potis eſt; de qua videantur Pigræus *Prax. Cheirurg. libr.* 2. *cap.* 40. Scultetus *Armam. Chirurg. Tab.* 40. Cl. van Horne *in Microtechne Sect.* 2. *part.* 1. §. 24.

XVII. Quæ autem hactenus de Cura Herniæ Inteſtinalis dicta ſunt, quoquè applicari poſſunt Herniæ ex Omenti Prolapſu ortæ. Iidem enim in Ejus Curatione ſunt ſcopi. Primò nimirum reducendum eſt Omentum manuum operâ; deinde prohibendus elapſus, quod itidem Bracherio fieri ſolet. Atqui ſi Omenti Prolapſus non exactè prohibeatur, adeò ut frequentius illud elabatur, facilè peritonæi proceſſui per fibras arctiſſimè accreſcit, hinc reduci in abdominis cavitatem nunquam poteſt, manetquè immedicabilis Epiplocele.

CAPUT XXXI.

De Tumoribus Scroti, Herniis impropriè dictis; viz. Hydrocele, Pneumatocele, Sarcocele, Cirſocele.

I. DE *Hydrocele* ſeu *Herniâ Scroti Aquosâ* ſuperius *Cap.* XIV. abundè egimus. Sed in Scroto quandoquè, viz. inter tunicam vaginalem & albugineam, haud ſecus ac Aqua in Hydrocele, *Flatus* continetur; qui ibidem congeſtus partes haſce membranoſas, ipſumquè adeò ſcrotum ſenſim diſtendens Tumorem excitat, qui *Pneumatocele* ſeu *Flatulenta Hernia* dici conſuevit. Diſtinguitur verò ab Hydrocele, quod Tumor hic rubicundior ſit; pręterea in Hernia Flatulenta non ità pellucidum apparet Scrotum, quam in Aquoſa. Curatio quoquè eadem eſt, atquè per Topica Medicamenta Calida, Reſolventia, & Digerentia abſolvitur: verum Scroti Apertio hîc locum non habet, uti in Hydrocele. Pneumatocele.

II. Atqui carnoſum quid non rarò naſcitur in Scroto, Teſtibuſquè adnaſcitur, & iſtum Scroti Tumorem excitat, cui *Hernia Carnoſæ* nomen inditum eſt. Eſt autem SARCOCELE ſeu HERNIA CARNOSA *Tumor præter naturam ex ſanguine impuro copioſius in Teſticulos adfluente, ibidemquè in ſubſtantiam heterogeneam, quaſi carnoſam degenerato, productus.* Enimverò generatur Carnoſa hæc Hernia è ſanguine impuriore, ſimulquè acri, in ſcrotum, teſtiumquè involucra, nec non intimam eorundem ſubſtantiam copioſius affluente, atquè in ſubſtantiam heterogeneam, in multis fungoſæ carni ſimilem, ibidem mutato. Quæ aliquandò Scroti tunicis, nonnunquam illis Teſticulorum adnata cernitur; quandoquè verò ipſis Teſtibus ita connata & innata reperitur, ut magnam in molem adaucti Teſticuli eandem cum heterogenea illa carne videantur habere ſubſtantiam: quemadmodum hujuſmodi Sarcocele quid ſit. Quomodo fiat.

Historia. ex Sarcocele adauctum Didymum, 1684 Mense Augusto Arenaci, extirpari vidimus, uncias ultra viginti pendentem. Huic autem sanguinis affluxui occasionem præbent Hernia Intestinalis, Ictus, Percussio, Lapsus, Sectio Herniæ non ritè instituta, &c.

III. Igitur veram censemus *Herniæ Carnosæ Causam*, tenuissimorum & plusquam capillarium vasculorum in scroto vel testiculis erosionem, rupturam, aut dilatationem; unde plus sanguinis in partem ruit, quam ad nutritionem requiritur: è quo tenuiores, acrioresquè particulæ secedentes, porrò erodunt, & novo affluente sanguine in hujusmodi heterogeneam, & quasi carnosam substantiam continuò excrescunt.

Diagnosis, & Prognosis. IV. Adesse verò Sarcocelen cognoscitur ex eo, quod Tumor in Scroto durus sit, sine inguinis tumore, sensimquè adauctus; quo signo distinguitur ab Hernia Intestinali, quæ mollior est, & subitò oritur: insuper major hîc molestia est, quam dolor, nisi pravi humores confluant. Indagandum quoquè diligenter, ne Hydrocele vel alius Testiculi Tumor pro Carnosa Hernia habeatur; quod interdum contingit, si aqua profundius lateat, & foris nulla sui signa exhibeat. Tale exemplum profert Forestus *libr.* 27. *observ.* 25. *in Scolio*, de quodam, qui testem unà cum scroto in modum scyrrhi, paulatim majorem in molem auctum, & durum per quinquennium habebat, ut omnes Sarcocelem putarent. Postea tamen cum emollientia & maturantia applicarentur, tumor mollis evasit, & facto abscessu magna aquæ copia, quæ intus latuerat, cum impetu erupit, unde scrotum & testiculus detumuit, Ægerquè penitus curatus fuit.

Equidem medicamentorum ope vix unquam curatur Sarcocele. Sed Cheirurgiæ operâ tolli solet, ut plurimum cum didymo, cui adhæret, vel inhæret heterogenea hæc substantia. Ad inguina ubi se extenderit, ferè incurabilis est.

Curandi Methodus. V. Quoad *Medendi Rationem*; ea duplex est, scilicet ut vel tumoris incrementum prohibeatur, & porrò tumor absu-

absumatur: vel substantia hæc carnosa Cheirurgiâ tollatur. Primæ intentioni ut satisfiat, medicamenta interna ad tollendam Sarcocelen quoquè commendantur. Et scribit Matthiolus *in Dioscoridem libr.* 3. *cap.* 18. se novisse quendam, qui *Ononidis Radicis pulvere* duntaxat plures menses sumpto, carnosum ramicem absumpsit, & sanatus est; licet à Medicis nullo alio remedio, quam solâ sectione, ustionequè hunc curari posse esset statutum.

Inter Topica Medicamenta valdè hîc commendat Rulandus *Cent.* 9. *Observ.* 66. suum *Oleum Sulphuris*, hoc est, *Balsamum Sulphuris* quotidie bis illitum.

Alii imponere malunt hoc Emplastrum,

℞. *Gummi Ammoniaci in Aceto soluti* ℥iß.
Bdellii similiter soluti,
Pulv. Seminis Sinapi, *Urticæ an.* ℥j.
Aristolochiæ Rotundæ ʒvj. *Sulphuris* ʒß.
Therebinthinæ, *Lapidis Spongiæ an.* ℥j.
Spiritus Vini ℥iß. *Ceræ* ℥vj. *Olei Olivarum* ℥iiij.
Ex hisce S. A. Fiat. Emplastrum.

Scultetus *post Armament. Chirurg. Observ.* 74. scribit, plures se curasse, exhibito quotidiè *Pulvere Radicum Ononidis*, & imposito hoc Emplastro,

℞. *Gummi Ammoniaci*, *Galbani*, *Bdellii an.* ℥ß. *dissolutis in Aceto adde*
Adipis Anatis ℥iß. *Ceræ Citrinæ* ℥ij.
Medullæ Crurum Bovis, *Olei Liliorum Alborum an.* ʒx.
Misceantur in formam Emplastri, quod linteo inductum Scroto applicetur, & quarto quoquè die renovetur.

VI. Sin hoc modo Carnosa Hernia non imminuatur, sed è contrario augeatur, sequenti methodo tentari potest Curatio. Fiat foramen exiguum in Scroti parte superiore: per hoc petiæ ope medicamenta applicentur suppurantia, quo sic carnosa hæc substantia tolli possit, quavis deligatione pus expurgando; verum non totum, ad meliorem reliquæ carnosæ substantiæ consumptionem.

Quod si nec hæc successerint, Testiculus extrahendus, & se-

& sectione tantum carnosæ excrescentiæ tollendum, quantum sine læsione fieri potest; hinc restituendus iterum in suum locum Didymus, & quod reliquum est carnosæ substantiæ suppuratione auferendum.

Quum verò nulla spes sit, dictis modis Sarcocelen tollendi, Didymus, cum adnatâ ipsi carnosâ substantiâ, vel totâ suâ substantiâ tumefactus exscindendus est.

Cirsocele qualis sit affectus, &c.

VII. Præterea Venæ Spermaticæ in Scroto Varicum adinstar dilatantur nonnunquam, & Tumorem in Scroto efficiunt, qui CIRSOCELE seu VARICOSA HERNIA nuncupatur. Ea namquè nihil aliud est, quam *circa Testiculos Spermatica Vena dilatata, & Varicum modô conglomerata, contortaquè.*

VIII. Hinc & eadem hujus Affectus Causa est, quæ Varicum; viz. sanguis crassus ac terrestris, circa valvulas venarum spermaticarum subsistens, atquè Varicosum hujusmodi Tumorem in Scroto excitans.

IX. Facilè quoquè manifestum fit hoc malum, quod in Scroto supra Testiculum circa Peritonæi Processum venæ turgidæ, conglomeratæ, & capreolorum modô intortæ tangantur; quodquè deorsùm magis descendat Testiculus.

Varicosæ Herniæ Curatio.

X. Cura equidem hujus Affectus facilis non est. Ea tamen ut absolvatur, commodo aliquo subligaculo, aut fasciâ convenienter appositâ Scrotum cum inclusis testibus sustentetur; hoc namquè tam certum est remedium, ut, teste Fallopio, quidam eô sôlô curatus fuerit, quod testes per duos menses fasciâ suspensos gestaverit, & quotidie *Aquam è Nucibus Cypreßi destillatam* adhibuerit, eâquè Scrotum humectaverit, & per se exsiccari siverit.

XI. Alii emollientibus & discutientibus Curam moliuntur, ideoquè Balneum usurpant, seu Semicupium ex *Radicibus Althaa, semine Lini, similibusvè in Aqua decoctis*; ac deinceps *Oleo Amygdalarum*, vel *quovis alio* locum inungunt. Alii id, quod sequitur, imponunt Emplastrum,

℞. *Picis Navalis* ℥vj. *Colophonia* ℥iij.
Gummi Ammoniaci, Bdellii, Opopanacis, Mastichis,

Li-

Lithargyri, Therebinthinæ an. ℥j.
Boli Armeni, Thuris, Sanguinis Draconis, Sarcocollæ,
Aloës, Centaurii, Symphiti, Gallarum, Malicorii,
Nucum Cypreßi, Lumbricorum terrestr. an. ℥ij.
Glutinis pellis arietin. dissol. in Aqua Chalyb. & Aceto q. s.
M. F. S. A. Emplastrum.

Quod si nec istis remediis morbus hic curetur, ad Cheirurgiam deveniendum; & vel, apertura in Scroto facta, varicosæ testium venæ incidantur; vel simul cum didymo eædem exscindantur.

Caput XXXII.

De Ani Procidentia.

I. Prolabitur quoquè interdum Anus sive Podex, ac recti intestini pars extrema ità, ut post consuetam illam, quæ in egerendis alvi fæcibus accidere solet, eminentiam, rursus suum in locum, & intra corpus reduci nequeat, sed extrà promineat, quod malum ANI PROCIDENTIA nuncupari solet. Ani Procidentia qualis sit affectus,

II. Accidit autem Ani Procidentia, interdum ex nimio in excernendis alvinis excrementis conatu, quô anus adeò propellitur, ut partem recti intestini secum ducat; item in difficili ac laborioso partu. Fit quoquè nonnunquam ob magnam irritationem, unde in Dysenteria, Tenesmo, & Lithotomia sæpius contingit. Insuper ob musculorum, qui post alvi egestionem anum propulsum retrahere solent, imbecillitatem aut resolutionem quandoquè oritur hic affectus; & ex hac causa symptoma hoc interdum ità adaugetur, sevitquè, ut se vidisse scribat Aquapendens Ani Procidentiam tam longam, ut cubiti mensuram æquaret, ac ità crassam, ut ambos cubitos simul junctos metiretur. Atqui hæc musculorum Ani Levatorum imbecillitas accidit, vel quia frequens & diuturna fuit ani proci- & quomodo fiat.

dentia, vel à sessione super lapide frigido, aut mora in aqua frigida, adeoquè horum musculorum refrigeratione. Quibus nonnulli & mollitiem nimiam ac humectationem addunt, qua de causa infantibus hoc malum familiarius est.

Diagnosis & Prognosis.

III. Malum hoc per se patet; & visui manifestum est. Difficilius verò curatur in senibus, quam in junioribus. Si ob solum conatum vehementem, nullâ aliâ accedente causâ, podex foras prolabatur, spontè interdum in locum suum redit, vel manus operâ facilè reducitur. Sin ex dysenteria aut tenesmo fit Ani Procidentia, vix curatur, nisi sublatâ causâ. Quum autem ab imbecillitate aut resolutione musculorum anum retrahentium originem habeat, & quotiescunquè alvus excernitur, procidat, vix aut saltem difficulter curam suscipit.

Affectus hic quomodo Curari debeat.

IV. Igitur Anus ubi prolapsus est, molliter manu Ægri vel Cheirurgi intra corpus reponendus: vel, ne facilè deinceps prolabatur, inungatur prius *Unguento Adstringente Fernelii*, aut *Oleo Rosarum & Myrtillorum, cui tantillum pulveris adstringentis additum*, hinc, digitorum aut lintei mollioris ope prolapsum intestinum restituatur.

Quod si intumuerit, atquè hinc repositio impediatur, fovendus anus *Lacte Dulci tepido*, vel *Decocto Malvæ, Althææ, Florum Camomillæ, Seminum Lini, Fœnigræci, & similium.* Vel talis fiat Fotus, præsertim Inflammatio si adsit,

℞. *Summ. Absynthii, Hyperici,*
Flor. Sambuci, Camomillæ, Meliloti an. Mß.
Rosarum Rubr. p. ij.
Coq, in Lacte Dulci, vel Vino Rubro adstringente.

Noxium hîc valdè externum frigus, siquidem Gangræna subitò accederet. Celerrimè adeoquè Cheirurgus repositioni sese accingat, hinc conservationi vitalis caloris, usu Fomenti præscripti, calidorumquè linteorum, operam omnem impendat.

V. Repositus Anus suo in loco ut retineatur, Adstringens aliquod Fomentum spongiæ ope aliquamdiu ei admoveatur. v. gr.

℞. *Cort.*

℞. *Cort. Granatorum* ℥iij.
Fol. Plantaginis, *Quercus an.* Mj.
Flor. Camomillæ, *Rosarum Rubr. an.* p. ij.
Balaustiæ ℥ij.
Aluminis Crudi ℥iij.
Coq. in Aqua Ferrata, vel. Vino Rubro adstringente ad ℥xx.

Interea danda opera, ut laxa servetur alvus, fæcesquè molliores & ad facilè excernendum aptæ reddantur, ne tanto conatu in iis excernendis opus sit.

VI. Modum adhuc alium, (ridiculum sanè!) prolapsum hoc intestinum in suum locum reponendi describit Barbette *Cheirurg. part.* 1. *cap.* 9. viz. manu forti aliquoties nates ægri percutit, unde ani levatores musculi illicò rectum intestinum in suum locum retrahunt.

VII. Quod si nec hisce modis Anus suo loco restitui queat, jubet Hippocrates, ut ex pedibus pendens Æger concutiatur; futurum enim, ut illa concussione remigret hocce Intestinum. Atquè in hunc ferè modum refert Fabritius Hildanus *Cent.* 3. *Observ.* 76. se virum quinquagenarium, cui, cum in via publica alvum exonerare vellet, anus prolapsus erat, & ex aëre frigidiore maximus in eo exortus dolor, nec non prolapsum intestinum ad magnitudinem ovi strutio-cameli tumefactum, curasse. Primo hoc applicuit Fomentum,

℞. *Fol. & Flor. Verbasci*,
Flor. Camomillæ, *Meliloti*,
Rad. & Fol. Althaæ an. Mj.
Sem. Lini, *Fœnigræci an.* ℥j.
Anisi ℨj.
Coq. in Lacte Vaccino pro Fotu; cui linteamina duplicata intinxit, & per integram horam calidè applicuit.

Deinde toti intestino hunc inspersit Pulverem,

℞. *Flor. Rosarum Rubr. Cort. Granatorum*,
Nucum Cypressi, *Mastichis*, *Thuris*,
Croci Martis, *Plumbi Usti an.* ℨj.
F. ex his S. A. Pulvis.

Tan-

Tandem caput Ægri in terram inclinavit, pedes verò in altum à duobus fortissimis viris elevari curavit; mox indice manus dextræ molli linteo involuto, & præscripto decocto intincto, atquè in medium intestini prolapsi immisso, id suum in locum feliciter reduxit; & porrò quæ necessaria erant peregit.

CAPUT XXXIII.

De Uteri Prolapsu.

I. Quemadmodum Anus, ita & Uterus quandoquè prolabitur; viz. ubi Is deorsum tendit, atquè interdum extra vulvam propendet. Hic autem Uteri Prolapsus nunc major est, ità ut ad dimidium coxarum usquè descendat; nunc minor, ut vix extra pudendum promineat.

Uteri Prolapsus qualis sit affectus, & quomodo fiat.

II. Prolabitur autem UTERUS, cum ejus ligamenta, partesquè membranosæ, quibus naturaliter sua in sede detinetur, relaxantur; quod aliquandò contingit, ob magnos in dejectionibus difficilioribus conatus, vel propter vim partus, nimiam corporis humiditatem, &c; vel si saltu, aliavè corporis commotione validâ ac sæpius iteratâ Uterus in sinum impellatur. Atquè hic Uteri Prolapsus prout major vel minor est, sic interdum ad mediam prolabitur vaginam; aliquandò ad vulvæ usquè orificium, ut Uteri Osculum in sinum pudoris decidat, &, vaginâ inversâ, extrà propendeat; nonnunquam deniquè totus extrà vulvam excidit, ac variis modis afficitur.

Vera Uteri Procidentia an detur?

III. Sed hanc Uteri Procidentiam multi negant, censentquè laxitatem quandam vaginæ, quæ extrà pudendum prominet, hæc ludibria facere. In primis Jobus Meekeranus *Observ. Cheirurg. Cap.* 51. & Henricus à Roonhuysen *Observ. part.* 1. *observ.* 2. pluribus tum rationibus, tum exemplis probare conantur, Uterum ipsum prolabi nunquam posse; sed relaxationem & procidentiam rugosæ vaginę substantiæ pro utero prolapso haberi, & curari. Hisce adsti-

Negatur.

adſtipulatur Kerckringius *Spicil. Anatom. Obſerv.* 20. & Cl. van Horne, qui *Microtechne Sect.* 2. *Part.* 1. §. 28. ita ſcribit: „Circa Uteri Procidentiam hoc monendum habeo, „ vix ac ne vix quidem, imò omninò non, contingere „ poſſe, ut Uteri corpus propendeat extrà vulvam; at- „ què proinde non adeò frequentem eſſe hunc affectum ac „ vulgò creditur. Cæterum decipiuntur Obſtetrices, & „ cum iis magna pars Medicorum, à vagina rugoſa uteri, „ quæ poſt difficilem partum aut etiam ab imperita Ob- „ ſtetrice, à ſubjectis partibus avulſa, accedente pituito- „ ſorum humorum affluxu ità extenditur, atquè in tantum „ ſæpè augetur hoc malum, ut extra vulvam pendula vagi- „ na imitetur vaſculum aliquod pyriforme, nam quo major „ eſt prolapſus, eò radix ipſius anguſtior fit: ac proinde „ cum ob Gangrænam abſcindere eam cogimur, parvo „ admodum periculo idem fit.

IV. Verum fateamur licet, rugoſam uteri vaginam poſt difficilem partum, aut ab imperita obſtetrice, à partibus ſubjectis avulſam, accedente pituitoſorum humorum affluxu, nonnunquam ità extendi, ut extrà vulvam pendeat; hoc tamen non probat, ipſum uterum quoquè prolabi non poſſe. Sic legimus apud Carpum, *in Iſagoge Anatomica*, hiſtoriam mulieris, cui Uterus non tantum foras prolapſus, verum etiam exſectus eſt. Habemus apud Paræum *Chirurg. libr.* 23. *Cap.* 41. exemplum Uteri prolapſi, & à Paræo exſciſſi, ac poſt mulieris mortem in abdomine non inventi. Similiter apud Hildanum *Cent.* 4. *Obſerv.* 60. 61. 62. tria hujuſmodi Uteri prolapſus extant exempla. Et plura diſcribunt Felix Platerus *Obſerv. libr.* 3. Th. Bartholinus *Cent.* 2. *Obſerv.* 91. *Cent.* 5. *Obſerv.* 9. Dom. de Marchettis, *Anat. cap.* 7. Cl. Diemerbroekius *Anat. libr.* 1. *cap.* 24. Stalpert vander Wiel *Obſerv. Anat. & Cheirurg.* 69. aliiquè. Quandoquidem igitur ratio dictat, humores à toto corpore defluentes Uteri Ligamenta humectare, ac relaxare in tantum poſſe, ut in vulvam is deſcendat; & experientia confirmat, in locis humidioribus hunc morbum ſatis familiarem eſſe, de vero Uteri prolapſu amplius dubi-

Aſſeritur.

 tare

tare non licet. Imò verò ab eo conatu, quem in partu mulier adhibet, si præsertim ob difficultatem pariendi magna vi peragatur, Uterus cum fœtu in sinum vaginæ quandoquè detruditur. Ità memini me ad mulierem difficulter parturientem vocatum 20. Januarii 1686. in qua cum Obstetrice & præsentibus mulieribus observavi Uterum cum incluso Fœtu in vaginam ad vulvæ usquè orificium prolapsum, prominente extra pudendum interno Uteri Osculo ad duorum digitorum latitudinem.

Historia.

V. Haud ineptè igitur Cl. Blasius *Observ. Medic. Part. 3. Observ.* 1. & 2. Uteri Procidentiam distinguit in veram, & imperfectam. Vera Uteri Procidentia dicitur, quando ipse Uterus, membranosis ejus ligamentis laxatis, deorsum tendit, atquè in, vel extrà vulvam propendet, foras prominente interno ejus osculo. Verum imperfecta procidentia nuncupatur, quoties relaxata, & extrà pudendum prominens vagina hæc ludibria facit.

Ipse Uterus an prolabens inverti possit?

VI. Cęterum altera hîc restat difficultas, scilicet *an ipse Uterus inverti possit*? huic quæstioni respondemus, in difficili partu, dum placenta firmius utero adhęret & ab imperitis Obstetricibus nimium protrahitur, id quandoquè contingere posse, qualia exempla occurrunt apud Petrum de Marchettis *Observ. Chirurg.* 61. Stalpert vander Wiel *Obs. Anat. & Chirurg.* 67. aliosquè. In virginibus verò hoc impossibile judicamus, propterea quod crassa & membranosa Colli Uteri substantia in illis exiguo tantum foramine pervia sit.

Diagnosis.

VII. Uterus verò si prolapsus sit intrà vulvam, exiguus apparet tumor, quasi extensę pellis, & pondus veluti ovi majoris circa pudenda percipitur. At quum omninò prolabatur, tumor adest ovi anserini adinstar, in cujus ima parte foramen conspicitur exiguum, quod est internum Uteri osculum. Sin autem rugosa vaginę substantia, relaxata nimium, extrà pudendum promineat, id haud difficulter observatur.

Prognosis.

VIII. Equidem affectus hic dum recens est, & potius Uteri in vaginam descensus, quam ejusdem extra vulvam proci-

procidentia, facilius curatur. Atqui diutius si duraverit hoc malum, indiesquè augeatur, difficulter, & non nisi longo tempore sanatur. Insuper facilius curam suscipit in junioribus, quam adultioribus; quibus Uterus, etsi reponatur, levi de causa iterum procidit. Imperfecta quoquè Uteri procidentia curatu haud ità difficilis est.

IX. Igitur morbi hujus Curatio (sive Uteri Procidentia sit vera, *hoc est*, ipsius Uteri prolapsus; sive sit imperfecta, *id est*, rugosæ Vaginæ Uteri substantiæ relaxatio, & extrà vulvam procidentia) repositionem ejus quod prolapsum est, repositi in suum locum conservationem, nec non laxatarum partium adstrictionem & confirmationem, requirit. Curandi Methodus.

X. Sed ante repositionem considerandum est, an Uteri aut Vaginæ relaxatæ procidentia sit simplex, an verò adjungatur ipsi inflammatio, aliusvè tumor. Hisce namquè apparentibus, repositio ne tentetur, nisi evanuerint hæc symptomata. Quem in finem pars prolapsa foveatur *Decocto Florum Camomillæ*, *Meliloti*, *Herbarum Calamenthæ*, *Pulegii*, *Rosmarini*, *Seminis Dauci*, *Levistici*, *&c.* Hinc tumore imminuto, evacuatoquè per Clysterem stercore, atquè urinâ excretâ, (ut undiquè à compressione liber sit Uterus) Ægra in lecto supina collocetur, & coxis elevatis, poplitibusquè reflexis, ac capite quantum fieri potest demisso, Ipsa basin tumoris manibus apprehendat, eumquè introrsum adigat. Quod si ipsa perficere nequeat, Cheirurgus aut Obstetrix digitum in ejus orificium immittat, ac sensim Uterum attollat: vel accipiat candelam ceream, suâ crassitie vaginæ muliebri respondentem, & eâ citra violentiam omne id protrudat, quod procidit, donec tota moles suum in locum reducatur.

Scribit Rodericus à Castro *de morbis mulierum libr.* 2. *cap.* 16. utile esse, ut Medicus vel Cheirurgus ferrum ignitum manu ostendat, simuletquè, quasi eô tangere vellet prolapsum Uterum: sic enim retrahi Uterum, uti & prolapsa Intestina. Atquè refert Cheirurgum exercitatissimum ità curasse quendam, qui vulnus in ventre acce-

 perat,

perat, per quod intestina egrediebantur; quæ cum nullo remedio reduci potuissent, nihil aliud profuisse, quam quod magnum ferramentum candens, coram patiente manu tenens, vulneri applicaturum finxit; cujus rei subito terrore Intestina è vestigio suum in locum reducta fuisse.

XI. Postquam autem Uterus fuit repositus in suum locum, ut ibidem contineatur, mulier in lecto reclinetur cruribus extensis, ità ut unum alteri incumbat, & isto in situ aliquot dies maneat. Interim adstringens & roborans Fotus Uteri regioni spongiæ ope continuò adhibeatur. v. gr.

℞. *Rad. Consolidæ majoris*, *Rubiæ Tinctorum an.* ℥iij.
Iridis Florentinæ ℥ij.
Herb. Matricariæ, *Salviæ*, *Pulegii*,
Fol. Quercus, *Flor. Rosar. rubr. an.* Mj.
Balaustiæ, *Glandium*, *Aluminis*,
Sem. Cumini an. ℥ij.
Coq. in s. q. Vini Rubri Adstringentis ad ℔iij. *pro Fotu.*

Regioni Umbilicali nonnulli imponunt *Emplastrum ad Rupturam*, vel *Oxycroceum*, vel id quod sequitur,

℞. *Opoponacis* ℥ij. *Styracis liquidæ* ℥ß.
Thuris, *Mastichis*, *Picis*, *Boli Armeni an.* ℥ij.
Ceræ q. s. F. S. A. Emplastrum.

Etiam valdè hîc laudantur *Suffitus ex cortice*, *vel Pulvere Ligni Quercini*, dicto **Run / of Saag-meel.** Alii volunt, ut suffimigetur *pelle anguillæ sale condita.*

XII. Interim cura habeatur, ne alvus pigrior sit, vel laxior. Si enim duræ sint fæces, Uterus in iis egerendis facilè præcipitatur. Lubrica verò alvus membranas Uterum alligantes plurimum laxat. Insuper & omnes causæ, quæ Prolapsum hujus partis excitare valent, tollendæ; atquè corpori universo, tum Utero ipsi prospiciendum. Quem in finem multum conducunt *Decocta ex Guajaco*, *Salsaparilla*, *China*, *Sassaphras*, *additis & iis*, *quæ Uterum roborare valent* continuò usurpata.

XIII. Sin

XIII. Sin verò nulla perfectæ curationis ſpes ſit; ut tamen à procidentia hac, quæ facilè iterum accidit, ſecura ſit fœmina, *Peſſulos*, ſeu potius *Globulos Cereos* in Uterum intrudere, ibidemquè relinquere ſolent; de quibus videantur Rouſſetus *de Partu Cæſareo Sect. 6. Cap.* 34. Paræus *libr.* 23. *cap.* 41. Hildanus *Cent.* 4. *Obſerv.* 61. Loco Peſſariorum in Uteri Procidentia quædam uti ſolent *Circulis ex Subere factis, & Cerâ obductis.* Vid. Scultetus *Armam. Cheir. Tab.* 17. Veruntamen *Subligaculum* ſeu *Zona* (quæ pro re nata diverſimodè parari ſolet) hîc potius adhibenda mihi videtur: hac enim munitæ mulieres ſine periculo procidentiæ ambulare, & munera ſua obire poſſunt.

XIV. Atqui prolapſus Uterus quum Gangrænâ corripiatur, nec ea ſiſti poſſit, quin potius in Sphacelum abeat, eum abſcindendum nonnulli ſuadent; ſed cum periculoſa admodum ſit hæc Cheirurgia, eam non facilè inſtituendam cenſeo. Si tamen relaxata nimium vagina extrà vulvam procidat, atquè ſideretur; ea, vel ſectione, vel ſtrictiore ligaturâ, ſine periculo auferatur, ac porrò curetur.

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER SECUNDUS.

DE

VULNERIBUS.

CAPUT I.

Quid Vulnus, quæ sint illius Differentiæ, Causæ, Diagnostica.

Vulnus quid sit.

I. ULNUS ex communi omnium consensu nihil aliud est, quam *solutio continui* seu *continuitatis.* Sed ut melius innotescat natura Vulneris, videndum est, qualisnam sit hæc continui solutio, ad quam pro cognitione Vulneris nos transmittunt Veteres. Enimverò *solutio continui*, quę quibusdam *soluta unitas* vel *unitatis divisio* dicitur, est *separatio ab invicem partium alicujus membri*; cui separationi contraria est unio, & continuitas. Sed cum contrariorum eadem sit ratio & disciplina, si viderimus, quid sit hæc partium unitas, ex hac quoquè palam fiet, quid erit unitatis solutio. *Unio* autem, sive *Unitas partium* dicitur *constitutio secundum naturam*, atquè *naturalis compaginatio* seu *conjunctio.* Quum ergò Unio sit constitutio naturalis, solutio hujus unitatis erit habitus præter naturam; unde sequitur, quod sit morbus. Equidem non omnis continui solutio Vulnus est: idem namquè dici potest de Ulcere, atquè Fractura.

II. Hinc alii strictius definiunt Vulnus, *Solutionem continui in carne casim factam*: quo dicto nec Contusio, nec Punctio, nec

nec Morsus alicujus Animalis inter Vulnera numerari potest, quibus tamen affectibus Vulnerum nomen jam dudum inditum fuit. Unde & nos per Vulnus intelligimus omnem continui solutionem, tam cæsim, quam punctim, sivè per contusionem factam, non solum carnis, sed nervorum, venarum, arteriarum, aliarumquè mollium partium. Idquè definimus, quod sit *Solutio continui recens, cruenta, in parte molli, extrinsecus incidens, sive ab externo quodam instrumento inflicta.* Atquè hęc Vulneris definitio sanè perfecta est; quippe quæ optimè ejus naturam explicat, nequè magis, nequè minus comprehendit; nec non ab Ulcere, & Fractura manifestè illud distinguit. Vulneris Definitio.

III. Sed quum Vulnus dicatur continui solutio in parte molli, tam cæsim, quam punctim, & contusim facta; modo dicendum, quid unaquæquè harum continui solutionum species sit. Vulnerum species ac Differentiæ.

Incisio est plaga, sive Vulnus cæsim illatum instrumento longioris aciei, ut ense, cultro, similivè.

Punctio est partis alicujus mollioris perforatio à re acuta, ut sagitta, pugione, mucrone; aut ab alicujus animalis morsu, ictuvè facta.

Contusio est partis carnosæ solutio continui interna, integra manente cute, quę fit ab instrumento gravi ac retuso; ut si quis membrum aliquod in lapidem impingat, aut ligno fortiter percutiat.

Differentiæ porrò Vulnerum permultæ sunt. Enimverò differunt quædam respectu partium vulneratarum, unde alia sunt in carne, alia in tendine, alia in nervo, alia in vena, alia in arteria, alia in capite, alia in collo, alia in thorace, &c.

Quædam differunt ratione Vulneris essentiæ, unde vulnera alia simplicia sunt, alia composita. Simplicia dicuntur, quæ cutem duntaxat, carnisquè portionem occupant, sine ulla partis deperditione. At composita sunt, quandò & cutem & carnem cum substantiæ amissione invadunt.

Alia differunt rationè periculi & securitatis, vel impedimenti

dimenti remansuri; & sic quædam lethalia, quædam non lethalia, quædam nullum adferunt post sanationem impedimentum, quædam membra post sanationem vel impedita, vel debilitata, vel deturpata relinquunt.

Alia differunt respectu instrumentorum vulnerantium; & hac ratione quædam cæsim inflicta sunt, quædam punctim, quædam cum instrumentis secantibus, quædam discerpentibus, quædam contundentibus, & sic porrò.

Deniquè differunt Vulnera juxta quantitatem; quo pacto quædam magna sunt, quædam parva, quædam mediocria, quædam altè penetrantia & profunda, quædam lata & superficiaria, &c.

Generales Vulnerum Causæ.

IV. De *Causis Vulnerum* multa dicere opus non est. Eę namquè sunt omnia illa, quę extrinsecus advenientia continuum solvere ac dividere possunt, incidendo, pungendo, rumpendo, contundendo, perforando. Sic vulneris cęsim facti causę sunt omnia instrumenta, quę incidendi vim habent, ut ensis, culter, vitrum, &c. Puncturę causę sunt quęcunquè acuta, ut sagittę, acus, dentes animalium. Rumpunt quęcunquè partem mollem distendunt, & in partes contrarias divellunt, ut gravioris ponderis elevatio vel gestatio, casus, percussio, vociferatio. Contundunt gravia, dura, ac retusa, ut lapis, lignum, plumbum, &c. Perforant ferrum ignitum, globi plumbei è sclopetis emissi, &c.

Signa Vulnerum Diagnostica.

V. Quoad *Diagnosin*: Vulnus ipsum per se sensibus manifestum est, nec Signis, quibus cognoscatur, opus habet. Verum etsi sensui patescat, quis in cute locus sit vulneratus; si equidem vulnus ad interiora penetret, quę intus partes vulneratę sint, haud ità obvium est. Enimverò vulnera omnia quę corpus nostrum lędunt, aut sunt externa & in partibus continentibus, aut interna ac penetrantia. Si externa sunt, judicium de iis visu & tactu fieri solet ac potest: sin verò interna & penetrantia; ea quidem sunt aut in capite, aut in thorace, aut in inferiore ventre, unà cum partium contentarum lęsione, aut sine earum læsione. Si

Si Vulnus in cavitatem aliquam penetret, nec partes quæ ibi continentur offendat; ea penetratio dignoſcitur ſpecillo ferreo, aut plumbeo, vel tenui cereâ candelâ: partes autem internæ nullo modo offenſæ videntur, quum nullum grave ſymptoma ſeſe prodat. At ſi penetrando præcipuam quandam partem contentam læſerit vulnerans inſtrumentum, ejus læſionis ſigna breviter nunc exhibebimus.

Quod ſi Vulnus igitur in Caput penetraverit, atquè Cranium fregerit, (id quod viſu & tactu judicare debet Cheirurgus) vel Menynges læduntur, vel ipſum Cerebrum offenditur.

Membranarum Cerebri læſarum Signa ſunt, maximi ac extremi dolores, qui repentè ſuperveniunt, nauſeæ, vomitiones, nec non ſanguinis per aures, oculos, nareſquè effluxus; inſuper mentis accedit alienatio, præcipuè ſi punctim vulnus inflictum fuerit. Interdum tamen læſum Pericranium eadem ſymptomata parit. Quod ſi Cerebrum in ſua ſubſtantia læſum ſit, omnia hæc accidentia augentur, magis intenditur febris, atquè non rarò mutus fit Patiens, omniquè loquendi facultate prorſus deſtituitur.

Quum verò in Thoracem penetret Vulnus, plerumquè offendit aut Pulmonem, aut Cor, aut Pericardium, aut Diaphragma, aut Vaſa quæcunquè. At Thoracem penetrare cognoſcitur ſpecillo, viſu, tactu, quumquè aër è vulnere exeat, aut quum Æger medicamentorum vulneri impoſitorum ſaporem ore percipiat.

Atqui Pulmonem læſum eſſe judicamus, quando tum è vulnere, tum ex ore egeritur tenuis, ſpumoſuſquè cruor; nec non ſonora, premens, ac difficilis eſt reſpiratio.

Quum verò lædantur vel ipſum Cor, vel magna in thorace Vaſa, immodicus fit ſanguinis fluxus, qui totam mox implet capacitatem, extremitates refrigerantur, ſudorquè frigidus erumpit, certus mortis nuntius & index.

Quod ſi Diaphragma continui ſolutionem recipiat, mag-

 na

na spirandi difficultas, acuta febris, aliaquè gravia accedere solent symptomata.

Quum autem in Ventrem Inferiorem Vulnus penetret, (id quod specillo, visu, tactu, & vaporibus exhalantibus judicamus) offendit aut Jecur, aut Lienem, aut Ventriculum, aut Intestina, aut Renes, aut Vasa majora, aut Vesicam Urinariam, aut Uterum, si patiens sit mulier.

Ventriculus sin vulneratus sit, chylus per vulnus exit, hinc perpetuus vomitus consequitur, tandem singultus, animi deliquium, aliaquè plura superveniunt accidentia.

Intestina vulnerata esse cognoscimus, quum per ipsum vulnus quoquè exeant excrementa, vel magis minusvè crassa ac fœtentia, prout aut crassum aut tenue læsum sit Intestinum. Cæterarum porrò partium vulneratarum signa ex antedictis nunc abundè innotescent, & suis locis tradentur.

CAPUT II.

De Vulnerum Prognosticis.

I. SEd priusquam Vulneris Curam aggrediatur Medicus, omninò de PROGNOSTICIS sollicitus esse debet. Viz. præcognoscendum, sitne sanabile vulnus, vel insanabile. Sin sanabile, an curatu facile sit, an verò difficile, atquè integra & pristina sanitas an Ægrotanti restitui queat, vel an sanatus membri alicujus sit passurus actionem læsam. Atqui insanabile si sit vulnus, an lethale sit, & ad mortem vergat, an verò in ulcus curatu arduum sit degeneraturum.

II. Primò itaquè diligenter expendendum, *quæ Vulnera sint lethalia, quæ non.* Etenim quæstio hæc magni momenti est, atquè diligenter & accuratè Medico pensitanda, ac cognoscenda. Namquè cum in judiciis & foro vita nonnullorum ob vulnera aliis inflicta periclitetur, & à Judi-

Judicibus Medicorum sententia hac de re requiratur, diligens danda opera, ut talem de Vulneris natura sententiam ferat Medicus, qua innocens non condemnetur, nec reus absolvatur.

III. Idcircò hîc notandum, non omne vulnus, quod mors sequitur, dicendum esse lethale; sed id solum, quod suapte naturâ mortem adfert. Atquè hoc sensu Vulnerum quædam lethalia dicuntur, quædam indifferentia; quod aliquandò lethalia sint, aliquandò non, pro Medentis industria, Ægri natura, constitutione, ætate, robore, & obedientia, pro temporis ratione, regionum qualitate, &c. Lethalium igitur alia absolutè, seu ex necessitate lethalia sunt, quod omninò semper Ægrum interimant; alia non necessariò, sed ut plurimum occidunt. Quæ Vulnera lethalia sint dicenda.

IV. *Vulnera ex necessitate lethalia* sunt ea, quę omnem medelam effugientia brevi temporis spatio vitam adimunt, uti ex Jurisconsultis notat Farinac. *de homicid. quæst.* 126. *num.* 5. *Lethalia ut plurimum* sunt, quorum curatio difficilis est, & sępius malè succedit, non quod semper interficiant, adnotante ex ipsis Jurisconsultis Barbos. *in Collect. Doct. tit.* 12. *cap.* 18. *num.* 7. *tom.* 2. Nam potest quidem vulnus esse secundum plurimum lethale ex sua natura, & tamen vulneratus ex vulnere convalescere; quemadmodum etiam aliqui morbi, tametsi lethales videantur suâ naturâ, nonnunquam curantur.

V. Sunt autem lethalia vulnera judicanda, primò & præpuè *ex natura partis vulneratæ*, dehinc ex vulneris qualitate, ex ejusdem quantitate, ætate patientis, sexu, temporis constitutione, loci conditione, statu ipsius vulnerati, qualitate instrumentorum vulnerantium, accidentibus plerumquè vulneribus supervenire consuetis, aliisquè nonnullis conditionibus ab extra accedentibus. At, ceu dixi, *natura ipsius partis vulneratæ præcipua causa est periculi & securitatis vulnerum.* Cætera enim omnia per accidens ad id concurrunt, uti palam est; cum hæc, siquidem vulnera ex partis vulneratæ natura sint lethalia, faciant ad mortis accelerationem aut retardationem: aut si

lethalia non sint, possint ea reddere minoris vel majoris securitatis, facilioris aut difficilioris curationis. ex. gr. vulnus simplex in parte carnosa omnem securitatem, quantum ex se est, solet promittere; quale esset vulnus in carnosa parte brachii. Quod si id ipsum vulnus magnum sit, si accedat aëris constitutio contagiosa, si æger sit debilis, senex, aut valetudinarius, si arma fuerint venenata; hoc ipsum vulnus, quod aliàs tutum erat, evadet dubium, & lethale.

VI. Hinc sapienter dictum est ab Hippocrate *libr.* 2. *prædict.* quod ex omnibus vulneribus contingit homines mori: quod idem monent Vallesius *comm.* 5. *Epid. text.* 16. Paræus *Chirurg. libr.* 8. *cap.* 4. aliiquè. Quia potest vulnus esse salutare, & tamen vulneratus vel ob morbosum corporis habitum, vel ob occultam quandam læsorum, circumstantiumquè corporum cacoëthiam decedere, vel aliis accidentariis ex causis. Unde etiam si, quoad magnitudinem, vulnusculum nullo modo consideretur, ita ut neque vulneris nomine dignetur; respectu tamen partis læsæ potest esse absolutè lethale: ex. gr. si cor attigerit, aut si ad internas alias nobiliores partes penetraverit, aut si acus in nervosam particulam profundius adacta sit; quale exemplum habemus apud Hippocratem *libr.* 5. *Epidem. text.* 44. sutoris solearum veteramentariarum, qui acu sese pupugit juxta genu, & tertio à vulnere die mortuus est; sic etiam Aristo apud eundem Hipp. *libr.* 7. *Epidem. text.* 97. ex vulnere digiti pedis, succedente gangrænâ mortuus est, quod fortè nervosam partem læsisset. Conjung. Forestus *libr.* 6. *observ.* 49. 50. Hildanus *Cent.* 1. *observ.* 21. *Cent.* 5. *observ.* 2. 85. Quæ exempla satis declarant, vulnus aliquandò esse quidem respectu magnitudinis parvum, sed partis vulneratæ ratione maximum, quia mortem facillimè accersit.

VII. Ergò partis natura præ cæteris omnibus vulnerum conditionibus venit consideranda, juxta quam lethalia vulnera Hippocrates septem pronunciat *Sect.* 6. *Aphor.* 18. „ Cui perfecta est vesica, aut cerebrum, aut cor, aut „ sep-

„ ſeptum tranſverſum, aut aliquod ex inteſtinis tenui-
„ bus, aut ventriculus, aut hepar, lethale. Hunc tamen Aphoriſmum tum limitat, tum ampliat *in Coacis Aphor.* 509. *in Cod. Fœſii*, dum inquit: „ Ex vulnere ferè
„ mors contingit, ſi cui vulneratum fuerit cerebrum,
„ aut ſpinalis medulla, aut jecur, aut ſeptum tranſver-
„ ſum, vel cor, aut veſica, aut quædam grandis vena.
„ Mors quoquè ſubit, ſi in arteriam & pulmonem inſi-
„ gnes valdè plagæ inflictæ fuerint, ità ut percuſſo pul-
„ mone, minor ſit, qui per os prodit ſpiritus, quam qui
„ per vulnus excidit. Intereunt verò, quibus nervi in-
„ teriores, ſive tenuis aliquis, ſive craſſus, vulnus acce-
„ perit, ſi plaga tranſverſa fuerit, & magna: quod ſi
„ parva & recta, nonnulli periculo eximuntur. Minimè
„ autem ab his vulneribus mors impendet, quæ in corpo-
„ ris partes, in quibus hæc non ſunt, aut ab his quam lon-
„ giſſimè abſunt, infliguntur. Etiam C. Celſus *lib.* 5. *cap.* 26. ſententiam Hippocratis ad hunc modum expreſſit: „ Ser-
„ vari non poteſt, cui baſis cerebri, cui cor, cui ſtomachus,
„ cui jecinoris portæ, cui in ſpina medulla percuſſa eſt,
„ cuiquè aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius in-
„ teſtinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati ſunt, cui-
„ vè circa fauces grandes venæ, vel arteriæ præciſæ ſunt.
„ Vix autem ad ſanitatem perveniunt, quibus ulla parte
„ pulmo, aut jecinoris craſſum, aut membrana quæ con-
„ tinet cerebrum, aut lien, aut vulva, aut veſica, aut
„ ullum inteſtinum, aut ſeptum tranſverſum vulneratum
„ eſt. Hi quoquè in præcipiti ſunt, in quibus uſquè ad
„ grandes, intuſquè conditas venas, in alis vel poplitibus
„ mucro deſedit. Periculoſa etiam vulnera ſunt, ubicun-
„ què venæ majores ſunt, quoniam exhaurire hominem
„ profuſione ſanguinis poſſunt. Idquè evenit non in alis
„ tantum, atquè poplitibus, ſed etiam in his venis, quæ
„ ad anum, teſticuloſquè perveniunt. Præter hæc malum
„ vulnus eſt, quodcunquè in alis, vel feminibus, vel
„ inanibus locis, vel in articulis, vel inter digitos eſt.
„ Item quodcunquè muſculum, aut nervum, aut arte-

„ riam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem læsit. Sed partium harum vulnera ordine nunc consideremus, & quæ vel absolutè vel simpliciter lethalia sint, quæ non, videamus.

Qualia sint Vulnera Cerebri,

VIII. Igitur inter lethalia referri debent *Vulnera Cerebri*; at non omnia. Vidit namquè ipse Galenus hujusmodi vulnera curata, uti refert *comm. in Hipp. Aphor.* 18. *sect.* 6. & *libr.* 8. *de usu part. cap.* 10. Exempla quoquè habentur apud Valleriolam *libr.* 4. *obs.* 10. *libr.* 5. *obs.* 9. *libr.* 6. *observ.* 4. Hildanum *Cent.* 4. *Obs.* 1. 2. 3. Et longum catalogum illorum, qui vulnera cerebri sanata viderunt, recenset Joh. Andr. à Cruce, *de Vulner. lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 14. *de cerebro sauciato.* Imò observatum fuit, particulâ cerebri amissâ, Ægrum nihilominus convaluisse; cujus rei variæ historiæ notatæ sunt à Nicolao Massa, Carpo, Fallopio, Christ. à Vega, Francisco Arcæo, Horatio Augenio, Petro de Marchettis, aliisquè præstantissimis practicis. Sunt quoquè notatu dignæ historiæ de periculosissimis cerebri vulneribus, quæ extant apud Cabrolium *Obs.* 16. 22. 34. Henricum Petręum, Matthiam Glandorpium, Sennertum, Diemerbroeckium *in Anatome Corporis Humani.*

At non solum Vulnera Cerebri parvi facienda non sunt; sed nec levissima Capitis Vulnera unquam negligenda, uti cum Hippocrate monent Horatius Augenius *Lib.* 9. *Epist.* 3. Aquapendens *Oper. Cheirurg. libr.* 2. *cap.* 15. Et ex Jurisconsultis Farinaceus *quæst.* 126. 127. Habent enim capitis vulnera quid peculiare, ac omninò diversum à plerisquè aliis vulneribus; quum partium aliarum vulnera, etiamsi non contemnendæ sint magnitudinis, negligi tutius possint, quam levissima capitis.

Medullæ Spinalis,

IX. Quoad *Spinalis Medullæ Vulnera*; cum Spinæ Medulla in partibus sub cerebro sitis, cerebri vices gerat, & cum cerebro substantiam, membranasquè communes habeat, haud secus ac cerebri vulnera, Ea Spinalis Medullæ lethalia meritò pronunciantur; in primis si superior ejus pars vulneretur: qua læsa, spirituum animalium in totum corpus influxus tollitur, hinc omnium capiti subjecta-

jectarum partium sensus, motusquè aboletur, adeoquè & cæteræ omnes actiones silent, & brevi pallida mors sequitur.

X. *Cordis Vulnera* quoquè inter lethalia, non sine ratione, recensentur ab Hippocrate: namquè ea absolutè vel ex necessitate semper Ægrum interimunt. Et licet nonnulli cum iis per exiguum tempus vixerint, nunquam tamen sanari potuerunt: imo pleriquè eo ipso ferè momento, quo vulnus in ventriculos penetrat, tanquam fulmine icti, concidunt, quod semel nobis videre contigit 4. Octobris 1680. Si tamen vulnus admodum exile in ventriculos penetret, tum interdum, etsi rarò, accidit, hominem tam subitò non corruisse, sed paucas horas supervixisse. Ità vidit Paræus virum in corde vulneratum per ducentos passus cucurrisse. Meminit Scenkius *Observ. Medic. libr.* 2. studiosi, qui vulnus punctim per utrumquè ventriculum recepit, & tamen plateæ longæ spatium cursu confecit, ac mente sanus ferè per horam vixit. Jonstonus, Henricus ab Heers, Tulpius, & plures alii, varia referunt exempla eorum, qui corde vulnerato aliquot horas, imò diem unum & alterum vixerunt. Hoc & nos observavimus in quodam Juris studioso; qui 1688. 9. Julii octavâ circiter vespertinâ ense vulneratus fuit in sinistro thoracis latere juxta papillam, penetrante vulnere inter quartam & quintam costam. Hoc postquam inflictum fuit, difficulter admodum spiravit, ac cruor immodicè profluxit, adeò ut animo fermè deficeret, & Cheirurgus foramen protinus occludere cogeretur. Quo facto augebatur in horas summa spirandi difficultas, ut tandem 11. Julii, horâ ante meridiem undecimâ exspiraverit. Vocati à Nob. & Amplisf. Prætore ac Judicibus cadaver aperuimus, & vidimus sinistram thoracis partem sanguine fermè repletam, atquè penetrasse gladium per pericardium in sinistrum cordis thalamum, qui prope mucronem penitus perfossus fuit. Quod verò inflicto hoc lethali vulnere, ultrà triginta octo horas supervixerit Patiens, factum fuit, quoniam singulis cordis constrictionibus, mucro-

Cordis.

Observatio rara.

mucrone ad basin ascendente, ventriculi istius vulnera ità fuerunt occlusa, ut nil nisi perquam exigua cruoris portio emanaverit, unde nec Patiens tam subitò extingui necesse habuerit. Fernelius *Patholog. libr. 5. cap. 12.* dicit: „ vulnera cordi inflicta, quæ non altè in ventriculos pe- „ netrant, non protinus interimunt. In quodam, qui „ sensim contabescens & liquescens, de medio tandem „ sublatus est, tria ulcera in corde reperi non parum cava „ & sordida, multo ante jam tempore contracta. Simile quid de cordis ulcere refert Petrus de Marchettis *Observ. Chirurg.* 47. de quodam, qui paulatim longo temporis tractu omninò emaciatus, tandem obiit; in cujus dissecto cadavere invenit magnum ulcus, quod non solum cordis capsulam, verum etiam substantiæ cordis magnam partem exederat, usquè dum tandem penetrasset in sinistri ventriculi cavitatem, ægrumquè sic occidisset. Sed oppidò rarum est exemplum, quod habet Cl. Diemerbroekius *Anat. libr. 2. cap. 6.* cujusdam viri robusti in corde vulnerati, vulnere penetrante in superiorem partem dextri ventriculi, supra valvulas tricuspides, prope ingressum venæ cavæ; qui tamen ultrà novem dies supervixit. At quoniam angustum admodum erat vulnus, & suprà valvulas inflictum, hinc factum fuit, quod in cordis constrictione totus, qui in dextrum ventriculum è cava profluxerat, sanguis, propter valvularum tricuspidum impedimenta, per vulnus expelli non potuerit, sed maxima ejus pars per arteriam pneumonicam, quæ vulnere multò latior erat, in pulmonem fuerit propulsa, atquè inde porrò ad sinistrum ventriculum, & arteriam aortam, ità ut non nisi pauxillum singulis pulsibus è vulnere in pericardium & thoracis cavitatem expelli potuerit, unde etiam vires tardius collapsæ sunt. Historia quoquè perquam rara militis, qui in corde saucius vitam ultrà quindecim dies sustentavit, habetur apud Sennertum *Prax. libr. 5. part. 4. cap. 3.*

Verumenimverò vulnera in cordis cavitatem penetrantia non solum absolutè, & ex necessitate lethalia sunt; sed

sed & vulnera si Cordis Substantiam Musculosam tantum attingant, omnem quoque medelam effugiunt, atque Patienti vitam adimunt; quia quamcunque Cordis partem quomodocunque attigerit vulnus, coalescere, ob continuum ejus motum, non potest; unde & inflammatio, aliaque gravia symptomata superveniunt, quæ necessariò hominem, si non subitò, saltem non multò post interficiunt. Audite de Cordis Vulnusculis non penetrantibus, lethalibus equidem, historiam, quam Paulus Zacchias *Quæst. Med-Legal. libr. 5. titul. 2. quæst. 2.* ità describit: „ Maniacus quidam Sacerdos cum furore ductus se primum castrasset, imò universum penem cum scroto „ & testibus abscidisset, in eodem furore persistens, acubus quibusdam fortibus pectus sub sinistra mammilla „ sibi transfodit, tandemque post nonnullos dies, quinque nimirum aut sex, ab hisce vulnusculis illatis vitam, „ quam oderat, facilè amisit. Aperto cadavere, acus „ omnes ad Cordis Substantiam penetrasse repertæ, cum „ quibus tamen potuit per nonnullos dies supervivere. Igitur quomodocunque sit, quòd aut eadem horâ, ac momento, vel subsequenti die, vel etiam post duos, tresve, aut plures dies, qualescunque Cordis Vulnus interficiat; ea conclusio rata ac firma maneat, quod *Cordis Vulnera, sive in ventriculos usquè penetrent, sive non, necessariò Ægrum interimant.*

XI. Non minori jure *Pulmonis Vulnera* inter lethalia refert Hippocrates *in Coacis Prænotionibus.* At verò tam absolutè quæcunque Pulmonis Vulnera pronunciari nequeunt lethalia, ac si nullum huic visceri inflictum vulnus unquam curetur: quapropter ipse Hipp. addit limitationem; si viz. vulnus sit magnum, ut Pulmone sauciato minus spiritus per os prodeat, quam è vulnere excidat; atquè si vel vas sanguineum magnum, vel asperæ arteriæ ramus lædatur. Enimverò omnia Pulmonis Vulnera lethalia semper non esse, docuit nonnunquam experientia, qua constat, nonnullos per totum thoracem & pulmonem fuisse perfossos, & nihilominus convaluisse. Videantur Hil- Pulmonis,

danus *Cent.* 2. *Obs.* 32. *Cent.* 3. *Obs.* 36. *Cent.* 1. *Epist.* 52. Sennertus *prax. libr.* 5. *part.* 4. *cap.* 3. Valleriola *libr.* 4. *obs.* 10. Nicolaus Massa, Franciscus Arcæus, Fallopius, Forestus, Tulpius, & alii.

Ea igitur Pulmonis Vulnera absolutè lethalia non sunt, in quibus saltem Pulmonis substantia, non verò magna vasa læsa sunt; neque illa, quæ non adeò magna sunt, ut nec respirationem graviter lædant, nec alia quæcunquè gravia accersant symptomata.

E contrario si magna sint Pulmonis Vulnera, & non solum Pulmonis substantia, sed & magna in eo vasa vulnerentur, Ea pronunciare licet ex necessitate lethalia, utpote in quibus sanguis, spiritusquè vitalis profunditur & dissipatur; vel à copia cruoris extrà vasa effusi pulmo ac cor opprimuntur, & homo suffocatur.

Insuper mortem plerumquè adferunt ea Pulmonis Vulnera, in quibus exulcerari incipit vesiculosa ejus substantia, atquè Phthisis excitatur: vel in quibus sanguis in thoracis capacitatem effusus, ibi putrescere incipit, & vel Febrem, vel Empyema excitat. Sed quæritur hîc, *nonne tale Pulmonis Vulnus, cui Phthisis succedit, quæ postea mortem Ægro adfert, dicendum sit absolutè, & ex necessitate lethale, & an tali in casu Reus non teneatur de homicidio*? Quidam ex Jurisconsultis censent, vulnus non esse dicendum ex necessitate lethale, si accidentia remittant, si Vulneratus melius habuerit, si post triduum è lecto surrexerit, & ambulaverit, licet deinde ex recidiva mortuus fuerit; adeoquè Vulnerans jam ultrà non teneri de occiso, tanquam si non præsumatur ex vulnere mortuus. Damhoud. *in Enchirid. rer. crimin. cap.* 77. *n.* 10. Menoch. *de arbitr. cas.* 275. *num.* 9. Farinaceus *de homicid. quæst.* 126. 127. Sed nos quod spectat, sententiam hanc omninò improbamus, eâ ratione ducti, quod malignæ ægritudines, & ipsa quoquè maligna & necantia vulnera aliquandò remittant; imo & hoc habeant proprium, teste Galeno, quod remittere videantur, ac dehinc repentè recrudescant, hominemquè è medio, quasi inopinatò, tollant. Difficultatem verò auget

auget id, quod ipſimet Juriſconſulti ex recidiva conjecturam deſumant, vulnus fuiſſe lethale, & Vulneratum ejus culpâ deceſſiſſe ob recidivam. Farinac. *loc. cit. quæſt.* 127. *num.* 77. quæ è directo contraria videntur iis, quæ circa hanc conjecturam ex ipſorum ſententia ſuperius allata ſunt. Haud ſecus de Vulnere Pulmonis, cui Phthiſis ſuccedit judicandum puto: viz. abſolutè id eſſe lethale, & Vulnerantem teneri de homicidio, licet poſt longam hebdomadarum ſeriem demum Vulneratus moriatur. Phthiſis quidem, non Vulnus, proxima mortis cauſa eſt; at Vulnus mortis cauſa remota. Et quod in ſano corpore ſe habet, ut cauſa remota, eſt ipſa occaſio mortis: dum namquè conſtat, accidentia ex ipſo vulnere originem habuiſſe, & ſemper uſquè ad mortem perſeveraſſe, ex vulnere præſumi debet mortuus vulneratus.

XII. *Aſperæ Arteriæ Vulnera* non lethalia eſſe, verum ſanari poſſe, docet Laryngotomia. Ea nimirum ſanantur, quæ magna non ſunt, & in quibus membranæ ſaltem, quibus Trachææ cartilagines connectuntur, vulnerantur. Scenkius *Obſerv. Medic. libr.* 2. At annuli cartilaginei ſi vulnerentur, ob duritiem pars coaleſcere nequit. Hippocr. *libr.* 6. *Aphor.* 19. *libr.* 7. *Aphor.* 28. Galenus 5. *meth. med. cap.* 7. Hæc igitur vulnera haud ineptè lethalia cenſentur. Equidem non ſubitam, ſed lentam mortem adferre ſolent; dum vel ab aëre per vulnus confertim ingrediente pulmones alterantur & debilitantur, vel calloſa quædam ſubſtantia vulneri ſuccreſcit, quæ ſpiritum ſenſim intercipiendo tandem hominem jugulat: ità ad octodecim hebdomadas vulnere tali laborantem vidit Barbette, antequam moreretur. Aſperæ Arteriæ.

XIII. *Diaphragmatis Vulnera* inter lethalia quoquè recenſet Hippocrates. Diſtinguit equidem Galenus *libr.* 5. *meth. med. cap.* 9. inter ea, quæ Diaphragmatis parti tendinoſæ, & quæ carnoſæ infliguntur; atquè illa ſtatuit eſſe lethalia, hæc ſanabilia. Scribit porrò *comm. in Hipp. Aphor.* 18. *ſect.* 6. nervoſæ Diaphragmatis partis vulnera non ſemper lethalia, ſed magna ſolum: planè enim gra- Diaphragmatis.

viatum superveniunt symptomata, delirium puta, difficilis respiratio, febris, convulsio, singultus, risus sardonius, ut ridendo Ægri moriantur.

Ventriculi. XIV. Haud secus *Ventriculi Vulnera* inter lethalia numerantur; & meritò, quia in parte hac magis membranosa ægerrimè sanantur; ac si infligantur Superiori ejus Orificio, quod Stomachus nuncupatur, ob nervorum ei insertorum copiam, convulsionibus & singultibus continuis Ægrum occidunt: sin verò Ventriculi Fundo infligantur, ingesta alimenta mox effluunt in abdominis cavitatem, illic alia viscera brevi corruptura.

. Verum etsi usus & ratio illud Hippocratis effatum confirment, hanc tamen regulam interdum, quamvis rarò, exceptionem admisisse,& subinde Vulnus Ventriculi sanatum fuisse,observatum fuit; cujus curationis historias sibi visas describunt Fallopius *de cap. vuln. cap.* 12. Cornax *in Epistol. Respons. ad D. Ægidium Hartogh.* Julius Alexandrinus *annot. ad cap.* 4. *lib.* 6. *Therap. Galeni.* Diemerbroeckius *Anat. libr.* 1. *cap.* 6. & ex aliis collegit Scenkius *Obs. Med. libr.* 3. Sunt quoquè admirandæ illæ historiæ, quæ de duobus Cultrivoris referuntur: quarum alteram describunt Bernhardus Suevus *in tract. de insp. vuln.* Crollius *in præfat. Basilica Chymica.* Sennertus *prax. lib.* 1. *part.* 1. *sect.* 1. *cap.* 15. & *lib.* 5. *part.* 4. *cap.* 3. de Rustico Bohemo, qui 1602. Pragæ cultrum novem pollicum longitudinis deglutiit; qui post septem hebdomadas è ventriculo excisus, & Æger sanitati restitutus fuit. Alteram sibi ipsis visam enarrant Georgius Lothus, & Rutgerus Hempsingh *in peculiari germanico tractatu.* de juvene duos & viginti annos nato, qui Regiomontii in Prussia 1635. cultrum longitudine duas transversas palmas excedentem, deorsum descendente manubrio, casu deglutiit; qui post sextam hebdomadam à Cheirurgo excisus, Ægerque intra mensem sanatus fuit. Culter hic postea à Daniele Beckero, Medico Dantiscano, D. Othoni Heurnio, quondam Lugduni in Batavis Medicinæ Professori, donatus, ibidem inter alia rara in Theatro Anatomico asservatur.

Ex

Ex allatis igitur hiſtoriis haud immeritò concludimus, Vulnera Ventriculi Fundo inflicta non abſolutè ſeu ex neceſſitate, verum ſimpliciter lethalia eſſe dicenda; ſed quæ Superius ejus Orificium ſeu Stomachum penetrant, omnem medelam effugere, adeoquè neceſſariò & ſemper Ægrum interimere. Eo namquè graviter afflicto, ob maximum cum cerebro & corde conſenſum, lethalia plerumquè excitari ſolent ſymptomata.

XV. Ejuſdem naturæ ſunt *Inteſtinorum Vulnera*, quæ ab Hippocrate inter lethalia quoquè referuntur. Sunt tamen periculoſiora Vulnera Tenuium, quam Craſſorum Inteſtinorum; ob ſubſtantiam illorum membranoſam magis, minuſquè carnoſam. Inteſtinorum.

XVI. Succedunt *Hepatis Vulnera*, quæ inter lethalia etiam non ſine ratione enumerat Hipp. *libr.* 1. *de morbis* & *lib.* 6. *aphor.* 18. propterea quod copioſa hæmorrhagia citius Ægrum occidat, quam ſiſti medicamentis poſſit; & ſi forte ſiſtatur, tamen ulcus poſt vulnus relictum tam rarò & difficilè ſanetur, ut ex tribus millibus ea parte vulneratis vix unus aut alter evadat, & inter miracula fere habendi ſint, qui ſervati ex iis fuerunt. Equidem tradit Paulus Ægineta *lib.* 6. *cap.* 28. vulnerato Hepate, abſciſſâque ejus parte, hominem ſervari poſſe. Et Hiſpanum Juvenem, cui magna Hepatis portio per ilei dextri vulnus erumpebat, ſanatum fuiſſe refert Corn. Gemma *Coſmocritic. lib.* 1. *cap.* 6. Et Nobilem poſt inflictum circa Hepatis regionem vulnus, ac particulâ ex ejus ſubſtantia abſciſſâ, extractâque, ſanum evaſiſſe, ſcribit Bertinus *Med. lib.* 13. *cap.* 7. Idem obſervarunt Hildanus *Cent.* 2. *Obſ.* 34. Matthias Glandorpius *in Spec. Chirurg. Obſ.* 34. Sed hæc ſunt naturæ miracula, qualia in curationibus aliquandò contingere, olim Averroës tradidit. Hepatis.

XVII. *Lienis Vulnera* eodem ferè modo ſe habent, ut Hepatis; atquè lethalia ſemper obſervantur. Lienis.

XVIII. De *Renum Vulneribus* quæritur, ſintne Ea lethalia? Reſp. profunda Renum Vulnera abſolutè & ex neceſſitate eſſe lethalia, atquè ex centum ità vulneratis vix Renum.

unum sanitatem recuperare. Quæ quidem lethalitas non procedit à Renum nobilitate aut prestantia; sed à symptomatum syndrome, uti à magna hæmorrhagia, vasorum dissectione, urinæ obstructione, ejusvè continuo effluxu, inflammatione, dolore, & quidem præcipuè ab abscessu, ac exulceratione ob acris seri transitum vix curabili, aliisquè, quæ Ægrorum vires ad mortem usquè conterunt. Renes quippe licet non sint partes principes, sunt tamen tales, quarum usu carere non possumus; quo sublato, vel graviter saltem impedito, vita tollitur. Contigit quidem nonnullos Renibus vulneratos aliquamdiu supervixisse, & minus peritis sanatos visos fuisse, sed tandem tamen superstites abscessus Ægros è medio sustulisse. Sic Fallopius, Corn. Gemma, Dodonęus, Forestus, Valleriola, aliiquè, varia referunt Renibus vulneratorum exempla, qui aliquot annos supervixerunt; tandem verò ex istis vulneribus mortui sunt. Quod autem alii citius, alii tardius fatis cedant, fit prout illa vulnera magis minusvè profunda, & symptomata majora vel minora fuerint.

Vesicæ Urinariæ.

XIX. Insuper in catalogo vulnerum lethalium apud Hippocratem reperiuntur *Vesica Urinaria Vulnera*. Distinctione tamen hîc opus est. Nam quod Collo Vesicæ infligitur vulnus sanari posse, docet Litothomia. At Fundo ejus vulnerato, atquè penitus perfosso, ire solet Patiens, unde redire negant quenquam.

Venarum, Arteriarumquè majorum, &c.

XX. Tandem occurrunt & *Venarum*, *Arteriarumquè Majorum Vulnera*, quæ sæpius sunt lethalia. Namquè cum ligaturâ constringi nequeant, cruore immodicè effuso, vires subitò dejiciuntur, & Patiens plerumquè extinguitur. Equidem cum Chirurgus alius melius alio vulnus claudere possit, causa mortis in Vulnerantem non semper conjicienda.

Vulnera Nervorum Majorum ferè incurabilia sunt, quandoquè lethalia.

Vulnera Venenatis Instrumentis aut *Animalibus* inflicta ferè semper lethalia sunt.

XXI. At-

XXI. Atquè hæc sunt vulnera, quæ Hippocrates lethalia esse rectè scribit. Quorum tamen, ceu dixi, quędam sunt absolutè vel omninò lethalia, quædam simpliciter lethalia. Absolutè vel ex necessitate lethalia Farinaceus *tit. de homicid. quæst.* 125. definit, quæ non requirunt curam & consilium Medicorum; sed sunt talia, è quibus Vulneratus statim moritur, *hoc est*, ob quæ, quamvis omni arte & industriâ curentur, Æger nihilominus moritur. Lethalia simpliciter, *id est*, non omninò mortalia, vel ad mortem certa, idem Farinaceus describit, ex quibus Vulneratus non statim moritur, & ex quibus quandoquè etiam non moritur.

XXII. Quæ igitur vulnera simpliciter tantum lethalia sint, *hoc est*, è quibus etsi aliqui interdum convalescant, hic vel ille tamen ex iis revera mortuus dici possit, ex superioribus abundè patet. Hoc equidem addendum, *ex eventu maximè judicari, an vulnus actu lethale fuerit*. Nàm etsi robustus aliquis, aut aliàs exactè sanus ex vulnere convaluerit; tamen non necessarium est, ut ex simili vulnere senex, puer, vel debilis quispiam convalescat: sed licet ille à simili vulnere sanatus fuerit, hic ex eo necessariò mori potest. Enimverò ex præcedenti statu Vulnerati vulnus accipitur conjecturâ majoris aut minoris periculi: vulnera namquè quę fiunt in corporibus morbosis, cacochymicis, convalescentibus, valetudinariis, magis absquè dubio periculosa sunt; & idcircò non malè Jurisconsulti voluerunt, Vulnerantem infirmum, si ille decedat, teneri de homicidio, etiam vulnere non existente mortali. Nam quamvis vulnus per se non mortale possit fieri lethale ex corporis vulnerati impuritate, videtur tamen Vulnerans dedisse proximam causam mortis, ut in casu de quo Manardus *libr. 6. Epist. Medic.* 1. in quo cum supervenerit Vulnerato, duobus vulneribus lęso non quidem mortaliter, ut ipse probat, Erysipelas, ob corporis impuritatem mortuus est die quarto decimo; cumquè unusquisque huic periculo subjci possit, non videtur

detur ullo modo Vulnerans excusandus, præsertim si deliberato animo occidendi vulnerasse constet, si lethalibus non existentibus vulneribus, Vulneratus ex corporis impuritate decedat, ex qua tamen absquè inflictis vulneribus non decessisset: qui enim causam damni dat, damnum fecisse videtur; at Jurisconsultis hæc decidenda relinquimus.

XXIII. Insuper quæritur hîc, *an vulnus, quod ex sua natura nequaquam lethale sit, possit incuriâ Medentis, vel ipsiusmet Vulnerati, & per accidens, fieri lethale?* Res hæc videtur magni momenti, quia etiamsi quando vulnus est absolutè & ex sua natura lethale, non excusatur Vulnerans ex malo regimine, aut ex negligentia & imperitia Medicorum, sed omninò de homicidio tenetur; quòd dominetur præsumptio, Vulneratum ex vulnere decessisse. At verò si vulnus fuerit ambiguum tam ad sanitatem, quam ad mortem, & Vulneratus non adhibuerit Medicum; aut adhibuerit Imperitum; aut si suâ ipsius negligentiâ & inobedientiâ mortuus fuerit, tunc Vulnerans de homicidio non tenetur, cum suâ ipsius culpâ præsumatur mortuus. Semper enim præsumptio militat, quod vulnere non existente ex necessitate lethali, Vulneratus ex vulnere non decesserit; quoniam mortis præsumptio ex vulnere sumi debet non simpliciter ex vulnere, sed ex aliis quamplurimis, quæ vulneri conjungi consueverunt. Sunt autem hæc reducenda vel ad Medicum, vel ad Ægrotum, vel ad Externa.

XXIV. Quoad Medicum, vel Cheirurgum; vulnus non lethale aliquandò occidit, si ex ignorantia Ille non noverit vulneris qualitatem, ut in casu, de quo Langius; ubi Cheirurgus curaturus sauciatum in capite Equitem cum cranii fractura, vulneris exiguitati fisus, cranii fracturæ nullo modo medicatus est, unde Vulneratus eum ob errorem è medio sublatus, aliàs forsan non periturus. Haud absimilem casum citat Forestus *lib. 6. observ. 2.* de vulnere non lethali, ex quo tamen Æger Medici culpâ interiit. Idem quoquè

què antè biennium à nobis visum fuit in Rustico, qui vulneratus in sinistro thoracis latere, hinc difficulter spirans, à Medico ac Cheirurgo ut Pleuriticus curatus, vulnere ferè neglecto, obiit. Namquè eadem ratione, si Medicus nesciat opportuna adhibere remedia, aut adhibeat contraria, Ægrum perimit. Observatio.

XXV. Quoad Ægrotum; manifestum est, ejus culpâ id ipsum succedere posse, ut si Medicum non adhibuerit, aut adhibuerit Imperitum; cum paria sint, Medicum non adhibere, aut adhibere Imperitum. Farinaceus *de homicid. quæst.* 120. *sect.* 4. *num.* 76. Imò præstat Medicum non habere, quam Inexpertum habere. Roder. à Castro *Med. Polit. lib.* 1. *cap.* 7. Si item medicamenta opportuna sibi adhiberi non permiserit, aut quicquam moliri circa se renuerit, quod erat ad sanitatem necessarium: si contra Medicorum sententiam aëri sese exposuerit: aut si quomodocunquè in usu sex rerum nonnaturalium insigniter peccaverit. Equidem non quilibet error Vulnerati hac in re culpari potest, sed debet esse notabilis. Farinac. *loc. cit. quæst.* 126. *num.* 25. Et eo insignior, quo magis leve ac tutum vulnus à peritioribus judicatum fuerit: tunc enim oportet, ut talis sit negligentia, & tales sint errores in victu & medela, ut evidenter constet, ex eorum vitio Ægrum decessisse. At tunc quidem debent periti Medici de erratis hisce judicare, ac nominatim determinare, quod hic error cum hoc vulnere, tametsi non esset mortale, potuerit mortem accersere.

Insuper ex mala corporis Vulnerati constitutione, vulnuscula aliquandò nullius momenti, & è quibus plurimi convalescunt, nonnullis possunt esse lethalia: sic de Philæ puero scribit Hipp. *libr.* 7. *Epidem.* quod ex sola ossis denudatione in fronte, uno die febre superveniente, & osse livore contracto, mortuus fuerit. Idem refert Theodori cujusdam puerum ex ossis denudatione nullius penè momenti, die vigesimo tertio mortuum esse. Et magnæ navis Præfectum quendam, cum anchorâ manus dextræ indicem & os collisisset, inflammatione ac convulsione su-

perveniente, decimo tertio die vitam cum morte commutasse. Telephanem quoquè ex Harpeli liberta filium, plagam in pedis pollice accepisse, ex eâquè inflammationem, vehementemquè dolorem consecutum fuisse, quo remittente, Ægrum in convulsionem incidisse, & tertio die mortem obiisse. Refert Forestus *lib. 6. Obs. Chirurg. 50.* Consulem quendam Alcmarinum, cum pedes more ipsi consueto lavaret, & callum sub pedis planta cultello abradere & abscindere studeret, se vulnerasse, & statim subsequente spasmo extinctum fuisse. *Et Observ. 49.* quendam tibiam ad rem duram allisisse, ipsamquè cum contusione & vulnere læsisse, quem deinde superveniens gangræna sustulit. Hildanus quoquè *Cent. 5. Obs. 2.* duo recenset exempla, unum de Operario, qui spinâ pedem punxit; alterum de Fœmina, quæ spinâ apicem indicis dextri vulneravit, qui ambo superveniente gangrænâ mortui sunt. Joh, Matthæus *quæst. 27.* scribit, quendam grassatorem in humero haud adeò profundè vulneratum, mortuum fuisse: alium quoquè in Comitatu Oldenburgico, in media femoris regione cultello leviter vulneratum, confestim interiisse. Et Horatius Augenius *tom. 1. libr. 9. epist. 2.* plures eorum recenset historias, qui ex parvo & levi vulnere perierunt. Atquè hujus rei exempla alibi etiam passim nota sunt, in primis apud Jobum Meekeranum *in Observationibus Chirurgicis.*

Tanti igitur faciendus morbosus corporis apparatus in vulneribus, ut non solum in mediocribus, sed & in minimis maxima ejus ratio sit habenda, cum facilè ex ejus culpa possit minimum vulnus, & salutare alioquin, pravitatem contrahere, ex qua deinceps Ægrum perire facillimum est.

XXVI. Quoad Externa; multa sunt, quæ mortem ex non lethali vulnere adferre possunt: viz. ipsa armorum qualitas, aër externus, regio, temporis constitutio, & alia, de quibus abundè nunc dictum fuit.

Enimverò si gladius, vel telum, aut quodcunquè, quo vulnus inflictum est, instrumentum sit venenatum, leve etiam vulnusculum mortem adferre potest.

Dein.

Dein aëris constitutio, ac loci proprietas hîc peculiarem vim habent. Sic capitis vulnera, quæ in multis locis lethalia non sunt, in aliis observantur lethalia. Scribit Vidus Vidius *libr. 6. de curat. morbor. cap.* 90. Florentiæ vulnera capitis plerisquè esse lethalia, & causam refert in aërem frigidum tenuem; Pisis verò, & Lugduni paucos ex iis interire, cum cœlum ibi sit crassius. Amatus Lusitanus *Cent. 5. Curat.* 100. inquit, Florentiæ & Bononiæ capitis vulnera esse periculosa, non ità Ragusæ. Et Ambrosius Paræus testatur, Lutetiæ quam Avenioni capitis vulnera esse difficiliora. Et sic de cæteris. Quæ utrum ejus momenti existimanda sint, ut reum ab homicidio excusare queant, non leviter dubitandum: illud certum est, non esse hæc talis ponderis, ut promiscuè in quocunquè levissimo vulnere mortis causa esse possint: in mediocribus tamen vulneribus multum cooperari haud dubitandum, ex quibus Jurisconsulti cætera decidere possunt, quæ ad id negotium facere videntur.

CAPUT III.

De Vulnerum Curatione in genere.

I. IN quolibet morbo curando prima Indicatio ab ipsius Affectus essentia desumi solet, quæ præcipit & ostendit *Contrarium per suum Contrarium esse tollendum.* Et hoc est, quod innuere videtur Galenus, quum *libr. de Artis Constitutione* sic inquit: „quare generalissimus curan„dorum morborum scopus erit, contraria contrariis re„media esse, & particularibus particularia contraria.

II. Vulnus ergò, cum sit *Solutio Continui*, indicat *Unitionem*, sicut quælibet alia continui solutio. Etenim hæc soluta unitas partes, quæ sejunctæ sunt, uniendas esse præcipit, quatenus quidem Vulnus simplex est. Si verò alii affectus, seu morbi, seu causæ, seu symptomata vulneri conjungantur, tot dantur Indicationes, quot ea sunt, quæ ità affectum compositum constituunt.

III. Sin aliquid de ſubſtantia carnis amiſſum ſit, duplex datur Indicatio; ſcilicet id quod diviſum eſt, uniendum; quod deeſt, regenerandum. Si cutis & caro contuſę ſint, quod contuſum eſt in pus mutandum, ut abſcedat. Et ità de reliquis affectibus, quæ vulneri conjunguntur, ſeſe res habet.

IV. Hæc verò Unio, quæ eſt prima & generalis Vulnerum Curandorum Indicatio, ſolius naturæ opus eſt; hujuſquè unius operâ partes vulneratæ, ut & fractę, disjunctę iterum coaleſcunt & conglutinantur. Cum autem ad id medium quoddam, & quaſi gluten requiratur, utitur natura ipſâ materiâ, quâ partes nutriuntur, ſanguine ſcilicet, continuò in partem propulſo; qui in poris parietum & labiorum vulneris hęrens, in ſubſtantiam parti vulneratę ſimilem mutatur: atquè ità ejus, ceu naturalis cujuſdam balſami, beneficio, quę disjuncta erant coaleſcunt, & ex duobus unum fit, haud ſecus ac taleolę arbori infertę cum eadem arctiſſimè uniuntur. Atquè hoc quidem opus etſi ſolius naturę ſit; Medicus tamen hac in re naturę miniſter eſt, ac niſi Medicus naturę ſubſidio veniat, ipſa in multis fine ſuo fruſtratur, nec conglutinationem moliri poteſt.

V. Ea autem quæ Medico hac in re agenda ſunt, ad quatuor capita reduxit Galenus *Art. Med. cap.* 90. ubi ſic inquit: „coaleſcere facit ea, quæ invicem diſtant, & pri-„ ſtinam unitatem reſtituit ipſa Natura; noſtrum verò „ opus eſt, applicare extrema diſtantium partium, at-„ què in unum coacta conſervare, & tertio hoc cavere, „ ne quid labiis vulneratis incidat, & quarto ipſam partis „ ſubſtantiam ſalubrem conſervare.

VI. Atquè ità in Vulnerum Curatione quatuor à Galeno recenſentur Medici officia, idquè haud immeritò: namquè ut Medicus ſuum finem ac intentionem, *hoc eſt*, ſolutæ unitatis unionem, conſequatur, laborandum 1. Ut omnia ſymptomata vulneri ſupervenientia, quæquè unitionem impedire poſſunt, tollantur. 2. Ne quid extranei in vulnere & inter labia ejus hæreat, vel relin-

qua-

quatur. 3. Ut dehiscentes vulnerum partes conjungantur, conjunctæquè ità serventur. 4. Ut partis vulneratæ temperies & robur conservetur.

CAPUT IV.

De Vulnerum Symptomatibus.

I. PRimam itaquè Indicationem in Vulneribus Curandis diximus, *Accidentium sive Symptomatum Correctionem*, quæ admodum necessaria est, cum nullo pacto vulnera perfectè curari ac sanari queant, nisi Symptomata, quæ ea consequuntur, abigantur & profligentur; suntquè aliquandò tam magna, ut ad se totam trahant curationem: inter quæ primò numeratur *ingens Sanguinis Profusio*, quæ non solum vires dejicit, atquè vitam interdum homini eripit, sed & curationem impedit. Quamdiu namquè sanguinis fluxus continuatur, in curatione nihil proficitur. Accidit autem Hæmorrhagia vulneratis arteriis aut venis, vel majoribus, vel minoribus.

Hæmorrhagia in Vuneribus sistenda.

II. Igitur Vulnere inflicto, si modicè sanguis fluat, permittendum ut tantum effluat, quantum commodum videbitur. Quod si immodicè cruor profluat, ut vires dejiciat, quamprimum sistatur. Eum in finem omnia ea præstanda sunt, quæ motum ejus impedire ac inhibere possunt.

III. Impeditur sanguinis fluxus, si convenientibus remediis & deligatione orificium vulneris occludatur. Occluditur verò vulneris orificium, vel labiorum vulnerati vasis conjunctione, vel orificii obstructione. Conjunguntur vulneris labia, vel digitis orificium vulneris tamdiu comprimendo, quousquè sanguis grumescat, ac ità ipse vasis orificium obstruat; vel fasciis vulneris orificia invicem adducendo. Sed tutissimum est, operam dare, ut orificium vasis sanguinem fundentis obstruatur *Linteo Carpto*. Vel ejus loco vulnus impleatur *Fungo isto Orbiculari*, quem *Crepitum Lupi*, vulgò Bovijst appellant.

 IV. Equi-

IV. Equidem si huic soli fidere non libeat, fiat Pulvis Adstringens, qui excipiatur Albumine Ovi, atquè cum linteo carpto vel stupa cannabina vulneri imponatur. Galenus *libr.* 5. *meth. med. cap.* 4. hoc medicamentum ad sanguinem sistendum præ reliquis commendat, & omnium quæ noverit optimum esse scribit:

℞. *Thuris* ℥j. *Aloës* ℥iß.
M. F. Pulvis, qui Misceatur cum Ovi Albumine, & pilis leporinis, vel stupâ cannabina excipiatur, sicquè vasi læso, totique vulneri imponatur.

Possunt & alii Pulveres Adstringentes eum in finem præscribi. v. gr.

℞. *Boli Armeni* ʒij. *Farinæ Volatilis* ℥ß.
Mastichis, Thuris, Cap. Mort. Vitrioli an. ʒj.
M. F. Pulvis, Albumine Ovi excipiendus.

℞. *Gallarum* ℥ij. *Boli Armeni* ʒij.
Terræ Lemniæ ʒiij. *Vitrioli Cyprei* ʒß.
Aluminis Crudi ʒj. *M. F. Pulvis.*

Hildanus *libr. de Gangræna & Sphacelo cap.* 19. suum pulverem valdè extollit, cujus descriptionem dedimus *libr.* 1. *cap.* 17. *pag.* 106.

Hisce ità vulneri impositis conveniens superinjicienda ligatura. Nequè ab usu horum medicamentorum desistendum, donec caro quæ gignitur, circa vas ità sit producta, ut ejus orificium claudat. Hoc enim nisi fiat, semper metuenda est hæmorrhagia.

V. Quod si nec hisce sistatur sanguinis effluxus, *Causticis* nonnulli utuntur, quæ crustam inducunt, cujus beneficio vasis orificium occludunt. Quo in casu quidam laudant *Liquorem Stypticum*, momentaneâ coagulatione miraculosè sanguinem sistentem, quem tradidimus quoquè *libr.* 1. *cap.* 17. *pag.* 106.

Si ne sic quidem sanguinis fluxus sisti possit, admoveatur *Cauterium Actuale.* Sed de hisce latior erit dicendi occasio, ubi de Vulneribus Arteriarum & Venarum sumus dicturi.

Vulneri superve-

VI. Non rarò quoquè vulneribus supervenit *Inflammatio*,

matio, vel quum parum sanguinis profluxerit, quod scribit Hippocrates *lib. de Ulceribus*: „ Si statim pro valetudine „ sanguis plus minusvè à plaga fluxerit, & ipsum vulnus, „ & quæ juxta sunt, minus inflammatione premuntur; vel ratione partis læsæ, ut ait Celsus *lib. 5. cap. 26.* sic vulneribus partium nervosarum ut plurimum Inflammatio accedit, cum ob dolorem sanguinis ad partem affectam affluxus concitetur. niens Inflammatio.

Si ergò sanguis non satis fluxerit, atquè Inflammatio metuatur, vel jam adsit, Vena Secanda, & pro viribus Ægrotantis sanguis evacuandus: quamprimum namquè ei occurrendum, cum vulnus sanari nequeat, nisi Inflammatio tollatur.

VII. Sæpissimè etiam *Dolor* vehemens vulneribus accidit. Etsi enim nullum fere vulnus sit sine dolore; equidem non rarò ille tolerabilis est: interdum verò planè vehemens, id quod fit maximè cum nervi, partesquè nervosæ vulneratæ sint. Hic quamprimum sedari debet, cum excitet vigilias, vires dejiciat; nec non humorum in partem affectam affluxus, inflammationis, febris, gangrænæ, causa sit. Dolor.

Sed quum non semper eandem ob causam Dolor accidat, si medicamenta acria nimis, & calida illum produxerint, mutentur illicò. Si externum aliquid vulneri inhæreat, aut turunda nimis longa vel crassa sit, aut ossis fragmentum vicinas partes pungat, extrahatur. Si à puris retenti copia Dolor proveniat, liber exitus ipsi detur. Inflammatio si Doloris causa sit, Venâ Sectâ, imponatur hoc vel simile Cataplasma,

℞. *Herb. Malvæ, Althææ, Violariæ,*
Flor. Sambuci, Camomillæ an. Mj.
Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & contusis adde,
Farinæ Hordei ℥iß.
Fabarum, Lini an. ℥j.
Pulv. Croci ʒß.
M. F. Cataplasma.

VIII. Inter Symptomata quæ vulneribus accidere solent, Pruritus.

lent, observatur & *Pruritus*, qui etsi leve videatur symptoma, tamen quia hoc etiam Ægrotantem torquet, & si partem scalpat, vel inter dormiendum fricet, periculum est, ne immodicè è vulnere profluat cruor, vel dolorosa accedat partis excoriatio, vel humorum ad partem affectam concitetur fluxus; ideo removendus, præsertim quum à saniei acrimonia ut plurimum procedat. Igitur pars affecta Aquâ tepidâ perfundatur ac abluatur; vel potius calidum applicetur Fomentum, identidem renovandum, ut apertis poris materia pruritum excitans discuti facilius, ac evacuari possit: vel illinatur *Unguentum Nutritum*, aut *Album Camphoratum*, aut simile.

Convulsio. IX. Insigne etiam, & periculosum Symptoma sæpè vulneribus accidit, *Convulsio* seu *Motus Convulsivus*; qui hîc fit vel à nervorum punctura, eorumquè ingenti dolore; vel ab acri humore aut vapore partem nervosam vellicante: ad quem expellendum insurgens natura, irregularem spirituum in nervos influxum, ceu eorundem explosionem excitat, hinc & partium contractionem spasmodicam ciet. Sunt autem satis periculosæ Convulsiones in Vulneribus. Hippocr. *Sect.* 5. *Aphor.* 2. 3. Qua ratione verò Spasmodicæ Affectiones sint Curandæ, non hujus loci est indagare. In Convulsione tamen Vulneri superveniente hoc Unguentum laudat Barbette,

℞. *Olei Limacum*, *Lumbricorum*, *Sesamini an.* ℥j.
Ping. Vulpis, *Arietis an.* ℥ß.
Butyri Insulsi ℥vj. *Spir. Vini* ℥iij.
Coq. ad Spiritus Vini consumptionem, add.
Olei Spicæ, *Rosmarini*, *Succini an.* ℥ij.
Misceantur.

Adhæc *Balsamus Sulphuris*, *Balsamus Peruvianus*, *Oleum Therebinthinæ*, *Oleum Petræ*, *Oleum Philosophorum*, & similia valdè commendantur.

Si ab ingenti Dolore accedat Convulsio, ejus causa tollenda. Verum à Nervi, Partisvè Nervosæ Punctura aut Morsu Convulsis quomodo sit succurrendum, in sequentibus, de nervis tendinibusquè punctim vel cæsim vulneratis, exponemus.

X. In-

X. Interdum & *Caro* in vulneribus luxuriat *Fungosa*, & ultrà modum excrescit; quæ efficit, ut cicatrix vel turpis fiat, vel nulla. Accidit autem hoc Medentis negligentiâ, qui minus quam par est, siccantia medicamenta adhibuit. Quod ergò superfluum est, tollendum, ut vulnus cicatrice claudi queat. Estquè hoc opus Medici, qui medicamentis fortiter siccantibus, detergentibus, ac si opus sit, etiam nonnihil erodentibus carnem superfluam absumit. Eum in finem inspergatur *Pulvis Rad. Iridis Florentinæ*, vel *Pulvis ex æq. part. Ochræ & Sabinæ*, vel *Alumen Ustum*, vel *Mercurius Præcipitatus Ruber*. Quidam sequentia commendant: Hypersarcosis.

℞. *Aluminis Crudi*, *Viridis Æris an.* ℥ij.
Coq. in Vini ℥xviij. *ad quartæ partis consumptionem*, *colat. add. Camphoræ* ʒj.
Misceantur.

℞. *Gallarum*, *Balaustiæ*, *Thuris*,
Myrrhæ, *Aluminis Usti an.* ʒj.
Cerussæ, *Æruginis*, *Sanguinis Draconis an.* ʒß.
M. F. Pulvis.

XI. *Febris*, quæ frequenter admodum vulneribus accidit, plerumquè *Symptomatica* est, adeoquè necità metuenda; quippe quæ raró peculiarem sui curationem requirit. Febris.

CAPUT V.

De Rebus Alienis è Vulnere eximendis.

I. DEinde ut Vulnus ritè Curetur, animadvertendum *ne quid extraneum illud ingrediatur*; atquè ideò quando *Pili* circa vulnus sunt, ii tondendi vel radendi, vulnere prius molli linteo vel filamentis repleto, quoniam intra id si incidant, atquè non extrahantur, glutinationem impediunt. Nonnunquam etiam intrà vulnus reperiuntur sanguinis grumi, pili, ossis particula aspera & pungens, calx, arena, terra, vel telum aliquod, ut sagitta,

vel mucro, vel ſpina, vel arundo, vel globulus plumbeus, vel ſimile.

II. Ex hiſce *ſi quid intrà vulneris labia hæreat, ejus glutinationem impedit, adeoquè id totum extrahendum.* Quod ut fiat, vulnus, niſi ſatis hiet, dilatandum, quantum opus fuerit, modo ne magnæ arteriæ aut venæ, nervi, tendineſvè ſecentur. Atquè ſi adſit *Sanguis in grumos concretus*, is expreſſione, ſuctione, aliovè modo auferri debet: ita enim & minus puris generabitur; & ſymptomatum copia minor notabitur. At verò quamdiu hæmorrhagiæ metus eſt, cruor omnis ex vulnere eximi non debet.

III. Quum verò *Pili*, vel *Calx*, vel *Arena*, vel *Terra*, vel quid ſimile intrà vulnus reperiatur, Vino Calido id abluendum, & abſtergendum.

Oſſicula fracta mobilia ſi ſint in vulnere, prima in deligatione eximantur, niſi hæmorrhagia inhibuerit; ſi verò aliis oſſibus adhuc adhæreant, naturæ conatus expectandus, & videndum an ea iterum cum reliquo oſſe unitura, an ſeparatura ſint.

IV. Sin *Vitrum fractum*, *Spina*, *Feſtuca*, *Sagitta*, *Globus Plumbeus*, vel aliud genus armorum, quo vulnus inflictum eſt, ei inhæreat, leniter ac jucundè vel digitis, vel volſellâ, vel forcipe, ſimilivè inſtrumento, prout res poſtulare videtur, apprehendi & evelli debet. Sed priuſquam extractionem hanc tentet Cheirurgus, videndum an Æger, extracto tali alieno corpore, vivere poſſit, ne Is mortem Patienti accerſiſſe dicatur.

V. Modum verò *Globulos Plumbeos* extrahendi quod ſpectat; primum perpendere oportet, num globulus tam altè carni inſederit, ut oppoſitæ parti magis ſit vicinus, & per cutem, aut ſubjectam quoquè carnem exterius tangatur: ſolet enim ad tactum apparere ex duritie & figura, tuncquè incidere partem oppoſitam oportet, & globulum ità recipere. Quod ſi tam altè non inſederit, ità ut exitus ejus ex parte oppoſita commodè haberi nequeat, tunc ſpecillo per vulneris foramen, & globuli ingreſſum tentetur, globuloquè reperto, utcunquè longum

gum sit spatium, tentanda ejus extractio forcipe, vel volsellâ, quæ serratâ extremitate eundem apprehendit, vel instrumento apud Hildanum *Cent.* 1. *Observ.* 88. depicto.

Quod si globulus specillo non observetur, uti non rarò evenit in vulnere profundissimo, membrum ità collocandum, ut suo pondere simul cum pure exire is possit. Hoc si non fiat, vulnus curetur, expectetquè Cheirurgus, donec circa cutem sese manifestet globulus, quod non rarò post longam annorum seriem demum fieri solet. Et scribit Scenckius *Observ. Medic. libr.* 5. Juvenem quendam æneo tormento ictum excepisse tribus sub ventriculo digitis, globulo in viscera adacto; eumquè paucos cis dies, emisso per anum globulo, nullâquè noxâ ullo in viscere relictâ, sanatum fuisse. Simile exemplum refert Paræus, de milite, qui nono post inflictum vulnus die glandem per anum excrevit, & planè intrà tres dehinc hebdomadas convaluit. De globulo plumbeo menses sex, nullo superveniente symptomate, inter cranium & crassam menyngem detento, exemplum singulare habet Hildanus *Cent.* 2. *Observ.* 2. Idem *Cent.* 3. *Observ.* 67. scribit, globulum plumbeum, ictu sclopeti in vacuum vesicæ immissum, triginta post annos calculosâ materiâ, ovi molem adæquante, obductum inventum fuisse. Atqui audite Eundem, quum *Cent.* 1. *Observ.* 88. ità inquit: „ Non „ rarò globuli plumbei sclopeto projecti per multos an- „ nos in parte aliqua corporis sine dolore, aut alio aliquo „ incommodo delitescere possunt. Est tamen officium „ rationalis Chirurgi extrahere quicquid extraneum est „ in vulneribus, nec idcircò ullo modo in iis relinquen- „ dus est globulus: donec enim vel minima etiamnum „ festuca, aut ossis fracti squamma; vel simile quid ex- „ traneum parti inhæserit, vulnus incurabile existit. „ Globulus verò, si nonnunquam ob peculiarem plumbi „ facultatem in corpore remaneat, longam & difficilem „ reddit curationem, propterea quod ægrè carne obduci „ possit globulus. Præterea si globulus in partem aliquam

„nervoſam projectus fuerit, & nervum, vel tendinem, „ vel membranam compreſſerit, maximos excitabit do- „lores; hinc varia & prava accidentia. Si circa ventris „ alicujus regionem lateat globulus, metuendum, ne „temporis ſucceſſu in ventrem ipſum penetret, & de „ novo morbum excitet: mutat enim ſitum & locum „ propter pondus. Si remanſerit globulus ſubter vaſe „ quodam, & calloſâ ſubſtantiâ fuerit obductus, peri- „ culum eſt ne comprimat adjacentia vaſa, & membri „ extenuationem ac interitum producat. Hactenus ille.

VI. Eodem ferè modo extrahuntur *Sagittæ*. Et licet inter Chriſtianos milites hodiè non uſurpentur tela, Medici tamen, ac Cheirurgi intereſt ſcire, quâ methodo in corpus immiſſa extrahi debeant. Hæc ritè extrahere ſatis difficilis eſt operatio, oriturquè illa difficultas ex loco potiſſimum, in quem in corpus immiſſa penetraverunt. Modum equidem quæcunquè tela è corpore extrahendi accuratè tradit Celſus *lib. 7. cap. 5.* „Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte qua venit, aut „ ab ea in quam tetendit. Illic viam qua redeat, ipſum „ ſibi fecit. Hîc à ſcalpello accipit. Nam contrà mucro- „ nem caro inciditur. Sed ſi non altè telum inſedit, & in „ ſumma carne eſt, aut certè magnas venas & loca ner- „ voſa non tranſiit, nihil melius eſt, quam qua venit, „ id evellere. Si verò plus eſt, per quod telo reverten- „ dum, quam quod perrumpendum eſt: jamquè venas „ nervoſquè id tranſiit, commodius eſt aperire quod ſu- „ pereſt, itaquè extrahere. Nam & propius petitur, & „ tutius evellitur, & in majore membro ſi medium mu- „ cro tranſiit, facilius ſaneſcit quod pervium eſt, quia „ utrinquè medicamento fovetur. Sed ſi retrò telum re- „ cipiendum eſt, amplianda ſcalpello plaga eſt, quo fa- „ cilius id ſequatur, quoquè minor oriatur inflammatio: „ quæ major fit, ſi ab illo ipſo telo dum redit, corpus „ laniatur. &c.

Hoc modo igitur extrahitur telum; vel manibus, ſi foràs promineat, & in ſola carne infixum ſit; vel vol-

sellâ, cum profundius inhæreat; vel aliis instrumentis, cujusmodi sunt forcipes longæ, denticulatæ, rectæ, incurvæ, extremâ parte latæ, rotundæ, quibus recentiores Cheirurgi varia nomina à figura indiderunt, & Rostrum Corvinum, Ciconeæ, Anatis, Anseris appellarunt, quorum icones habentur apud Joh. Andr. à Cruce, & Ambr. Paræum. Sed de telorum extractione plura videantur apud Celsum *loco citato*, & Paulum Æginetam *libr. 6. cap.* 88.

VII. Si vero Ossis frustulum, vel Spina, vel Festuca, vel quid simile carni inhæserit, quod nec manu, nec instrumentis extrahi possit; id medicamentis hac vi præditis extrahendum multi volunt, qualia dicuntur *Dictamnus*, *Gummi Galbanum*, *Sagapœnum*, *Pix*, *Axungia Leporis*, *Mus Vivus dissectus*, *Musca Vulgares*, *Stercus Anseris*, *Magnes*, *Fermentum Acre*, *Emplastrum Opodeltoch*, & plura alia; è quibus præparantur Emplastra, quæ videri possunt apud Fallopium, Peccettum, Sennertum, Barbette, aliosquè. Sed talia, utpote parvi momenti, & forsan nullius utilitatis, lubenter negligimus.

VIII. Atqui cum nulla arte telum, vel quicquid armorum est, è vulnere extrahi possit, totum negotium naturæ committendum, quæ non raro miracula hîc præstat, & præter naturam corpori immissa, per vias quascunquè potest, expellit. Cujus rei historiæ passim occurrunt. Sic Hppocrates *libr. 5. Epidem.* cuidam, qui juxtà inguen sagittâ percussus fuerat, cuspidem post sex annos eduxit. Et Hildanus cuidam cultrum, qui spinæ dorsi infixus erat, post biennium extraxit, *Cent.* 1. *Observ.* 62. Simile quid se vidisse refert Sennertus *prax. libr.* 5. *part.* 4. *cap.* 5.

CAPUT VI.

Modus exponitur, quo Vulneris Labia sint conjungenda, conjunctaquè servanda.

I. TErtium, quod in Vulnerum Curatione necessarium pronuntiavimus, est, *ut divisa ac disjuncta vulneris labia ad se invicem adducantur, adductaquè conserventur*, quo possit natura, mediante naturali quodam balsamo, eadem arctissimè unire, haud secus ac taleolas arbori insertas cum eâdem coalescere videmus.

II. Fit autem *Adductio* hęc vel *Deligaturâ*, vel *Sutura*, vel *Glutine*, vel *Instrumento Comprimente*: his omnibus vel simul, vel separatim uti possumus. Deligatura, Sutura, & Instrumentum Comprimens, sunt materiæ antiquitus inventæ; Glutinum verò, seu Gluten est materia à posterioribus excogitata.

Deligatura. III. *Deligaturam* seu *Fasciationem* quod spectat; ea nonnunquam sufficit in vulneribus artuum secundum longitudinem factis, & non admodum profundis; atquè ubi speramus, solâ deligaturâ vel fasciatione vulneris labia conjungi posse, non temerè instituenda est futura. Sit autem fascia linea, nec dura nimis, nec mollis, cujus latitudo ea esse debet, ut semel injecta non vulnus tantum, sed & utrinquè aliquid ad oras ejus comprehendat. At longius si fuerit vulnus, melius angustâ & strictâ fasciâ, *hoc est*, trium circiter digitorum, deligatio perficitur. At ligatura hæc nec nimis laxa sit, nec nimis arcta: si enim laxior sit, non continet adducta vulneris labia; sin strictior, dolorem, humorum affluxum, atquè inflammationem parit. Terminus ergò adstrictionis bona erit Ægri tolerantia. Sed ut facilior fiat labiorum in magnis vulneribus adductio, adhibeantur insuper *Splenia* utrinquè labia comprimentia.

IV. Alterum instrumentum quo vulneris labia adducuntur,

tur, adductaquè conservantur, est *Sutura*; quæ per *Acum* fieri solet. Optimum foret, Cheirurgum acu nunquam indigere: sic enim Æger à dolore, vulnus ab inflammatione, ipseque Cheirurgus à variis molestiis liberaretur. Equidem res nonnunquam exigit, potissimum in vulneribus transversim inflictis; aut cum fasciationem locus affectus non patitur; aut ubi particula nondum à suo continente separata est, sed per tenuem adhuc cutis portionem eidem adhæret. Sutura.

V. Ad Suturam igitur ritè instituendam opus habemus *Acu Triangulari* cujus cuspis nonnihil incurva sit; *Filo cerâ oblito*; & *Canali* extremâ parte *Fenestrato*, cui vulneris labium innitatur, ne in hanc aut illam partem, dum acus adigitur, commoveatur.

VI. Fit autem Sutura hoc modo: in medio vulneris acu duplex filum cereatum trahente, si vulnus sit magnum, vulneris labia transfiguntur, & facto nodo, filum paulò supra nodum resecatur. Hæc suturæ species usu venire potest in vulneribus superficiariis, quæ cutem non excedunt; eaquè *interscissa* vocatur, quod post singulos punctus facto nodo filum abscinditur.

VII. Sed interdum Suturam instituimus, cum acum unam pluresvè in carne relinquimus, iisquè filum circumglomeramus, haud secus ac mulieres acus in vestibus fixas asservare solent, & ita consuevit fieri in labiis leporinis, aut admodum profundis vulneribus.

VIII. Quandoquè pellionum more, acum cum filo sæpius traducimus & circumvolvimus; qualis sutura debetur vulneratis intestinis, abdomini, & partibus pendulis.

IX. Interim verò notandum, ne nimis rara, nec nimis crebra sit sutura: etenim nimis rara non continet; nimis crebra dolores & inflammationes parit. Igitur tale intervallum inter unum & alterum punctum intercedat, ut cutis ducentem quasi subsequatur, & oræ ipsæ ex toto se contingant, exceptâ parte exiguâ, turundæ inserendæ inserviente, ut puri superfluo exitus detur.

X. At-

Glutinum. X. Atqui Fascitatio ubi non sufficit, & Sutura non necessaria est, conveniens valdè *Glutinum* seu *Emplastrum Glutinatorium*; idquè adhibetur in vulneribus faciei, ad evitandam deformitatem, quam alioquin puncturæ acus adferre solent. Insuper & Glutini usus est in transversis, & magnis, sive longis vulneribus.

XI. Quondam fiebant Emplastra Glutinatoria ex pannis lineis triangularibus per habenas adductis: viz. lintea comparabantur valida, æqualia, mollia, quadrangularis, triangularis, vel alterius figuræ, prout vulneris situs, & membri, cui applicari debebant, natura requirebat, quæ in parte, qua vulnus respiciunt, complicabantur, aut suebantur subtiliter, & fila per latitudinem eorum aliquoties trajiciebantur. Istis linteis annectebantur ansulæ è filo duplicato vel multiplicato, & contorto, cerâ oblito, ea distantiâ, quam suturæ habere solent, aut etiam minore. Linteis istis inducebatur Glutinum è medicamentis adstringentibus & viscosis compositum: quæ hoc modo Glutine inducta, & ansulis suis instructa, duo utrinquè ad latera vulneris, pollicis distantiâ, ità apponebantur, ut ansulæ sibi rectè responderent, & tamdiu relinquebantur, donec glutine siccato lintea cuti firmiter adhærerent. Linteis cuti jam arctè adhærentibus ansulæ seu fila mutuo colligebantur, & constringebantur, ut vulneris labia ritè unirentur. Videantur Joh. Andr. à Cruce *lib.* 2. *tract.* 2. Paræus *libr.* 10. *cap.* 26. Guillemeus *Tab.* 6.

XII. Suturam verò per Glutinum applicandi modum peculiarem habet Cæsar Magatus; viz. Ceratum aliquod extendit super linteum, dein ex linteo hoc tot partes longitudine digitum æquantes, vel etiam longiores, latitudine autem ligulam adstrictoriam, in extremitatibus verò paulò latiores, quot puncturę in vulnere requiri videntur, abscindit; primamquè in vulneris medio applicat, ità tamen, ut uni saltem lateri vulneris dimidiâ sui parte adhæreat, reliqua libera sit. Huic è latere opposito aliam applicat; atquè ità per vices procedit, unam in

in dextra, alteram in finiſtra parte applicando: poſtea partes quæ liberæ ſunt, nec dum cuti adhærent, unam quidem dextrâ, alteram ſiniſtrâ manu apprehendit, & utramquè verſus labium oppoſitum contrahit, donec labia ad mutuum contactum adducantur. Hinc utramquè portionem, quam manu continet, labio oppoſito, cui non adhæret, applicat, utquè rectè omni ex parte adhæreant, curioſè ſtudet, ſicquè in reliquis procedit, ità ut inter unam & alteram tantum ſit intervallum, quantum aliàs inter acus puncturas ſolet intercedere.

Et ſanè ſufficiunt nunc pro Glutine, Emplaſtra digiti minimi latitudine, cuti pertinaciter adhærentia; quæ adeò validè vulneri conglutinantur, ut nec ſanies, nec ſanguis, nec alia quævis humiditas Ea ſolvere queat. Quem in finem ſæpè uſurpatur *Emplaſtrum Stipticum Crollii*, vel aliud quoddam Glutinatorium, cujus formulæ variæ ex variis auctoribus peti poſſunt; hîc tamen meritò excellit *Emplaſtrum Diapalma* ritè præparatum.

XIII. Hildanus *libr. de Gangrena & Sphacelo cap.* 19. Glutinum ad labia vulneris applicat, ità tamen ut labia minimè attingat, ſed ſpatium minimi ferè digiti ſit inter labia vulneris & emplaſtrum. Poſtero die emplaſtro ſiccato, & tenaciter cuti adhærenti, acum filo trajectam inſerit, ſicquè vulneris labia haud ſecus conjungit, ac ſi ipſam cutem & carnem perforaſſet. Glutini autem, quo utitur, deſcriptio hæc eſt:

℞. *Farinæ volatilis* ℥j.
Pulv. Roſar. Rubr. Maſtichis, Thuris,
Sang. Draconis, Gum. Tragacanth. an. ℨij.
M. F. Pulvis ſubtilis, cui adde Albumen unius Ovi, Aqua Roſacea q. ſ. ut mellis ſpiſſitudinem acquirat; ità relinquatur per noctem, & ſi altero die nimis ſpiſſum ſit Glutinum, iterum affunde Aquam Roſarum, aut Plantaginis, ac dein utere.

XIV. Inſuper prætermittere hîc non debemus *Inſtrumenta*, quæ *comprimendo* venæ arteriæquè læſæ orificia, ad earundem conſolidationem non parum juvant; ſive ea Inſtrumentum comprimens.

ex ligno, ſive ex ferro, ſive ex ære, ſive ex alia quavis materia conficiantur, quorum icones apud Scultetum, alioſquè paſſim licet videre.

XV. Deniquè circa vulnerum deligationem indagandum, an vulnus ſimplex & unicum ſit, an verò duplicatum. Accidit namquè interdum, ut licet in cute unum ſit vulnus, in muſculis tamen ſub cute duo ſint, vel tria vulnera. Hoc enim ſi fiat, & Cheirurgus unum ſaltem vulnus curet, reliquum, quod latet, negligat, pus in altero colligitur, atquè dolorem, inflammationem, febrem, aliaquè gravia excitat ſymptomata; cujus rei hiſtorias notavit Hildanus *Cent.* 4. *Obſerv.* 84. 85. ubi etiam docet, qua ratione ſinus ille latens poſſit aperiri, ac inſtrumenta ad eam rem idonea depicta exhibet.

CAPUT VII.

De Medicamentis ad Vulnera Curanda neceſſariis,

E T

Partis Vulneratæ ſubſtantia ſalubri conſervanda.

I. ATquè hæc Cheirurgi officia ſunt, quæ circà Vulnerum Curationem præſtare debet: ipſa verò partium vulneratarum unio & coalitus opus Naturæ eſt; quæ non raro ſine ulla medicamentorum ope (quod præcipuè in vulneribus internis accidit) ea, quæ disjuncta ſunt, glutinat.

II. Fit autem Unio hæc & Coalitus alicujus Glutinis interventu, cujus Materia nulla alia eſſe poteſt, quam eadem, ex qua nutriuntur ipſæ partes; ſcilicet Sanguis ſanus, qui ad partes nutritionis gratiâ delatus in parietibus vulneris, nec non poroſitatibus & tubulis carnium hinc

inde

inde roris instar resudans à naturali partis calore elaboratur, & excoquitur, viscidiorquè redditur ac densatur, ut necessariò per eum coëant, quæ distabant partes.

III. Cum igitur Natura sit efficiens causa conglutinationis, Sanguis materia; duo hæc ut rectè se habeant necesse est. Et quoad prius; duo sunt in sanando vulnere Naturæ officia. Primum ut laudabile pus generet. Alterum ut ea, quæ disjuncta sunt, conglutinet. Namquè licet Galenus ejus rei expressam mentionem non faciat, cum de vulneribus curandis in genere agat; tamen Rhases, Avicenna, & Celsus, pus ex vulnere jam ad sanitatem spectante fluere, primòquè pus movendum, hinc purgandum & implendum, tandemquè cicatrice vulnus claudendum, docent. Atquè felix experientia istam curandi rationem probavit; & medicamenta, quæ eô fine applicantur, *Digestiva* vulgò nuncupantur.

IV. Medicus enim hac in re Naturæ succurrere debet, Medicamenta admovendo Digestiva, postea Sarcotica seu Glutinantia. In praxi equidem hîc discrepare videntur auctores; dum alii, Suppurantibus seu Digestivis neglectis, mox Siccantia adhibent, Balsama scilicet vel Naturalia, vel Artificialia, quibus & vulnus illinunt, quæquè in profundum instillant, & per turundas imponunt; alii Pus Moventia seu Digestiva præmittunt. Et sanè αὐτοψία docuit, utramquè curandi rationem finem suum assequi. Non tamen sine discrimine utraquè Medicamenta usurpanda videntur. Digestiva enim si incautè & nimis diu adhibeantur, in ulcus sordidum non raro degenerat vulnus. Itaquè tutissimum puto, non semper uni medicamento confidere, sed pro affectæ partis temperaturâ ea componere, & Digestiva Sarcoticis ac Glutinantibus miscere, cum experientia testetur, talia longè felicius, quam mera Suppurantia usurpari.

V. Parantur autem Digestiva seu Pus Moventia è *Vitellis Ovorum*, *Melle Communi*, *Therebinthina*, *Gummi Elemi*, *Oleo Rosarum*, *Farina Tritici*, *Hordei*, *&c.* v. gr. Digestiva seu Pus Moventia.

℞. *Therebinthinæ*, *Mellis an.* ℥j.
Vitellum unius Ovi, *Farinæ Hordei q. s.*
M. F. Digestivum.

℞. *Olei Rosarum* ℥ij. *Ceræ Citrinæ* ℥ß.
Thuris, *Mastichis an.* ʒj.
Vitellum unius Ovi, *Butyri Insulsi q. s.*
Misceantur.

VI. Ubi detersum est vulnus, & laudabile pus apparet, proximum est, ut quod vulneratum & disjunctum est, carne repleatur, ac conglutinetur. Atqui abundè detersum & mundificatum vulnus esse constat, quod colore rubro appareant infectæ partes carnosæ, nervosæ verò albæ ac splendentes, ossa itidem candida vel subrubra. Tunc autem Sarcotica appellata Medicamenta imponantur. Ea tamen minus scitè ità dici manifestum est, cum re verâ carnem non gignant, sed tantum impedimenta removeant; temperando viz. acrimoniam puris acidam, & absumendo omnem humiditatem, quæ inter agglutinanda ora possit esse impedimento, quo minus vulneris labia inter se uniri ac coalescere queant.

Sarcotica. VII. Sunt verò Sarcotica dicta Medicamenta varia. v. gr. *Radix Aristolochiæ Rotundæ*, *Consolidæ Majoris*; *Sanicula*, *Centaurium*, *Hypericum*, *Pimpinella*, *Plantago*; *Semen Fœnigraci*, *Lini*; *Thus*, *Aloës*, *Bolus*, *Colophonia*, *Resina Pini*, *Gummi Elemi*, *Mastix*, *Myrrha*, *Sarcocolla*, *Styrax*, *Therebinthina*, *Cera*, *Cerussa*, *Lapis Calaminaris*, *Lythargyrum*, *Plumbum Ustum*; *Oleum Hyperici*, *Laurinum*; *Unguentum Aureum*, *Basilicon*; *Balsamum Peruvianum*, *Sulphuris*; *Mel Rosarum*, & plura alia, è quibus composita varia pro re nata parari solent.

Injectio hæc carnis generationem egregriè promovet, & cava, sinuosaque vulnera replet;

℞. *Balsami Sulphuris Therebinthinati* ʒij.
Olei Hyperici, *Camomillæ*,
Styracis Liquidæ an. ʒiß.
Mellis Rosacei ℥ij.
Lactis Dulcis vel *Vini Albi Gallici q. s.*
Misceantur pro Injectione.

Alii ſequentia laudant,

℞. *Therebinthinæ*, *Gummi Elemi an.* ℥iß.
Ping. Caſtrati ℥ij. *Porci antiq.* ℥j.
Liqueſiant ad ignem, & *Miſceantur.*
℞. *Reſinæ*, *Ceræ*, *Therebinthinæ*,
Olei Roſarum an. ℥ij.
Thuris, *Maſtichis*, *Myrrhæ an.* ʒij.
M. F. S. A. Unguentum.

Aquapendens *Operat Cheirurg. part.* 2. *libr.* 2. *cap.* 7. tanquam medicamentum præſtantiſſimum, in primis ad partium nervoſarum vulnera, commendat id quod ſequitur: additque, ſe ab Hiſpano quodam Sacerdote ejus deſcriptionem accepiſſe; qui retulit, in Hiſpania non licere hoc medicamentum componere, quod homines medicamenti viribus confiſi, facile digladientur, inquè arenam deſcendant. Eſt autem hoc;

℞. *Olei Vetuſtiſſimi* ℥iv. *Therebinthinæ claræ* ℥viij.
Frumenti integri ℥iß. *Florum Hyperici* ℥ij.
Rad. Valerianæ, *Cardui bened. an.* ℥j.
Thuris pulveriſati ℥ij.
Radices & Herbæ craſſo modo contundantur, in olla ponantur, & tantum Vini Albi ſuperaffundatur, ut omnia in Vino ſubmergantur, atque per biduum factâ infuſione, Oleum & Frumentum adjiciantur, omniaquè coquantur ad Vini conſumptionem: mox factâ forti expreſſione addatur Thus ac Therebinthina, & iterum parum ſinantur bullire, atquè in vaſe vitreo ſerventur.

Sanat vulnera, ut ajunt, ſpâtio viginti quatuor horarum. Modus autem utendi hic eſt: „ Vulnere prius Vi„ no Albo frigido abluto, ſtatim totum vulnus inungatur „ Oleo hoc calente: quod ſi hoc commodè fieri nequeat, „ per ſiphonem intrà vulnus immittatur, & confeſtim „ vulneris labia ad mutuum contractum adducantur deli„ gaturâ, aut ſuturâ, aut glutine; deinde partes adja„ centes eodem quoque inungantur Oleo; at ſuprà vul„ neris labia jam reducta linteum imponatur hoc Oleo „ madens, & ſupra hoc aliud vino nigro imbutum at-

„ què expressum; mox alia lintea sicca; dein fascia cir-
„ cumligetur.

Et plura hujusmodi Olea, Unguenta, & Balsama Vulneraria ex Sennerto, Cæsare Magato, Peccetto, aliisque auctoribus peti possunt; inter quæ tamen haud infimam laudem merentur *Unguentum Basilicon*, *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum* vel *Succinatum*, nec non *Balsamum Peruvianum*.

Insuper Emplastra Sarcotica dicta varia à Chirurgiæ scriptoribus proponuntur; sed quoniam Ea in curandis vulneribus operculi vicem tantum præbere possunt, hinc operæ prætium non existimavi ullas eorum formulas hîc exhibere.

VIII. Ubi vulnus carne repletum fuerit, cicatrice claudendum, cutis, seu ejus loco cicatrix, generanda, ejusque beneficio soluta continuitas plane unienda. Atqui ut in gignenda carne Natura est opifex, materiam Sanguis suppeditat; ità quoque in producenda cicatrice accidit. Medicus namque impedimenta tantum removet, Medicamenta imponendo magis Siccantia, quæ idcirco Epulotica seu Cicatricem Inducentia dicuntur. Talia

Epulotica. sunt *Radix Consolidæ*, *Myrrha*, *Mastix*, *Sarcocolla*, *Lapis Calaminaris*, *Lythargyrum*, *Minium*, *Plumbum Ustum*, *Tutia*; *Unguentum de Tutia*, *Album Camphoratum*, *Diapompholigos*, *Desiccativum Rubrum*, *&c.* *Emplastrum Diapalma*, *Gryseum*, *Opodeltoch*, *de Minio*, *&c.* In quibus eligendis partis affectæ temperatura & structura probe consideranda est.

Barbette hoc habet Emplastrum,

℞. *Empl. Diapalmæ*, *Gryſei*, *Diapompholigos an.* ℥j.
Gummi Elemi ʒij. *Sacchari Saturni* ʒß.
Ceræ q. s. M. F. S. A. Emplastrum.

Sed inter Epulotica dicta medicamenta palmam facilè præripit *Mercurii Amalgama*, quippe quod, justo tempore usurpatum, citius cicatricem inducit; cujus hæc est descriptio:

℞. *Plumbi* ℥j. *liquefacto adde*
Argenti Vivi ℥j.

Effun-

Effunde super chartam. Dein exsiccatum, pulverisatum, Emplastro Diapompholigos, vel simili misceatur, ac usurpetur.

IX. Externis hisce remediis *Interna* quædam, *Vulneraria* dicta, jungemus, quæ in vulnerum curatione non parum prodesse observantur. Sunt autem ea leviter Adstringentia ac Detergentia, adeoquè puris laudabilis generationem promoventia, hinc vulnus mundificantia & consolidantia: qualia dicuntur *Radix Consolida*, *Gentiana*, *Aristolochia*, *Zedoaria*, *Bistorta*; *Pyrola*, *Sanicula*, *Alchymilla*, *Bugula*, *Plantago*, *Millefolium*, *Artemisia*, *Agrimonia*, *Vinca per Vinca*, *Pilosella*, *Virga Aurea*, *Dictamnus*, *Centaurium Minus*, *Oculi Cancrorum*, *&c.* Ex quibus varia, pro partis affectæ structurâ & temperaturâ, præparantur Composita, imprimis Potiones Vulnerariæ. Vulneraria Interna.

X. Equidem de Potionibus Vulnerariis dissentiunt Practici. Nonnulli eas quidem admittunt in vulneratis iis partibus, ad quas ejusmodi potiones pertingunt, quales sunt Gula, Ventriculus, Intestina, Renes, Vesica Urinaria, tuncquè sunt loco Topicorum Medicamentorum: in partibus verò vulneratis externis eas prorsus rejiciunt, utpote ad quas ob situs distantiam penetrare posse non credunt.

E contrario Joh. Manardus Potiones ejusmodi ad vulnera nova & antiqua utiles esse, sequè eas non semel expertum, atquè curasse iis solis pessima & desperata ulcera, testatur. Easdem usurparunt & alii, non solum Empirici, sed quoquè doctissimi Medici ac Cheirurgi, ut Guido, Joh. de Vigo, Nicolaus Massa, Joh. Tagaultius, Joh. Andr. à Cruce, Fallopius, Matthiolus *comment. in Dioscor.* Ambr. Paræus, Aquapendens, Ludov. Septalius, & plures, quos experientia docuit, Potiones hasce ad vulnera curanda maximè utiles esse. Ideoquè experientiæ refragari, & medicamenta longo usu probata rejicere, aut negligere, nefas sit. Etenim *præstat ea, quæ fiunt, quomodo fiant, quærere; quam, quod fiant, negare.* Galen. 5. *de loc. aff. c.* 3. Et sanè cum sanguine, ceu vehiculo, arteriarum

riarum ductu particulas Vulnerariorum Medicamentorum ad quarumcunquè partium vulnera pervenire posse, haud dubitandum; ubi, acrimoniam Puris acidam temperando, hinc & detergendo ac mundificando, eorum consolidationem non parum juvare queunt.

XI. Non tamen usurpandæ istiusmodi Potiones in principio, & ubi nihil periculi in vulnere est, atquè ad integram sanationem sola Topica sufficiunt; sed tum in primis, quum, ob vitiosam partis constitutionem, curationem vulnera non facilè suscipiunt; hinc non solum in vulneribus, sed & ulceribus ac fistulis feliciter usurpantur. Qua de re Ambr. Paræus sic scribit: „ natura „ tali potione adjuta planè mira fecisse, mihi non rarò „ visa est in cariosorum ossium correctione, & ulcerum „ consolidatione. Hæ namquè potiones etsi humores no„ xios per alvum non expurgent; valdè tamen efficaces „ sunt detergendis ulceribus, & ab omni excrementitio„ rum humorum colluvie vindicandis, sanguini defæ„ cando, & ab ichoribus, omniquè impuritate repurgan„ do, fractis ossibus agglutinandis, & nervis unioni re„ stituendis. Hæc Medicamenta admirabili & propè di„ vinâ vi suâ sic sanguinem expurgant; ut ex eo, tan„ quam ex materia apta & laudabili, caro, & quævis „ alia substantia deperdita promptè restitui & reponi pos„ sit, & pars pristinæ unioni reddi. Et Matthiolus *comment. in libr.* 4. *Dioscorid.* ait: „ ejusmodi potionibus vidi „ ego cum thoracis, tum intestinorum vulnera sanari, „ quæ lethalia, & nullo prorsus auxilio curari posse cen„ sebantur. Plura de Decocto Vulnerario, dequè ejus usu ac abusu, videantur apud Hildanum *in Observatione singulari de Vulnere Sclopeti gravissimo, Operi suo post Tractatum de Ambustionibus inserta, pag. mihi* 942. & *libr. de Ichore & Meliceria Celsi cap.* 7.

XII. Hujusmodi verò Decocti Vulnerarii variæ occurrunt formulæ. v. gr.

℞. *Rad. Consolidæ Maj.*
Aristolochiæ Rotund. an. ℥vj.

Herb.

Herb. Bugulæ rec. Mij.
Pyrolæ, Saniculæ, Alchymillæ an. Mj.
Coq. in Aqua Comm. part. ij. *Vini Rubri part.* j. *ad* ℥xxx.
Colatura detur usui.

℞. *Herb. Alchymillæ, Saniculæ, Artemisiæ,*
Consolid. Saracen. Hederæ terrestr. an. Mj.
Vini Albi Gallici ℔ij.
Coq. in vase clauso, & colentur.

℞. *Rasuræ Ligni Guajaci* ℥iv.
Rad. Salsaparillæ ℥iß.
Santali Citrini ℥ß.
Contusa macerentur per noctem in Aqua Pura ℥LXX.
dein s. a. coq. add.
Herb. Pyrolæ, Saniculæ, Fragariæ,
Summ. Hyperici an. Mj.
F. S. A. Decoctio ℥xxxx.

Barbette sequens extollit;

℞. *Rad. Aristolochiæ Rot.* ℥iß.
Cyclaminis ℥j.
Herb. Prunellæ, Geranii Robbert. an. Mj.
Sabinæ ℥iij.
Mumiæ, Galangæ an. ʒij.
Oculor. Cancror. ℥ß.
Contusa & Conscissa coq. in Vino Rubro ad ℔iij. *colatura add. Syrupi de Symphyto Fern.* ℥iv.
Misceantur.

Alii laudant Decoctum D. Freydachii. viz.

℞. *Rad. Consolidæ Maj.* ℥ij.
Herb. Saniculæ, Pyrolæ, Ambrosianæ, Melissæ,
Veronicæ, Artemisiæ, Hyperici, Cent. min. an. Mj.
Ocul. Cancror. pulv. ʒj.
Coq. in Cerevisiæ melioris notæ ℔vij. *ad* ℔ivß.
Colatura usurpetur.

Nonnulli extollunt sequentia;

℞. *Ocul. Cancror. crud. pulv.* ℥j.
Aceti Vini fortiss. ℥xiv.
Digerantur simul, atque bis terve quotidie Vulneratus sumat circiter unum cochlear.

℞. *Ocul. Cancror. crud. pulv.*
Rad. Zedoariæ an. ℥ß.
Herb. Saniculæ virid. Mij.
Coq. in Vini Rhenani ℔ij. *Aqua Pura* ℔j. *dein colentur.*
Bibat Patiens mane & vesperi ℥v. *aut circiter.*

Vel quotidiè exhibeatur Vulnerato *pulvis ex Oculorum Cancrorum* ℨß. *vel* ℈ij.

Diæta Vulneratorum, &c. XIII. Cæterum ut partis vulneratæ substantia salubris conservetur, rerum quoque nonnaturalium usus conveniens sit temperaturæ Vulnerati in genere, & in specie parti læsæ accommodatus. *Aër* nec frigidus sit, nec calidus valde; verum *temperatus* potius, seu *tepidus*. *Cibus* & *Potus* tales sint, è quibus sanguis generetur laudabilis, quique pravis symptomatibus occasionem præbere nequeant. *Quies* Vulneratis convenit, in primis parti vulneratæ. Recta præterea instituatur *Somni* & *Vigiliarum* ratio. *Animi* quoque *Motus nimii* sunt vitandi, *Ira* præsertim, uti id exemplis confirmat Hildanus *Cent.* 1. *Observ.* 17. 18. Et Fallopius *tract. de Vulner. in genere cap.* 16. ait: „quandoque in vulneribus puerorum noxia quædam „ esse concedenda, ne fiat fletus, qui maxime nocet pue-„ rulis vulneratis, & ne alia pejora succedant incommoda. Insuper & *Veneris usus* nocet Vulneratis: *Alvus* autem si non respondeat, aperta servetur Clystere potius, quam Medicamento exhibito Purgante.

Denique si sanguis in corpore Vulnerati abundet, ut metuatur ejus ad vulnus defluxus, hinc & varia metuenda sint accidentia, *Venæsectio* ut instituatur, nisi antea cruor multum fluxerit, summopere necessarium erit.

CA-

CAPUT VIII.

De Particulari Vulnerum Curatione.

Et primum,

De Vulnere Carnis simplici, & profundo.

I. IGitur in genere de Vulnerum Curatione, nec non de Methodo, qua eorum symptomata aut impediri aut moderari debeant, abundè dictum fuit: nunc gestit animus, quonam ordine ad specialem uniuscujusquè vulneris curationem sit procedendum, exponere. At vulnera, quæ externas duntaxat corporis partes occupant, sunt aut in cute, aut carne, cum vel sine contusione, aut in carne cum continuitatis solutione in venis, arteriis, aut nervis, partibusvè nervosis: de hisce primum; deinde de partium compositarum (capitis puta, thoracis, abdominis, &c.) vulneribus agere constitui.

II. Communiter autem per *Carnem* intelligitur Cuticula, Cutis, Pinguedo, Panniculus Carnosus, ac subjecta Musculorum Caro. Estquè hujusmodi CARNIS VULNUS, quod incidendo contingit, aut simplex & sine substantiæ deperditione, aut cum deperditione vel amissione substantiæ. Atqui quod simplex est, & absquè substantiæ amissione, aliud est in superficie, & in summo residens, aliud profundum, aliud magnum, aliud parvum, aliud mediocre. Quod verò est cum substantiæ deperditione, aliud est cum solius cutis, aliud cum subjectæ quoquè carnis amissione.

III. Vulnus verò cuti duntaxat & carni inflictum, si leve sit & simplex, curari non rarò solet naturæ ipsius beneficio, solâ adhibitâ ligaturâ, aut levi quopiam imposito remedio. Enimverò cum in simplici vulnere superficialis tantum adsit divisio, hinc Medici intentio simplex & unica esse solet; viz. id quod divisum est, reuniri debet. Sed prius- *Vulnus Carnis simplex.*

priusquam hoc fiat, si quid extraneum inter vulneris labia hæreat, ut sanguinis grumi, pili, pulvis, vel quid simile, id inprimis removendum; nec non immodicus cruoris effluxus, si adsit, cohibendus. Quo suppresso, atquè deterso, mundatoquè vulnere, labia ad se invicem adducenda, simulquè unienda, & unita servanda; nec non petiæ ex linteo discerpto, *Balsamo Peruviano*, aut *Italico*, similivè seu naturali seu artificiali, imbutæ imponendæ, ac superponendum *Emplastrum Diapalmeum*, vel *Defensivum*, vel *Opodeltoch*, ut possit natura, mediante naturali partis læsæ nutrimento, disjuncta vulneris labia denuò reunire.

Vulnus Carnis profundum.

IV. Sed Vulnus Carnis quum profundum sit, citra substantiæ amissionem, tunc in primis animadvertendum, quo spectet vulneris orificium, ejusquè fundum. Si deorsum spectet orificium, sic ut sanies liberè effluere possit, decenti ligaturâ, & suturâ quoquè, si opus fuerit, admotis insuper sarcoticis ac glutinantibus, facillimè curam suscipit.

Sin verò sursum spectet vulneris orificium, deorsumque fundum, atquè in cavitate ejus sanies detineatur, tum videndum, utrum partem vulneratam commodo situ ità collocare queamus, ut deorsum orificium, sursumque fundum spectet, adeoque liberè exeat purulenta materies: tunc enim expulsivâ ligaturâ, nec non convenientibus impositis medicamentis, citò curabitur, nec novâ opus erit sectione.

Atqui nisi deorsum spectet vulneris orificium, neque conveniente situ & figurâ pars vulnerata ità collocari possit, ut orificium vulneris deorsum, ejusdemque fundum sursum tendat, ac sanies in fundo contineatur, ibidem apertio facienda, ut Puri exitus detur: vel tota cavitas, *hoc est*, ab orificio ad fundum usque secanda. Factâ sectione pro primo apparatu petiæ ex linteo discerpto immittendæ, sanguinisque fluxus sistendus; dein conveniente Digestivo vulnus detergendum, hinc Medicamentis utendum Sarcoticis & vim conglutinandi habenti-

bentibus, tandemque Epuloticis seu cicatricem inducentibus.

V. Interim si vulnus profundum sit, & angustum, adeoque incisione dilatandum, cavendum ne nervi, aut venæ arteriævè majores lædantur: aliter petiis immissis crassioribus curandum, ut vulneris orificium non consolidetur, nisi bene detersum, & carne impletum fuerit; quo facto paulatim est imminuenda, tandemque relinquenda petia, & vulnus imposito Emplastro ad cicatricem perducendum. Vel quum dilatare angustum vulnus incisione non audeat Cheirurgus ob vicina vasa majora, & ob subjectas nervosas tendinosasque partes, vulneri immittatur *Medulla Sambuci*, aut *Turunda ex Radice Gentianæ*, vel *Spongia præparata*, qua intumescente & vulnus ex voto Medentis ampliatur.

Præparari autem Spongia ad vulnera dilatanda ità solet:

℞. *Spongiam novam,*
Ceræ flavæ q.s.

Ceræ liquefactæ immittatur Spongia, quæ dein inter duo linteamina Oleo madefacta in torculari exprimatur, hinc exsiccetur, & usui servetur.

CAPUT IX.

De Vulnere Carnis Composito, seu Cavo, & cum Substantiæ deperditione.

I. Simplici Carnis Vulneri CAVUM succedit; viz. tum illud, in quo aliqua adest substantiæ deperditio, ut cutis, eiquè subjectæ carnis musculosæ; tum id, in quo etsi nulla adsit substantiæ deperditio, atque ex simplici incisione factum fuerit, equidem labia vulneris ob ejus magnitudinem, & nimiam inter se distantiam ad mutuum contactum adduci in fundo nequeunt, atque ideo cavitas ibidem remanet: quæ ut impleatur, utque disjunctæ

partes simul uniantur, nova carnis generatione opus est. Enimverò in hujusmodi vulnere cum duo succurrant, scilicet *Unitatis Divisio*, & *Cavitas*; ideo duplex ejus curationis scopus erit. Quodnamque divisum est, *Unionem*, & cavitas *Repletionem* desiderat. At quum partes à se invicem divisæ hîc uniri nequeant, nisi prius impleatur cavitas; ideo prima Indicatio Curativa erit, novam carnem generare, dehinc cavitatem replere.

II. Quia verò in tali vulnere materia quædam præter naturam semper continetur, quam pars læsa expellere nequit; idcirco hæc prius digerenda erit, & detergenda. Quem in finem Digestiva & Detergentia simul misceantur; ita tamen, ut Digestiva primum, deinde Detergentia prævaleant: utendum verò Digestivis, quousque bonum Pus appareat, *hoc est*, quod sit album, leve, æquale, & minimè fœtidum: tunc enim si Digestivis porrò uteremur, in sordidum Ulcus hujusmodi vulnus commutaretur.

III. Conveniens autem Digestivum seu Suppurationem movens Medicamentum paratur ex *Therebinthina*, *Melle*, & *Ovi Vitello*. At si Digestiva ac Detergentia miscere cupimus, hoc vel simile conficiatur:

℞. *Mellis Comm.* ℥iß. *Therebinthinæ* ℥j.
Farinæ Hordei ʒvj.
Pulv. Aloës, Myrrhæ an, ℈ij.
Croci gr. xv.
Vitellos duorum Ovorum, *Spir. Vini* ℥ß.
Fiat ex his S. A. Digestivum.

Suis quoquè laudibus hîc meretur *Mundificativum ex Apio*.

Verumenimverò angustum si sit vulnus, simulquè profundum, *Injectio* conducit *ex Vino Gallico*, *vel Spiritu Vini*, *cum Pulvere Myrrhæ & Aloës*. Vel,

℞. *Herb. Malvæ*, *Violariæ*, *Artemisiæ*,
Summ. Hyperici, *Centaur. min.*
Flor. Camomillæ an. Mj.
Coq. in Aqua Pura ad ℥xvj. *colat. add.*
Mellis Rosacei ℥ij. *Spir. Vini* ℥iij.
Misceantur pro Injectione.

IV. Post-

IV. Postquam vulnus abundè detersum, & ritè mundatum est, imponenda sunt Sarcotica seu carnem gignentia: quæ quidem carnem non generant, sed carnis gignendæ impedimenta tollunt, ut dictum supra, *Cap. 7.* Talia sunt *Unguentum Basilicon*, *Unguentum Aureum*, *Balsamum Peruvianum*, *Balsamum Sulphuris*, &c. quæ vel sola, vel inter se & cum aliis mixta utiliter usurpari solent.

Impositis Sarcoticis superponendum *Emplastrum Diapalma*, vel simile, tum ad detinenda imposita medicamenta, tum ad vulnus ab aëre frigido defendendum. Alii Emplastri loco utuntur *linteis expressis in Vino Calido*, *vel Fomento conveniente*, ad partem vulneratam corroborandam.

V. Vulnere carne ferè repleto ab usu Sarcoticorum desistendum, & cicatrix inducenda impositis Epuloticis, *hoc est*, Medicamentis Exsiccantibus & leviter Adstringentibus: qualia sunt *Unguentum de Tutia*, *de Cerussa*, *Diapompholigos*, *Emplastrum Gryseum*, *de Minio*, & alia superius exposita.

VI. Cæterum etsi carnis generatio sit naturæ opus; tamen non raro ex Medentis negligentia supercrescens Caro in vulneribus enascitur: quando non, uti decet, Exsiccantia Medicamenta apposuit, & diu nimis Sarcoticis fuit usus. Quamobrem cum caro ad justam magnitudinem & altitudinem excreverit, imponenda *Carpia Sicca.* Sin nihilominus ultrò excrescat, absumenda est eo modo, ut *Cap. 7.* exposuimus.

CAPUT X.

De Vulneribus Vasorum, hoc est, *Venarum & Arteriarum.*

I. VENARUM ET ARTERIARUM MAJORUM VULNERA totam ad se trahunt Curationem, idquè non vulneris ratione, quod facilè uniri potest; sed ob gravius symptoma, quod nunquam non istiusmodi vulneribus supervenit: viz.

viz. ſanguinis profuſionem, quæ animi deliquia, atquè ſimilia excitare ſolet accidentia. Sed cum ſanguis fluat vel ex venis, vel ex arteriis, & quidem nunc majoribus, nunc minoribus; qui è venis profluit cruor, craſſior eſt, nigrior, obſcurior, atquè ſine pulſu æqualiter effluit; qui verò ex arteriis prodit, tenuior apparet, ſpumoſior, & coccinei coloris, nec non cum pulſatione exilit. Si majus vas ſit apertum, majore copiâ & impetu ſanguis profunditur; minore autem, ſi minus vas ſit vulneratum. Inſuper ab Anatomes Perito è ſede, locoquè vulneris haud difficulter cognoſcitur, num ſit in parte, per quam venæ & arteriæ, vel majores, vel minores tranſeunt.

Hujuſmodi Vaſorum Vulnera quomodo ſint Curanda.

II. Horum verò Vaſorum Vulnerum Curatio dirigenda eſt, & ad immodicum cruoris effluxum cohibendum, & ad apertum vas occludendum. Atquè hinc, etſi vulnus vaſis nondum coalucrit, ut ſanguinis fluxus prohibeatur, omnia ea ſunt facienda, quæ ejus motum impedire ac inhibere poſſunt. Impeditur ſanguinis fluxus, ſi convenientibus remediis, & deligatione orificium vulneris occludatur, ut *Cap.* 4. abundè docuimus.

III. Quoad aperti vaſis occluſionem; ea fieri poteſt, vel labiorum ſimul adductione & conjunctione, vel orificii obſtructione. Adducuntur labia nonnunquam ſuâ ſponte, interdum Medici operâ. Spontaneo motu ad ſe invicem accedunt, quando ob nimiam ſanguinis profuſionem tunicæ vaſorum concidunt, ſicquè labium ſuper labium cadit. Medicus verò id facit manuum operâ; viz. vel digitis vulneris labia & vaſis orificium euſquè comprimendo, ac detinendo, ut ſanguis grumeſcat, atquè vas vulneratum obſtruat; vel faſciis liquore adſtringente madefactis, & aliquoties ſupra vulnus revolutis, vulneris labia comprimendo; vel ſuturâ vulneris labia ſimul adducendo.

IV. At ſi non ſperamus hæmorrhagiam ſedari poſſe, adducendo ad mutuum contactum vulneris labia, vel digitis, vel deligaturâ, vel ſuturâ, *Vas Vulneratum filo vinciatur:*

tur: volſellâ ſeu alio quopiam adunco inſtrumento vas apprehendatur, paululum elevetur, dein filum undiquè obvolvatur, & ſtringatur. Quo facto Sarcoticum ac Sanguinem ſiſtens Medicamentum imponendum, & vincula non removenda, donec ex ſe cadant, atquè apertum vas penitus occluſum ſit. Sed hic ſanguinem ſiſtendi modus in primis locum habet in Arteriarum vulneribus.

Sin verò apertum vas vinculo ligari nequeat, ob Venæ Arteriævè profundiorem ſitum, tunc integrum vas obliquè præcidendum; ut hoc modo vaſis diſſecti extremis retractis, & ſub carne abſconditis, hinc & occluſis, ſanguis ſupprimatur.

V. Scultetus *in Armament. Chirurg. Tab.* 18. *Fig.* 4. deſcribit atquè depingit Inſtrumentum ad Carpi Arteriam, conſultò aut fortuitò apertam, comprimendam; idquè in Arteriarum Carpi Vulneribus utiliſſimum eſſe, ait *in explicatione Tab. Ultim. pag. mihi* 177. ubi etiam refert Patavii ſuo tempore fuiſſe exercitatiſſimum Arteriotomum, qui ex conſilio Medicorum Arteriam in Carpo nonnunquam incidebat, factaquè ſanguinis evacuatione hoc inſtrumento vulnus ità comprimebat, ut ne gutta quidem ſanguinis citrà Cheirurgi voluntatem profunderetur, nequè ullum ex compreſſione ſymptoma eveniret. At qua ratione hoc ſuo inſtrumento vulneratam in Carpo Arteriam compreſſit, ſanguinemquè ſuppreſſit, videri poteſt *poſt Armament. Chir. Obſerv.* 89. Inſuper & alia inſtrumenta nunc paſſim habentur, quæ vulneratam in Carpo Arteriam tutò comprimere, hinc & curare queunt.

VI. Atquè hi omnes ſanguinem ſupprimendi modi præcipuè in vulneribus abſquè ſubſtantiæ deperditione, & ab inſtrumento incidente factis conveniunt. Verum ſi portio quædam ſubſtantiæ ipſius vaſis ſit deperdita, tunc vulneris labia ad invicem ducenda non ſunt; ſed obſtruendo vaſis aperturam, ſiſtenda ſanguinis profuſio. Hæc autem obſtructio ſæpè fit per ſanguinem intus concretum: digitus enim fiſſuræ imponitur, ac tamdiu detinetur, donec circa digitum ſanguis concreſcat. Quo facto, prudenter

digitus auferendus, &, si opus videatur, alia medicamenta imponenda; sin minus, relinquendus est grumus, donec sponte decidat. Et hoc fuit consilium Leonardi Botalli, uti refert Illustris Satrapa Hooffdius *in Historia Batava libr.* 19. vulneratam venam jugularem in collo Celsissimi Principis Auriaci Gulielmi Primi, imposito supra eam digito obturatam, atquè sanguinis ex eadem fluxum inhibitum fuisse.

VII. Nisi hoc modo succedat, extrinsecus vasis orificium obstruendum; vel reducendo vulneris partes carnosas; aut cutem suprà vulneris osculum, quod cum fieri possit, optimum est, quoniam haud difficulter ea conglutinantur. At si vulneris figura hoc non patitur, sicco linteo discerpto vulnus implendum, aliisvè conglutinantibus medicamentis utendum.

VIII. Sin verò nec his auxiliis sanguis sisti possit, ut quando magna vasis portio est ablata, ad Crustam vel Escharam Inducentia est deveniendum. Quæ tamen curatio admodum tuta non est: nam si forsan contingat, ut, priusquam sanguinis profusio sistatur, crusta cadat, augetur utiquè hæmorrhagia; quod ex vasis ustione amplius factum sit orificium. Quapropter hujusmodi remediis non utendum, nisi reliqua frustrà fuerint experta. Efficiunt verò crustam aut Ferramenta Candentia, aut Caustica Medicamenta, quibus, prætter vim erodendi, facultas adstringendi sit conjuncta.

IX. Inductâ escarâ, quam citissimè carnis generationi danda opera, ut priusquam crusta cadat, vas carne occlusum sit. Hinc escaræ casus festinandus non est, quoniam majus fieret sanguinis profluvium; verùm curandum potius, ut diutius adhæreat.

CA-

CAPUT XI.

De Vulneribus Nervorum, & Nervosarum Partium.

I. VULNERIBUS NERVORUM etiam EA quæ TENDINUM sunt comprehendimus, eo quod in Curatione nullum occurrat discrimen. Sunt verò *Nervorum* vel *Tendinum Vulnera duplicia*; viz. *Punctura* aut *Incisio*, prout instrumentum vulnerans punctim, vel cæsim vulnus infert. Nervorum & Tendinum Vulnera dupliciter sunt consideranda.

II. Cognoscitur autem Nervum vel Tendinem esse vulneratum, ex loci vulnerati consideratione, & ex Anatome, quæ quibus membris Nervi, Tendinesvè inserantur docet: dein ex dolore vehementi, qui statim post inflictum vulnus Ægrum infestat, quemquè pulsatio, inflammatio, convulsio, & similia plura sequuntur accidentia; nisi nervus transversim totus sit dissectus. Enimverò habent nervi sensum exquisitissimum, & propterea iis vulneratis statim in parte vulneratâ gravia hæc symptomata oriuntur; quod fibrillis quibusdam in nervo dissectis, reliquæ, integræ adhuc, tanto magis patiantur à tensione continua, per vehementiorem spirituum animalium influxum producta. Insuper Nervum vel Tendinem *Punctim* vulneratum esse, cognoscitur ex ipso Teli genere, & vulneris conditione; si nimirum id angustum sit, & nihilominus gravis mox subsequatur dolor, atquè hinc pulsatio, inflammatio, febris, convulsio, &c. Quibus istiusmodi Vulnera cognoscantur.

Atqui si Nervus vel Tendo non punctim, sed *Cæsim* vulneratus sit, indagandum, an secundum longitudinem, an verò per transversum, & quidem an Nervus vel totus dissectus, vel ex parte tantum vulneratus sit, & quantum cutis superjacentis sit divisum; cum hujusmodi horum vulnerum differentiæ non parum curationem varient. Si itaque Nervus sit cæsim vulneratus, verum non totus dissectus, symptomata haud ità gravia sunt, ac si punctim

vulneretur. Si secundum longitudinem Nervus vel Tendo sit vulneratus, convulsionis metus tantus non est, cum fibræ non ità afficiantur. Sin totus dissectus sit, equidem tantum periculum non adfert, nec ullus convulsionis metus est: aliud tamen incurabile malum subsequitur; partis scilicet, cui nervus vel tendo inseritur, debilitas in sensu & motu; cum spiritus animales eam in partem amplius deferri nequeant.

Horum Vulnerum Prognostica.

III. Cæterum omnia Nervorum vulnera quanquam sint periculosa, Punctura tamen periculosior est, quam Sectio. Tendinum vulnera minus periculosa sunt, quam Nervorum. Vulneri superveniens Convulsio, lethale, ait Hipp. *Aphor. 2. Sect. 5.* quod potissimum de Partium Nervosarum vulneribus intelligendum censemus.

Curatio.

IV. Quoad *Curandi Methodum*: in omni Nervorum atquè Tendinum vulnere, cum dolor valdè affligat, & inflammatio immineat, danda opera, ut dolor leniatur, ac inflammatio prohibeatur, quem in finem *Venæsectio* adeò conducit, ut ab ea oporteat Medicum vulnerum horum curationem semper auspicari.

Specialis verò Curatio ab aliorum vulnerum curatione differt, propterea quod alia consolidari debeant, hæc verò dilatari; quorum essentia consideranda est, & species. Nam incisus omninò si Nervus fuerit, minora toti corpori infert symptomata, quam si aliqua tantum ex parte sectus sit; sed adfert impotentiam, membrum actione privans. Si incisio in longum fuerit, minus incommodi parit, quam quum in transversum. At punctio omnium deterrima est, ob extremum dolorem, nec non gravissima ac periculosissima accidentia, quibus promptè ac diligenter occurrendum est.

In Nervi, Tendinisvè Punctura quid agendum, &c.

V. Igitur Nervus vel Tendo si *punctim* vulneratus fuerit, considerandum num *Punctura* sit cæca, vel aperta. *Cæca* fieri solet ab acu, sagitta, pugione, aut simili instrumento: quo in casu cutis incidenda est, vulnusquè dilatandum ad subjectum usquè nervum vel tendinem, ut sanies exire, & medicamentorum particulæ ad puncturam penetrare queant. At

At Punctura si Cæca non sit, verum *Aperta*; patens tale vulnus servandum, &, si opus sit, latius quoquè incidendum: hinc imponenda medicamenta siccantia, calida, tenuium partium, ut nervus punctus roboretur, dolor mitigetur; qualia sunt *Therebinthina*, *Cera*, *Gummi Elemi*, *Tecomahaca*, *Caranna*, *Opobalsamum*, *Balsamum Copaivæ*, *Balsamum Peruvianum*, *Balsamum Sulphuris*, *Spiritus Vini*, *Oleum Therebinthinæ*, *Oleum Ceræ*, *Oleum Succini*, & similia: etenim in partium nervosarum vulneribus, ubi nervus vel tendo est denudatus, nec Unguentum, nec Oleum pingue unquam admovendum; quippe quod vehementem mox excitare solet inflammationem.

Fallopius inter omnia medicamenta principem locum *Euphorbium* tenerè ait, idquè in Nervi Tendinisvè Punctura *Sacram Anchoram* appellat.

Galenus piscatoribus, qui continuò à spinis piscium pungebantur, singulare excogitavit remedium; viz. *Therebinthinam*, quam calidam in Puncturam instillabat. Et sanè præstantissimum ac præsentaneum remedium est *Oleum Therebinthinæ*; quod nervo aut tendini denudato actu calidum sit admovendum, ut ipsius particulæ in majori motu positæ facilius & altius penetrent: insuper imponenda petia hoc vel simili Digestivo illita,

℞. *Therebinthinæ* ℥iß.
Mellis, *Unguenti Basiliconis*, *Olei Therebinthinæ an.* ℥iij.
Pulv. Myrrhæ ℥iß. *Vitellum unius Ovi*,
M. F. S. A. Digestivum.

Scultetus *post Armam. Chir. Obs.* 64. in Nervi Punctura vehementer extollit id, quod sequitur;

℞. *Therebinthinæ* ℥ß. *Pulv. Euphorbii* ℈j.
Ceræ parum. M. F. Unguentum.

VI. Notandum ergò, nulla medicamenta nervo vel tendini vulnerato esse admovenda, nisi actu calida, imò & fervida nonnunquam. Et si in nervi, tendinisvè punctura, impositis dictis medicamentis, dolor non sedetur, quin exacerbetur potius, cum affectæ partis inflammatione, labiorum vulneris tumore, & serosæ, tenuis,

atquè virulentæ fanici exudatione, *Spiritus Vini* vel *Oleum Therebinthina fervens* instillandum, eoquè imbuto linteo spatulæ extremo alligato aliquoties contingenda non modo vulneris superficies, sed & ima ejus pars. Hoc enim, ceu Cauterio, inusto nervo vel tendine, sensus adimitur, proindequè dolor sedatur. Hac methodo Ambr. Paræus Carolum Nonum Galliæ Regem (cui loco venæ Nervus fuit punctus) curavit: *instillato* scilicet *in vulnus fervente Oleo Therebinthina cum Spiritu Vini, & applicito super totum brachium Emplastro Diapalmao in Aceto & Oleo Rosaceo dissoluto, obvolutâ insuper fasciâ expulsivâ, qua à carpo ducto initio, in summum humeri articulum desinebat.*

VII. Ad *Dolorem* sedandum, *Cataplasma ex Mica Panis, Lacte, & Croci tantillo*, parti affectæ utiliter applicetur. Vel,

℞. *Mica Panis Albi* ℔ß. *Farina Althaa* ℥iß.
Flor. Camomilla, Anethi an. Miß.
Coq. in Lacte Dulci ad mollitiem, & dein contund. pro Cataplasmate.

Quum autem Dolor non tantum, sed magna insuper adsit *Inflammatio*, uti non rarò contingit, hoc vel simile applicetur:

℞. *Mica Panis Albi* ℔j. *Farina Hordei* ℥ij.
Fol. Scordii, Ruta,
Flor. Sambuci an. ℥j.
Summ. Absynthii ℥ß.
Fiat Pulvis, ex eoquè cum s. q. Vini Gallici vel Lactis Dulcis S. A. Cataplasma.

Dolor verò si vehemens sit, & Inflammatio insignis, adeoquè *Convulsio* imminere videatur, Nervus omninò secandus est, quo Ea impediatur. Nec refert, si ex eo membrum futurum sit paralyticum: satius enim est, motum alicujus partis perire, quam totum hominem.

VIII. Deniquè in Nervi Tendinisvè Punctura quoquè animadvertendum, ut vulnus non conglutinetur, priusquam optimè fuerit purgatum, quod ex doloris sedatione, aliorumquè symptomatum imminutione dignoscitur.

fcitur. Interim tamen induſtrius ſit Cheirurgus in ambiente frigido aëre arcendo, quandoquidem ille *acidum acre* in ſe continet, cujus ratione nervis ſit inimicus. Hipp. *Aphor*. 18. *ſect*. 5.

Notatu digna porrò Nervi Puncturæ exempla videantur apud Jobum Meekeranum *Obſerv. Cheirurg. cap*. 62.

IX. Haud ſecus procedendum, ſi Nervus vel Tendo *Cæſim* vulneratus fuerit. At ſi totus ſit inciſus, ſuadet M. A. Severinus *Efficacis Chirurgiæ libr*. 2. *cap*. 123. ut Nervus, & præſertim Tendo diſciſſus conſuatur. Hoc tamen minimè admittendum, quoniam ſi ſuendo pungeretur, eadem ſymptomata acciderent, quæ aliàs in Nervorum Punctura oriri ſolent. Idem affirmat Petrus de Marchettis *Obſerv. Chirurg*. 63. ubi addit, ſe obſervaſſe, incautè nervos, aut tendines à quibuſdam Barbitonſoribus fuiſſe conſutos, ſecutâ convulſione, & morte Ægrotantium.

CAPUT XII.

De Vulnere cum Contuſione.

I. CÆterum differunt vulnera non ſolum partium læſarum ratione; ſed & inſtrumenti, quo vulnus infligitur, conditio vulneris aliquam adfert differentiam. Etenim vulnera alia inſtrumentis infliguntur acutis, alia obtuſis; quod non parum curationem variat. Atquè ideò quum de vulneribus punctim aut cæſim inflictis hactenus dictum ſit, nunc ut de iiſdem obtuſis inſtrumentis illatis agamus, ordo hujus Tractatus expoſtulare videtur.

II. Solutæ igitur Unitatis illa ſpecies, quam inſtrumenta obtuſa in parte molli efficiunt, CONTUSIO appellatur. Fit autem *Contuſio in Vulneribus*, quando telum aut inſtrumentum, quo vulnus infligitur, non ſolum incidendi & ſecandi, ſed quoquè contundendi vim habet: id *(Vulnus cum Contuſione quale ſit.)*

id quod fit, quum istiusmodi vulnerans instrumentum retusum sit; aut grave; quo modo & sine vulnere, & cum vulnere mollis pars contundi, & quasi comminui potest.

Quomodo cognoscatur, &c.

III. Cognoscitur autem Vulnus cum Contusione ex instrumento, quo vulnus inflictum fuit; si scilicet obtusum, & grave id fuerit: dein ex dolore, & livido partis læsæ colore. Atquè tale vulnus periculosius, & difficilius curatu est, quam quod est sine contusione: præsertim quod pars contusa, & sanguis ex dilaceratis vasis effusus si putrescere incipiat, Gangræna non raro oriatur.

Curandi Methodus.

IV. Atqui in vulneris hujus Curatione cum duo occurrant; Vulnus nimirum, & Contusio: hinc Intentiones Curativæ duæ sunt, quarum Altera ad Vulnus, Altera ad Contusionem spectat. Enimverò cum id quod contusum est, in integrum restitui nequeat, & sanguis è vasis effusus in parte contusa hæreat, adeoquè facilè corrumpatur; danda opera, ut utrumquè vel discutiatur, vel potius in Pus mutetur, docente id Hippocrate *Libr. de Vlceribus*: „Si quid carnis collisum, attritumquè „ à Telo fuerit, ità curandum est, ut quam celerrimè „ suppuretur: nam & minus inflammatione præhenditur, „ & necesse est, collisam detritamquè à Telo carnem in „ Pus conversam tabescere, deinde novam creari. Duæ igitur Indicationes in Contuso Vulnere Curando nobis ab Hippocrate proponuntur; suppuratio nimirum, & novæ carnis generatio. Quibus scopis ut simul satisfiat, vulneri cum petiis immittatur hoc, vel simile Digestivum;

℞. *Therebinthinæ* ℥iß.
Mellis, *Vnguenti Basiliconis*, *Olei Rosacei an.* ℥ß.
Pulv. Croci ℈j. *Vitellum unius Ovi.*
M. F. S. A. Digestivum.

Partes verò Contusæ dolorem lenientibus, ac leviter resolventibus inungendæ. v. gr.

℞. *Olei*

℞. *Olei Rosarum*, *Camomillæ*, *Trifolii Odorati an.* ℥ß.
Ceræ ℥j.
Misceantur pro Litu.

At magna si sit Contusio, insuper admoveatur Fomentum:

℞. *Herb. Malvæ*, *Althææ*, *Rutæ*, *Artemisiæ*, *Scordii*, *Absynthii*,
Flor. Camomillæ, *Meliloti an.* Mj.
Coq. in s. q. Cerevisiæ Tenuis ad ℥xxx.
Colatura fit pro Fotu.

Vel, quoniam quæ contusa sunt quam citissimè suppurari debent, ejus loco calidè imponatur, & identidem renovetur Cataplasma:

℞. *Rad. Lilior. Albor. rec.* ℥iij.
Fol. Malvæ, *Althææ*,
Flor. Camomillæ, *Meliloti an.* Mj.
Caricarum pinguium N°. viij.
Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & minutim contusis, add.
Farinæ Hordei, *Sem. Lini an.* ℥iß.
Unguenti Basiliconis ℥ij.
Pulv. Croci ʒß. *Vitellos duorum Ovorum.*
M. F. S. A. Cataplasma.

V. Vulnere abundè suppurato, ad Detergentia deveniendum: qualia sunt *Unguentum Basilicon*, *Unguentum Aureum*, *Unguentum Apostolorum*, *Mel Rosaceum*, & similia; quibus penicilli, sive turundæ ex filamentis factæ imbuendæ, & vulneri immittendæ, ac desuper sicca linamenta, vel aridæ stupæ imponendæ, & contentivâ fasciâ continendæ. Purgato verò, ac deterso vulnere, impositis Sarcoticis vulnus carne implendum; quod facilius consequemur, turundas indies imminuendo: hinc ad cicatricem perducendum.

VI. Equidem non semper Contusioni adest Vulnus; sed effunditur quandoquè sanguis, integrâ manente cute, in spatia partium, unde oritur Affectus, qui ἐκχύμωμα & ἐκχύμωσις appellatur; Latini *Effusionem*, *Suffusionem*, *Sugillationem* verterunt. Est autem ECCHYMOSIS nihil aliud, Contusio & Ecchymosis sine Vulnere.

aliud, quam *Cruoris in vicina spatia, ob vasorum apertionem, Effusio*, si nimirum, cute illæsâ, vasa ob contusionem lacera sanguinem effundant. Etsi verò sæpius pars in tumorem non attollitur, sed ità sanguis effusus in spatia partium sese insinuat, ut nullus tumor appareat; interdum tamen pars intumescit, si extravasati cruoris copia major sit: imo interdum tanta in copia sanguis effunditur, ut sub cute inter musculos collectus sinum efficiat, atquè partem in tumorem attollat; hinc Inflammationis, & tandem Gangrænæ causa evadat. At quam periculosæ sint magnæ Contusiones, & quam facilè in Gangrænam degenerent, exemplo docet Hildanus *Cent.* 2. *Observ.* 83.

Qua ratione Curari debeat.

VII. Itaquè factâ Contusione, sanguinis in locum affectum fluxus præcavendus, ne Inflammatio excitetur: id optimè fiet per *Venæsectionem*. Qua de causa Galenus jubet, ut in casu ab alto, & percussionibus, mox vena aperiatur. Deinde Parti Contusæ applicetur *Spiritus Vini*, vel *simplex*, vel *Camphoratus*, aut illinatur *Oleum Ceræ*; ac superponatur *Emplastrum de Cumino*, vel *Emplastrum de Spermate Cæti*, cujus hæc est descriptio:

℞. *Ceræ Albæ* ℥iv.
Spermatis Cæti ℥ij.
Gummi Galbani in Aceto soluti ℥j.
Fiat ex his. S. A. Emplastrum.

At Contusio si magna sit, Emplastri loco, calidè applicetur Fomentum, identidemquè renovetur:

℞. *Fol. Malvæ, Althææ, Rutæ, Artemisiæ, Calamenthæ, Scordii, Dictamni,*
Flor. Rosar. Rubr. an. Mj.
Camomillæ Mij.
Sem. Cumini ℥vj.
Incisa & contusa coq. in Cerevisia Tenui, vel Vino Gallico ad ℔iij. *pro Fomento.*

VIII. Hisce verò si nulla fiat Resolutio, sive Contusio non sit valdè magna, locus affectus incidendus, dein detergendus, tandemquè more aliorum abscessuum curandus. Cum autem Suppurationis notæ adsint, utpote cum

cum locus affectus nonnihil intumeſcat, ad tactum mollis appareat, dolor quidam pulſatilis & rubedo circum apparere incipiat, promovenda eſt Suppuratio. Facta Suppuratione, Abſceſſus aperiendus, dein Ulcus purgandum, & detergendum, hinc carne implendum, tandemquè cicatrice claudendum.

CAPUT XIII

De Vulneribus Morſu Animalium illatis, aliiſque Venenatis

I. AD Vulnera cum Contuſione pertinent EA, quæ ANIMALIUM MORSU inferuntur. Sunt autem *Hæc* vel *Venenata*, vel *Veneni Expertia.* Enimverò accidit interdum, ut homo à cane, ſimia, equo, aſino, aliiſvè animalibus non rabidis, vel etiam ab alio homine mordeatur. Nihilominus tamen omnem feræ morſum quoddam virus habere, ſcribit C. Celſus *libr.* 5. *cap.* 27. Id quod de feris, iratis præſertim, facilè negari non poteſt. Et quamvis nulla omninò virulentia ſit in vulnere morſu animalis inflicto; contuſio equidem, quæ omnia vulnera periculoſiora & curatu difficiliora reddit, vulnera hæc graviora facit. Nam cum animalium dentes non ità acuti ſint, ut gladius, vel culter, vel aliud armorum genus, dum vulnerant, ſimul contundunt. Vulnera Morſu Animalium illata, qualia ſint.

II. Quam periculoſa autem ſint Vulnera etiam Hominis Morſu illata, docet Jobus Meekeranus *Obſerv. Chirurg. cap.* 64. exemplo cujuſdam furis, qui lictorem morſu in pollice dextræ manus ità excepit, ut in plures particulas os comminutum, & mors ſequuta fuerit. Affirmat idem tribus exemplis Hildanus *Cent.* 1. *Obſ.* 84. 85. Quorum primum eſt Mercatoris, inter pocula morſu alterius in apice dextri indicis vulnerati; cui ex morſu tota manus fuit inflammata, & gangræna ſequuta, cum convulſionibus, febre ardente, ſyncope, & maxima inquietudi-

 ne.

ne. Alterum est de Medico, à phrenetica, cum incautè, linguæ explorandæ gratiâ, digitum in os mulieris immitteret, demorso; cui vehemens dolor non solum in digito, sed & toto in brachio statim exortus fuit. Tertium est viri, ab alio furioso ad primam pollicis articulationem graviter morsi; cui itidem dolor vehemens per totum brachium mox exortus est, febrisquè sequuta, & syncope. Haud absimilem historiam recenset Matthias Glandorpius *in Speculo Cheirurg. Obs.* 49. de viro, qui dentibus alterius irati in pollice circa primum articulum sauciatus fuit; unde dolor maximus, totius manus inflammatio, febris, corporis inquietudo, lypothymiæ frequentes, & intensus capitis dolor exortus est. Et sanè vulnera hæc periculosa sunt, tum ex se propter Contusionem, tum quod Saliva iratorum animalium Venenati aliquid conjunctum habeat; & eò magis periculosa sunt, si partes nervosæ mordeantur.

Quomodo Curari debeant. III. Igitur cum in Vulnere Morsu Animalium illato adsit Contusio, nunc major, nunc minor, prout dentes animalis sunt magis minusvè acuti, & ex contusione magnus inferatur dolor, præsertim quum virulentia quædam morsui adsit, ideo diversam Curationem hujusmodi vulnera ab aliis requirunt; atquè tum Contusionis, tum Malignitatis, tum Doloris habenda est ratio. Quapropter sanguis primum diligenter è vulnere exprimendus, idquè abluendum *Aceto acerrimo*, vel potius *Spiritu Vini*, aut *simplici*, aut *Camphorato*, seu *Spiritu Vini in quo dissoluta Theriaca*: hinc imponendum hoc vel simile Digestivum;

℞. *Unguenti Basiliconis* ℥j.
Mellis, *Therebinthinæ an.* ℥ß.
Theriaces, *Olei Scorpionum an.* ʒvj.
Vitellum unius Ovi.
Misceantur pro Digestivo.

Interim ad Malignitatis Virus per corporis habitum expellendum, & symptomata graviora præcavenda, Mixturâ continuò utatur Patiens Sudoriferâ & Alexipharmacâ,

macâ, ex *Aqua Melissæ*, *Cardui benedicti*, *Confectione Hyacinthorum*, *Sale Absynthii*, *Oculis Cancrorum*; *&c.* At à Venæsectione, & Purgatione, quas multi hîc nimis temerè proponunt, omninò abstinendum.

Ad Inflammationis & Doloris sedationem admoveatur Cataplasma: v. gr.

℞. *Farinæ Avenaceæ*, vulgò Haber-gort, ℥xij.
Pulv. Fol. Rutæ, *Scordii*,
Flor. Sambuci an. ʒvj.
Coctis in Cerevisia Tenui ad pultis consistentiam add.
Butyri rec. ℥ij. *aut* ℥iij.
M. F. Cataplasma.

Dolore sedato, morsuquè probè digesto, vulneri imponatur Mundificativum. v. gr.

℞. *Mellis* ℥ij. *Therebinthinæ* ℥j.
Theriaces, *Farinæ Hordei an.* ʒv.
Pulv. Aloës, *Myrrhæ*, *Aristoloch. Rot. an.* ʒj.
Croci gr. xv.
Spir. Vini ℥j. *Vitellum unius Ovi.*
M. S. A. pro Mundificativo.

Deterso tandem, & mundificato vulnere, carne id replendum, & cicatrice claudendum, ut aliàs fieri solet.

Sin Gangræna imminere videatur, pars affecta scarificanda, & porrò tractanda, ut *Lib.* 1. docuimus.

IV. Deniquè & peculiarem requirunt Curationem VULNERA VENENATA; sive Venenum globis, sagittis, telis, aut quocunquè armorum genere, sive animalium, ut canis vel lupi rabidi, vel alterius venenosi morsu, sive ictu scorpionis, aspidis, vel aliûs venenati insecti inferatur. Vulnera Venenata quænam sint.

V. Hujusmodi autem Venenata Vulnera ab aliis minus venenatis haud ità difficulter dignoscuntur. Si namquè ab Animalibus Venenosis inflicta sint, ex Ægri relatione innotescunt. Verum à globulo plumbeo, vel telo, vel alio armorum genere si vulneratus sit Patiens, cognoscitur id ex eo, quod in loco vulnerato sensus doloris & punctionis major sit, partis vulneratæ color naturalis mu-

tetur, & in lividum ac nigrum degeneret, moxquè symptomata præter rationem vulneris gravia sequantur; viz. toto in corpore nunc ardor, nunc obstupescentia, & præcordiorum angustia, interdum & tremor ac lypothymia percipiatur. Quamprimum enim Venenum per venas & nervos receptum est, sese in sanguinem & spiritus diffundit, quibus infestum admodum est; unde gravia hæc excitantur symptomata. Quæ quidem Generalia Venenati Vulneris Signa sunt; quibus tamen plurima alia pro Veneni cujusquè naturâ accedunt Symptomata.

VI. Cæterum omne vulnus, quod venenato armorum genere, vel à venenoso animali inflictum est, longè gravius & periculosius est, quàm quod veneno caret; adeo ut vulnus etiam exiguum venenatum mortem adferre possit, cum magna etiamnum vulnera aliàs sanari queant.

Qualis Curatio ipsis competat.

VII. Quoad *Indicationes Curativas:* vulnus, quatenus vulnus, quomodo curandum sit, nunc abundè exposuimus. Sed si spectetur ut venenatum, danda opera, ne altius in sanguinem & spiritus penetret Venenum; dein ut ejus vis infringatur Alexipharmacis.

Primum ergò attendendum, an telum venenatum adhuc intrà vulnus hæreat: omnis siquidem frustrà tentatur curatio, nisi id extrahatur; atquè ideo, ut manus operâ quamprimum eximatur, laborandum.

Deinceps Venenum ipsum extrahendum, & ad exteriora evocandum. In quem finem Veteres adhibebant *Suctiones*, & qui id præstabant *Psylli* appellabantur, existimabantquè, eos proprietatem quandam habere Venenum Suctione extrahendi, eidemquè resistendi; cum tamen id saltem audaciâ præstarent. De hisce Celsus *libr. 5. cap. 27.* ita scribit: „ Si ne id quidem est, homo adhibendus est, „ qui vulnus exugat. Nequè hercules scientiam præci- „ puam habent hi qui Psylli nominantur, sed audaciam „ usu ipso confirmatam. Nam venenum serpentis, ut „ quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præci- „ puè utuntur, non gustu, sed in vulnere nocent. Et *paulo post:* „ Ergò quisquis exemplum Psylli secutus, id „ vul-

„ vulnus exuxerit, & ipſe tutus erit, & tutum hominem „ præſtabit. Illud, ne intereat, ante debebit attende- „ re, ne quod in gingivis, palatovè, aliavè parte oris „ ulcus habeat. Hic modus, Venenum è vulneribus & ictibus venenatis educendi, in India Orientali nunc etiamnum familiaris eſt, ut ſæpius mihi narravit Nob. ac Illuſtr. D. D. van Rheede tot Draakeſtein, oculatus teſtis; ubi hoc curationis genere multi victum & amictum ſibi quærunt: viz. ex ictibus, morſibusvè ſerpentum, aut aliorum venenoſorum animalium venenum Suctione extrahendo; dum interim ore identidem colluto ac deterſo *Limonum Succo*, ſeſe præmunire, ac tutos reddere norunt ad acrimoniam & malignitatem exucti veneni.

VIII. Alii Venenum è vulneribus venenatis, præſertim è morſibus ictibusvè venenoſorum animalium, extrahunt *Cucurbitulis*, quæ eo potentius operantur, ſi profundiores adhibeantur Scarificationes. Amotis Cucurbitulis Gallinam vel Columbam vivam deplumato podice, vel per medium ſectam, vulneri imponunt.

Alii, ſi locus affectus nervoſus non ſit, in venenatis vulneribus, carnem undiquè exſcindunt, vel partem læſam abſcindunt. Et refert Galenus, vinitorem quendam, à Vipera morſum, confeſtim læſum digitum falce abſcidiſſe, atquè ità omne periculum evitaſſe, ac evaſiſſe.

IX. Abluere quoque vulnus utile erit *Aceto acerrimo*, aut *Spiritu Vini ſimplici*, vel *Camphorato*, aut *Aquâ contra Gangrænam*, aut *Spiritu Vini in quo Theriaca diſſoluta*.

Nonnulli, ſi vulnus non ſit in parte nervoſa, ceu efficaciſſimum remedium, laudant *Actuale Cauterium*, quod vi ignis & Venenum abſumere, & ne ad interiora penetret prohibere valet: atqui curandum, ut citò decidat cruſta; quod niſi fiat, ſcalpello ſeparanda, nec ulcus ſtatim conglutinandum, at diu apertum ſervandum, tandemque ſenſim curandum. Ipſi autem vulneri imponunt *Cepam cum Sale*, vel *Allium Sylveſtre*, vel *Rutam cum Theriaca aut Stercore Columbino contuſam*, vel tale Emplaſtrum;

℞. *Ca-*

℞. *Ceparum coctarum* ℥iij. *Theriaces* ℥ß.
Stercoris Caprilli ℥j. *Pulv. Rad. Angelicæ* ʒi ß.
Olei Scorpionum ℥i ß. *Mellis & Ceræ q. s.*
M. F. S. A. Emplastrum aut Cataplasma.

Barbette ex Guidone proponit, & laudat hoc, quod sequitur:

℞. *Gummi Galbani, Sagapæni, Opoponacis, Myrrhæ, Asæ Fœtidæ, Piperis, Sulphuris an.* ʒvj.
Stercoris Columbini, Anatis an. ℥j.
Mumiæ ℥ß. *Pulv. Rad. Consolid. maj.* ʒiij.
Olei Hypericonis. q. s. M. F. S. A. Emplastrum.

X. Interea dum hæc fiunt, & quidem statim accepto vulnere, exhibenda sunt Antidota, quæ Veneno resistunt, idque per latum cutis spiraculum, excitato sudore, expellunt; qualia sunt *Theriaca, Mithridatium, Diascordium, Confectio Hyacinthorum, Lapis Bezaar, Cornu Cervi, Antimonium Diaphoreticum, Bezoardicum Minerale, Unicornu, &c.* At Venæsectio, & Purgatio nocent summoperè.

Atque hæc in genere sufficiunt de Vulneribus Venenatis. In specie de Morsu Canis Rabidi, & de variorum animalium venenosorum, Viperæ puta, Scorpionis, Aranei, Apis, Muscæ, &c. Morsibus, Ictibusve agere, animus non est. De quibus videri possunt C. Celsus *libr.* 5. *cap.* 27. Sennertus *Prax. libr.* 1. *part.* 2. *cap.* 16. & *libr.* 6. *part.* 8. Hildanus *Cent.* 2. *Obs.* 98. & plures alii.

CAPUT XIV.

De Vulneribus Sclopetorum.

I. INsuper ad Contusa Vulnera non sine ratione referuntur EA, quæ SCLOPETIS infliguntur. Etenim Vulnus à Glande Sclopetorum factum non simplex est vulnus, sive simplex continui solutio; sed est vulnus cum contusione, & laceratione plerumque musculorum, vasorum, partium nervosarum, ac non raro quoquè cum ossium fractura conjunctum.

II. Igi-

II. Igitur Vulnera Sclopetorum Globis inflicta differunt à Vulneribus Acuto Telo illatis, partium, quas Globus pertransiit, contusione & dilaceratione. Equidem differunt hujusmodi vulnera inter se; quod alia magna sint, alia parva; alia profunda, alia minus profunda; interdum globus ex sclopeto emissus partem pertransierit, interdum in parte adhuc hæreat; interdum solus globus in corpus penetraverit: interdum armaturam, vel alias res, per quas transiit, secum in corpus rapuerit. Vulnera Sclopetorum in quibus ab aliis vulneribus differant.

III. Signa, quibus hæc vulnera in genere cognoscuntur, tradere opus non est; cùm sufficiat, cognitum habere, aliquem à globo è bombarda emisso vulneratum esse. Quæ autem partes vulneratæ sint, vel stilo immisso explorandum, vel è partium situ, per Anatomen noto, cognoscendum. Horum Vulnerum Diagnosis.

IV. At Sclopetorum Vulnera, quoniam insignem conjunctam habent contusionem, sunt longè periculosiora, quam ea, quæ Gladio aut Telo infliguntur. Atquè ideò ex quibus vulneribus Gladio illatis multi sanantur, puta ventriculi, intestinorum, vesicæ, &c. ex iisdem Sclopetorum Glande factis rarò quis convalescit. Sed quanquam hæc vulnera sint periculosiora vulneribus instrumento acuto inflictis; non tamen facilè Æger deserendus, cum hîc natura sæpè miracula faciat, & eos, qui sepulturæ tradendi videbantur, convaluisse observatum sit. Cujusmodi historiæ passim notæ sunt; ac singularem istiusmodi Observationem & Curationem operibus suis quoquè subjicit Fabritius Hildanus *post Librum de Combustionibus pag. mihi 935 ad 949.* in qua multa lectu digna narrantur. Prognosis.

Cæterum quo plures partes & nobiliores sunt vulneratæ, contusæ, & dilaceratæ, ac in primis si ossa simul fracta & comminuta sint, eo vulnus est periculosius, & curatu difficilius.

V. Indicationes Curativas horum vulnerum quod spectat: eæ tres sunt. Prima est, Globi, si adhuc parti vulneratæ inhæreat, Extractio. Secunda, contusæ carnis in Pus mutatio. Tertia, quæ reliquis vulneribus com- Scopi Curationis.

munis est, ut vulnus carne impleatur, ac porrò cicatrice claudatur.

VI. Primum ergò quæcunquè extranea in vulnere fuerint, ut indumentorum frustula, globi, ossium fragmenta separata & pungentia, ac alia quæ conservari nequeunt, ut sanguis extravasatus, caro contusa ac lacera, pus, & similia, si absquè maximo dolore fieri potest, extrahenda; & hoc faciendum vel digitis, vel volsellis, aut tenaculis, aut forcipibus denticulatis ac rostri instar aduncis, aliisvè similibus instrumentis, uti Cap. 5. latius exposuimus.

VII. Deinde curetur, ut id quod contusum est in Pus mutetur, & à carne sana, partibusquè sanis separetur. Atqui cum contusæ partes facilè putrescant, & hinc gangrænæ periculum immineat, vulgata illa in aliis vulneribus Digestiva & Suppurantia hîc simpliciter locum non habent; præsertim si partes nervosæ contusæ sint, quæ hujusmodi humida & pinguia non tolerant, sed sicciora requirunt. Hinc in Sclopetorum Vulneribus à multis laudatur hoc *Oleum Catellorum*; cui mira vis est dolorem sedandi, & suppurandi, si calidum vulneri instilletur:

℞. *Olei Violarum* vel *Liliorum Alborum* ℔iiij. *in eo coquantur Catelli duo nuper nati, ad ossium dissolutionem, addendo interim,*
Lumbricorum terrestr. in Vino lotor. ℔j.
Coq. simul, & sine forti expressione colentur. In colatura liquefiant,
Therebinthinæ Venet. ℥iij. *Spiritus Vini* ℥j.
Misceantur.

Utilia sunt & hæc;

℞. *Olei Sem. Lini, Liliorum Alborum an.* ℥iij.
Unguenti Basiliconis ℥j.
Misceantur.

℞. *Therebinthinæ* ℥iiij. *Thuris, Mastichis an.* ℥iij.
Myrrhæ ℥j. *Olei Hypericonis* ℥ij.
Vitellos duorum Ovorum. Pulv. Croci ℈j.
Misceantur. S. A.

Bar-

Barbette in Sclopetorum Vulneribus ſequens extollit:

℞. *Therebinthinæ*, *Galbani*, *Picis Liquidæ an.* ℥ij.
Maſtichis, *Thuris*, *Nitri*, *Salis Armoniaci an.* ℥j.
Aluminis ʒß. *Viridis Æris*, *Vitrioli Albi*, *Camphoræ*,
Pulv. Lumbricorum an. ʒj. *Olei Lini*, *Roſarum an.* ℥ij.
Olei Lumbricorum, *Therebinthinæ an.* ʒj.
M. F. S. A. Mundificativum.

Interim hîc laudandum non videtur conſilium Jouberti, Quercetani, aliorumquè, qui Sclopetorum Vulneribus per aliquot primos dies imponi volunt *Mercurium Præcipitatum Rubrum cum Axungia Porci*, *aliavè Pinguedine mixtum*. Mercurius namquè Præcipitatus, præterquam quod contuſioni non proſit, parti vulneratæ gangrænoſam conſtitutionem addet. Hinc aliquod ex propoſitis Digeſtivis potius uſurpetur; vel poſt tertiam, quartam, aut quintam deligationem, haud inutile erit hoc:

℞. *Therebinthinæ Venet.* ℥iiij.
Olei Roſarum ℥j. *Mellis Roſacei* ℥iij.
Pulv. Myrrhæ, *Aloës*, *Maſtichis*, *Ariſtoloch. Rot. an.* ʒiß.
Farinæ Hordei ʒiij. *Vitellos duorum Ovorum.*
Fiat ex his S. A. Digeſtivum.

Inſuper parti ſanæ ad dolorem ſedandum cogimur quandoquè imponere Anodynum Cataplaſma. v. gr.

℞. *Herb. Malvæ*, *Althææ*, *Hyperici*, *Abſynthii*,
Flor. Camomillæ, *Meliloti an.* Mß.
Coctis in Lacte Vaccino ad mollitiem, & minutim contuſis, add.
Farinæ Althææ, *Fabarum an.* ℥iß.
M. F. Cataplaſma.

Circa applicationem verò medicamentorum & hoc monendum, ne turundæ ſint nimis craſſæ, ut ſaniei exitum prohibeant, & ſic inflammationem, aliaquè gravia inducant ſymptomata; vel ne nimis longæ ſint, ut pungant; vel duræ nimis, ut lacerent. Adhæc ſi globus totum membrum penetraverit, ut vulnus utraquè parte pateat, utriquè foramini turunda immittatur. In principio etiam una deligatio quovis die ſufficit: vulnera enim Sclopeto inflicta rarò ante diem tertium aut quartum pus exhibent:

 dein-

deinceps puris copia aut acrimonia satis semel, an bis, tervè de die deligatio sit instituenda, determinabit.

VIII. Postquam abundè digestum est vulnus, atquè id quod contusum est, maxima ex parte, in pus mutatum, vulnus abstergendum, carne implendum, ac cicatrice claudendum. Et quidem ubi vulnus purum fuerit, necessaria omninò est carnis generatio; cum contusa caro in pus mutetur, & vulnus omninò cavum fiat.

Ad Abstergentia verò quod attinet; Ea mitiora vel fortiora esse debent, prout major vel minor Puris copia adest, & vulnus vel purius vel sordidius est: quem in finem conducunt *Unguentum Aureum*, *Apostolorum*, & alia in superioribus proposita. Quædam autem Vulnerum Sclopetorum Globis inflictorum exempla, lectu digna, videri possunt apud Scultetum *post Armament. Chirurg. Observ.* 27. 53. 58. 94.

Facies pulvere pyrio adusta, & maculata quomodo Curanda.

IX. Sed in Sclopetorum Vulneribus non rarò contingit, ut *Facies Pulvere Pyrio comburatur*, & *nigris maculis inficiatur*. Et quidem, explosâ bombardâ, duobus modis per pulverem pyrium Facies læditur, atquè aduritur: nimirum, aut à pulveris flamma, si prope hominem accendatur, vultumque contingat; aut citrà flammam ab ipso pulvere, qui dum in Faciem è sclopeto prospergitur, cutem per vim trajicit, nigrasque maculas ac vibices producit, ut adeò fœdum in modum Facies deformetur: si namque grana hujus pulveris integra profundè cuti inhæreant, & non eximantur, maculas istiusmodi pariunt nigricantes & lividas.

X. Quum igitur Facies à pulveris pyrii flamma aduratur, nihilque pulveris cutem trajecerit, omnes jam factæ vesiculæ forfice sunt incidendæ, ut acris humor effluat. Sed cum tali in casu Oculi plerumquè afficiantur, pluriumque intersit Oculorum, summa Visui conservando adhibenda est diligentia: quare sæpius *Lac Muliebre*, *vel Vaccinum recens ac tepidum* Oculis instilletur, eoque linteamina duplicata vel triplicata imbuantur, Oculisque imponantur.

Loco

Loco lactis recentis ac tepidi, Oculis instillari & admoveri potest *Aqua Rosacea, in qua tantillum Seminis Cydoniorum & Fœnigraci maceratum est.* Dolor verò si admodum vehemens sit, imponatur inter duo linteamina hoc, vel simile Cataplasma:

℞. *Pulpæ Pomorum Acidul. repurg.* ℥iiij.
Coq. in s. q. Aquæ Rosarum & Fœniculi, dein conter. & add.
Mucilag. Sem. Fœnigraci ℥iß.
Lapid. Hæmatitid. prep. ʒiß.
Albumen unius Ovi.
Fiat ex his. S. A. Cataplasma.

Partibus verò Faciei ambustis admoveatur Unguentum dolorem leniens, cutem combustione induratam emolliens, ac cicatrices impediens. Quem in finem Hildanus *in Tract. de Sclopetaria Curatione cap.* 3. hoc commendat;

℞. *Gummi Elemi purissimi* ℥j.
Olei Ovorum, Amygdalar. Dulc.
Ping. Ursinæ, Humanæ an. ℥ß.
Mucilag. Sem. Cydonior. in Aq. Ros. extract. ʒij.
M. S. A. pro Linimento, quo tota Facies illinatur.

Scultetus *post Armament. Chirurg. Observ.* 33. sequens valdè laudat:

℞. *Butyri rec. sæpius liquefacti, & in Aq. Sperniolæ loti* ℥iij.
Olei è Vitellis Ovorum ℥j.
Misceantur pro Linimento.

XI. Si verò pulvis sclopetarius cuti infixus fuerit, is confestim acu, aliovè acuminato instrumento, quantum fieri poterit eximendus; quodquè hoc modo auferri nequeat, id spongiâ Aquâ calidâ imbutâ eluendum, nequè desistendum, nisi omni omninò pulvere exterso; dein Facies aliquo ex suprascriptis Linimentis inungenda. At vehemens si urgeat dolor, linteum *Aquâ Rosaceâ & Plantaginis, in qua tantillum Seminis Cydoniorum & Fœnigraci sit maceratum*, imbutum calidè prius imponendum.

Nitratus item Pulvis Oculis inspersus diligenter quoque parvâ spongiâ Lacte calido madefactâ eluendus; dein acquiescendum, omnique alio, vel aciculæ, vel cæte-

rorum instrumentorum usu, cui extra oculos locus est, supersedendum, ne Patiens de visus, vel Cheirurgus de existimationis discrimine laboret. Etenim pulvis hic si Pupillæ fuerit infixus, Vulneratus de visu ut plurimum periclitatur.

CAPUT XV.

DE

Partium Compositarum Vulneribus.

De Vulneribus Capitis.

Vulnerum Capitis Differentiæ.

I. ULNERARI potest CAPUT pluribus modis: vel enim tantum Cutis afficitur; vel Cutis & Pericranium; vel cum his etiam Cranium, &c.

Vulnera quæ sunt in Cranio, vel totum Cranium penetrant, vel non: quæ penetrant, vel sunt cum Crassæ Menyngis læsione, vel sine ea: si læditur Crassa Menynx, Ea vel sola vulneratur, vel simul cum Tenui Menynge, nonnunquam & incluso quoquè Cerebro.

II. Species verò Solutæ Unitatis, quæ in Cute & Pericranio fieri possunt, sunt *Incisio*, *Punctio*, *Contusio*. At in Cranio quinquè recenseri solent; viz. *Fissura*, *Contusio*, *Depressio*, *Sedes Teli*, & *Contrafissura*.

III. FISSURA seu RIMA est *divisio quædam continui in Cranio tenuis & subtilis, quæ ut plurimum habet circumpositum os collisum & contusum.* Accidit autem Fissura, cum ab instrumento gravi ac contundente, ut lapide, ligno, casu ab alto, & in rem duram impulsu, Cranium ita læditur, ut vasis testacei in modum findatur, seu rimam contrahat. Et semper quidem à re gravi & contundente Rima provenit; nonnunquam tamen simul ab incidente & acuta, ut gladio acuto simul & gravi. Atqui ex Fissuris aliæ

aliæ utramquè cranii laminam non penetrant, aliæ totum cranium penetrant; ubi scilicet utraquè lamina ad crassam usquè menyngem finditur: cui Fissuræ interdum & hoc accidit, quod menynx ab interna calvaria separatur, unde vasa divulsa sanguinem effundunt, qui sub cranio collectus, nisi via ipsi ad exitum patefiat, Ægrotanti extremum diem adfert. Vel ubi utraquè cranii lamina ad menyngem usquè finditur, non raro cranii frustula abscedunt, quæ menyngem comprimunt, pungunt, & variis modis afficiunt, unde gravia, imo lethalia succedunt accidentia. Equidem externa cranii tabula finditur quandoquè, illæsâ internâ. Vel interna Rimam seu Fissuram contrahit, tabulâ externâ manente integrâ, cujus rei exempla citant Fallopius *in libr. Hippocr. de Vulner. Capitis cap.* 13. Scultetus *post Armament. Chirurg. Obs.* 14. Tulpius *Obs. Med. libr.* 1. *cap.* 2. Atquè in interna hac cranii lamina, externâ remanente integrâ, Fissura oriri potest, quando exterior lamina tantum contunditur in se ipsam cedendo, inferior verò lamina cum durissima sit, cumquè propter summam ejus duritiem in se cedere non possit, Rimam contrahit.

IV. Secunda solutæ unitatis in Cranio species est CONTUSIO seu COLLISIO, cum sine rima & fissura, ab irruente & illiso extrinsecus violenter, aut obstante aliquo duro & obtuso corpore, os ità contunditur, ut, etsi externa ejus facies ad sensum permaneat integra; in profundo tamen fit continui solutio, dum intus deprimitur, & in se cogitur Cranium; ut idem ferè ei contingat, quod carnibus, dum à re dura & gravi læduntur, accidere solet.

V. Tertia differentia est DEPRESSIO seu INTROCESSIO, cum finditur Cranium, sed non, ut in simplici fissura, in suo loco manet; verum intrò cedit: id quod fit ex validis obtusorum telorum, lapidum, fustium ictibus, vel capitis ex lapsu ad rem duram obtusam vehementiore allisione. Equidem deprimitur interdum Cranium sine rima & fissura, quod in puerorum capitibus, quorum ossa sunt molliora, ferè accidit. In adultis

ultis verò Rimam introcedendo plerumquè contrahit: quorum enim ossa sunt duriora, in iis vix deprimi potest Cranium, quin simul frangatur.

VI. Quarta est SEDES, SESSIO, VESTIGIUM, cum à Telo Acuto Cranium læditur, ita ut aciei Teli impressum vestigium, & sedes, qua parte Telum insedit, manifestè appareat.

VII. Quinta & Ultima solutæ unitatis in Cranio differentia vulgò censetur CONTRAFISSURA, qua findi Cranium dicitur in parte opposita illi, in qua ictus fit. Hanc Hippocrates videtur describere *libr. de Vulneribus Capitis*, cum sic ait: „os sub vulnere frangitur alia capi„tis parte, quam qua vulnus est, & os nudatum est. Atquè ex hoc Hippocratis loco plurimi de hac Fissuræ specie non dubitarunt; eamquè Nic. Fontanus *annot. in cap.* 1. *Epitom. Vesalii*, etiam confirmare nititur exemplo pueri, qui è muro quindecim pedes alto ceciderat, in quo Fractura cum multis Fissuris mox deprehensa fuit circa Musculum Temporalem; sed secto post mortem Cranio, adhuc duæ aliæ Contrafissuræ in latere opposito repertæ sunt. Equidem hasce Contrafissuras Fallopius *de Vulner. Capit. cap.* 13. Galenus, Paulus Ægineta, & plures alii strenuè negant: quibus & nos calculum nostrum addimus. Enimverò Fissura in Cranio contingens se non extendit ulterius, quam per unum os, & ad proximam suturam sistitur.

Quantum ad citata Hippocratis verba: ille non loquitur ibi de Contrafissura, sed docet, interdum pus sub cranio alia parte colligi, quam qua os fractum est: aut saltem non dicit in parte opposita semper Cranium frangi, sed alio loco, quam quo vulnus est, osquè nudatum fuit; & addit, non scire posse Medicum, ubinam malum hæreat, & quanam parte vulneratus sit Æger: cum tamen facilè id sciri posset, si in contraria parte semper læsio esset.

Signa Vulnerum Capitis Diagnostica.

VIII. *Diagnostica Vulnerum Capitis Signa* quod spectat: Ea quæ partibus Cranio superpositis accidunt, & *Cutis, Carnisque Vulnera* dicuntur, vel ipso intuitu, vel saltem specilli inda-

indagine patefiunt. At *Pericranium* si simul vulneretur, graviora accedunt symptomata, præsertim quum incautè à Barbitonsore pinguia admoveantur medicamenta; qualia sunt dolor vehemens, capitis totius inflammatio, febris continua, sopor, &c. Cæterarum verò partium læsiones non ità facilè innotescunt; eæquè petuntur primum ab effectis seu symptomatibus, quæ plagæ supervenire statim solent. Ipsa Calvaria cum ossea planè sit, sensusquè per se expers, nequè dolorem, nequè aliud grave symptoma excitare potest; sed tantum ex Menyngum & Cerebri compressione, punctura, lancinatione, mala accidentia oboriri solent: de quibus C. Celsus *libr.* 8. *cap.* 4.
„ pertusâ calvariâ, protinus requirendum est, num bi-
„ lem is homo vomuerit, num oculi ejus obcæcati sint,
„ num obmutuerit, num per nares auresvè sanguis ei
„ effluxerit, num conciderit, num sine sensu quasi dor-
„ miens jacuerit. Hæc enim non, nisi osse fracto, eveniunt.
Quibus addi potest oculorum rubedo, vertigo tenebricosa. Augetur suspicio, si Æger in percussionis actu stridorem quasi fracti ossis perceperit. De his etiam loquitur Hippocrates *Sect.* 6. *Aphor.* 50. *Sect.* 7. *Aphor.* 14. 24. 58.

Verum Signa hæc etsi propria, equidem inseparabilia semper non sunt: atquè accidere potest, ut fracto etiamnum Cranio nihil istorum appareat; si scilicet fractura sit parva, & caput robustum. Testatur quoquè Paræus, ex enumeratorum signorum absentia non usquè adeò firmiter illæsam esse calvariam pronunciari posse, dum multis Cranium fractum fuisse fatetur, quibus nihil tale ab ictu supervenerit. Memorabile exemplum narratur ab Hildano *Cent.* 5. *Observ.* 24. de rustico in capite vulnerato, cum fractura cranii, & læsione atquè effluxu cerebri substantiæ; in quo viro nihil planè illorum signorum, quæ auctores requirunt, apparuit toto morbi decursu, præter symptomaticam febriculam, quæ brevi cessavit.

Equidem horum symptomatum quædam ut plurimum statim invadunt; viz. subitus in terram lapsus, vertigo,

oculorum caligo, vomitus biliosus, sanguinis è naribus, auribusvè, aut ore fluxus, aphonia; quædam postmodum superveniunt, ut convulsio, febris, delirium, sopor, paralysis.

IX. Adhæc Signa quoquè desumenda sunt ab omnibus iis, quæ ad contusionem efficiendam concurrunt. Percunctandum igitur, num facta sit percussio lapide, ligno, aut ferro, & num levi vel ponderoso, aspero vel leni, vehementer aut leviter, num Patiens sit juvenis vel senex, robustus vel debilis, num habuerit caput sanum, an malè dispositum, &c.

X. Veruntamen ipse Sensus, fidelissimus testis, Fracturas detegit, & hîc Hippocrates jubet, ut Medicus, priusquam aliquid tentetur, quo Ægrum & adstantes sibi confidentiores reddat, primò capillos consideret. Si enim hi Telo sunt dissecti, & ipso in vulnere continentur, ossis denudati & læsi signum id esse docet. At certior explorandi modus est, qui fit per specillum.

C. Celsus specillo contentus non est, & licet nec minima Rima appareat; tamen si ex Teli vel Ictus conditione, & supervenientibus symptomatibus de Cranii Fractura suspicio sit, ossi atramentum scriptorium inducere jubet, & postea os radere. Quod enim fissum est, quia nigrum colorem in se recepit, nigrum manet, reliquum verò rasurâ album fit, & naturalem colorem acquirit. Atquè repertam hoc modo Fissuram porrò radere secundum profunditatem oportet: si enim rasione omnis nigredo eximatur, indicio est Fissuram minorem esse; sin deleri nequeat, profundius penetrat.

Quidam præter hæc signa, etiam his utuntur: sumunt *Thuris*, *Ceræ*, *Ladani an.* ℥ij. *Therebinthinæ*, *Aceti*, *Farinæ Fabarum an.* ℥j. Hæc mixta imponunt capiti deraso, in loco contuso, & sequenti die auferunt: siquè medicamentum in una parte magis, quam in alia, siccatum appareat, ibi os fractum subesse dicunt.

Alii volunt, ut Patiens in una extremitate filum dentibus apprehendat, in altero extremo manu teneat, idquè dein

dein baculo vel digito percutiatur: hinc si Æger in aliqua capitis parte dolorem sentiat, ibi os fractum esse putant.

Nonnulli suadent, ut Æger dentibus amygdalum vel nucem frangat, & ubi dolor sentitur, ibi os fractum censent. Sed incerta esse ultima hæc signa, exemplo docet Scultetus *post Armament. Chir. Obs.* 19. Scribit quoquè Paræus, etsi utrumque sæpius tentaverit, horum tamen signorum veritatem experientiâ non potuisse comprobare.

Insuper Calvaria interdum non frangitur in loco contuso, sed in parte vicina; & talis Fractura in principio cognosci non potest, verum in progressu ex accidentibus, ut sunt bilis vomitus, vertigo, obcæcatio, &c. demum constat. Hisce enim præsentibus, si in loco, ubi cutis discissa est, Fractura non appareat, alia in parte considerandum, num locus sit mollis, num tumeat, num doleat: hæc ubi apparuerint, cutis protinus incidenda, sub qua os fractum non rarò reperitur.

XI. Quoad *Prognosin*: quæ vulnera etsi per se periculosa non sint, præcipuè cuti & panniculo carnoso inflicta, nemoque ex iis, si rectè tractentur, moriatur; tamen nec illud male dicitur: *nullum Capitis Vulnus contemnendum esse*, quod monuit Hippocrates *in proœmio libr. de Vulner. Capitis*. Atque ideò in iis curandis, quam in aliarum partium cutaneis, & non profundis vulneribus, plus diligentiæ adhibendum; cum, si quid negligatur, magnum sæpè accersatur periculum. Capitis Vulnerum Prognostica.

XII. Si Cranium quocunquè modo læsum sit, periculo non vacat, nec vulnus contemni debet; etiam ubi omnia bene se habere videntur: scribitque Paræus, & à veteribus proditum, & experientiâ confirmatum esse, in Cranii Fractura neminem extrà periculum positum censeri debere, nisi post centesimum diem. Minus tamen periculi est, si externa saltem tabula læsa sit; & minus adhuc, si incisa solum: contusio verò majus conjunctum habet periculum.

Si verò utraquè lamina divisa sit, totaquè aperta calva-

ria, majus adest periculum: minus, si sit Sedes Teli, aut lata & ampla Fissura: majus, si Fissura sit angusta: adhuc majus, si sit Contusio & Rima simul; ac inprimis si Rima illa sit angusta: maximum periculum est, si Rima sit in alia parte ab ea, quæ ictum excepit.

Augetur periculum, si præter Cranium & Crassa Menynx; ac præsertim si simul Tenuis Menynx, & ipsum Cerebrum læsa sunt: & quo vulnus profundius penetrat, eo periculosius est.

Insuper & hîc consideranda sunt aëris ambientis, regionis, ipsius vulneris conditio, aliaque accidentia. Atque hinc æstate capitis vulnera sunt periculosiora, ob imminentis inflammationis metum: hyeme quidem etiam ob frigus; quod tamen aëre igne temperato facilè evitari potest. Etiam in humida regione capite vulnerati plus periclitantur, quam in sicca.

XIII. Cæterum in occultis Rimis & Contusionibus summè periculosum, si inter duas cranii tabulas diploë compressa sit, sanguinisquè aliquid effundat; qui eo loci putrescens ossis corruptionem adfert, ut interdum non solum aliquot post acceptum ictum hebdomadibus, sed & mensibus, nihil mali suspicans Æger moriatur; cujus rei notabile exemplum habet Petrus Pavius *in comment. ad Hipp. de Vulner. Capit.* de quodam, poculo stanneo in capite percusso, in quo nulla fissura deprehensa fuit; & vulnere consolidato Æger benè se habere putans, post decimum mensem inter deambulandum vertigine correptus concidit, neque diu post obiit. Aperto Cranio deprehensum est, os in loco ictus planè corruptum fuisse, & Menyngem in consensum traxisse. Haud absimilem historiam refert Scultetus *post Armament. Chirurg. Obs.* 7. cujusdam rustici, qui ab aliis pugnis exceptus, validè in nudo capite percussus fuit, crebrosque ac vehementes ictus sustinuit; quod tamen magni non æstimavit, & per aliquot dies consueta munia obiit, quamvis dolores non parvos ex percussione senserit. Quid fit? ingravescentibus postmodum symptomatibus, rusticus hic centesimo demum die,

die, ob intermissum trepani usum, ivit unde redire negant quenquam.

XIV. Porrò vulnera in media capitis parte periculosissima censentur; in occipitio contrà sese res habet; in parte anteriore, *hoc est*, in fronte medio modo se habent. Item quæ ad Suturas fiunt plagæ, sunt periculosæ, cum propter Cranii eo loci imbecillitatem, tum propter Crassam Menyngem, quæ fibris ibi annectitur.

XV. Igitur Capitis Vulnerum Differentiis, Diagnosticis, & Prognosticis abundè expositis, ordo nos ducit ad eorundem Curationem, tum generalem, tum specialem. Enimverò varia & diversimoda quum sint capitis vulnera, diversæ quoquè erunt illorum Curationes; quas singulatim describere oportet, initium ducendo à *Simplici Capitis Contusione.* Est autem *Contusio* interna alicujus partis solutio continui, & collisio, cute plerumquè manente integrâ, quæ fit à re gravi, dura, & obtusa, quam sequitur ἐκχύμωσις & ἐκχύμωμα, *sanguinis* scilicet *subter cutem effusio.* Hæc in Capite fit, cum vel fuste, vel aliâ re obtusâ id percutitur, vel ex casu rei duræ ac non acutæ alliditur, &, cute plerumquè integrâ, exigua subcutanea vascula aperiuntur, sanguisquè ex iis effunditur; unde *Tumor mollis, lividus, absquè magno dolore* excitatur. Qui si ritè tractetur, omni vacat periculo. At si vel *Pericranium*, vel *Cranium* afficiatur, vel si *Musculi Temporales* contundantur, non rarò gravia, imò & lethalia quandoquè succedunt symptomata, puta delirium, paralysis, convulsio, &c. qualia exempla habet Glandorpius *in Spec. Chir. cap.* 10. 11. 12.

Simplex Capitis Contusio quomodo fiat, & qua ratione Curari debeat.

XVI. Ut autem *Curetur Simplex Capitis Contusio*, humorum affluxus est prohibendus, dolor si adsit mitigandus, & sanguis sub cutem effusus evacuandus. Eum in finem nonnulli Repellentia & Adstringentia adhibere solent, locumquè affectum *Oleo Rosaceo* inungunt; deinde *Ovi Albumen benè conquassatum, vel solum, vel Aquâ & Aceto Rosarum mixtum, & stupâ exceptum* imponunt, & istiusmodi plura applicant. Sed ut ut fatear, non video quo jure

talia prodesse possunt; quandoquidem poros obstruendo, hinc exhalationem impediendo, humorem extravasatum in parte affecta detinent magis, quapropter Discutientia & Resolventia, simulque partem affectam Roborantia potius usurpentur. Et quidem, si Contusio magna sit, calidè admoveatur hoc, vel simile Fomentum, ac identidem renovetur:

℞. *Fol. Betonicæ* Mij.
Rosmarini, *Majoranæ*, *Menthæ*, *Rutæ*,
Flor. Anethi, *Camomillæ an.* Mj.
Rosar. Rubr. Stæchad. Arab. an. Mß.
Bacc. Lauri, *Juniperi an.* ℥ß.
Sem. Cumini ℥iij. *Vini Gallici* ℔iiij.
Coq. S. A. in Diplomate, *pro Fomento.*

Forestus *Lib.* 9. *Observ.* 32. laudat Cataplasma Helidei, quod mirum in modum humiditatem in contusionibus discutere ait;

℞. *Herb. Absynthii*, *Betonicæ*,
Flor. Camomillæ, *Rosar. Rubr. an.* Mj.
Coctis ad mollitiem, *& dein contusis*, *add.*
Farinæ Fabarum ℥iij.
Olei Rosacei, *Vini Nigri stiptici an. q. s.*
M. F. S. A. Cataplasma.

Jacobus à Roonhuysen ad omnes capitis contusiones hoc suum Emplastrum admodum extollit:

℞. *Ceræ Flavæ*, *Emplastri Diachalciteos an.* ℔ß.
Olei Myrtillorum, *Rosarum an.* ℥iij.
Laurini ℥ij.
Pulv. Myrtillorum ʒij. *Sem. Cumini* ℥vj.
Fiat ex hisce Emplastrum.

Si Contusio nimis magna non sit, mox ab ictu locus affectus inungatur *Oleo Ceræ*, ac imponatur *Emplastrum è Cumino*, aut *de Spermate Cœti*, vel, si affluxus humorum metuitur, *Emplastrum Defensivum*. Et sanè hoc modo Contusiones ingentes, quæ pueris ex casu contingunt, non rarò sanantur. Loco olei ceræ utitur nonnunquam Forestus *Oleo Anisi*.

XVII. Si

XVII. Si verò ob sanguinis extrà vascula effusi copiam, is totus discuti nequeat, & suppuratio impediri non possit, tumor statim incidendus, & contentus intus humor educendus, ne pericranium, eiquè subjectum cranium corrumpat; uti observavit Scultetus *post Armam. Chir. Obs.* 16. in puero, qui ex capitis contusione, tribus mensibus, instante novilunio, convulsionibus vexatus fuit: à quibus tamen, capitis sectione ad cranium usque factâ, & evacuatâ materiâ ibidem hærente, nec non cranio nigro ac aspero debitè deraso, curatus fuit. Sed & magna Capitis Contusio in prima curatione non rarò aperiri debet, cum subjectum Cranium nonnunquam fractum sit, ejusquè fragmenta Crassam Menyngem vellicent, atquè ideo eximenda; cujus rei notatu dignum describit exemplum Jobus Meekeranus *Observ. Chirurg. cap.* 1.

XVIII. At verò vulneratur quandoquè Caput simpliciter, *hoc est*, cranio manente integro: viz. *ubi solummodò cutis, panniculus carnosus, musculi, nonnunquam & pericranium læditur.* Quo in casu indagandum, quousque tale vulnus penetret. Si namque sola Cutis sit læsa, nulla alia Curandi ratio est, quam quæ cæteris cutaneis debetur vulneribus. Nimirum sanguis, si vehementer fluat, sistendus, capilli circa vulnus abradendi, & vulneris labia unienda, unitaque servanda aut suturâ, aut potius medicamento agglutinante. Reliqua autem capitis vulnera, quæ sunt cum Pericranii læsione, tutò non consuuntur, nec agglutinantur; sed per carnis generationem curari debent.

Curatio vulneris capitis simplicis, *hoc est*, sine cranii, menyngum, & cerebri læsione.

XIX. Cum igitur primâ læsionis horâ ad Vulneratum, ex sola Pericranii incisione, vocatus fuerit Medicus, vulnus statim carpiâ siccâ impleatur, quo sanguinis fluxus comprimatur, ac disjuncta teneantur vulneris labia; capiti verò mappis laneis imponatur Fomentum in Contusionis Curatione propositum; Vel,

℞. *Herb. Betonicæ* Mij.
Rosmarini, *Majoranæ*, *Menthæ an.* Mj.
Flor. Camomillæ, *Stachad. Arab. an.* M ß.
Bacc. Juniperi ℥ ß. *Vini Albi* ℔iij.
Coq. S. A. in Diplomate, *pro Fomento.*

Al-

Altero die, sanguine cohibito, capillisquè in ambitu derasis, vulneri imponantur petiæ Digestivo *ex Therebinthina, Ovi Vitello, ac Mellis Rosacei & Spiritus Vini tantillo*, illitæ, desuper applicandum *Emplastrum Diapalma*, vel simile, & superponendum Fomentum: atquè ità pergendum, donec Pus appareat bonum; quod est album, & non fœtidum. Quo apparente, pro vulneris mundificatione Digestivo aliquod *Detergens* admisceatur, donec omninò detersum ac mundatum fuerit; tuncquè carnis generationi studeat Cheirurgus, quapropter Unguentum Basilicon, Balsamum Peruvianum, similevè Sarcoticum, filamentis aridis inductum apponat, desuper Emplastrum, deinde Fomentum, convenientemquè fasciam. Atquè hisce utendum ad perfectam usque carnis generationem; hinc vulnus cicatrice obducendum.

Historia vulneris, in quo capitis cutis ad Pericranium usque divulsa erat, sic ut tota ab occipitis initio in frontem & faciem dependeret, curati, habetur apud Paræum *libr.* 10. *cap.* 15. Haud absimile exemplum citat Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 16. pueri septem annorum, cui capitis cutis ursi unguibus cum Pericranio, ad suturam usque lambdoidalem discerpta erat, succrescente in ejus locum alio tegmine, priori analogo, cum capillis.

XX. Quod si detectum sit Cranium, atquè ab aëre ambiente vel alteretur tantum, vel etiam nigrescat, undique tunc abradendum vel ad coloris mutationem, vel donec sanguis ex eo dimanet: ossi verò deraso *sicca carpia* imponenda; ac vulnus porrò, ut artis est, tractandum.

At Cutis & Pericranii vulnus si sit cum Contusione, & valdè angustum, incisione dilatandum est; sique post vulneris dilatationem Instrumenti Sedes in Cranio appareat, Scalpris abradatur.

Curatio solutæ unitatis in cranio, sine menyngum & cerebri læsione.

XXI. Sed quum vulneratur Cranium ipsum; vel læditur ab instrumento incidente aut perforante, idque fieri non potest, nisi cum vulnere ipsius cutis; vel ab instrumento contundente, & hoc fieri solet aliquandò sine cutis vulnere, nonnunquam cum ejus apertione. Præterea

terea Fractura seu Rima vel totum apprehendit, frangitquè Cranium, vel desinit in aliqua Cranii parte.

XXII. Si igitur Medicus ad curandum vulnus capitis cum denudatione Cranii fuerit vocatus, quamprimum capillos abradat, & ossis statum vel stilo exploratorio, vel oculis, vel utrisque simul quam diligentissimè perquirat; siquè Fracturam vel Rimam invenerit, aut ex antecedentibus & præsentibus symptomatibus fracturæ suspicionem habuerit, aut saltem de fractura dubitaverit, vulnus statim in formam crucis aut trianguli dilatet, ut denudatum Cranium necessarias manuum operationes per Scalpra aut Terebram admittere possit.

XXIII. Vulnere satis dilatato, Cheirurgus quamprimum ejus labia & ipsum Pericranium, vel obtuso aliquo instrumento, vel unguibus à Cranio separet, super os filamenta arida ponat, ac reliquum vulnus carpiâ siccâ impleat, non solum ut sanguinis fluxus sistatur; verum etiam ne vulnus concidat, utquè in proximum diem abundè pateat. Atqui Rima si tunc appareat, Scalpris Cranium abradendum, donec Rima penitus deleta sit, osquè sub ea album & sanum appareat; quod certissimum signum est, Rimam non penetrasse. *Rima seu Fissura non penetrans si sit in Cranio, quomodo deleri debeat.*

Ossi deraso filamenta arida sunt imponenda, labiisquè Digestivum, vel Sarcoticum aliquod Unguentum, desuper Fomentum, & conveniens Fascia.

XXIV. Quod si Medicus, dum sic Scalpris operatur, inveniat Rimam Cranii utramquè laminam penetrare, eamquè gravia comitentur Symptomata, quæ collectam inter Cranium & Crassam Menyngem materiam arguunt, remotis scalpris, mox Trepano Cranium est perforandum, juxta Hippocratem *text. 2. de Vulner. Capit.* „ postquam scalpro os deraseris, si tibi exigere sectionem videtur, secare debes, nequè pati, ut res tertium diem „ excedat, priusquam seces, sed intrà id spatium secabis. Ab initio enim neglectâ perforatione, propter compressionem, aut punctionem Menyngum ab officulis factam, augetur dolor, & membranæ inflammatione corripiun- *Fissura si utramquè Cranii laminam penetret, quid agendum.*

tur: hinc febris, delirium, vomitus, spasmus, paralysis, aliaquè accidentia, imò & mors ipsa, celerrimè supervenire consuevere. Hildanus *Cent.* 4. *Obs.* 4.

Nonnulla circa Capitis Vulnera, cum Cranii Fractura, observanda, magni momenti, & notatu dignissima, habet Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 15. ubi inter cætera docet, si Rima, vel Sedes Instrumenti descenderit ad Diploën, omninò deveniendum esse ad Terebrationem, nullo licet alio præsente symptomate. Quod idem affirmat Scultetus *Observ.* 2.

Quæstio? XXV. Sin plaga in Sutura contigerit, quæritur, *an Cranium in ipsa Sutura liceat perforare?* Hildanus negat, atquè varias pro sua sententia adfert rationes *in Epistola à Joh. Fredr. Werdenburgio M. D. post Observ.* 8. *Cent.* 2. inserta.

Joh. Babtista Cortesius *comm. in Hipp. de Vulner. Capit.* inquit: „ casu ità expostulante verendum non est, ad „ perforationem supra Suturam devenire: majus enim in- „ commodum accidit Vulneratis ex dilatatione atquè se- „ ctione cutis, & Pericranii à subjecto osse separatione, „ quam ex operatione in suturarum regione. Huic adstipulatur Jacobus Berengarius *de Cranii Fractura cap.* 36. ubi testatur, se aliquoties operationem hanc fecisse, eiquè ex voto semper successisse. „ Nec est (porrò inquit) tam „ grande periculum in commissuris operari, sicut aliqui „ dicunt: videmus enim cauteria fieri in commissuris, & tamen nullum sequitur nocumentum.

E contrario Cæsar Magatus *de rara Vulner. Medicat. Lib.* 2, *Cap.* 33. ait: „ si Rima ad Suturas facta fuerit, os „ perforare oportet utraquè ex parte suturæ, in sutura „ verò fugienda est terebratio, sicut & abrasio. Fallopius quoquè *in Hipp. de Vulner. Capit. cap.* 19 vult, ut prope suturas Cranium trepano perforetur, non in suturis.

Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 16. non tantum vult ab hac perforatione supra suturas cavendum esse, sed etiam juxta ipsas, utpote perniciosâ. Quinimo si vulnus fuerit inflictum supra suturas, cum levi earundem labe, lethale plerumquè esse ait.

Joh.

Joh. de Vigo *Pract. part.* 2. *libr.* 1. inquit: „ si percussio „ supra commissuram evenire contigerit, dico utramquè „ partem ossis esse perforandam; viz. in dextra & sinistra „ parte commissuræ, & hujusmodi instrumento semper „ commissuram intactam relinquendo. Et sanè si plaga ad Suturam contingat, sic ut Cranium ibidem deprimatur, & quandoquè etiam findatur, adeoquè & Trepano particula ossis exscindenda sit; nunquam in sutura, verum ab utraquè parte juxta suturam Cranium erit perforandum, ne Crassa Menynx, quæ ipsis commissuris inhæret, laceretur.

XXVI. Quando igitur ictus ratione, ex instrumenti qualitate, & supervenientibus symptomatibus, certum est, Fissuram penetrare, tunc magnâ sanè diligentiâ explorandum, *an Rima sit satis lata pro evacuatione materiæ, quæ per ipsam ad Crassam Menyngem defluxit, nec ne?* non satis lata Cheirurgiam per *Trepanum* instituendam expetit, quo per factum in Cranio foramen exire possit & evacuari tum sanguis, tum sanies, quæ præter naturam sub eo continetur. Igitur, derasis capillis, cutis unà cum Pericranio Novaculâ est incidenda (nisi à vulnere divisa fuerit) in formam crucis aut trianguli. Hoc facto, Pericranium à subjecto Cranio unguibus, aut *Separatorio* instrumento diducendum: ne verò vulneris labia iterum ad se invicem accedant, & nudatum os tegant, impositis plumaceolis diducta sunt servanda. Hinc altero die, situato ut decet Ægro, ministrorum unus caput teneat quam firmissimè, ne vacillet; tum Cranium aperiendum, & Trepano prope Rimam, in loco decliviore, pro faciliore exitu materiæ supra Crassam Menyngem collectæ, perforandum. Primò nimirum adhibendus *modiolus mas*, in cujus medio *clavus* est, & debitè circumvolvendus, donec tale Cranio impresserit vestigium, ut ei modiolus fœmina firmiter insistere possit. Dein remoto mare, Trepani vertibulo *modiolus fœmina* dictus est adaptandus, qui fortiter & æqualiter quoquè circumvolvendus, & per intervalla ab osse auferendus, tum ut scobs è crenis modioli auferri

Modus Cranium Trepano perforandi exponitur.

 possit;

possit; tum ut queamus examinare: quousque penetraverit instrumentum. Signum autem certissimum, ad Diploën seu Meditullium nos pervenisse, sanguis præbet ex ejus arteriolis læsis erumpens; unde jam valde prudenter, & suspensâ manu perforatio est continuanda, ne crassa menynx à demergente modiolo offendatur. Ubi vacillare incipit officulum, non solum cautius & mitius terebra comprimatur, verum etiam sæpius eximatur, ad conjectandum, quantum ossis perforandi adhuc supersit; quum autem undique æqualiter modiolum penetrasse *specillo lato* cognoverimus, tentandum est, an blanda vi officulum *volsellâ* auferre possimus. Quo facto, foraminis in ambitu asperitas læviganda *Lenticulari* instrumento. Atqui, ut sanies exire commodè possit, *Decussorio* dicto est deprimenda crassa menynx, Ægerquè interea clausis ore & naribus spiritum contineat, sic ut materia inter Cranium & Menyngem profundius contenta egredi possit.

Hisce ità peractis, supra Crassam Menyngem per foramen dimittatur linteolum ex serico rubro, vel lineo albo, instar orbis rotundum, filo alligatum, ut extrahi possit, & *Melle Rosaceo, additâ tertiâ vel quartâ parte Spiritus Vini*, immersum; ut membranam mundam servet, eamque ob pulsationem ab allisione ossis defendat. Linteo immisso, foramini globulus ex aridis filamentis inserendus, ne pus in vulnere genitum ad Menyngem descendat: ossi denudato linamenta arida, at labiis Digestivo quodam illita adhibenda; tandem conveniens fascia superliganda.

Alii loco Mellis Rosacei cum Spiritu Vini crassæ menyngi cum linteolo imponunt *Balsamum Peruvianum*, quod hoc in casu valdè laudant.

Fissura si admodum lata sit, quomodo tractanda.

XXVII. At Fissura si hiat ità, ut pus per eam liberè possit expurgari, neque perforatione Cranii, neque dilatatione vulneris per scalpellum opus est: unde eos animadversione & reprehensione dignos meritò judicat Chalmetæus, qui non tantum in parva Cranii Fissura, verum etiam in maxima Rima satis audacter modiolum adhibent; quo

quo errore curatio in longum tempus protrahitur, cum summo Ægrotantis damno, & Medici famæ detrimento.

XXVIII. Cum verò Cranium sub Musculo Temporali Rimam contraxerit, haud secus procedendum, modo incisio in Musculo Temporali fiat ad ductum fibrarum. Ita Petrus Pavius *comm. in Hipp. de Vulner. Capitis*, si necessitas expostulet, etiam Tempora dividere, & Ægrum omni ope non destituere, jubet: refertquè se vidisse alâ molæ puero ità contusum Tempus dextrum, ut aliquot pertusi ossis fragmenta per vulnus eximerentur; nihil tamen incommodi toto curationis tempore patiente puero: imo Tempora aperiri manu Cheirurgi non semel vidisse absque ullo symptomate. Sed duo hîc monet: primum, ut non nisi summa urgente necessitate Tempora dividantur: deinde, ut novacula semper secundum ductum fibrarum Musculi Temporalis ducatur. Cranium quum fissum sit sub Musculo Temporali, quid faciendum.

Exemplum vulneris capitis in Musculo Temporali cum Rima Cranii latissima, & Duræ Matris Inflammatione, curati, videre est apud Scultetum *post Armam. Chirur. Observ.* 3.

XXIX. Sin Punctura seu Sedes Instrumenti sit in Cranio, eaquè non penetrans utramquè laminam, Cranium abradendum, quousquè Punctura penetret, uti in Cranii Fissura Capillari & non penetrante fieri solet: vel *Terebrâ Triformi* Punctura amplietur, & deleatur ejus vestigium Calvariæ impressum. Quum verò utramque perforet laminam, Cranium aperiatur Modiolis, adhibendo ipsi puncto clavum modioli maris, donec vestigium aderit, cui modiolus fœmina insistere possit. Punctura seu Sedes Instrumenti in Cranio qua ratione sit tollenda.

XXX. Interdum quoquè accidit, ut Cranium, integrâ manente cute, patiatur Depressionem, nonnunquam simplicem & citrà Rimam, interdum cum Rima seu Fissura. Depressio citrà Fracturam in solis pueris contingit; at in adultis Introcessio vix unquam fit sine Fissura, propter summam Cranii duritiem.

Igitur Cranium in pueris sub illæsis integumentis si depressum sit, ità ut tangentibus vel intuentibus Fovea Depressio Cranii.

 medio-

fine Rima, in pueris, quomodo Curanda sit.

mediocris, quam nulla prava sequuntur symptomata, appareat, ab omni Cheirurgia abstineatur: at capilli circa depressionem tantum abradantur, & Fomentum aliquod Cephalicum calidè cum pannis laneis applicetur, identidemque renovetur, quô solô in pueris simplex Cranii Depressio, sine Rima, plerumquè curari solet. Hac de re Cæsar Magatus *de rara Vulnerum Medicatione libr. 2. cap. 19.* sic loquitur: „ Compertum est etiam experientiâ, non „ semper ad ossis introcessionem sequi prava symptomata. „ Habui ego præ manibus puellam, annum circiter septi„ mum agentem, cui ex casu in frontem os effatu digna „ quantitate introcessit, & nullum omninò supervenit „ symptoma. Habui etiam puerum, annum circiter de„ cimum agentem, cui ex casu in synciput versus latera „ os introcessit ad unguis minoris digiti quantitatem, & „ nullum supervenit symptoma. Adultum etiam vidi ab „ ossis introcessione in fronte convaluisse, licet minimè „ elevatum fuerit os depressum, & fovea remanserit. „ Quo fit, ut existimem non supervenire mala sympto„ mata, nisi compressioni adjunctum sit aliquid, quod „ membranam pungat, aut quando etiam sanguis supra „ membranam effusus sit, aut compressio fuerit insignis, „ ità ut cerebrum comprimatur. Haud secus Petrus de Marchettis *Observ. Chir.* 8. refert, se puerum septem annorum curasse, cum insigni depressione in fronte, quam attollere non potuit; sed Rimam, quæ aderat, Scalpro Derasorio dilatavit, & cætera lege artis peregit. Et *Obs.* 9. scribit de quadam puella, quæ in postica capitis parte insignem ossis depressionem passa est, & tamen sanata fuit, superstite insigni foveâ, sine ullâ noxâ. *Non proinde*, ait, *metuendum admodum pueris hoc modo contusis, ob mollitiem ipsius Cranii.* At rarius est, quod habet Scultetus *post Armament. Chir. Obs.* 37. de introcessione Cranii minimè fissi in ancilla triginta annorum, ejusdemquè curatione, nullis supervenientibus symptomatibus.

Depressio Cranii,

XXXI. Enimverò in adultioribus hujusmodi Depressiones sub integra cute rarissimè sine Fissura in Cranio repe-

reperiuntur. Atqui diſſectâ cute, ſi Rima in exteriore Cranii lamina non appareat, timendum erit, ne interior tabula patiatur Fiſſuram,per quam materia ad Menyngem quidem deſcendere, ſed iterum per eam evacuari minimè poſſit. Qualem Fracturam obſervavit Scultetus in milite, qui ob Depreſſionem Cranii ſecundo die mortuus eſt. Quoties igitur in adultorum capitibus talis apparet Fovea, ſtatim cutis Scalpello in trianguli, vel crucis formam incidenda, Pericranium à cranio ſeparandum, ac vulnus hians carpiâ ſiccâ ſervandum, non ſolum ut Medicus certior fiat, an fiſſum vel depreſſum ſit Cranium, verum etiam ut, re exigente, Trepano commodè perforari id poſſit. Quod ut plurimum ad latus depreſſionis fieri ſolet. Nonnunquam duobus in locis Modiolis Cranium excidendum eſt, dein foraminum interſtitium ſerrulâ auferendum, ut oſſicula, quæ interdum ab interna Cranii tabula ſeparantur, & aculei inſtar Craſſam Menyngem pungunt, volſellâ eximi queant. Teſtatur Marchette *Obſ.* 5. quod viginti intra dies quatuor molitus ſit perforationes, ob gravia permanentia ſymptomata, ſcilicet paralyſin linguæ & brachii ſiniſtri; atquè in quarta perforatione impegerit modiolo in oſſis fruſtulum, membranas & cerebrum pungens: quo educto, non diu poſt motum linguæ & brachii Patiens receperit.

cum Rima, in adultioribus, quomodo tractanda.

XXXII. Idem Marchette *Obſ.* 14. quæſtionem movet; ſcilicet, *num Craſſa Menynx liceat ſecare, quo exitus pateat purulenta materia, ſupra Piam Matrem & Cerebrum collecta:* & tandem concludit; quando certò conſtat, materiam inter Menynges eſſe collectam, tum tutò poſſe deveniri ad hanc operationem, utcunquè periculi non expertem, cum alioquin, nullo adhibito remedio, certa mors immineat, atquè ex Celſo præſtet anceps experiri remedium, quam nullum, impiumquè ſit relinquere Ægrum remediis deſtitutum.

An Dura mater poſſit aperiri?

Coiter *in Obſerv. Anatom. & Chir.* de hac quæſtione ſic ſcribit: „Niſi metuerem reprehenſionem & calumnias, „ in gravibus & periculoſis capitis vulneribus, ubi vel contu-

„ contusionis cerebri, vel vasis perrupti sub membrana, „ manifesta haberem signa, auderem duram cerebri membranam perscindere: etenim ut in omnium, sic in horum vulnerum curatione præcipuum est, perficere, ut „ vulnera optimè expurgentur; nam omne quod tangitur à putrido, putrescit.

Fallopius *in libr. Hipp. de Vuln. Capit. cap.* 43. aperire Menyngem, & materiei exitum dare suadet, licet fateatur, se nunquam fecisse.

Paræus quoquè vult, si conjectura sit puris conclusi, scalpello esse aperiendam Crassam Menyngem; idquè in multis Ægris se fortunâ variâ fecisse inquit *libr.* 10. *cap.* 21. Hinc ut concludendum omninò videatur, Crassam Menyngem, si necessitas id postulet, potius aperiendam esse, quam permittendum, ut Æger sine auxilio moriatur. Cujus rei historia habetur apud Glandorpium, *in Speculo Chirurgiæ Obs.* 4. de quodam pugili, cui cum graviter in capite vulnerato tertio die gravia symptomata supervenirent, ut suspicio esset, materiam sub Cranio collectam esse, Cranium apertum est; verum nihil effluxit, sed Dura Mater in tumorem elata in conspectum venit; quæ cum scalpello incurvato, ne ipsum Cerebrum læderetur, aperiretur, maxima copia saniei effluxit, quæ non inter Cranium & Duram Matrem, sed inter Duram & Piam Matrem latuerat; qua evacuatâ, & idoneis adhibitis medicamentis, Æger sanitatem recuperavit.

Curatio Cranii Fracturæ, cum Menyngum & Cerebri læsione.

XXXIII. Veruntamen quum tam altè penetret capitis vulnus, ut & Crassa Menynx lædatur, adeoquè sanguis copiosè profundatur, & dolor in parte hac membranosa valdè urgeat; os, nisi antea ex vulnere pateat, statim aperiendum, fragmenta Cranii fracti, si adsint, eximenda, hinc membrana detegenda, eiquè imponenda ad cohibendam cruoris profusionem *carpia sicca.* At in secunda deligatione imponatur *Mel* vel *Syrupus Rosarum, cui vel tertia vel dimidia pars Spiritus Vini mixtus est:* aut ejus loco applicetur *Balsamum Peruvianum.* Quorum medicamentorum applicatione Dura Mater læsa uniri solet per carnis,

aut

aut ſubſtantiæ ei analogæ generationem. Hoc in caſu Joh. Andr. à Cruce ſequens laudat;

℞. *Olei Therebinthinæ*, *Spiritus Vini*,
Syrupi de Roſis Siccis an. ℥j.
Miſceantur.

XXXIV. Sed Tenuis Menynx ſeu Pia Mater, quoniam tenuis omninò eſt, & cerebro prorſus adhæret, vulnerari nequit ſine Cerebri ipſius læſione. Atquè hujuſmodi capitis vulnera, in quibus non ſolum Cranium & Craſſa Menynx, ſed ſimul Tenuis Menynx & Cerebrum læſa obſervantur, valdè periculoſa ſunt; & quò profundius penetrant, eò periculoſiora meritò haberi ſolent. Equidem in Cerebri ſubſtantia abſceſſum fieri poſſe, vel quemquam Cerebri portione abſciſſâ poſſe convaleſcere, ſuperius Cap. 2. abundè probavi: idquè Paræus *libr.* 10. *cap.* 23. auctoritate veterum, ac propriâ experientiâ quoquè affirmat. Videatur etiam Petrus de Marchettis *Obſ. Chir.* 1. 2. 3. 4. 5.

Itaquè in hujuſmodi vulneribus curandis abſtinendum omninò ab Oleoſis & Pinguibus, ob quæ Craſſa Menynx facilè inflammationem, & Cerebri Subſtantia putredinem concipere ſolet. Verum, ceu diximus, admoveatur *Mel* vel *Syrupus Roſarum*, *cui tertia circiter pars Spiritus Vini*, *vel Aqua Theriacalis*, *vel Aqua contrà Gangrænam admiſceatur.* Etiam conducit *Balſamum Peruvianum*, ſi cum plumaceolis tepidè imponatur.

Interim dum vulnus ſolvitur, & medicamenta mutantur, multi ſartaginem ignitam ſuprà caput Patientis ſuſpendunt, ad aëris frigus temperandum; verum id æſtivo tempore minimè neceſſarium eſt: hybernâ tempeſtate cubiculi aër ab extructo foco calefactus ſit, & ſubindè linteum calefacere, ac loco vulnerato imponere ſufficiat.

XXXV. Porrò ex vulneratis cerebri membranis interdum Caro quædam Mollis & Fungoſa pullulat, quæ idcircò *Fungus Cerebri* appellatur. Ut enim per arborum cortices humor quidam vitioſus quandoquè extillat, qui in Fungum concreſcit; ità ſi Cerebri Membranæ vulneren- tur,

Fungus Cerebri quid ſit, & quomodò tolli debeat.

tur, humor exudans in mollem ac carnosam substantiam, quæ Fungi instar est, mutatur, ac brevi temporis spatio magnum sæpè incrementum sumit, ut suprà cranium & cutem nonnunquam emineat.

Sunt verò hi Cerebri Fungi periculosi, & non rarò lethales; cum ob vitiosi humoris ad cerebrum affluxum proveniant, tandemquè putrescentes gangrænam minentur. Atque hinc quamprimum tollendi, & absumendi Siccantibus Medicamentis. Acriora namquè hîc vitanda. Excisio autem quæ ferro fit, ut & ligaturâ ac filo serico, adeò tuta non est; cum gravia supervenire soleant symptomata. Si tamen nimium increscat Fungus, filo serico arctius ad radicem ligandus, ut decidat; reliquum medicamentis siccantibus absumendum. Quem in finem Paræus inspergit hunc Pulverem:

℞. *Sabinæ* ℥ij. *Ochræ* ℥j. *M. F. Pulvis.*

Sed hoc in casu utiliter aliquandò usurpatum vidimus *Pulverem ex Scœnantho & Spica Nardi.* Quo remedio Petrus de Marchettis sæpius istiusmodi Fungos etiam sanavit, quodquè proindè tanquam Arcanum proponit *Obs. Chir.* 6.

CAPUT XVI.

De Vulneribus Faciei.

Faciei Vulnera quomodo Curanda.

I. ACIEI VULNERA nihil ab aliorum vulnerum curatione differunt, nisi quod Faciei forma & pulchritudo conservanda sit, dandaquè in primis opera, ne relinquatur cicatrix: id quod fiet, si vulneris labia aut suturâ, aut deligaturâ, aut glutinante medicamento ritè colligentur, ac inter se uniantur. Sutura verò in Faciei Vulneribus prudentèr facienda est, nec magna carnis cutisquè crassities capienda: illa namquè per se satis uniuntur, quod cutis carni sic adhærescat, ut alterum alteri facilè conglutinetur & coalescat. Quod si Emplastrum Glutinans per se satis fuerit efficax, eo utendum. Etenim

Faciei

Faciei Vulnera per Suturam curari non debent ; si aliter fieri potest, ne cicatrices eam deformem reddant : sin minus, communis usurpanda erit Sutura, & puncta punctis propius adjungenda.

Sed quum magnum sit, ac profundum vulnus, multumquè à se distent ejus labia, nec Glutinis, nec vulgaris Suturæ vix ullus usus est. Quare acubus utendum triangularibus vel quadrangularibus, quò in carnem promptius & facilius subeant, filum cerâ obductum ducentibus: hisquè vulneris labra transmittere, &, quoad vulnus perfectè agglutinatum fuerit, acus in eo relinquere oportet, sæpius circa easdem filum glomerando ; haud secus ac mulieres acus vestibus infixas asservare solent.

II. Cæterum ad Vulnera Faciei referri solent Vulnera Frontis, Superciliorum, Palpebrarum, Genarum, &c. Atque in FRONTE si Vulnus inflictum sit, idque *cum ossis læsione*, tum decori non est studendum, sed securitati, quia periculosum est vulnus, & curari debet sine suturis, vel aliis instrumentis, quæ possunt vulneris labia unire; quinimò vulnus apertum servare oportet, os deradere, & porrò eam adhibere curationem, quæ fieri solet in Vulneribus Capitis cum Cranii Fractura vel Depressione. At quum Frontis Vulnus sit *sine ossis læsione*, quantum fieri potest, venustati est attendendum, idque curandum ut Vulnus Capitis Simplex, *hoc est*, sine Cranii, Menyngum, & Cerebri læsione. Vulnus Frontis.

III. Haud secus procedendum si Vulnus in SUPERCILIO contingat secundum *longitudinem*. Si verò *transversim* fiat; vulnus hoc, nisi diligenter curetur, sequitur Casus Supercilii, adeoquè & Palpebræ super Oculum: unde, quantum possibile, exactè tale vulnus est glutinandum. In quo casu à Suturis, & quidem profundioribus abstinendum non est, ut labiorum superficies adamussim se mutuo contingant. Quod si vulnus hoc sit cum deperditione substantiæ, cautè admodum procedendum, ne relinquatur cicatrix ità dura, ut sursum retrahat Palpebram, & impediat, quo minus ea oculum tegat. Vulnus Supercilii.

Vulnus Palpebrarum.

IV. Verum PALPEBRA si vulnerata sit, absquè ulla Oculi offensione, non magnoperè quidem metuendum, cum non difficulter hujusmodi vulnus sanetur. Quum tamen vicinarum oculi partium vulnera, ob materiæ affluxum, cæcicatem aliquandò induxisse observatum sit, Palpebrarum Vulnera parvi facere non semper debemus. Refert Fabritius Hildanus (*Cent.* 5. *Obs.* 17. Quendam vulnus exiguum acie pugionis ad radicem Frontis, & quidem in ipsam Palpebram Superiorem accepisse, idquè ab initio, ob sui exiguitatem, neglectum fuisse: at paulò post, exortus est dolor gravissimus totius capitis, cum tanta Oculi intumescentia, ut ad ovi circiter magnitudinem extrà orbitam suam promineret, cum corneæ tunicæ ruptura, & humorum oculi effluxu. Hildanus medicamentis tum internis, tum externis Ægrum quidem restituit; visum tamen, ob membranarum rupturam & humorum deperditionem, nunquam recuperavit. Idem *Cent.* 6. *Obs.* 6. scribit, puero cuidam quatuor annorum, jactu bacilli ex una parte acuti, vulnus ad Palpebram Superiorem sinistram inflictum fuisse. Cecidit mox in terram puer, cibumquè indigestum evomuit, nec quicquam cibi & potus in tertium diem usquè retinere potuit. Accedens Barbitonsor frustulum pinguedinis extrà vulnus propendens reperit, quod filo serico ligatum post dies aliquot forfice abscidit, vulnusquè quindecim intrà dies, nullis immissis turundis, cicatrice obduxit. Mensibus aliquot elapsis, puerum hunc cæcum esse altero oculo observatum fuit; interim tamen extimæ omnes oculi partes illæsæ erant, imò ne motus quidem depravatus fuit: quibus Hildanus suspicatur, vulnus hoc inter cranium & oculum ad nervum opticum usquè penetrasse; unde ille vel læsus fuit, vel à materia aliqua cruda eò confluente compressus, aut obstructus.

V. Igitur Palpebræ Vulnus si sit simplici incisione factum, & quidem *transversum*, consui non potest, quoniam musculi orbicularis fibræ sunt incisæ, unde suturæ non tenent nisi subjecta membrana simul consuatur; quod fieri

fieri non debet, quoniam oculi bulbum filum attingeret, ipsumque offenderet, & inflammaret. Quapropter hoc in casu Suturâ Siccâ, *hoc est*, Emplastro Glutinatorio magis utendum est.

Quod si vulnus per *longitudinem* Palpebræ fiat, nequè per subjectam membranam penetret, Suturâ uti possumus, & sæpè debemus; quæ fiat acu, & filo tenuissimo, cerâ oblito. Sive aut Sutura fiat, sive imponatur Glutinatorium Emplastrum, & ità labia adducantur, adductaquè serventur, medicamentum imponendum est, quod citissimè possit Palpebram glutinare; quale est *Balsamum Sulphuris*, aut *Peruvianum*, similevè.

VI. Palpebrarum Vulnera sequuntur proximè VULNERA GENARUM; de quibus Fabritius ab Aquapendente *Oper. Chir. part.* 2. *libr.* 2. *cap.* 31. ità scribit: „In „ Genarum Vulneribus illud peculiare observavi, talia „ vulnera esse obnoxia sanguinis profusioni, propter venas „ & arterias sursum per genas excurrentes; quæ sanguinis profusio vulneris glutinationem impedit, adeoquè „ illi primum est occurrendum medicamentis, & modis, „ in vulneribus venarum propositis, postea labiis adducendis, & vulneri glutinando incumbendum est. In hujusmodi vulnere illud non est ignorandum, scilicet non „ oportere vulneratum masticare, neque loqui, neque „ buccas inflare, neque ridere, neque flere, neque inclinato corpore stare, neque spiritus cohibitione uti. „ Memini namque juvenem quendam in gena vulneratum, inflatâ buccâ, focum accendere voluisse, & „ statim tanta copia sanguinis profusa est, ut ferè perierit. Vulnus Genarum.

„ Hæc Genarum Vulnera aliquandò adeò profunda „ fiunt, propter musculos & multam pinguedinem, quæ „ ossi superstant, ut cum non possint labia in profundo „ exactè committi, necessarium sit sinum quendam intercedere; & sic vulnus simplex in compositum degenerat, „ ut carnis generatione indigeat. Quod ubi accidit, omnino venustati cicatricis est attendendum, quia gena est

„ pars spectatissima; unde in proposito casu, primò labiis „ glutinô adductis, opportunum fuerit foramen in parte „ inferna parare, quod immissâ turundâ apertum serve- „ tur, ut inde profunda pars vulneris expurgetur; quod „ est efficiendum, quandò vulnus genæ in barbam desi- „ nit, unde cicatrix ex adventu barbæ occultatur. At si „ vulnus totum extrà barbam sit, vel labia vulneris non „ sunt adamussim ansulis adstringenda, sed quadantenus „ amplectenda, ut per ipsa sanies possit exire, potissimum „ id præstandum est circa partem infernam: Aut, quod „ melius est, oportet fasciis ita vulnus ligare & compri- „ mere, ut sinus vitetur, & ità generatio, collectioquè „ saniei.

Si autem tota Gena fuerit dissecta, uti nonnunquam contingit, quoniam ab interna parte tegumentum apponere haud possumus, & continuâ humiditate os scatet; optimum est, medicamentum, quod palato arridet, vulneri quoquè per os admovere; quale est *Mel Rosarum, vel simplex, vel cui tantillum Spiritus Vini, aut Tinctura Saturni admixtum est.*

Exemplum vulneris Faciei propè nasum inflicti, in quo vaginæ gladii vinculum relictum fuit, tandem post quatuor annos extractum, nec non ejusdem curatio, videri potest apud Hildanum *Cent.* 3. *Obs.* 24.

Ex aperto, in Vulnere Genarum, ductu salivali superiore orta Fistula, quomodo Curanda.

VII. Cæterum & hoc in Genarum Vulneribus obser-vandum; quotiescunquè vulnera prope Aures contingunt, viz. eo loci, ubi superior ductus salivalis excurrit, exiguum quoddam remanere foraminulum, per quod, potissimum ubi manducare solent Patientes, magna limpidæ aquæ seu humoris salivalis copia continuò extillat; qui fluxus non rarò per plures menses durat, ac magnas Medenti parit molestias. Solet verò Curari hujusmodi salivalis humoris per exiguum hoc, & merè fistulosum foraminulum, stillicidium per imposita Medicamenta valenter Exsiccantia & Constringentia; inter quæ laudem meretur *Pulvis Ossis Sepiæ*, qui foramini inspersus, & Digestivo mixtus, non rarò molestum hoc symptoma tollit.

Sed

Sed nonnunquam hoc lymphæ profluvium, ut cohibeatur, Acria & Exedentia requirit, quibus, ceu Potentiali Cauterio, fistulosum hoc foraminulum eroditur & ampliatur, hinc denuò consolidatur, occluditur, adeoquè limpidi humoris continuum stillicidium coërcetur. Quo in casu aliquandò usurpavimus *turundam exiguam, ex Mercurio Præcipitato Rubro cum Spiritu Vitrioli subactam*, quæ aperturæ ductus salivalis immissa, tanquam Corrosivum, indurata ac callosa ejus latera erodendo undiquè abstulit, & paucos intrà dies molestam hanc fistulam penitus sanavit.

CAPUT XVII.

De Vulneribus Oculorum.

I. OCULORUM VULNERA ad sensum satis patent. Ea verò spernenda non sunt, siquidem propter partis læsæ nobilitatem & structuram, sensumquè exquisitum, quæ in aliis partibus parva sunt, in Oculis magna meritò censentur. Enimverò facilè concitantur defluxiones, hinc dolores acerbissimi, inflammationesquè accedunt. Adhæc cæcitatis periculum ex quovis, tametsi exiguo, Oculi vulnere imminet, cum propter continuas defluxiones, tum propter aquei humoris effusionem. Oculorum Vulnera quæ, & qualia censenda sint.

Alterum Oculis vulneratis imminet periculum ex collectione materiæ purulentæ, qua humores inficiuntur, tunicæquè eroduntur. Quamobrem vulnera hæc ità tractanda sunt, ut omni studio occurratur fluxioni, & quamprimum agglutinentur citrà puris generationem.

II. Atquè ideò simplex quum sit Oculi Vulnus, ut tantum Cornea vel Conjunctiva Tunica incidatur, vulnus tamen non penetret, & sine humoris effluxu, Curatur incisionem glutinando, dolorem leniendo, ac inflammationem cohibendo. Quapropter abluendus Oculus *Lacte* Qua ratione Curari debeant.

recenti

recenti tepido, cui & *Aqua Rosacea* addi potest; dein admoveatur *Aqua Rosacea, in qua maceratum est Semen Cydoniorum & Fœnigraci.* Diligenter interim oportebit inspicere, an aliquid corporis ferientis relictum sit, nec ne, ut particula ferri, aut vitri, festuca, vel simile. Namquè si particula quædam relicta sit, auspicanda est cura ab extractione illius, modo appareat, quod præter naturam inhæret.

Scribit Fabritius Hildanus *Cent.* 4. *Obs.* 6. de fabro ferrario, cui frustulum scoriæ, cum impetu in oculum prosiliens, ipsi profundius infixum fuit. Expertus hic Cheirurgus post aliquot dies vocatus, ex inferiore parte pupillæ, ubi iris apparet, scoriam reperit: sed quamvis omnem diligentiam adhiberet, & extractionem tentaret, oleum tamen & operam perdidit; unde & totum negotium naturæ, impositisquè medicamentis committere coactus fuit. Igitur corpore purgato, Collyrium Anodynum & nonnihil Repellens applicuit, Venam in brachio secavit, Cucurbitulasque scapulis imposuit; at frustraneo eventu: etenim dolor & infixa scoria remanserunt. Tandem hoc sacculo applicato penitus convaluit Æger:

℞. *Rad. Althaa minutim incis. & contus.* ℥j.
Fol. Betonica, Euphrasia,
Flor. Camomilla, Meliloti an. M ß. *Rosar. Rubr.* Mj.
Seminis Fœnigraci ℥ ß.
Incisa & contusa dentur in sacculis ejus magnitudinis, ut totum oculum tegere possint; hosquè sacculos in Lacte Dulci tepido maceratos identidem Oculo Affecto applicuit.

Idem refert *Cent.* 4. *Obs.* 18. puerum quendam liquefactum plumbum imprudenter & nimis velociter in aquam frigidam projecisse, idquè eo impetu in altum resiliisse, ut non solum pileo, verum etiam oculo sinistro infigeretur. Parens accurrit, puerumquè statim ad Hildanum deduxit; qui cum oculum inspexisset, granum unum plumbi ad lentis ferè magnitudinem palpebræ superiori, ubi crines erumpunt, alterum tunicæ adnatæ infixum reperit, adeò profundè, ut volsellis vix extrahi possit. Tandem extracto plum-

plumbo, oculo Collyrium Anodynum & Repellens instillavit atquè applicuit, oculumquè fasciâ clausit, sicquè paucos intra dies Patiens convaluit. Et *Obs.* 21. narrat, rusticum quendam, cum chalybem emeret, & frustum ad frustum allideret, scintillam ipsi in illam corneæ tunicæ partem, ubi iris conspicitur, prosiliisse, eiquè membranæ firmiter inhæsisse, maximo cum dolore. Quum verò adstantes per plures dies omnem adhibuissent diligentiam, dolores quinetiam, ac inflammationes vehementer auctæ fuissent, Fabritius corpore purgato, ac institutâ Phlebotomiâ, instrumentis scoriam extrahere tentavit; sed adeo exigua fuit, ut extrahere iisdem non potuerit. Quapropter beneficio sacculi, cujus statim mentio facta est, extrahere illam constituit; sed frustrà. Tandem aliud remedium excogitavit: interim enim dum Hildanus ambabus manibus palpebras aperit, alter Magnetem oculo, quam proximè Æger id ferre potuit, admovet. Id cum aliquoties fecissent, tandem scoria ex oculo in lapidem prosiliit. Deinceps applicato Collyrio Anodyno brevi convaluit. Deniquè *Cent.* 5. *Obs.* 15. vulneris oculi sinistri gravissimi, cum corneæ tunicæ ruptura, & aquei humoris effluxu, historiam quoquè describit.

Vulnus interno oculi cantho inflictum manubrio flabelli, cujus, suborto post tres menses tumore, ex palato fracta portio educta est, & tamen sanatum, videre est apud Petrum de Marchettis *Obs. Chir.* 23. Gravissimi quoquè vulneris oculi, cum infixo fusi aculeo, curati, exemplum adfert Scultetus *post Armam. Chir. Obs.* 20.

III. Itaquè eductis ex oculo vulnerato peregrinis corpusculis, curandum, ut quamprimum vulnus glutinetur. Sed quoniam pars est acutissimi sensus, tractanda erit medicamentis minimè acribus, ac iis, quæ specificè oculis conducunt, quæquè vim habent dolorem leniendi, & inflammationem arcendi. Quem in finem oculo instilletur & admoveatur hoc, vel simile Collyrium;

℞. *Aq. Rosarum, Plantaginis, Chelidonii maj. an.* ℥j.
Vini Rubri Adstringentis ℥ß.
Troch. Alb. Rhasis subt. pulv. ℈ij.
Tutiæ præp. ʒß. *Sacchar. Saturni* gr. v.
Misceantur.

Foras verò applicetur Anodynum Cataplasma. v. gr.

℞. *Pulpæ Pomorum repurg.* ℥vj.
Coq. in Aqua Rosarum & Fœniculi ad mollitiem, dein conter. & add.
Mucilag. Sem. Fœnigræci ℥ij.
Pulv. Cort. Granatorum, Lapid. Hæmatit. præp. an. ʒij.
Croci ℈j. *Albumina duorum Ovorum.*
Lactis Dulcis rec. q. s.
M. F. Cataplasma, inter duo linteamina Oculo calidè applicandum.

Ab Oleosis & Pinguibus omnibus abstinendum in oculorum vulneribus; quippe quæ facilè in partibus membranosis excitant inflammationem.

At Detergentibus & Sarcoticis quum opus sit, præscribatur hoc modo:

℞. *Aq. Rosarum* ℥iij. *Mellis Despumati* ʒiij.
Pulv. Aloës ʒß. *Misceantur pro Collyrio.*

Interim maximâ diligentiâ servandi sunt Ægri, ne lumen videant, nequè maneant in loco valdè calidò, ob dolorem & inflammationem.

Observandum præterea, ut uno oculo vulnerato, ambos fasciâ obvelemus: nam si sanus oculus maneat apertus, Patiens eundem sæpè movet, eodemquè videt. Atqui motus ille externus oculi sani vix contingit, quin simul moveatur oculus vulneratus. Insuper quum sanus oculus occlusus non sit, visu multa objecta continuò attingit, id quod fieri nequit, quin simul motus de novo producatur in fibrillis nervi optici; atquè ne minima quidem fibrilla nervi optici in oculo sano moveri potest, quin eodem tempore moveatur etiam fibrilla ejusdem ordinis in nervo optico oculi læsi; cum naturâ comparatum sit, non posse unum oculum vel extrinsecus vel intrinsecus moveri,

veri, quin alter similiter moveatur: quantum autem motus sanationi contrarietur, & quam facilè dolorem ac inflammationem excitet, is haud difficulter conjiciet, qui aliquandò expertus est, quo cum dolore, ac quanto cum emolumento manus aut pes inflammatus, vel vulneratus de loco in locum moveatur.

IV. Quod si majus sit vulnus, & Corneam Tunicam penetret, hinc & effluat Aqueus Humor; globosa tunica cornea mox corrugatur, ac in se concidit, adeoquè visus deperditio succedit, uti non semel in praxi observavimus.

Hoc in casu oculo vulnerato cum linteis imponatur Collyrium Adstringens & Emplasticum. v.gr.

℞. *Albuminis Ovi* ℥j. *Aquæ Rosarum* ℥i߮. *simul agitentur & conquassentur, add.*

Pulv. Boli Armeni ʒß.

Misceantur.

Dein cum nullus supersit inflammationis metus, imponatur hoc vel simile.

℞. *Aq. Rosarum* ℥ij. *Chelidonii maj.* ℥j.

Pulv. Troch. Alb. Rhasis ʒj. *Tutiæ prepar.* ʒß.

Camphoræ, Sacchar. Saturni an. gr. IV.

Misceantur pro Collyrio; cui, re exigente, addi possunt *Myrrha*, & *Sarcocolla lacte nutrita.*

Sin adhuc majus & profundius sit oculi vulnus, sic ut omnes Humores elabantur, ad inflammationem, & dolorem sedandum, si adsint, ea conducunt, quæ nunc proposuimus: reliqua intentio erit, vulnus carne implere, & quam citissimè cicatricem obducere, quia in hujusmodi vulnere semper deperdita est visio. Hinc decori incumbendum; quod fiet, si oculum amissum compensemus oculo vitreo picto: qui aliquandò ità similis apparet sano, ut etiam peritis videatur verus oculus. Tales arte factos vitreos oculos in musæo nostro servamus.

V. At si cum oculi globo etiam Palpebra vulnerata sit, cavendum, ne inter curandum Palpebra cum oculi globo conglutinetur, sicquè impediatur motus ipsius

 oculi.

oculi. Ad id evitandum, danda erit opera, ut Æger quotidiè inter deligandum aperiat oculum, & in partem oppositam volvere tentet, &, si possit, volvat.

CAPUT XVIII.

De Nasi Vulneribus.

Nasi Vulnera quæ, & qualia sint.

I. ASUS ubi vulneratur, vel cutis tantum inciditur, vel unà cum cute ossa & cartilagines læduntur, potissimum in parte inferiore; quo in loco quandoquè tam vehementer vulneratur cartilago, ut Nasi Globus, & portio Pinnæ amputetur, ac decidat.

Quo modo Ea sint Curanda.

II. Si Cutis tantum sauciatur, sive in superna, sive in inferna parte, vulneris labia ad se invicem adducenda non sunt per Suturam, verum per Glutinatoria Emplastra, ut cicatricis vestigia evitentur.

Quod si factum sit Nasi Vulnus in parte superiore, cum Ossis Fractura, prima intentio est, Fracturam conformare, dein Vulnus unire. Immissâ igitur in nares spatulæ caudâ, vel idoneo intruso bacillo, stupis, bombace, vel linteo obvoluto, depressa ossa nativæ sedi & figuræ sunt restituenda; dein vulneris labia ad mutuum contactum Emplastris Glutinatoriis adducenda; nec non naribus immittendi tubuli, non quidem exactè rotundi, sed quodammodo lati & depressi, quorum beneficio ossa nasi suo in situ contineantur, & exitus saniei, ac inspirationi exspirationiquè via pateat: tandem conveniens injicienda ligatura, quæ non nimium premat, ne simus reddatur nasus.

Vulnus Nasi cum Ossis Fractura, idquè à Sculteto curatum, videre est *post Armam. Chir. Obs.* 22. Refert quoquè Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 26. historiam gravissimæ Nasi Contusionis, cum Ossis Fractura & Comminutione, feliciter sanatæ.

III. Quum verò particula Nasi abscissa sit, nunquam reuni-

reunitur, etiamſi vel recentiſſimum ſit vulnus: eadem ſi adhuc illi cohæreat, acus ope eidem jungatur. Etenim ima Naſi pars, cum ſit cartilaginea, quaſſari quidem, deprimi, & contorqueri poteſt; at non frangi, ut ſuperior, quæ oſſea eſt.

Itaquè Naſi portio ſi omninò abſciſſa fuerit, adeoquè nullo pacto poſſit reſtaurari, deperdita illa particula fabricetur ex laminis argenteis, naturali naſi colore pictis. At ex brachii cute nares denuò efformandas eſſe, docuit Taliacotius, qui de hujuſmodi curatione magnum volumen orbi erudito exhibuit.

CAPUT XIX.

De Vulneribus Labiorum, Aurium, & Linguæ.

I. LABIA quum ſauciantur, ut plurimum per longitudinem reſcinduntur. Et hujuſmodi Labii Vulnus ſi ſit abſquè ulla ſubſtantiæ deperditione, ejus labra diligenter ſunt conſuenda, decenterquè adaptanda, ut nulla adſit eminentia, omniſque deformitas vitetur; ac vulnus porrò per primam intentionem curandum, conglutinandum. Labiorum Vulnera.

II. In inſtituenda verò hac Sutura, nonnulli Eâ utuntur, quæ fit acu per utramquè labii diviſi partem tranſmiſſâ, factô deindè punctô; quale ſuturæ genus in aliis partibus vulneratis plerumquè inſtitui ſolet: ſed oportet acum à labii diviſione longius tranſmittere, quo valentius teneat filum, & non abrumpatur. Vel ob fili facilem eroſionem, & deformem cicatricem, potius una, duæ, treſvè acus per utramquè labii diviſi partem ſunt tranſmittendæ, & in carne relinquendæ, filum ſæpius circa eaſdem glomerando, uti in curandis leporinis labiis fieri ſolet.

Factâ diviſi labii adductione, & per Suturam ad mutuum contactum conjunctione, imponatur foras linteum

Ovi Albumine madefactum, similevè Exsiccans Glutinatorium; intus verô adhibeatur *Mel Rosarum, vel simplex, vel cui Spiritus Vini aut Tinctura Saturni tantillum admixtum sit*: etiam infixæ serventur acus, quousquè facta sit labiorum proba conglutinatio; quod circa finem secundæ hebdomadæ plerumquè contingit, quo tempore licet acus auferre.

Vincula in hisce partibus, ubi opus fuerit, tantum ad medicamenta continenda conveniunt. Etenim vulnera Labiorum, ut & Aurium Externarum, plus boni ab acu, quam à ligaturis expectant.

Cæterum in sutura adhibenda, & post ipsam adhibitam, omninò ab omni labii motu est abstinendum, qui vel mandendo, vel loquendo, vel ridendo fit; quod impossibile sit tunc vulneris labra conjungere, aut conjuncta servare.

De istiusmodi vulneribus Chalmæteus *Enchir. Chirurg. libr.* 2. *cap.* 18. sic loquitur: „Labiorum Vulnera suturam „ decentem requirunt, ac appositionem eorum, quæ „ glutinant, atque ob frequens sputum, quod humectat, „ diligentius est exsiccandum & adstringendum: Ligatu„ ram hujusmodi vulnera non admittunt, nisi ad medica„ menta, quæ apponuntur, retinenda.

Aurium Vulnera. III. Non raro quoque vulneratur AURIS EXTERNA, sive omninò abscindatur, sive aliqua ejus portio sauciettur.

Externa Auris si ità abscindatur, ut portio incisa conjuncta sit sanæ, hanc Suturâ cum sana conjungere oportet; quæ fit filo continuato, & acu transmissâ per utrumquè labium, dein supra vulnus revolutâ, rursus ex eodem latere transmissâ & revolutâ, quousquè tota sutura facta sit: in qua facienda, subjectam cartilaginem evitare oportet, quia puncta inflammatur, alitervè malè afficitur.

Aliquandò tamen ubi Externæ Auris portio ità abscinditur, ut reliquæ sit conjuncta, à Sutura abstinere possumus, atque ità vitare doloris ac inflammationis occasionem;

nem; & ad vulneris labia ad mutuum contactum adducenda sæpè Emplastra sufficiunt Glutinatoria.

Quibus verò Auris tota penitus abscissa sit, iis nihil aliud restat, nisi ut infortunii sui deformitatem curâ palliativâ, quantum quidem possibile, suppleant, & aurem mutilatam ex papyro crassiore, vel corio picto resarciant.

IV. Porrò LINGUA etsi intrà os consistat, dentium septo munita, atque ab injuriis omnibus tuta satis videatur, accidit tamen quandoque Eam vulnerari: quoniam ubi genæ & buccæ inciduntur & perforantur, solet quoque Lingua nonnunquam sauciari; imò dentibus sæpè propriis rescindi, uti in Epilepsia, aut Casu graviore non rarò contingit. Atque hæc vulnera fiunt vel cum abscissione Linguæ ferè totius, vel alicujus ejusdem portionis. Vulnus Linguæ.

Substantiæ jactura resarciri nequit, quia pars omnis à corpore vivente, à quo vitam ducebat, distracta & avulsa vivere desinit. Paræus tamen mentionem facit cujusdam, cui insignis linguæ portio erat ablata; qui nihilominus ope lignei instrumenti, quod ore detinebat, voces edebat articulatas. Sic factitiis ligneis cruribus utimur ad incedendum, & ex ferro fit instrumentum brachio applicandum, quo in manus defectu, apprehensio quadantenus exerceri potest.

V. Quod si Linguæ portio abscindatur, ità tamen ut corpori linguæ adhuc cohæreat, vitanda est omnimoda ejus abscissio. „ Quod præceptum, inquit „ Aquapendens *Oper. Chir. part. 2. libr. 2. cap.* 34 perpetuum „ esse volo, non modo in lingua, sed in omnibus faciei partibus, naso, digitis, & hujusmodi, quoniam sæpè præter Medicorum spem partes agglutinantur, quæ mens „ non concipit glutinari posse. Curandi Methodus.

Ubi igitur dissectio Linguæ contigerit, vulneris labia ad se invicem sunt ducenda; atqui alia nulla datur via ea adducendi, adductaque servandi, quam per Suturam, idquè propter situm partis vulneratæ, & continuò affluentem humiditatem. Sed quoniam Lingua propter salivalem humo-

humorem lubrica est, & ex manibus facilè elabitur, à solerti ministro arctè continenda; interim acu, ut decet, consuatur, ac injectis nodis filum juxta nodum secetur: nam si longius relinquatur, inter masticandum in dentium interstitiis implicatur, & lacerantur puncta.

Adductis labiis, quoniam situs linguæ, atque humiditas salivalis impedimento sunt, ne partem vulneratam, uti decet, tegere queamus, satis erit, si Patiens ore contineat Agglutinantia, quæ palato haud valde ingrata sunt.

Linguæ v. gr. adhibeatur *Syrupus de Rosis Siccis*, aut *Mel Rosarum, vel simplex, vel cui admixta Tinctura Saturni*; atquè identidem os colluat Æger hoc vel simili Gargarismate,

℞. *Aq. Plantaginis* ℥vj. *Mellis Rosacei* ℥iß.
Tinct. Saturni ʒiß. *vel* ʒij.
Misceantur.

Vel,

℞. *Fol. Ligustri, Plantaginis, Quercus,*
Flor. Rosarum Rubr. an. Mj.
Balaustia,
Cort. Granatorum an. ʒij.
Coq. in Aqua Pura ad ℥xx. *Colat. add.*
Mellis Rosarum ℥iij.
Misceantur.

Si verò à re pungente saucia, alitervè transfossa fuerit Lingua, adeoquè nec labia diffideant, nec portio quædam abscissa sit, satis erit parti læsæ admovere *Mel Rosarum, cui Spiritus Vini aut Tinctura Saturni tantillum* additum sit; reliquum *Saliva* glutinare solet. Interea abstineat Patiens ab omni locutione, & masticatione forti, ut vulneratum hoc organum quiescat.

Linguæ Vulnus transversim factum, ejusdemque Curatio, habetur apud Hildanum *Cent.* 1. *Obs.* 28. Raram quoque historiam linguæ, ex malè curato sclopeti vulnere, partibus subjectis arctè coalescentis, cum impedita locutione, periculosâ & peritâ sectione separatæ, ac restitutæ, habet Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 32.

CA-

CAPUT XX.

De Vulneribus Cervicis, Colli, Gutturis, Vasorum Jugularium, & Medullæ Spinalis.

I. FAciei Vulneribus ſuccedunt VULNERA COLLI & CERVICIS. Dicitur autem *Collum* ea pars, quæ capiti proximè ſubjacet, & faciem inter pectuſquè collocatur: figurâ rotundum; ità dictum, quod caput ceu columna ſuſtentet. Hoc quum pluribus ex partibus componitur, plures in eo contingunt vulnerum ſpecies, pro ut hæ vel illæ in Collo exiſtentes partes ſaucientur; quales præter *Cutem*, eiquè ſubjectos *Muſculos*, ſunt *Arteria Aſpera*, *Gula*, *Venæ Jugulares*, *Spinæ Medulla*, *&c.* Colli Vulnera quæ, & qualia ſint, &c.

II. Hinc fit, ut ex Vulneribus hiſcè alia ſint inſanabilia, alia difficulter, & non niſi maximo cum vitæ periculo ſanentur; atquè ex iis quæ ſanantur, alia fandi potentiam demant, vel perpetuò lædant; alia partis vulneratæ motum vitient, prout ex dictis partibus una vel plures, & magis vel minus fuerint læſæ: attamen quæ citrà læſionem ſunt dictarum partium, atquè in cute & carne duntaxat, nullum adferunt periculum. Nam, ut ait Aquapendens *Oper. Chir. part. 2. libr. 2. cap. 35.* „ Generaliter nullum colli vulnus periculoſum eſt, etiamſi „ totum collum pertranſeat ab una ad alteram partem, „ niſi aliqua prædictarum partium vulneretur: in quo „ caſu vel vulnus eſt mortale, vel periculoſum.

III. Igitur ſimplex ſi ſit Colli Vulnus, primum cruoris profuſio erit cohibenda, dein ſutura adhibenda, ac porrò per primam intentionem, ut ſimplex carnis vulnus, id curandum.

Quod ſi Vulnera Colli punctim inflicta fuerint, nec ſtatim mortem adferant, pro ſigno habendum eſſe vult Marchette *Obſ. 37.* Venas Jugulares & Arterias Carotides illæſas eſſe. Qui propterea iſtiuſmodi vulnera hoc modo cu-

rare solet: viz. turundam immittit brevissimam, & non crassam, integumenta haud excedentem, *Ovi Albumine* imbutam, superjecto linteolo duplicato per totum collum, quoquè *Ovi Albumine cum Bolo Armeno & Sanguine Draconis* intincto: omni deniquè arte prohibere studet puris generationem, utpote quod venas & arterias corrodit, cum mortis præsenti periculo. Duobus tribusve elapsis diebus, turundam removet, applicatquè linteolum *Cerato ex Cerusâ* inductum, sicquè octò vel decem dierum spatio vulnera hæc sanare consuevit.

Quod si vulnus trajiciat totum Collum, utrinquè imponit turundam brevissimam eodem modo. Observavit præterea, hæc vulnera specillo nunquam esse tentanda, ne lædantur venæ vel arteriæ, cum summo vitæ periculo.

Gulæ, & Arteriæ Asperæ Vulnera.

IV. Sed & OESOPHAGUS & ARTERIA ASPERA in Collo nonnunquam vulnerantur. Et quidem *Oesophagus* si vulneretur, sanguis screando per os rejicitur, & cibus potusquè per inflictum vulnus exit. Verum *Arteriæ Asperæ Vulnera* innotescunt ex situ, & assidua cruoris per os cum tussi rejectione, voce vel abolitâ vel imminutâ, nec non aëris per vulnus exitu in exspiratione, & ingressu in inspiratione, præsertim si ore naribusquè occlusis Patiens respirare tentet.

V. Hujusmodi Asperæ Arteriæ Vulnus, quoniam exanguis Ea est, & in continuo ob respirationem, locutionem, & deglutitionem existit motu, summè periculosum, & non rarò lethale est. Exemplum tamen vulneris Asperæ Arteriæ sanati, lectu dignum, habet Tulpius *Obs. Medic. libr. 1. cap. 50.*

Idem pronunciare licet de Oesophagi Vulnere: præsertim quod hæ partes rarissimè saucientur, nisi simul vulnerentur venæ jugulares, aut arteriæ carotides, aut nervi vel recurrentes vel paris vagi, unde ingens sanguinis mox accedit profusio, & gravissima alia superveniunt symptomata. Experientiâ nihilominus compertum est, nonnullos ex Gulæ vulnere supervixisse: & citat Scenkius *Obs.*

Obs. Medic. libr. 3. historiam vulneris in collo, per quod alimenta egrediebantur, sanati. Insuper Gulæ vulnera sanabilia quandoquè esse, exemplo probat Pigræus *Prax. Cheir. lib.* 4. *cap.* 12. ubi etiam docet, suturâ validâ & tenaci istiusmodi vulneris labia esse adducenda; præcipitquè ut resupino collo Patientes bibant, & liquidum alimentum sumant, sic ut præcaveatur, ne per vulnus cibus potusvè egrediatur.

VI. Igitur perscissa penitus si sit Aspera Arteria, quamvis desperatus sit casus; quoniam tamen multum refert, num Ægrotans loqui possit, diligenter consuendum erit vulnus, ac deinceps tegumento idoneo tegendum, ut inspiratus aër per vulnus exire nequeat: quo facto, nisi magna cruoris profusio simul adfuerit, amissam loquendi potestatem Patiens recuperabit, resquè suas disponere poterit. At si penitus discissa non sit, aliqua conglutinationis spes est; atquè ideò vulnus consuendum, ejusquè labia ad mutuum contactum adducenda; hinc imponendum medicamentum, quod ita valet glutinare, ne sanguis & sanies in asperam arteriam cum periculo suffocationis illabantur. Eum in finem Aquapendens *Oper. Chir. part.* 2. *libr.* 2. *cap.* 36. hoc commendat Digestivum;

℞. *Therebinthinæ lotæ* ℥j. *Pulv. Mastichis* ʒiß.
Olei Hyperici ʒiij. *Albumina cum Vitellis Ovorum quot sufficiunt ad efficiendum Unguentum.*

Ut verò facilior fiat consolidatio, in ore continenda erunt, quæ agglutinandi vim habent; cujusmodi sunt, quæ liquari possunt, quò paulatim liquefacta in asperam arteriam ferantur, ut *Saccharum Althææ*, vel *Tabellæ ex Specie Diatragacantha*, *&c.* vel *Linctus ex Melle Rosaceo*, *Syrupo Althææ*, *de Symphito*, *cum Specie Diatragacantha*, *&c.* vel *Gargarisma ex Radice Consolidæ*, *Tormentillæ*, *Foliis Plantaginis*, *Quercus*, *Saniculæ*, *& similibus decoctis*; *addito colaturæ Melle Rosaceo*, *aut Syrupo de Rosis Siccis.*

Si autem Vulnus cum deperditione substantiæ Asperæ Arteriæ contigerit, quoniam nullus potest esse sanationis locus, nisi Christiana pietas aliter suaderet, facto Progno-

ſtico foret diſcedendum. Huic ergò vulneri latum linteum denſo medicamento illitum applicandum eſt, ne tam linteum, quam medicamentum ad aſperæ arteriæ cavitatem, dum ſpiritum ducit Patiens, moveatur; atquè in ore contineat, quæ hujus partis vulneribus conducere nunc diximus.

VII. Pari ratione curandum erit Oeſophagi Vulnus. Erunt quoque hîc paulatim deglutienda idonea medicamenta, quæ ſenſim, & tanquam aqua per parietem defluens, ad partem affectam perveniunt, quod facilè ſupino ſitu aſſequimur; cujuſmodi eſt Electuarium ex *Conſerva Roſarum Rubrarum*, *Specie Diatragacantha*, *Bolo Armeno*, *Terra Sigillata*, *Syrupo de Symphyto*, *&c.* Huc inſuper faciunt Linctus, Gargariſma, & cætera nunc laudata, quorum particulæ ſenſim deſcendentes perfundere, & tandem conſolidare valent partem vulneratam. Utquè vulneris conglutinatio ſuccedat eò facilius, Patiens nihil eorum, quæ deglutitu difficilia ſunt, devoret; ac omni ratione vomitum præcavere ſtudeat, utpote quô violenter nimis agitatur gula.

Vulnera Vaſorum Jugularium.

VIII. Cæterum Colli Vulnera ſi magis à lateribus fiant, quandoquidem ibi excurrunt *Venæ Jugulares* & *Arteriæ Carotides*, ideò, læſis iſtis vaſis, lethalis non rarò fit ſanguinis profuſio. Exiguum verò colli vaſis inflictum vulnus, ſi Cheirurgus tempeſtivè accedat, non rarò curatur. Etenim INTERNÆ JUGULARES VENÆ vel ARTERIÆ CAROTIDES ſi fuerint vulneratæ, in maximo periculo verſatur Patiens, ob nimiam ſanguinis profuſionem, cui ſuccurri non poteſt earum conſtrictione, eo quod Jugulum conſtringi non patiatur citra periculum ſtrangulatus & ſuffocationis: quod ſi non conſtringatur, immedicabilis ſuccedit hæmorrhagia.

IX. Quum igitur Vaſa hæc Jugularia fuerint ſaucia, omni ratione occurrendum ſanguinis profluvio. Sed cautè admodum hæc vulnera erunt tractanda, nec in detergendis grumis, aut vulnere mundificando, nimis diligentes eſſe oportebit. Et ſi medicamentis, in ſuperioribus abundè propoſitis, Cheirurgus ſanguinem ſiſtere nequeat, mox

mox hamulo vulneratum vas apprehendere debet, & attollere, deinde partes utrinquè filo ligare, totumquè vas transversim præscindere; si forsan cruoris profusio cohiberi, & ità Æger servari possit.

Nonnulli vulnerata Vasa Jugularia obstruere norunt, digito vas apertum aliquamdiu comprimendo, donec ibidem sanguis concrescat, atquè concretus vulneris orificium obstruat, adeoquè amplius non permittat cruorem profluere. Et habet Chalmæteus *Enchir. Chir. libr. 2. cap. 19.* exemplum cujusdam, in Vena Jugulari Externa vulnerati, qui familiarium operâ, vicissim vulneri digitum per tres dies admoventium, evasit. Atquè haud absimili modo vulneratam jugularem venam in collo Celsissimi Arausionum Principis Guljelmi Primi, obturatam, sanguinisquè ex eadem fluxum inhibitum fuisse, superius de Venarum & Arteriarum Vulneribus narravimus.

X. Atqui Collum si in parte postica, seu Cervice vulneretur, nonnunquam læditur SPINÆ MEDULLA; sive punctim aut cæsim Ea sauciatur, sive tota per transversum discinditur. Hoc si contingat oboritur convulsio vel paralysis in partibus plagæ subjectis, nec non urinæ & alvi fæcum citra voluntatem excretio, aut omnimoda suppressio. De hoc vulnere Hippocrates *2. prædict.* ità inquit: „ si Spinalis Medulla aut ex casu, aut alia quapiam „ causa externa, aut sua sponte laborarit, & crurum im- „ potentiam facit, ut ne tactum quidem percipiat Æger, „ & ventris, & vesicæ, adeo ut primis quidem diebus „ stercus aut urina non nisi coactè reddatur. Quod si mor- „ bus invaluerit, & stercus & urina, Ægro inscio, pro- „ dit, tandemquè non longo post intervallo perit. Addit Celsus *lib. 5. cap. 26.* „ servari non potest, qui in Spinæ Medulla percussus est. Et refert Tulpius *Obs. Medic. libr. 3. cap. 27.* hujusmodi Spinalis Medullæ vulneris exemplum, quod tertio die mortem attulit.

Spinæ Medullæ Vulnera.

XI. Quia verò succurrendum est miseris Ægrotantibus, eadem hîc erunt imponenda, quæ in vulneribus nervorum nervosarumquè partium. Atquè hinc admoveatur

veatur *Oleum Therebinthinæ actu calidum*, vel *Balsamum Peruvianum*, vel *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum*, vel *Oleum Ceræ*, vel quod sequitur;

℞. *Spir. Vini* ℥ij. *Mellis Rosarum* ℥j.
Pulv. Aloës, *Myrrhæ an.* ʒj.
Misceantur.

Et superponatur Digestivum. v. gr.

℞. *Mellis*, *Therebinthinæ Venet. an.* ℥ß.
Theriaces ℥ij. *Vitellum unius Ovi.*
Pulv. Myrrhæ ʒß. *M. F. Digestivum.*

Interim in hujusmodi vulneribus curandum, ut sanies effluxum habeat, ne retenta dolores, inflammationes, & graviora alia excitet symptomata. Atquè ideò si satis patens non sit vulnus, erit dilatandum, ut ichor expurgari possit: si verò vicinæ partes non permittant, ut vulnus dilatetur, plerumquè desperatus est casus. De vulneribus hisce Joh. de Vigo sic inquit: „ quæ vulnera ipsius „ medullæ eodem modo tractanda sunt, sicuti vulnera „ cerebri; quare semper Medicus debet eadem ratione „ curare, & vulnera spinalis medullæ, & vulnera ce- „ rebri.

CAPUT XXI.

De Vulneribus Thoracis, & Partium intus Contentarum.

Vulnerum Thoracis Differentiæ.

I. HORACIS VULNERA alia sunt *non Penetrantia*, in quibus scilicet membrana pleura adhuc integra est; alia *Penetrantia*, in quibus non solum thoracis musculi, sed & pleura perforatur, ità ut vulnus in ipsam penetret Thoracis cavitatem.

Penetrantia Vulnera rursum sunt, vel sine partium in Thorace contentarum, vel cum earundem læsione; puta pulmonis, pericardii, cordis, diaphragmatis, venæ cavæ, arteriæ aortæ, &c.

II. Sim-

II. Simplex si sit Thoracis Vulnus, neque in cavitatem ejus penetret, & alius nullus conjungatur affectus, nihil peculiare ad sui curationem desiderat, præter reliqua vulnera. Simplex Thoracis Vulnus.

Si autem detecta sit Costa, ea abradenda est ad meditullium usque, dein vulnus ut simplex considerandum. Quum vero fracta sit, ea suum in locum restituenda, ac porrò curanda, ut inferius de Fracturis sumus dicturi.

III. At profundius cum sit vulnus, diligenter indagandum, an penetret usque in thoracis cavitatem, an non. In thoracis cavitatem penetrasse instrumentum vulnerans, indicat aër per vulnus exiens; qui potissimum deprehenditur, si vulneris orificio tenuis admoveatur cerea candela, aut lana tenuiter carpta vel gossypium eidem imponatur: sæpius namque candela extinguitur, vel saltem flamma ejus nutare videtur, & lana vel gossypium quasi vento agitari conspicitur. Verum hic aëris è vulnere thoracis egressus in primis observatur, quoties Ægri tussiunt, vel ore naribusque occlusis vehementer conantur exspirare. Cæterorum Thoracis Vulnerum Diagnostica.

Sed hæc per aërem egredientem exploratio fallere potest, si vulnus obliquum vel tortuosum sit; aut musculi thoracis situ Patientis ab eo, quem habebat dum vulnus accepit, varient, atque vulneris aperturam tegant; vel plagæ orificium, ob non immissam turundam, sit conglutinatum: tum enim aër egredi non potest, imò nec specillum vel stilus intromitti. Ideoque Ægrum, dum vulnus explorandum est, eo situ collocare oportet, in quo erat, cum inflictum fuit.

In penetrantibus quoque & amplis thoracis vulneribus respiratio interdum læditur, & voce Æger privatur vulnere patente; eô tamen occlusô redit vox, & respiratio liberius peragitur. Insuper dum sanguis in pectore congeritur, & alia accedunt; viz. febris, tussis molesta, sputum cruentum, lateris dolor, pondus & gravitas circa costas nothas, &c. Et si contentæ intus materiæ, aut contentæ alicujus partis vulneratæ adsint indicia, certissimum

mum erit vulnus penetrare, tametsi ipsum assequi specillo non liceat. Partium verò thoracis contentarum vulnera quibus ut plurimum innotescant Cap. 1. diximus.

Prognostica.

IV. Cæterum quæ in Thoracis anteriore parte, atquè à lateribus contingunt vulnera, nequè ad interiora penetrant, ex se omni periculo vacant, etiamsi secundum propriam essentiam sint magna. At quæ in Thoracis parte postica fiunt, magis sunt periculosa, quia plures ibi, majoresquè adsunt nervi & tendines: periculosiora redduntur, si dorsi medulla vulneretur, propter gravia, imò & lethalia accidentia.

Quæ verò intra Pectoris cavum penetrant, nullum licet ex contentis visceribus lædatur, longè periculosiora sunt: quod aër externus per vulnus non alteratus ingrediatur, internasquè partes offendat; hinc dolor, tussis, inflammatio, febris, & cætera procedant symptomata.

Adhuc tamen periculosiora censenda sunt, si insuper sanguis in Thoracis cavitatem fuerit effusus, qui ibidem putrescere, & gravissima excitare accidentia potis est.

Sed periculosissima sunt, si quæ ex contentis partibus fuerint sauciæ, quapropter haud abs re inquit Galenus 4. *Meth.* 6. „vulnus, quod intra thoracem vel peritonæum penetrat, non parvum periculum adfert, præcipuè si quid internorum unà sit vulneratum. Equidem de vulnerum contentarum in thorace partium Prognosticis in specie Cap. 2. abundè egi.

Vulnerum Thoracis Curatio.

V. Quoad *Curandi Methodum*: hujusmodi vulnus non dissimilem quidem postulat curam à reliquis vulneribus in parte carnosa existentibus; si nempe in thoracis cavitatem haud penetret. At si penetret in pectoris cavum, fueritque citra contentarum partium læsionem, neque in thorace materia quæpiam contineatur, vulnus quamprimum est occludendum, ut aëris externi ingressus prohibeatur; hinc protinus conglutinandum.

VI. Si

VI. Si verò contineri intus materiam ſuſpicemur, per dies aliquot vulneris orificium patens eſt ſervandum, ut expurgari ea poſſit; & ſi ob plagæ aperturam minus patentem probè effluere nequeat, ſcalpello plaga eſt dilatanda: utquè facilius profluat, ſupra vulnus Vulneratus decumbat. Inſuper, niſi vulnus per ſe ſatis pateſcat, plagæ intra oſculum immittatur tubulus argenteus vel plumbeus, per quem ſanguis, aliavè contenta materies commodè expurgari queat. Deinceps vulnus liberè erit occludendum. At vulnerum in thoracis cavitatem penetrantium veram & ſuccinctam curandi methodum tradit Petrus de Marchettis *Obſ. Chir.* 41.

VII. Haud ſecus ratiocinatur Fabritius Hildanus *Cent.* 3. *Obſ.* 37. „Vulnera pectoris, ſi ſanum eſt corpus, vulnuſque recenter inflictum, neque ſanguis aut pus ullum „in pectore collectum, vulnus ut diu apertum maneat, „minimè opus eſt. In cacochymicis verò corporibus alia „ratio eſt; in iis enim vulnerum & ulcerum pectoris con„ſolidatio, donec natura ſe probè exoneraverit, minimè „acceleranda eſt. Scultetus quoquè *in Armam. Chir. Tab.* 37. monet, ne vulnus thoracis penetrans unquam conſuatur, aut per primam intentionem curetur, ne materiæ, quæ in thoracis cavitatem effuſa eſt cum Ægrotantis periculo, præcludatur exitus: vult autem, ut primò immittatur turunda filo alligata, ad apertum vulnus ſervandum. Quod ſi materies intrà thoracem collecta fuerit craſſa, atque ad exitum per plagam inepta, illa attenuetur injectis per aliquot dies *Lavacris ex Decoctione Hordei, Paſſularum, addito Melle Roſaceo*; ac vulneri immittatur cannula, ut pus, injectaque decoctio ſenſim denuò expurgetur. At plura huc ſpectantia idem habet *poſt Armam. Chir. Obſ.* 42. 43. 59.

VIII. Attamen ſcribit Joh. de Vigo *libr.* 3. *tract.* 1. *cap.* 10. controverſum inter Cheirurgos eſſe, de penetrantium thoracis vulnerum conſolidatione. Quibuſdam enim videri ejuſmodi vulnera quamprimum claudenda, & cicatrice obducenda eſſe, ne aër frigidus in cor ſubeat, ac

ſpiritus vitales exiliant & diſſipentur. Alii è contrario cenſent, talia vulnera diutius aperta eſſe ſervanda: imò ſi per ſe non ſatis pateant, Chirurgiâ amplificanda, quò ſanguini in thoracis ſpatium effuſo exitus pateat, alioquin cunctando putredinem contracturo, unde febris incrementum, ſinus fiſtuloſus, aliaque periculoſa accidentia.

Priorem ſententiam amplectitur Theodoricus *libr.* 2. *cap.* 16. ubi in quacunque parte thoracis fiat vulnus, in continenti labia conjungi vult.

Poſteriori ſubſcribunt Joh. de Vigo *loco citato.* Brunus *Chir. Magn. lib.* 1. *cap.* 4. Rolandus *lib.* 3. *cap.* 19. Lanfrancus *tract.* 2. *cap.* 5. Guljelmus de Saliceto *libr.* 2. *cap.* 12. Rogerius *cap.* 23. Chalmæteus *in Encheiridio Chirurgico.* Item Paræus de hac quæſtione ſic inquit: „Prior quidem „ ſententia ratione & veritate nititur, modo nihil aut pa- „ rum ſanguinis in thoracis capacitatem effuſum: Poſte- „ rior verò locum habet, cum magna vis ſanguinis in „ thoracis ſpatium ſe effudit. Atque hiſtoriâ utramquè ſententiam comprobat, docetquè vulnus thoracis penetrans ad duos treſvè dies apertum eſſe ſervandum: at cum animadvertimur Ægrum nullo, aut ſaltem exiguo dolore vexari, nullo pondere diaphragma premi, ſpirandi libertatem adeſſe, adeoquè detrahi periculum, quam citiſſimè fieri poterit, ad cicatricem vulnus perduci vult. Eadem diſtinctione utitur Pigræus *Prax. Chirurg. libr.* 4. *cap.* 14. ubi inquit: „ ſi parva ſanguinis copia in thorace „ fuerit contenta, eam diſſipari & evacuari tuſſiendo & „ ſcreando.

Si ergò certa contentæ in thorace materiæ indicia ſeſe offerant, materia illa ut educatur poſtulat. Educitur autem per tres vias: vel per vulneris orificium, vel per os tuſſiendo, vel nonnunquam per urinæ viam. Rarum eſt, pus ex thoracis vulnere, in cavitatem ejus effuſum, per alvum expurgari, quod ſe obſervaſſe ſcribit Marchette *Obſ.* 43. At rarius, coſtæ fractæ fragmentum per anum fuiſſe excretum, quod ſe vidiſſe nobis narravit Cl. Diemerbroekius in collegio ſuo Chirurgico, cum ſub ejus auſpi-

auspiciis quondam Medicinæ studio operam darem, atquè ipsum illud costæ fragmentum quoquè exhibuit.

IX. Curandum igitur, ne præproperè, & priusquam materia fuerit expurgata, vulneris orificium occludatur: verum apertum id servandum beneficio turundarum, sic ut non facilè externus aër ingredi queat. At si copiosa materies intus contineatur, periculum est, ne suo contactu partibus contentis malè afficiat; in primis quum inter unam & alteram inspectionem nimis longum tempus intercedat. Quapropter utile est instrumentum, quod & apertum servat foramen, & materiæ exitum continuò præbet; quale est cannula plumbea, vel argentea, aut linteum cerâ albâ oblitum & in cannulæ formam redactum.

X. Sed notandum in vulneribus thoracis tum turundæ, tum cannulæ filum semper alligandum esse satis longum; ne ea, ob perpetuum thoracis in respiratione motum, incidat in pectoris cavitatem, mortisquè causa fiat. Tale exemplum refert Hildanus *Cent.* 1. *Obs.* 46. cujusdam, qui duas turundas in cavitatem thoracis delapsas post tres menses tussi rejecit. Et *Cent.* 3. *Obs.* 36. aliam narrat historiam de quodam in pectore vulnerato, qui duas turundas satis longas ultrà biennium secum gestavit, à quibus tandem, ne gry quidem alteratis, casu potius, quam arte fuit liberatus, atque ità sanitati restitutus. Tulpius quoquè *Obs. Med. libr.* 2. *cap.* 15. meminit cujusdam nobilis Dani, qui post mensem sextum turundam, in thoracis cavitatem per Cheirurgi imprudentiam delapsam, per os excreavit. Rarum etiam est, quod habet Pigræus *Prax. Chir. libr.* 4. *cap.* 14. de milite, qui sclopeto in thorace vulneratus, tribus quatuorvè à sanatione mensibus, per arteriam asperam satis crassum, tribusquè ad minimum digitis longum, costæ fragmentum excrevit, atquè ab eo tempore nullum amplius incommodum persensit.

XI. Insuper circa turundæ aut cannulæ usum in vulneribus thoracis notandum, eas oblinendas esse medica-

mento Digestivo. Etiam ne nimis longæ sint turundæ, ut pulmonem lædant.

Impositâ hoc modo cannulâ, fiat tegumentum, quod injurias aëris ambientis arceat. Et supra plagam Patiens plerumquè decumbat, quò materies propriô pondere ad vulnus feratur. Per intervalla quoquè ore naribusquè occlusis spiritus comprimatur, quò pulmo intumescat, diaphragma contrahatur, sicquè ad vulnus contenta materia exprimatur.

XII. Sed materies hæc ut facilius educatur, & partim etiam absumatur, nonnulli detergentes & exsiccantes liquores per vulnus in thoracis cavitatem quotidiè immittere solent: quales sunt, *Hydromel* & *Aqua Hordei*, cum *Melle Rosaceo*; aut Decoctio leviter abstergens & attenuans, ex *Agrimonia*, *Veronica*, *Hyperico*, *Radice Aristolochia Rotunda*, &c. addito *Melle Rosaceo*, nonnunquam & *Spiritu Vini*. Quibus siphonis ope in thoracem injectis, obturatoquè vulnere, jubent ut Patiens modo in hoc, modo in istud latus sese volvat, quò materia ab omnibus partibus eluatur, hinc per plagæ aperturam unà cum injectione educatur: observandum interea, ne quid lotionis intrà thoracem maneat, eò quod ipsa ob admixtam purulentam materiam corrumpatur, & prava invehat symptomata. Atque hoc modo procedunt, donec materia amplius per vulnus non exeat, & nulla appareant contentæ materiæ signa. Jubent præterea, ut Patiens tussiat, quò materies fortius expellatur ad vulnus, & per os quoquè portio ejus educatur.

Monet etiam Scultetus *in Armam. Chir. Tab.* 37. in vulneribus thoracis cum parva pulmonis & diaphragmatis ad partem carnosam incisione, ut non solum promoveatur materiæ per vulnus ex se latum, aut scalpello dilatatum, aut per novum foramen, aut per urinarias vias exclusio; verum etiam, ut per siphonem in thoracem infundatur 1. Decoctum vasa sanguinem fundentia constringens, 2. materiam crassam attenuans, 3. internum vulnus detergens, 4. illud consolidans.

Si

Si verò ob plagæ angustiam contentæ materiæ non ità pateat exitus, congruâ sectione vulnus est dilatandum. At si vulnus sit in superiore pectoris parte, potius in imo thoracis loco, viz. inter septimam & octavam costam, apertio est facienda.

Purulentæ materiæ qualitas etiam exploranda immisso specillo; idque illicò extractum si nigrum sit vel fiat, Ægrotum vix evasurum indicat.

XIII. Atqui ubi recesserint symptomata, detrahendus tubulus, quumquè materia minui incipiat, sensim turunda imminuenda, & carnis generationi incumbendum, ut foramen claudatur: si enim vulnus fiat inveteratum, evadit fistulosum, & non, aut saltem difficulter glutinari potest.

Foras verò applicetur medicamentum vulneri idoneum; viz. exsiccans, simulquè carnem gignens, ac consolidans. v. gr.

℞. *Therebinthinæ Venet.* ℥j.
Mellis Rosacei, Olei Hypericonis an. ℥ß.
Misceantur.

Alii in hujusmodi vulneribus istud laudant;

℞. *Resinæ Pini claræ & odoræ* ℥xij.
Therebinthinæ, Olei Laurini an. ℥ij.
Gummi Elemi ℥iij.
Resina & Gummi ad ignem liquescant, dein addantur Oleum & Therebinthina, parum bulliant, donec Unguenti crassitiem acquirant, tandemquè colentur.

Interim à tussi, quantum fieri potest, Æger abstineat. Enimverò totus thorax quum exagitetur tussi, fieri nequit, quin vulneratæ partes denuò lacerentur, adeoquè consolidatio impediatur. Si tamen tussis infestet, eo quod ad pulmonem pars contentæ materiæ transmittatur, in ore contineat quæ vim habent leniendi, attenuandi, expectorandi; cujusmodi sunt *Syrupi varii Pectorales*, aliaquè pro Arteriæ Asperæ & Oesophagi vulneribus laudata. Hîc quoque conducit Decoctum Pectorale, quod simul Vulnerarium fieri potest, v. gr.

℞. *Rad. Consolidæ Maj.*
Liquiritiæ rasæ an. ℥j.
Aristolochiæ Rot. ʒv.
Herb. Tussilaginis, Capill. Ven.
Fragariæ, Saniculæ an. Mj.
Caricarum, Passular. Enucleatar. an. ℥ij.
Coq. in Aqua Hordei ad ℥xxx.
Sumat Patiens ter quaterve ℥iij. *vel* ℥iiij. *quotidiè.*

XIV. Sin *interna aliqua pars fuerit saucia*, quantum ad apparens vulnus attinet, eadem omninò curatio convenit; adeoque nec opus est, ut aliquod, præter hæc quę proposuimus, medicamentum plagæ immittatur. Attamen in *Pulmonis Vulneribus* danda opera, ut primum sanguinis profusio, quæ ob insignia hujus visceris vasa accidere solet, sistatur, & inflammatio, cui pars hæc obnoxia est, prohibeatur, tandemque vulnus conglutinetur: sanguis verò, qui in thoracis cavitatem effusus est, evacuetur. Itaque ut inflammatio prohibeatur, nisi nimiâ cruoris profusione vires sint dejectæ, *Vena secetur.* Si vulnus sit angustum, hinc ut exitus extravasato sanguini non pateat, scalpello ampliandum. In operatione verò Æger vehementer exspiret, quo pulmo collabatur. Deinde medicamenta adhibenda adstringentia & emplastica; sive ea sint, quæ in cavitatem thoracis infunduntur; sive interna, quæ ore sumuntur. Talia sunt *Bolus Armenus, Terra Sigillata, Thus, Mastix, Balaustia, Gummi Arabicum, Tragacantha, &c.* ex quibus injectiones, pulveres, & similia præparari possunt. Sed ut pulvis Pulmoni Vulnerato applicetur, jubendum ut Æger spiritum ducat, quo vesiculosum hoc viscus inflctur, aëremque eò usque contineat, ut vulnus pulvere sit conspersum. Interna autem, & quę per os sunt exhibenda, alibi ac pręsertim Cap. 7. exposuimus.

Quum verò quædam Pulmonis pars è vulnere emineat, & livescere ac nigrescere incipiat, atque ità corruptionis notas exhibeat, ea ferro est abscindenda, uti ex variis Cheirurgiæ scriptoribus in pręcedentibus notavimus.

Dia-

Diaphragma quum in parte carnosa sit vulneratum, eędem sunt indicationes curativę. At *tendinosa pars si vulneretur*, vulnus lethale est.

CAPUT XXII.

De Vulneribus Abdominis, & Internarum Partium.

I. VUlneribus Thoracis succedunt ABDOMINIS VULNERA. Per *Abdomen* autem intelligimus totum illud spatium, quod à costis spuriis, lumbis, & ossibus innominatis comprehenditur: constans cuticulâ, cute, adipe, membranâ carnosâ, decem musculis; quibus partibus peritonæum subjacet, includens viscera in infimo ventre contenta.

Hinc varia existunt *Abdominis Vulnera.* Aut enim sunt *non Penetrantia*, quum exteriores saucientur partes; cutis puta, pinguedo, membrana carnosa, hisquè subjecti musculi, intacto peritonæo: aut sunt *Penetrantia*, ubi peritonęum quoquè vulneratur. Cæterum penetrantia Abdominis vulnera sunt, aut *cum*, aut *sine* partium internarum læsione. Vulnus penetrans cum læsione partium internarum, tot habet differentias, quot sunt partes in infimo ventre contentæ: unde alia vulnera sunt cum læsione jecoris, vel lienis, ventriculi, intestinorum, vesicæ, renum, &c. Rursus vulnera Abdominis penetrantia sunt quandoquè cum omenti ac intestinorum exitu, nonnunquam citrà eum. **Abdominis Vulnerum Differentiæ.**

II. An autem vulnus penetret in Abdominis cavitatem, an non penetret, indagandum. Penetrans vulnus à non penetrante dignoscitur immissione stili vel cereæ candelæ: si enim multa portio ingreditur, signum est plagam penetrare. Advertendum tamen, ne decipiamur: nam fieri potest, ut foramine existente obliquo, retorto, aut à superjacentibus partibus occluso, minima stili vel cereæ **Diagnostica.**

can-

candelæ portio in ventrem ingrediatur, tametsi penetret vulnus: & è contrario, multa stili aut candelæ portio obliquè inter musculos progrediatur, etiamsi plaga non sit penetrans.

Addunt nonnulli: si vinum intrà orificium vulneris immittatur, in penetrante id ingredi in ventris cavitatem, in non penetrante retrò egredi per plagam. Sed hunc explorandi modum haud immeritò rejicit Cæsar Magatus *libr.* 2. *cap.* 69.

Certius verò penetrantis vulneris indicium est, si intestinum aut omentum exeat. Quinimò si plagæ magnitudo conferatur cum vulnerante instrumento, non rarò conjecturâ assequi possumus, vulnus num penetret, nec ne.

III. At non satis est, dignoscere plagam penetrare, sed insuper nosse oportet, num aliqua contentarum partium sit saucia; id quod petendum ex Celso *libr.* 5. *cap.* 26.

Sic *Hepar Vulneratum* indicare ut plurimum solent, vulnus in dextrò hypochondrio ad costas nothas, copiosi sanguinis per vulnus exitus, vomitus biliosus, cruentæ dejectiones, acerbi dolores & punctiones in partibus vicinis & propinquis, febris. Quod si hujusmodi vulnus profundius sit, parit animi deliquium, sudorem frigidum, ac mortem brevi infert.

Lienem Vulneratum significant, vulnus in hypochondrio sinistro penetrans sub costis nothis, copiosi sanguinis nigricantis per plagam effluxus, sitis, febris: nonnunquam & respiratio lædi solet, affecto per consensum diaphragmate.

Ventriculum Vulneratum esse suspicamur, si abdomen sit saucium è regione ventriculi; si præsertim singultus accedat, & cibus potusquè assumptus vomitu rejiciatur. Et quandoquidem ità læsus ventriculus nec appetere cibum, nec continere, nec fermentare ritè potest: interdum crudus cibus & potus, interdum semidigestus chylus per vulnus exit. Insuper animi deliquium frequenter Vulneratum corripit, potissimum si superius ejus orificium seu stomachus saucietur, unde & frigidi erumpunt sudo-

ſudores, aliaquè gravia, imò lethalia plerumquè accedunt ſymptomata.

Eadem ferè eveniunt, ſi *Vulneretur Tenue Inteſtinum*: exit namquè per vulnus nondum perfectus chylus, hypochondria tenduntur, ac vomitus non rarò accedit. Deniquè & maximi ventris cruciatus Vulneratum corripiunt, utplurimum cum febre ſatis valida. At *Craſſum Inteſtinum* ſi *Vulneretur*, egrediuntur per vulneris orificium fæces, vel ſaltem ſtercoris odor inter deligandum percipitur, cruentaquè per alvum dejiciuntur.

Renes Vulneratos eſſe exiſtimamus ex loco affecto, præſertim quum urina cruenta ſit, & difficulter reddatur, dolorquè gravis partem affectam affligat, qui ad inguina teſticuloſquè ſæpè extenditur; cumquè latum ſit vulnus, aquoſus cruor per id egrediatur.

Sin *Veſica Urinaria ſit Vulnerata*, urina per plagam exit, eaquè reddi ſolet cruenta: pecten tenditur, doletquè, dolent & ilia, nec non febris utplurimum accedit.

Venam Cavam aut *Aortam Arteriam hic Vulneratam* conjectamus ex inſigni ſanguinis profuſione, quam ſtatim mors ſequitur,

Summatim quæ pars in infimo ventre ſit ſaucia, conjicimus primum ex ſitu partis, deinde ex actione læſa, deniquè ab excreto.

IV. Cæterum vulnera Abdominis non penetrantia, ſi ritè curentur, abſquè ullo ſunt periculo, niſi ſint valdè magna. Periculoſiora tamen meritò cenſentur, quæ in media abdominis parte, quam quæ in lateribus ſunt, propter concurrentes ibidem loci abdominis muſculorum tendines. Prognoſtica.

At penetrans Abdominis vulnus, licet non lædantur partes internæ, periculoſius tamen eſt; præſertim magnum ſi ſit, & profundum, eò quod inteſtina facilè excidant, quæ difficulter poſtea ſuo loco reſtituuntur. Etiam anguſta hujuſmodi vulnera, ſi inteſtina excidant, periculo non vacant. Niſi enim id quod excidit ſtatim in ſuum locum reponatur, intumeſcit ac inflatur, ut poſtea

per angustum foramen restitui nequeat; hinc ab aëre externo alteratur, corrumpitur, & malum sæpius evadit lethale.

De vulneribus verò Abdominis penetrantibus, cum contentarum intus partium læsione, quid judicandum sit Cap. 2. abundè diximus.

Vulnerum Infimi Ventris Curatio.

V. Vulnera porrò Abdominis *non Penetrantia* eandem requirunt Curandi methodum, quam reliquarum carnosarum partium vulnera.

Si verò *Penetrent, citrà tamen egressum vel læsionem internarum partium, ac citrà substantiæ deperditionem*, quamprimum sunt glutinanda: viz. disjuncta vulneris labia manuum operâ adducenda, adductaquè servanda idoneâ suturâ. Glutine siquidem in talibus vulneribus uti non possumus, eò quod peritonæum, utpote exanguis membrana, mutuo agglutinari nequeat; quo dehiscente, in posterum intestina excidere solent. Id ergò ne contingat, ità vulnus erit consuendum, ut hinc inde musculis agglutinetur peritonæum. Ità quoquè Guido de Cauliaco, Fallopius *tom.* 2. *tract.* 7. *cap.* 17. & plerique alii docent: viz. vulnera in Abdominis cavitatem penetrantia, absquè læsione internarum partium, nullo modo aperta esse servanda, sed protinus consuenda & agglutinanda.

VI. At *Intestinum si sit Vulneratum*, tamdiu vulnus apertum servari volunt nonnulli, quousquè conglutinatum sit intestinum, tumquè vulnus consuere jubent. Lanfrancus *Chir. Magn. tract.* 2. *cap.* 7. Rolandus *libr.* 3. *cap.* 26. Guljelmus de Saliceto *libr.* 2. *cap.* 15. Rogerius *libr.* 3. *cap.* 29.

Chalmæteus *Enchir. Chir. libr.* 2. *cap.* 23. omnia Abdominis vulnera unienda & consuenda esse vult. Nequè ex sanguine in infimi ventris cavitatem effuso magnum damnum imminere inquit, si illic quoquè retineatur, cum natura ipsum in inguina transmittet, atquè tumorem excitabit, qui curabitur ut abscessus.

Atqui vulnus abdominis penetrans, citrà tamen læsionem vel egressum contentarum partium, si ob angustiam ejus

ejus suturâ non egeat, glutinatio medicamentis, in superioribus abundè propositis, quamprimum adjuvanda; dein conveniente fasciaturâ vinciendum, ità tamen, ut dolorem non inferat.

VII. Sed in Curatione *Penetrantium Vulnerum absquè internarum partium læsione, verum cum exitu Intestini aut Omenti*, non alium præceptorem imitari necessum est, quam Galenum, qui *libr.* 6. *Method. Med. cap.* 4. hujusmodi vulneris Curam ità describit: „Primum itaquè id agendum est, „ut intestina, quæ exciderunt, in suum recondantur „locum. 2. Ut vulnus consuatur. 3. Ut medicamentum „apponatur. 4. Ut prospiciamus, ne præstantior quæ„piam pars simul afficiatur.

VIII. Quoad primum: si mediocre fuerit vulnus, & *recens exciderit Intestinum*, manibus & digitis impellendo est recondendum: id quod difficulter non raro peragitur, quoniam per exiguum vulnus paulatim, & multum exit, inflatur, intumescit, ventoquè repletur. Quo in casu prolapsum intestinum Fotu calido, ex *Absynthio, Scordio, Ruta; Malva, Floribus Camomillæ, Meliloti, Semine Cumini, similibusquè in Cerevisia aut Vino decoctis*, continuò foveatur, si forsan flatus ità discuti possint.

Dissipatis flatibus tentanda erit Intestini reductio, quæ ut facilius succedat, oportebit Patientem ità decumbere, ut plaga sursum spectet, & contenta intus intestina contrariam in partem ferantur.

Quod si nec hoc modo inflatio cesserit, adeoquè reponi nequeat Intestinum, vulnus tantum ampliandum, quantum ad intestini repositionem opus est. Quod ut dextrè fiat, vulneri digitum imponat Cheirurgus, ne fortè intestinum ferro attingatur: vel utatur scalpello incurvo, alterâ tantum parte aciem habente, in cujus extremo adsit globulus, ne intestinum mucrone saucietur. Factâ idoneâ sectione introducatur intestinum, vulnus consuatur, ac conveniens medicamentum apponatur. At ne præstantior pars simul afficiatur, animadvertere oportet, priusquam fiat restitutio, num sanguine fœdatum sit,

 aut

aut aliâ re conspurcatum intestinum, vel ipsi adhæreat peregrinum aliquod corpusculum, tunc enim prius sedulò ab omni sorde, & peregrinis corpusculis est abluendum.

IX. Verum *Omentum si extrà labatur*, nondum tamen fuerit refrigeratum, nequè colorem mutaverit, quamprimum intromittendum, cum citissimè ab aëre alteretur & corrumpatur. Sed si refrigeratum, hinc & alteratum fuerit, tunc, ex Hippocratis præcepto *Aphor.* 58. *Sect.* 6. ligabitur ea parte, quæ calidæ parti est proxima, portioquè corrupta amputabitur. Ligari autem Omentum hîc debet, ne ipsius vasa aperta cruorem intrà abdominis cavitatem effundant: qualem casum describit Marchette *Obs.* 51.

X. Alter scopus est *Vulnus Consuere*, ne Intestinum vel Omentum denuò prorumpat. Collocetur igitur, ac decumbat Patiens in partem plagæ oppositam, ut eò minus ad aperturam impetum faciant intestina. Interim minister manibus apprehendat vulneris labia, & Cheirurgo tantam porrigat vulneris partem, quanta ad consuendum est necessaria. Dein consuatur vulnus eô modô, ut quoniam peritonæum peritonæo non agglutinatur, tamen agglutinetur musculis; idquè assequi poterimus, si inter consuendum hinc inde peritonæum musculis ipsis adducatur: scilicet acus, duplicatum filum ceratum ducens, primum ab externa vulneris parte ità trajiciatur, ut & cutis & musculi & peritonæum simul trajiciantur; ex opposito verò à parte interna vulneris, intacto peritonæo, musculi cum cute trajiciendi: ab eadem parte semidigiti interstitio extrinsecus postmodum infigatur acus sic, ut partes continentes omnes simul cum peritonæo trajiciantur; sed in opposita parte ab internis extrinsecus infigenda acus, ut, intacto peritonæo, cætera infimi ventris integumenta trajiciantur; & sic deinceps, donec tot injecta fuerint puncta, quot erunt necessaria. At quoniam puncta hæc non leve onus sustinent, ne ab ipsis scindatur caro, procul à vulneris ore ferè per digitum sunt injicienda.

Hunc

Hunc ſuendi modum comprobavit ac explicavit Galenus *Meth. Med. libr. 6. cap. 6.* Et ſanè alium nullum licet reperire, quô agglutinari muſculis queat peritonæum: ſi namquè communi uti velimus ſuturâ, ità ſcilicet, ut vel utraquè ex parte peritonæum trajiciamus, vel intactum omninò relinquamus, id non conglutinabitur; atquè ſic poſt ſanationem vulneris omentum aut inteſtina prorumperent, & inemendabilis herniæ cauſa eſſent.

Si verò hujuſmodi vulnus fuerit cum deperditione ſubſtantiæ, uti contingit, ſi ſclopeto infligatur, nequaquam ejus labia ſunt adducenda; ſiquidem curari id oportet, ſicut vulnus cavum, per carnis generationem.

XI. Si tamen *Inteſtina ſint Vulnerata*, priuſquam introducantur, idoneâ ſuturâ, ut ait Celſus *libr.* 8. ſunt conſuenda. Quod ſi fuerint ſaucia, verum extrà vulnus non prociderint, ampliore reddito vulnere, eadem extrahere oportet, modo commodè fieri poſſit; atquè conſuere eô prorſus modô, quo pelles conſui ſolent.

De Vulneratorum Inteſtinorum Curatione diligenter quoquè agit Galenus *lib. 6. Meth. Med. cap.* 4. ubi docet vulneratum inteſtinum primò, ſi fieri queat, eſſe conſuendum. 2. applicanda ei medicamenta. 3. ſi prolapſum quoquè ſit, ſuum in locum reponendum. 4. curandum, ne fæces in tranſitu ipſi noceant: tandemque abdominis vulnus claudendum.

Primum ergò ſi vulnus amplum ſit, & vulneratum inteſtinum prolapſum, mox id ſuendum, & priſtinæ ſedi reſtituendum. Niſi enim hoc ſtatim fiat, ab aëre ambiente alteratur, ac lividum evadit, omniſquè curationis ſpes præciditur. Quod ſi prolapſum non ſit, paulatim & placidè foras trahendum, deinde vulneris labia ſimul adducenda, & adducta conſuenda acu ſubtili, brevi, ac rotundâ, & filo lineo, forti, æquali, cerâquè oblinito, eô fermè modô, quo pelliones pelles, & mulieres linteamina vulgò conſuere ſolent. Factâ ſuturâ, vulneratum inteſtinum abluatur *Lacte recenti calido*, ſeu potius *Vino*, vel *ſimplici*, vel *in quo Roſæ*, *Chamæmelum*, *Abſynthium*,

thium, *Scordium*, *& similia sunt decocta*; eique illinatur *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum*, vel *Peruvianum*, vel aliud quodvis Sarcoticum ac Glutinans Balsamum seu Oleum: nec non modicè inspergatur Consolidans Pulvis. v. gr.

℞. *Aloës*, *Mastichis*, *Thuris*,
Mumiæ, *Sanguinis Draconis an.* ℥j.
M. F. Pulvis subtilis.

His factis, intestinum paulatim & leniter in naturalem locum est reducendum; dein abdominis vulnus consuendum, ac porrò ut artis est curandum. Sed peractâ vulnerati intestini suturâ, filum ne abscindatur; verum utraquè ejus extremitas extrà plagam propendeat, ut suo tempore extrahi possit.

Interim ut facilius Intestinorum Vulnus consolidetur, Medicamenta usurpanda Consolidantia. Et quidem si plaga in Tenue inciderit Intestinum, exhibendum quoquè *Decoctum ex Radicibus Consolidæ*, *Tormentillæ*, *Herbis Pyrola*, *Sanicula*, *Plantagine*, *Hyperico*, *& similibus*, *in Aqua Pura vel Chalybeata decoctis:* nec non *Electuarium ex Conserva Rosarum Rubrarum*, *Bolo Armeno*, *Terra Lemnia*, *Gummi Arabico*, *Tragacantha*, *Syrupo de Symphito*, *&c.* Quum verò Crassum Intestinum sit saucium, ano per fistulam injiciatur *Vinum Rubrum Adstringens*, vel laudatum nunc *Decoctum Vulnerarium*; vel *Clyster* fiat *ex Lacte Dulci cum Therebinthina Veneta*, *Ovi Vitello dissoluta*, *addito Melle Rosaceo*, *&c.*

Atqui *Intestinorum Vulnus si fuerit cum substantia defectu*, ut contingit, quando ictus sclopeto infligitur, aggredi curam non debemus nisi coacti, & cum prognostico: casus enim plerumquè est desperatus.

Cæterum non possum hîc non meminisse admirandæ historiæ cujusdam adolescentis, ense paulò supra umbilicum vulnerati, de quo refert Hildanus *Cent. 5. Obs.* 74. quod non tantum magnam concreti, nigricantisquè, & putrescentis sanguinis copiam per alvum excreverit; (non obscurum vulneratorum intestinorum argumentum) verum etiam circa anni finem ab accepto vulne-

vulnere, alvum exoneraturus, inflicti ensis extremum apicem excluserit.

XII. *Ventriculi Vulnera* probè sunt consideranda, an penetrent intrà cavitatem ejus, nec ne, & in qua ejus parte sint, *hoc est*, an in orificio, vel in fundo. Quibus perspectis, *si Ventriculi Vulnus penetrans non sit*, consuatur plaga Abdomini illata, & protinus curetur, atquè Ventriculi Vulnus naturæ beneficio relinquatur.

Si penetret, quamvis tunc ut plurimum lethale sit, non tamen sine medela Æger est relinquendus, cum præstet anceps experiri remedium, quam nullum, & multa præter Medentis opinionem eveniant.

Quum igitur *Telo Scindente Vulnus inflictum sit Ventriculi Fundo*, & totus promineat Ventriculus, vulnus consuendum est eô prorsus modô, quô saucia Intestina consui solent; hinc consuatur Abdomen, ac eadem porrò instituatur curatio, ac in vulneratis intestinis. Si verò non promineat Ventriculus, vel parvum sit vulnus, ac angusto & perforante instrumento factum, adeoquè consui nec possit, nequè opus sit; vulnus abdominis ità consuendum, ut in vulneris inferiore parte relinquatur orificium, quò pus expurgari possit, atquè intra hoc orificium immittenda turunda, quæ intrà ventriculi vulnus nequaquam ingredi debet, sed ut saltem ad id perveniat sufficit; eaquè inungatur *Balsamo Sulphuris*, vel *Peruviano*, vel *Unguento Aureo*, vel *Basilicone*, vel si digerendum plus sit,

℞. *Therebinthinæ Venet.* ℥ß. *Olei Hypericonis* ℥j.
Vitellum unius Ovi. Misceantur pro Digestivo.

Alii hîc laudant hoc Linimentum;

℞. *Olei Mastichini, Abietini an.* ℥j. *Thuris* ʒij.
Pulv. Rad. Tormentillæ, Consolidæ an. ʒj. *Croci* ℈j.
Lumbricorum Terrestr. N°. v. *Vini Albi* ℥ij.
Coq. ad Vini consumptionem, dein colentur pro Linimento.

Sed plurimum ad hujusmodi vulnerum consolidationem juvant assumpta, eò quod longam in ventriculo moram trahant; hinc & Decocta, & Electuaria in Vulneratis Intestinis laudata apprimè hîc conducunt. Enimvero in phar-

pharmacis ore sumendis, nec non in victu, præcipua curationis pars consistit: quapropter parcè admodum comedere debet Patiens, ne ex cibi copia distendatur ventriculus, verum corrugatus maneat, sicquè facilius vulnus uniatur ac conglutinetur.

Si autem hujusmodi Vulnus sit *cum substantiæ amissione*, desperatus plerumquè est casus. Uti & quum *in orificio Ventriculi superiore seu Stomacho* plaga contigerit. At vulnus thoracis penetrans per septum transversum in ventriculi fundum, ejusdemquè curatio, videri potest apud Scultetum *post Armam. Chir. Obs.* 47.

XIII. *Hepatis* & *Lienis Vulnera* licet ut plurimum sint lethalia, parva tamen & superficiaria aliquandò sanari solent, atquè ideò Æger non est derelinquendus. Si ergò magnum sit Abdominis vulnus, & per id viscera hæc erumpant, quamprimum intromittenda, ne ab aëre alterentur, dein vulnus consuendum, & in inferiore ejus parte orificium relinquendum, in quod turunda, suprascriptis medicamentis inuncta, immittenda, & glutinatio naturæ committenda. Interea decumbat Vulneratus, quò diutius citrà molestiam potest, suprà partem vulneratam, quò facilius ad plagam materia feratur.

Cæterum sollicitos nos esse oportet, ne inflammatio accedat, atquè ideò revulsioni potissimum studendum, tum per *Venasectionem* in brachio, tum per *Clysteres Lenientes & Abstergentes* subindè injectos.

Hîc quoquè locum habent *Decocta Vulneraria & Conglutinantia*. Et si pus per urinæ viam Medicus observet, *Diuretica* istiusmodi Decoctis addantur.

XIV. Si *Renes Vulnerentur*, attendendum, num effluat per plagam purum lotium, vel sanguis serosus: quoniam si non exeat talis materies, quin potius purus effundatur cruor, hujusmodi vulnus ad ipsam Renum cavitatem non penetrare; verum superficietenus, *hoc est*, in parenchymate tantum Organa hæc saucia esse indicio est. Quo in casu infundatur intrà vulnus consolidans aliquod medicamentum; puta *Oleum Therebinthinæ calidum*, vel *Bal-*

samum

samum Sulphuris Therebinthinatum, vel *Balsamum Peruvianum*, vel *Unguentum Sanctum*, ab insigni effectu ità appellatum, quod Joh. Andr. à Cruce *in sua Chirurgia* ità describit:

℞. *Resinæ Pini claræ & odoræ* ℥xij.
Therebinthinæ, Olei Laurini an. ℥ij.
Gummi Elemi ℥ix.
Fiat ex his. S. A. Unguentum.

Hôc factô, Abdominis plaga consuatur, ac porrò consolidetur, & Vulnus Renis naturæ relinquatur.

Atqui profundius quum sit Renum Vulnus, sic ut urina pura vel sanguis serosus egrediatur, tunc Abdominis plaga non consuatur, sed intrà eam per siphonem injiciatur *calidum Vinum Rubrum Adstringens*, vel *abstergens & consolidans Injectio, ex Radice Consolidæ, Tormentillæ, Herbis Plantagine, Alchymilla, Hyperico, Rosis Rubris, Balaustia, in Aqua Ferrata vel Vino Rubro Adstringente decoctis*; *additis Melle Rosaceo & tantillo Spiritus Vini*; ac dein vulneri imponatur aliquod Consolidans Balsamum vel Unguentum, idquè quotidiè semel vel bis renovetur, usquè dum vulnus sanatum sit.

Patiens interim utatur *Decocto Vulnerario simul & Diuretico, ex Radicibus Consolidæ, Aristolochiæ Rotundæ, Glycyrrhyzæ, Herbis Althææ, Malva, Alchymilla, Sanicula, Hyperico, Fructibus Alkekengi, & similibus, in Aqua Pura vel Ferrata decoctis, addito Syrupo Papaveris Rhaados vel Althææ Fernelii.* Pro potu ordinario bibat *Ptisanam*, vel *Emulsionem ex Hordeo Mundato, Semine Melonum, Cucumeris, &c.*

Quod si in hujusmodi vulneribus supprimatur urina, ob sanguinem grumefactum urinæ viam obstruentem ac obturantem, sumat Patiens mane & vesperi decem aut duodecim harum Pilularum;

℞. *Therebinthinæ Venet. ad consist. pilular. coct.* ℥j.
Pulv. Troch. Alkekengi ʒij.
Oculorum Cancrorum Crud.
Cretæ Albæ an. ʒj.
F. S. A. Pilulæ magnitudinis Cicerum.

 XV. Quo-

XV. Quoad *Vesicæ Urinariæ Vulnera:* Ea *quæ Fundo ejus sunt inflicta* rarò sanantur, præsertim cum urina in abdominis cavitatem continuò effluat. Quæ verò *in Collo seu Cervice sunt* curari solent, haud secus ac vulnera pro extrahendis calculis à Lithotomis facta: & quidem pro eorum curatione eædem habendæ sunt indicationes, ac in vulneribus Renum.

CAPUT XXIII.

De Vulneribus Articulorum.

I. SEd & in brachiis & cruribus, præter Ea quæ in parte carnosa contingunt, occurrunt ARTICULORUM VULNERA; quæ peculiarem requirunt curandi methodum.

II. Est autem *Articulus*, ex Galeno *lib. de ossibus in principio*, ossium compositio ad voluntarium motum comparata. Quæ compositio fit ex duobus ossibus, nec non ex ligamentis, tum orbiculari, tum tereti, ossa hæc ità alligantibus, ut se mutuo contingant. Insuper profundiores obtinet partes hæc conjunctio: etenim sunt in Articulo tendines, ligamenta, venæ, arteriæ, nervi, &c. Hinc & hujusmodi vulnera non modo curatu difficilia, sed quoquè periculosa, imò lethalia nonnunquam observantur. Adhuc tamen periculosiora sunt, si *Luxatio* adsit. Nequè enìm sine vitæ periculo Articulus tum reponi potest, ob dolores hujusmodi vulnera perpetuò comitantes. Quapropter Prognostico se munire debet Medicus, ne apud vulgum malè audiat: aliàs enim si Articulum reponat, isquè repositus maneat, mortem adfert Ægrotanti, videturquè non rarò ad exiguum vulnus mors sequuta. Verum de hisce *Libr. 5.* latius sumus dicturi.

Articulorum Vulnera qualia sint.

III. Cæterum horum vulnerum alia ad Articuli cavitatem pertingunt, alia non. Quæ eousquè non perveniunt, dici possunt *Vulnera suprà Articulos facta*, quoniam ad

Horum Vulnerum Curatio.

ad ipsam ossium conjunctionem non penetrant: in quibus tamen si Tendines aut Nervi vulnerentur, curari debent ut vulnera nervorum, nervosarumquè partium: sin Venæ aut Arteriæ saucientur, oportet talia vulnera tractare ut *suo loco* dictum est.

IV. Sola autem Ea censenda sunt *Articulorum Vulnera*, quæ ad Articuli cavitatem descendunt, in quibus adeò conjunctionis ligamenta inciduntur. Hæc vulnera ut curentur, ab externi aëris injuriis probè sunt defendenda; aëris quippe acrimonia acida vulneratis articulorum partibus nervosis summoperè nocet. Labia quoquè vulneris ad se invicem adducenda quidem, non tamen penitus, si profundior plaga sit, ut saniei, quæ tenuis simul & acris hîc colligitur, exitus continuò pateat: deinceps eadem imponenda, quæ in nervorum, partiumquè nervosarum vulneribus conducere *suo loco* docuimus; insuper & superponatur, ac identidem renovetur Fomentatio calida, *ex Absynthio, Ruta, Scordio, Artemisia, Floribus Sambuci, Camomillæ, Rosis Rubris, &c. in Cerevisia aut Vino decoctis*; vel ejus loco admoveatur Cataplasma. v. gr.

℞. *Pulv. Fol. Rutæ, Scordii,*
Flor. Camomillæ, Sambuci an. ℥j.
Coctis in Cerevisia ad pultis consistentiam add.
Farinæ Sem. Lini, Fœnigraci an. ℥iß.
Althææ ℥j.
Pulv. Croci ʒß.
M. F. S. A. Cataplasma.

Multum quoquè refert, quod membrum ritè collocetur, ut ejus actio conservetur, nec non dolor & humorum affluxus præcaveatur: propterea & Vena secanda, & totum corpus diligenter evacuandum, ut de nervorum, nervosarumquè partium vulneribus abundè dictum fuit.

V. Si ergò antica Humeri pars fuerit saucia, alæ complicatum aliquoties linteum subjiciatur, & aliquo involvatur, quod cubitum sustineat, & caput humeri altius impellat: proprio enim pondere deorsum tractum hu-

meri caput facit, ut vulnus tardius ſanetur. At ima pars quum vulnerata ſit, ſimulac coaluit plaga imperandum Ægro, ut brachium huc & illuc per intervalla moveat, ne, inducta cicatrice, læſio in motu contingat, quaſi obligato per cicatricem articulo; vel ipſo in articulo callus gignatur, liberum humeri motum in poſterum impediturus. Hiſtoriam verò vulneris ſclopeti in articulatione humeri cum ſcapula, ſanati, decem annos incolumi Ægro; à quibus oborto in eadem parte tumore, totum acromium corruptum volſellâ eductum fuit, tradit Marchette *Obſ.* 40.

VI. Sin Cubiti articulo inflictum ſit vulnus, brachium neque extenſum ſervandum, neque inflexum nimis; illa enim figura contractionem, ſanato vulnere, ſolet impedire; hæc liberam extenſionem: quocircà mediâ collocandum figurâ, quæ angulum obtuſum refert.

VII. At in Manu vulneratis Carpo, Digitorumquè articulis, manus ſemiflexa eſt continenda, atquè digiti non extendendi, ne inductâ cicatrice, rigidum permaneat hoc organum. Hiſtoriam quoquè lectu dignam juvenis, cui morſu equi fuerit detruncatum tertium pollicis internodium, cum evulſione tendinis muſculi id flectentis, hocquè ex voto ſanatum, refert Marchette *Obſ.* 62.

VIII. Sed Femoris articulus quum ſit ſaucius, ſupinus Æger decumbat, & idoneis pulvillis ac deligationibus caput iſtius oſſis ſuo in acetabulo contineatur; & dum cicatrix inducitur, Ægro imperandum, ut interdum huc atquè illuc femur moveat, ne, inductâ cicatrice, motus læſio accidat.

Genu vulneratum rectâ figurâ eſt extendendum, & ità collocandum, ut claudicatio evitetur. Atquè ſic de cæteris vulneratis articulis erit dicendum.

PRA-

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER TERTIUS.

DE

ULCERIBUS.

CAPUT I.

De Ulceribus in genere.

I. AT quandoquidem cum Vulnus tum Ulcus ſint continui ſolutio in eodem ſubjecto, nimirum in parte corporis molli; & in utriuſquè curatione eundem quoquè finem ac intentionem habere ſoleamus; viz. unire ſeu agglutinare; haud abs re erit, perſpectis Vulneribus, de Ulceribus nunc verba facere.

Hippocrates tam latè Ulceris nomen extendit, ut ſcriptum reliquerit, *omnem morbum eſſe ulcus.* Strictius tamen Galenus 3. *Meth. cap. ult.* Ulcus accipit pro *quarumcunquè partium carnoſarum continui ſolutione, à quacunquè cauſa facta.* Adhuc ſtrictius Ulcus ipſi, *libr. de artis conſtitutione*, dicitur *continui ſolutio partium carnoſarum ab eroſione orta.* Ulcus quid ſit.

II. Et ſanè non malè Ulcus definitur *ſolutio continui in parte carnoſa, cum ſanie aut pure.* Vel potius dicatur ULCUS *ſolutio continui, cum imminuta magnitudine, in parte molli, à materia erodente ortum habens.* Quæ Ulceris definitio cæterarum omnium videtur perfectiſſima; quoniam hæc Vulnus & Ulcus exactè inter ſe diſtinguit. Enimverò in Vulnere tantum eſt ſoluta unitas, nihil verò ex neceſſitate de parte affecta amiſſum eſt: in Ulcere autem ſem- Ulceris Definitio.

 per

per aliquid de parte imminutum & amissum observatur. Cum namquè Ulcus sit à causa erodente, fieri non potest, quin aliquid à parte affecta auferatur. Et sic Vulnus Profundum & Cavum, præsertim si sit cum substantiæ deperditione, cujus curatio diu nimis protrahitur, in verum Ulcus non rarò commutatur.

Ulcerum Differentiæ.

III. *Differentiæ* porrò *Ulcerum* sunt, vel Essentiales, vel Accidentales.

Essentiales Ulcerum Differentiæ sunt, quæ ab ulceris ipsius forma, subjecto, & causa efficiente sumuntur. Ab *Ulceris Forma* quæ sumuntur, petuntur ab ejus figura, magnitudine, æqualitate, & inæqualitate; & sic ulcera alia sunt magna, parva, longa, brevia, lata, angusta; alia recta, obliqua, intorta, fistulosa, &c. *A Parte Affecta* ulcera sunt externa, interna, superficiaria, profunda; & quidem in hac vel illa parte. *Ratione Causæ Efficientis* differunt ulcera, quod alia ab interna, alia ab externa proveniant causa, uti ex iis quæ de Ulcerum Causis sumus dicturi palam fiet.

Accidentales verò *Ulcerum Differentiæ* desumuntur ab iis, quæ sunt extrà ulceris naturam & constitutionem; quales sunt, quæ petuntur ab ulceris situ, tempore, nec non causis quibusvis accidentalibus, & symptomatibus: hinc ulcerum quædam recentia sunt, quædam antiqua, alia pura, sordida, depascentia, maligna, verminosa, &c.

Generales Ulcerum Causæ.

IV. *Proxima Ulcerum Causa* est quævis materies erodendi vim habens, quæ sub se non solum acres in corpore genitos humores, verum & causas externas erodendi vim habentes comprehendit. Enimverò acris hic, ac erodens humor in corpore genitus, ubi consistit in parte affecta, Continens evadit Ulceris Causa: ubi autem in toto redundat, Causa Remota tantum dici potest. Insuper ab igne, aqua, oleo, aliisquè succis ferventibus, nec non à causticis admotis Ulcera quandoquè excitari haud infrequenter observamus. Sed quæ ulcerum in specie speciales sint causæ, suis locis exponemus.

Diagnosis.

V. Cæterum Ulcera manifestis satis innotescunt *Signis*.

At

At licet externa ulcera ſenſibus expoſita ſint, nec Signis, quibus cognoſcantur opus habeant : interna tamen, & latentia cognoſcuntur ſpecillo, ſi ad ea aditus pateſcat; item tactu, excrementis, dolore, deniquè & actione læſa. Enimverò partem affectam excrementa indicant : & ſi per quemcunquè corporis meatum, ſive anum, ſive veſicam, ſive nares, ſive aures, pus aut ſanies effluat; vel vomitu, aut tuſſi, & ſputo ejiciatur, ulcus aliquod intus latere indicio eſt. Sed qua in parte lateat, doloris proprietas & ſitus, ac partis læſæ actio indicabunt.

An verò ulcus magnum vel parvum, rectum vel obliquum, vel alterius figuræ ſit, uti & reliquæ differentiæ, cum ſpecillo tum viſu cognoſcuntur in ulceribus externis : at in internis facilè cognoſci non poſſunt. An tamen ulcus magnum vel parvum ſit, puris copia ſignificabit. Quod ſit cum humorum affluxu, ſigna cacochymiæ in toto docebunt. Specialium verò ulcerum ſigna quoquè ſuis locis trademus.

VI. Quoad *Prognoſin* : periculoſa fiunt ulcera ob loci affecti, *hoc eſt*, partis ulceratæ præſtantiam; qua ratione ulcera externa, de quibus potiſſimum nos agimus, minus periculoſa ſunt. At quantò profundius eſt ulcus, & quò affecta pars cute nobilior eſt, eò difficilius curatur. Prognoſis.

Dein magnum ulcus, cæteris paribus, longiore tempore pro ſui curatione eget, quam parvum. Item anguſtum & oblongum ulcus facilius, rotundum difficilius curatur. Etiam ſi ulcus longo tempore non curetur, aut ſi cicatrice obductum recrudeſcat, in oſſe ſubjecto corrupto cauſa eſt.

Deniquè & periculoſum redditur ulcus ob malignam qualitatem, hinc ut omnibus decenter factis, vix tamen, aut omninò non ſanari poſſit; qualia ſunt ulcus putridum, ſordidum, fiſtuloſum, &c. Quapropter Hippocrates *Aphor.* 4. *Sect.* 6. oſtendendo ulcerum malignitatem, ait : *ulcera circumglabra maligna.* Ratio eſt, quod, ubi pili decidunt è parte ulcerata, vitioſi admodum, ac erodentes humores in affecta parte abundent.

Si

Si corpus purum sit, & viscera benè sint constituta, parsquè affecta rectè se habeat, de facili ulceris curatione spes est. E contrariò, si corpus sit cacochymicum, viscera malè affecta, parsquè ulcerata debilis, diuturnum ulcus futurum meritò conjicitur. Dehinc quæ aliis morbis succedunt ulcera, difficulter curantur, cum natura vitiosos in toto redundantes humores eò transmittat.

Ulcera porrò diuturna & inveterata non sine periculo curantur, nisi diligenter corpus purgetur, & bona victus ratio observetur, cujus rei exemplum recenset Hildanus *Cent.* 3. *Obs.* 39. de viro, qui cum ipsi ulcus inveteratum in crure sinistro ab Empyrico ἀμεθόδως curatum fuisset, post menses aliquot Pleuritide in sinistro latere correptus, atquè ex ea mortuus fuit; at morbo durante talia exspuit, qualia ante ex ulcere fluere solebant.

Ulcerum Generalis Curatio.

VII. Ad *Universalem* verò *Ulcerum Curationem* quod attinet: cum essentia ulceris in soluta unitate, & imminuta partis affectæ magnitudine consistat; soluta unitas conjunctionem; id quod amissum & imminutum est, sui instaurationem indicat. Ulcus nimirum, ut ulcus, replendum carne, & uniendum, deniquè & cicatrice claudendum.

VIII. Sed quibus mediis indicationes hasce exequi in simplicibus ulceribus oporteat, omnes concordes ajunt, *Exsiccantium Medicamentorum ope Ulcera Curari ac Uniri.* Et profectò sanari nequit ulcus, nisi prius fuerit exsiccatum: nam quamdiu humidum manet, aut sordidum, non consolidatur. Propterea ulcera hydropicorum censentur insanabilia, quia exsiccari nequeunt. Hinc Hippocrates scribit, *in princip. Libr. de Ulceribus*, quod siccum est ad sanum, quod madet ad vitiatum propius accedit; atquè Siccantibus semper Ulcera Curari jubet.

IX. Practici in Ulcerum Curatione quatuor observant scopos. 1. imponunt pus moventia seu digestiva. 2. detergentia seu mundificantia. 3. carnem gignentia. 4. cicatricem inducentia. Haud secus ac *Libr.* 2. *Cap.* 3. & 7. de Generali Vulnerum Cura, abundè dictum fuit.

Si

Si verò cum ulcere aliquis alius affectus fuerit complicatus, à quo ulcus fuerit genitum vel foveatur, vel magnum aliquod ſymptoma ſit conjunctum, quod cauſæ rationem habeat, vel propria ulceris cauſa adhuc permaneat, ſine quorum ablatione ulcus curari non poſſit, in primis hæc omnia auferenda. Quoad cauſam adhuc permanentem, ſine cujus ablatione ulcus perfectè ſanari nequit; ſi externa adhuc adſit, ne amplius ulcus foveat, amovenda: ſi interna, ut eſt fluxio acrium ac erodentium humorum, qui vel totius corporis vel præcipuæ alicujus partis vitio, vel ex illegitimo rerum nonnaturalium uſu gignuntur, plures intentiones habere debemus; quemadmodum in ſpecialium ulcerum curatione ſuis locis ſumus dicturi.

X. Et in ſpecie ſi Ulcera conſiderare velimus, primo loco occurrunt SIMPLICIA dicta; quibus, præter unitatis ſolutionem ab eroſione factam, non copulatur morbus, cauſa, vel ſymptoma. Atquè hæc, ſi tantum amiſſa ſit cutis cum inſtrata ſibi cuticula, dicuntur PLANA & ÆQUALIA: ſi verò ſubjectæ carnis portio quoquè amittatur, appellantur ULCERA CAVA.

Simplicia Ulcera qualia ſint, & quo modo Curari debeant.

XI. In hujuſmodi Cavo Ulcere Curando, cum affectus ſit complicatus ex ſoluta unitate & cavitate, indicatur unio, carnis generatio, & cicatricis inductio: quæ operationes quidem à Natura fiunt: Medici tamen auxilio Ea eget, non alia de cauſa, quam propter ulceris excrementa, quæ id reddunt δύσκρατον, cacochymum, doloroſum. Quare ſi ea ſint bona, *id eſt*, ſi pus ſit album, læve, paucum, craſſum, non fœtidum; ſignificant ulcus poſſe carne impleri. E contrario, ſi mala, *hoc eſt*, ſi pus ſit fuſci coloris, inæquale, grumoſum, fœtidum; indicant non poſſe ulcus carne impleri, niſi materia hæc Suppurantibus corrigatur; dehinc expurgetur. Enimverò cum fieri vix queat, quin in partium poroſitatibus ſanguinis è vaſis effuſi aliquid hæreat, ut illud digeratur & in pus mutetur, Digeſtiva ſeu Suppurantia ſunt uſurpanda. Ut verò ulcus mundum reddatur, quando pus apparere incipit, Suppurantibus admiſcenda Detergentia,

tia, ut ab omni eo, quod præter naturam ibidem continetur, ulcus expurgari possit. Istiusmodi medicamenta, pro diversa corporum temperatura, diversimodè parari possunt. v. gr.

℞. *Therebinth. Venet.* ℥iij. *Olei Rosacei* ℥vj.
Vitellum unius Ovi. Misceantur.

℞. *Mellis, Therebinthina an.* ℥v.
Vitellum unius Ovi. Misceantur.

Si majore abstersione opus sit;

℞. *Mellis Rosacei* ℥j. *Therebinth. Venet.* ℥ß.
Farina Hordei ℥iß. *Vitellum unius Ovi.*
Pulv. Croci ℈j. *Spir. Vini* ʒiij.
Fiat ex his S. A. Digestivum.

Applicentur verò Suppurantia ac Detergentia, quousquè laudabile pus appareat; nam si diutius, quam convenit, Suppurantia imponantur, sordidum evadit ulcus.

XII. Verum deterso ac purgato satis ulcere, usus obtinet, ut id carne impleatur per imposita Sarcotica. Sunt autem Sarcotica Medicamenta talia, quæ modicè abstergendo, nec non Puris acrimoniam acidam corrigendo, & exsiccando impedimenta carnis generationis removent: qualia sunt *Unguentum Aureum*, *Basilicon*, & cætera plura; inter quæ haud infimum locum meretur *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum* vel *Succinatum*; quod vel solum, vel Unguento Basiliconi permixtum si ulceri imponatur, ad ejus mundationem seu consolidationem admiranda non rarò præstat.

XIII. At carne ubi repletum fuerit ulcus, cicatrice claudendum; cutis scilicet, ejusvè loco cicatrix gignenda., cujus beneficio unitas soluta erit unienda. Efficiunt hoc Medicamenta plus, quam Sarcotica dicta, Exsiccantia; qualia sunt *Tutia*, *Plumbum Ustum*, *Minium*, *Bolus Armenus*, *Terra Lemnia*, *Sanguis Draconis*; *Unguentum de Minio*, *de Cerusa*, *de Tutia*, *Diapompholigos*, *Desiccativum Rubrum*, *Fac Totum Magistri Christiani*; *Emplastrum Diapalma*, *Gryseum*, *&c.* in quibus eligendis, ulceris constitutio probè est consideranda.

Tem-

Tempus autem Epulotica apponendi eſt, quandò ulcus carne non omninò erit repletum, ſed parum deeſt; & hoc faciendum, ne cicatrix cute circumpoſitâ eminentior ſit. Sed hæc omnia prolixius *Libr.* 2. *Cap.* 7. expoſuimus.

CAPUT II.

De Ulcere cum vitioſi humoris affluxu, ac proindè difficulter cicatricem admittente.

I. Ulcera verò quibus conjungitur vel morbus, vel morbi cauſa, vel ſymptoma, non ità facilè Curam ſuſcipiunt. Etenim cum in omni ulcere requiratur, ut natura carnem cutemquè gignat per craſin partis ulceratæ, è ſanguine laudabili ſatis in copia affluente; proinde ſi partis affectæ craſis illæſa ſit, ſiquè temperatus cruor in quantitate ſufficiente accedat, haud difficulter ulcera ſanantur: atqui partis ulceratæ dyſcraſia ſi adſit, vel ſi ſanguis qualitate peccet, non niſi cum difficultate caro generari, ac ulcera ſanari queunt.

II. Occurrunt igitur hujuſmodi ægrè curabilium ulcerum duæ potiſſimum ſpecies. Quando enim ulcus oritur ex humorum vitioſorum affluxu, atquè in parte ulcerata dyſcraſia non adeſt, dicuntur *Ulcera Dyſepulota.* Sed quum vitium ſit in parte affecta, (ſive vitioſorum humorum affluxus adſit, ſive non) *Ulcera* nuncupantur *Maligna*, *Erodentia*, *Depaſcentia.*

Simili prorſus modo ulcera ægrè curabilia duplicia conſiderat Georgius Faber, qui *in Epiſtola ab Hildano Cent.* 4. *Obſ.* 79. *recenſita* ſic ſcribit: „ Quemadmodum ligna quæ-„ dam propter nodorum abundantiam ex naturali defectu „ & corruptela adeò degenerant, ut findi nullo modo „ poſſint, ità etiam in quibuſdam naturis (proprietatibus „ peculiaribus præditis, ad ſanationem inidoneis) ſæpius „ fruſtrà inſtituitur ſanatio, ubi præexiſtente inſigni ca-„ cochymiâ, & pravorum humorum abundantiâ, Mu-

„ mia illa innata Medicina esse nequit. Quandoquè etiam „ intemperies alicujus particulæ in causa est, quo minus „ ulcera consolidationem recipiant.

Ulcus Dysepuloton quale sit, & quo modo cognoscatur.

III. Ulcus igitur difficulter cicatricem admittens DYSEPULOTON dicitur: alii tamen vocant ULCUS FLUXIONE VEXATUM; quod affluens vitiosus humor in causa sit, tale ulcus ægrè sanari.

Cognoscuntur autem Ulcera cum Humorum Affluxu 1. ex tumore, qui non solum in labiis, sed & vicinis partibus apparet. 2. ex dolore, qui non rarò molestus est Ægro. 3. ex copia excrementorum, quæ major, quam pro magnitudine ulceris esse solet. Deniquè, licet omnia ad curationem necessaria adhibeantur, sanatu quoquè difficilia sunt; cum affluentes perpetuò humores sanationem impediant.

Qua methodo Curari debeat.

IV. Atquè ideò in hoc ulcere, cum sit duplex affectus, nimirum ulcus & fluxio, duplex quoquè oritur intentio curationis; viz. & sanandi ulceris, & removendæ fluxionis. Primum igitur, cum ulcus curari non possit, nisi fluxio tollatur; fluxio ipsa, ejusquè causa tollenda, ac proindè vitiosi humoris generatio prohibenda, humorquè affluens ritè præparandus & evacuandus. Et quidem externæ causæ, si ulcus & fluxionem adhuc fovent, emendandæ *Rebus Nonnaturalibus ritè usurpatis*. Causa verò interna, quæ consistit in vitiosorum humorum redundantia, ut emendetur; eorum generatio prohibenda, affluentesquè humores præparandi & evacuandi, tum *Venæsectione*, tum *repetitâ corporis Expurgatione per Sudores, Urinas, ac potissimum per Alvum.* Quem in finem hîc meritò laudamus *Decocta ex Guajaco, Sassaphras, Salsaparilla, China, &c. additis Liquiritiâ, Saniculâ, Pyrolâ, Veronicâ, Virga Aurea, & similibus:* quorum usu continuô acres vitiosi humores temperantur, nec non insensibiliter absumuntur cum per transpirationem, tum per urinas, nonnunquam & per leviter excitatos sudores. Vel si crassiores & viscidiores per alvum quoquè educere velimus humores, incoctis simul Catharcticis, eadem Decocta id efficient. v. gr.

℞. *Ra-*

℞. *Rasura Ligni Guajaci* ℥iiij. *Sassaphras* ʒvj.
Rad. Salsaparillæ ℥iß. *China* ℥j.
Macerentur per noctem calidè in Aqua Pura ℔v. *dein S. A. in vase clauso coquantur, add.*
Rad. Polypodii querc. ℥iß. *Turbith Gummosi* ʒv.
Herb. Saniculæ, Pyrolæ, Veronicæ an. Mj.
Pulpæ Colocynthidis ʒj. *Liquiritiæ rasæ* ʒvj.
Fiat Decoctio ad ℔iij. *Bibat Patiens quotidiè semel vel bis cyathum, prout magis vel minus operatur.*

Insuper ad humores, ne in partem affectam fluere continuent, revellendos ac per alium locum evacuandos, in primis hîc locum habent *Fonticuli*, in parte contraria excitati: qui in ulceribus diuturnis sæpè ità necessarii sunt, ut non rarò absquè iis curatio absolvi nequeat.

V. Ipsi verò Ulceri imponenda Medicamenta admodum Siccantia: nam & propter ichorosa in hujusmodi ulcere secreta excrementa, & propter affluentem continuò humorem, validius utiquè exsiccare hîc oportet. Quem in finem conducunt *Plumbum Ustum & Lotum*, *Tutia Præparata*, *Bolus Armenus*, *Os Sepiæ*, *Ostreorum Testa Calcinata*, *Unguentum de Cerusa*, *de Tutia*, *Diapompholigos*, *&c.* Igitur Sarcotica hîc esse debent validiora, quam in ulcere simplici & fluxione non tentato, ut humorem in partis ulceratæ poris hærentem exsiccent magis; citrà mordicationem tamen, ne dolor excitetur, fluxionesquè proritentur.

VI. Enimverò tale ulcus in primis Detergentibus, quæ partem minimè mordicant, purum reddendum: dein propter influxos humores, hinc & excrementorum copiam, validius exsiccandum. Cui indicationi ut satisfiat, si præsertim profundum & sinuosum sit ulcus, conducit *Injectio, ex Absynthio, Artemisia, Ruta, Centaurio, Hyperico, in Aqua Pura decoctis, additis colaturæ Melle Rosaceo & Spiritus Vini tantillo.* Petiis vero imponatur Digestivum. v. gr.

℞. *Therebinthinæ* ℥j. *Mellis* ℥ß.
Pulv. Ossis Sepiæ, Tutiæ Præparatæ an. ℈ij.

Plumbi Usti & Loti ℥j. *vel* ℈iiij. *Vitellum unius Ovi. Fiat ex his S. A. Digestivum.* Cui aliquid *Thuris* nonnunquam utiliter addi potest.

De forma verò medicamentorum hîc observandum, ne sint consistentiâ nimis humida, nequè oleosa & pinguia, cum partem ulceratam laxent magis, & humectent, adeoquè sordidum ulcus reddant.

Notandum quoquè, non semper hîc in eodem medicamentorum genere esse persistendum. Sæpius enim accidit, ut quod semel atquè iterum profuit, postea, humore quodammodo exsiccato, amplius utile non sit, sed mordicationem excitet; atquè ideò tum medicamentum mutandum, & mitius adhibendum.

VII. Ulcere carne repleto, cicatrix inducenda Epuloticis ficcioribus, è quibus hoc vel simile confici potest;

℞. *Plumbi Usti & Loti,*
Pulv. Testarum Ostreorum Calcinat.
Rad. Iridis Florent. an. ℥j.
Unguenti Diapompholigos, de Tutia an. q. s.
Misceantur exactè pro Unguento, vel Emplastro.

Guido hujusmodi ulceribus imponit *tenuem Plumbi laminam perforatam.* Censet namquè refrigerare Plumbi laminam, atque ulceribus hisce curandis utilem esse, si commoda accedat ligatura; qua humor è parte ulcerata exprimatur, ejusdemquè in eam defluxus prohibeatur.

Hypersarcosis huic ulceri si accedat, quid agendum.

VIII. At verò in ulcerum horum curatione non rarò luxuriat Caro, eaquè nimis quam par est excrescit, quod malum ὑπερσάρκωσις nominatur. Hoc si contingat, impedimento est, ne cicatrice ulcus occludi queat. Accidit autem id haud infrequenter ob imposita Sarcotica & Epulotica nimis debilia, & minus quam oportet exsiccantia; atquè hinc excrescens hæc caro non solida, verum laxa & spongiosa est. Auferri autem solet medicamentis adhibitis exsiccantibus, ac erodentibus, uti *Libr.* 2. *Cap.* 4. dictum fuit.

Ulceris labra dura

IX. Insuper contingit interdum, ut ulceris hujus curâ diu-

diutius protractâ, partis ulceratæ labia dura & callosa evadant; tuncquè ulcus curari nequit, nec cicatrice occludi, nisi callositas hæc tollatur, & pars affecta ad naturalem statum reducatur. Quapropter minor si sit durities, usurpanda Emollientia, *ex Mucilagine Seminis Lini & Fœnigraci, Oleo Amygdalarum, Lumbricorum, Pinguedine Gallinæ, Anatis, &c.* Quum verò major fuerit callositas, hinc ut Emollientibus non cedat, tutissimum est *Labia præscindere, & forfice Callositatem in totum auferre ad partem usquè sanam.* Ità etiam Joh. de Vigo *in Chirurgia Parva* inquit: „ ulcera dura non sanantur, nisi prius eorum callositas, „ & labia dura auferantur. Atquè eadem est Hippocratis sententia, quando ait: *morbos antiquos prius recentes facere oportet.* Horum quoquè consiliis suffragatur Galenus 4. *Meth. cap.* 2. ubi sic scribit: „ Cum labra tantum ulceris „ decolorata duravè pluſculum fuerint, excidenda ea „ sunt ad sanam usquè carnem. Cum verò amplius pro- „ gressus ejusmodi affectus est, deliberatio incidit, exci- „ dendum ne omne id sit, quod præter naturam visitur, „ an spacio potius curandum. Proculquè dubio est, Ægri „ animum hoc in casu consulendum esse. Alii enim lon- „ giori tempore curari citrà sectionem malunt: aliqui „ quidvis subire, dummodo citius sanentur, sunt parati. *ac callosa quomodo tollenda.*

X. Cæterum Ulcera hæc, quæ sunt cum Humorum Affluxu, si inter curandum malè tractentur, SORDIDA non rarò evadunt; cum nimirum illud crassum & mucosum excrementum, quod *Sordes* in specie appellatur, copiosè affluat: & PUTRIDA, si gravem ac cadaverosum odorem idem spiret; adeò ut *Sordida* & *Putrida Ulcera* gradu tantum videantur differre. Sed quandoquidem hæc vix distinguuntur ab iis, de quibus nunc diximus, & eandem cum iis curam habent, plura superaddere operæpretium non duximus. *Ulcera Sordida, &c.*

CA-

CAPUT III.

De Ulcere Maligno, Depascente, Phagadæna, Cacoëthe, &c.

I. Enimverò Ulcera Dysepulota seu ægrè sanabilia in genere dicuntur omnia ea, quæ ægrè sanationem recipiunt, & difficulter cicatrice clauduntur. Quoniam tamen horum alia propter ulceratæ partis dyscrasiam, alia ob affluentem humorem talia fiunt: hinc Galenus inter ulcera δυσεπούλωτα, seu quæ vix ad cicatricem perducuntur, & κακοήθη seu maligna, haud absquè ratione distinguit; atque *Dysepulota* ea nuncupat, quæ ex acrium humorum confluxu oriuntur & foventur; quæ verò partis ulceratæ dyscrasiam tantum agnoscunt, dicit *Cacoëthe* seu *Maligna.*

Chironium Ulcus quale sit.

II. CHIRONIA seu TELEPHIA ULCERA quod spectat: χειρώνιον ἕλκος à Chirone Centauro nomen accepit; nominis tamen rationem alii aliam tradunt. Censent nonnulli, Chironem ictum ab Hercule plagam in pede accepisse inemendabilem, unde perierit, ut ità immedicabilia ulcera *Chironia* dicantur. Alii ab Hercule vulneratum Chironem non putant, sed Chironi hospitio ab Hercule excepto fortè sagittam Herculis in pedem incidisse, ipsiquè vulnus periculosum & venenatum intulisse, & *Centaureâ*, quæ inde à posteris Chironium dicta fuit, Chironem semet ipsum sanasse; atquè eum fuisse Cheirurgiæ inventorem. Ut adeò Chironium Ulcus dicatur *Ulcus contumax & malignum, quod ob contumaciam Chirone aliquo in curando opus habeat, quodquè à Chirone primò curatum sit.* Celsus *lib.* 6. *cap.* 28. definit *Chironium Ulcus*, „ quod „ magnum sit, habeatquè oras duras, callosas, tumen„ tes. Exeat sanies non multa, sed tenuis. Odor malus „ nequè in ulcere, nequè in ejus tumore sit. Nulla in„ flammatio, dolor modicus sit; nihil serpat, ideoquè „ nullum periculum adferat; sed non facilè sanescat. Interdum

„ terdum tenuis cicatrix inducatur, deinde iterum rumpatur, ulcusquè renovetur. Fiat maximè in pedibus & „ cruribus.

III. Sed præter Chironia hæc Ulcera insuper recensentur *Telephia*; vel potius eadem, & Chironia & Telephia, habentur Ulcera. Ità scribit Paulus Ægineta *lib*. 4. *cap*. 46. „ Inveterata & quæ vix cicatricem recipiunt „ Ulcera, nonnulli Chironia nominarunt, tanquam Chi„ rone ipso ad sanitatem indigentia: alii Telephia, pro„ pterea quod Telephus in tali ulcere diutius perseverarit. Et sanè Telephia Ulcera eadem sunt cum Chironiis, ità dicta à Telepho, qui tali ulcere longo tempore afflictus fuit. In genere equidem MALIGNA vocamus ULCERA, quæ malitiâ suâ partem, quam jam occupaverunt, erodendo, ac interdum escaram gignendo, majora atquè ampliora indies fiunt; hinc & VIRULENTA & CORROSIVA nominari possunt. Quod si hujusmodi Ulcus adeò crescat, ut non modo ulceratas atquè corruptas carnes, sed quoquè sanas absumat & depascatur, NOME seu ULCUS DEPASCENS appellatur: cujus species censetur PHAGADÆNA seu ULCUS AMBULATORIUM; quod huc atquè illuc serpendo, cutem eiquè subjectam carnem exedat, erodat, atquè in penitiora nonnunquam penetret.

Quænam Telephia Ulcera dici soleant.

Ulcera Maligna quæ sint dicenda.

IV. Cæterum oriuntur Maligna hæc Ulcera *ab humore acri-salino, nec non subacido, alitervè depravato, & quodammodo glutinoso*; qui partis ulceratæ poris pertinaciter inhærens, allabentem pro nutritione sanguinem omnem in humorem sui similem convertit; sicquè talem in parte affecta efficit dyscrasiam, ut non solum istiusmodi ulcus magis indies depascatur, erodatquè vicinas partes, sed & non nisi difficulter admodum sanari queat.

Ulcerum Malignorum Causa.

V. Ulcus verò Malignum esse suspicamur, quando labia ejus sunt malè colorata, nec non rubent ac pruriunt; & licet leviter saltem abstergatur, alitervè tractetur, dolet: tument quoquè vicinæ partes, ulcusquè indies dilatatur, atquè cutis non tantum, sed & subjecta ei caro

Diagnosis, & Prognosis.

continuò exeditur magis, eroditurquè. Hinc & contumax est, & curatu difficillimum quodvis verè malignum ulcus.

Curandi Methodus. VI. Ulcerum horum Curatio vix differt à curatione ulceris dysepuloti. Viz. ratio totius habeatur, si forsan dyscrasia partis ulceratæ quoquè à sanguine intemperato, visceribusquè malè constitutis foveatur. Ipsi autem Ulceri applicentur leviter abstergentia, exsiccantia, adstringentia, nec non acri-salinos, acidosquè humores temperantia; qualia sunt *Plantago*, *Agrimonia*, *Scordium*, *Rosa Rubra*, *Balaustia*, *Thus*, *Mastix*, *Tutia*, *Cerussa*, *Lithargyrum*, *Minium*, *Plumbum Ustum*, *Mercurius*, *Unguentum Fuscum Felicis Wurtzii*, *Diapompholigos*, *Desiccativum Rubrum*, *de Minio*, *Album Camphuratum*, &c.

Primò igitur ulcus abluatur & foveatur hoc vel simili Decocto;

℞. *Herb. Plantaginis*, *Agrimoniæ*, *Scordii an.* Mj.
Flor. Rosarum Rubrarum, *Balaustiæ an.* Mß.
Coq. in s. q. Aquæ Fabrorum ad ℥xv. *Dein colentur.*

Utiliter quoquè hîc usurpatur *Aqua Pura*, *in qua Sal Commune & Vitriolum Album*, *modica in quantitate*, *sunt dissoluta*. Qua frequenter, ad istiusmodi ulcera sananda, in Xenodochio nostro utuntur Cheirurgi, & *Aquam Nostram* dicunt. Cætera peragantur, ut superiore capite exposuimus.

VII. Testatur Galenus, *Plumbum* ulceribus malignis & inveteratis esse utile remedium. Quin & hujusmodi *Laminas Plumbeas*, *Hydrargyro oblitas*, malignis ulceribus, quæ cæterorum remediorum vires eludunt, velut quoddam alexipharmacum esse, quo ipsorum malitia dometur & absumatur. Guido, lavato ulcere cum *Aqua Aluminosa*, laminam plumbi tenuem desuper apponit, & strictè ligat; quæ in omni ulcere maligno & cancroso admiranda sæpè præstat. Insuper laudandum hîc est *Mercurii Amalgama*, si aliis medicamentis prudenter admisceatur. Sed quoquè circa horum ulcerum curationem notandum, medicamenta externa singulo triduo aut quatriduo mutari

tari

tari quodammodò debere; natura enim etiam optima diutius justò applicata respuit.

CAPUT IV.

De Ulcere Verminoso.

I. NOnnunquam etiam Ulceribus innascuntur VERMES, potissimum Cavis, Sinuosis, Sordidis, quæ ritè non mundantur, nequè à sanie & pure purgantur; in primis æstate, & aëre existente præcalido ac humido. Atquè Ulcera hæc si patentia sint, Vermes haud difficulter conspiciuntur: & si ob sinus angustiam vel profunditatem videri nequeant, aliis ex signis non rarò dignoscuntur; viz. ex punctione, morsu, & motu undoso, qui in ulceribus ab Ægrotantibus persentitur: sæpè insuper adest magnus fœtor, ob immunditiem atquè putredinem insignem. Ulcera Verminosa quæ, & qualia sint.

II. Curandi ratio in eo consistit, ut Vermes tollantur, atquè Ulceris Putredo inhibeatur. Quapropter si in propatulo sint Vermes, specilli cuspide, vel exiguâ volsellâ, aliovè idoneo instrumento sunt extrahendi. Sin lateant, aut pertinaciter parti ulceratæ adhæreant, necandi pharmacis, quæ simul loci affecti immunditiem ac putredinem tollere possunt: quod præstant medicamenta amara & abstergentia, qualia sunt *Absynthium*, *Marrubium*, *Centaurium*, *Scordium*, *Dictamnus*, *Gentiana*, *Helleborus Albus*, *Aloë*, *Myrrha*, *&c.* Hinc ulceri per siphonem injiciatur hujusmodi Decoctio, qua diligenter quoquè ulcus abluatur; v. gr. Ulcerum Horum Cura qualis esse debeat.

℞. *Herb. Absynthii, Marrubii, Centaurii Min. an.* Miß.
Rad. Hellebori Albi ℥ß.
Coq. S. A. in Aqua Pura ad ℥xvj.

Deinceps imponantur ex linteo discerpto penicilli imbuti *Spiritu Vini, cui permixtus est Pulvis Aloës & Myrrhæ.* Vel usurpetur Digestivum. v. gr.

℞. *Aloës, Farinæ Lupinorum an* ℥ij.
Myrrhæ, Floris Æris an. ʒj.
Fellis Taurini ℥ß. *Mellis. q. s.*
Misceantur.

℞. *Myrrhæ, Aloës an.* ʒj. *Therebinthinæ* ʒvj.
Unguenti Apostolorum ℥iij. *Vitellum unius Ovi.*
Misceantur.

Vermibus interfectis & ablatis, ulcus ritè detergendum, ac porrò curandum.

CAPUT V.

De Ulcere cum Ossis Corruptione.

I. Ccidit quoquè interdum, *ut Ulceri subjectum sit Os Corruptum seu Cariosum*; quæ ossis corruptio in causa est, ut ulcus sanari nequeat, quoniam ad cicatricem si nonnunquam perducatur, iterum post breve temporis intervallum rumpitur, & ulcus denuò renovatur. Idquè quod ab osse corrupto purulenta materies continuò prorumpat, quæ obiter consolidatum ulcus denuò exedat, erodat. Etenim OSSIS CARIES nil aliud est, quam *Ejus Corrosio seu Exulceratio*: atquè idem quod in parte molli seu carne dicitur *Ulcus*, in parte dura seu osse *Caries* nuncupatur.

Ossis Caries quid sit.

Unde fiat.

II. *Corrumpuntur* autem *Ossa*, & *Cariem* contrahunt, in primis ab affluentis humoris *acrimonia acida*, quæ fibrillas periostei, ac ipsius quoquè ossis diffcindit, ejusquè salem volatilem (qui magnâ copiâ ibidem reperitur) planè corrumpit; hinc & reliquam ossis substantiam penitus exedit, exulceratquè.

Corrumpitur quoquè *Os*, & *Cariem* contrahit, inquit Hildanus *Cent.* 4. *Obs.* 95. si *Oleosa*, *Putrefacientia*, & *Acria Medicamenta* fuerint applicita.

Adhæc *ambiens Aër* denutato ossi facilè *Cariem* adfert. Sed Aër licet maximè inimicus sit denudatis ossibus; tamen

men ut ab ipso ossa alterentur & corrumpantur, non semper sequitur, præsertim si diligentem curam Cheirurgus circa vulnus vel ulcus adhibuerit, nec quicquam acre applicuerit, uti nos Praxis non semel docuit.

III. *Signa* verò *Ossis Corrupti* varia sunt. Enimverò ossis corruptio facilè patet, si in propatulo id sit, quia, ut ait Celsus *libr.* 8. *cap.* 2. quod vitiatum est, ferè fit pingue, dein flavum, post nigrum & inæquale. Atqui si lateat os, cariem adesse judicant Cheirurgi, 1. si fistula præcesserit, aut diuturnum ulcus adfuerit. 2. quod ulcera talia ad cicatricem quidem perducantur, sed paulo post iterum renoventur, rupta cicatrice. Humor namquè & sanies, quæ ex osse corrupto promanat, cicatricem erodit, ulcusquè renovat. 3. si caro superstrata fiat flaccida, spongiosa, pallida, livida. 4. si ulceri specillum ad os usquè immittatur, idquè non glabrum, læve, & durum, sed inæquale, asperum, ac molle deprehendatur. 5. si pus effluat copiosum, tenue, ac fœtidum. Addit Fallopius, *si linamentum siccum in vulnus infigatur, ut os contingat, & amotum altero die valdè fœteat, os corruptum arguere.* Quibus Signis Os Cariosum cognosci possit.

IV. Igitur ossis caries curationem ulceris impedit, nullumquè ulcus perfectè sanari potest, cui os corruptum subest. Insuper ex osse ægrotante caro livida malum. Hipp. *Aphor.* 2. *Sect.* 7. Enimverò, ut Galenus addit *in comment.* non mediocrem ossium labefactationem, sed insignem corruptionem significat. Porrò si prope partes nervosas & tendinosas, uti in manubus pedibusquè, vel in juncturis ac magnorum ossium capitibus, ossium caries fit, non facilè curatur, & ferè tendines partesquè nervosæ simul corrumpuntur. Atquè similiter sese res habet circa majores arterias, venasquè. Affectus hujus Prognosis.

V. Cæterum præter Indicationes Curativas quas Ulcus præbet, Ossis Caries monet, id, quod corruptum est, esse auferendum. Nequè enim quod in osse emortuum est, corrigi & emendari potest. Sed ut tolli possit os corruptum, primò detegendum & denudandum est, si carne operiatur, ulcere dilatato vel per sectionem, Ulcus cum Ossis Corruptione qua ratione Curari debeat.

 vel

vel immissâ turundâ ex *Radice Gentianæ* aut *Spongia Præparata.*

VI. Os verò corruptum ubi detectum fuerit, auferendum vel Cheirurgiâ, vel Medicamentis. Cheirurgiâ utendum, quando ossis corruptio est profundior, aut quando celeriorem desideramus curationem. Idcircò si Caries ossis superficiem duntaxat occupaverit, cumquè os detectum fuerit & carne nudatum; tum satis erit *id abradere ad partem usquè sanam*: quod cognoscitur, quando os album apparet, & aliquantulum cruentum. Quo facto *ossi imponatur Carpia Sicca*, donec caro viva & laudabilis renascatur.

Sed quoniam separatio ossis corrupti à sano solis medicamentis adhibitis non rarò succedit, hac ossis abrasione semper opus non est. Verum inspergatur Pulvis ex validè siccantibus, & rodentem acrimoniam acidam mitigantibus; quæ idcircò *superfluas in osse carioso rodentes humiditates absumere, hinc & os corruptum à sano separare, sanum verò à corruptione præservare valent.* Talia sunt *Radix Aristolochiæ Rotundæ, Iridis Florentinæ, Aloë, Myrrha, Sabina, Sarcocolla, Pumex Ustus, &c.* Inter hæc equidem summoperè laudandum censemus *Euphorbium*, quod multum salis volatilis, & quidem acerrimi, continet, cujus ratione citius os corruptum tollit, uti prolixius refert Hildanus *Cent.* 2. *Obs.* 92. *Cent.* 4. *Obs.* 96. *Cent.* 5. *Obs.* 22. *Cent.* 6. *Obs.* 3. item *libr. de Ichore & Meliceria Celsi cap.* 29. ubi inter alia hæc habet: „Nonnulli ossi carioso *Oleum Vitrioli* vel *Aquam Fortem* applicant. Maximam enim exsiccandi vim habere „referunt; quod quidem verum. Cariem tamen ossis „non corrigere, sed partes adjacentes destruere observavi. Quapropter caveant sibi Chirurgi, ne hujusmodi medicamenta ossi applicent; sunt enim subtilissimarum partium, ità ut ad proximas partes longè latequè perfluant, & quæ sana sunt destruant. Requirit „quidem os cariosum medicamentum, quod insigniter „exsiccet, sed necesse est, ut simul sit crassarum partium, quale est *Euphorbium*, quod cariem ossis corri-

„git,

„ git, carnem tamen non adurit, aut inflammationem „ excitat; quapropter *Eô* etiam in pueris uti possumus.

Igitur ex simplicibus hiscè medicamentis composita fiant, quae vel formâ pulveris, vel additô *Melle Rosaceo* unguenti specie applicentur. v. gr.

℞. *Rad. Aristolochiæ Rotundæ, Iridis Florentinæ an.* ʒß.
Euphorbii ℈ij. *vel* ʒj. *M. F. Pulvis subtilis.* Ex quo, addito *Melle Rosaceo*, Linimentum confici potest, ope discerpti lintei ossi corrupto applicandum.

℞. *Rad. Aristolochiæ Rotundæ* ℥ß.
Sum. Absynthii, Centaurii Min. an. Mj..
Fol. Sabinæ Mß.
Coq. in Aqua Pura ad ℥x. *Colaturæ add.*
Spir. Vini ℥iij.
Pulv. Aloës, Myrrhæ an. ʒiß. *aut* ʒij.
Misceantur pro Injectione.

Atquè istiusmodi medicamentorum usui insistendum est, donec os cariosum à sano separatum sit.

VII. Docet tamen Marchette *Obs.* 57. quandoquè à medicamentis validè exsiccantibus & ossa adurentibus esse abstinendum, quia illorum usu nonnunquam prohibetur corrupti ossis abscessio. Nimiâ enim exsiccatione alimentum ossi nutriendo accedens ità absumi putat, ut carnem supra os sanum gignere nequeat, corruptum os extrudentem. At eo in casu totum os corruptum scalpro potius abradi vult, donec ex ipso sanguis exsudet.

VIII. M. A. Severinus *Pyrotech. lib.* 2. *p.* 1. *c.* 4. de Carie Ossis Curanda sic scribit: „ Procurabimus ossis abscessio„ nem per exsiccantia remedia valentiora, quæ testulas „ ossis perinde, ut fermentando vehementi quadam fa„ cultate sublevent & elidant, quale est *Euphorbium* & „ *ejus Oleum.* Quæ si nequè diu adhibita plurimum præ„ stiterint, nil melius, neque Medico generoso dignius, „ quam vitiatum os *Ferro Candente* perurere. Et sanè si tanta sit ossis corruptio, ut tota medicamentis tolli nequeat, *Cheirurgia* opus est; & vel *Abrasione*, si denudatum sit os, leviorquè corruptio; vel, si profundior ea fuerit, *Actuali*

Cauterisatione os corruptum tollatur. Enimverò Ignitum Ferrum si ossi carioso admoveatur, acri-acidos ibidem superfluos humores domat non tantum, sed & exsiccando ità absumit, ut separatio corrupti ossis à sano brevi succedat. Sed ne in ustione hac caro vicina simul aduratur, ignitum ferramentum per cannulam immittatur, qua circumsitæ partes optimè defendantur.

At circa Actualem Cauterisationem Joh. de Vigo *in Chirurgia Parva* hoc monet: „si contigerit corruptio in „osse spongioso, veluti est os calcanei, tunc remotio „ossis corrupti in illo loco non debet fieri cum igne, „quia in osse spongioso Cauterisatio ignis rarò facit sepa„rare os corruptum ab incorrupto; quamvis in aliis cor„poris partibus egregia sit medicina.

IX. Cæterum adusto per ferramentum ignitum ossi Cheirurgi vulgò inspergunt *Pulverem aliquem Exsiccantem*; sed malè: potius namquè imponantur *Pinguia quacunquè*, ut corruptum os eò citius separetur & abscedat. Factâ ossis cariosi à sano separatione, ulcus carne replendum, & tandem cicatrice claudendum.

Interim tamen post cauterisationem, ad inflammationem arcendam, & dolorem leniendum, partibus ustioni vicinis imponatur *Aqua Rosacea cum Ovi Albumine agitata*, vel *Oleum Rosaceum cum Ovi Vitello*, vel *Butyrum recens cum Melle Rosaceo*. Verum de Ossis Carie, & qua ratione sit Curanda, legi meretur Celsus *libr.* 8. *cap.* 2. ubi præclarè hac de re agit. At de ossium tibiæ & cubiti ad medullam usquè corruptione, inspiciatur Scultetus *Armament. Chir. Tab.* 27. De scapula cariosa & curata, videatur Idem *Obs.* 62. Et *Obs.* 81. de tibia corrupta, ejusdemquè ferè usquè ad inferius caput ablatione, & curatione casum refert lectu dignum.

CA-

CAPUT VI.

De Ulcere Profundo, Sinuoso, seu Cavernoso.

I. Si verò pus aut sanies diu in apostemate aut abscessu contineatur, atquè acris sit, vel ob moram talis evadat, cuniculos quasi agit, & sinum, Græcis κόλπον dictum, efficit: quale Ulcus *Sinuosum*, *Cuniculosum*, seu *Cavernosum* dicitur; & à quibusdam malè *Fistulosum* nuncupatur, cum citrà callositatem ac duritiem sit: Ulcus namquè Fistulosum semper est cum duritie ac callositate. Sinuosum seu Cavernosum Ulcus quale sit.

Est igitur SINUOSUM seu CAVERNOSUM ULCUS, *cujus orificium angustum, & profunditas magna simul & occulta, quodquè multos anfractus seu cuniculos hinc inde extensos, citrà tamen duritiem ac callositatem, habet.*

II. Sunt autem plures Sinuum seu Cuniculorum Species ac Differentiæ, quæ sumuntur in primis à cavernarum magnitudine, situ, numero, figurâ: sic alii sinus sunt breves, alii profundi & altè penetrantes: alii sursum, alii deorsum, vel ad latera tendentes; alii simplices, alii duplices, vel triplices; alii recti, alii flexuosi, &c. Sinuum Differentiæ.

III. At Sinuosum seu Cavernosum redditur Ulcus à sanie aut pure, quod acrem ac erodendi facultatem, ob longam in parte affecta moram, contraxit. Quoties enim in abscessibus pus diutius moratur, sive quod tardius aperti, sive quod negligentius expurgati fuerint, morâ longiore corrumpitur, vicinasquè carnes exedit; hinc Ulcus fit Sinuosum, Cavernosum. Hujusmodi Ulcus quomodo fiat.

IV. Cæterum sinuosum seu cavernosum ulcus esse dignoscitur, quod foris parvum appareat, & angustum habeat orificium, atquè major puris copia excernatur, quam pro ulceris magnitudine: insuper ex blanda plum- Diagnosis, &c.

bei specilli vel cereæ candelæ intromissione haud difficulter sinus percipiantur, eorundemquè differentiæ deprehendi possint.

Curatio. V. Curationis scopi sunt, ulcus replere, agglutinare, cicatrice obducere. Sed quoniam cavitas carne impleri nequit, nisi mundum prius & diligenter detersum sit ulcus; in primis id fiat detergentibus Injectionibus. Pus facilè evacuatur sinu declivi, acclivi verò difficillimè. Tum, si fortè sinus non admodum magnus sit & profundus, forcipe aut cultello secundum ulceris longitudinem tota cutis incidatur, atquè ità totum ulcus aperiatur. Sic enim fiet, ut liberè pus effluat, & facilè ulcerata pars repleatur. Quod si commodè fieri non possit ob vicina vasa, adjacentesquè partes nervosas, aut sinus sit valdè profundus; aperiatur in fundo, ut sic saniosa materies per utrumquè orificium liberè exire queat.

Quod si constitutio partis affectæ non permittat, novam incisionem fieri, exprimente ligaturâ puris excretio erit molienda: sinus propè fundum arctè ligandus & comprimendus; at orificium versus ligatura paululum relaxanda, ut hoc modo pus veluti elidatur.

Felicem sinuosi simul ac periculosi ulceris curationem licet videre apud Valleriolam *Obs. Med. libr. 5. obs. 1.* & aliam *obs. 7.* Sed plura quæ de Ulcere Sinuoso seu Cavernoso forent addenda, palam fient ex iis, quæ de Fistulis nunc sumus dicturi.

CAPUT VII.

De Fistulis.

I. IGitur ab Ulcere Sinuoso saltem differunt *Fistulæ*, quod præterea callosæ & duræ sint. Namquè celeriter si non curetur sinus, Pus cuniculos porrò agit, pars ulcerata callum contrahit, duriorquè efficitur, sic ut agglutinari nequeat; quod malum tunc *Fistula* nuncupa-

cupatur. Enimverò est FISTULA *Sinus Angustus & Oblongus*, seu *Ulcus Sinuosum*, *Angustum*, *simulquè Callosum*, *ac proinde Curam non facilè suscipiens*. Id quod fit, quoniam orificio existente angusto, fundo autem lato & calloso, copiosa simul & virulenta sanies ibidem colligitur, indequè continuò emanat. Fistula quid sit.

II. Sunt autem plures *Fistularum Differentiæ*, quæ desumuntur à magnitudine, numero, figurâ, situ. Aliæ enim breves sunt, aliæ longæ & altius penetrantes. Aliæ unum duntaxat orificium, unamquè tantum cavitatem; aliæ verò plures sinus, diversasquè cavitates habent. Aliæ sub cute extensæ, aliæ altius penetrant, aliæ in carnem desinunt, aliæ ad ossa, vel ad nervos, vel ad venas aut arterias pertingunt. Fistularum Differentiæ.

III. *Causæ Fistularum* haud immeritò censentur omnes illæ, quæ Sinum efficere possunt. Quandoquidem enim Fistula à Sinu tantum differt callositate & duritie; facilè datur intelligere, in fistulam sinum degenerare, quum malâ sinus curatione callus circa ipsum obducatur, ac tandem durus evadat. Causæ.

IV. Cognoscuntur verò Fistulæ, in primis stylo in sinum immisso; quô & quò tendat, & quam altè pertingat observamus. Quod si obliqua fuerit Fistula, ut stylus rectà adigi nequeat, specillum plumbeum, aut potius cerea candela, quæ flecti potest, immittatur. Insuper caro, quæ fistulam circumdat, alba apparet, sicca, dura, sine aut cum parvo dolore, nisi sit juxta nervum, partemvè nervosam. Sed an unus, an plures sint sinus, specillo vel candelâ cereâ explorandum est; idquè Pus etiam, quod effunditur, non rarò testatur. Enimverò si plus puris, quam probabile sit unico in sinu contineri & generari, effluat; aut si, ubi Æger situm mutaverit, pus, quod prius substiterat, denuò fluere incipiat, plures sinus adesse, altiusquè fistulam penetrare indicio est. At plura si sint fistulæ orificia, per stylum non ità facilè explorari potest; sed potius per syringam uni orificio liquor injiciatur, siquè per omnia orificia is effluat, una Diagnosis.

est fistula: sin per omnia non reddatur, plures fistulæ adsunt.

Prognosis. V. Cæterum omnes Fistulæ difficulter sanantur. Recentes tamen, simplices, quæquè in partibus solum carnosis sunt, non profundæ, in corpore juvenili & boni habitus, facilius curantur: difficilius verò, in quibus plures partes sunt erosæ, quæquè antiquæ sunt, sensu non præditæ, profundæ, flexuosæ, & varios sinus habentes, membris nobilibus vicinæ, in corpore senili, emaciato, cacochymico. Imò quædam fistulæ ne quidem curari debent, quoniam antiquæ sunt, & à partibus nobilibus remotæ, per quas superflui ac vitiosi humores expurgari jam diu consueverunt.

Sicut & eæ difficulter curantur, ac ferè insanabiles sunt, quæ ad musculorum principia, venas, arterias, nervos, ossa, articulos, dorsi vertebras pertingunt, quæ ad thoracis vel abdominis cavitatem, aut ad contenta intus viscera penetrant. Tales enim fistulæ vel medicamenta non ferunt, vel ad eas medicamenta pervenire non possunt. Hinc Celsus *libr.* 5. *cap.* 28. inquit: „ expe-„ dita curatio est in fistula simplici, recenti, intrà carnem; „ adjuvatquè ipsum corpus, si juvenile, si firmum est. „ Inimica contraria his sunt. Itemquè si fistula os, vel „ cartilaginem, vel nervum, vel musculos læsit, si ar-„ ticulum occupavit, si vel ad vesicam, vel ad pulmo-„ nem, vel ad vulvam, vel ad grandes venas, arteriasvè, vel ad inania, ut guttur, stomachum, thoracem „ penetravit. Ad intestina quoquè eam tendere semper „ periculosum, sæpè pestiferum est. Quibus multum „ mali accedit, si corpus vel ægrum, vel senile, vel „ mali habitus est. Et Paulus Ægineta *libr.* 4. *cap.* 49. ait: „ si fistula ad os usquè decumbat, curari hanc absquè „ manus opera impossibile est, nisi temporis spatio sua „ sponte squamma, vel os abscedat.

Generalis Fistularum Curatio. VI. Quoad *Curandi Methodum*: duplex occurrit fistularum Curatio; una vera & perfecta; altera palliativa seu imperfecta, qua nimirum fistula exsiccatur intus, & foras

foras consolidatur, manente nihilominus sinu. Hanc Curam innuit Galenus *libr. de tumoribus præt. nat. cap.* 4. ubi hæc habet: „ coërcetur tamen sinus siccatus à me-„ dicamentis, ut habere sanitatem irreprehensibilem pars „ videatur: siquidem perpetuò quis accurato victu utens, „ salubre ferè, & superfluitatibus vacans corpus habet, „ cohibitus manet sinus. Superfluitate verò aliqua colle-„ cta rursus repletur, iterumquè fit qui ab initio fuit „ abscessus: rursus verò, ut convenit, medicamentis „ evacuatur, siccaturquè & coërcetur, & semper longè „ faciliora ei hæc omnia fiunt, quam iis, quæ primò ab-„ scedunt. Nequè enim quæ divelluntur dolent partes: „ etenim jam distant, celerrimèquè replentur, facilè „ fluorem suscipiente sinu. Atquè istam Curationem non omninò spernendam esse existimat Aquapendens, & interdum benè sibi successisse scribit, etsi non semper. Perficitur autem hæc Cura *legitimo Rerum Nonnaturalium usu*, nec non *Purgato per intervalla Corpore*; dehinc *Fistula Sinui immissis validè Siccantibus*. Hoc enim modo coalescit orificium, ut sana videatur fistula: quæ quidem interdum planè coalescit; ut plurimum tamen tamdiu clausa solummodò manet, quamdiu superflui in corpore non colliguntur humores. At postquam aliquid humoris denuò in sinu colligitur, fistula quoquè iterum aperitur.

VII. Altera autem Fistularum Curatio Vera est, atquè hoc modo perficitur. Primum, conveniente institutâ Diætâ, vitiosi in corpore redundantes humores emendandi ac expurgandi, usurpatis tum Vulnerariis dictis, tum humoribus istis evacuandis aptis Decoctis, *præced. cap.* 2. nec non *libr.* 2. *cap.* 7. abundè traditis.

Deinceps danda opera, ut callus removeatur. Sed cum Medicamenta callum absumentia ritè applicari nequeant propter fistulæ orificii angustiam, *istud dilatare* necesse erit. Id verò fieri potest vel *per Sectionem*, vel commodius & absquè dolore *per immissas turundas ex Radice Gentiana, aut Spongiâ Preparatâ.* Hæ enim fistulæ sinui immissæ humiditates imbibunt, & crassiores redduntur,

 atquè

atquè ità pedetentim absquè dolore orificium dilatant: quæ interdum quoquè, cum callus dilatationem impedit, imbuuntur & illinuntur medicamentis, quæ callum auferre apta nata sunt.

VIII. Sed dilatato quantum satis est fistulæ orificio, callus removendus. Fit autem hoc vel medicamentis, vel ferro, vel igne. Medicamentis aufertur callus in iis præcipuè, qui nequè incisionem, nequè ustionem ferre volunt, ubi recens est fistula, & callus non admodum durus: hujusmodi autem medicamenta acria & erodentia esse debent, & eò acriora vel minus acria, quò callus crassior vel tenuior fuerit.

Ad removendum fistulæ callum Scultetus *post Armament. Chir. Obs.* 75. hoc laudat Unguentum:

℞. *Aluminis Usti*, *Mercurii Præcipitati*,
Viridis Æris, *Salis Nitri an. p. æq.*
Album. Ovorum q. s. F. S. A. Unguentum.

Barbette istud commendat:

℞. *Pulv. Rad. Bryoniæ*, ℥j.
Thuris, *Myrrhæ an.* ℥ij.
Æruginis ℥ß. *Salis Armoniaci* ℈j.
Olei Olivarum, *Axungiæ Porci an. q. s.*
Misceantur pro Unguento.

vel, quod magis efficax:

℞. *Vitrioli Albi* ℥iiij. *Aluminis*, *Æruginis an.* ℥ß.
Aceti fortis ℥vj.
Calcinentur, & fiat exinde Pulvis, qui misceatur cum Unguento Ægyptiaco pro Litu, eòquè inungatur turunda fistulæ inserenda.

Eum in finem quoquè conducit *Unguentum Fuscum Felicis Wurtzii.*

Vel fiat acris Injectio, quæ fistulæ callum erodat. v. gr.

℞. *Aquæ Aluminosæ* seu *Mercurialis* ℥iß.
Plantaginis ℥iij. *Rosarum* ℥j.
Unguenti Ægyptiaci ℥ß. *Misceantur pro Injectione.*
Fistula verò post Injectionem bombace, cerâ, vel emplastro occlu-

occludatur, ut quod injectum sit intus maneat: atquè talis Injectio quotidie semel fiat, aut bis pro re nata.

IX. Sed cum semper callositas fistulæ medicamentis non cedat, atquè interdum hac in re plus auxilii & commodi adferat manuum opera, nonnunquam etiam ad Ferrum & Ignem accedendum. Aperiendus nimirum totus sinus est, dehinc Actuale Cauterium adhibendum.

X. Ablatâ tandem omni callositate, sinus detergendus est, ac purus reddendus, ut caro regenerari, hinc & sinus conglutinari possit. Hoc verò fiat adhibito *Unguento Aureo*, *Basilicone*, aut *Digestivo cui Aloë*, *Myrrha*, *similiavè Sarcotica sint addita.* Vel huic intentioni ut satisfiat, usurpetur Injectio, *ex Absynthio*, *Agrimonia*, *Centaureo*, *Radice Aristolochiæ Rotundæ*, *in Aqua Pura decoctis*, *addito Spiritu Vini cum Pulvere Myrrhæ & Aloës*; qua & sinus apertus probè abluatur.

Fistulæ autem perfectè curatæ cognoscuntur: si humor emanans sit paucus, crassus, coctus; item si locus affectus sine tumore, dolore, & omninò siccus sit.

CAPUT VIII.

De Ambustione.

I. AD particularia verò priusquam descendamus ulcera, de *Ambustione* quoquè dicendum videtur, quæ etiam ulcera excitat. Enimverò non rarò contingit, ut casu fortuito vel aquâ, vel oleo fervente, vel liquefacto metallo membra perfundantur, vel in ignem, aquam ebullientem, aut oleum fervens aliquis incidat: quod si contigerit, dolor, vesiculæ, exulcerationes excitantur.

Sed Ambustio tametsi affectus sit omnibus notissimus, clarioris tamen doctrinæ gratiâ eum sic describemus: AMBUSTIO *continui solutio est cuticulæ, & cutis ut plurimum, nonnunquam & carnis musculosæ, venarum, arteriarum, nervorum, cæterarum partium subjectarum, vi ignis impressa.* Hanc

Ambustionis Definitio.

Hanc autem Ambuſtionem ſequuntur mox dolor acerbiſſimus, inflammatio, puſtulæ: & ſi combuſtio profundior, corpuſquè cacochymicum fuerit, in ſordidum ac difficulter ſanabile ulcus non rarò degenerat. Etenim in leviore combuſtione, particulæ igneæ cuticulam abſquè continui ſolutione penetrantes, cutem ipſam, ubi venarum, arteriarum, nervorum, ac lymphæ-ductuum extremitates terminantur, ſubeunt; ibidemquè has à poſitione ſua alterantes, variè contorquent, & totius texturæ cutaneæ conformationem pervertunt: in tantum ut è vaſis omnibus ſummè irritatis, humor aqueus igneis particulis imbutus in magna copia exſpuatur: Lympha iſtæc, quia cuticulam pertranſire nequit, eam à cute ſeparat, atquè in puſtulas veſiculares attollit; è quibus demum ſpontè, aut occaſionaliter diſruptis effluit. Sed gravior ſi ſit combuſtio, particulæ igneæ altius penetrantes cutem non tantum, ſed & ejuſdem vaſa, eiquè ſubjectas partes corrugari ac conſtringi faciunt, atquè eſcaram inducunt; ſic ut ſanguis, aliiquè continuò affluentes humores retineantur, & ſub cute illa indurata quaſi incarcerentur: hinc magis incaleſcant, efferveſcant, tandemque ſuâ acrimoniâ locum affectum erodant, & magnum ulcus efficiant.

Ambuſtio quomodo fiat.

II. Notandum autem, multiplices & diverſas occurrere materias, quibus vim & qualitatem ſuam ignis imprimit; quæ ut ſubſtantiâ differunt, ſic etiam una multò vehementius urit, quam altera. Sed quamvis combuſtio à diverſis fiat materiis, nihil tamen, vel parum ad curationem id facit. Atquè adeò nulla deſumenda eſt indicatio curativa à materia ignita, ſed potius ab effectu, quem communicavit. Ut verò Curatio ritè inſtituatur, omnes Ambuſtiones, à quacunquè fuerint factæ materia ignita, diſtribuemus in tres gradus ſeu ſpecies; viz. in leviſſimam, mediocrem, inſignem.

Ambuſtionis Gradus Primus.

III. Enimverò materia quæ urit ſi non diu adhæſerit corpori, & levis fuerit, ut ſtramen, linum, ſtupæ, aut leve aliquod lignum, vel aqua quæ citò defluit, ſolummodo

modo pustulæ seu parvæ vesiculæ elevantur: estquè hic primus gradus seu species; cujus idcircò indicia sunt, cutis rubicunda, dolor pungitivus, & nisi statim remedia adhibeantur, cuticulæ à vera cute separatio, cum vesicularum eruptione, in quibus limpida aqua continetur.

IV. Secunda Ambustionis species censetur, si materia urens diutius corpori adhæserit, aut violentiore calore imbuta fuerit, quemadmodum ferrum ignitum, aut liquefactum aliquod metallum, lignum durissimum, pix, oleum, cera, vel simile: tunc enim non solum elevantur pustulæ, verum & cutis ipsa aduritur, exsiccatur, contrahitur; nondum tamen facta est crusta vel escara. Secundus.

V. Tertius gradus excitatur, si res ignita diutissimè adhæserit, & violentissimum in se continuerit calorem: tunc enim non solum cutis, verum & caro, venæ, arteriæ, nervi, & cæteræ partes subjectæ comburuntur, contrahuntur, & in escaram siccantur. Hujus signum est, si subjecta cutis nigra, vel saltem livida conspiciatur, & quum scalpello pungatur obtusè sentiat; durâ nimirum, & exsiccatâ existente crustâ, quam demum deciduam ulcus excipit profundum, putridum. Tertius.

VI. Cæterum levis Combustio, ubi solummodo cutis læsa est, quamvis dolorifica, facilè tamen & brevi sanatur, vixquè cicatrix apparebit, modo recta & methodica instituta fuerit curatio. E contrario insignis Ambustio difficulter sanatur, imprimis quæ, ob cutis contractionem & deperditionem, rugosam relinquit cicatricem. Combustionis Prognostica.

Combustiones Capitis & Faciei, si magnæ & profundæ fuerint, glabras relinquunt cicatrices, quandoquidem adeò arefacta & contracta ab igne cutis est, poriquè ità sunt occlusi, ut dehinc pili erumpere nequeant.

Oculorum Combustio, in primis Ciliorum, ac Tunicarum Adnatæ & Corneæ, quantumvis levissima sit, periculosa tamen est, facillimèquè visus depravatio, aut saltem imbecillitas sequitur, palpebræquè invertuntur.

Periculosæ item sunt Combustiones Inguinum atquè Abdominis, & difficulter sanantur. Periculosa quoquè est Ambustio à Fulmine, & plerumquè lethalis.

Ad Vasa Majora quæ penetrat Ambustio periculosa est, profunda in primis si fuerit; atquè Gangrænam non rarò accersit.

Curandi Methodus. VII. Quoad *Curandi Methodum:* quamvis passim infinita ad Ambustiones in usu sunt remedia, omnia ad hunc finem tendentia, ut empyreuma sive particulas igneas in parte combusta relictas aut suffocent, aut resolvant, dissipentquè: docet tamen Praxis, frigida ambustiones non curare; sed iisdem, igneis particulis intrò retrusis, dolorem summoperè augeri, nec non inflammationem, gangrænam, imò & sphacelum quandoquè excitari: calida verò, quæ empyreuma evocant, solummodò prodesse; unde & Plebeis æquè ac Practicis haud ignotum est, partes combustas non frigidæ immergendas, at potius igni admovendas esse.

VIII. Ut igitur Methodica instituatur Ambustionis Curatio, diligenter examinandi & inspiciendi sunt omnes ejus effectus & accidentia, ut remedia pro re nata applicentur, & mutentur. In primis autem, si nondum elevatæ fuerint pustulæ, evocetur empyreuma, *hoc est*, igneæ in parte affecta relictę particulæ resolvantur, dissipentur, parte læsâ igni admotâ, vel calidæ aquæ immersâ: aut, si fieri id nequeat, intingatur spongia aut linteum reduplicatum aquæ calidæ, & loco ambusto applicetur; vel imponatur *Sapo Vulgaris*; seu *Flores Cerevisiæ* admoveantur; *Cepa* quoquè *in mortario cum Sale contusa*, & loco combusto applicatæ, igneas particulas educunt, nec sinunt ut pustulæ eleventur. Enimverò si præcaveri possit, ne pustulæ oriantur, non est, quod Patiens deinceps ullam molestiam vereatur.

In primo Ambustionis gradu quid agendum sit.

Eundem in finem Hildanus *libr. de Combust. cap. 6.* hoc laudat Unguentum:

℞. *Ceparum* ℥iß. *Salis*, *Saponis Veneti an.* ℥j.
Simul in mortario contundantur, &, *addito Oleo Rosaceo & Amygdalarum Dulcium*, *fiat Unguentum.* Lau-

Laudibus suis quoquè merentur sequentia:

℞. *Saponis Veneti* ℥iij. *Ceparum* ℥iß. *Salis* ʒvj.
Olei Ovorum ℥ß. *Rosarum*, *Amygdal. Dulc. an.* ℥iß.
Mucilaginis Seminis Cydoniorum ℥j.
M. F. Unguentum.

℞. *Ceræ Citrinæ*, *Resinæ*,
Adipis Ovilli, *Olei Raparum an.* ℥j.
Misceantur S. A. pro Unguento.

Barbette ad omnis generis Ambustiones valdè extollit sequens Unguentum, si liquefactum parti combustæ sæpius illinatur; dehinc *recens Folium Brassicæ*, *Betæ*, aut *Plantaginis* superimponatur:

℞. *Fol. Salviæ rec.* Mj. *Plantaginis* Mij.
Butyri recentis insulsi ℥vj.
Stercoris Gallinæ rec. albiss. ℥iij.
Frixentur per horæ quadrantem, *& expressio servetur usui.*

Paræus in Xenodochio Parisiensi hoc feliciter usurpari scribit;

℞. *Lardi Concisi* ℔j.
Liquefiat in Aqua Rosacea, *& coletur per linteum rarum*; *hinc quater Aquâ Plantaginis lavetur*, *tandem add.*
Vitellos trium Ovorum.
M. F. Linimentum.

Alii istud commendant:

℞. *Tincturæ Saturni*, *Olei Rosarum an.* ℥iß.
Agitentur probè pro Linimento.

De omnibus tamen Unguentis hoc notandum, ità comparata esse debere, ut tenaciter parti combustæ non adhæreant, sed facilè abstergi & removeri possint. Nequè enim ulcera hæc ferunt, ut fortiter abstergantur; at ferè linteo subtilissimo parti admoto à pure mundari debent.

Notandum quoquè, pleraquè hæc non convenire *Ambustioni Oculorum*, nequè iis esse adhibenda; quin potius imponendum Collyrium, *ex Aqua Rosarum & Plantaginis, cum Mucilagine Seminis Cydoniorum*, *Fœnigræci*, *&c.*

Vesiculæ aut Pustulæ si adfuerint, nec malum idcircò sit gravius, non statim aperiendæ. Si enim mox aperiantur,

ob denudatam cutem excitatur dolor, & tardius curatio absolvitur. Verum tertio circiter die, ubi cuticula regenerari jam incipit, aperiendæ: quin & diutius apertio non protrahenda, ne contentus humor acrior fiat, cutemquè porrò erodat, exedat.

Cæterum ad primum hunc Ambustionis gradum pertinet ea, quæ à pulvere tormentario fit, de qua *libr.* 2. *cap.* 14. dictum fuit.

Secunda Ambustionis species quomodo Curanda.

IX. Atqui Ambustio si tam altè penetraverit, ut non solum pustulæ eleventur, verum & cutis combusta, siccata, & contracta fuerit; tunc nequè *Cepa*, *Sapo*, *Sal*, & quæ sunt hujus generis medicamenta sunt applicanda: sed imponantur Ea, quæ combustam & corrugatam cutem emollire ac lubricam reddere queant, quæquè humida & temperatè calida sint.

Igitur pustulæ omnes forficibus in primis incidantur; quò lympha particulis igneis imbuta effluere possit. Cuticula quoquè, ubicunquè separata est, à vera cute abstrahatur, ne saniosa materies sub ipsa colligatur. Dehinc parti combustæ imponatur nunc laudatum Unguentum, ex *Oleo Raparum*, *Resina*, *Cera Citrina*, & *Adipe Ovillo*. Vel,

℞. *Olei Rosacei*, *Liliorum Alborum an.* ℥ß.
Unguenti Basiliconis ℥j. *Vitellos duorum Ovorum.*
M. F. Unguentum.

℞. *Butyri rec. insulsi*, *Pingued. Gallinæ rec. an.* ℥j.
Ceræ Citrinæ, *Olei Liliorum Alborum. an.* ℥ß.
Simul liquefiant, *& in mortario admisceantur*
Croci pulv. ℈j. *Mucilag. Sem. Cydoniorum* ℥j.
pro Unguento.

Hildanus hoc laudat Unguentum emolliens, dolorem leniens, & paulatim cicatricem inducens:

℞. *Butyri rec. & loti Aquâ Rosaceâ* ℥iij.
Olei Violarum, *Ovorum*, *Amygdal. Dulc. an.* ℥ß.
Farinæ Hordei ℥iß. *Pulveris Croci* ℈j.
Mucilag. Sem. Cydoniorum ℥j. *Ceræ q. s.*
Misceantur S. A. in mortario pro Unguento.

Prode-

Proderit item, impoſito uno ex præſcriptis Unguentis, cum reduplicatis linteaminibus deſuper applicare *Muriam, in qua Mala Limonia conſervantur, modicè calefactam*, quæ mirum in modum empyreumati adverſatur. In Facie tamen hujuſmodi medicamenta, quæ *Acetum* aut *Sal* recipiunt, propter Oculos, non ſunt applicanda.

Emollitâ & ſatis lubricâ factâ cute combuſtâ, doloreque mitigato, nonnulli Medicamentis Exſiccantibus, veluti *Unguento de Tutia*, *Diapompholige*, ſimilibuſvè, cicatricem inducendam eſſe volunt. Sed ut ut fatear, quoniam hujuſmodi Exſiccantia cutem contrahunt, hinc & turpes non rarò efficiunt cicatrices, horum uſus ſemper tutus non eſt. Præſertim quum ſupraſcriptis Emollientibus, ad finem uſquè curationis uſurpatis, voti ſui compos plerumquè fieri ſoleat Cheirurgus.

Interim quia Ambuſtiones, præſertim quæ in cutis ſunt ſuperficie, ut plurimum vehementer dolent, obſervent Cheirurgi, ut blandè ulcera hæc abſtergant. Hildanus, ne abſtergendo ulcera excitet dolores, telâ ſubtiliſſimâ, qualis eſt Cambriacenſis, aut ſyndone coöperire ſolet totam partem ambuſtam, nec illam removet, donec ulcera ſint ſanata; teſtaturquè, per hanc telam pus facillimè effluere, & virtutem medicamentorum ad ulcera ſatis pervenire poſſe.

X. Sed periculoſior eſt Tertius Ambuſtionis Gradus, propterea quod in Gangrænam & Sphacelum nonnunquam ſoleat degenerare. Enimverò graviore illâ combuſtione cutis vaſa, parteſquè ei ſubjectæ corrugantur, ac ità conſtringuntur, ut tum ſanguis affluens, tum ſpiritus influentes liberè permeare, atquè per partem ambuſtam radiare, eamquè vivificare amplius nequeant: hinc ſuffocato extinctoquè nativo calore, pars emoritur, corrumpitur. *Tertius Ambuſtionis Gradus quomodo tractari debeat.*

XI. In hac ambuſtionis ſpecie puſtulæ omnes veſiculares primum ſunt incidendæ, ut acre, urenſquè ſerum effluere poſſit. Deinceps eſcara leviter eſt ſeparanda, aut ſaltem diverſis in locis ad ſanam uſquè carnem incidenda,

quò acris sub crusta retenta lympha effluere, medicamentum penetrare, & quicquid à combustione induratum est emolliri possit.

Hæc autem escaræ separatio primô aut secundô die fieri debet, priusquam affecta pars infletur; estquè hoc quoquè Unguentum statim ab initio adhibendum:

℞. *Butyri rec. insulsi* ℥iij. *Unguenti Basiliconis* ℥i ß.
Olei Liliorum Alborum, Amygdalar. Dulc. an. ℥ ß.
Vitellum unius Ovi. M. F. Unguentum.

Dehinc linteum reduplicatum sequenti Emulsione imbutum, tepidè ut applicetur suadet Hildanus:

℞. *Sem. Cucurbitæ* ℥ij. *Cydoniorum* ʒij. *Fœnigraci* ʒj.
Contund. in mortario & emulg. cum Aqua Pura ℔vj. *in colatura solvatur Saponis Veneti* ℥ß.

Sed in Facie si fuerit Ambustio, *Sapo* minimè est addendus, propter oculos; sed ejus loco admisceatur *Aqua Rosarum* & *Plantaginis*.

Vel loco Emulsionis ad mitigandum dolorem, cutem emolliendam, & digestionem promovendam imponatur Fomentum. v. gr.

℞. *Rad. Althææ* ℥iß.
Sem. Cydoniorum, Fœnigræci an. ℥ß.
Fol. Malvæ, Althææ,
Flor. Camomillæ, Meliloti an. Mj.
Coquantur in Aqua Pura, aut, si dolor vehemens fuerit, in Lacte Dulci, & Colatura sit pro Fotu.

Ubi escara, & quod combustum est separatum fuerit, Ulcus mundificandum, carne implendum, & cicatrice occludendum. Verum Cicatrisantia non nimis sicca sint, ne turpis & rugosa fiat cicatrix. Atquè ideò hîc ab Hildano hoc laudatur Emplastrum:

℞. *Emplastri Diapalmei* ℥ij.
Ping. Gallinæ, Anseris an. ℥ß.
Liquefiant simul; hinc admisceantur
Aluminis Usti, Plumbi Calcinati,
Lythargiri, Lapidis Calaminaris an. ʒj.
Agitentur in mortario plumbeo, & addendo

Muci-

Mucilag. Sem. Cydoniorum & Fœnigraci q. s.
Fiat. S. A. Unguentum.

At si adeò magna fuerit Combustio, ut in Gangrænam & Sphacelum commutetur, curetur eo modo, ut *libr.* 1. *cap.* 17. docuimus.

XII. Si verò ad Supercilia, Labia, aut in Digitis facta fuerit Combustio, diligenter ea curetur, nequè partes hę contrahantur, & ad invicem conglutinentur; quin potius linteamina, filamenta, aut laminæ plumbeæ tenuissimæ partibus, ubi conglutinationis periculum est, interponantur. Superciliorum, Labiorum, ac Digitorum Ambustio.

XIII. Oculi sin Ambustione læsi sint, statim instilletur *Lac Muliebre vel Vaccinum recens ac tepidum*; idquè vel *solum*, vel *mixtum cum Aqua Rosacea, in qua parum Croci integri maceratum fuerit.* Linteum item reduplicatum, & hoc lacte imbutum Oculis tepidè imponatur, & quotiescunquè siccum fuerit renovetur. Aut loco lactis usurpetur Collyrium: v. gr. Oculi si comburantur, &c.

℞. *Aqua Rosarum* ℥iij. *Plantaginis* ℥j.
Sem. Cydoniorum, Fœnigraci an. ʒß. *Croci integri* ℈j.
Macerentur quatuor horas, & Colatura sit pro Collyrio;
cui *Lac Muliebre vel Vaccinum recens* admisceri pössit.

Dehinc inter duo tenuia linteamina calidè applicetur Cataplasma:

℞. *Pulpa Pomorum repurg.* ℥iv.
Cocta in Aqua Rosacea & Fœniculi ad mollitiem, & minutim contrita add.
Mucilag. Sem. Fœnigraci ℥iß.
Pulv. Croci gr. xij. *Albumen unius Ovi.*
Lactis Dulcis rec. q. s. M. F. Cataplasma.

Atquè horum medicamentorum usui est insistendum, donec ab inflammatione & dolore immunis sit Oculus. Tunc enim applicetur Collyrium magis exsiccans, & visum roborans.

℞. *Aqua Rosarum, Plantaginis, Fœniculi an.* ℥iß.
Troch. Albor. Rhasis subt. pulv. ʒj.
Tutia prepar. ℈ij. *Sacchari Saturni gr.* v.
Misceantur pro Collyrio.

Cu-

Curandum quoquè diligenter, ne Palpebræ retrahantur: id enim maximam adfert deformitatem. Hoc tamen si contigerit, siquè cutis prope oculos indurata fuerit, Emolliente aliquo Unguento affecta pars inungatur; vel illinatur identidem loco combusto *Pinguedo Anguillæ assata*, ut indurata ac retracta cutis ità emolliatur, & lubrica reddatur.

Inguina si comburantur, quid agendum.

XIV. Inguina si comburantur, quum sint loca humida, laxa, adeoquè humorum affluxui obnoxia, remedia usurpentur magis siccantia, quam in partium aliarum ambustionibus. Atquè ideò si pustulæ nullæ eruperint, medicamenta ex *Sapone*, *Cepis*, similibusquè parata utilia sunt. Quod si elevatæ sint pustulæ, statim aperiantur, ut acris effluere possit humor. Dein applicetur Unguentum. v. gr.

℞. *Unguenti Rosacei* ℥j. *Basiliconis* ʒvj.
Olei Ovorum, *Amygdalarum Dulc. an.* ℥ß.
Liquefactis admisceantur,
Pulv. Aloës, *Myrrhæ an.* ʒj.
Pro Unguento, cum tenuibus filamentis applicando.

Insuper totam partem affectam Hildanus coöperit hoc Cataplasmate;

℞. *Farinæ Hordei*, *Fabarum an.* ℥iij.
Pulv. Rosarum Rubrarum ℥ß.
Fiat ex his cum s. q. Oxymellis. S. A. Cataplasma, quod calidè applicetur.

Articuli ambusti quomodo curandi.

XV. Sed verò Articuli seu Juncturæ si comburantur, cum partes sint excarnes, nervosæ, ac magno sensu præditæ, ne humorum affluxus fiat, hinc & gravius malum excitetur, medicamenta ex *Sapone*, *Cepis*, & hujusmodi acrioribus (nisi combustio levis fuerit) minimè sunt applicanda; sed emollientibus, lenientibus, & anodynis affecta pars est tractanda. Atqui diligenter præcavendum in magnis Juncturarum Ambustionibus, ne tendines, articulorumquè ligamenta retrahantur, & juncturæ incurventur: quamobrem totum membrum sæpius inungendum *Oleo Lumbricorum*, *Anethino*, *Liliorum Alborum*, *Axungiâ Gallinarum*

narum, *Caponum*, *Unguento Althææ*, similibusquè; ut quæcunquè indurata sint lubrica reddantur, & ità serventur. Interim quoquè Ferulæ, aliaquè ex ligno vel papyro crassiore facta Instrumenta, circum juncturas sunt ponenda, ut tendinum retractio impediatur. Blandè tamen omnia agenda, ne dolor excitetur. Qui si supervenerit, protinus sedandus est, imposito Cataplasmate. v. gr.

℞. *Micæ Panis Albi* ℔ß.
Coctæ in Lacte Vaccino ad formam pultis, *add.*
Butyri Recentis, *Olei Amygd. Dulc. an.* ℥j. *Ovorum* ℥ß.
Pulv. Croci ℈j. *Vitellum unius Ovi.*
M. F. Cataplasma, *calidè applicandum*, *& identidem renovandum.*

XVI. Verum in principio si satis diligens non fuerit Cheirurgus, nec ferulas, aliavè convenientia instrumenta adhibuerit, sic ut juncturarum combustarum tendines, partesquè nervosæ retrahantur, hinc & articulationes incurventur; pars affecta foveatur Decocto Emolliente, ex *Radice Althææ*, *Bryoniæ*, *Liliorum Alborum*, *Foliis Althææ*, *Malvæ*, *Chamæpitheos*, *Floribus Camomillæ*, *Hyperici*, *Semine Fœnigræci*, *Lini*, *&c.* Atquè deinceps inungatur *Unguento Althææ*, *Pinguedine Gallinæ*, *Anseris*, *&c.* Tandem applicetur *Emplastrum de Mucilaginibus* in corio extensum. Tendinibus autem & ligamentis articuli sic satis emollitis, ad extensionem accedendum est: quæ sine dolore & periculo satis commodè fieri potest, instrumentis ad hoc negotium accommodatis.

XVII. Deniquè post graves Ambustiones, ob nimiam cutis ab igne contractionem & indurationem, *turpes* non rarò relinquuntur *Cicatrices*; præsertim si sicca nimis cicatrisantia usurpata fuere. Hæ ut tollantur, in primis durities cicatricum est emollienda, & lubrica facienda Litu, ex *Pinguedine assatæ Anguillæ*, *Caponum*, *Gallinarum*, *Oleo Liliorum Alborum*, *Ovorum*, *&c.* (Relictæ post Ambustionem Cicatrices quomodo sint tollendæ.)

At in Facie si fuerit cicatrix, atquè ita elevata, contracta, & indurata, ut maxima inde turpitudo & deformitas sit, ea tolli nequit nisi per excisionem. Hildanus *libr. de Combust. cap.* 14.

CAPUT IX.

DE ULCERIBUS PARTICULARIBUS.

De Oculorum Ulceribus.

Oculi Tunicæ Corneæ & Adnatæ Ulcera quomodo fiant.

I. PErpensis Ulceribus in genere, haud abs re erit, in specie de partium præcipuarum ulceribus quædam superaddere. Inter has OCULI, partes sanè nostri corporis haud ignobiles, Ulceribus nonnunquam infestantur. Atqui quæ *in Adnata* vel *Cornea Tunica* excitantur *Ulcera*, auctore Celso *libr.* 6. *cap.* 6. ex pustulis interdum fiunt, aut ab ictu, percussione, medicamentis acribus, aut ab acri affluente lympha, quæ membranas seu tunicas, nec non tenerrima illarum vascula erodens, inflammationem prius excitat, quam & exulceratio non rarò sequitur.

Oculorum Ulcera quot nominibus dici soleant.

II. Hæc verò Ulcera variis nominibus à Paulo Ægineta, & aliis appellari consueverunt. Quod enim cavum, angustum, durum est, *βόθειον* seu *Fossula* dicitur. Sed latius & minus profundum si extiterit, *κοίλωμα* nuncupatur. Quod in Iridis circulo externo exortum ambientia quoquè comprehendit, variiquè coloris est, & circa externam Iridis partem rubicundum apparet, circa internam candidum, quibusdam ab albedine ἀργεμὸν dicitur, nonnullis *Ulcus Coronale* vocatur. Quod deniquè profundum, solidius, asperum, & quasi crustosum est, ἐπίκαυμα καὶ ἐγκαύμα vocant. Avicenna septem differentias enumerat: quatuor superficiarias, & tres profundas; quæ saltem ratione magnitudinis, & quod ulcus aliud latius, aliud angustius, aliud superficiarium, aliud profundum est, discernuntur.

Oculorum Ulcerum Diagnostica.

III. Cæterum magnitudo & figura Ulceris in Oculo visui ferè patet. Atquè in Tunica Cornea si ulcus consistat, pustula præcessit alba, & ulcusculum album apparet in nigro

nigro oculi. Si verò Adnata Tunica sit exulcerata, punctum subrubicundum in albo oculi conspicitur, ob sanguinem erosis hujus tunicæ vasculis extravasatum.

IV. Sunt porrò omnia Oculorum Ulcera periculosa, & non raro cæcitatem inducunt; in primis quum cornea tunica ità erosa sit, ut aqueus humor, nonnunquam etiam crystallinus corruptus effluat. Insuper periculosius semper est ulcus corneæ tunicæ, quam adnatæ: præsertim si è regione pupillæ consistat; quod post sanatum hujusmodi ulcus opaca plerumquè relinquatur cicatrix, quæ visionem lædat. Prognostica.

V. Quoad *Indicationes Curativas*: ut aliarum partium ulcera, ità quoque Ulcus in Oculo indicat, solutam unitatem esse uniendam; si quid imminutum, id regenerandum, & locum cicatrice claudendum esse. Igitur universalibus (viz. *Venæsectione*, *Purgatione*, *Cucurbitulis*, *Vesicatoriis*) haud neglectis, Topica Oculo sunt imponenda Detergentia & Exsiccantia. Verum Inflammatio si ulceri huic adsit, inter duo tenuia linteamina calidè imponatur hoc vel simile Cataplasma, ac identidem renovetur: Medendi Methodus.

℞. *Pulpæ Pomorum Dulcium repurg.* ℥vj.
Coq. in Aq. Rosacea & Fœniculi ad mollitiem, hinc contrita add. Mucilag. Seminis Fœnigraci ℥ij.
Albumina duorum Ovorum.
Cort. Granator. subtilit. pulv. ʒij.
Lap. Hæmatit. exactè triti ℥j.
Lactis Vaccini rec. q. s. F. S. A. Cataplasma.

Interim Desiccantia & Detergentia blandiora ipsi oculo admovenda; qualia sunt *Sarcocolla*, *Aloë*, *Tutia Præparata*, *Corallium Præparatum*, *Saccharum Candum*, *Aqua Chelidonii Maj.* & similia. Ex quibus Collyrium fiat abstergens oculo instillandum. v. gr.

℞. *Aq. Chelidonii Maj. Euphrasiæ, Rosarum an.* ℥j.
Troch. Alb. Rhasis subtilit. pulv.
Tutiæ Præpar. an. ʒß. *Sacchari Cand.* ℈ij.
Misceantur.

 Vel,

Vel,

℞. *Aq. Rosarum* ℥iß. *Euphrasiæ, Chelidonii Maj. an.* ℥j. *Mellis Virginei Despumati* ℥ß.

Misceantur pro Collyrio: cui pro re nata *Fel Lucii Piscis* addi potest.

Collyrii loco majori oculi angulo inungatur, nec non ipsi ulceri bis quotidiè imponatur Unguentum Exsiccans & leniter Abstergens. ex. gr.

℞. *Tutiæ Præpar. Nihili Albi an.* ʒij.
Corall. Rubr. Præpar. Margaritarum Præpar. an. ʒj.
Camphoræ ℈ß.
Unguenti Rosacei ℥ij. *aut* ℥iiß.

Terantur exactè in mortario, pro Unguento.

℞. *Butyri Rec. exactè loti* ℥ß.
Tutiæ Præpar. ℈iv. *Vitrioli Alb. gr.* viij.

F. S. A. Unguentum.

Atque horum remediorum usui insistendum, usque dum ulcus mundum & sufficienter detersum sit. Dein ut cicatrix inducatur Collyrium hoc laudat Barbette:

℞. *Plumbi Usti, Sarcocollæ, Sacchari Saturni, Sief Albi Rhasis an.* ℈ß.

Aq. Rosaceæ ℥iv. *Misceantur simul pro Collyrio.*

Corneæ Tunicæ Cicatrix post Oculi Ulcus relicta quomodo sit Curanda.

VI. Sed sanatis ulceribus hisce, non raro in Cornea Tunica relinquitur *Alba & Eminens Cicatrix*, quæ nonnunquam Corneam totam, vel ex parte solummodo tegens, visionem vel tollit, vel imminuit, aut depravat.

Curationem hujusmodi crassarum, densarum, callosarum, ac inveteratarum cicatricum nequaquam tentari vult Aëtius; cum non nisi Collyriis acerrimis, partes oculo vicinas exulcerare potentibus, tolli queant. Superficiariæ verò, & minores aliquam curationem suscipere possunt, præsertim in pueris & adolescentibus In quarum curatione Rhases vult, ut *Aqua Dulcis tepida aut calida vapor oculo excipiatur, donec oculus rubeat.* Vel,

℞. *Rad. Althææ, Liliorum Albor. an.* ℥ij.
Fol. Malvæ, Violariæ an. Mj. *Sem. Fœnigræci* ℥j.

Fiat Decoctio in s. q. Aquæ Puræ; ejusque decoctionis vapor oculo excipiatur. Re-

Remedia autem Detergentia, quæ leniter attenuare & discutere possunt, sunt *Fel Caprinum* vel *Lucii Piscis*, *Mel Despumatum*, *Saccharum Candum*, *Vitriolum Album*, *Succus Chelidonii Majoris*, *Succus Rutæ*, *Succus Fœniculi*, *Succus Cerefolii*, *&c.* Ex quibus Collyria, Unguenta, vel Pulveveres pro re nata præparari possunt. Præstat tamen medicamenta oculorum maculis & cicatricibus sub formâ Pulveris admovere. v. gr.

℞. *Tutiæ Præpar. Sacchar. Cand. Albi an.* ℥j.
Vitrioli Albi gr. iv. *Camphoræ gr.* ij.
Corall. Alb. Præpar. ℈ß.
M. F. Pulvis subtilissimus, quotidiè bis, terve oculo inspergendus.

Sed hujusmodi albicantes corneæ tunicæ inhærentes maculas, cicatricesvè sæpius sanatas, & penitus ablatas vidimus, *Saccharo Cando Albo in impalpabilem pollinem redacto, identidem Oculo insperso.*

VII. Verum & aliquandò contingit, purulentam materiem sub Cornea Tunica ante Pupillam, prope Humorem Crystallinum colligi, sic ut visio planè impediatur: qui affectus Græcis *Hypopyon*, Nostratibus **Een Etter-Oogh** nuncupatur. Fit verò *Hypopyon*, seu *Oculus Purulentus*, dum tumor sive Corneæ, sive Uveæ in abscessum degenerat, ut materia purulenta ibidem consistat. **Pus sub Cornea Tunica si colligatur, quid agendum.**

Si igitur Pus inter Corneam & Uveam contineatur, exactius illud conspicitur, & affectus oculus sano eminentior apparet. Hoc autem Pus si per Cataplasmata, Fomenta, & Collyria leniter Discutientia resolvi nequeat, alia tentanda sunt remedia. Galenus & Aëtius narrant, Medicum quendam Romæ capitis concussione Pus loco suo dimovere solitum, ne visioni obesset; id tamen sæpius frustrà à se tentatum, scribit Jobus Meekeranus.

Aëtius acu obliquè, sive à latere immissâ Pus per puncturam Corneæ educit, tum *Albumen Ovi* instillat, ac dein *Ovum Integrum cum Vino Mulsô conquassatum, & molli lanâ exceptum Oculo imponit.* Sed quo modo illa Corneæ

apertio, ac purulentæ materiæ evacuatio fit facienda, & quid porrò ad hanc Operationem requiratur, videatur apud Jobum Meekeranum *Obs. Chir. cap.* 9.

CAPUT X.

De Fistula Lachrymali.

I. Æterum in interno oculi cantho inter duo puncta lachrymalia *Caruncula* locatur, *Lachrymalis* dicta, quæ continuum lachrymarum per genas defluxum impedit; sed eas imbibendo ordinatè per vicina puncta lachrymalia in nares dirigit. Hæc caruncula ab acrium humorum affluxu turget nonnunquam, intumescit, & abscedit, ulceraturque, ulcere non raro in Fistulam abeunte, ut adeò tandem subjectum os carie corrumpatur: qui affectus *Lachrymalis Fistula* nuncupatur.

Fistula Lachrymalis qualis sit affectus.

II. Est itaquè FISTULA LACHRYMALIS *Tuberculum inter majorem oculi angulum & nasi radicem ortum, plerumque cum inflammatione, nonnunquam & sine inflammatione.* Atque hic tumor aliquandò quidem in superficie se ostendit, aliquandò magis profundum obsidet, & non nisi tactu ac compressione percipitur. Tumor hic ruptus & malè curatus in ulcus abit, quod vel simplex remanet, à quo pus coctum plerumque exudat: vel serpens & malignum evadit, à quo pus crudum effluit; id quod non raro sub inferiore palpebra viam sibi facit, & per tuberculum ibi elevatum, exulceratumque aquosam & ichorosam materiam effundit: aut si abscessus tardius rumpatur, in sinuosum ulcus, seu *Fistulam* oculi, *Lachrymalem* dictam degenerat.

Affectus hujus Causa.

III. *Causa* humor est tenuis, acris, salsus, qui eò stillans primò inflammationem, dein erosionem, exulcerationem, ac tandem fistulosum & sinuosum ulcus, nonnunquam cum subjecti ossis carie, producit.

Tuberculum autem ipsum aliàs majus, aliàs minus est,

eſt, in ſuperficie eminens & viſui expoſitum, aut in profundo latens, & cum ſoluta unitate in *Ægilope*, citrà hanc in *Anchilope*. Rumpitur autem tuberculum hoc, aut intus verſus oculum, aut extrà per cutem, aut utrimque. Interdum & os naris proximum perforat; nonnunquam cartilaginem palpebræ, ac ipſam palpebram corrumpit.

IV. Igitur dignoſcitur malum hoc, quod tumeat locus affectus, rubore in ambitu perfundatur, lancinante dolore affligatur, in primis inflammatio ſi adſit. Ubi verò cute exulceratâ rumpitur tuberculum, fit abſceſſus cum ulcere; quod ſi legitimè non curetur, pus diutius coërcitum cuniculos porrò agit, ſinumquè facit, per quem collecta intus ſanies aut ſpontè effluit, aut preſſo angulo extruditur, tumorquè nonnihil ſubſidet, uſquè dum nova colligatur materies. Nonnunqvam ad os uſquè ſubjectum ſinus penetrat, illudquè erodit, viamquè in narem proximam aperit, è qua graveolens quid continuò excidit. Lachrymalis Fiſtulæ Diagnoſtica.

V. At verò affectus hic ægrè ſanatur, niſi maturè ei occurratur. Atquè difficilius redditur hoc vitium, ſi ſit conjuncta ſoluta unitas, ſiquè tumor profundas occupet partes. Prognoſtica.

Si ruptio ſit interiora verſus, periculoſior; quia metuenda eſt ſubjectorum oſſium corruptio.

Fiſtula recens, & quæ orificium habet extinſecus manifeſtum, facilius curam ſuſcipit.

In genere tamen Fiſtula Lachrymalis chronicum malum eſt, cum propter perpetuum materiæ affluxum, & motum oculi continuum, tum quia conveniens ligatura ea in parte fieri nequit, tum denique quia medicamenta debilia parum agunt, fortia vero oculum lædunt.

VI. Quoad *Curandi Methodum*: Quandoquidem eodem modo non ſemper ſe habet Fiſtula Lachrymalis, non ſemper eadem erit hujus affectus Cura. Curatur namque vel ut incipiens; vel ut abſceſſus jam ruptus, cujus tamen latera minimè ſunt calloſa; vel ut Fiſtula perfecta, Medendi Methodus.

oſſe

osse tamen subjecto sano, minimequè corrupto; vel denique ut Fistula perfecta, osse subjecto carioso: atquè tum aut Medicamentis, aut Chirurgia.

VII. In genere ut Ægilops vel incipiens vel perfectus Curetur, primùm instituenda est optima victus ratio. Dein redundantes in toto acres tenuesquè humores sunt corrigendi, & tum per alvum, tum per urinas, tum per auctam transpirationem evacuandi. Quem in finem conducit Decoctum, *ex Ligno Guajaco, Sassaphras, Radicibus Sarsaparilla, China, additis Betonicâ, Majoranâ, aliisquè Cephalicis; nec non* (si Purgans id desideramus) *Pulpâ Colocynthidis, Glycyrrhyzâ, &c.* Insuper *Setaceum* nuchæ adhibere quantum conducat in Curanda Fistula Lachrymali, Praxis docet, affirmat Hildanus *Cent.* 4. *Obs.* 19.

Incipiens Ægilops quomodo tractari debeat.

VIII. Generalibus hisce præmissis, si Ægylops incipiens sit, atque nondum apertus, secetur ferro ac aperiatur, idque fiat maturè. Si enim apertio differatur, pus vicinas partes erodit, & Fistulam sæpè inemendabilem gignit.

Aperto autem abscessu, seu naturâ, seu arte, imponantur Desiccantia, Detergentia, Consolidantia: quem in finem conducit *Unguentum de Tutia*, vel simile ex *Aloë, Myrrha, Plumbo Usto, Tutia, Spodio Praeparato*, &c.

Chalmetæus *Enchir. Chir. lib.* 3. *cap.* 20. se nihil præstantius sequenti esse expertum testatur;

℞. *Vini optimi*, seu potius *Spiritus Vini*,
Mellis Rosacei an. ℥j. *Pulv. Myrrha optima* ℥ij.
M. F. Linimentum, quo manè & vesperi locus illinatur.

Insuper ipsi ulceri postquam Exsiccans aliquod impositum sit Unguentum, pars affecta comprimatur instrumento ab Aquapendente descripto, & à Sculteto *Armam. Chir. Tab.* 8. *Fig.* 1. depicto, aliovè simili, ut ulcusculum ità consolidetur, & cicatrice occludatur.

Lachrymalis Fistula perfecta quo-

IX. Si verò perfecta sit Fistula, lateribus adeò callosis, incidatur ferro, ac dilatetur. Sed si Patiens ferrum admittere nolit, dilatetur Turundis ex *Radicibus Gentianæ*

tiana, aut *Spongiis Præparatis*. Quod si hoc fieri nequeat, tantillum ex *Caustico quodam* prudenter applicetur. Diligenter interim oculus claudatur, ne forsan liquefactum Causticum in oculum fluat. modo Cutanda sit.

Apertâ & sufficienter dilatatâ Fistulâ, *Mercurius Præcipitatus Ruber* ulceri inspergendus, aut filamentis imponendus est, ac superponendum Emplastrum ex *Gummi Elemni*.

Atque hoc modo callus consumendus, quo attrito, pars affecta nunc citato Aquapendentis instrumento, vel simili comprimatur, ipsique ulceri *Balsamum Peruvianum*, vel *Tolutanum*, aliudve Unguentum Exsiccans, Detergens, Cicatrizans imponatur, sicque consolidetur ac cicatrice occludatur.

X. At verò subjectum os si cariosum observetur, (quod deprehenditur, si immisso specillo asperitas quædam in osse appareat; aut sonus quidam percipiatur osse pulso, consumpto scilicet periosteo) quantum fieri potest detegendum est, dein ferro abradendum: quo sublato, ossi superstiti filamenta arida applicanda, quousque caro laudabilis ab ipso excreverit; imponendum quoque vulneris labiis *Unguentum de Tutia*, Sarcotici loco, propter continuum ichoris ad angulum oculi fluxum: tandem cicatrix inducenda *Gummi Elemi*, aut *Emplastro Diapalmao*, similivè exsiccante. Si autem os cariosum & probè detectum commodè abradi nequeat, *Euphorbium in subtilissimum pulverem redactum* inspergatur. Enimverò nihil præstantius esse *Euphorbio* in Ossibus Cariosis, & in Fistula Lachrymali ostendit Praxis, subscribit Hildanus *Cent.* 5. *Obs.* 22. & *Cent.* 2. *Obs.* 92. Quippe quod adjacentem carnem non adurit, ut perperam nonnulli metuunt. Os Fistulæ subjectum si sit corruptum, quid agendum.

Sunt qui cariem ossis *Oleo Vitrioli*, *Sulphuris*, aut *Aquâ Forti* corrigere tentant, sed malè; ad circumjacentes enim partes fluunt, & os ulterius corrumpunt.

Alii ossis fistulæ lachrymali subjecti cariem *Cauterio Actuali* corrigunt, idque non malè; quæ enim ferrum aut ignis non sanat, insanabilia esse *Hippocrates* pronunciavit.

ciavit. Scribit tamen Fabritius Hildanus, ſibi curationem fiſtulæ lachrymalis cum Euphorbio ſemper tam feliciter ſucceſſiſſe, ut Cauterio Actuali nunquam fuerit uſus. Interim vero illud non rejicit, atque ideò fiſtulâ planè occaleſcente, Inuſtionibus utendum, ſi Ægri admittant; utpote quæ callum non modo atterunt, partemque ipſam corroborant, ſed etiam citius ſeparant os corruptum.

Quandoquidem igitur & callus fiſtulæ, & oſſis corruptio conſolidationem impediunt, hinc callofitate oſſiſquè carie abſumptis, nec non deterſo ſatis ac mundificato ulcere, *Balſamum Peruvianum*, vel *Tolutanum*, vel *Unguentum de Tutia*, aut ſimile filamentis applicetur, ut plana ac pulchra fiat cicatrix.

XI. Per totum autem curationis tempus, Collyrium Exſiccans ac Anodynum oculo frequenter inſtilletur, & linteum reduplicatum, eodemquè Collyriô madefactum applicetur, ſintque omnia faſciâ diligenter ligata, ut oculi motus quoad fieri poſſit impediatur. Exempli loco eſto id, quod ſequitur:

℞. *Aq. Roſarum, Plantaginis, Euphraſiæ an.* ℥iß.
Sem. Cydoniorum ℈iß. *Maneant in infuſione per horas, dein colaturæ admiſceantur,*
Troch. Alb. Rhaſis ſubt. pulv.
Tutiæ Præparatæ an. ℈iiß.
Fiat Collyrium, calidè oculo identidem adhibendum.

In genere tamen de Fiſtula Lachrymali inveterata cum magna ſubjecti oſſis corruptione notandum, quod difficulter ea curetur; & ſi curata fuerit, adhuc tamen ex oculo lachrymæ effluant, ob carunculam lachrymalem abſumptam.

Sed genuinam Fiſtulas Lachrymales curandi methodum videre licet apud Hildanum *Cent.* 6. *Obſ.* 3. & Petrum de Marchettis *Obſ. Chirurg.* 22.

CAPUT XI.

De Aurium Ulceribus.

I. Aliquandò quoquè in AURIBUS, haud secus ac aliis in partibus, excitantur ULCERA, eaquè sunt vel apparentia & visui exposita, vel occulta ac in profundiore Auris parte sita; iterum vel recentia, vel antiqua, vel cum pauca, vel cum multa sanie. Aurium Ulcera qualia sint, & quomodo fiant.

Fiunt autem in Auribus Ulcera, vel ab Externis Caussis, vel ab Internis. Enimverò casus, percussio, vulnus hîc eodem modo, quo in cæteris partibus Inflammationem, dehinc Abscessum, tandem Ulcus excitare queunt. Interdum quoquè à diu in meatu auditorio retento Cerumine amaro & viscoso, ibidemquè ob salinam oleaginositatem putrescente, hujusmodi Ulcus procedit. Deniquè acres, pungentes, mordicantes, partesquè Auris interiores exulcerantes humores in causa non rarò sunt. Communiter verò hîc observamus, magnam materiæ quantitatem inde profluere, & difficulter admodum hujus partis Ulcera sanari, ea in primis, quæ sunt in meatus auditorii parte ossea. Quantitas autem materiæ non solum à sanguine venit, qui suppuratur; sed etiam ex tunicæ meatum auditorium succingentis glandulis, quæ à Pure continuò irritatæ, magnam liquoris quantitatem è canaliculis suis excretoriis emittunt.

II. Quoad *Diagnosin:* horum ulcerum Signa sunt satis manifesta; cum ex dolore, ardore, punctione, pruritu, sanie vel pure ab illa parte emanante, in cognitionem devenire possimus: & si sanies copiosa effluat, sordidum ulcus: si tenuior, virulentum: si fœtens, putridum indicat; siquè nonnunquam post saniem aliquid sanguinis emanet, corrosivum ulcus arguit. An vero ab externis, aut ab internis causis hujusmodi ulcus fuerit excitatum, Qua ratione cognoscantur.

ex Ægrotantis & adſtantium quærelis, aliiſque circumſtantiis facilè innoteſcet.

Ulcerum horum Prognoſis.

III. Cæterum Recentia Aurium Ulcera facilius, at Inveterata difficilius ſanantur. Difficultas autem ſanandi hæc ulcera inde eſt, quod ſemper à liquore ex meatum auditorium ſuccingente glanduloſa membrana profluente humectentur, adeoquè ſiccari nequeant; quo fit, quod materia, è glandulis hiſce profluens, acris quippe & ſalſa, reunionem partium & cicatricem impediat. Difficilius quoquè ſanantur ulcera in meatus auditorii parte oſſea, quam in parte cartilaginea, quia oſſeus canalis verſus tympani membranam declivis eſt, & ubi in planum deſcendit, foſſam efficit notabilem, ex qua purulenta materies non niſi difficulter eximi poteſt; cum è contrario meatus cartilagineus concham verſus ſit declivis, hinc & quævis excrementitia materia ſtatim ejiciatur.

Scopi Curativi.

IV. Ad *Curandi Methodum* quod attinet: Aurium Ulcera quamvis interdum per ſe ſanentur, poſt cohibitum puris effluxum; plerumque tamen artis auxilio egent. Et quidem, univerſalibus haud neglectis, ſanies erit detergenda, ulcuſque exſiccandum, à levioribus ſemper incipiendo; & quanto recentius fuerit ulcus, tanto tutius abſterſione & exſiccatione curatur. Eum in finem eluatur auris *Vino calente*. Atquè Injectiones fiant Detergentes, ex *Urina Pueri*, aut *Hydromelle*, aut *Aqua Hordei cum Melle Roſaceo*; & ſi fortioribus opus ſit, fiant Decoctiones ex *Ariſtolochia*, *Agrimonia*, *Centaurio*, *& ſimilibus in Vino Albo*, quibus miſceatur *Mel Roſarum*. v. gr.

℞. *Rad. Ariſtolochiæ Rot.* ℥iij.
Herb. Agrimoniæ Miß.
Sum. Abſynthii, *Cent. Min. an.* Mj.
Coq. in ſ. q. Vini Albi ad ℥xij. *colaturæ admiſceatur*
Mellis Roſacei ℥iß. *M. pro Injectione:* cui ſi ulcus putridum ſit & valdè ſordidum, addi inſuper poteſt *Fel Bubulum*, vel *Aloë cum Spiritu Vini*, aut ſimile.

At

At verò Pinguia omnia & Oleosa vitanda sunt, quippe quæ aurium ulcus sordidius indies reddunt.

Galenus testatur, se hujus generis ulcera inveterata sanasse cum *Ferri Scoria in pulverem redacta, hinc cocta cum Aceto acerrimo, quoad mellis acquirat consistentiam.* Etiam putredinem, qua hæc ulcera sæpè diffluunt, emendare & siccare valet *Fel Bubulum in forti Aceto dissolutum, ac tepidè instillatum.*

Valescus de Taranta sequens ex Haly commendat, & scribit, se eo Presbyterum, qui aurium ulcere & sanie octo annos laboraverat, sanasse;

℞. *Mellis* ℥x. *Aceti* ℥j.
Coq. leviter & despumentur, dein add.
Viridis Æris ℥j.
Misceantur, & cum turunda auri impone.

CAPUT XII.

De Narium Ulceribus.

I. POst Oculorum, Auriumque Ulcera, proximum est, ut ad NARIUM ULCERA accedamus, & quæ inde oriantur symptomata perpendamus. Igitur *Narium Ulcerum plures occurrunt Differentiæ.* Alia enim à Caussis oriuntur Externis; ab ictu viz. c su, vulnere. Alia ab Internis; ab humoribus puta acribus, malignisvè: sive ii è toto sanguine ad Nares ferantur, ut fit in Lue Venerea; sive à cerebro, aut à crassa pituitaria membrana eò expellantur. Narium Ulcera unde fiant, &c.

Adhæc Narium Ulcera in se considerata alia recentia sunt, alia inveterata; atque hæc etiam vel crustosa sine sanie, vel sordida, vel putrida ac virulenta, vel corrosiva, vel fistulosa, vel cancrosa. Denique quoad partem affectam; alia externa sunt & oculis exposita; alia interna; in intima narium parte, vel in osse ethmoide.

 II. Signis

Narium Ulcerum Signa.

II. Signis vero discernenda sunt hæc ulcera, cum inter se, tum ab aliis narium affectibus. Recentia enim ulcera non rarò nec acrimonià, nec dolore sese produnt; nares tamen plerumquè ichore sanguineo madent, aut crusta sicca, vel nigra emungitur. Dum autem crustula diutius hæret, perpetuò sub ea aliquid exeditur, quod ulcus majus efficit. Vetustius tamen & putridum ulcus, quod *Ozæna* vulgò nuncupatur, fœtorem emittit talem, ut Æger tum sibi, tum aliis tetri spiritus vapore admodum molestus sit. Et si diutius duret, paulatim serpit longius, atque vel alas narium, vel earum interstitium, vel tenella ossa exedit, paulatimque perforat, præsertim si vel cancri speciem habeat, vel à lue venerea contractum sit.

Ozæna.

III. Igitur Narium Ulcera fœtorem ferè spirantia, *Ozæna* dici consueverunt, ἀπὸ τῦ ὄζειν. *Ozæna*, ut inquit Celsus *lib.* 6. *cap.* 8. sunt ulcera circa nares plures crustas & fœtidum odorem habentia. Et Ægineta *lib.* 3. *cap.* 24. inquit, *Ozænam* esse ulcus cariosum ac putridum, ex acrium humorum alluvie prognatum. Possumus ergò & nos dicere, OZÆNAM esse *Narium Ulcus profundum ac putridum, ut plurimum crustosum, fœdumque odorem spirans.*

Ejus Causæ.

IV. Quoad *Causam Ozænæ*: Galenus *lib.* 3. *de simpl. med. comp. cap.* 3. ait: „Ozænæ ex humorum acrium, & putri„laginosorum influxu gignuntur: nam si humor saltem „acris esset, ægrè curabilia ulcera produceret, non gra„veolentia. Galeno subscribunt Alexander Trallianus & Aëtius. Esto igitur *Proxima Ozænæ Causa* humor acri-salinus, ac erodens, qui ipsa quandoque ossa, & maximè cartilagineum narium interstitium corrumpit, sicque faciem miserè deformat. Hic autem acris malignus humor, cujus influxu hujusmodi putridum ac crustosum, nec non graveolens Narium Ulcus, *Ozæna* puta, generatur, vel à Venerea Lue procedit: vel ab acribus ferinisque Catarrhis è cerebro, aut ex membrana pituitaria eò stillantibus; quibus propter acrimoniam corruptio facilè accedit, unde putridum ac graveolens hoc ulcus evadit. Adhæc oritur quandoquè hic affe-

ctus

ctus à Suffumigiis è Mercurio & Cinnabare incautè adhibitis; cujus rei tres quatuorvè historias recenset Fabritius Hildanus *Cent.* 2. *Obs.* 23.

V. Cæterum Externa Narium Ulcera oculis conspiciuntur; Interna autem & Occulta ex effluente sanie & crustis decidentibus cognoscuntur. Munda porrò, ex sanie laudabili: sordida, ex crassiore: putrida, ex fœtore: corrodentia, ex sanguinis cum sanie effluxu: cancrosa, ex præsentibus cancri signis cognoscere licet. Diagnostica.

In specie verò Ozæna cognoscitur ex effluente sanie, & decedentibus crustis; Laborans præterea non ipse sibi graveolet tantum, sed & adstantibus tetri spiritus contagio molestus est.

VI. Sunt quoquè Narium Ulcera curatu plerumque difficilia, ob humiditates viz. tum ex cerebro, tum ex pituitaria membrana, continuò ad partem hanc defluentes; & quo magis vel minus inveterata, eo curatu faciliora erunt, vel difficiliora. Celsus de Ozænâ verba faciens inquit: „ sciri quidem debet, vix ei malo succurri, „ nihilominus tamen quædam tentanda sunt, quanquam „ curatu sit difficile. Porrò tametsi narium ulcera externa, superficialia, recentia, munda, facilius curentur; occulta tamen, profunda, antiqua, immunda, crustosa, fistulosa, narium ossibus communicata, difficulter: putrida verò, corrodentia, cancrosa, periculosa plerumque existunt. Prognostica.

Etiam Narium Ulcera & Ozænæ, si omnibus ritè administratis non curentur, pro desperatis non sine ratione haberi solent; quia suspicio est, ne in cancrum talia degenerent, quem satius est, non attingere.

Insuper pro desperatis hæc ulcera haud immeritò habentur, quando ossa narium tenella exedunt, vel narium alas, earumque interstitium magnâ deformitate putrefaciunt, & exesum palatum perforant; præsertim si à lue venerea fuerint orta, quod ut plurimum evenit.

VII. Sunt

Indicationes Curativæ.

VII. Sunt deniquè eædem in Narium Ulceribus Curandis Indicationes, quas aliarum partium sordida ulcera exigunt. Viz. totius corporis primò habendam esse rationem, & humores in toto superfluos evacuandos. Et quoniam vel à Lue Venerea, vel saltem ab acribus & ferinis Catarrhis profundum, crustosum, fœtidumquè narium ulcus ut plurimum procedit; hinc in primis peccantes humores Medicamento conveniente è toto corpore iteratò expurgandi. Dein Vena in brachio secanda. Cucurbitulæ per intervalla scapulis nunc Siccæ, nunc cum Scarificatione applicandæ. Nec non Setaceum ad tertiam colli vertebram pro majore acrium humorum diversione adhibendum. At interim caput, impositâ ei Cucuphâ, & Fistulâ Tabaci fumisuctione sumptâ, similibusque exsiccandum, roborandum.

VIII. Verum si omnibus hisce ritè administratis, nihilominus tamen non curetur affectus, quin potius recrudescat, Curatio instituenda, qualis in Venerea Lue institui solet. Utatur Patiens Decocto Sudorifero, ex *Ligno Guajaco*, *Corticibus Ejusdem*, *Salsaparilla*, *China*, *Turbith*, *Hermodactylis*, *Foliis Betonicæ*, *Majoranæ*, *Salviæ*, *Liquiritiâ*, similibus. Et porrò in omnibus sese gallici morbi curæ submittat.

IX. Sed ad partem affectam, Nares puta, quod attinet: ulceris crustæ prius sunt auferendæ; quod fit aliquo pingui, v. gr. *Butyro Recenti ac Loto* illito. Celsus *Mel cum tantillo Therebinthinæ in nares immittit, & spiritu succum attrahere jubet, donec in ore gustus ejus sentiatur:* ita enim crustæ resolvuntur; quæ dein per sternutationem haud difficulter ejici solent.

Crustâ remotâ Ulcus eluatur *Vino, in quo Mel coctum sit*; vel *Vino Decoctionis Agrimoniæ & Verbenæ, cum Melle*. Vel, si nimis sordidum sit, ad absterſionem ejus & exsiccationem adhibeatur *Unguentum Apostolorum*; aut *Ægyptiacum*, *cui parum Succi Tabaci admixtum sit.*

Dein aliquamdiu sequens Medicamentum naribus injiciatur, ac filamenta eidem imbuta imponantur:

℞. *Sem.*

℞. *Sem. Cydoniorum grosso modo contus.* ℨj.
Aq. Plantaginis, Rosarum, Spermatis Ranar. an. ℥ij.
Maneant in Infusione per horas in loco calido. Dehinc expressioni mucilaginosæ add. Mell. Rosarum ℥j.
Pulv. Corall. Rubr. Præpar. C. C. Usti & Præpar. Tutiæ Præp. Lapid. Calaminar. Præpar. Nihili an. ℨj.
Misceantur.

vel immittatur hoc, aut simile Unguentum

℞. *Plumbi Usti & Præpar.* ℈iiß.
Pulv. Aloës, Myrrhæ an. ℈ij.
Unguenti Nutriti ʒiij. *Albi Camphorati* ℨij.
Ol. Rosacei. q. s.
Diu terantur in Mortario Plumbeo, & F. S. A. Unguentum.

Nonnulli commendant *Aquam Plantaginis, in qua dissolutum est aliquid Mercurii Dulcis, cum petiis Ulceri admovendam.*

Etiam *Succus Scarleæ Melli Rosaceo mixtus* valdè hîc prodesse dicitur. Platerus sequens laudat Unguentum:

℞. *Cerusæ* ℥j. *Tutiæ Præparatæ, Lithargyri an.* ℥ß.
Plumbi Usti ʒvj.
Pulv. Myrrhæ, Aristol. Rot. an. ʒij.
Ol. Rosarum, Omphacini, Succi Plantaginis an. ℥ij.
Agitentur diu in Mortario, & F. S. A. Unguentum.

Barbette hoc valdè extollit:

℞. *Plumbi Usti, Cerusæ Lotæ, Tutiæ Præparatæ, Lithargyri an.* ʒij.
Cort. Thuris ʒj.
Myrrhæ, Aristol. Rot. Mercurii Dulcis an. ʒß.
Unguenti Fusci Fel. Wurtzii ʒiij. *Alb. Camphorat. q. s.*
M. F. S. A. Linimentum.

uti & hoc Fabritius Hildanus:

℞. *Succi Geranii, Solatri, Sempervivi Maj. an. p. aq.*
Lithargyri, Plumbi Usti, Cerusæ, Lapid. Calamin. an. ʒij.
Indantur in mortarium, affuso cochleari Olei Rosacei, & Succi superioris alternatim, probè agitando, donec in Unguentum coëat, quo turundæ illitæ Naribus indantur.

Conducit & hîc *Aqua Aluminosa seu Mercurialis* vel sola, vel diluta cum petiis prudenter usurpata.

Præstans quoque est *Aqua Viridis Hartmanno usitata*, quæ non tantum in Ozænis, sed in omnibus Ulceribus Fœtidis Narium, Palati, Uvulæ, Gingivarum, & Linguæ mirificè valet. Cujus hæc est descriptio:

℞. *Mellis Rosacei* ℥ij.
Sulph. Vivi, Aluminis Crudi, Æruginis an. ℥j.
Albi Græci, Sabinæ an. ʒ ß. *Flor. Sambuci* ʒj.
Fol. Plantaginis, Hyperici, Pulegii, Rosmarini, Rutæ an. MS.
Coq. in Vini & Aquæ lib. ij. *ad casum transversi digiti. Ast notandum, quod Ærugo non simul coquatur, sed in fine addatur, & relinquatur donec refrixerit; postea coletur & usui servetur. Viz. ejus aliquid in cochleari calefiat, tum intingatur penicillum, eòque locus ulceratus attingatur.*

X. Guljelmus Rondeletius *Pr. lib.* 1. *cap.* 65. In Ulceribus Narium post sufficientem detersionem nihil efficacius se invenisse scribit *Suffitu*, qui partes illas profundas attingit & siccat. Parandus autem ex potentissimè siccantibus hoc modo;

℞. *Ladani puri, Hypocistidis, Mastichis, Myrrhæ an.* ʒiij.
Styracis Rubr. & Calam. Cort. Thuris, Sandarachæ, Auripigm. an. ℥ij.
Excipiantur omnia Therebinthinâ, & F. Trochisci, quibus suffiatur Æger serò & manè in cubiculo, atque suffitus naribus infundibuli ope excipiatur.

Optimum etiam est parare Candelas ex Cerâ Rubra: etenim ob *Cinnabarim*, cum qua hæc cera conficitur, fuligo istiusmodi candelæ plurimum juvat exsiccationem; si præsertim accendatur in cubiculo benè clauso & angusto. Quod autem fuligo accensæ candelæ cum inspirato aëre excipi soleat, experimur, cum diutius in studiis moram trahimus noctu; namque sputum & narium excrementa fuligine denigrata redduntur. Dein addit: *hac ratione nos ulcus curavimus, quod neque ab Italis, neque à Gallis curari potuerat.*

Suffitus sequentis Pulveris (inquit Barbette *in Chirurgia*) prunæ impositi multa præstat, modò cautè, & non nisi semel, aut ad summum bis quotidiè usurpetur, ne salivatio excitetur: ℞. *Ben-*

℞. *Benzoini, Sandarachæ, Mastichis, Thuris, Styracis an.* ℥j.
Cinnabaris Factitii ℥ß.
M. F. Pulvis, pro Suffimigio.

Quæ porrò in inveteratæ ozænæ curatione sunt observanda, videri possunt apud Scultetum *Armament. Med-chirur. tab.* 37. Historiam ozænæ gravissimæ cum ossis palati erosione sanatæ refert Hildanus *Cent.* 2. *Obs.* 22. Exemplum quoquè nasi ulceris, apicem illius depascentis, feliciter curati, habetur apud Platerum *lib.* 2. *Observationum.*

CAPUT XIII.

De Labiorum Ulceribus, & Fissuris.

I. NOnnunquam & LABIA occupant ULCERA CRUSTOSA, sæpè quoquè SERPENTIA, orta ab *humoribus biliosis, acri-salinis, & quodammodo glutinosis*, qui miserè hujusmodi exulcerationibus Labia inquinare & corrumpere solent. *Ulcera Labiorum qualia sint, & unde proveniant.*

Talia ulcera nonnunquam per modum criseos in febribus intermittentibus contingunt, atque febris solutionem indicant. Sępè etiam absque crisi ab humoribus vitiosis è toto corpore eò protrusis ortum habent. Vel à gallica lue proveniunt.

II. Hujusmodi autem Labiorum Ulcera oculis obvia sunt: causæ vero signis investigandæ. Si per Crisin accidant, febris adest. Si à Morbo Gallico, is etiam suis signis sese prodit. Si & febris & luis venereæ signa absint, ex latente in corpore Cacochymia ortum habent. *Horum Ulcerum Diagnosis.*

III. Cæterum labiorum ulcera si in febribus cum coctionis signis appareant, plerumque bonum sunt signum, atque febris perfectam solutionem, vel imminutionem significant, ac per se facilè sanantur. Sed cum viribus debilibus, aliisque malis signis, si os & labra exulcerentur, *Prognosis.*

ſæpè lethale eſt. Etiam curatu difficiliora & pejora ſunt, quæ à morbo gallico proveniunt.

Curatio. IV. Igitur in febribus Labiorum Ulcera ſi critica ſint, per ſe facilè ſanantur. At à lue venerea quæ oriuntur, curanda ſunt ut venerea lues; curatione ſc. inſtituta per Salivationem, Decocta Sudorifera, & ſimilia. Talium ulcerum curatorum exemplum habetur apud Foreſtum *Lib.* 14. *Obſ.* 2. ubi ſcribit, ſe Juvenem (qui ex lue venereâ labia ulcerata, inflata, nigra, tumida, dura, carcinomatis inſtar, habuit) curaſſe univerſalibus ad morbum venereum, & panno hac Decoctione imbuto labiis appoſito;

℞. *Ligni Sancti p.* ij.
Bulliat in pinta una Aquæ Solatri, dein coletur, & colaturæ add. Aluminis ℥j. *iterum ſimul ebulliant, & colentur, ac colatura detur uſui.*

Si vero ulcera hæc abſque febre & morbo gallico oriantur, ab humoribus nempe vitioſis acribus, è toto corpore eò protruſis; Univerſalibus uſurpatis, & Diætâ conveniente haud neglectâ, adhibeatur *Unguentum de Ceruſſa*, vel *Album Camphoratum*, vel *Nutritum*, aut ſimile. v. gr.

℞. *Unguenti Roſacei, Nutriti, Albi Camphorat. an. p. æq.*
Terantur diu in Mortario Plumbeo, donec Linimentum evadat.

Quod ſi tale ulcus exſiccari non poſſit, tangatur *Aquâ Aluminoſâ Fallopii*, deſcriptâ *Cap. de Ulceribus Venereis.* Aut prudenter uſurpetur *Aqua Viridis Hartmanni*; vel vulgaris *Aqua Mercurialis* ſeu *Aluminoſa*, quæ *Vino Gallico* & *Aquâ Plantaginis* diluta frequenter admoveatur.

Labiorum Fiſſuræ. V. Atqui cutis cum carni in labiis connexa ſit tantâ tenuitate, tantâ ſubtilitate, ac teneritudine, ut, niſi labris laceratis, ab iis ſeparari non poſſit; hinc facilè à cauſis externis, ventis, frigore; ut & internis, humoribus puta & vaporibus ſalſis & acribus, vitiantur, finduntur, & ità ſcinduntur, ut interdum etiam ſanguinem fundant. Vitium hoc Græci ῥαγάδας, Latini *Fiſſuras* ſeu *Sciſſuras Labiorum* vocant. Quæ ſanè non planè ſunt negligendæ: nam-

namquè turpitudinem pariunt, atquè in cruſtoſa & difficulter curabilia ulcera quandoquè degenerant.

VI. Solent verò haud difficulter ſanari Labiorum Fiſſuræ, inunćto *Candelarum Sevo:* vel inungatur *Unguentum Roſarum*, aut *Pomatum:* vel fiat Litus ex *Recenti Axungia Gallinæ, & Cerâ Albâ, Aquâ Roſaceâ ſæpius lotis.* Quomodo Curari debeant.

Aëtius *Ovi Pelliculam Internam* fiſſuras labiorum agglutinare tradit.

Sed ad Labiorum ut & Mammarum Fiſſuras admodum conducit *Sevum Hircinum liquatum in Aqua Roſacea*, ſi pars affećta eô illinatur. Etiam utile eſt *Oleum è Vitellis Ovorum recenter expreſſum*; uti & *Oleum Ceræ ſine fuco recenter deſtillatum.* Vel quod ſequitur:

℞. *Butyri Inſulſi* ℥j. *Ceræ Flavæ* ℥ß. *Liquatis admiſceatur Succi Uvarum Cærulearum recentis q. p.*
F. exinde S. A. Globulus, quô labia fiſſa oblinantur.

CAPUT XIV.

De Ulceribus Oris.

I. PRæter Ulcuſcula quæ in internis Oris partibus oriuntur, illarumque ſuperficiem depaſcunt, & *Aphthæ* vulgò nuncupantur, (de quibus verba facere nunc animus non eſt) *in Ore, Faucibus, aliiſque intrà Os contentis partibus* SERPENTIA non rarò obſervantur ULCERA; quæ Aphthas Exulceratas nonnunquam ſequuntur; aliquandò poſt Inflammationes & per ſe, ut in aliis partibus, ex affluxu vitioſorum humorum fiunt; quemadmodum & in Gallico Morbo excitantur. Oris Ulcera qualia ſint, & quomodo fiant.

II. In Ulceribus hiſce Curandis, quoquè totius corporis habenda erit ratio per Purgantia identidem exhibita, quandoquè Venæſećtiones, &, ſi malignitas adfuerit, Decoćta Sudorifera, Antivenerea, quæ hîc magni uſus ſunt. Qua ratione Curari debeant.

Externa Media etiam hîc Abſtergentia ſint, atque

Siccantia. Quem in finem Barbette hanc Oris Collutionem valdè extollit:

℞. *Fol. Quercus* Mj. *Flor. Rosarum*, *Balaustia an. p.* j.
Cort. Granator. ℥ij. *Alum. Ust.* ℈ij. *Vitriol. Alb.* ℈ß.
Coq. in s. q. Vini Rubri Adstringentis ad ℥viij. *colatura add.*
Diamoronis, *Mellis Rosacei an.* ℥j.
Misceantur pro Oris Collutione.

Ad Sordida Oris Ulcera utilis quoquè est *Aqua Viridis Plateri*:

℞. *Æruginis* ʒj. *Aluminis* ℥ß. *Vitrioli*, *Minii an.* ʒj.
Coq. in Vini Albi ℥iv. *Aq. Vitæ* ℥j.
Huic Aquæ intincto penicillo loca in faucibus ac ore tangantur, cavendo ne quid deglutiatur. Postea Lacte Dulci in quo Calx Ignitus sit extinctus, os colluatur.

Etiam à multis usurpatur *Unguentum Ægyptiacum in Aqua Plantaginis cum pauco Aceto dissolutum, addito Melle Rosaceo.* Verum acria hæc serpentibus Oris ulceribus, in primis si in carcinomatis naturam vergant, adversissima sunt. Hildanus *Cent.* 3. *Obs.* 86.

Hinc in oris ulceribus non cancrosis hoc conducit Linimentum:

℞. *Mellis Rosacei* ℥iß.
P. Alum. Usti ʒß. *Myrrhæ optimæ* ℈j.
Ol. Sulphuris gutt. x.
Misceantur.

Barbette laudat Linimentum *ex* ʒiij. *Unguenti Fusci Felicis Wurtzii*, & ʒij. *Mellis Rosacei*, *inter se mixtis.*

Sed ad oris, omniumque ejus partium ulcera (sive sint uvulæ, sive tonsillarum, sive linguæ) serpentia, etiamsi cancrosa, sequens Linimentum utilissimum semper observavi:

℞. *Mellis Rosacei* ℥iij. *Tinctura Saturni* ʒiij. *vel* ʒiv.
Misceantur exactè.

Eum in modum quoque fieri potest Gargarisma vel Oris Collutio;

℞. *Aq. Caprifolii*, *Plantaginis an.* ℥vj.
Mellis Rosacei ℥iij. *Tinct. Saturni* ʒiij. *vel* ʒiv.
Misceantur.

At

At verò si in latere Linguæ nascantur ulcera, videndum num dens aliquis acutior sit, qui sanescere sæpè ulcus non sinit, quique proindè limandus, vel evellendus est.

III. Cæterum in oris exulceratione *Os Palati* ab humore corrodente non rarò perforatur & corrumpitur: quod ubi evenit, sermo vitiatur; cum aër, qui per os elidi debeat, simul per foramen illud ad nares penetret, per easque egrediatur. In tali casu si os nigrum sit, radendum id prius, dein ex arte curandum. Sed antequam foramen illud claudatur, vel si planè claudi non possit, ut vitium illud sermonis tollatur, fabricanda est minutissimis foraminibus perforata lamina aurea vel argentea, instar clypei, quæ in medio eminentiam habeat, cui spongiola sicca, foraminis magnitudini respondens, alligetur, atque ità foramini adaptetur: ubi enim spongia humorem imbiberit, dilatatur, ut lamina firmiter hæreat, foramenque claudat. Os Palati quum exesum sit, quid agendum.

IV. Ad ulcera oris, Gingivarum præsertim, scorbutica conducit Linimentum *ex Melle Vulgari vel Rosaceo, cum Alumine Usto & Spiritu Vitrioli.* Vel talis Oris Collutio: Ulcera Oris Scorbutica quomodo tractanda.

℞. *Aq. Plantaginis* ℥iij.
Antiscorbuticæ, *Vini Albi Gallici an.* ℥iß.
Cinamomi ʒij. *Alum. Crud. pulv.* ℈iiß.
Misceantur.

Si verò gingivæ, partesque vicinæ nigrescant, adeò ut gangræna metuatur;

℞. *Aq. Antiscorbuticæ* ℥vj.
Theriaces, *Salis Absynthii an.* ʒj.
Mellis Rosacei ℥j.
Alum. Crudi ʒiß. *Sp. Vini* ℥vj.
Misceantur.

Denique *Fistulosa* sæpè *Ulcera* Gingivas obsident, unde vicini dentis radix cariem contrahit eò usque, ut saniei acrimoniâ omninò denudetur. Quo in casu cariosum dentem evellere oportet: sic enim brevi curabitur fistula.

C A-

CAPUT XV.

De Pectoris Ulceribus, & Fiſtulis.

Pectoris Ulcera qualia ſint,

I. Uandoquè & ULCERA in PECTORE excitari ſolent; quorum alia ſunt *Penetrantia* & *Fiſtuloſa*, hinc & FISTULÆ THORACIS meritò dicta; alia verò *non Penetrantia:* & ex his alia majora, alia minora, alia profundiora, alia minus profunda, alia antica, alia poſtica, alia lateralia ſunt.

& unde fiant.

II. Hujuſmodi autem Thoracis Ulcera, Fiſtuloſa in primis, oriuntur vel ex cauſis internis, vel ab externis. Atque ſequuntur non rarò aut Empyema, aut Pleuritidem, quæ ritè per ſputum evacuata non fuerit, dehinc foràs apoſtema effecerit. Inſuper poſt tumores, aut vulnera thoracis malè curata, Fiſtulæ in Pectore ſæpè excitari ſolent, quæ difficilis ſunt curationis; præſertim ſi oſſa, ſternum puta, ſpina dorſi, aut coſtæ ſimul afficiantur.

Morbi hujus Diagnoſis, & Prognoſis.

III. Hæ autem Thoracis Fiſtulæ cognoſcuntur facilè, & oculis patent; ſique penetrent, ſtylo, vel aëris egreſſu obſervantur.

Cæterum Penetrantia Thoracis Ulcera in Fiſtulas perfectas non rarò terminantur; & quandò pus non ritè expurgatur, ac in thoracis cavitate retinetur, Patiens empyicus fit; hinc tabidus, macilentus & maraſmodes evadit. „ Omnes thoracis fiſtulæ, ait Pigræus *Prax. Chir.* „ *lib.* 5. *cap.* 5. difficilis ſunt curationis, longèquè eſt ſa- „ tius eas palliativè curare, optimâ vivendi ratione adhi- „ bitâ, quam accuratius; hac ſpe, quaſi perſanari brevi „ poſſent.

Atque ideò, in primis ſi vetus ſit fiſtula, curâ tantum utendum palliativâ, cum harum partium fiſtulæ rarò ſanentur: unde qui fiſtulâ thoracis penetrante laborant, ſolent plurimum toto vitæ tempore argenteam geſtare fiſtulam. Et ſcribit Aquapendens, nonnullos ſe noviſſe,

qui

qui viginti quinque & triginta annos talem gestarunt, & vitam satis commodam duxerunt.

Porro quæ in Dorso sunt Fistulæ, periculosiores sunt ob majorem nervorum copiam & spinalem medullam vicinam, ac rarò sanantur. Quæ in musculis sunt circa magna vasa, non satis tutò curantur. At non Penetrantia Thoracis Ulcera, quæ sunt absque ossis corruptione, facilè curam suscipiunt.

IV. Enimverò thoracis ulcera non penetrantia, sicut aliarum partium ulcera curantur; & si putrida sint, ad putridi ulceris curationem respiciendum. **Curandi Methodus.**

Penetrantia autem seu fistulosa quæ sunt, & Medicamentis Internis & Externis curari debent, haud secus ac de Ulcere Fistuloso superius indicavimus. Orificium verò, nisi id satis hiet, in primis dilatandum, immissâ Turundâ ex *Spongia Preparatâ*, vel *Radice Gentianæ*, vel *Medullâ Sambuci contortâ*, vel aliquo simili; quæ filo appendenda, ne in Thoracis cavitatem ingredi possit. Dein Turunda Cava Plumbea vel Argentea similiter filo alligata immittatur, ut sic materia sæpè & sensim evacuetur. Ulcus interim, partesquè internæ detergantur Injectionibus *ex Decocto Hordei cum Melle Rosaceo*, cui & *Hydromel* addi potest. Vel fiat talis;

℞. *Rad. Aristoloch. Rot. Iridis Florent. an.* ℥iij.
Herb. Agrimoniæ, Hyperici, Centaurii Min. Vincaper Vinca an. Mj.
Flor. Rosar. Rubr. Mß. *Hordei M. pug.* iij.
Coq. in duabus partibus Aq. Comm. & una parte Vini Albi ad ℥xxij. *Colaturæ add. Mellis Rosacei* ℥iij. *vel* ℥iv. Et quum opus fuerit ulcus carne replere, *Pulv. Myrrhæ, Iridis, Sang. Draconis an.* ʒj.
M. F. ex his Injectio.

Quum verò glutinare & exsiccare expedit, haud inutile erit id, quod sequitur:

℞. *Therebinthinæ optimæ* ℥j. *Mellis Communis* ℥iß.
Farinæ Lupinorum ℥ß. *Fabarum* ʒij.
Succi Apii, Plantaginis, Agrimoniæ an. ℥j.

Pulv. Myrrhæ, Mastichis, Thuris an. ℥ij.
F. ex his super igne S. A. Unguentum; quô turundæ & penicilli illinantur, ac desuper ponatur *Emplastrum de Scavona*, vel *Diapalma*, vel *de Minio*, sicquè ulcus carne oppleatur, & cicatrice occludatur.

Thoracis Fistula obliqua & flexuosa quomodo tractari debeat.

V. Verum obliquus, flexuosusque si sit fistulæ sinus, nec non fistulæ finis declivis; præstat universum fistulæ flexuosum, declivemque sinum *Turundâ ex Spongiâ Compressâ, vel Radice Gentiana* dilatare non tantum, sed quoquè scalpello, aut potius parvo cultello unam aciem habente, eamque in extremitate paulo intus recurvatam, (cujus cuspidi insuper exiguus affixus sit globulus ex cera alba) discindere, ac ad fundum usque aperire. Enimverò citissima & quasi momentanea fistulæ thoracis incisio est, quæ fit Syringotomo, quod in altera extremitate habet aciem, circa cuspidem globulo cereo obvolutam, quo minus in immissione carnes laceret. Hinc in fistulam immittatur, ac ubi ad fundum ejus pertingit, per carnem & cutem superincumbentem dextrâ adigatur, ut globulo cereo in ulcere remanente cuspis cultelli per foramen factum exeat, qua digitis sinistræ apprehensa, amborum foraminum interstitium, unico quasi ictu, incidatur.

VI. Insuper contingit nonnunquam, quod Fistula non solum declivis sit, & terminum habeat inferius, sed etiam à spatio intercostali superiore subtus costam sese insinuet; viz. inter pleuram & costam, donec in alterum intercostale spatium subjectum terminetur. In hoc casu C. Celsus vult, præcidendam esse, & eximendam ex utraque parte costam. Sic enim loquitur *de Re Med. lib. 7. cap. 4.* ,, Solent autem inter costas fistulas subterire, quod ubi ,, accidit, eo loco costa ab utraque parte præcidenda & ,, eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Quæ operatio quam difficilis sit, quam periculosa, unicuique facilè patet. Hinc potius talis fistula pertundatur Instrumento ab Aquapendente excogitato. Imittatur viz. cannulæ argenteæ & incurvatæ extremitas, ad fistulæ fundum

fundum usque, ut exterius spectet: dein per cannulam fistulæ immissam impellatur acus longa (quæ non longè à cuspide foramen habet, & filum ducit) ut fistulæ fundus perforetur, & filum per superiorem & inferiorem sinus portam exeat. Perforato fistulæ fundo, eximatur acus per novum sinus foramen, & fili extremitates colligantur, ut fistulæ foramina teneantur aperta, ac materia purulenta per inferius effluat, donec sinus subtercostalis vel carne repleatur, vel agglutinetur. Hunc fistulam thoracis curandi apparatum exponit Scultetus *Armament. Med-chir. Tab.* 38. Atquè thoracis fistulæ acu pertusæ, & hoc modo sanatæ exemplum adfert. *Obs.* 44.

VII. Sed non rarò quoque accidit, Fistulam intus penetrare in Costam, vel Claviculam, vel Sternum: quæ ossa cum sint cavernosa, solet facilè in iis Pus colligi, & serpere perpetuò corruptio vel Costæ, vel Claviculæ, vel Sterni. In hoc casu Candens Ferramentum per Cannulam ad Costam aut Claviculam inseratur, omnisque putredo exsiccetur & absumatur, parsque corrupta roboretur; ita enim cicatrice obducetur. Vel fistulæ sinu ad costam aut claviculam cariosam usquè, immissâ ex *Compressa Spongia* vel *Radice Gentianæ* Turundâ, abundè dilatato, ossi carioso inspergatur *Pulvis Euphorbii*, sicque caries auferatur, ac sinus consolidetur. Fistulæ Thoracis, cum erosione claviculæ, brevi tempore Curatæ, exemplum videre est apud Scultetum *Obs.* 40.

Ad Costam, Claviculam, vel Sternum si penetret Fistula, quid agendum.

At verò si Sternum corruptum, aut aliqua saltem labe affectum sit, amplianda fistula, aut ferramento incidente, aut turundâ ex Compressa Spongia vel Radice Gentianæ; dein pars ossis corrupti abradenda, usquè dum caro laudabilis paucas post horas illi accrescat. Quod si caro isto temporis spatio non succreverit, indicio erit, totum corruptum os non esse abrasum, ac proindè rasionem repetendam, donec caro optima adnascatur, quò aliis postmodum remediis detur locus, & curetur fistula. At nunquam deveniendum est ad inustionem ipsius Sterni, uti rectè monet Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 39. quia non absce-

abſcedit, aliorum corruptorum oſſium more: additquè ſe obſervaſſe, inuſtum ſterni os in multis non abſceſſiſſe, niſi elapſis duobus tribuſvè annis. Quod idem affirmat Dom. de Marchettis P. F. *Anatomes cap.* 9.

Cæterum Ulcera Fiſtuloſa in Pectoris dextra ſede, juxta papillam, curata, videri poſſunt apud Platerum *lib.* 2. *Obſerv.* ubi habetur quoque Ulcus Fiſtuloſum in Dorſo, à ſcapula ad lumbos uſque pertingens, ſanatum. Fiſtula Mammæ Dextrę curata extat apud Sculteturn *poſt Armament. Med-chir. Obſ.* 75. Ex vulnere thoracis Fiſtulam ſubortam, quæ ſpatio aliquot menſium pervadens ad capſulam cordis, hujus ſubſtantiam ad cavitatem uſque abſumpſit, obſervavit Petrus de Marchettis *Obſ. Chir.* 47.

Thoracis Fiſtula inveterata, & planè deſperata, qua ratione tractari debeat.

VIII. Omnes autem Thoracis Fiſtulæ difficillimam recipiunt curationem, ita ut interdum tum Medici, tum Ægrotantes defeſſi, & ſpe deſtituti, curam ipſi naturæ relinquant: quo in caſu Aquapendens fiſtulæ orificio imponit *Pilam ex Cera Alba*, appenſum filum habentem; præcipitque ut quotidiè ea mundetur, ac tractetur, veluti ſi eſſet fonticulus, curando ipſam in poſterum ut fonticulum, non ut fiſtulam; ſicque temporis progreſſu caro gignitur quandoquè per totum fiſtulæ ductum, atque ità fiſtula, alioquin inſanabilis, non raro ſanatur.

CAPUT XVI.

De Abdominis Ulceribus, & Fiſtulis.

Abdominis Ulcera qualia ſint.

I. Aud ſecus ac in *Thorace*, ita quoque in VENTRE INFERIORE quæ excitantur ULCERA, alia ſunt *Penetrantia*, alia *non Penetrantia.* Non penetrantia dicuntur illa, quæ peritonæum non perforant: penetrantia verò, quæ uſquè ad partes intrà peritonæum contentas pertingunt.

Unde oriantur.

II. Oriuntur autem Ulcera in Infimo Ventre iiſdem ex Cauſis, ex quibus in aliis partibus excitari ſolent: ex

caſu

casu viz. percussione, inveterato vulnere, post suppuratum apostema, ex acris erodentis materiæ confluxu, ex acribus medicamentis appositis, hisque similibus. Et sanè Abdominis Abscessus, è quibus posteà Ulcera relinquuntur, frequentius occurrunt, quam vulgus Medicorum putat. Ità Galenus *lib.* 5. *de Locis Affectis cap.* 7. refert, Stesianum quendam, quasi abscessum in hepate haberet, ab aliis Medicis curatum fuisse: id quod Galenus negavit, & monstravit abscessum fuisse inter musculos transversos & obliquos abdominis. Similem ferè historiam habet Dodonæus *Obs. Med. cap.* 29. de quodam Scriba, qui cum dextri lateris dolore cum febre esset correptus, juxtà ac paulò infra costas nothas, Medicumquè accersivisset, qui ipsum ut Pleuriticum curaverat, atque inde pejus haberet, Dodonæum vocavit; qui exhibito primum leni Purgante, Cataplasma Emolliens applicavit, ac tumore emollito tandem Sectionem instituit; cumque ex abscessu copiosum pus effluxisset, Æger, adhibitis ulceri idoneis remediis, convaluit. Scribit quoquè Sennertus *Prax. lib.* 3. *part.* 10. *cap.* 8. Vietoris uxorem simili tumore ad ipsam ferè ventriculi regionem laborasse, qui cum in tantam magnitudinem excrevisset, ut propemodum duos pugnos æquaret, Sectione eum aperiri curavit: ex quo abscessu maxima Puris copia effluxit, magno cum fœtore, fluxitque Pus postea aliquot dies, Ægraque, idoneis ulceri curando medicamentis adhibitis, tandem convaluit. Narrat insuper Fabritius Hildanus *Cent.* 2. *Obs.* 38. virum quadragenarium, robustum, dolore lateris dextri ad finem costarum notharum laborantem ad se Lausannam venisse. Cum verò nullus tumor appareret, sed saltem dolor cum febricula adesset, atque Purgantia, Fomentationes, Cataplasmata, Inunctiones, Discutientia, Resolventia, & Anodyna per aliquot dies sine fructu applicarentur, nihilominus dolor punctorius & pulsatorius circà regionem hepatis & peritonæum persisteret, etsi in cute nihil appareret, dolore locum affectum monstrante,

Sectio facta est: quâ peractâ Pus copiosè effluxit, neque dui post febris, dolor, lypothymia paulò cessarunt; ulcus tamen propter Puris copiam quæ effluxit, per aliquot menses apertum servatum fuit, Ægerque tandem sanatus. Et certè si pus collectum esse animadvertatur, maturè abscessus aperiendus, ne nimia puris copia colligatur, quæ dein vel peritonæum penetret, & in abdominis cavitatem defluat; aut postea sine vitæ periculo evacuari non possit: cujus rei historiam habet *Cent.* 2. *Obs.* 39. de viro quadragenario, qui in dextro hypochondrio abscessum immensæ magnitudinis habebat, ut cutis totius ferè lateris ab ilii osse usque ad costas veras, lineamque albam & spinam dorsi Puris plena & elevata esset, cum dolore continuo, lypothymia, nausea, appetitus & virium prostratione. Vocatus Hildanus ob periculi magnitudinem tumorem aperire recusavit; quod cum postea Barbitonsor quidam fecisset, & vomicam aperuisset, maxima puris copia inde effluxit, & dolor quidem aliquo modo imminutus est, sed intra biduum Æger exspiravit. Unde ille monet, ut juniores Chirurgi in aperiendis magnis abscessibus cauti sint, & materiam non confertim, sed sensim & per vices evacuent. Scribit porrò Petrus Estanove *Obs.* 2. puerum quendam ventris tumore laborantem, hydropicum habitum fuisse, cumque umbilicus valdè promineret, apertio tandem facta est, ex qua puris laudabilis octo vel decem libræ profluxere, sicque omnino Æger curatus est. Adhæc plurima & admiranda Abscessuum Abdominis exempla adferri possent, quorum quædam licet videre apud Th. Burnetum *in Thesauro Medicinæ Practicæ libr.* 1. *sect.* 4. Ex quibus posteà non exactè curatis, non raro ulcera relinquuntur in abdomine, non penetrantia; imo & nonnunquam penetrantia seu fistulosa.

Fistulæ Abdominis.

III. Enimverò *in Abdomine* quoquè interdum FISTULÆ, in primis super pubis latera, fiunt, cum eum in locum humores facilius decumbant, atque ibidem hæreant. Insuper & corrumpuntur sæpè, putredine inficiuntur,

tur, ac corroduntur simul Intestina, ut per Fistulam etiam fœces alvi egressas fuisse, compertum sit. Sic per umbilicum, post abscessum inter pectinem & umbilicum ruptum, Puero cuidam Mediolanensi fæces alvi exiisse, refert Cardanus *de Subtilitate lib.* 18. Et Alexander Benedictus *Prax. lib.* 10. *cap.* 24. narrat, cuidam Puero Veneto ex abscessu intestina perforata fuisse, ut per umbilicum magnam excrementorum partem singulis diebus emitteret; sano tamen similem per domum ambulasse. Scribit quoquè Fabritius Hildanus *Cent.* 1. *Obs.* 51. se vidisse adolescentem duodecim annos natum, qui tumore musculorum abdominis laborabat, quo rupto excrementa per quatuor aut quinque hebdomades per eum locum, nil verò per alvum egessit. Quæ autem in ejus cadavere inventa sint, ibidem licet videre. Atquè *Cent.* 1. *Obs.* 54. *&* 55. similes ferè narrat historias. Refert quoque Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 53. sibi visum Patrem quendam Theatinum, laborantem Fistulâ Umbilici, ad intestina usque penetrante, de quorum dolore erant quærelæ ex demisso statim in eandem specillo; qui tamen brevi temporis spatio curatus est. Adhæc Platerus *Obs. lib.* 3. scribit, Capitaneum quendam ante multos annos in ventre vulneratum, stercus per fistulam, quæ sanato vulnere illic remanserat, multos annos incolumem alioquin, & superstitem excrevisse. Etiam de muliere gravida refert, cui tuberculum nucis juglandis magnitudine in sinistra abdominis sede, transversæ manus spatio ab umbilico erupit, quod in abscessum, indeque in ulcus sinuosum abiit, ex quo aperto sanies & pus copiosè effluxerunt, tuncque pruritu saltem quodam remanente, dolor penitus remisit, ipsaque nihil mali passa, fœtum vivum & sanum, stato partus tempore peperit, nisi quod excrementa alvi, per ulcus illud sinuosum apertum progrediebantur; quæ ab eo tempore omnia, non amplius per alvum, per hanc aperturam expurgabantur, & ut procederent, mulier ipsa manibus ventrem premendo, bis quotidiè sic ab illis sese exonerabat. Narrat quoque Chirurgus hujus urbis exper- **Historia.**

expertissimus Ravenſway, ſibi viſum in muliere, ob eroſionem inteſtini, non tantum excrementa, verum etiam duos vivos lumbricos ex inguine prodiiſſe; quæ tamen perfectè fuit curata.

Ulcerum Abdominis Diagnoſis, & Prognoſis.

IV. Cæterum Penetrantia hæc Infimi Ventris Ulcera dignoſcuntur ex ſtyli vel candelæ cereæ immiſſione: cum nimirum multa horum portio ingrediatur; & ex Vini injectione ſyphone facta. Enimverò in penetrantibus Abdominis ulceribus intrà peritonæum vinum penetrat. In non penetrantibus verò refluit, ſtyliquè ſivè cereæ candelæ pauca portio intrà ulcus ingreditur. Porrò quæ non ſunt penetrantia Abdominis Ulcera, facilioris ſunt curationis. Quæ vero ſunt penetrantia, frequenter in Fiſtulas abeunt, & difficulter ſanantur.

Curandi Methodus.

V. Ad *Curationem* verò quod attinet: non Penetrantia Abdominis Ulcera, ſicuti aliarum partium ulcera Curari debent, cum nihil peculiare habeant. Atqui Ulcera hæc ſi ſint Magna, Sinuoſa, vel Fiſtuloſa, non aliter quam Inciſione curantur; & quidem ſi Fiſtula unum orificium habeat, utendum eſt Syringotomo altera extremitate acuto, ut finis fiſtulæ perforetur, & totus fiſtulæ meatus diſſecetur, atque aperiatur. Si vero Fiſtula plura orificia habeat, Syringotomo utendum altera parte obtuſo, & exiguum globulum præfixum habente, quo etiam tota fiſtula aperiri poſſit. Vel fiat apertio Cultro ſeu Scalpello Longo, & manubriolum ſimiliter longum habente; qui Culter unâ tantum parte aciem habeat, in extremitate paulò intus recurvatam, exteriorem vero partem retuſam obtineat, ad cujus cuſpidem ex cerâ globulum infixum eſſe oportet, quo intus per totum fiſtulæ ductum ſine obſtaculo demittatur.

VI. At verò ſi Penetrantia & Fiſtuloſa fuerint talia Ulcera, fucatâ curatione, ſicut de Penetrantibus Pectoris Ulceribus diximus, uti debemus, ſervatâ optimâ victus ratione, utque decet deterſo ac mundificato ulcere. Scribit tamen Fabritius ab Aquapendente, ſe iſtiuſmodi Abdominis Ulcera Penetrantia ac Fiſtuloſa, affectis etiam Inte-

ſtinis

ſtinis, curaſſe, & curata vidiſſe; non manu, non ferro, non igne, non aliis medicamentis: ſed ſolis *Aquis Thermalibus*, per inſeſſiones mane & veſperi in iis factas, ita ut aqua per fiſtulæ foramen in cavitatem abdominis ingrederetur, inteſtinorumque eroſiones ſuâ ſubſtantiâ pertingeret, & attingendo exſiccaret, purgaret, impleret, tandemque cicatricem induceret. Et in Thermarum defectu *Sulphur*, *Alumen*, & *Sal in Aqua liquare & decoquere*, ac Inſeſſiones moliri, utile cenſet.

CAPUT XVII.

De Veſicæ Urinariæ, & Pudendorum Ulceribus.

I. Fiunt quoquè ULCERA in VESICA URINARIA, vel in *ejus Fundo*, vel in *Collo*; idquè ab affluentibus humoribus acribus; vel Pure è locis ſuperioribus tranſeunte, ibidemquè nimiam ob viſciditatem hærente; aut Medicamentis veſicam exulcerandi vim habentibus, inter quæ præcipuè numerantur *Cantharides* incautè aſſumtæ. Inſuper poſt inflammationem, & abſceſſum veſicæ malè curatum, non rarò Ulcus relinqui ſolet. Oriuntur quoquè Veſicæ Ulcera à Calculo aſperiore veſicam lædente, quale exemplum refert Platerus *lib.* 3. *Obſerv.* Atquè à vaſorum ruptione & læſione, ex percuſſione, lapſu, vulnere, ac ſimili cauſa violentâ externâ. Veſicæ Urinariæ Ulcera unde orian-tur.

II. Cognoſcitur verò hujus partis Ulcus è ſquammulis & pure, quæ cum urina minguntur; nec non gravi urinæ odore, ſi ulcus ſit ſordidum: dolor quoquè adeſt gravis in pectine & pube, quoties Ægri mingunt; nonnunquam etiam cum ulcus ſerpit, ſubcruenta & ſanioſa eminguntur. Urinæ quoque difficultas accedit, ſæpè & continuus egerendi conatus, ac membri virilis erectio. Ulcerum horum Diagnoſis.

An autem in fundo veſicæ ulcus conſiſtat, an juxta urinarium meatum, eo diſcernitur: quod ſi in fundo ve-

ficæ fuerit, dolor circa pubem percipitur: si verò juxta meatum urinarium, tempore mictionis magis deprehenditur, ac imprimis ubi mingere incipiunt & desinunt Ægri.

Prognosis. III. Porrò Vesicæ Ulcera ferè incurabilia sunt; quia in parte sunt membranosa, & urina, quæ mordax est, continuô illô transitu vellicat, & consolidationem impedit. Periculosiora autem sunt istiusmodi ulcera quæ ex erosione sunt orta, quam quæ ex aliis causis. Etiam difcilius & rarius curantur in senibus, quam in juvenibus. Ulcus quod est à calculo, non curatur, nisi prius is extrahatur.

Curandi Methodus. IV. In Curatione abstersionem & consolidationem quoquè requirunt Vesicæ Urinariæ Ulcera. Interim tamen præcavendum, ne ulcus irritetur, latiusque serpat; sed ut dolor leniatur danda opera, uti & urinæ ardor ac difficultas. Id quod præstant Emulsiones ex *Amygdalis*, *Seminibus quatuor Frigidis Maj. &c.* Atqui ad Ulcus Abstergendum, simulque Leniendum sumat Patiens bis in die, sequentis Electuarii particulam magnitudinis avellanæ:

℞. *Therebinth. Venet. cruda* ℥j.
Cassiæ Fistulæ rec. extr. ℥iß.
Pulv. Liquiritiæ elect. ʒiij.
Ocul. Cancr. crud. ʒij.
Salis Prunellæ ʒj.
Merc. Dulcis ʒß.
Balsam. Sulphuris gutt. xxvj.
Syr. Althaæ Fern. q. s. M. F. Elect.

Dein superbibat largiorem haustum hujus Decocti;

℞. *Rad. Althaæ*, *Consolid. Maj. Liliorum Alb. an.* ℥iß.
Glycyrrhyzæ rasæ ℥j. *aut* ℥ij.
Herb. Bugulæ rec. Mij.
Agrimoniæ, *Veronicæ*, *Pyrolæ*, *Saniculæ an.* Mj.
Capit. Papaver. cum Seminibus ℥ß.
Coq. in s. q. Aq. Pura ad ℔iv.

Electuarii locô proderit bis quotidiè sumere guttas 6 aut 7 *Balsami Sulphuris Therebinthinati*, vel *Succinati*, vel *Balsami Copaive*,

Copaivæ, vel cochlear *Aquæ Gonorrhaalis Quercetani*. Vel mane & vesperi usurpentur *Pilulæ ex Therebinthina*, *Liquiritia*, *Troch. Alkekengi*, *&c.*

Barbette sequentes laudat:

℞. *Troch. Alkekengi*, *de Carabe*,
Gypsi Usti an. ʒß.
Boli Armeni, *Terræ Sigillatæ*, *Cranii Humani an.* ʒj.
Therebinthinæ Venet. q. s.

F. S. A. Pilulæ pisi magnitudine.

Multi hoc in casu miris laudibus extollunt *Trochiscos Gordonii*. Ulcus enim mundant, dolorem sedant, & urinæ ardorem mitigant, simulque conglutinant.

V. Interea in Vesicam per Catheterem infundatur *Lac recens cum Melle Rosaceo*. Et certè quæ per Catheterem injiciuntur non rarò tantum prosunt, quam ore sumpta; cum longa à ventriculo ad vesicam via sit, in qua vires medicamenti non parum alterantur. Barbette hanc proponit Injectionem;

℞. *Aq. Calcis Vivæ* ℥iij. *Plantaginis* ℥ij.
Sief Albi Rhasis ʒj.

M. pro Injectione, *singulis diebus ter quatervè usurpanda.*

Aqua Calcis nihil aliud est, quam *Aqua Communis*, *in qua Calcis Vivæ particula sit extincta.* Sed cavendum, ne acris nimis efficiatur.

VI. Ulcus verò quod est à *Calculo* non curatur, nisi Calculus tollatur: quem tamen extrahere nonnunquam periculosum est propter ulcus. Ideoque si ulcus sit profundum, tutius est Emplasticis & Lenientibus saltem Medicamentis uti, ut lapidi quædam lævitas inducatur, ulcusque mitigetur; quod optimè fit *usu Lactis Dulcis*, *in quo Althææ Radix sit decocta.*

VII. Si Ulcus sit *à Cantharidibus*, atque id recens, *Lac Dulce* copiosè bibendum; vel sumenda *Emulsio ex Seminibus quatuor Frigidis Maj. Papaveris Albi*, *&c.* Vel *Emulsio fiat ex Semine Cannabino*, *addito colaturæ Syrupo Althææ Fern.* Dein consolidandum cum *Tragacantha*, *Bolo Armeno*, *Terra Sigillata*, similibusque. Si verò antiquum sit, ut alia ulcera tractandum.

Insignem ulceris vesicæ curati historiam licet videre apud Fabrit. Hildanum *Cent.* 3. *Obs.* 69. Adhæc vesicæ ulcus, multis aliis frustrà tentatis remediis, tandem *Aquarum Spadanarum* continuô usu sanatum fuisse, refert Tulpius *Obs. Med. lib.* 2. *cap.* 53.

Penis Ulcera.

VIII. At verò in VIRILI PUDENDO non raro etiam excitantur ULCERA; eaque sunt vel externa, vel interna; atque alia sunt in præputio, alia in glande, alia circa glandem, alia per reliquum membrum: insuper alia sunt pustulis similia, alia sicuti excoriatio, alia corrosiva & virulenta; alia porrò recentia sunt, alia antiqua, putrida, & cavernosa.

Ulcerum horum Causæ.

IX. Horum Ulcerum origo aliquandò est à causa externa, ut à difficili ac violento coitu cum virgine vel fœmina, cui angustius pudendum est; vel à coitu non difficili quidem, sed multiplicato nimis, Penemque inflammante; uti & è dura longaquè equitatione: quandoquè à causis internis, uti à sorde simplici & non contagiosa inter glandem & præputium hærente, ibique putrescente, contracta ex coitu cum muliere non infecta. Hinc enim pustulæ exiguæ instar granorum milii è glandis superficie emicare solent, quibus maturatis ruptisque ulcuscula rotunda, & in medio punctum albicans habentia expullulant, aliàs dispersa, aliàs ita densa, ut ex pluribus unum tandem fiat.

Præterea è Contagio excitari possunt hujusmodi ulcera, ut iis accidit, qui rem cum infecta muliere habent; viz. ex seminali humore corrupto, ac inter glandem & præputium retento, partemque istam erodente, exulcerante.

Diagnosis.

X. Sunt autem manifesta satis partis hujus Ulcera, cum glans à præputio denudari possit, & ideò aliis signis non est opus. Si verò propter tumorem præputium deorsum trahi non possit, & ulcera oculis non appareant, tunc dolore, tumore, & saniei ejectione dignoscuntur.

Prognostica.

XI. Cæterum periculosa sunt Ulcera in Pene, utpote in organo fungoso, hinc & corruptioni facilè obnoxio; unde

unde serpunt facilè, & difficulter sanantur, in primis quum urina per penis meatum effluens curationem impediat. Præterea pars ipsa sensu exquisito prædita est; qua de causa istiusmodi ulcera Acria Medicamenta sustinere non possunt, quæ alioquin hîc prodessent. Ulcera quæ à Lue Venerea in his partibus excitantur, non curantur, nisi morbo illo prius curato; cum ab ejus malignitate foveantur.

Insuper ulcera hæc aliquandò in cancrum abeunt, vel gangrænam inducunt, ut totum membrum virile abscindere opus sit, cujus rei habent exempla Valescus de Taranta, Fabritius Hildanus, aliique.

XII. Quando igitur Penis Ulcera parva & benigna sunt, Topicis facilè curantur; atquè in hujus partis excoriatione sufficit partem *Vino Gallico*; vel *Aquâ Rosaceâ & Plantaginis, cui & Vinum addi potest*, identidem abluere; & si majori exsiccatione opus sit, iis parum *Aluminis* addatur: vel illinatur *Unguentum de Tutia*, aut *Album Camphoratum*, aut *Diapompholigos*, similevè. Enimverò Medicamenta in ulceribus hisce conducunt, quæ insignem siccandi vim habent, & hoc non solum ulceris, sed & partis affectæ ratione; qualia sunt *C. C. Ustum*, *Ebur Ustum*, *Ostreorum Conchæ Combustæ*, *Alumen*, *Tutia*, *Lithargyrum*, *Plumbum Ustum*, *Æs Ustum*, *Flos Æris*, *Cerussa*, *Antimonium*, & similia; ex quibus Pulveres, Linimenta, & Lotiones parari solent. v. gr. Curandi Methodus.

℞. *Aq. Ferratæ* vel *Plantaginis* ℔j.
Rasur. Cort. Guajaci ℥j. *Aluminis* ℥ß.
Rosar. Rubr. ℥j.
Coq. S. A. & colentur. Abluantur ulcera hoc Decocto sæpius.

℞. *Aq. Decoctionis Mytilorum. q. v.*
Florum Æris. q. s.
Stent in digestione ad radios solares aliquot dies, dein liquor decantetur, eòque frequenter abluantur hujus partis ulcera.

Si verò Ulcera fuerint antiqua, sordida, putrida, saniosa, callosa, virulenta, ac serpentia, in primis abluenda sunt *Hydromelite cum Alumine*; cui & *Spiritus Vini* addi potest. Vel,

 ℞. *Vini*

℞. *Vini Albi* ℥vj. *Aq. Plantaginis, Rosarum an.* ℥ij.
Floris Æris ʒß. *Aluminis Crudi* ʒiß.
Misceantur, & parum ebulliant.

Utile quoquè est *Unguentum Ægyptiacum*, & *Apostolorum*, ut & *Aqua Viridis* ab Hartmanno & Platero descripta, ac identidem laudata *Aqua Aluminosa* vel *Mercurialis*.

Etiam *Mercurio Præcipitato Rubro cum Linimento convenienter mixto* utendum; non tamen in ejus usu diu persistendum: sed quandò quod callosum & virulentum absumptum est, fovenda pars affecta *Decocto Malvæ, Althææ, Seminis Lini, &c.* & Medicamentum Digestivum idoneum Ulceri imponendum, donec quod corruptum est separetur, ut in curatione luis venereæ fieri solet.

Si verò Penis & Præputium valde intumuerint, *Cataplasma imponatur ex Floribus Camomillæ, Sambuci, Meliloti, Rosarum, Farina Seminis Fœnigræci, & similibus.* Quod si nec hoc modo pars exulcerata detumescat, & dolor perseveret, ulcusque serpat, præputium secundum longitudinem incidendum, ut ulcus mundari, ac convenienti modo curari possit. Hoc tamen in Ulceribus Penis Curandis semper est observandum, ne pendens pudendum teneatur; verum suspendatur, & superioribus partibus alligetur, ità tamen, ne dolor excitetur.

At si gangræna & sphacelus Penem corruperit, tutissimum est, id quod corruptum, vel etiam si opus sit, totum Penem abscindere, & Medicamenta posteà, quæ in aliarum partium gangræna & sphacelo adhibentur, usurpare. Exemplum hujus rei habet Forestus *Lib. 26. Obs. 6.* de quodam, cui Penis post inflammationem ità putrefactus fuit, ut cataplasmati adhærens exciderit, & putrefactio Scrotum quoquè occuparit, Ægro nihilominus, idoneis medicamentis adhibitis, vivo manente, & ex ventre per foramen saltem urinam emittente. Similem prorsus historiam refert Fabritius Hildanus *Cent. 3. Obs. 88.*

Meatus Urinarii

XIII. Sed accidit aliquandò, quod ULCERA oriantur in VIRGA, *hoc est*, in MEATU URINARIO: viz.

viz. ex tuberculo seu apostemate intus oborto; vel ex urina acri; vel ex calculis asperis & angulosis, qui inter transeundum meatum hunc lædunt; vel, quod frequentius fieri solet, ex semine acri & virulento, uti in gonorrhæa virulenta neglecta & inveterata contingit. Ulcera unde fiant.

XIV. Cognoscuntur autem Meatus Urinarii Ulcera præcipuè ex dolore, qui inter mejendum percipitur, & ex pure quod ante urinam excernitur. Insuper ex tactu & compressione ulcerata pars invenitur, cum in parte ulcerata ex compressione dolor excitetur. Adhæc Penis interdum tensus & aliquantisper tumidus est, doletque, & ad inferiora curvatur, nec nisi inter femora indolenter teneri potest. Quomodo deprehendantur.

XV. Ulcera hæc si ex virulenta gonorrhæa oriuntur, non ità facilè sanantur, nisi sublatâ penitus gonorrhæâ: quæ verò ab aliis humoribus eveniunt, *Emulsione Seminum Melonum & Cucumeris, ac Amygdalarum*, per plures dies usurpatâ, sæpè sanantur. Curantur autem hujus partis ulcera, venerea in primis, facilius in juvenibus; è contrario in senibus raro aut nunquam curationem suscipiunt. Sed curatio semper maturanda. Nisi enim maturè curentur, vel Carunculæ in Meatu Urinario gignuntur, quæ urinæ emissionem impediunt; vel ad interiora proserpit malum, & vel vesica, vel perinæum, aliævè altè exulceratæ partes ad summam usque cutem exeduntur, ut per varias partes vicinas ad anum, scrotum, ipsumque penem urina, quasi cuniculis factis, continenter effluat: sicquè Fistulosa evadunt, & non rarò vix curabilia hujusmodi ulcera. Quid de iis sit judicandum.

De Fistulis in Perinæo audi Hildanum *Cent.* 5. *Obs.* 75. „ Videant Juniores Chirurgi, ut in prognostico fistularum perinæi sint prudentes. Si enim ex causa interna facta fuerit fistula, nunquam perfectè sanatur. Obducitur quidem nonnunquam cicatrice, sed facillimè à causa aliqua interna recrudescit, & nonnunquam, si ad tempus clausa persistit, gravissima symptomata subsequuntur; uti porrò exemplis demonstrat: quapropter

propter monet, ne Ægri tantoperè de integra & perfecta consolidatione harum fistularum sint solliciti.

Qua ratione Curari debeant.

XVI. Igitur ulcus hoc ut detergeatur & conglutinetur, atquè adeò ritè curetur, meatui urinario per siphonem injiciatur *Aqua Hordei*, vel *Lac Dulce cum Melle Rosaceo*. Vel talis, aut similis fiat Injectio:

℞. *Lactis Dulcis in quo Silices Igniti extincti sunt* ℥xij. *in eo dissolv.*
Mellis Rosacei ℥i ß.
Mucilag. Gum. Tragacanthæ, & Rad. Consolidæ an. ℥ß.
Therebinthinæ in Ovi Vitello solut. ʒj.
Cerusæ ʒi ß. *Pomphol. Alb.* ʒj.
Misceantur diligenter, triduoque vel quatriduo renovetur, ne Lac acescat, aut Mucilagines corrumpantur.

℞. *Lithargyri, Cerussæ, Tutiæ Præparatæ an.* ʒj.
Sacchar. Cand. ℥ß. *Camphoræ* ℈ß.
Aq. Rosarum, Plantaginis an. ℥iv.
Misceantur pro Injectione; cui addi potest *Aluminis* ʒj.

Ad cicatricem inducendam utile est hoc;

℞. *Aq. Plantaginis, Rosarum an.* ℥iv.
Troch. Alb. Rhasis ℥ß.
Boli Armeni ʒß.
Misceantur.

Est quoquè efficax valdè *Balsamum Peruvianum*, illinendum tenui candelæ cereæ; quæ dein virgæ immittatur.

Petrus de Marchettis ulcera hæc curat Candelis tenuibus, *compositis ex pulveribus Plumbi Usti, Cerussæ, Tutiæ Præparatæ, mixtis cum Cera*, in urethram immissis, & continuò ibidem detentis: mejendi tamen pruritu sollicitante, educantur. Verum & observandum, non esse immittendas fluente gonorrhæâ, ne ab iisdem suppressa exulceret collum vesicæ, & alias partes proximas: atquè si malignitatis aliqua suspicio subsit, eædem Candelę imbuendę *Unguento Albo Camphorato, misto cum Præcipitato Rubro*, absque ullo metu, ne hoc exulceret partes sanas; tum quia est correctum Unguento Albo Camphorato; tum quia non excoriare eas solet, sed tantummodò extinguere mali-

malignitatem ulcerum, quæ, eâ ſublatâ, dictis Candelis poſtmodum facillimè ſanantur.

Interim Patiens bibat *Emulſionem ex Seminibus quatuor Frigidis, Amygdalis, &c.* Nec non ſubinde ſumat cochlear *Aquæ Gonorrhœalis Quercetani*; vel aliquod ex medicamentis de Veſicæ Ulceribus propoſitis, quo urinæ meatum perlabente, ejuſdem vi exſiccante & conſolidante Ulcera Urethræ facilius conſolidentur.

XVII. Cæterum iſtiuſmodi Ulcera quia perforare ſolent Urethram cum integumentis, aliquandò in PERINÆO, quandoque in SCROTO, ab illis tandem oriuntur FISTULÆ: quæ ſi in Perinæo ſint, abſente gonorrhæâ, pars calloſa circà urethram, parteſque vicinas, impoſito Cauterio Potentiali abſumenda; vel Ferramento Candente inurenda, quò caro illi accreſcat, & ad cicatricem deducatur fiſtula: hac tamen cautelâ, ne urethra ipſa erodatur vel inuratur, atque fiſtula amplior fiat: vel alioquin Fiſtula uſque in urethræ cavitatem incidatur, & dein Sarcoticis ac Epuloticis cicatrice claudatur. Meatus Urinarii Fiſtulæ.

XVIII. Si verò pars urethræ ſcroto oppoſita Fiſtulâ laboraverit, urina ex ipſa effluens ſcrotum corrodit pluribus foraminibus: quæ curatio ardua & difficilis eſt, licet eandem felici ſucceſſu aliquoties tentaverit Petrus de Marchettis, hac methodo: expurgato prius corpore, & exhibito *Decocto Guajaci, Salſaparillæ, Chinæ, &c.* ad ipſam partem affectam accedit; quæ ſi multiplex ſit, omnes fiſtulas ſecat, & per candelam propoſitam omnem operam in ſananda urethra adhibet; cum alia ratione fiſtulæ ſcroti non omninò ſint ſanabiles, niſi curâ palliativâ, qua denuò recrudeſcunt: quod ſi non poſſit curari urethra candelâ propoſitâ, ſcrotum ſecandum, uſque ad illius fiſtulam, ipſaque inurenda, vel Potentiali Cauterio conſumenda materia ejus calloſa, & ſectæ partes Sarcoticis carne replendæ, tandemque Epuloticis ciatrix inducenda. Idem refert *Obſ.* 59. hiſtoriam cujuſdam, cui, ex inveterata virulenta gonorrhæa, collum veſicæ, prope urethram, variis fiſtulis fuit pertuſum, cum effluxu urinæ non ſo-

lum ex scroti pluribus locis, verum etiam ex inguinibus, Ægro tamen sanitati præter spem restituto.

Caruncula in Meatu Urinario.

XIX. Nonnunquam CARUNCULA, CALLUS CARNOSUS, VERRUCA, aut omninò CARNOSA EXCRESCENTIA in MEATU URINARIO nascitur. Id quod sæpè iis accidit, qui gonorrhæâ virulentâ, & hinc orto ulcere in meatu urinario laborant. Talia enim ulcera si negligenter tractentur, *Caruncula* seu *Excrescentia quædam Carnea in Urethra* relinquitur, urinæ difficultatem inferens. Enimverò succrescens inibi caro primùm mollis & exigua est; sed temporis progressu ità induratur, & augetur, ut urinam non raro omninò supprimat.

Quomodo dignoscatur, & quid de Ea censendum sit.

XX. Dignoscitur autem hoc malum, quod liberè non excernatur urina, sed difficulter & guttatim exeat; idque aliquandò tanto cum cruciatu, ut Æger nonnunquam alvinas fæces simul egerat, haud secus ac vesicæ calculo laborans. Adhæc dolor in mictionis fine magis discruciat, quam dum urina profluit. Exploratur quoquè caruncula cathetere, vel candelâ cereâ in meatum urinarium immissâ, quæ toties in via offendit, quoties carunculæ obstruentes occurrunt. Insuper compresso digitis penê, durum tuberculum deprehenditur.

Porrò indagandum, num caruncula meatui urinario innata sit recens, num inveterata. Nam quantò antiquior est, eò difficilius curatur, quia in callum non rarò induratur. In genere omnis caruncula in hac parte oborta difficulter absumitur, ob loci angustiam, & tractandi difficultatem.

Qua ratione Curari debeat.

XXI. Absolvitur verò Curatio carnem absumentibus, ulcusque consolidantibus; auspicando semper à mitioribus, progrediendumque ad acriora, si ex usu fore videantur. Alfonsus Ferrius. *l. de Caruncula seu Callo*, specillo carunculam dissolvere tentat: „Nec est, *inquit*, cur sanguinis effusionem timeamus, saluberrima enim ea est; „quinimò tum chirurgicum opus prosperè succedit. Vi„dimus enim plures solâ specilli ope curari, cum in carun-

„runculam penetraverit: urina namque egrediens suâ ab-„stergendi atque exsiccandi vi, sine ullo alio artis præ-„sidio, sanare potest.

Hanc carunculam curandi methodum violentam prodidit modo Galenus *l. de Loc. Aff.* viz. ut æneâ fistulâ caruncula deteratur. M. A. Severinus de *Effic. Chir. p. 2. de Section. cap.* 114. hanc operationem quoquè commendat, refertque Hieron. Cardanum testari, se vidisse perforatâ cathetere carunculâ rem optimè cessisse; tametsi sanguinis & saniei multum profluxerit. Quam rem & sibi compertam esse testatur. Adhæc Paræus inquit: „nec debemus terreri, „si per intervalla sanguis ex latentibus carunculis fluere „cernatur. Est enim ad curationem compendium; quia „materiæ conjunctæ portione sublatâ, incrementum ejus „prohibetur, pars ipsa pondere premente levatur. Itaque nisi talis hæmorrhagia spontè supervenerit, utile „erit eam provocare instrumento duriore, quam est ipse „catheter. Sicquè carunculas cathetere atterendas vult, eundo, ac redeundo toties eandem viam, quoties ipsis atterendis & comminuendis necesse videbitur; attritasque sanguine multô manare suadet, ad affectæ partis levamen. Sed contrà hos, & in primis Alfonsum Ferrium, acriter insurgit Julius Palmarius *lib. 2. de Lue Venerea cap.* 10. ubi hæc habet: „falsum est, quod scriptum reliquit „Alfonsus Ferrius, Chirurgicum opus rectè ac prosperè „succedere, quum caruncula specillo repugnat, eoque „superata sanguinem multum profundit. Sic enim cu-„ratos non paucos notavi inflammatione prehensos, ac „jugulatos ante septimum diem: multoque magis quod „ait; urinam abstergendi, siccandique, qua pollet facul-„tate, sine artis beneficio sæpè persanare carunculam. „Nam si recens genitum ulcus, sive in renibus, sive in „cervice vesicæ consistat, nec abstergere, nec siccare „urina potest, quomodo genitam jam carunculam atte-„ret, atque adæquabit? Ego quidem urinâ acriore nec „siccari, nec cicatrice obduci ulcera, sed potius augeri, „atque exasperari notavi.

Barbette *in Chirurgia* scribit, se multoties hujusmodi carunculas integrè curasse usu Suppositoriorum exilium ex sequenti Unguento, leni coctione incrassato;

℞. *Unguenti Fusci Fel. Wurtzii*, *Mellis Rosacei an.* ℨij.
M. F. S. A. Unguentum.

Vel,

℞. *Lithargyri*, *Flor. Sulphuris an.* ℥iij.
Tutiæ Praeparat. ℨij. *Minii* ℨß. *Unguenti Ægyptiaci* ℥j.
Mellis Rosacei q. s. M. F. S. A. Unguentum. Quod illinatur candelæ cereæ, eaque in urethram immittatur, bis terve quovis die renovando; usque dum mundificatio absoluta sit.

Hieronymus Reusnerus *Obs.* 91. refert, carunculam meatus urinarii certissimo experimento in pluribus sustulisse Antonium Fuchsium Medicum Norinbergensem: *Oleum Succini cum Ovi Vitello mixtum* applicabat candelæ cereæ, quam meatui urinario immittebat. Sanè securum remedium, & reliquis omnibus præferendum, si respondeat eventus. Nam in carunculis meatum urinæ obstruentibus cavendum, ne malum acribus medicamentis irritetur: lenientibus & validè siccantibus, si fieri queat, potius curetur. Inter mitiora siccantia & leviter admodum corrodentia præ cæteris commendatur *Pulvis Sabinæ.*

Emplastrum quô Doctissimus Fernelius uti solebat:

℞. *Aloës Optim.* ℥ij. *Myrrhæ*, *Aristolochiæ an.* ℨiß.
Tutiæ Praeparat. ℨß.
F. omnium Pulvis, ex quo cum Styrace Liquida fiat massa, quæ Emplastri crassitiem habeat. Cereolo è quo ceræ tantillum abrasum sit, qua parte carunculam attingere oportet, agglutinetur; idquè penis calore liquescens, tuberculum cui insidet, absumit.

Si Alfonso Ferrio credimus, omnem carunculam tutissimè, ac sine dolore sensim radicitus exedit & exsiccat id, quod sequitur;

℞. *Sabinæ in umbra siccatæ, & tenuissimè tritæ* ℨiß.
Cerati de Mucilaginibus ℥ß.
Misceantur.

Egregium Unguentum ad carunculas in meatu urinario absumendas, hoc est: ℞. *Ce-*

℞. *Cerusæ Prap.* ℥ß. *Tutiæ prap. Corall. Rubr. Prap. Lithargyri, Sarcocollæ.*
Camphoræ cum Oleo Rosaceo tritæ an. ʒß.
Aloës, Mastichis, Olibani an. gr. vj.
Plumbi Usti & loti ʒiß.
Antimon. prap. ℈ij. *Troch. Alb. Rhasis sine Opio* ʒß. *cum s. q. Olei Rosacei, & Amygdalar. Dulc. F. S. A. Unguentum; quod candelæ cereæ opê carunculæ identidem admoveatur.*

Vel ne aliæ partes, præter carunculam in meatu urinario, tangantur, nevè effluens per intervalla urina medicamenta applicita eluat; immittatur peni Cannula Argentea tenuis, à latere perforata, & apertæ foramine, quod magnitudini carunculæ respondet, eamque excipit; dein vel specilli, vel tenuis candelæ cereæ opê medicamenta applicentur, cannulaquè ibidem relinquatur.

Haud multum absimile excogitavit instrumentum Hier. Fabrit. ab Aquapendente, cujus beneficio nil nisi caruncula absumitur, prohibeturque ne medicamentum carunculæ admotum ab urina, quæ sæpius excernitur, elui possit. Fit autem Cannula ex linteo, cerâ albâ oblinito, (longitudine digiti transversi, & latitudine eâ, ut æquet argenteum catheterem) quæ filum longum habet appensum. Hæc Cannula prius extrinsecus idoneo medicamento sit oblita, quale est propositum Unguentum, vel id, quod, teste Sculteto, carunculas meatus urinarii absque dolore, & sanarum partium excoriatione, consumit:

℞. *Mellis Communis in cineres usti, Tutiæ Prap.*
Butyri rec. in Aq. Plant. loti,
Therebinthinæ similiter lotæ, Ceræ Flavæ an. ℥ß.
Aluminis Usti ʒß.
M. F. Linimentum.

Cannula igitur medicamento oblinita, stylo extra fistulam argenteam prominenti adaptetur, atque una cum argentea fistula & stylo, in meatum urinarium immittatur, donec occurrat carunculæ. Et cum jam est in loco carunculæ, argentea fistula cum suo stylo retrahatur:

cannula verò ex linteo cerâ inducto parata, & immissa relinquatur in meatu, ut per eam urina excernatur; quæ simul prohibet, ne medicamentum carunculæ admotum ab urina elui possit: filum autem dictæ cannulæ appensum trahitur, cum volumus ut cannula cerea forâs trahatur, & medicamentum renovetur.

Gabriel Fallopius, *lib. de tumoribus. pr. nat. cap.* 38. pro Caruncula in Meatu Urinario inter alia unum familiare habet secretum, *Arsenicum* sc. quo utitur hoc modo. Emollit ipsum super lapide pictorio cum *Succo Limonum*, postea soli, donec siccatur exponit, dein ipsum diluit *Aceto Stillatitio*, iterumque sub sole siccat, & hoc quater facit. Ultimâ vice abluit *Aqua Rosaceâ*, deinde cum Cerato aliquo miscet, ut cum *Diapalma*, vel *Diachylo*, vel cum *Oleo Rosaceo & Cera*, facitque Emplastrum pro ratione duritiei carunculæ. Adhæc minimam portiunculam hujus Medicamenti ponit in extremo candelæ cereæ, ac quotidiè semel vel bis in meatum urinarium felicissimè immittit. Interim tamen si dolor, aut insolitus rigor, aut febris, aliudvè symptoma ex acrimonia admoti medicamenti acciderit, extrahenda candela vel cannula medicamento oblinita, meatusque urinarius eluendus *Lacte recenti calido*, aut *Aquâ Rosaceâ cum Camphora*, idque tamdiu, donec sedata illa impedimenta videbuntur.

Signa autem extirpari carunculam, habentur è mordicatione circa partem, & è copia effluentis puris.

Carne absumptâ, ulcus abstergendum, eique cicatrix dein inducenda, quod nullo medicamento melius perficitur, quam *Amalgamate Mercurii, si Unguento Diapompholigos misceatur:* hoc unguentum modis nunc expositis carunculæ admoveatur, & sæpius renovetur; vel eô inuncta candela cerea urethrę inseratur.

Atqui absumpta caruncula, & absoluta curatio creditur, quum urina liberrimè ac citrà ullum dolorem effluat, & candela cerea (etiam parte crassiore) vel catheter sine ullo offendiculo transeat, & in vesicam facilè intromittatur. Enimverò horum remediorum vicissitudine nulla est

tam

tam inveterata, neque tam contumax caruncula, quæ non semper, sensim, ac sine dolore exedatur, ac radicitus extirpetur; modo prudenter ea adhibeantur, & benè valeat reliquum corpus.

XXII. Cæterum inter Pudendorum Ulcera meritò numerantur EA, quæ TESTIUM sunt. Enimverò post inflammationem interdum Ulcus in Testibus relinquitur: & Scroti Ulcera nonnunquam Testibus communicantur. Suntque hæc ulcera valde periculosa, & sæpè in cancrum abeunt, aut in gangrænam terminantur. Testium Ulcera.

At verò ut ritè Curentur, primò corpus convenienti modo purgandum: deindè ulcus mundandum *Unguento Apostolorum*, vel *Aureo*, vel simili; mundatum autem & abundè detersum, consolidandum & cicatrice claudendum Epuloticis sæpius propositis.

XXIII. In UTERO quoque, & præcipuè in EJUS CERVICE & COLLO non raro contingunt ULCERA. Sunt autem talia Ulcera nunc magna, nunc parva, nunc superficiaria, nunc profunda, nunc simplicia & munda, nunc sordida, erodentia, depascentia, maligna. Quæ si diutius protrahantur, aut negligentius curentur, non raro in *Fistulas Colli Uterini* degenerant. Uteri, ejusdemque Colli Ulcera.

XXIV. Causæ verò Uteri Cervicem vel Vaginam Exulcerantes sunt vel Internæ; affluxus viz. acrium humorum diuturnus, id quod in fluore muliebri albo diu nimis protracto accidit; ut & si acres, maligni, pravique humores cum sanguine menstruo in hanc quasi corporis muliebris sentinam confluunt, & per hunc locum evacuantur; aut secundinæ corruptæ, lochia item diu post partum retenta & corrupta; inflammationes in abscessum conversæ, qui ruptus postea in ulcus abit: vel Externæ & Evidentes; acria viz. & erodentia medicamenta; partus difficilis, cum grandior fœtus, præsertim à minus perita Obstetrice, extrahitur; violentus concubitus, imprimis cum lue venereâ vel virulentâ gonorrhæâ infecto; contagium namque venereum istiusmodi Unde, & quibus de Causis hæc Ulcera excitentur.

ulcera

ulcera ut plurimum inducit. Tandem vulnus, casus, percussio, quæ in aliis locis, si non rectè tractentur, ulcera excitare possunt, hîc quoque, etsi rarius, locum obtinent.

Affectus hujus Diagnostica.

XXV. Hoc autem Ulcus cognoscitur primùm ex dolore & perpetua mordicatione eo in loco, quæ sensim augetur & intenditur, ac in primis si tangatur, ut & in concubitu; mariti namque congressum ægrè perferre possunt. Insuper punctiones acutas in pube, ardoresque vehementes circà pudendum & anum experiuntur, cum dejiciendi conatu maximo, & stupore circa sedes inferiores. Deinde visu cognosci possunt, si in extremitate vaginæ consistunt. Adhæc ex effluente pure, quod interdum est doloris expers, uti & odoris; interdum flavum, viride, fœtidum, prout ulcus nunc mite est, nunc sordidum.

Si istiusmodi Ulcus in Fistulam degeneraverit, cognoscitur ex ipsa figura ulceris, quæ in formam fistulæ protenditur. Habetque fistula conjunctum callum, funditque tenuem ac pravam saniem, & præcipuè si locus prematur plus saniei effluit. Adhæc Colli Uterini Fistula aliquandò ad Vesicam usque penetrat, & tunc per fistulam urina exstillat; aliquandò ad Anum, ut etiam excrementa alvi per fistulam exeant. Sed monendi hîc sunt juniores Practici, non rarò Anatomes minus periti, ne unquam meatum urinarium (cui insignis præest caruncula) pro fistula pudendi muliebris tentent curare, uti ille Barbitonsor, cujus meminit Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 60.

Prognostica.

XXVI. Hæc Colli Uterini Ulcera periculo non vacant, nullumque ex his contemnendum, suntque difficilia curatu; cum sint in parte tenera, exquisito sensu prædita, & humida, ac suscipiendis humoribus valdè idonea, atque hinc inflammationi & putredini obnoxia; ita ut levis etiam excoriatio requirat diligentiam, ut rectè sanetur, ne in gravius ulcus abeat.

Curandi Methodus.

XXVII. Quoad *Curationis Præcepta:* hîc eadem erunt, ac in aliarum partium ulceribus curandis. Igitur universalibus

ſalibus præmiſſis, ad ulceris deterſionem frequenter in collum uteri Metrenchytâ injiciatur *Serum Lactis, cui vel Saccharum, vel Mel Commune, vel Mel Roſaceum ſit admixtum.* Vel fiat talis Injectio:

℞. *Therebinth. Venet.* ʒij. *Vitellum unius Ovi.*
Mucilag. Seminis Cydoniorum ℥j. *Diſſolvantur cum Seri Lactis, Aqua Plantaginis an.* ℥vj.
Pro Injectione.

Si autem dolor magnus ſit, ad eum leniendum ità immutetur:

℞. *Aq. Roſarum, Plantaginis, Spermat. Ran. an.* ℥ij.
Opii diſſol. ℈j.
Albumen unius Ovi.
Olei Roſacei ℥j.
Agitentur probè pro Injectione..

Etiam doloris ulceriſque causâ, hoc vel ſimile præſcribatur Unguentum; quod cum linteo diſcerpto Uteri Vaginæ intrudatur:

℞. *Mucilag. Seminis Pſyllii cum Aq. Roſ. facta* ℥iij.
Troch. Alb. Rhaſis cum Opio, Butyri Rec. an. ℥ß.
Vitellos duorum Ovorum.
Miſceantur ſimul pro Unguento.

Ad ardorem quoque & cruciatum, qui hujus partis ulceribus ut plurimum adeſſe ſolet, conduçit *Emulſio ex Seminibus Melonum, Cucumeris, Papaveris, Amygdalis, &c.*

Et ad majorem deterſionem ac ulceris ſanationem; hæc fiat Injectio:

℞. *Rad. Conſolidæ, Althææ an.* ʒvj. *Biſtortæ* ℥ß.
Herb. Plantaginis, Equiſeti, Conſolidæ Saracen. an. Mj.
Sem. Lini ℥j. *Pſyllii* ʒij.
Hordei Mund. p. j.
Decoq. in ſ. q. Aq. Communis ad ℥xvj. *colaturæ add.*
Mellis Roſacei ℥ij. *Sacchar. Thomæi* ℥j.
Miſceantur pro Injectione.

Dein Unguentum admoveatur, ex *Unguento de Tutia, Nutrito, Albo Camphorato, Diapompholigos,* ſimilibuſque. Vel præſcribatur tale;

℞. *Pulv. Iridis Florent. Lithargyri, Flor. Sulphuris an.* ℥ij.
Mastichis ʒj. *Merc. Dulcis* ℥ß.
Unguenti Fusci Felicis Wurtzii ℥ij.
Mellis Rosacei q. s.
M. F. S. A. Linimentum.
℞. *Unguenti Rosacei* ℥j.
Merc. Præcipitati Albi ʒiß.
Misceantur exactè pro Unguento.

Interea Insessiones à quibusdam valdè hîc commendantur, ex *Radicibus Althææ, Liliorum, Consolidæ, Herbis Plantagine, Equiseto, Artemisia, Lauro, Alchymilla, Floribus Camomillæ, Meliloti, Seminibus Lini, Anethi, similibusquè in Aq. Communi decoctis.*

Suffitum quoque per infundibulum, injecto sequenti Pulvere super carbones, excipiat Patiens;

℞. *Gummi Juniperini* ℥j.
Thuris, Mastichis, Myrrhæ, Ladani an. ℥ij.

M. F. Pulvis. Cui, si originem debeant hæc ulcera morbo gallico, addi insuper potest *Cinnabaris* ʒj. Quo in casu etiam cum linteo discerpto admoveatur *Aqua Viridis Hartmanni*, vel *Aqua Aluminosa seu Mercurialis*, vel aliquod è Medicamentis de Penis Ulceribus Venereis propositis.

In genere pro hujus partis ulceribus curandis, *Thermæ siccantes, Sulphureæ, & Aluminosæ*, valdè efficaces sunt, eæque non rarò ulcera, quæ aliis medicamentis sanari non potuerunt, curarunt.

CAPUT XVIII.

De Ulceribus, & Fistulis in Ano.

Ani Ulcera unde fiant.

I. Tiam solent intus in ANO oboriri ULCERA, ægrè admodum sanabilia. Ea ortum ducunt à lue venerea inveterata; ex gravi dysenteria, ac succedente tenesmo; item ex hæmorrhoidibus exulceratis, aliisvè cau-

vè causis: sic abscessus gravissimi circa podicem ex inepta venæsectione sequuti, notabile exemplum habetur apud Fabrit. Hildanum *Cent. 5. Obs. 63.* Atque adeò humorum ad partem hanc affluxus varii, item inflammationes, vulnera, equitatio longa, aliæque externæ læsiones, horum ulcerum causæ esse possunt.

II. Hæc autem Ulcera si externa sint, oculis patent: quæ verò intus latent, ea ex sanie emanante & dolore percipiuntur. Nonnulli in hoc casu anum inspicere conantur instrumento, Speculo Ani dicto, parum calefacto, & ut lubricum reddatur, Oleo oblinito; sed quoniam hoc instrumento vix observari possunt istiusmodi ulcera, quin potius partes cum dolore & inflammatione lacerentur; hinc usum speculi hujus non probo, cum facilius quod optamus consequi possimus. Viz. indice digito in anum immisso non solum ulceris magnitudo, sed insuper durities, & tubercula melius percipiuntur. Adhæc ulceris quantitatem conjicere possumus ex copia sanici excrementis immistæ; quanta enim est sanies, tantum est ulcus: sicuti ulceris qualitatem, ex qualitate saniei. Etiam ulcerum ani statum exactissimè cognoscimus turundâ ano immissâ, & per integrum diem relictâ: qua eductâ, observatur cui parti materia purulenta adhæreat; quæ tunc locum & magnitudinem ulceris indicat. Quibus modis dignoscantur.

III. Sed externa & benigna hujus partis Ulcera ut facilius deprehenduntur, ità etiam facilius curantur: sic ex dysenteria quæ fiunt hujusmodi ulcera, brevi temporis spatio non raro sanantur detersione & consolidatione; viz. *Aquâ Hordei, & Melle Rosaceo iterum, & tertio per Siphonem infusis*; vel injecto identidem Clystere ex *Lacte Dulci, cum Therebinthina in Ovi Vitello dissoluta, addito Melle Rosaceo.* Quæ verò maligna sunt & occulta, difficulter curantur; cum pars hæc exquisito sensu prædita sit, & Medicamentis Acrioribus facilè exasperetur, ac à transeuntibus excrementis inquinetur: atque ideò hujusmodi ulcera venerea non adeò facilè sanantur; serpunt namque plurimum suprà musculum sphincterem aut superius, seu inferius, Quid de iis sit judicandum.

rius, vel ad latera. Sic refert Marchette *post Observationes Chirurgicas*, se in cadavere observasse plusquam triginta distincta ulcera suprà sphincterem musculum, per totum rectum intestinum & aliquam coli intestini partem serpentia, quibus dissectis insignis Puris quantitas effundebatur.

Qua ratione Curari debeant.

IV. Quoad *Curam horum Ulcerum:* (Venereorum præsertim) primò totum corpus est expurgandum; dein exhibendum Decoctum ex *Ligno Guajaco*, *Corticibus Ejusdem*, *Salsaparilla*, *China*, & similibus, cum Sudore, & observata tenui Diætâ, prout in Lue Venerea fieri solet; vel Salivatio movenda, bis, tervè sumpto *Bolo ex Conf. Rosar. Rubr. cum Turpeto Minerali.*

Interim dum hæc fiunt, Topica adhibenda Remedia: in primis Injectiones hîc conducunt Detergentes & Consolidantes, sine acrimonia & morsu. v. gr. ex *Aqua Hordei Chalybeata cum Melle Rosaceo.*

Petrus de Marchettis à principio Injectiones laudat ex *Aqua Hordei cum Unguento Ægyptiaco*, ad abstergenda sordida ulcera, usque dum dolorem inferant, atque ex ipsis aliqua portiuncula sanguinis effluat; tunc verò abstinendum ab *Ægyptiaco*; cujus loco erit *Decoctum Guajaci*, *Scordii*, *Virga Aurea*, *&c.* Vel fiat talis;

℞. *Hordei Integri p.* ij.
Ligni Guajaci ℥iß.
Herb. Plantaginis, *Scordii*, *Verbasci an.* Mß.
Flor. Rosar. Rubr. p. j.
Coq. in s. q. Aq. Fabrorum ad ℥xvj. *colatura add.*
Mellis Rosacei ℥ij. vel ℥iij.
Misceantur.

Valdè efficaces quoque sunt *Aquæ Thermarum siccantes, Sulphureæ, & Aluminosæ*, si calidæ per siphonem Ano frequenter injiciantur.

Adhibitis autem ejusmodi Detergentibus, ne dolor exacerbetur, mox aliquid lenientium & consolidantium admoveatur; v. gr. *Oleum Hyperici cum æquali portione Olei Ovorum*, vel simile. Seu potius ab injectionibus immittenda

tenda Turunda longa & crassa, imbuta *Unguento de Tutia*, vel sequenti:

℞. Unguenti Albi Camphorati ℥j.
Lithargyri, *Tutiæ Præpar. an.* ℥j.
Sarcocollæ, *Thuris*, *Balaustiæ an.* ʒ ß.

Terantur diu in Mortario Plumbeo, donec Fuscum fiat Unguentum. Cui prò curandis istiusmodi ulceribus venereis, semper addatur aliquid *Præcipitati Rubri.*

V. At verò quanquam hac methodo multa Ulcera Ani Venerea quotidiè sanantur, quandoque tamen adeò maligna occurrunt, quæ dictis remediis non cedunt: in quibus curandis deveniendum ad Ignem, quo inurenda non semel tantum, sed iterum, & tertio, ac quarto; atquè ne partes sanæ lædantur, Inustio fiat hoc modo. Cannula longo manubrio donata & ad latus perforata (Scult. *Tab.* 16. *Fig.* 2. 3.) linteo, in Vino Austero expresso & similiter perforato, obducatur, ac Ano immitatur, dein Candente Ferramento (Scult. *Tab.* 16. *Fig.* 4.) in eandem immisso repetitis vicibus ulcus inuratur; hac tamen cautelâ, ne frequentius id fiat, & citius remoto ferramento candente, potius quam eodem diutius intrà cannulam detento, ne sc. intestinum rectum altius inuratur, & perforetur.

Factâ inustione, duos aut tres dies utendum Turundâ imbutâ *Butyro Recenti:* postmodum deveniendum ad laudatas nunc Injectiones, impositâ semper Turundâ dictis Unguentis imbutâ. Atquè hac methodo istiusmodi Ulcera ut plurimum sanantur; & quæ hoc modo curam non suscipiunt, in *Fistulas* abire solent. Enimverò Ulcera Ani si vel Medici negligentiâ, vel Ægri morositate non rectè curentur, ex sanie intus relicta, ibidemquè cuniculos quasi agente, atquè vicinas partes corrumpente, excitantur *Fistulæ.*

VI. Est autem ANI FISTULA *Ulcus angustum, longum, callosum, sedem habens in substantia Intestini Recti, vel Musculi ejus Sphincteris.* Exulceratur verò Sedes hac Fistulâ variis modis. Interdum namque circa Anum oriuntur Fistulæ

Ani Fistula qualis sit affectus, & quæ ejus sint Differentiæ.

Fistulæ rectum intestinum haud quaquam perforantes; sed circà Anum consistentes, & in carne terminum habentes. Aliæ exedunt intestinum rectum, simulque perforant communia integumenta, ut sanies exterius per cutem egrediatur. Nonnullæ ad intestini recti tunicam tantum exteriorem pertingunt, & serpunt suprà intestinum, quod tamen non perforant. Aliquæ inter tunicas intestini recti sursum tendunt, modo ad medium sphincterem, modo ulterius. Quædam ad vesicam deflectunt. Adhæc aliæ uno tantum sinu, aliæ pluribus perreptant: quædam rectæ, quædam tortuosę, ut non possit earum ductus investigari: quandoque verò sunt multæ simul & contortæ, atque conjunctæ, habentes tamen unum orificium. Sunt etiam aliæ pertingentes ad articulum coxæ. „ Harum Fistularum principium excurrit nonnunquam „ ad lumbos, sive thoracis vertebras, imò interdum ad „ ipsas scapulas, *inquit* Ampl. Tulpius *Obs. Med. lib.* 3. „ *cap.* 28. Cujus oras licet forfice diducas, & amplies, „ (quod tamen ad cutaneas fistulas summè utile) operam nihilominus ludes: nec pervenies unquam ad remotissimum sinuosorum flexuum principium.

Ani Fistulę quibus ex Causis oriantur.

VII. *Causæ* verò *Fistularum Ani* aliæ externæ sunt, aliæ Internæ. Inter *Externas Causas* frequentissima est tuberculum exterius circa Anum enatum & suppuratum, cujus sanies si exitum non habet, sinum efficit profundum. Enascitur autem istiusmodi tuberculum ex contusione partium ani, ut sæpè equitantibus, & aliquandò remigantibus contingit: item ex ictu, vel casu in partibus circa anum facto, cum exinde partes ani proximæ atterantur, & perruptis vasis sanguis ad nates, & circa anum cogatur, qui extravasatus putrescit, & putrescendo acrimoniam acquirit, & molles illas partes exedit, sinuat, Fistulamque efficit. Insuper vulnera hujus partis non rarò in ulcera degenerant, atque hæc in fistulas. Inter *Internas* namque *Fistularum Ani Causas* primò numeratur ulcus intestini recti non ritè curatum: dein apostema in partibus hiscè obortum, & serius apertum; viz. expectatâ ejus matu-

maturatione, cum tunc temporis ſanies illa intus contenta corrodat, ac ſinum, tandemque fiſtulam efficiat: atque ideò in hac parte apoſtemata, antequam ad maturationem perveniunt, ſunt incidenda.

Cæterum ab humoribus vitioſis ad inteſtinum confluentibus, & muſculum ſphincterem erodentibus hujuſmodi Fiſtulæ oriuntur; dum à materia ſalſa, mordaci, vel virulenta, ex lue potiſſimum venerea, exulceratur rectum inteſtinum, hinc ſenſim evacuato ulcere ab eadem in eo congeſta, & diutius hærente, paulatim perfoditur; atque materiâ inter partes muſculoſos collectâ, tandem oritur tumor in partibus Ani externis, qui diſruptus in fiſtulam abit, tum rectum inteſtinum, tum muſculum ejus ſpincterem pertundentem. Denique hæmorrhoides tumentes & malè curatæ, atque exulcerantes, in ſinus nonnunquam, tandemque in fiſtulas abeunt.

VIII. Cognoſcuntur autem Ani Fiſtulæ, quod orificium ulceris ſit anguſtum, ſinus vero intus latens, & labia ejus calloſa ſint. Excernitur etiam inde ſanies (modo orificium ejus non claudatur. Tum enim nihil excernitur, & vicinæ partes tumidę fiunt) aliquandò aquoſa, aliquandò virulenta. *Fiſtularum Ani Diagnoſtica.*

An verò unus, vel plures ſinus ſint; item an penetrent, vel non penetrent; vel ſintne rectæ aut intortæ hæ fiſtulæ, ſtylo immiſſo exploratur. Si namque fiſtula ſit in partibus externis propè anum, quæ licet muſculum ſphincterem non perforaverit, in inteſtinum rectum tamen penetraverit, id ſpecillo patebit; intruſo ſiquidem digito oleo inuncto in anum, ſpecillum nudum illi occurret. Si vero fiſtula ſit tortuoſa, ut ſtylus in anum facilè penetrare non poſſit, ex excrementis id deprehenditur; cum aliquandò per fiſtulam fœces alvi reddantur, & liquor in fiſtulam injectus per anum exeat, ſeu in anum infuſus per fiſtulam egrediatur. Porrò fiſtulæ inter inteſtini recti tunicas dignoſcuntur immiſſo ſpecillo, ſi digito id non fuerit obvium, ſed membranâ ipſius inteſtini tectum. An verò fiſtula perforat inteſtinum rectum in muſcu-

musculo sphinctere, vel suprà eundem, hoc prodit signum: siquidem si digiti in anum intrusi apex ab eodem non constringi, sed in loco veluti vacuo hærere sentiatur; quo stylus quinetiam in fistulam demissus pervadat ad extremum usquè digitum, in illud scilicet cavum, fistulam perforare intestinum suprà sphincterem indicio erit. Utrum verò fistula fuerit in musculi hujus principio, medio, vel fine, quoquè digito & specillo patet. Si ad vesicam perveniat, urina per eam redditur. Interdum ad rectum intestinum & vesicam simul penetrat, ac tum inter mingendum crepitus ex pudendo, perindè atque podice emittitur.

Prognostica. IX. Quoad *Præsagia* de *Ani Fistulis* facienda: Ani non penetrantes Fistulæ penetrantibus minus periculosæ sunt. Nihilominus tamen omnes ferè Ani Fistulæ sanabiles sunt. Et gloriatur Petrus de Marchettis, se ultra sexcentas ani fistulas perfectè curasse, alias difficilius, alias facilius.

Ægrè admodum sanantur Ani Fistulæ, quæ suprà musculum sphincterem intestinum perforant; ut & quę à lue gallica proveniunt. Facilius verò, & brevi tempore, quæ in orificio ani; minus facilè, quæ in medio musculo intestinum perforant.

Ani & Recti Intestini Fistularum Curatio. X. Atqui *Fistulas hasce Curandi Indicationes* vel totum corpus, vel partem respiciunt affectam. Totum corpus quæ respiciunt, permittunt (si viscera Patientis benè fuerint constituta, ut patet ex inculpata ejus valetudine) fistularum curationem mox aggredi, non expurgato corpore, absque ullo futuri morbi periculo. Alioquin præmittatur corporis Purgatio, præparantibus, & purgantibus lenioribus; nec non Vena Secetur. At verò si Patiens fuerit mali habitus, & cacochymicus, propinetur insuper Decoctum *ex Ligno Guajaco, Salsaparilla, China, &c.* Ut tum per Sudores, tum per Auctam Transpirationem, & copiosiorem excretam Urinam, ab humoribus vitiosis liberetur: pręsente siquidem cacochymiâ, rarò admodum ex toto sanantur fistulæ ani. Fonticuli item in cruribus excitati non rarò multum condu-

conducunt, cum per hosce materia derivetur, & evacuetur: sic in senibus ex antiqua fluxione si sint fistulæ, eæ tutò nunquam curantur, nisi ante consolidationem excitetur Fonticulus in crure, pro evacuatione materiæ quotidiè collectæ.

XI. Partis autem Affectæ Curatio multiplex est, pro varietate & differentiis fistularum. Atque hinc in ipsius fistulæ curatione explorandum prius, num hæc sit unica vel multiplex, *hoc est*, num unum habeat orificium & ductum; an verò plura orificia, pluresvè ductus: deinde num in intestinum penetrent fistulæ, nec ne; & sic porro. *Fistulæ* quippè *prope Anum, quæ non pertingunt ad ipsius orificium*, facillimè sanantur, non tamen absquè Sectione: & quidem si rectę sint, sectione unicà; si autem sinuosæ, pluribus curari solent sectionibus.

Primò igitur foramen fistulæ dilatandum immissis Turundis ex *Radice Gentianæ*, vel *Spongia Compressa*; ac quotidiè eædem crassiores immittendæ, donec foramen fistulæ dilatatum admittat Scalpellum ad Sectionem: satis verò dilatato foramine, immittendus Cultellus rectus, atque facienda unica Sectio, ad fundum usque ipsius fistulæ; postmodum ad prohibendam inflammationem imponendum linteum discerptum *Ovi Albumine* imbutum, superinjectis stupis in eodem madefactis; quibus postero die remotis, diligenter stylo inquirendi alii sinus: qui dilatandi, atque secandi modo nunc dicto: supra fistulam sectam adhibendum Digestivum *ex Melle Communi, Therebinthina, & Ovi Vitello.* Quod si fistulæ callum consumere nequeat, imponatur illud Sculteti;

℞. *Merc. Præcipit. Rubr.* ʒß.
Mellis Rosacei ℥ß.
Misceantur. Unguentum hoc linteo discerpto excipiatur, & fistulæ apertæ callo imponatur.

Consumpto callo, detersoque vulnere, caro generanda, non quidem Sarcoticis Unguentis admotis, utpotè humidioribus; sed ficcioribus, *Unguento de Tutia* scilicet, *de Plumbo*, similibusvè; atque linteo discerpto his imbuto vul-

nus omninò implendum, ut caro è fundo succrescat; ac superponendum *Emplastrum Diapalma*, vel simile.

Productâ autem æqualiter carne, inducenda cicatrix, non Pulveribus, nec Filamentis Aridis, quibus labia vulneris callosa evadunt, & cicatrix non ità facilè obducitur; at impositis iisdem Exsiccantibus Unguentis; quibus dura ac solida evadit cicatrix, quæ difficilius dehiscit.

XII. Sed *Fistulæ, quæ ad Orificium Ani pertingunt, & serpunt exterius suprà Intestinum Rectum, non tamen ipsum perforant*, non ità facilè sanantur, ob copiosas humiditates, quæ ab intestinis continuò defluunt. Istæ sunt quoque dilatandæ, & secandæ; nullo quippè alio præsidio sanantur.

Igitur si occurrat Fistula Ani non penetrans rectum intestinum, sumendum Specillum, quod in una sui extremitate capitulum rotundum, & pro fili serici trajectione foramine donatum habeat; in altera, pro incisione fundi fistulæ, instar acus tricuspidis acuminatum sit, cujus apici affigatur pila cerea, qua instrumenti acumen liberiorem transitum habeat ad sinus fundum, neque timor sit, ut in latera ejus impingat, operationem impediat, & dolorem excitet.

Præparato ità specillo incerato, fistulæ fundus inquirendus, eoque invento, specillum fortiter trudendo cutis perforanda, totumque illud per fistulam ducendum, propendente ex utroque foramine filo serico; dein educto specillo, fili extrema colligenda, arctissimè stringenda, sicque universi sinus incisio filo peragenda. Atque hic modus fistulam non penetrantem incidendi proponitur à C. Celso *lib. 7. cap. 4.* hisce verbis: „ in fistulam demisso specillo ad ultimum ejus caput, incidi cutis debet; dein novo foramine specillum educi lino sequente, quod in aliam ejus partem ob id ipsum perforatam „ conjectum sit. At verò quia fistulæ totius per filum incisio & curatio nimis tardè procedit, illamque assiduus comitatur dolor, meritò rejicit eam Fabr. ab Aquapendente,

dente, nec locum habere ait, nisi in iis, qui meticulosè ferrum expavescunt. Unde & nos potius ducimus, fistulâ specillo perforatâ, & foraminibus pro usu syringotomi, quod altero extremo capitulum crassius habet, sufficienter dilatatis, filum sericum removere, atque fistulam ipsam incidere. Et hæc fistularum per filum & aciem scalpelli curatio Celsi & recentiorum Practicorum votis satisfacit, atquè simplici per filum incisione melior est, & tolerabilior, in primis quando orificia propter sinus longitudinem nimium distant. Si tamen & hæc operatio æquo tardior videbitur, omnibus bonæ operationis conditionibus satisfaciet Chirurgus, si statim fistulam inciderit Syringotomo acutam aciem habente, globulo tamen cereo munitam, quo syringotomi acumen transitum habeat liberiorem ad fundum fistulæ, neque metus sit, ut in latera impingat, operationem impediat, doloremque excitet.

Verumenimverò licet hoc modo, per Sectionem partium externarum, Fistulæ Ani non Penetrantes ut plurimum curari soleant; facilius tamen eædem curam suscipiunt, si ipsum intestinum intus secetur. Neque omnino metuenda est musculi sphincteris & intestini recti sectio; hac equidem cautelâ, ne musculus totus secetur, sicque fæces involuntariè effluant. Scribit Hipp. *lib. de Hemorrh.* sphincterem tutò posse incidi, quovis modo, sine læsione sui officii, si saltem octava ejus pars relinquatur intacta, aliàs sequeretur involuntaria fæcum excretio, & tandem ipsa mors.

XIII. Tertiò occurrunt *Fistulæ, quæ Intestinum Rectum perforant, sive in inferiore Musculi Sphincteris, sive media, sive suprema ejusdem parte*; quæ tamen loci diversitas non mutat curationem, sed solummodò ejusdem tempus; extremi quippè musculi fistulæ citius sanantur, medii verò, vel supremi tardius, propter profundas sectiones, quibus ad perfectam earundem sanationem opus est.

Hujusmodi fistulæ aliquandò ab Hippocrate sine incisione curantur. Nam primùm Turundam fistulæ immit-

tit *Succo Tithymali* madidam, pro callo consumendo; deindè *Florem Æris* adspergit: in anum ad inflammationem prohibendam, Glandem immittit Corneam, exterius *Cretâ Detergente* illitam, usque in quintum diem: ablato callo, Glandem *Alumine* implet, anoque imponit, ad glutinandum, ad inflammationem arcendam, ad locum affectum exsiccandum. Sed vix unquam hæc curatio succedit. Præferenda autem quæ primùm hasce fistulas dilatat Turundis accommodatis, deindè eas secat, vel Syringotomo, vel Filo Serico. Utendum Filo, Patientibus ferrum reformidantibus; licet hæc sectio longa sit, & dolore molesta: frequentius verò Syringotomo, quia citius & minore dolore operatio perficitur: & quidem hunc in modum. Specillum sumendum argenteum, in utraque extremitate rotundis capitibus præditum, illudque pro necessitate incurvandum. Hujus extremo, & Syringotomi globulo filum ex lino duplicato alligandum. Quibus peractis, fistulę orificio lentè intrudendum specillum, illudque ut & filum duplicatum, & globosum scalpelli caput, per ani orificium trahendum. Deinceps manu sinistrâ arripienda syringotomi superior pars, atquè sic instrumentum trahendo & impellendo fistula uno ictu, ne diu Ægri doloribus torqueantur, integrè incidenda. Qua incisa, sanguis sistendus, inflammatio prohibenda, callus (modo nunc dicto) absumendus, vulnus recenti carne implendum, & cicatrix inducenda.

XIV. Ad *Fistulas* autem, *quæ Intestinum perforant ultrà Musculum Sphincterem, parte superiore*, quod attinet: Istę à multis habentur insanabiles, nisi pręfecto toto sphinctere, ex quo involuntaria fit fæcum alvinarum excretio. Hasce tamen se sępius feliciter sanasse scribit Petrus de Marchettis, citrà illud incommodum: factâ viz. congruâ dilatatione, ut in omnibus aliis ani fistulis curandis fieri solet; musculus sphincter eousque secandus, ut aliqua ipsius pars integra supersit, ac intacta, quę suo fungatur officio. Factâ sectione, superstes fistula Actuali Cauterio erit inurenda, ut callus tollatur, cujus crustâ *Butyro* vel *Dige-*

Digestivo sublatâ, implenda cavitas linteo discerpto imbuto *Unguento de Tutia*; hac ratione, ut imminuatur quotidiè, donec proba caro æqualiter generetur, & cavitas oppleatur.

XV. At nonnunquam observantur *Fistulæ, quæ serpunt inter Intestini Recti tunicas, & superius tendunt, modo ultrà latitudinem Sphincteris, modo infrà.* Eæ tamen rarò fiunt callosæ, propter humiditatem in intestinum, ejusquè membranas continuò allabentem; quæ proindè statim sunt dilatandæ Turundis ex panno lineo confectis, (vitatis illis ex Radice Gentianæ, vel Spongia Compressa, quæ plus satis dilatando, lacerant membranas intestini) dehinc secandæ secundum longitudinem, absque ullo metu læsionis musculi sphincteris: ad interna verò facienda est sectio.

Sed Fistulæ hæ dum secantur, immittenda intrà Anum cannula rotunda, altero extremo clausa; at à latere fissurâ patefacta, in cujus medio lana mollis vel gossypium lateat, ne acies scalpelli hebetetur: illius cannulæ usus est, ut sectâ fistulâ, excipiat gladiolum, illæsis proindè intestini partibus oppositis.

Curantur autem facilè hæ fistulæ sectæ, obductâ cicatrice Injectionibus exsiccantibus bis quotidiè infusis, nec non immissis Turundis imbutis *Unguento de Tutia*, atque Pulveribus itidem Exsiccantibus. Factâ namque Sectione, mox immittenda Turunda longa, ad fundum usque sectionis pertingens, illita *Ovi Albumine cum Bolo Armeno conquassato:* ad detersionem verò injicienda *Aqua Hordei cum Melle Rosaceo*, & suprà turundam inspergendi Pulveres *ex Bolo Armeno, Terra Sigillata*, similibusque, tum ad exsiccandum, tum ad adstringendum. Notandum verò, quod hujusmodi fistulis nunquam adhibeatur Digestivum, ne tenues intestini membranæ nimium flaccescant & resolvantur. Post quatuor aut quinque dies, parandæ Injectiones ex *Aquis Thermalibus*; vel, hisce deficientibus, *Artificialibus ex Vitriolo, Nitro, Sale, Alumine, cum Aqua Communi*, immissâ semper Turundâ imbutâ *Unguento de*

 Tutia,

Tutia, ac Pulveribus dictis Exficcantibus; quibus remediis obducenda cicatrix, quę durior licet, & callosa, nequaquam tamen impedit constrictionem musculi sphincteris; quinimò si mollior foret, brevi resolveretur denuò ab humiditate continuò partem illam alluente.

XVI. Tandem *ad Vesicam serpentes Fistulæ* succedunt; quarum quędam perveniunt ad ejus collum: & quidem aut juxtà ejus exortum, vel medium, vel finem, ipsum tamen non perforant: alię ipsum pertundunt in ejusdem exortu, aut medio, aut circa finem, ubi cervix vesicę oriri vulgò perhibetur. De hiscè vix est dicendum, cum omnino sint insanabiles, & solo Prognostico relinquendę, ne infamentur artis præsidia. Quoad illas tamen, *quæ pervadunt ad cervicem vesicæ, ipsam tamen non perforant:* in iis curandis majore dilatatione opus est, quam in præcedentibus; in quam rem, ex usu sunt Turundę ex *Compressa Spongia*, vel *Radice Gentianæ*, atque fistulâ dilatatâ, facienda Sectio gladiolo admodum recurvo, dorso lævi, ne lędatur collum vesicæ, acutâ acie, quod partes illud investientes sint membranosæ, quę difficulter secantur. Si sint plures sinus, ii pluribus sectionibus sunt patefaciendi, illæsô semper vesicæ collo; turpe quippè, & fœdum foret, urinam per aliam partem effluere, quàm naturalem. Factâ sectione, callus removendus, tum absolvenda curatio uti in aliis fistulis.

In genere verò de Fistularum Ani Curatione Medico observandum, ut statim ad eam se accingat, nisi renuente Ægro; suppressâ siquidem, ut sæpè fit, purulentâ materiâ, varii sinus excavantur, unde tandem Fistula in plures diffunditur; è qua suppressa materia oriuntur abscessus, non sine magno dolore, gravi febre, & aliquandò morte ipsius Patientis.

Perperam itaque existimant multi Pseudo-Medici, & Barbitonsores, se sanare posse fistulas ani & intestini recti Balsamis, Unguentis, Injectionibus, aliisque hujusmodi prçsidiis; sed frustrà laborant, cum hæ non nisi Sectione sanabiles sint.

C A-

CAPUT XIX.

De Tibiarum, Articulorum, & Pedum Ulceribus.

I. Tandem restant ULCERA quæ in TIBIIS, ARTICULIS, & PEDIBUS fiunt. Sed quæ in genere de Ulceribus nunc diximus, facilè quis ad harum partium ulcera applicare poterit: adeò ut dubitaverim, de Tibiarum, Articulorum, & Pedum Ulceribus quicquam superaddere. Nihilominus tamen, quoniam non infrequenter contingit, ut salsi, acresque humores ad hasce extremas partes expulsi, Ulcera excitent, de iis pauca adjungere haud abs re putavi. Etenim acres, austeri, acido-salini humores cum sanguine per arterias ad partes illas delati, ibidemque relicti, nonnunquam ulcera excitant, ęgrè curabilia; idque præsertim post erysipelas partes illas frequenter infestans accidit; quemadmodum & in fœminis mensium obstructione laborantibus. Insuper è scorbuto hujusmodi ulcera sæpè nascuntur. Etiam quibusdam familiis talia ulcera admodum familiaria sunt; ut omnes, fœminæ præsertim, etsi aliàs benè valere videantur, ulcera illa diuturna in cruribus habeant. *Ulcera hæc unde oriantur.*

II. Hiscè autem partium extremarum ulceribus maturè omninò occurrendum est. Nisi enim statim sanentur, natura adsuescit ad hasce partes vitiosos in corpore redundantes humores amandare; qui posteà, si ulcus occludatur, & corpus non diligenter, sæpiusque purgetur, alios morbos graviores excitant. Solent etiam neglecta incrementum sumere, partes vicinas corrumpere, callosa fieri, ut ità, si maturè iis non succurratur, incurabilia fiant. Sed istiusmodi pedum ulcera, in primis quę tibiæ anteriora occupant, multum laboris Chirurgo creant, ex eo quod corporis universi humiditates conti- *Partium harum Ulcera qualia sint.*

nuò

nuò ad partes affectas defluant; quæ res efficit, etiam optima medicamenta frustrà usurpari, nisi fasciis pes arctè, ab inferiore parte ad genu adscendendo, constringatur, semelque aut bis quavis septimanâ Purgatio justa instituatur.

Quomodo Curari debeant.

III. Igitur ut Ulcera hæc ritè Curentur, primò corpus diligenter ab humoribus vitiosis Purgandum, ac viscerum dyscrasia corrigenda. Et si plethoricus sit Æger, Vena brachii Secanda, & sanguis mittendus. In Topicis autem, ac localibus præsidiis semper partium affectarum natura consideranda, cum non eadem Medicamenta siccioribus partibus & humidioribus competant. Et si Ulcera in Articulis fuerint, ratione humiditatis partis affectæ, Sicciora & Aridiora Medicamenta sunt applicanda, *inquit* Paulus Ægineta *lib.* 4. *cap.* 5. qui in hisce ulceribus curandis inter alia laudat *frequentem irrigationem Aquâ Marinâ vel Muriâ factam.* Enimverò articulorum ulcera sunt quamprimum exsiccanda & sananda, cum in partibus hiscè sæpè ulcera cava & cacoëthe gignantur; tum propter ossium articulationem, tum quia pauco calore sunt præditi articuli, tum quia crasso & viscido humore perfunduntur. Quapropter pro his ulceribus curandis, Exsiccantibus Medicamentis *Spiritus Vini* miscendus erit, qui partes illas roborat, exsiccat, & maximè putredini resistit. Sed cum dictæ partes declives sint, & ideò ad recipiendos humores aptæ, plano loco inter curandum sunt situandæ.

IV. Tibiarum verò Ulceribus imponatur *Unguentum Diapompholigos*, quod in hoc ulcerum genere efficacissimum semper deprehenditur, eò usquè, donec pus bonum & album appareat. Vel applicetur *Unguentum Desiccativum Rubrum*; vel, quod efficacius, *Unguentum de Minio*, cujus hęc est descriptio:

℞. *Axung. Porci rec.* ℥xij.
Ceræ Albæ, Cerusæ, Minii an. ℥ij.
Lithargyri, Lapid. Calaminar. Præpar. an. ℥j.
Vitrioli Albi ℥ß.
M. F. S. A. Unguentum.

Et

Et quia Oleosa, & Pinguia, propter immediatè cuti subjectum periosteum, in ulceribus hiscè curandis omninò sunt vitanda; laudatur à multis *lamina Plumbea tenuissima*, Tibiæ Ulceratæ firmiter alliganda: nec non *Emplastrum Gryseum*. Vel,

℞. *Empl. Grysei, de Plumbo an.* ℥j.
Cerusæ, Lithargyri an. ʒiij.
Sacchari Saturni ℥ß.
Gummi Elemni ʒij.
M. F. S. A. Emplastrum.

Efficacissimum quoque hisce ulceribus curandis est *Fac Totum Magistri Christiani*;

℞. *Ol. Rosacei* ℥xij.
Cerusæ, Mucilag. Rad. Consolidæ an. ℥vj.
Ceræ Albæ ℥iv.
Lithargyri, Minii, Lapid. Calamin. Præparati an. ℥iij.
M. F. S. A. Unguentum.

Platerus *lib. 2. Observ.* hoc Medicamentum, utpotè validius exsiccans, extollit:

℞. *Cerusæ, Aluminis, Vitrioli an.* ℥iß.
Aceti Vini q. s.
Coq. donec in formam Calcis siccæ redigantur.
De hac Calce dissolve portiunculam in Vino Albo, quô illinatur Ulcus, in eoque intinctum linteum discerptum ulceri imponatur: dein superponatur hoc Emplastrum;

℞. *Lithargyri, Cerusæ, Plumbi Usti an.* ℥j.
Tutiæ Præparatæ, Matris Perlarum an. ʒij.
Mastichis, Thuris an. ʒiß.
Camphoræ ʒj.
Colophoniæ ℥ß.
Sevi Cervini ℥j.
Therebinthinæ ʒij.
Ol. Rosacei. q. s.
M. F. S. A. Emplastrum.

Insuper prò Crurum, Pedumvè Ulceribus inveteratis Curandis, non semel egregium & efficacissimum expertus sum quod sequitur:

℞. *Herb. Artemisiæ, Agrimoniæ, Scordii,*
Sum. Absynthii, Centaurii Min. an. Mj.
Aquæ Pluviæ ℔vj. *Coq. ad* ℔ij.

In colatura madefiant lintea discerpta, quæ Ulceribus hisce imponantur, & bis quotidiè renoventur; ac mappa lanea similiter madefacta superinjiciantur.

Laudatur & hoc;

℞. *Aquæ Melissæ* ℥vj.
Tutiæ Præpar. ℥iß. *vel* ℥ij.

Fiat Mixtura, eodem modo usurpanda.

V. Sed harum partium Ulcera magnas Medico & Cheirurgo sæpè pariunt molestias, nec Curam suscipiunt, nisi è directo ulceris, sub genu vel suprà genu, excitetur *Fonticulus*, quo affluentes continuò humores deriventur, & evacuentur: qui non occludatur, priusquam ulcera sint curata, & affecta pars, ex morbi diuturnitate labefactata, satis robusta observetur.

PRA-

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER QUARTUS.

DE

FRACTURIS.

CAPUT I.

De Fracturis in genere.

I.
Ed quum de affectibus, qui carnosis mollibusquè partibus accidere solent, quiquè prò curatione manuum operâ indigent, abundè nunc dictum sit: modo restat, ut de iis vitiis quoquè agamus, quæ Ossa invadere possunt. Enimverò quod in parte molli est Vulnus, id in dura & ossea est *Fractura*; propriè Græcis ἆγμα καὶ κάταγμα, quæ est ossis divisio seu ruptura à causâ externâ violenter irruente. In Fracturæ Definitione omnes ferè auctores sunt concordes, quod sit *Continui Solutio in Osse facta*: in hoc verò differunt, quod Galenus, Paulus Ægineta, & alii Græci, per Fracturam intelligant *quamcunque Unitatis sivè Continuitatis Solutionem in Osse, à re extrinsecâ violentâ factam, tam ab instrumento incidente, quam contundente, vel rumpente.* At verò cum de Fracturis tantum simus dicturi, quæ à re contundente vel rumpente fiunt; ideò cum Guidone de Cauliaco *Fracturam* definiemus: quod sit, *Ossis Continui Solutio absque incisione, violenter extrinsecus à re rumpendi, vel contundendi vim habente facta*: vel potius dicamus, FRACTURAM esse *Continuitatis Ossium Solutionem, à violentia quadam extrinsecus irruente accidentem.*

Fractura quid sit.

Fracturarum Differentiæ.

II. Sunt autem variæ Fracturarum Differentiæ, quas tradit Galenus *lib. 6. Meth. Med. cap. 5.* Franguntur namque Ossa vel simpliciter, vel cum adjuncto vulnere, extremitatibus acuminatis fracti ossis musculos, cutemque perforantibus. Idem contingit, cum à glande plumbea vulneratur caro, & subjectum os frangitur. Simplex Fractura tribus modis contingit: vel enim franguntur ossa transversim, quæ in primis & proprie *Fractura* dicitur. Et quidem si ità franguntur, ut nullo pacto extrema cohæreant, atque è directo non jaceant; in specie hujusmodi Fractura καυληδὸν, à fracti caulis similitudine appellatur. Dicitur etiam ῥαφανηδὸν καὶ σικυηδὸν, à similitudine fractæ radiculæ & cucumeris. Vel franguntur ossa secundum longitudinem instar alicujus asseris; atquè hoc Fracturæ genus *Fissura* vulgo, Galeno σχιδακηδὸν nuncupatur. Vel franguntur cum contritione in plures partes, & talis Fractura σύντριμμα, *Comminutio* appellatur; quæ & καρυηδὸν, *nucatim* à quibusdam dicitur, quod sit facta in modum contusarum nucis testarum.

Dein à parte affecta variæ petuntur Fracturarum Differentiæ. Alia enim est cranii fractura, alia humeri, alia brachii, alia femoris, alia aliûs partis. Insuper alia fractura magna est, alia parva, alia simplex, alia multiplex, alia sola, alia cum carnis contusione & vulnere, alia cum luxatione, inflammatione, gangræna, &c.

Causæ.

III. Causæ autem Fracturarum Internæ nullæ sunt; Externæ verò ea omnia, quæ contundendi, vel ossa rumpendi, ac dividendi vim habent: sive sit casus, sive ictus quidam violentus, qui suâ vi & violentiâ os frangit & comminuit, ac continuitatis solutionem, quam *Fracturam* appellamus, efficit. Facit tamen ad faciliorem ossium fracturam eorundem constitutio fragilis, ut etiam leviorem impetum sustinere non possit; sive ea sit naturalis, sive à carie (inprimis luem veneream, ac inunctiones mercuriales subsequente) acquiratur. Enimvero ex lue venerea, arthritide, aut inveterato scorbuto cariosum os, levissimâ accedente causâ externâ, fractum fuisse aliquoties notatum

tratum est. Memorandæ & raræ fragilitatis historiæ exstant apud Marcellum Donatum *de Hist. Med. Mirabil. lib.* 4 *cap.* 5. Schenkium *Libr.* 5. *Obs.* 8. Hildanum *Cent.* 2. *Obs.* 66. 68. Qualem & nos observavimus in muliere Scorbuto graviter afflicta: cujus historiam adferre haud gravabor. Mulier septuagesimum septimum agens annum Scorbutica, postquam tum brachiorum tum crurum doloribus lancinantibus ac rodentibus diu fuisset afflicta, vasculum quoddam è pavimento attollens, mox vehementissimum in crure sinistro sentiit dolorem, ob quem deponere vasculum, & proximo in loco sedere fuit coacta. Dolor hic indies augebatur, variaquè ei sedando per quinquè hebdomadas imposita fuerunt remedia: quæ cum nullum adferrent levamen, ecce 2 Junii 1688. per gradus descendens eadem in parte ossium crepitum persentiebat, ab eoquè momento omnis incedendi potentia cessabat. 14 Junii vocatus cum Gerardo Dompselaar, Medicinæ Doctore, & Cheirurgo N. Schut, crus omninò diffractum observavimus. Fracturam composuimus, & deligavimus, linteaminibus madefactis Epithemate ex æqualibus partibus *Aquæ Puræ*, *Aceti Rosacei*, & *Spiritus Vini*, addito tantillo *Salis Communis*. Sed penitus emaciata quum esset Ægra, nulla succrescentis calli indicia unquam apparuerunt: quin potius, labescentibus indies viribus, tandem ad plures abierit. **Observatio.**

IV. Ad Dignoscendas Fracturas jubet Hippocrates, partem sanam cum ægra conferre, ut discrimen, si quod sit, facilius intelligatur. Nam si partis affectæ figura fuerit inæqualis, utpotè in loco percusso cava, & in opposito tumida, Fracturam suspicari licet. Insuper transversim vel obliquè facta Fractura facilè cognoscitur, quia ossis fracti extremitates separatæ tactu deprehenduntur: si membrum fractum contrectetur ac variè dimoveatur, crepitus ac fragor in affecto loco, ob ossium mutuam collisionem, ac affrictionem, auditur; dolor vehemens adest, ob divulsionem ac distorsionem partium nervosarum, aut ob puncturam eminentis ossis in periosteo. **Signa Diagnostica.**

Adhæc Fractura femoris, tibiæ, aut pedis, omnem incessum tollit, quem aliqualem, admodum licet dolorificum, luxatio concedit: Et hoc certum Signum distinguens Fracturam & Luxationem. Adest quoque interdum membri tortuositas, & brevitas, dum inferiorem ossis partem musculi convulsi sursum trahunt; sed non semper.

Si verò fracturæ Vulnus sit conjunctum, non solum dictis signis ea cognoscitur, sed etiam tactu; digito vel specillo intra vulnus immisso, quibus fractura vel ossis asperitas persentitur.

Fracturæ autem secundum longitudinem factæ difficilius cognoscuntur; deprehenduntur tamen ex membri præternaturali crassitie, inæqualitate, dolore. At Comminutio tactu explorari facilè potest: variis enim in locis os digitis cedit, exasperatum valdè.

Prognostica. V. Cæterum Ossa Fracta nunquam verè reuniuntur, & sicut caro non coalescunt secundum intimas partes; sed, ob ossium siccitatem ac duritiem, duntaxat secundum exteriorem superficiem mediante callo, circà oras ipsorum oborto, consolidantur. Facilius autem curatur fractura ossis transversim facta, quam quæ obliquè contingit, quævè inæqualitatibus prædita est; quia neque facilè committuntur, & nullo retuso innituntur, carnemque, interdum & nervum quoque, & tendinem vulnerant: sunt namque illæ fracturæ, in quibus capita fractorum ossium sunt retusa, minus periculosæ.

Difficilius item curatur fractura, ubi os in multa fragmenta divisum est, quoque plura sunt fragmenta. Etiam quò fractura major, & ossa fracta majora, eò difficilius & tardius consolidatur.

In illis partibus, ubi bina sunt ossa, ut in brachio & crure, si alterum tantum frangatur, facilius fractura curatur, quam si ambo sint fracta, cum minus musculi contrahantur, sed ab altero osse integro tensi serventur, atque integrum os fracto sit veluti sustentaculum. Facilius item consolidantur fracta ossa, quæ suis sedibus mota non sunt.

„Ossa

„ Ossa autem minus periculosè in medio franguntur, „ & facilius curantur, & quò propior fractura capiti, vel „ superiori, vel inferiori ossis est, eò pejor est. Celsus *lib.* 8. *cap.* 10. Enimverò & majores adfert dolores ob nervosarum,. tendinosarumque partium læsionem, & difficilius curatur. Quæ verò fracturæ articulis spatio trium vel quatuor digitorum proximæ sunt, non solum periculosæ, sed & curatu difficiles, cum commodè ligari nequeant, ac ut plurimum tales difficilem juncturæ motum relinquunt; viz. ob callosam inter tendines, articulorumque ligamenta concrescentem substantiam.

In genere tamen recens fractura ad consolidationem aptissima est. Si verò tempus protrahatur, curatio difficilior redditur. Arabum Princeps Avicenna inquit: „ quantò serius fracturæ restaurantur, tantò pejores „ sunt; cum spatium illud alienâ substantiâ repleatur, & „ in restauratione majore extensione egeant, magnæque „ extensioni sæpè spasmus seu convulsio accidat.

Quæ porrò Fracturæ cum Vulnere sunt conjunctæ, periculosæ sunt, & eò periculosiores, quò majora fuerint vulnera, ac sensibiliores partes tetigerint; cum in hujusmodi fracturis dolores, inflammationes, ac gangrænæ supervenire soleant, & ferulis, aliisque sustentaculis uti vix queamus.

Demum de tempore consolidationis fracturæ nihil certi prædici potest, cum id variet secundum ætatem, habitum corporis, anni tempus, ac alias circumstantias. Ut plurimum verò nasi, maxillæ, juguli, pectoris, scapularum ossa, costæ, ossa spinæ, tali, calcis, manus, & plantæ pedis, intra vigesimum, vel vigesimum quartum diem consolidantur. At crurum & brachiorum intrà trigesimum quintum & quadragesimum diem, &c.

Circa tempus verò, quo ossa fracta confirmari, ac firmo soleant obduci callo, observavit Fabritius Hildanus *Cent.* 6. *Obs.* 68. tibias gravidarum fractas, quamdiu uterum gerunt, mediante callo coalescere non posse. „ Tota enim „ natu-

„ natura, *inquit*, cum circa formationem fœtus occu-
„ pata ſit, materiam pro calli generatione deſtinatam ad
„ uterum mittit, & oſſa fracta negligit. Cujus rei memorabile exemplum refert *Cent.* 5. *Obſ.* 87. de matrona gravida, quæ tibiam fregerat; ubi tantas circà generationem calli habuerunt difficultates & labores, adeò etiam, ut tertiâ & vigeſimâ hebdomadâ, poſt contractam fracturam, movendo & circumagendo pedem, oſſa confracta adhuc vacillarent. Tandem tamen, ſcilicet à tertia & vigeſima ad trigeſimam ſeptimanam, fractura fuit confirmata. Cauſam autem tardioris generationis calli in fœtu quærendam eſſe judicat. Quamdiu enim in utero fuit fœtus, alimentum pro calli generatione deſtinatum, ad ſui nutritionem per vaſa umbilicalia attraxiſſe putat.

CAPUT II.

De Generali Fracturarum Curatione.

Ad Curanda Fracta Oſſa quæ requirantur.

I. T Fracturarum Curatio tum in rupti, fractiquè oſſis adunatione ac reductione; tum in illius conſolidatione & conglutinatione conſiſtit. Oſſis verò Adunatio Chirurgi operâ & dexteritate efficitur: Conſolidatio autem & Agglutinatio virtute ac viribus Naturæ, cumque Balſamo ſuo Naturali; glutinoſo nempè humore, ad coadunanda & conſolidanda oſſa accommodatiſſimo, efficaciſſimo. Enimverò cum Fractura ſit Oſſis Continui Solutio, prò ejus Curatione finis ac prima intentio erit Unitio. Hanc tamen Unitionem Medicus facere nequit, ſed ſolius Naturæ opus eſt; quæ in junioribus nonnunquam per intrinſecam & omnimodam partium disjunctarum unionem; in adultis verò, interveniente πώρῳ ſeu Callo, tanquam Glutine, conjungere fractas extremitates ſolet. Eſt autem Callus idoneum ac proprium fracti oſſis alimentum, quod ibidem efferveſcit dum concoquitur, & in tumorem attollit ſubſtantiam oſſis, haud ſecus ac in

ac in taleolis arborum per insitionem adaptatis contingere solet. Atque hic Porus seu Callus licet non sit os, ità tamen durus est, ut si idem membrum denuò frangi contingat, potius alia in parte frangatur, quam ùbi callus genitus est.

II. Verumenimverò Unitio illa etsi Naturæ opus sit; tamen ut Ea scopum suum assequatur, plura adhuc necessaria sunt. Nimirum cum ossa fracta plerumquè suo loco dimoveantur, si id accidat, ea restituenda, & ad amussim coaptanda. Deindè hoc modo conjuncta servanda. Quæ si dextrè à Chirurgo fiant, Unitio posteà Ossium seu Calli Generatio opus Naturæ est. Medicus tamen & hîc Naturæ opem ferre debet: quod fit, si partis naturalem temperiem conservet, & Inflammationem, ac omnia symptomata, quæ naturam in opere suo turbare possent, avertat.

III. Primò itaquè, ut Corn. Celsus *lib.* 8. *cap.* 7. docet, animadvertendum & considerandum est, utrum ossa fracta proprio loco exciderint, nec ne, cum non semper, ubi transversim franguntur ossa, suâ naturali sede excidant. Cognoscitur autem ossa suo loco dimota non esse, si in fracturæ loco nulla cavitas percipitur, nec punctionis sensus adest, nec membrum brevius apparet. In hac ergò fracturæ specie non opus est, ut membrum extendatur, & de ossium repositione ac coaptatione laboretur.

At verò ossa fracta si loco suo exciderint, ita ut unum suprà alterum efferatur, prima cura esse debet, ut restituantur. Fit autem hoc duabus Operationibus, quarum altera *Extensio*; altera *Conformatio* seu *Ossium in suum locum Repositio* appellatur.

IV. Igitur in fractorum ossium restitutione opus est membri *Extensione*: cum enim musculorum fibræ, ossis robore destitutæ sequantur naturalem suam determinationem, & in se contrahantur, necessum est per vim eos, simul cum osse fracto, tantum elongare, quantum à naturali statu recesserint. Alioquin, si non recta fiat extensio in fracturis, ex attritione rumperentur ossium eminen-

Fracturæ Extensio quomodo sit facienda.

eminentiæ, quæ dein suas in cavitates reponi non possent; sed vel exterius ad ossium latera hærerent, vel inter ossa fracta remanerent, ossisque fracti coaptationem impedirent.

Ut autem justa fiat Extensio, danda opera ut fiat minimo cum dolore. Fiet verò hoc, si membrum extendendum eâ figurâ collocetur, in qua musculi non agant, sed otiosi, & omnes laxati sint, *hoc est*, membri talis sit situs, qui ipsi sano omnium familiarissimus, quivè nullam ipsi adferat lassitudinem: quo modo & minore extensione opus est, & minore cum dolore opus perficitur. Extensio interim fiat neque validior, neque debilior, quam requiritur; sed moderata: quoniam ex validiore extensione insignis oritur dolor, ex quo postea febres, convulsiones, & resolutiones sequuntur: in debiliore verò ossium capita committi nequeunt; sed eorum eminentiæ simul confricantur, vel franguntur, vel in proprias cavitates recondi ac reponi non possunt.

Cæterum fit Extensio hæc aut solis Manubus, idque unius vel plurium; vel Habenis, sive Linteis, Fasciisvè circumpositis; vel per Trochleam trajecto fune, quale exemplum habet Fabrit. Hildanus *Cent.* 5. *Obs.* 86. & ex eodem Scultetus *Armam. Chir. Tab.* 22. *Fig.* 1. Extensio namque major vel minor requiritur pro diversitate temporis, ætatis, magnitudinis ossis. Fractura recens, Æger debilior, os exile, leviorem exigunt extensionem; vehementiorem verò fractura inueterata, Æger robustus, os magnum. Sic minimam postulat extensionem radius; majorem ossa, quæ in summa manu & summo pede sunt; adhuc majorem ossa cubiti; validiorem humerus & tibia; validissimam femur.

In genere autem cognitâ fracturâ mox instituatur Extensio; si namque id non fiat, magnus ob dolorem vehementem fit humorum affluxus, & musculi versus sua principia trahuntur, hinc extensio difficilis evadit, & si instituatur, ossa fracta adjacentes partes carnosas pungunt, ac sequuntur inflammationes, convulsiones, aliaquè

què mala accidentia. „ Quicquid suo loco motum est, „ ante inflammationem reponendum. Si verò convulsio „ oriatur, ossibus in suam sedem restitutis, rursus ea „ (si commodè fieri possit) suis locis propulsabimus. Chalmet. *in Enchir. Chirurg. lib.* 4. *cap.* 2. Quod idem docet Hippocrates *Lib. de Fracturis.* §. 36.

Si cum fractura Luxatio incidit, primum luxatio, modo fieri possit, dein fractura erit curanda; quod majorem vim in restaurando postulet luxatio, quam fractura. Tagaultius *lib.* 5. *cap.* 4. Anton. Chalmetæus *Enchir. Chirurg. lib.* 4. *cap.* 2. Oribasius *Lib. de Machinamentis*, *Vido Vido Interprete pag.* 498.

V. Extensioni succedere debet *Conformatio*, quæ est ossis fracti in suum locum repositio, & extremitatum recta coaptatio; quam musculorum legitima figuratio optimè determinat, sicut nulla in illis contorsio notetur. Ea fit, si postquam membrum eatenus extensum est, ut in reponendo ossa se tangere nequeant, Chirurgus membrum, utraque manu comprehensum, studeat ad pristinam figuram reducere, impellendo hinc, indè, antè, retrò, ad latera, donec extantes particulæ in suas cavitates & pristinas sedes fuerint reductæ. Non sunt autem eminentiæ ossium cum impulsu vehementi in suas cavitates intrudendæ, ne rumpantur, sed potius sponte suâ, extensione laxatâ, manubus Chirurgi leniter directæ in suas sedes recedant. Repositionem verò probè factam esse, ex doloris cessatione, ossis fracti in superficie æqualitate, & comparatione cum sano membro factâ, elucescit: siquè membrum reductum post fracturam longius appareat, id violentæ extensioni tribuendum est. Conformatio.

VI. Ossa sic probè coaptata exactè conjuncta sunt tenenda, quod præstabit *Deligatio*, quę ita fieri debet, ut & partes commissas servet, & inflammationem arceat. Sed priusquam Fascia membro fracto injiciatur, ad humorum affluxum & inflammationem prohibendam, atque partem affectam roborandam, linteum reduplicatum, *Oxycrato* aut *Vino Rubro Adstringente* madidum Fracturarum Deligatio.

(omiſſis *Oleis*, *Emplaſtris*, & ſimilibus, utpote inutilibus, ac non rarò admodum noxiis) imponatur; dein Deligatio inſtituatur, quæ nec nimis laxa ſit, ne oſſa ſuo loco iterum dimoveri poſſint; nec nimis arcta, ne alimenti affluxum prohibeat, & dolorem excitet. Perficiatur verò duabus Faſciis, paratis ex linteis vetuſtis, aliiſque uſibus ex parte attritis, ut ſint tractabiliores, validis tamen, ne extentæ lacerentur; nullas conſutiones aut extantias habentibus, ut æqualiter, ac ſine dolore conſtringant. Prior Faſcia ſupra fracturam injicienda, & circa eam modicè comprimendo ter involvenda, dein ſurſum verſus ducenda, uſque dum ad ſanam membri partem, quatuor, quinque, vel pluribus circumvolutionibus perveniat, paulatim imminutâ compreſſione. Ubi autem ſatis de ſana parte fuerit comprehenſum, ibi deligationem terminare oportet. Dein altera Faſcia, priore duplo longior contrario modo involvenda: ſi enim prior verſus dextram, hæc verſus ſiniſtram obvolvatur; ut ſi forſan muſculus aliquis per primam faſciam nimium ad alteram partem ſit attractus, reſtituatnr in partem contrariam, per ſecundam faſciam, quæ primum fracturæ injicienda, &, unâ vel alterâ circumvolutione factâ, ab ea incipiens deorſum aliquoties cicumvolvenda, ſimiliter paulatim compreſſionem minuendo, iterumque ſuprà fracturam ducenda, ità ut ultrà primam faſciam in parte ſana terminetur.

Maximâ igitur diligentiâ opus eſt in faſciis arctandis, cumquè eæ injiciuntur, Patientem interrogare oportet, qualem circumjectam faſciam ſentiat, & ſi premi ſe dixerit, laxari debet; ſin verò faſciam ità laxam affirmet, ut minimè fractum membrum ſuſtineat, adſtringere eſt opus. Moderatè ergò faſciæ adſtringi debent, magiſque in parte fracta ſtringi ac coarctari, quam alibi, ut ab humorum defluxu ea defendatur.

VII. Quoniam verò hæ duæ faſciæ, jam circumvolutæ, ad fracturam continendam debiliores ſunt, adhibenda inſuper *Splenia*, ſeu panni linei ſæpius complicati, oblongi,

longi, craſſi, ſplenis brutorum inſtar. (*Compreſſa* barbaro vocabulo, latino *Pulvilli* vocantur.) Hæc circà fracturam, & totum membrum, per ejus longitudinem adhibenda, ut unum alteri non ſuperponatur, ſed inter ea digiti tranſverſi ſpatium circiter intercedat: quæ firmentur appoſitis *Ferulis*, ex ligno tenui lævigato, aut potius charta craſſiore paratis. Etenim cum faſciæ & ſplenia inflexibilia non ſint, fracturam firmam & directam ſervare nequeunt; ſed facilè fieri poteſt, ut tum vigilantibus, tum dormientibus membrum moveatur. Ut igitur in motibus membrum firmum teneatur, opus eſt iis, quæ rigida ſunt, & non flectuntur, & tamen minus ponderòſa. Quem in finem Hipp. elegit Ferulas, quæ & rigidæ ſunt, ac inflexiles, ſed læves. Quod ſi ob membri inæqualitatem ferulæ aptari non poſſint, partes cavæ ſpleniis implendæ ſunt, ac membrum æquale reddendum, ut ferulę commodè applicari queant. Deſuper Vincula alliganda admodum laxa, ſic ut appoſitæ ferulæ cum ſpleniis contineantur, nec quicquam partem adſtringant, ac comprimant, ſed ut tutum, immobile, ac in debita figura membrum ſervent. At verò in ferularum appoſitione cavenda ſunt oſſa prominentia & excarnia; illis namque appoſitæ dolorem, nec non alia inferrent graviora ſymptomata.

VIII. Signum autem congruæ deligationis potiſſimum ipſe Æger indicare ſolet, ubi, num prematur, rogaveris, atquè is reſpondeat, ſe premi quidem, ſed leviter, idquè præſertim, quà fractura eſt. Sin verò Patiens faſciis nimis prematur, eæ celerrimè ſolvendæ & aptius deligandæ, ne ex arctiori vinculo prava eveniant ſymptomata. Sin faſciarum circuitus juſto laxiores, & nihil ſe premi reſpondeat Patiens, arctius vinciendæ, cum laxa vincula non prohibeant membrum, quò minus, quà fractura eſt, depravetur.

IX. Congruę deligationi ſuccedit bona membri *Repoſitio*, quæ ſit mollis, æqualis, ſurſum vergens, ſic ut nec protuberantia, nec ſinus in loco fracto notetur, neque dolo- *Membri Fracti, & Deligati Repoſitio.*

dolorem & inflammationem excitet. Præterea in Repositione oportet congruam membri figurationem considerare; quæ scilicet dolore vacat, & musculos ex utraque parte integros servat: hęc autem est figura media, in qua dum otiamur singula membra continere consuevimus, ut in cubito figura angularis, in carpo recta, &c. Ea nimirum, quæ inter extremos cujusque membri motus intermedia est. Hęc figura nisi observetur, exiguo post tempore membrum dolere solet.

Pars igitur deligata in Capsula Lignea, qualem depingit Hildanus *libr. de Ichore & Melicer. cap.* 29. & Scultetus *Armam. Chir. tab.* 56. *fig.* 1. 2. 3. stupâ linteo involutâ repleta, sive in pulvinari molliusculo deponatur, atque ità in tertium usque diem relinquatur, si Patiens eo, quo deligatus est die, & sequenti nocte sentiat se valentius stringi; postero verò die minus, nec non in parte extrema tumor laxus, mollis, & parvus appareat: si verò aut sit nullus tumor, aut magnus & durus postridie in manu vel pede, prava est deligatura; quia illa non continet; hæc nimis arcta est, & inflammationem movet, atque gangrænam non raro minatur; unde nullâ interpositâ morâ Æger solvendus, ac denuò, sed moderatè, deligandus est.

Fasciæ quando solvendæ.

X. Igitur si probæ deligationis signa adsint, nullusque dolor insignis, nullavè inflammatio suspecta sit, reliquum opus, quod est callum, per quem fracta ossa conjunguntur, gignere, naturæ committendum, & deligatio ante tertium diem non solvenda. Tertio autem, post primam deligationem, die, quum laxiores videntur fasciæ, solvantur; cumque fuliginibus ac vaporibus ob deligationem exhalare prohibitis, & per moram ac stagnationem acrioribus redditis, ità intolerabilis non raro excitetur pruritus, ut in dolorosam excoriationem, ac inflammationem terminetur; hinc pruriens pars *Aquâ Tepidâ* aliquoties perfundatur, ut apertis poris detentæ sub cute fuligines evaporari queant: dein membrum ligaturâ, quæ moderatâ paulo arctior sit, constringatur, ac porrò

porrò ut prius deligetur, inque capsula seu molliusculo pulvinari deponatur in septimum usque diem; nisi pruritus, vel inflammatio, vel dolor, vel quid aliud infestet. Septimo die fasciæ iterum solvendæ, membrum *Aquâ Tepidâ* perfundendum, & deligandum, arctius adductis fasciis; ità tamen, ne sanguinis circulatio, spirituumquè vitalium ac animalium radiatio prohibeatur.

Membrum ità deligatum detineatur immotum ad duodecimum circiter diem, quo fasciæ denuò solvendæ, & membrum deligandum. Si namque tardius solvatur deligatio, magna sæpè incommoda (qualia sunt, partis exulceratio, putredo, gangræna, &c.) inde oriuntur; quorum exempla notavit Fabritius Hildanus *Cent.* 2. *Obs.* 91. qui propterea monet, ut secundo aut saltem tertio die semper deligatio solvatur: & quanquam post septimum non sit adeò necessarium toties fracturam solvere, se tamen de quarto in quartum fascias solvere, partemque affectam inspicere solere, scribit. Atque hæc Deligatio continuanda, (paulò laxius tamen fasciis & ferulis indies adstrictis, ut nutrimentum ad ossa fracta magis confluere, & callus gigni, firmusque reddi possit) donec callus genitus, & fractura sanata sit; quod triginta aut quadraginta intrà dies plus minus fieri solet.

XI. Interim ad Calli Generationem alii exhibent *Juscula, in quibus bullierunt Folia Agrimoniæ, & Radices Consolidæ Majoris.* Nonnulli *viscidiores Cibos* præbent. Alii *Lapidem Osteocollam pulverisatum & cum Jusculo exhibent, & cum Cerato extrinsecus applicant.* Sed cum Calli Generatio, adeoquè fractorum ossium mediante callo unitio, solius Naturæ opus sit, hæc omnia, ut inutilia ac planè inepta, meritò rejicimus. Nihilominus tamen, ut omnia quæ Naturam in opere suo turbare possent removeantur, bona Diæta Ægrotanti ṕræscribenda; Venæsectio aliquandò instituenda, & sanguis nonnunquam depurandus: In partium inferiorum fracturis Purgantia rarius, ferè sola Suppositoria usurpentur: in superiorum autem partium fracturis Purgantium atque Enematum usus necessarius admodum est.

XII. Quod

Fractura per ossis longitudinem facta.

XII. Quod si Fractura per longitudinem ossis facta sit, fasciæ arctius stringendæ, quam in reliquis, ut ossa fracta, quæ secundum latitudinem à se invicem recesserunt, ad mutuum contactum ducantur, & removeri nequeant. Cæterum ea omnia agenda, quæ in transversæ fracturæ curatione dicta sunt.

CAPUT III.

De Affectibus præter naturam, qui Fracturis accidunt.

I. QUoniam verò Fracturis non rarò quædam accidere solent, quæ aut curationem remorantur, aut post curatam fracturam remanent; ut sunt dolor, inflammatio, pruritus, excoriatio, membri debilitas & gracilitas, figura depravata, &c; quæ idcircò Medici operam requirunt, de iis etiam paucis dicendum.

Dolor.

Dolor igitur si adsit, ne in causa sit, ut humores in partem affectam confluant, & inflammationem vel quid aliud excitent, omninò leniendus ac tollendus. Ut verò tollatur, considerandum, à qua causa proveniat; quæ statim tollenda. Perpendendum ergò, an ab osse aliquo pungente Dolor sit, an à fasciis nimium adstrictis, an ex pravo membri situ, an ex humorum affluxu.

Si ex osse pungente Dolor sit, (id quod ex levi partis contrectatione, & pungente dolore cognoscitur) fasciæ solvendæ, & os pungens vel in locum suum reponendum, vel, si fieri possit, eximendum, aut præcidendum. Sin ex fasciarum nimiâ adstrictione Dolor oriatur, deprehenditur id ex tumore, qui in membri extremitate apparet, Ægerque se vehementer premi conqueritur: tunc quamprimum fasciæ solvendæ, & laxior deligatio instituenda. Sed ob malam membri situationem si Dolor fiat, id Æger facilè indicat, & situs mutationem postulat, quæ ità instituenda, ut jam sine dolore se esse fateatur.

II. Ve-

II. Verum ex humorum defluxu quum pars doleat, *Tumor*, & *Inflammationis* signa apparere incipiunt. In hoc casu si membrum devinctum sit, quamprimum solvendum, & cum linteo duplicato vel quadruplicato calidè imponendum *Oxycratum*, vel *Vinum Rubrum Adstringens*: vel applicetur Fomentum Anodynum, Resolvens, leviterque Repellens, ex *Malva*, *Althaea*, *Violaria*, *Scordio*, *Floribus Sambuci*, *Camomillae*, *Rosarum Rubrarum*, *&c. in Lacte Dulci*, *vel Cerevisia Tenui decoctis*. At priusquam sedata fuerit inflammatio, pars affecta non deliganda, saltem arctè non stringenda. Inflammatio.

III. *Pruritus* cum partem infestet, & Ægrotantem torqueat, cessabit si *Aquâ Tepidâ* pars inter deligandum foveatur, ut apertis poris materia pruritum efficiens difflari possit. Quod si locus affectus Aquae Tepidae affusionem commodè non admittat, ejus vapori satis utiliter apponitur: prohibenda interim Ægris scalptura, eò quod pessima, & praeter excoriationem dolores excitet graves. Si tamen ex imprudenti scalptura, vel ex fasciarum resolutione diutius quam par est protracta, dolorosa oriatur *Excoriatio*, sanatur affusione *Aqua Tepida*, uti pruritus; & Litu ex *Unguento de Cerusa*, *Albo Camphorato*, *Nutrito*, vel simili. Pruritus. Excoriatio.

IV. Non rarò quoque Fracturis, vel ex attritu, vel ex arctioribus vinculis, vel qualibet alia de causa *Gangrena* accidit. Quae qua ratione tractanda sit, *libr.* 1. *cap.* 17. abundè dictum fuit. Gangraena.

V. Sed & nonnunquam post Fracturam *membrum gracile & debile manet*: quod fit ob alimenti penuriam, dum à nimia fasciarum strictura partis affectae vasa & porositates admodum constringuntur, adeò ut sufficiens alimentum affluere nequeat. Id quandò fit, pars *Aquâ moderatè Calidâ* fovenda, donec rubescat, eaque laxius deinceps vincienda. Insuper commendatur à nonnullis *Picatio*, quae fit *Nigrâ Pice suprà linteum ductâ*, *parti multoties applicatâ*, *& violenter*, *velociterque ablatâ*, ut ratione adhaerentiae, pilorumque evulsionis, ac doloris, ali- Membri Gracilitas, & Debilitas, post Fracturam relicta.

mentum alliciatur, cavendo poſtmodum ſtrictam faſciarum circumductionem, quæ affluens alimentum iterum repelleret.

Oſſa Diſtorta, & ma'è Compoſita.

VI. Etiam contingit, ut poſtquam Oſſa Fracta iterum coaluerunt, priſtinam & convenientem figuram non recipiant, ſed Diſtorta ſint; unde membri motus impeditur, & claudicatio in pede oritur, vel in brachio apprehenſio læditur. Fit autem hoc, vel ob Chirurgi oſſa componentis & fracturam deligantis imperitiam aut negligentiam; vel ob Ægrotantis vitium, quandò membrum fractum ante calli confirmationem movet, aut ipſi innititur: vel ob ipſius Fracturæ culpam, quum oſſis fruſtulum inter oſſa fracta continetur, quod mutuum eorum contactum impedit.

Emendatur autem hoc vitium, ſi quidem læſio membri ſit magna, continuòque punctiones, ob acuitatem capitum oſſium non rectè compoſitorum, perſentiantur, Patiens ſit juvenis & robuſtus, callus recens, & non diu concretus, os fractum non adeò magnum; ſi callus iterum frangatur, & oſſa rectè coaptentur & componantur. Verum ut tutius fiat hæc calli fractio, is emolliatur multos dies Fomentis, Balneis & Linimentis. Callo ſatis emollito, Chirurgus membrum fractum genu ſuo imponat, & os utrinque utraque manu deprimat, ac denuò frangat; deindè oſſis fracti partes manuum palmis coaptet, & fracturæ novæ convenientem curam inſtituat. At verò ſi Patiens ſit ſenex vel debilis, callus vetuſtus & induratus, os magnum, quale eſt femoris vel humeri; optimum eſt illi manum non admovere, ob periculoſa, quæ hanc curationem ſubſequi ſolent, ſymptomata: ſatius enim eſt vel deformem vel claudum multos adhuc annos vivere, quam crudeli curâ læthalia provocare ſymptomata. Etiam ſi læſio membri in ſuis functionibus non ſit admodum magna, Æger ſorte ſuâ ſit contentus.

Atqui ſi oſſis fruſtulum membrum totum diſtorqueat, Inciſio fiat ad os fractum uſque, & Volſellâ oſſis portio

gluti-

glutinationem impediens extrahatur, dein Fractura per extensionem coaptetur, deligetur, & deponatur, eodem modo quo recens fractura.

CAPUT IV.

De Fracturis cum Vulnere.

I. SEd FRACTURIS non rarò conjungitur VULNUS, quandò ossium fractorum eminentiæ acutæ incumbentem carnem perforant. Atquè in hiscè interdum os fractum nudatum est, interdum non est nudatum; Quumque denudatum est, nunc extrà vulnus non eminet, nunc verò eminet: deinde interdum os, seu fragmentum aliquod abscessurum esse metuimus, interdum nihil abscessurum speramus. Quæ omnes Differentiæ cum variæ sint, variam sanè expostulant Curationem.

II. Fractura cum Vulnere Simplici, *hoc est*, in qua nec os à suis tegumentis denudatum est, nec aliqua ossis portio abscessura, duas habet pro sui curatione Indicationes. Prima est, ut Ossa Fracta loco suo restituantur, & conjungantur. Altera, ut Vulneris Labia simul reuniantur. „ Quod si os frangatur, & unà cum ossis fractura „ etiam musculi & corpora adjacentia vulnerata sint, tunc „ curationis intentio oritur duplex, quarum altera quidem circà ossa fracta, altera verò circà corpora adjacen- „ tia vulnerata versatur. Galenus *lib. de Arte Medica cap.* 91. Curatio Fracturæ cum Vulnere, osse non nudato.

Primùm ergò, cruore sordibusque detersis, membrum congruè extendendum, & ossium fractorum capita debitè coaptanda, haud secus ac in fractura sine vulnere. Hìc tamen notandum, ne Extensio sit adeò valida, quod partes carnosæ ac membranosæ admodum laceræ, contusæ, & attritæ plerumque sint; alioquin dolores ingentes, nec non convulsiones excitarentur, non rarò cum vitæ discrimine. Et quidem Extensio hæc, Ossiumque

Repositio statim, & primo aut ad summum secundo die fiat, priusquam parti gravis superveniat inflammatio.

Extensione peractâ, Osseque Reposito, Vulneris Labia ad mutuum contactum adducenda, adductaque servanda per Linteola Emplastica cruciatim imposita, & Fasciam. Dein Vulneri ea applicentur, quæ conglutinandi ac vulnera consolidandi vim habere suo loco docuimus.

Post hæc Fractura Deliganda est, perindè ac si ossa citrà vulnus essent fracta. Fasciæ tamen hîc sint molliores & latiores, ut oras vulneris utrinque comprehendant, & sic labia ejus constringant, non comprimant: angustiores namque si essent fasciæ, tunc vulnus cinctum tenerent, & dolorem inferrent. Cæterum minus etiam stringendæ sunt, quam si vulnus non adesset, ne compresso vulnere dolor & inflammatio oriatur: unde Hipp. & Celsus plures faciunt circumvolutiones, cum melius sit sæpius circumvolvere, quam adstringere. Nonnulli autem hujusmodi fracturæ deligationem instituunt per Ascialem Fasciationem, (de qua Scultetus *Armament. Chirurg. tab.* 27. *fig.* 1. & *tab.* 28. *fig.* 8. 10.) ut crebrior fieri possit partis affectæ inspectio.

Tertio, nonnunquam secundo, à prima deligatione die pars solvatur, iterumque deligetur; ita tamen, ut deligatio paulò magis comprimat, quamdiu durat timor inflammationis, nisi dolor prohibeat. In secunda verò, & tertia solutione laxior semper fiat deligatio, ut libera omninò sit sanguinis, pro futuri calli materia, circulatio. Reliqua curatio eadem erit, ac fracturæ sine vulnere; nisi quod Ferulæ non sint ad vulnus apponendæ, ne id comprimant: si verò apponendæ, adhibeantur ad vulneris latera & partem oppositam, donec sanatum sit vulnus. Raró autem contingit, simplex vulnus, si fracturæ conjungitur, secundo vel tertio apparatu cicatrice non obduci, vel saltem carne non repleri. Sanato vulnere si nondum confirmatum sit os, eadem agantur, quæ in fractura simplici.

III. In-

III. Interdum tamen accidit in Fractura cum Vulnere, ut os nudatum non ſit; oſſis tamen fruſtulum abſceſſurum metuamus. Id quod fit, cum ob fracturæ impetum aliquod oſſis fragmentum ita à reliquo oſſe ſeparatum ſit, ut cum eo denuò conjungi nequeat. Tum enim natura id quod ſibi moleſtum eſt, aliiſque oſſibus uniri non poteſt, foras protrudere conatur, neque finem facit, donec expulſum ſit; id quod longiore demum tempore non rarò perficere ſolet.

Curatio Fracturæ cum Vulnere, ubi os nudatum non eſt; oſſis tamen fruſtulum abſceſſurum expectatur.

At verò abſceſſurum os indicat ſanies, quæ copioſior, quam pro magnitudine & conſtitutione vulneris, effluit. Deindè labia vulneris non coëunt, & ſi coiverint, iterum dehiſci, & ad excretionem ſtimulari videntur, & laxa quaſi ac ſpongioſa evadunt; nec non tacita quædam motio in parte vulnerata percipitur: Neque enim natura vulnus integrè ſanat, ubi aliquid intus hæret, quod reliquis agglutinari non poteſt. Adhæc oſſa abſceſſura indicatur, ſi in plures particulas os comminutum ſit: neque enim tunc omnes facilè conglutinantur.

Citò autem futuram abſceſſionem ſuſpicatur, ſi caro laudabilis in parietibus oſſis ſani generetur. Enimverò non alio modo os recedit, quam dum natura carnem in labiis oſſis ſani creat, quæ os ſuperpoſitum attollit, atque propellit. „ maturum oſſis exitum, præter probabiles „ quaſdam conjecturas, inde cognoſcere licet; ſi os ſe- „ mel, iterum, atque tertio quis pulſet: percuſſum „ enim ſi clangorem, & vacui reſonitum reddit, aper- „ tum de maturitate teſtimonium dabit. M. A. Severinus *Efficac. Chir. part. 2. de iis, quæ ad oſſa ſpectant, cap.* 11.

Tempus verò, quo oſſa recedere ſoleant, varium eſt. Enimverò ætate tenera, tempore æſtivo, ſiquè os non adeò magnum ſit, viginti, triginta, aut quadraginta dierum ſpatio abſcedit. Si verò ſit magnum, ætate adulta, tempore hyemali, vix ſexageſimo die, aut etiam tardius, os ſeparatur. In magnis oſſium contritionibus, etiam poſt multos annos fragmenta oſſium prorumpere, exemplo de-

monstrat Hildanus *Cent.* 4. *Obs.* 97. Quod & in Praxi frequenter observari solet.

Si igitur os abscessurum suo loco motum sit, & in vulnere consistat, statim volsellâ extrahendum. Similiter si ossis frustulum per rimam undique à reliquo osse sit separatum, in suo tamen adhuc loco detineatur, nihilominus quoniam nunquam cum reliquo osse glutinari potest, apprehendendum & extrahendum; siquidem sine dolore & violentia extrahi possit: atqui absque magna vi si id fieri nequeat, non debet extrahi, quia facilè excitantur dolor, inflammatio, febris, ulcusque fistulosum redditur, cum extracto osse cavitas illa sanie repletur, quæ corrodendo carnis generationem impedit. Hinc potius Naturæ negotium tunc committendum, quæ sensim id, quod agglutinari nequit, separat. Interim tamen opus naturæ à Medico juvandum, & propterea deligatio laxior instituenda, sæpiusque (de tertio sc. in tertium) solvenda, ne pus detineatur, sed facilè effluat. Ferulæ etiam eo loco, quo os abscessurum, non imponendæ, ne dolorem comprimendo pariant. Insuper Medicamenta vulneri admovent, quæ ossa & omne alienum è vulnere expellant. Quem in finem Barbette *Chir. part.* 1. *cap.* 3. sequentia proponit:

℞. *Cineris Lumbricor. Terrestr.* ʒiij.
Mellis Virginei ℥iß.
M. F. Unguentum.

Vel;

℞. *Aloës, Myrrhæ an.* ʒß.
P. Rad. Consolid. Maj. Aristoloch. Rot. an. ʒiij.
Euphorbii ʒij.
Therebinthinæ, & Ceræ q. s.
Ol. Liliorum Albor. parum.
M. F. Unguentum.

Ossiculo tandem omninò separato, ac citrà violentiam extracto, Ferulæ adhibeantur ad latera vulneris, donec id consolidetur. Si autem, vulnere ad cicatricem perducto, fractu-

fractura nondum fuerit confirmata, Ferulæ undique erunt apponendæ, ut in fractura simplici.

Verumenimverò si ossium fragmenta, quanquam à suo toto separata, periosteo tamen adhæreant & affixa sint, nullo modo sunt educenda, sed potius in suum locum, situmque naturalem aptè reducenda, cum coalescere & conglutinari queant.

Attamen insignis ossis portio si sit abscessura, ideò, quod ossis fracti partes non potuerint cum aliis componi; tales partes vulneratæ omninò leniter tractandæ sunt. Enimverò propter motum & compressionem dolores accidunt vehementes, pungentibus ossis diffracti particulis non ritè compositis partes vicinas.

Si verò non statim, sed demum posteà, os abscessurum appareat, Deligatio hæc (ut membrum quotidiè deligari & solvi commodius queat, absque eo quod fractura moveatur) mutetur in Ascialem Fasciationem, donec os abscederit. Osse autem abscesso, ac in conspectum detruso, eoque volsellâ, si citrà violentiam fieri possit, extracto, vulnus consolidandum. Quo ad cicatricem perducto, membrum in quiete conservandum, donec fractura confirmetur, appositis undique ferulis.

IV. Cæterum in Fractura cum Vulnere si os periosteo suo denudatum appareat, videndum, utrum extrà vulnus emineat, nec ne. Extrà vulnus si non emineat, Curatur moderata membri Extensione, convenienti Coaptatione, Labiorum Vulneris ad mutuum contactum Adductione, apta Deligatione, & congruâ Depositione. In Deligatione tamen denudatum os cute, musculisque quamprimum coöperiendum, sicque ab aëre externo, quantum fieri possit, defendendum, ne alteretur, & posteà abscedere necesse sit: hinc considerandum, an aliqua ossis portio sit recessura, vel nulla? nulla abscedet, si os nudatum statim cutis operculo fuerit retectum: aliqua recedet, si os diutius aëri fuerit expositum; quanquam & hæc regula non ità universalis, quin sæpius observatum sit, ossa propter causas tum externas, tum internas denu-

Curatio Fracturæ cum Vulnere, in qua os nudatum est.

denudata, non fuisse alterata, nec squammam abjecisse; uti variis exemplis ostendit Fabritius Hildanus *Cent.* 4. *Obs.* 95. & 96.

Si igitur nullum aut parvum os abscessurum sit, Deligatio peragenda, velut in fractura cum vulnere simplici, & in qua parvi ossis expectatur separatio: sin magnum sit abscessurum, Asciali Deligatione pars vincienda, uti in fractura cum osse magno abscessuro.

At verò os fractum, nudatumquè si extrà vulnus emineat, perpendendum, an in propriam cavitatem, beneficio debitæ extensionis, citrà violentiam & convulsionis periculum, restitui possit, nec ne? si possit, restituatur; sin minus, non restituatur. Periculosam restitutionem indicant, prominentia magna, inflammatio, & pars ob musculorum contractionem dura: facilem verò, os eminens parvum, absentia inflammationis, & partis mollities.

Cum igitur os eminens citrà violentiam & periculum convulsionis reponi possit, primò membrum moderatè extendatur, deinde fractura componatur. Quod si ossa extensione difficulter coaptari queant, ob timorem magni doloris, & periculosæ convulsionis, validior ne fiat extensio, sed Vecte seu Scalpro quodam Incisorio, inter ossa fracta immisso (vid. Scultet. *tab.* 27. *fig.* 9.) extensio juvetur, donec ossa è directo collocata videantur: deinde paulatim extensio relaxetur, & vectis extrahatur. Verumenimverò si os, cui innititur vectis, in superiore parte, multa fragmenta, vel aliquod acutum habeat ossiculum, ut vecti non detur commodus locus, illa Scalpro Rasorio auferenda, hoc autem Forfice præcidendum, ut vecti tuta comparetur sedes. Osse reposito, considerandum, an fragmentum aliquod abscessurum sit, nec ne? si nihil sit recessurum, pars affecta (vulneri apposito conveniente Digestivo) deligetur, ut fractura cum vulnere simplici; sin verò aliquid recessurum, deligatio instituatur, ut in fractura cum magni ossis separatione.

V. Quod

V. Quod si eminentia denudati ossis ità foràs protuberet, ut sine violentia in locum suum reponi nequeat, tunc è duobus malis minus eligendum, osque eminens & nudum Forfice præcidendum, vel potius subtili Serrâ amputandum, & posteà fractura per modicam extensionem coaptanda: hoc enim melius est, quam hujusmodi ossa non coaptata relinquere, vel extensione violentâ Ægrum in periculosam præcipitare convulsionem, & ad mortem deducere. Fracturâ coaptatâ, membrum deligetur, ut in fractura cum vulnere simplici, ita tamen, ut vulnus quotidiè sine cruris commotione inspici possit: atque hinc suadet Scultetus, ut fasciis & emplastris foramen suprà vulnus incidatur, ad Medicamenta vulneri magno quotidiè applicanda. Rationem porrò fasciarum perforationis addit: „ quia vulnus magnum, & ideò per secundam intentionem curandum, copiosam generat saniem, indequè crebram requirit inspectionem; os autem comminutum, ob metum novæ musculorum contractionis, frequentiorem membri elevationem, fasciarumque resolutionem prohibet, unde media via, ut vulneri & fracturæ satisfiat, incedendum.

Veruntamen cum eminens os resecatur, ità ut os brevius fiat, multi Ægro prædicendum volunt, partes fractas futuras esse breviores: quæ prædictio ex Hippocrate & Galeno vera est, quandò femur vel humerus fractus particulam ossis amiserit; sed cum tibiæ vel cubito portio quædam abscindatur, brevitas membri semper timenda non est: os enim sanum conservat membrum distentum, donec natura defectum abscissæ portionis callo compensaverit. Cujus rei memorabile in Nobili Viro vidimus exemplum. Is è curru, equis in furorem incitatis penitus diffracto decidens, tibiam cum fibula circiter in medio diffregit, tanta cum violentia, ut superior tibiæ pars cutem ad duorum digitorum latitudinem perforaret, atque omni periosteo privaretur: vocatus cum Cornelio van Beest Medicinæ Doctore, & Chirurgis Herberto à Ravensway, N. du Prée, suasimus Observatio.

unanimiter eminentis iſtius oſſis, perioſteo penitus denudati, ablationem : dictum factum, & altero die os illud ſubtili Serrâ amputavimus, crus ad priſtinam longitudinem extendimus, & in molli pulvinari æqualiter depoſuimus, vulnus quotidiè inſpiciendo ; atque ſic ex utroque oſſis ſine paulatim ſuccreſcens callus tandem coivit, ſenſimque in oſſeam duritiem firmatus eſt, ità ut crus priſtinam longitudinem retinuerit, & ubi ablatum ſit, nunc videri vix poſſit. Haud abſimilem hiſtoriam recenſet Cl. Diemerbroekius *Anatom. lib.* 9. *cap.* 1. nec non Scultetus *Armament. Chirurg. tab.* 28. ex quibus inſuper patet, Ægrum è duplici fractura cum vulnere & deperditione oſſis, reſtitutum nonnunquam non claudicare. Imò femur licet, vel humerus fractus particulam oſſis amiſerit, non tamen ſemper ſequitur, partem illam futuram fore breviorem : ità videtur obſervaſſe Doctiſſimus Lindanus, qui *Phyſiolog. cap.* 16. *artic.* 21. hæc habet: „ memoriâ dignum eſt, quod meus pater vidit Enchuſæ. „ Puero ſexenni comminutum eſt os femoris: fragmen„tis arte & naturâ ſequeſtratis, medio oſſe exos ſpatium „ erat quatuor pollicum. Id viſum eſt ex reliquis parti„ bus oſſis ſenſim adauctis & tandem coëuntibus ità im„ pleri, ut dicere non liceret, ubi abſuiſſet, aut quod „ incommodum haberet ex fractura.

CAPUT V.

De Fracturis in ſpecie.

I. IGitur de Fracturis in genere cum ſatis nunc dictum ſit, cumque oſſa quæ franguntur varia ſint, & ſecundum oſſium fractorum varietatem curatio nonnihil variet, haud abs re erit, de iis in ſpecie quædam ſuperaddere ; ſaltem proponendo differentias, quæ à ſubjecto, & oſſium fractorum diverſitate ſumuntur. Et quia frequentiſſimè franguntur humerus, brachium, manus,

nus, femur, crus, patella, ossa pedis, de iis primò dicemus; posteà & reliquorum ossium fracturas subjungemus.

II. Enimverò HUMERUS, cum externis injuriis expositus sit, sæpius frangi solet. Appellatur autem *Humeri Os* id, quod inter Cubitum & summum Humerum interjacet, & superiore ejus capite cum Scapula committitur, inferiore verò Ulnæ & Radio articulatur. Humeri Fractura.

Cognoscitur ossis hujus Fractura non solum ex partis dolore & actione læsa, cum cubitus amplius sustineri & elevari nequeat; sed etiam tactu, cum, si pars hæc prematur, ossium fragor ac strepitus audiatur, & inæqualitas persentiatur.

Humeri os, ut Hippocrates *Lib. de Fracturis.* §. 9. Paulus Ægineta *lib.* 6. *cap.* 100. & Celsus *lib.* 8. *cap.* 7. inquiunt, quadraginta diebus coalescit. Cum autem sit grandius, longiore tempore ad callum generandum opus habet.

Fractum verò Os Humeri ut restituatur, brachium incurvetur, sic ut incumbat pectori, mox humerus circà articulationem inferiorem comprehensus deorsum ducatur: factâ hac extensione, ossa convenienter manuum operâ componantur; quod haud ità difficulter fieri potest. Sedulo tamen hîc curandum, ut semper in hoc situ servetur, ne iterum, quod levis mutatio efficere valet, eo excidat. Chirurgus interim, post secundam præter propter deligationem, quavis vice brachium in rectum prudenter extendat, ne tendines ab humero ad cubitum excurrentes diuturnâ eâ quiete contrahantur, sicque rigiditas accidat brachio. Si verò hæc tendinum contractura relinquatur, haud difficile est eam curare, si quotidiè ingens pondus gestet Æger, Chirurgus autem rigidum membrum frequenter illinat Unguento Emolliente & Relaxante.

Hippocrates *Lib. de Fracturis* §. 8. alium proponit modum, quo humeri os fractum extendi & componi debeat, de quo inspiciatur Sculteti Armamentarium Chirurgicum *Tab.* 23. *Fig.* 1. Vult enim Sapientissimus Senex,

ut rotundum lignum cubiti longitudinis, vel paulò brevius ab utroque capite habenulis alligetur, quæ trabi, vel alicui ſublimi adhæreant, ſicque æqualiter ac firmiter lignum ſuſpendatur, ne ſurſum vel deorſum ferri poſſit: Deindè Æger brachium ſuper dictum lignum imponat, *id eſt*, ut tranſverſum lignum alæ ſubjiciatur; tum Patiens ſedeat ità ſublimis, ut parum abſit, quin ſuſpendatur: interim aliquod aliud paretur, cui brachium inhæreat, pulvinari uno vel pluribus brachio ſuppoſitis, ità ut ad eam altitudinem perveniat, ut cubitus ad rectum angulum collocetur, vel à miniſtro ità detineatur. Deinde cubito valida, mollis, & lata habena circumdetur, cui magnum pondus appendatur, quod extendere convenienter poſſit; aut robuſtus aliquis partem inferiorem, cubito cum humero ad rectum angulum figurato, cogat, ac trahat. His factis, Chirurgus ſtans, altero pede ſuper re quapiam ſublimiori collocato, prominentioribus palmarum partibus fractum os componere debet. Alii autem Scalarum gradu ſuſpenſi ligni vice utuntur.

At verò Manubus non rarò fieri poteſt hæc Extenſio, præſertim in pueris: reſupinatô enim Ægrotante, ne moleſtiâ aliquâ afficiatur, & alligatâ ac ſuſpenſâ ipſius manu ex cervice, ità ut anguloſa figura ſervetur, alter ex miniſtris ambabus manubus humeri ſuperius caput apprehendendo, alter inferius in diverſa extendendo. Quod ſi manuum operâ expediri non poſſit in adultioribus, ob muſculorum craſſitiem & robur, Laqueis extenſio fiat, quorum alterum ſuprà, alterum infrà fracturam brachio circumligare debemus, iique duobus miniſtris (quorum alter ad caput, alter ad pedes Ægrotantis conſiſtat) ut in diverſa æqualiter & ſimul extendant, præbeantur.

Facta quovis modo Extenſione, oſſibuſque convenienter compoſitis, Faſciæ injiciendæ, incipiendo à fractura, attendendumque ut ſemper in ea figura ligetur membrum, in qua manere debet, *id eſt*, ut cubitus cum humero rectum angulum conſtituat. Cætera porrò agan-

agantur, ut in generali fracturarum curatione superius diximus.

III. BRACHIUM propriè dicitur illa pars, quæ est à Cubito ad Carpum. Constat duobus ossibus, quorum alterum *Radius*, alterum *Ulna* dicitur. Atquè frangitur nunc utrumque, nunc alterutrum tantum. Cubiti sive Brachii Fractura.

Fractura Brachii, ubi unum saltem os fractum est, facilius curatur; at utrumque si fractum sit, pessima est, & difficilius curatur: majore namque extensione tunc opus est, cum ossa fracta nullum fulcrum & sustentaculum habeant; atque adeò musculorum fibræ, ossis robore penitus destitutæ, naturalem suam determinationem omninò sequantur, & in se contrahantur. Ut plurimum tamen Brachii Ossa intrà triginta præter propter dies coalescunt; quanquam ætas ab ætate, natura à natura differat. Veruntamen si alterum saltem brachii os fractum sit, facilior est curatio, cum subjectum habeat alterum, in quo plus opis est, quam in fasciis, ferulisque. Et si Radius tantum frangatur, faciliorem admittit curationem; sin Ulna, difficilius curatur.

In Curanda Brachii Fractura haud secus procedendum, ac in aliarum partium fracturis curandis. Ad Extensionem verò minore vi opus est, ubi Radius fractus fuerit; majore, ubi Cubitus seu Ulna; maximâ, ubi utrumque os. Et quidem si ambo ossa sint fracta, æqualis Extensio facienda: si alterutrum solummodò fractum sit, ea in parte, ubi fractura est, fortior Extensio instituenda. Atque hæc actio ex sententia Pauli Æginetæ *lib.* 6. *cap.* 101. fieri debet inflexâ manu ad angulum rectum, sic ut pollex omnium digitorum altissimus, contrà minimus digitus omnium infimus habeatur. Fieri autem potest extensio Manubus, à duobus ministris in diversa extendentibus; & si vehementiore extensione opus est, utrisque præsertim ossibus fractis, & in valdè carnoso, Habenis facienda, alligando unam suprà fracturam, alteram infrà. Extensione factâ, admotis

prominentibus palmarum partibus os fractum dirigendum & componendum, atque in pristinam sedem restituendæ si quæ ossium adsint eminentiæ. Osse fracto reposito, fractura Fasciis circumdanda, & alia, quæ in genere de fracturæ curatione dicta sunt, peragenda, tandemque brachium rectè collocandum ac situandum: quod fit, si incurvatum imponatur pectori, sic ut manus paulò altiorem occupet locum, quam brachium ipsum, nec non mitellâ commodissimè excipiatur è cervice suspensum in ea figura, *hoc est*, quæ rectum angulum referat in cubiti curvatura, ut conjuncta ossa nullo modo dimoveantur. Post hæc singulo biduo aut triduo leniter brachium extendatur, quò affluentes humores non nimis diu in articulis detineantur, adeoque non efficiant harum partium coalitum, & hinc membri rigiditatem. Similiter si superius Ulnæ tuberculum, *Olecranon* dictum in ipsa Cubiti flexura fractum sit, qualibet vice, inter deligandum, leniter brachium extendatur, & iterum cubitus incurvetur, ne in ipso articulo, viz. inter ejus tendines & ligamenta, callosa concrescens substantia juncturæ difficilem motum, vel omnimodam rigiditatem relinquat.

Ossium Manus Fractura.

IV. MANUS OSSA sunt octo *Carpi*, quatuor *Metacarpi* seu *Palmæ Manus*, & quindecim *Digitorum*. Hæc ossa, Digitorum viz. & præsertim Metacarpi, fracturam nonnunquam patiuntur; at verò Carpi ossa contunduntur magis, quam franguntur.

Cognoscitur autem fractura in hisce ossibus facilè, visu & tactu; cum hæc ossa fracta vel ad exteriora, vel ad interiora ut plurimum declinent. Non difficulter tamen, & quidem intrà viginti præter propter dies, perfectè coalescunt, & sanantur.

Quandò ergò quoddam Manus Os frangitur, Patiens læsam manum super æqualem & lævem tabulam deponat. Deindè minister ossa fracta extendat: Chirurgus verò manu in suam sedem ea restituat; hinc conveniente Fasciâ partem obvolvat. Et quidem si Digiti fracti sint,

sint, excepto pollice, vicinis sanis alligandi, ut ab iis in suo loco, quasi à ferula apposita, contineantur. Tandem Glomo ex Linteo Convoluto manus vola complenda, ut hoc modo ossa composita facilius contineantur, & digiti in media figura conserventur. Manus quoque cum brachio à collo idoneâ fasciâ suspendatur, ac in quiete detineatur, quousque fracta ossa consolidentur; dein tertio vel quarto quoque die vincula solvenda, & pars *multâ Aquâ Calidâ* fovenda ac perfundenda, cum dixerit Hippocrates *Lib. de Fracturis*, „ In omnibus autem, „ qui juxta Articulos sunt, affectibus, liberaliter Calida „ Aqua perfundenda est, deindè Medicamenta applicanda, & rursus pars deliganda. Et sane multum hoc modo præcavebitur, ne digitis vel extensis vel contractis callus tam facilè generetur, adeoque ne manus officium in comprehendendo lædatur. Hipp. *lib. 6. Epidem.* nautæ cujusdam historiam refert, cui ob fracturam medii digiti, exortæ inflammationi gangræna successit, tandemque spasmo episthotono correptus interiit.

V. FEMORIS OS, licet cæterorum ossium, quæ in corpore humano sunt, maximum, crassissimum, & longissimum sit, nonnunquam tamen frangitur, vel in medio, vel in extremis, locisque vicinis. Femoris Fractura.

De Femoris Fractura Hippocrates *lib. de Fracturis, ex edit. Lindani*, §.23. ità scribit: „ at verò si femoris os fractum fuerit, extensionem præ omnibus facere oportet, ità ut ne defectuosius fiat. Amplior enim facta „ nihil læserit. Neque enim si quis distantia ex vehementia extensionis ossa deligaverit, fieri poterit, ut deligatio ipsa teneat, ut ità distent: sed coëunt inter se „ ossa quam citissimè, ubi intendentes ipsa remiserunt. „ Crassissimæ enim ac fortissimæ quum sint hac parte „ carnes, deligationem superabunt, non ab ipsa superabuntur. Hoc confirmare videtur C. Celsus, dum *lib.* 8. *cap.* 10. id scriptum relinquit: „ si femur fractum „ est, fieri brevius oportet; quia nunquam in antiquam „ sedem revertitur, summisque digitis posteà ejus cruris „ insi-

„ insistit. Sed multa tamen femori debilitas est, ubi for-„ tunæ negligentia quoque accessit. Et Avicenna *lib.* 4. *Fen.* 5. tradit, raram admodum esse femoris fracti integram curationem. Quibus verbis nos monent, ut integram femoris fracti curationem nunquam promittamus, sed omnem potius diligentiam adhibituri claudicationem dubiam prædicamus, ne ex fracturæ natura, aut ex Ægrorum impatientia superveniens, nostro adscribi errori, & præmii loco famam minuere possit. Scribit quoquè Fabritius Hildanus *Cent.* 5. *Obs.* 86. se neminem unquam vidisse, qui ex hujusmodi fractura sine claudicatione evaserit, præter unicam puellam, cui novam & peculiarem curandi rationem adhibuit, quæ ibidem videri potest. Id autem præcipuè accidit, si femur in loco superiore juxta coxam frangatur. Sin verò genu versus, aut in medio femoris os frangatur, & diligens cura adhibeatur, non adeò difficulter, & sine claudicatione fractura sanari potest.

Ubi igitur femoris os fractum est, valenter omninò extendi debet, & recto tramite, ità ut in neutram partem convertatur: violenta extensio convenit, quoniam maximi sunt musculi, qui femur circumdant, & magnam versus suum principium contractionem faciunt.

Resupinato ergò Ægrotante, & extensis cruribus, valida Extensio fieri debet, vel Manubus, vel Habenis, ut videre est apud Scultetum *Armam. Chirurg. tab.* 26. *fig.* 1. vel Instrumentis sive Machinamentis, Glossocomo puta, vel trochleâ trajecto Fune, qualem depingit Fabritius Hildanus *Cent.* 5. *Obs.* 86. nec non Scultetus *tab.* 22. *fig.* 1. Extensione sufficiente factâ, musculi, utpotè validissimi, facilè fracti ossis partem inferiorem ad superiora adducunt. Id tamen ut ritè & decenter fiat, prominentibus palmarum partibus, ut in aliis fracturis, os dirigatur & comprimatur, adeoque ossis fracti capita coaptentur. Interim meminerit Chirurgus priusquam operi se accingat, femur anteriore & exteriore parte gibbum esse, interiore & posteriore curvum, ut ad eam figu-

figuram femur reducat, ne superveniat claudicatio. Hipp. *de Fract.* §. 24.

Reductum femur aptâ & conveniente Ligaturâ deligetur, qualis est Fascia Ascialis, quæ simul & in orbem circà coxam & ilia, ut inguina etiam, & quod inter anum & genitale est, involvatur; cum ob alias causas, tum ne externæ ferulæ nudam partem offendant.

Insuper fractum femur conveniente fasciâ obligatum longo Canali, qui poplitem excedit, imponatur. Nam si canalis femori adaptetur, qui poplitem non excedit, is noxam potius, quam opem adfert: prohiberi enim non poterit, quin corpore aut crure moto femur quoque moveatur. Popliti etiam molestus erit, & genu curvari permittet: si verò quis genu quodammodo flectat, femoris quoque vincula moveri necesse est, & musculos alio atque alio modo figurari, adeoque & ossa fracta dimoveri. Ideoque utilissimum videtur, femur in canalem conjici, qui à coxa ad pedem usque pertingat; & præcipuè, si ad poplitem cum canali fascia laxa circumjiciatur, velut infantes in cunis fasciari solent. Enimverò ubi femur in partem superiorem, aut ad latus distorquebitur, ità cum canali melius continebitur. Canalis igitur à summo ad imum usque, aut nullus adhibendus.

Cæterum imo calci magna habenda cura, ut tum in femoris, tum in tibiæ fracturis aptè collocetur: etenim si pes dependeat, tibiâ reliquâ obfirmatâ, ossa in anteriore cruris parte gibba apparere necesse est, idque eò magis, si hominis calx suapte naturâ grandior fuerit. Hipp. *l. de Fracturis* §. 26.

Sed distorsio femoris præcavebitur, si membrum in, ante, & post deligationem instrumento Glossocomo (vide Scultetum *Armam. Chir. tab.* 21. *fig.* 4.) conservetur extentum, usque ad perfectam fracturæ confirmationem. Ne autem instrumentum hoc partem suâ duritie atterendo lædat, ideò aliquid molle subjiciendum, uti est lana carpta, mollis stupa, vel simile.

Patella Fracta.

VI. PATELLA etiam interdum frangitur, & quidem nunc secundum longitudinem, respectu totius femoris, nunc in transversum, nunc in obliquum; & nunc in duas, nunc in plures partes comminuitur; insuper nunc cum vulnere, nunc sine vulnere.

Hujus autem ossis Fractura facilè innotescit ex tactu, cum partes divisæ persentiantur, cavitas appareat, & crepitus in contrectatione audiatur, nec non omnimoda adsit incedendi impotentia.

Patella equidem, ut alia ossa rara, facilè coalescit, modo rectè conjungatur, & conjuncta servetur. Et si secundum longitudinem facta sit fractura, sine manuum operâ, solâ musculorum tibiam extendentium contractione, ossa conjunguntur, & conjuncta pulvillis, spleniis, fasciisque non difficulter in suo loco retinentur, ac uniuntur viginti circiter dierum spatio; atque ità nulla calli extuberantia, & hanc subsequens claudicatio, facilè metuenda. Ambrosius Paræus tamen *Chirurg. lib.* 14. *cap.* 22. neminem sibi visum fuisse scribit, cui os hoc fractum esset, qui non per vitæ reliquum claudicaverit: idque ideò, quod facta calli concretione consolidatio liberam genu flexionem impediat. Verum etsi hæc de transversa fractura facilè concedi possint: tamen rectè statuit Fabritius Hildanus *Cent.* 5. *Observ.* 88. non semper, præcipuè in fractura patellæ secundum longitudinem facta, id esse necessarium; cum non semper callus ità protuberans nascatur, ut motus impedimentum in genu, & claudicationem afferat, videamusque in aliorum ossium fracturis, naturam tam eleganter callum generare, ut sæpe vix fracturæ appareat vestigium; quod in primis accidit, ubi periosteum integrum est, quod materiam calli retinet, ne nimis excrescere, & protuberare queat.

Si verò Fractura transversim vel obliquè facta sit, difficulter admodum curari potest, ut incedendi impotentia, vel saltem claudicatio non relinquatur. Enimverò cum musculi tibiam extendentes sursum versus, & pedem

dem moventes deorsum trahant patellam, ossa fractæ patellæ ita disjunguntur, ut haud facilè conjungi, aut conjuncta retineri queant, unde callus extuberat, qui cavitatem inter femur & tibiæ os adeò adimplet, ut articuli istius motus impediatur. Nihilominus symptoma hoc prudens Chirurgus non rarò prohibere solet, si qualibet vice, inter deligandum, fractam patellam digitis (ne fragmenta composita denuò dimoveantur) firmiter apprehendat, & undique loco prudenter moveat.

Itaque in hujus ossis restauratione, crus primò extendendum est; dein à Chirurgo Patella seu in duas, seu in plures partes fracta conjungenda, & secundum naturalem figuram ęquanda, nec non conveniente ligaturà continenda. Torulis verò impositis stramineis, ut in fractura cruris fieri solet, membrum immobile tenendum, & omninò cavendum, ne crus flectatur. Hoc enim si fieret, fragmenta composita suo loco iterum dimoverentur; quem in finem poplitis cavitas rotundis spleniis exactè implenda, ut genu curvatura impediatur. Religiosè interim observet Chirurgus, ut inter deligandum fractam patellam prudenter ultrò citroque moveat, ne inter tendines & ligamenta, quibus continetur patella, callus concrescat; hinc & articuli istius motus difficilis, vel omnimoda rigiditas, atque adeò incedendi ferè impotentia, aut saltem claudicatio relinquatur.

VII. CRUS illa pars appellatur, quæ à Genu ad Pedem extenditur. Constat duobus ossibus, quorum quod crassius est, & internam Cruris regionem occupa, *Tibia*; quod tenuius & exterius, *Fibula* nominatur. Franguntur hæc ossa interdum ambo simul, interdum unum tantum; & Fractura accidit vel in medio, vel in superiore, aut inferiore parte. Cruris seu Tibiæ Fractura.

Si utrumque os fractum sit, facillimè id cognoscitur; cum totum crus inflecti possit. Nec difficulter cognoscitur Tibiæ Fractura, si ea tota fracta sit; quoniam totum hoc os in conspectum, utpote in loco excarni, facilè venit. Si verò Fibula sola frangatur, id non ità facilè

cognoſcitur; quoniam multâ carne tegitur: fracta tamen pars ad interiora inclinare ſolet.

Si ex oſſibus hiſcè alterum fuerit fractum, facilior curatio eſt: præſertim ſi Fibula tantum ſit fracta, curatur facilius, & Æger citius pedi inſiſtere poteſt; cum facilius crus extenditur, & tibia maximam oneris corporis partem ſuſtinet. Tibia verò ſi fracta ſit, curatur difficilius, quia craſſior, & vice fundamenti totum corpus ſuſtentat; hinc & majore extenſione opus eſt, & homo tardius incedere audet. At utraque oſſa ſi fracta ſint, difficilis admodum eſt curatio, tum quia validior requiritur extenſio, tum quia omni fulcro deſtituta eſt pars affecta.

Sive ergò utrumque, ſive unum os frangatur, crus, quantum opus eſt, extendendum, ut ſine læſione oſſa ſuo loco reſtitui & conjungi queant. Quod plerumque duo viri robuſti (ſi alter in partem inferiorem, alter in ſuperiorem Crus trahat) manubus præſtare poſſunt. Quod ſi id exſequi nequeant, Habenis vel Machinamentis utendum. Et ubi ſatis extenſum crus fuerit, oſſa fracta reponenda. Deindè Faſciis crus involvendum; quæ & latiores & longiores eſſe debent, quam in brachio: & omninò ità ſituandum ac componendum, ne in ullam partem perverti poſſit, neque oſſa fracta depravari queant. Tandem crus rectum & extenſum ſuper pulvinari, aut re molli & plana collocandum, & Ferulæ, ac Canales adhibendi, ut *Cap.* 2. de Generali Fracturarum Curatione diximus. Qua in re obſervandum, ne ſuper eminentes oſſium extremitates applicentur, vel ſuper magnum muſculorum Gaſterocnemii ac Solei tendinem, qui calcaneo inſeritur. Hæ namque partes, cum ſenſum habeant exquiſitum, compreſſionem non ferunt, ſed compreſſæ dolent, ac inflammantur. De ſitu autem tibiæ fractæ hæc habet Fabritius Hildanus *Cent.* 1. *Obſerv.* 93. „ In fracturis tibiarum curandis, non„ nulli Chirurgi non levem committunt errorem, quum „ volunt tibiam erectam inſiſtere talo, ex qua ſituatione „ hæc

„ hæc ſequuntur incommoda. Primò quidem fit, ut Æ-
„ ger temporis progreſſu majorem dolorem patiatur in
„ talo, quam in ipſa fractura, idque propter tendines
„ magnos & nervoſos, qui talo inſeruntur. Dolor autem
„ ille multos ad ſe trahit humores, qui in ipſa junctura,
„ & ſpatiis inter oſſa pedis fracta, atque ligamenta reti-
„ nentur. Et quia ex hac ſituatione venæ & arteriæ com-
„ primuntur, & proindè pars affecta ſuo calore quo-
„ dammodo deſtituitur, neceſſario condenſantur & re-
„ frigeſcunt hi humores in ipſa junctura, & ſpatiis inter
„ oſſa pedis. Inde curatâ fracturâ, pes novam adfert mo-
„ leſtiam: ægrè enim & difficulter movetur junctura,
„ ſequuntur & nonnunquam alia quam peſſima ſympto-
„ mata. Id quod idem Hildanus memorabili exemplo
confirmat, quandò ſubjungit: „ proſpiciant igitur Chi-
„ rurgi, ne nimis curioſè ſituationem hanc in fracturis
„ tibiarum obſervent. Involutâ autem tibiâ faſciis, ſple-
„ niis, & ſtupis, & in capſula idonea collocatâ; ea eligen-
„ genda eſt ſituatio, quæ minimè ſit doloroſa. Itaque
„ modo in hanc, modo in alteram partem collocanda eſt
„ tibia, ut Æger nunc in hoc, nunc in illud latus de-
„ cumbere poſſit: ſic enim multa accidentia evitabuntur.
Hæc ille.

VII. Hominis PES, ſicuti Manus, ex multis minutiſque, nec non duris conſtat oſſibus, magnitudine & figurâ diverſis. Sunt autem ea, ſeptem *Tarſi* oſſa, quinque *Metatarſi*, quatuordecim *Digitorum*. Oſſa verò Pedis & Manus non frangi ſcribit Hippocrates *lib. de Fracturis*. § 10. niſi acutâ vel gravi quapiam re carnoſæ partes vulnerentur. Sunt enim duriora: & quæ acuta ſunt, & gravia, ſi oſſa hæc frangant, cutem incumbentem ſalvam non relinquunt. Et Paulus Ægineta *lib. 6. cap.* 106. ſcribit, Talum nullo modo frangi, non tantum ob duritiem, ſed quia undequaque ab oſſibus eminentibus eſt munitus. Similiter Albucaſis *lib.* 3. *cap.* 18. inquit; oſſi Calcis nullo modo accidere fracturam, aliis verò Pedis oſſibus fracturam accidere poſſe, ac etiam oſſibus Digitorum; Oſſium Pedis Fractura.

torum; sed rarò hoc evenit, potiusque hæc ossa atteruntur, quam franguntur.

Si autem Pedis ossa frangantur, visu & tactu id deprehenditur; cum hæ partes excarnes sint.

Horum ossium Fractura per se periculosa non est; sed quia non nisi à valida admodum & violenta causa franguntur, partes incumbentes, & vicinæ carnosæ ac tendinosæ simul contunduntur & vulnerantur, unde dolores gravissimi, inflammationes, aliaque superveniunt accidentia. Diebus tamen præter propter viginti conferuent & occallescunt; nisi quæ cruri vicina sunt. Ea enim cum sint majora, longius tempus requirunt.

Curatio ferè eadem est, quæ ossium Manus fractorum. Commoda nimirum facienda Extensio, & ossa, sive in superiorem sive inferiorem partem emineant, in naturalem sedem compellenda: quod commodius fit, si Æger pede fracto tabulæ planæ panno obductæ insistat. Deindè fasciis pes involvendus. Et cum pedi Ferulæ ob loci inæqualitatem commodè admoveri non possint, Splenia *Oxycrato*, vel *Vino Rubro Adstringente* madida loco affecto imponenda, Fasciisque locus vinciendus, ut ossa composita in sua sede contineantur. Situatio tamen & collocatio aliter hîc instituenda, quam in manu. Enimverò cum manus datæ sint ad apprehensionem, curvâ figurâ digiti collocandi sunt. Pedes verò cum ad ambulandum & standum dati, rectâ figurâ situandi, non curvâ, ne eorum actio depravetur.

Narium Fractura.

IX. Insuper & alia nonnunquam franguntur ossa, inter quæ Nasi primo loco occurrunt. Conflatur autem NASUS ex ossibus & cartilaginibus: ossa ejus propriè franguntur; cartilagines contunduntur, deprimuntur, distorquentur.

Fracta verò hæc ossa ex signis manifestis innotescunt, quoniam si adversa fracta sint, nares desidunt, & simus nasus apparet, difficulterque spiritus trahitur: si à latere os sit fractum, is locus cavus apparet: Sin cartilagines contusæ sint, earum distorsio, & in alteram partem inclinatio adest. Com-

Commodissimè ex sententia Hippocratis *lib. de Articulis, ex edit. Lindan.* §. 31. restituitur Nasus fractus eodem die, vel certè paulò post, nec differenda curatio, quia in naribus callus citò generatur, intrà decem dies, nisi corrumpatur. Subjungit tandem sapientissimus Senex: „ Nasus ex omnibus corporis partibus facillimè componi- „ tur, & nisi protinus dirigatur, dirigi posteà non po- „ test, sed pervertitur.

Itaque si Nasus fractus in inferiorem partem æqualiter dimittatur, simusque reddatur, quamprimum quicquid in cartilaginem incidit, leniter excitandum ac sublevandum, ut sublatum posteà decenter coalescat; viz. in nares aliquid intromittatur, quod dirigat, ut Specillum ad digiti formam fabricatum, ex Buxo, vel Ebore, vel Ferro: aut quod fractum est, elevetur Digito in nares immisso, atque in naturalem sedem restituatur. Extrinsecus etiam ab utraque parte Nasus apprehendatur, ac sursum ducatur. Ubi autem probè conformatus fuerit nasus, ut naturalem figuram conservet, longa linamenta contorta in Nares immittenda sunt, quæ narium cavitatem implent, vel perforata Cannula, aut Penna introducatur, superimposito exterius Emplastro Defensivo, vel simili.

Si verò in uno tantum latere Nasus fractus sit, dirigere etiam convenienter ab ea parte, quæ declinat, & in naturalem sedem restituere oportet, tum Digitum vel Instrumentum commodum in nasum, qua parte læsus est, immittendo, tum extrinsecus dirigendo. Et ne quod compositum est, iterum depravetur, in singulas nares (at crassius in narem læsam) Linamentum, vel Penna Anserina grandior molli pellicula obducta, vel Fistula aut Cannula è Plumbo vel Argento, itidem pelliculâ obducta, immittatur, ac tamdiu intus relinquatur, donec os aut cartilago satis roboretur. Neque multum refert, quid immittatur, modo præstet, ne fractum nasi os subsideat, & molle sit, odorisque gravis expers. Monet tamen Hippocrates, nullo pacto Spongiam esse immit-

mittendam, quoniam humorem imbibit, atque sic turgendo, partem distendit, cunctaque dissolvit. Etiam Deligationem improbat, quam C. Celsus proponit, quia magis nocet quam confert, cum simitatem, & majorem amplioremque distorsionem adferat. At de necessitate ligaturæ in Narium Fractura Curanda disputat Guido de Cauliaco *in sua Chirurgia*, qui videri potest.

Si juxta cartilaginem Nasus fractus sit, & in obliquum distortus, post congruam conformationem, Habenula digitum lata, Glutine aliquo illita, naso ea parte, in quam inclinat, agglutinanda; posteà intendenda, quantum expedit, ut nasus rectè dirigatur. Longa autem sit hæc habena, ut circà aurem obducta circum caput obducatur. Hæc justè dirigit nasum, & remitti ac intendi potest. Et si intrà nares impositæ turundæ dolorem excitent, tollendæ, & tamdiu nares habenâ directæ servandæ. Post quartum decimum diem habenæ demendæ, & Emplastrum aliquod Catagmaticum imponendum.

Si autem Nasi ossa minutim fuerint confracta, quantum licet, singula in suam sedem reponenda, vel idoneis Instrumentis compellenda, neque facilè, & nisi nullo modo agglutinari possit, os aliquod eximendum; cum semper deformitatem pariat. Posteà Ceratum vel Emplastrum ad ossa confirmanda imponendum. Plura de Narium Fractura videantur apud Hippocratem *Libr. de Articulis*, *articul.* 30. 31. 32. 33. 34.

Maxillæ Inferioris Fractura.

X. Interdum & INFERIOR MAXILLA frangitur, vel transversim, vel in plurima fragmenta, ossibus semper inter se aliqua ex parte cohærentibus, rarò penitus disjunctis, & dissolutis, ut in aliis.

Facilè autem Fracta Maxilla cognoscitur, quoniam si tantum extrinsecus ossa fracta sint, tactu apparet, & in interiore oris parte aliqua gibbositas digito persentitur. Sin verò transversim fracta fuerit, introrsum manifesta cavitas fit, & in interiore oris parte ferè dens super proximum dentem excedit.

Maxillæ ossa, si primis diebus inflammatio non accedat,

dat, intra viginti præter propter dies consolidantur, & dentes integri remanent. Sin verò cura diutius protrahatur, dentes vitiantur, & inutiles redduntur, auctore Hippocrate *Lib. de Articulis articul.* 29.

Si igitur Maxilla ità per transversum fracta sit, ut ossa inter se aliqua ex parte equidem cohæreant, digitis utrinque, tam ori immissis, quam extrà applicatis, os comprimere & in suam sedem compellere oportet: interius namque tuberculum foràs propellendum, & alterâ manu ossa inæqualia complananda. Maxillam verò in suam sedem esse restitutam, ex ejusdem, nec non dentium æqualitate apparet.

Si verò Maxilla tota transversim fracta sit, quod tamen raro accidit, sic ut os super os emineat, & dens super proximum dentem excedat, digitis ori immissis, & extrà manu adhibitâ, ossa fracta componenda: & nisi simplici compressione id fieri possit, primùm extensio, ministro retrò continente & Chirurgo ante extendente, fieri debet, hinc & ossa inter se componenda. Deinde dentes qui sunt ad fracturam, non tantum bini, verum & plures inter se colligandi, donec ossa ferruminata sint. Hipp. filo aureo utitur: cujus defectu vel filum sericeum, vel seta equina usurpari poterit. Si Maxilla in mento fracta fuerit, qua parte ambo colligantur ossa, ambabus manubus inter se coaptari & dirigi debet.

Ubi autem fracta ossa fuerint reposita, quod ex æqualitate dentium cognoscitur, ut suo loco conserventur, extrinsecus Ferula, ex corio seu alia conveniente materia, maxillæ longitudini correspondens, apponenda, hinc conveniens Deligatura instituenda; quæ fiat Fasciâ duabus extremitatibus fissâ, duos digitos latâ, mediâ quoque sui parte in longitudinem incisâ, ut utrinque mentum complectatur. Cum ergò fasciæ in extremitatibus fissæ quatuor sint capita, duo inferiora ad summum caput deducantur, ibidemque deligentur, vel pileolo nocturno assuantur; duo superiora transversim traducta ad imum occiput deligentur, vel eidem pileo assuantur.

Sin tali fracturæ Vulnus sit conjunctum, Specillo explorandum, an minutim, & in plures partes diffracta sint ossa; & si ossis fragmenta separata inveniantur, aliisque conferruminari nequeant, idoneo Instrumento eximenda; sique vulneris orificium angustum sit, ampliandum: deindè vulneris labia ad mutuum contactum adducenda, & appositis Linteis Emplasticis adducta conservanda, atque dicatum cruentis vulneribus Medicamentum superponendum, donec consolidentur. Interim ne decumbat Æger in partem maxillæ fractam, sed in sanam; at non huic, sed capiti innixus, ne ossa composita iterum distorqueantur. Maxilla quoque immobilis servetur; ideoque Æger non multum loquatur, nec duriores cibos masticet, sed mollioribus & liquidis nutriatur, donec callus obduret. Et si aliquid denuò suo loco motum fuisse observetur, tertio præter propter die deligatio solvenda, & si quid exciderit in suum locum reponendum.

Claviculæ seu Juguli Fractura.

XI. CLAVICULA Acromio & Sterno articulata movetur; qua parte autem jungitur sterno manifestius agitatur, obscurius & ferè insensibiliter cum acromio, quia scapulæ motum sequitur. Idcircò fractæ claviculæ pars acromio juncta situm mutat, in anteriorem, vel posteriorem, vel inferiorem locum conversa, alterâ ejusdem parte semper immotâ.

Frangitur verò Clavicula vel transversim, vel obliquè, vel per longitudinem. Si per transversum id accidat, vel propè humeri articulum, vel magis versus articulationem cum sterno diffringitur.

Cognoscitur ossis hujus Fractura tactu potius, quam visu; ut & ex dolore.

Si per transversum frangatur Clavicula, facilius curatur; difficilius autem, si per longitudinem. Nam quod transversim fractum est, facilè extensione, & digitorum compressione in naturalem sedem revertitur: reliqua fractura semper quid eminentiæ habet, quod ægrè coaptari potest. Perficitur tamen Claviculæ Fractæ Curatio quatuor & viginti circiter diebus. Igi-

Igitur ut hæc Fractura curetur, ministri duo ad extensionem requiruntur, quorum unus utraque manu humerum, qui claviculæ fractæ adjacet, ad posteriora, alter caput in latus oppositum ducat; interea Chirurgus digitis id quod prominet propellendo, ima foràs attrahendo, & quæ deorsum tendunt, sursum, & quæ sursum sunt, deorsum compellendo, fracturam componat. Aliqui autem, ut facilior fiat restitutio, Glomum Lineum alæ subjiciunt, hinc brachium ad costas comprimunt, atque ità os suæ sedi restituunt. Si verò ossis fracti extremitates ità depressæ sint, ut sursum reduci hoc modo nequeant, Æger resupinandus est in pulvinari duriore, spinæ inter scapulas subjecto; humeri interim manubus sic deprimendi, ut ossis fracti extrema depressa eleventur eousque, ut in naturalem sedem restitui possint.

Compositis fractæ Claviculæ ossibus, Plagulæ tres convenientis crassitiei & longitudinis, ut cavitatem, quæ suprà & infrà claviculam est, repleant, parandæ, quarum duæ lateribus, tertia crassior prominenti fracturæ imponenda. Ità enim & os fractum eminens deprimetur, & nec sursum, nec deorsum, nec ad latera è suis sedibus ossa fracta composita dimoveri poterunt. Hinc Deligatio instituenda; quæ fiat Fasciâ palmum latâ, debitæ longitudinis, duplex caput habente, decussatim injectâ, quæ sæpius circumducenda, & obvolvenda, ut brachium ad posteriora deducat: Interím cavitas sub axilla linteaminibus convolutis replenda; sic namque facilius deligationem sustinet Patiens.

XII. SCAPULA etiam qualibet sui parte frangi potest, rarius tamen in processu illo, qui Acromium dicitur; sæpius juxtà Spinam, & in aliis extremitatibus. At si Acromium frangatur, visu & tactu percipitur, præsertim si pars ægra cum sana comparetur: sin verò latior ejus pars, & in extremitatibus frangatur, tactu cavitas quædam deprehenditur, & punctorius dolor in parte percipitur. Scapulæ Fractura.

Fractura quæ in Summo Humero seu Acromio est, difficilius curatur, quam in aliis Scapulæ partibus. At in cervice Scapulæ, aut circà articulationem ejus cum humero, quæ est Fractura, ferè incurabilis est.

Si ergò os fractum Scapulæ adhuc cohæreat, manu Chirurgi in suum locum restituendum. Quod si non facilè fiat, & majore vi opus sit, Pila ex linteo sub axillâ ponatur, & minister deorsum humerum trahat, cubitum ad costas adducendo, Chirurgus verò manu Fracturam comprimat & componat. Sin os fractum Scapulæ non cohæreat, modo ligamentis & periosteo quodammodò adhæreat, & pungendo admodum molestum non sit, etiam suo loco restituendum. At si penitus & ab osse, & à periosteo ac ligamentis separata sint fragmenta, sic ut carnes pungant, cute incisâ, eximenda. Sin verò non pungant, relinquenda: natura namque, quod reliquis non cohæret, tandem spontè expellit, etsi interdum post longum tempus id fiat; sic refert Ambrosius Paræus *lib.* 14. *cap.* 9. cuidam Marchioni è scapula vulnerata ossium quædam fragmenta post annos septem, cicatrice reseratâ, erupisse.

Ossibus ritè compositis, Deligatio conveniens instituenda, sique summum Humeri fractum sit, Pila sub ala vincienda, & deligatio non frequenter solvenda: Æger interim in opposito latere cubet, & partem in quiete detineat.

Costarum Fractura.

XIII. Interdum COSTÆ ex causis violentis quoquè franguntur; casu viz. aut contusione. Et quidem fractæ Costæ interdum intrò declinant; interdum extrà eminent; interdum, etsi totæ franguntur, proprio loco non dimoventur; nonnunquam & caro circa costas colliditur.

Si Costa & tota fracta, & extremitates loco motæ, quædam inæqualitas & cavitas tum visu, tum tactu deprehenditur, & strepitus auditur. Quibus accedunt & alia symptomata; adest viz. dolor gravis, pleuriticum dolorem æmulans, respiratio difficilis, tussis molesta,

lesta, & non raro quoque sanguinis sputum, dum ex vasis ruptis effluentem sanguinem pulmo imbibit, nec non febris. Si tamen Costa quidem fracta sit, at fractæ extremitates neque intrò cesserint, neque in exteriorem partem compellantur, pauci febricitant, aut sanguinem spuunt.

Costarum Fractura si simplex sit, absque partium vicinarum gravi contusione, aut inflammatione, periculo vacat, & intrà vigesimum diem non raro curatur. Sin verò caro circà costas atteratur, periculosum malum est, & non raro lethale, teste Hippocrate *Lib. de Articulis*. Etiam periculosa est Fractura, si Costa intrò compellatur, & pleuram pungat vel vulneret, tuncque eadem ferè symptomata, quæ pleuriticos infestare solent, superveniunt, ac longius protrahitur curatio.

Si ergò Costa fracta sit, proprio tamen loco non dimota, nec incumbentium, vicinarumque partium contusio adsit, per se facilè consolidatur. Sin extrà promineat, manu comprimenda, & in propriam sedem reducenda, ac æquanda. Si intrò vergat, Æger tussi, ac spiritus, ore clauso, retentione eam exterius compellat; Chirurgus verò Ægrotanti manubus, quantum fieri potest, succurrat. Quod si non succedat, nonnulli Emplastrum cuti validè adhærens censent imponendum, idque aliquoties cum impetu auferendum, donec in locum suum Costa sit restituta. At quandò Costæ fragmentum membranam pungat, atque acerbissimi inde dolores, aliaque prava symptomata oriantur, cutis incidenda, ac pungentia fragmenta vel eximenda, vel præcidenda. Plura de Costarum Fractura videantur apud Hippocratem *Lib. de Articulis*. §. 51. 52. 53. 54. Insuper de felicissima curatione fracturæ costarum, in qua nonnulla notatu digna occurrunt, videatur Fabritius Hildanus *Cent. 5. Obs. 85*.

XIV. DORSI SPINA est *Vertebrarum* omnium contextus, & sicut quædam corporis carina, quæ constat *septem Cervicis Vertebris*, *duodecim Dorsi*, & *quinque Lumborum*, nec non *Osse Sacro*, & *Coccygis*. Vertebrarum Corpo- Spinæ Dorsi Fractura.

ra rarò admodum Fracturam patiuntur; earundem tamen Processus à causis externis & violentis nonnunquam franguntur. Id autem tactu facilè deprehenditur, cum huc atque illuc moveri persentiantur diffractæ Apophyses.

Vertebrarum Processuum simplex Fractura simplici lenique manuum operâ restituitur, ac consolidatur viginti circiter dierum spatio: sunt namque Processus hi ossa spongiosa & rara. Sin verò per vim admodum violentam totæ Vertebræ frangantur, adeò ut medulla spinalis simul patiatur, dehinc Paralysi afficiantur brachia, pedesve Ægrotantis, ac urina fæcesque alvi retineri nequeant, mors in propinquo est. Interim tamen ne Æger sine auxilio deseratur, nil faciendorum negligendum, & facto Prognostico cutis incidenda, ac libera fragmenta eximenda, hinc vulnus curandum.

Ad Fracturas Spinæ pertinet *Ossis Sacri* & *Coccygis Fractura*; quæ si ita sit, ut & Spinalis Medulla lædatur, lethalis est. Sin ea non lædatur, adeoque salutis spes sit, immisso in anum digito usque ad locum affectum, os fractum expellendum; extrinsecus verò alterâ manu ossa æquanda, & in suum locum reponenda. Et si aliquod ossis frustulum abruptum persentiatur, facta apertione, id eximendum, ac porrò vulnus ex arte curandum.

Ossis Innominati Fractura.

XV. OS INNOMINATUM, quod ossibus tribus, *Ilio*, *Coxendicis*, & *Pubis*, simul unitis constat, frangitur ut scapula, vel in extremitatibus, vel secundum longitudinem, vel in medio.

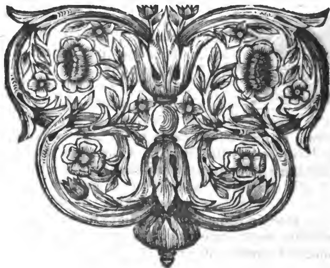
Cognoscitur Fractura hæc ex dolore, qui tactu, & compressione inprimis exasperatur; nec non cavitate, inæqualitate, punctura, & nonnunquam stupore in crure ejusdem lateris.

Exigit autem Fractura hæc celerem restitutionem, perficiturque consolidatio quatuor & viginti præter propter diebus. Interim si sit in Ossis Innominati extremitatibus, digitis vel manu ossa fracta componenda ac æquanda.

Si

Si verò frangatur os per longitudinem, vel ad interiora declinet, ità situetur Patiens, ut super ventrem decumbat, Chirurgusque manubus, uti potest, fracta ossa componat.

Sin os fractum comminutum sit, Apertio facienda, sicque & fragmenta libera auferenda, & alia reponenda. Verum cum vix sub cute solum, sed sub ipsis musculis talia fragmenta plerumque lateant, sine periculo hîc Sectio non instituitur: hinc omninò cavendum, ne in facienda hac apertione, tendines, vel vasa quæpiam majora lædantur, sicque graviora excitentur symptomata.

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER QUINTUS.

DE

LUXATIONIBUS.

CAPUT I.

De Luxationibus in genere.

Luxatio quid ſit.

I. Uemadmodum in *Fractura* oſſium ſolvitur continuitas, ſic in *Luxatione* eorundem ſeparatur contiguitas. LUXATIO namque, ſive EXARTICULATIO, Barbaris DISLOCATIO dicta, nihil eſt aliud, niſi *Oſſis è ſua ſede in alienam Prolapſus, quo motus arbitrarius impeditur.* Propriè tamen *Ea* locum habet iis in oſſibus, in quibus reperitur ſtructuræ ratio talis, quæ ad motum manifeſtum eſt comparata; uti ſunt omnes articuli per diarthroſin conjuncti: videmus enim, quoties è ſede ſua excidunt oſſa, motum articuli perire. In oſſibus verò per ſynarthroſin conjunctis, in quibus nullus adeſt ſenſui manifeſtus motus, non quidem ille aboletur, ſed propter tendinum ligamentorumvè compreſſionem oritur dolor, & actio partis impeditur; exemplo ſint oſſicula in carpo, & tarſo.

Luxationum Differentiæ.

II. Dupliciter autem luxari oſſa contingit, ſecundum magis & minus. Illa ſpecies perfecta eſt, oſſe extrà ſuum locum planè collocato, quæ idcircò ἐξάρθρημα Græcis, vulgò *Luxatio* ſeu *Diſlocatio* dicitur. Hæc verò imperfecta, quæ παράρθρημα, Latinis *Subluxatio* nominatur.

Per-

Perfecta ergò Luxatio est, quum ligamenta ità relaxantur & extenduntur, vel disrumpuntur, ut os extrà cavitatem suam planè deturbatum, & in alieno, nec consueto loco situm sit. Imperfecta verò dicitur, quum os è proprio loco non prorsus dimotum est, sed partim extrà manet, partim intrà, sinus seu acetabuli margini insistens. Id quod accidit, aut quia violèntia non valdè magna fuit, aut quia ligamenta firma solidaque reperta sunt, nec admodum relaxata, sed violentiæ quodammodo restiterunt. Pertinent huc *Distorsio*, *Perversio*, & *Relaxatio* seu *Elongatio*; viz. cum laxatis & longioribus factis ligamentis, articulus quidem secundum longitudinem à sua sede quodammodo recedit, non tamen è toto excidit.

III. Verum præter duplicem hanc, perfectam & imperfectam, luxationem, sunt & tria alia luxationis genera: viz. in partem superiorem, vel inferiorem, & ad latus; quæ probè cognosci ac considerari debent, ut in proprium, naturalemque locum reduci ac restitui possint.

Adhæc aliæ Luxationes simplices sunt, aliæ compositæ. Simplices dicuntur, quæ nullam aliam affectionem conjunctam habent. Compositæ verò, quibus unus vel plures affectus sunt conjuncti; ut cum ad luxationem vulnus, fractura, inflammatio, abscessus, vel aliud quid accesserit.

Denique & differunt Luxationes ratione causarum, quod nunc fiant à causis externis; casu, ictu, saltu, violenta membri distorsione: nonnunquam ab internis; humoribus puta affluentibus.

IV. Enimverò Luxationum Causa duplex est, externa & interna. Externa luxationum causa, est casus, ictus, saltus, extensio & motus partis violentus, aut quidvis aliud ejusmodi, quod vel ligamenta disrumpit, vel extendit & relaxat, adeoque violenter os sede suâ movet & expellit. Causæ.

Interna causa, est humor ad articulum affluens, &

ligamenta laxans, qui ſenſim adauctus, oſſis caput tandem foràs trudit.

Signa Diagnoſtica.

V. Dignoſcitur autem Luxatio viſu & tactu. Tumor enim in ea parte, in quam oſſis caput excidit, apparet; cavitas verò in loco, è quo prolapſum eſt: idque eò facilius deprehenditur, ſi corpus non admodum craſſum & pingue ſit, aut locus excarnis. Deindè perfecta ſi ſit luxatio, membrum brevius redditur; quia prolapſum ſede ſua os, cum reſiſtentiam non habeat, ſurſum trahitur à muſculis, niſi ingens ligamentorum laxitas in cauſa fuerit, quod ultrà modum elongetur. Sed cum luxatum membrum ſemper ſano diſſimile ſit, in ſitu, figura, & longitudine; cum ſano & integro id comparandum, ut brachium cum brachio, crus cum crure in eodem homine. Inſuper cum articulationes propter motum factæ ſint, ſi oſſis caput è naturali ſede excidat, motus articuli læditur; hinc ubi luxationis ſuſpicio eſt, motus tamen non læditur, luxationem nondum factam eſſe concludendum. Tandem quia è ſede ſua elapſum os partes ſentientes, in quas prolapſum eſt, tendines puta, nervos, muſculos comprimit, magnus inde excitatur dolor. Sin verò ſaltem ſit Subluxatio, ſymptomata hæc remiſſiora ſunt, aut quædam eorum abſunt.

Prognoſtica.

VI. Prognoſtica Luxationis Signa ea ſunt, ex quibus vel periculoſam & curatu difficilem, vel lethalem eſſe luxationem deprehendimus. Hæc ex articulorum figura, item ex luxationis magnitudine, & cauſis, nec non morbis luxationi conjunctis, ac ſymptomatibus ei ſupervenientibus; denique ex luxationis tempore, atque ex corporis habitudine, deſumuntur. Oſſa itàque facilius vel difficilius luxantur & luxata facilius vel difficilius in priſtinam ac naturalem ſedem reſtituuntur, vel ob majorem aut minorem ſinus cavitatem, vel ob ligamentorum ac muſculorum validitatem aut laxitatem. Quibus igitur membrum robuſtum, ac ligamenta valida ſunt, articulus minus facilè excidit, & difficilius reponitur; at repoſitus validius continetur. At quibus membrum

brum imbecillius eſt, corpuſque mollius, & ligamenta infirma, facilius elabitur, faciliuſque reſtituitur; verum reſtitutus minus fideliter continetur. Hinc in corpore puerili & tenero oſſa luxata facilius reſtituuntur; reſtituta tamen minus facilè retinentur. Contrarium accidit in adultis & corporibus robuſtioribus. Similiter illi articuli, qui profundiori ſinu reconduntur, pluribuſque ligamentis fulciuntur, difficilius luxantur, & luxati difficilius in priſtinum locum reſtituuntur. E contrario, qui planiori ſinu articulantur, paucioribuſque ligamentis fulciuntur, facilius luxantur, luxatique facilius in priſtinum locum reſtituuntur. Inſuper quò longius à ſuo ſinu articulus excidit, eò difficilius reſtituitur; quò propius, eò citius.

Luxationes, in quibus oſſium margines, ſive cavitatum ſupercilia abrumpuntur, peſſimæ ſunt, quoniam ſuo loco etſi reſtituuntur articuli; tamen non diu perſiſtunt, ſed leviſſima de cauſa iterum excidunt. Haud ſecus qui ob ligamentorum laxitatem elapſi ſunt articuli, licet reponantur, tamen rurſum facilè elabuntur.

Luxationes quibus dolor ingens, inflammatio, aut vulnus accidit, curatu ſunt difficiles, nec periculo carent, & ſine convulſionis, imò mortis periculo reſtitui non poſſunt. Monet quoque Hippocrates, quod, ſi febris articuli repoſitionem antevertat, nullum luxatum articulum in ſuam ſedem compellere conveniat.

Vetuſtæ item luxationes, & quæ jam callo obduruerunt, & in quibus lentus humor articuli cavitatem replevit, nunquam, vel ſaltem difficillimè ſanantur. Omnis ergò luxatio ſtatim reponenda eſt.

CAPUT II.

De Luxationum Curatione.

Curatio Simplicis Luxationis.

I. Gitur in omni Luxatione Curanda, communis eſt Indicatio: ſcilicet *Luxati & ſuo loco moti Membri in propriam & naturalem ſedem Reductio*; quam operationem ἀρθρέμβολον Græci vocant. Hanc ſi quis cum fructu exercere deſiderat, is inprimis omnium in corpore humano articulationum naturam noviſſe debet: Etenim per illam viam per quam exiliit, in ſuum locum reducendum eſt os, quod ſede motum fuit. Huic autem reductioni inſerviunt quatuor operationes; Extenſio viz. Repoſitio, Deligatio, ac membri repoſiti Collocatio. Enimverò luxatum membrum, haud ſecus ac fractum, tum ob tendinum contractionem, tum quoque ut oſſis caput ſuæ ſedi è directo opponatur, eſt extendendum.

Extenſio luxati membri quandò, & quo modo ſit facienda.

II. Fiat verò *Extenſio* ſtatim poſt luxationem factam. Quod ſi propter Chirurgi abſentiam ſtatim fieri non poſſit, fiat die etiam ſecundo vel tertio, niſi ob accedentem inflammationem deſiſtere cogamur; die autem quarto propter exacerbationes nihil tentandum: obſervatum enim, quod, ſi tentetur extenſio, reſtitutio feliciter non ſuccedat, ſed multa eam ſequantur incommoda. Unde Fallopius *Lib. de Luxationibus cap.* 3. „ moneo vos, *inquit*, „ ut habeatis ſemper rationem temporis, ad ſummum „ non excedentis diem tertium, & ſi tertius dies eſſet „ præteritus, expectandus eſt terminus inflammationis, „ & tempus, uſque quo periculum non ſit de inflammatione, eſtque, monente Hippocrate *Lib. de Articulis*, dies „ ſeptimus. Et Tagaultius *Lib.* 5. *cap.* 4. hanc ſententiam confirmat hiſce verbis: „ ſi antequam ad luxationem „ voceris, pars luxata dolore infeſtetur, aut inflammatione occupetur, non prius eam in ſuum locum reponere tentabis, quam dolor finitus fuerit, & inflammatio

„ tio conquieverit. Si enim membrum dolore aut in- „ flammatione affectum distendendo lacessiveris, peri- „ culum est, ne convulsio, aut aliud pravum symptoma „ suscitetur. In similia verba erumpit Ambrosius Paræus, cum *Chirurg. lib.* 15. *cap.* 5. sic inquit: „ omnis luxatio re- „ stituenda est, antequam inflammatio venerit: quod si „ jam illa adsit, de tollenda sollicitum statim Medicum „ esse oportet, de cætero Ægrum quiescere; ne, si ir- „ ritetur malum, doloris exacerbatio, convulsionis, gan- „ grænæ, & tandem mortis adferat consecutionem; ut ali- quandò à se observatum refert. Ergò ubi inflammatio, & alia prava symptomata sedata & correcta fuerint, tum demum aggredienda luxationis restitutio est, si præsertim corporis & membri affecti habitus eam admittere possit. Adstipulantur Joh. de Vigo *lib.* 6. *cap.* 1. Anton. Chalmæteus *Enchirid. Chir. lib.* 4. *cap.* 2. Scultetus *Armam. Chir. tab.* 28. & alii. „ non sine causa gravissima Celsus *lib.* 8. *cap.* 11. & alii (inquit Fabritius Hildanus *Cent.* 2. *Obs.* 40.) „ monent, in Dislocationibus, quicquid suo loco motum „ est, ante inflammationem reponendum esse. Sin illa „ adfuerit, quiescere oportere, nec membrum lacesse- „ re, usque dum inflammatio finita sit. Qui secus fa- „ ciunt, non leviora symptomata, imò & mortem non- „ nunquam inferunt; uti variis exemplis ibidem affirmat. Itaque si primis tribus diebus fieri non possit extensio, expectandum usque ad septimum aut octavum diem. Sed antequam tunc fiat extensio, quia callus intereà generari incipit, præparandus est articulus ad indolentiam, & facilitatem restitutionis, calefaciendo, emolliendo, & laxando partes articuli; musculos nempe, tendines, & ligamenta: si namque partes hæ emollitæ sint, facilius & minore cum dolore extenduntur. Hæc autem articuli emollitio fit per *Fotum plurima Aqua Tepida*, vel *Decoctionis Malvæ, Althea, Violaria, Florum Camomilla, Meliloti, & similium.*

Cæterum Extensio hæc fit, vel solis Manubus Chirurgi, aut ejus ministrorum; isque modus Palæstricus ap-

pellatur, quia in palæstris luctantium membra luxata simplicissimo hoc modo reponebantur; atque convenit in mollibus corporibus, & ubi luxatio levis ac recens est: vel Laqueis & Fasciis, nec non beneficio Scalarum, Forium, Pistillorum, Instrumento Hippocratico ἀμϐῃ dicto; qui modus Methodicus nominatur, & convenit pueris, fœminis, & masculis jam robustioribus, & luxationibus mediocribus, non admodum levibus: vel Organis seu Machinis perficitur majoribus, & Organicus dicitur, ac adhibetur cum difficillima & inveterata sit luxatio. Hac de re consule Hippocratem *Lib. de Fracturis, & Articulis.* Oribasium *Libr. de Machinamentis.* Hildanum *Cent.5. Obs.69. & 86.* Scultetum *Armament. Chirurg. tab.21. fig. 1. & 3. tab. 22. fig. 1. & 4.*

Quocunque autem modo luxati membri Extensio fiat, necessum est eousque fieri, ut inter ossa liberum aliquod spatium relinquatur, ne in repositione ossis caput atteratur, & sinus supercilia frangantur: unde symptomata gravia, & sæpè incurabilia eveniunt. Insuper in Extensione membri commoda figuratio observanda; rectitudo viz. tum ratione ossium, tum ligamentorum, & musculorum. Servatâ namque harum partium rectitudine, minore cum dolore & difficultate succedit extensio.

Repositio. III. Extensione sufficiente factâ, os, quod proprio sinu exciderit, vel restituendum per circumgyrationem, vel placidè ab ea parte, qua fuerit prolapsum, in contrariam impellendum, & tandem minimo, quam fieri potest, dolore in proprium sinum *Reponendum*, ne fiat contusio, vel attritio capitis & sinus inter se. Hi verò motus non semper necessarii sunt; nam interdum, ubi extensio facta est, si musculi prius contracti tantum remittantur, facilè suâ sponte articulus in locum naturalem redit.

Quod si & luxatio imperfecta, & os ex sinu seu acetabulo prorsus excussum non sit, necesse non est membrum extendere; sed illud movendo & agitando leniter & aptè in sedem naturalem, rectâ propellendo, vel placidè circumgyrando, manu dirigatur ac restituatur.

Arti-

Articulum autem rectè repositum esse cognoscitur; primum ex naturali membri figura, quandò nulla cavitas, nullusque circà articulum tumor apparet, quemadmodum ante restitutionem, sed in omnibus similis est sanæ parti, aut parum admodum abest propter influxos humores, quumque motum amissum reductum membrum recuperavit, deindè ex doloris remissione, quæ signum est inseparabile: semper enim dolor sedatus indicat restitutum esse articulum, licet reducto membro interdum & dolor remaneat, quod prius valdè læsi sint musculi.

IV. Reposito verò in sedem naturalem articulo, membrum ità firmandum, ut articulus iterum ex sua sede egredi non possit, cum ob ligamentorum ac tendinum laxitatem facilè prolabi soleat. Id autem perficitur eodem ferè modo, ac in fracturis: primò enim antequam deligatio instituatur, Medicamentum apponatur, quod influxum humorum & inflammationem prohibeat, & laxata ligamenta adstringere, partemque roborare queat; quale est *Oxycratum*, vel *Vinum Rubrum Adstringens.* Hinc convenienter membrum deligandum per Fascias & Splenia, quarum beneficio in orbem munienda est articulatio, donec ligamenta debitum robur & adstrictionem acquisiverint. Ità tamen administranda *Deligatura*, ut articulus in sua sede conservetur, ac humorum affluxus prohibeatur. Sique opus sit, & membri figura ac ratio id patiatur, etiam Ferulæ è densa charta, vel corio, vel alia conveniente materia imponendæ. Deligatio.

V. His peractis *Collocetur* membrum molliter ac æqualiter, tali figurâ, quæ ipsi sano naturalis sit, non dolorosâ, nec lassitudini obnoxiâ. Et si pruritus, vel dolor, aliavè symptomata non urserint, deligatio haud solvatur ante diem quintum, sextum, aut septimum: tunc enim, laxatis fasciis, & pruritu ob detentos vapores excitato, solvendæ fasciæ, parsque pruriens *Aquâ Tepidâ* perfundenda, ut apertis leviter poris detentæ fuligines transpirare queant, adeoque pruritus mitigetur. Quod si pruritus Collocatio.

ritus non sit molestus, à fotu hoc abstinendum. Hinc factâ molli Frictione, articulus leniter ad hanc & illam partem movendus, ne, concrescente in articulo humore, tendinibus ac ligamentis rigiditas tandem inducatur. Deindè impositis Spleniis *Oxycrato*, aut *Vino Rubro Adstringente* madidis, membrum ut prius deligetur; sed primâ paulo arctior sit secunda deligatio. Atque ità porrò procedendum, donec membrum satis videatur robustum; quo tempore solvendum, & Ægrotanti præcipiendum, ut consuetas operationes moderatè exercere incipiat.

Curatio Luxationis cum Inflammatione, &c.

VI. Verum accidit nonnunquam, ut Luxatio non sit sola, sed alii insuper affectus præter naturam; dolor puta, inflammatio, vulnus, fractura, conjungantur. Sin ergò, antequam Chirurgus vocatur, jam dolor & inflammatio partem affectam prehenderit, articuli luxati restitutio non tentanda, nisi dolor & inflammatio sedata fuerint. Si enim antequam hoc factum fuerit, ea tentetur, metuendum est, ne ex tendinum & ligamentorum distensione Convulsio, vel aliud periculosum symptoma oriatur. Quamobrem nec extensio, nec aliqua alia operatio locum habet; sed in medio, minimèque doloroso situ pars affecta deponatur, & Sectâ Venâ, alvoque Clystere laxatâ, ei apponatur *Vinum Rubrum Adstringens*, vel Epithema ex *Aq. Fl. Sambuci*, *Aceto Rosaceo*, *Vino Rubro*, *&c.* v. gr.

℞. *Aq. Flor. Sambuci* ℥vij.
Aceti Rosacei ℥iß.
Vini Rubri Adstringent. ℥iij.
Camphoræ ʒiß. *Sacchar. Saturn.* ℈iß.
M. pro Epithemate.

Vel circumjiciatur Fomentum ex emollientibus, dolorem sedantibus, & leviter resolventibus; ex *Malva*, *Althaa*, *Parietaria*, *Floribus Camomillæ*, *Sambuci*, *Rosar. Rubr. Summit. Anethi*, *similibus*, *in Aqua Communi & Vino Rubro Adstringente decoctis.* Sedatâ inflammatione, doloreque mitigato, extendatur, reponatur, deligetur, & collocetur membrum, ut in luxatione simplici.

VII. Sin

VII. Sin Inflammatio post repositionem succedat, quod non rarò contingit, tum ratione violentæ extensionis, tum doloris perpetui, instituendus est Victus Tenuis, Vena secanda, & Purgans Medicamentum exhibendum, moxque solvenda deligatio, etiamsi sit primo vel secundo die, & præscriptum Epithema vel Fomentum imponendum, donec Patiens levamen percipiat. Hinc membrum laxius deligetur paucioribus fasciis; idque singulis diebus faciendum, ad inflammationis usque declinationem: quâ ablatâ, observetur curandi modus nunc expositus.

VIII. Si Vulnus luxationi accesserit, ità ut articulus vel detectus, vel extrà cutem protrusus sit, affectus est admodum periculosus, ac sæpè lethalis; cum ex tendinum ac ligamentorum distensione seu dilaceratione dolor, inflammatio, convulsio, febres acutæ, gravissima adeoque symptomata excitantur; estque eò periculosior, quò membrum majus est, ligamentaquè & tendines circa id robustiores: unde humeri ac femoris luxatio cum vulnere plerumque mortem adfert. Eò etiam majus periculum est, quò vulnus articulo propius. Ideoque Hippocrates ossium luxatorum cum vulnere repositionem, eorumque deligationem aversatur, solisque dolorem lenientibus, & inflammationem tollentibus initio uti jubet, nihilque ex his tutò reponi posse putat, præter digitos, manus, & plantas, atque in his ipsis etiam diligenter omnia peragenda esse præcipit. Neque enim vel digitus, in quo minimum periculi est, reponi debet, cum inflammatio adest, sed vel antequam inflammatio accedit, vel cum jam sedata est. Multò magis in aliis articulis id faciendum, de quibus omnibus *Libr. de Articulis* §. 74. 76. 77. 78. ita inquit: „ At verò quibus tibiæ „ ossibus luxatis, ac ulcere inducto, articuli circa pedem „ penitus eminent, sive intrò vergant, sive extrà, tales „ reponere non oportet, sed permittere ut quicunque „ velit Medicus reponat. Illud enim clarè scire oportet, „ quod homo morietur, si repositi permanserint. Sed & „ vita

Luxatio cum Vulnere.

„ vita paucorum dierum his continget. Pauci enim ex
„ ipsis septimum diem transgrediuntur. Convulsio enim
„ est, quæ ipsos occidit. Sed & cancerari contingit ti-
„ biam & pedem. Hæc ità futura esse certò scire opor-
„ tet. Si verò repositi non fuerint, & ne tentati quidem
„ ab initio, plerique ipsorum superstites evadunt. Eadem
„ ratio est, si cubiti ossa circa manus articulum ul-
„ cere facto emineant, sive ad internam manus partem,
„ sive ad externam. Clarè enim nosse id oportet, quod
„ is morietur intrà paucos dies tali morte, qualis antea
„ dicta est, cui reposita ossa permanserint. Quibus au-
„ tem reposita non fuerint, neque repositio tentata sit,
„ hi multo plures superstites manent. Quibus verò tibiæ
„ os, facto ulcere, circa genu eminuerit foràs, sive ad
„ externam partem, sive ad internam, his, si quis repo-
„ nat, adhuc promptior mors adest, quam aliis, etiamsi
„ etiam illis prompta aderat. Si verò omissâ repositione
„ medearis, spes quidem salutis hoc solo modo existit.
„ Verum periculosiora hæc ossa sunt, quanto superiora
„ ac robustiora, & à fortioribus elapsa. Eadem ratio est,
„ & de articulis circà gibbum cubiti, & de cubito ac bra-
„ chio: quæcunque enim ex his luxata ulcere facto
„ eminuerint, ea omnia si reposita fuerint mortem indu-
„ cunt: non reposita spem salutis: claudicationem verò
„ superstitibus. Lethaliores autem sunt superiores arti-
„ culi, si reponantur. Sed & si non reponantur, pericu-
„ losiores iidem sunt. At verò quibus articuli digitorum
„ aut pedis, aut manus luxati facto ulcere eminuerint,
„ osse non fracto, sed circà ipsam connexionem avulso,
„ his si repositi permanserint, adest quidem periculum
„ convulsionis, si non benè curati fuerint: attamen ope-
„ ræ pretium est ut repositio fiat, cum prædictione, quod
„ multâ custodiâ ac curâ opus habet. Minimè primi ar-
„ ticuli periculosi sunt: superiores autem periculosiores.
„ Reponere verò oportet eadem die aut postridie: ter-
„ tio aut quarto minimè. Quarto enim die maximè re-
„ crudescere solent. Quibus autem non statim repositi
„ fue-

„ fuerint, in his dictos dies transgredi oportet. Quicquid enim intra decem dies repositum fuerit, omne id continetur. Si verò reposito osse Convulsio accedat, articulum statim ejicere oportet, & calidâ quam sæpissimè humectare, & totum corpus, & præsertim circà articulos, calidè & leniter ac molliter tractare. Verum inclinatum magis quam extentum totum corpus esse oportet. Expectandum tamen est, articulos circà digitos, qui reponuntur, abscessuros esse. Plerumque enim ità contingit, si vel quævis inflammatio subsit. Quare si non, propter vulgi imperitiam, Medico verenda esset accusatio, nullum penitus reponere oportebat.

„ Quod autem Hippocrates in solis digitis faciendum consulit, id nos in reliquis quoque articulis facere conabimur, *inquit* Tagaultius. *lib.* 5. *cap.* 4. ac statim quidem inter initia, dum pars adhuc inflammatione vacat, prolapsum cum vulnere articulum mediocri extensione (validam enim extrà periculum perferre non potest) reponere tentabimus. Quod si juxtà animi institutum evenerit, inflammationem solummodo arcere conabimur. Si verò inflammatio, aut convulsio, reposito osse accesserit, rursus id (si modo fieri sine vi possit) suo loco protinus expellendum est. At si hoc quoque periculum metuamus, (non enim inflammatus articulus sine vi fortasse cedet, & suâ sede iterum propelletur) satius fuerit per initia in majoribus articulis repositionem differre. Ubi verò inflammatio conquieverit, (quod septem aut novem dierum spatio contingit) tunc præfari oportet, quale periculum ex repositione sit secuturum; & si non reponatur, hominem ea parte claudum ac mutilum omnino per reliquum vitæ tempus futurum: dein conabimur sine violentiâ os in suam sedem compellere. Porro ulceris curationem eandem, quæ proposita est in fracturis cum ulcere, administrabimus. Omne autem membrum, quod cum vulnere loco motum, neque repositum est, sic jacere conve-

„ nit, ut maxime cubantem juvet; tantum ne moveatur, nevè dependeat. Hæc Tagaultius: cui, ut & Hippocrati, ſubſcribunt C. Celſus *lib.* 8. *cap.* 24. Galenus *in Hippocr. de Articulis*, *Vido Vidio Interprete.* Ambr. Paræus *Chirurg. lib.* 15. *cap.* 5. Fallopius *tract. de Luxation. cap.* 9. 10. 11. Cæſar Magatus *de Vulneribus lib.* 2. *cap.* 71. Scultetus *Armam. Chir. tab.* 28. & alii plures.

Ubi ergò articulus major reponi nequit, habitâ prius univerſalium & victus ratione, membrum ſine omni extenſione & deligatione in media figura, vel de collo ſuſpendatur, vel leniter collocetur, ut immobile maneat, & dolorem non ſentiat. Impedienda interim inflammatio, & convulſio imminens, medicamento dolorem mitigante, leviterque repellente.

Sin verò (majoris præſertim articuli) luxatio facta ſit cum vulnere, tendinibus dilaceratis, ac omnino diſruptis ligamentis, atque adeò oſſe detecto ac extrà cutem protruſo, eoque tandem ſphacelato, nulla curationis ſpes eſt, niſi quod ſuprà luxatum articulum in parte ſanâ membrum exſtirpetur. Talem caſum nobis videre contigit Anno 1678. in Ruſtico, cui tibiæ os, ubi talo conjungitur, cum vulnere erat diſlocatum, atquè diſruptis articuli ligamentis detectum & extrà cutem protruſum, ac brevi poſt canceratum. Quem cum tractarem cum Chirurgo N. van Engelen, ſuaſi mox totius cruris prope genu amputationem, cui conſilio cum Chirurgus obtemperare nollet, putans certò certius ſe hunc affectum curaturum, morbus indies auctus fuit, graviſſimaque acceſſerunt ſymptomata; ut tandem, cum præ foribus mors videretur, vocatis inſuper Petro Waſſenaar Medicinæ Doctore, & Petro Curtio Chirurgo, fuerit concluſum de cruris prope genu exſtirpatione; qua ſequenti die peractâ Patiens, qui duos præter propter menſes miſerrimè decubuerat, brevi reſtitutus eſt, & ligneo crure inſtructus etiam nunc inter vivos verſatur.

Obſervatio.

Luxatio cum Fractura.

IX. Sed & nonnunquam accidit, ut luxationi Fractura conjungatur. Quo in caſu membrum vulgari modo exten-

extendendum, & luxatus articulus in ſuum locum reponendus, oſſa verò fracta conformanda & componenda ſunt. Et primò quidem luxatus articulus, ſi fieri poſſit, reponendus, deindè fractura curanda, & utriſque conveniens deligatio adhibenda. Quod ſi ante fracturæ curationem articulus ſine periculo reſtitui non poſſit, primò fractura coaptanda; deinde, ubi callus generandus eſt, danda opera, ut etiam articulus luxatus reſtituatur.

X. Sin verò luxatio vel ob Chirurgi abſentiam, vel ob Patientis negligentiam, vel ob præſentem Inflammationem, aliamvè ob cauſam, ſtatim non reſtituatur, Calloſa circà articulum contrahitur Durities. Eſtque calloſa hæc ſubſtantia vel dura ac lapidea, vel non ità dura. Idcircò articulus fovendus, vel *Aquâ Simplici Calidâ*, vel Fotu Emolliente, ac leviter admodum Reſolvente, ex *Althæa, Malva, Violaria, Floribus Camomillæ, Meliloti, Radice Cucumeris Aſinini, Seminibus Lini, Fœnigræci, ſimilibus in Aqua Communi decoctis.* Poſt fotum articulus inungendus Linimento ex *Unguento Althææ, Oleo Liliorum Alborum, Amygdalarum Dulcium*, aliiſvè emollientibus. Luxatio Antiqua cum Callo.

Tandem ubi quicquid calloſum fuerit, emollitum & diſcuſſum eſt, ad partis extenſionem, & articuli repoſitionem deveniendum, atque reliqua facienda & adminiſtranda, ut in luxatione ſimplici. Quid ſi, articulo reſtituto, callus oboritur, Patiens juxtà uſum emollientium & leviter diſcutientium, articulum, quantum poſſibile, moveat; quo motu callus digeratur.

CAPUT III.

De Luxationibus in ſpecie.

I. CÆterum inter præcipuorum articulorum diſlocationes, primo loco occurrit MAXILLÆ INFERIORIS LUXATIO, qua & maſticatio tollitur, & locutio depravatur. Rarò tamen accidit, ut ea lu- Maxillæ Inferioris Luxatio.

 xetur,

xetur, ob arctissimam ejus cum ossibus temporum per validum ligamentum articulationem, & validissimum musculorum eam sursum trahentium robur.

Hæc autem Luxatio vix aliam in partem fieri posse, quam anteriorem, ejus cum temporum ossibus articulatio abundè docet. Enimverò in partem posteriorem luxari non potest, quia temporum ossis processus obstant, idque impediunt; nec facilè dextrorsum, quia sinistrum maxillæ capitulum plurimum impedit; neque etiam sinistrorsum, quia impedimento est capitulum maxillæ in latere dextro. Ergò in partem anteriorem maxilla tantum luxari solet. Accidit autem ista Luxatio, si processus anterior & acutus infrà os Jugale elabitur, ut eo ità humilior fiat, ut sursum in suum locum amplius redire non possit. Aliàs enim etsi processus hic osse zygomatico humilius demittatur, non tamen statim fit luxatio, sed ore aperto suum in locum revertitur. Fit verò ista Luxatio, vel in uno duntaxat latere, cum solum pars ejus dextra vel sinistra elabitur, vel in utroque latere simul, cum tota Inferior Maxilla è sede sua excidit.

II. Causa hujusce Luxationis frequentissima, si non unica, est nimia oris apertio & diductio, quæ plerumque fit oscitando, ità ut processus acutus, qui *Corone* Græcis dicitur, osse jugali humilior fiat, simulque in latus convertatur. Nihilominus tamen ligamentorum laxitas, nec non musculorum debilitas, causæ esse possunt adjuvantes, quod Maxilla dislocetur.

III. Maxillam autem è sua sede excidisse cognoscitur, quod in anteriorem partem promineat, ejusque processus acuti exstent juxtà articulos maxillæ luxatos. Si namque processus acutus ex osse jugali excidat, necesse est, ut ibi emineat, quod in homine non ità obeso & visu & tactu facilè cognoscitur. Os manet apertum, unde loquela impeditur, & saliva Ægro invito effluit.

Si ex una tantum parte Maxilla luxata fuerit, ipsa cum mento in contrariam partem, qua luxata non est, inclinatur, os distorquetur, unde dentes nec committi possunt,

possunt, nec paribus suis respondent, sed sub incisoriis canini consistunt: Insuper in parte luxata protuberantia notatur, ac musculus temporalis rigidus admodum apparet.

Si verò in utroque latere sit luxata, tota cum mento, & quidem rectà, in partem anteriorem sive ad pectus prominet, os apertum relinquitur. Dentes inferiores longius quidem, quam superiores excedunt; è regione tamen sibi invicem, incisorii incisoriis, canini caninis respondent: juxtà malas in utroque latere eminentia apparet, quam processus acutus efformat, musculique temporales, quorum tendines hic processus excipit, intenti, rigidique conspiciuntur.

IV. Periculo interim non vacat Maxilla, sive ex altera tantum parte, sive ex utraque luxata. Facilior tamen restitutio est, si in uno duntaxat latere luxetur: sin verò in utroque simul luxatio sit, difficilior, periculosa, ac interdum lethalis est; præsertim si quam celerrimè non reponatur: cum musculi omnes, quibus maxilla continetur & movetur, intendantur admodum, hinc & dolores, inflammationes, febres continuæ, gravissimaque alia superveniant symptomata.

V. Maxillæ luxatæ repositionem eleganter docet Hippocrates *Libr. de Articulis* §. 26. quem secutus est C. Celsus *lib.* 8. *cap.* 12. Nimirum videndum imprimis, an ex altera tantum parte fuerit prolapsa Maxilla, an ex utraque. Si in utroque latere luxata sit, in humili sede Æger collocetur, ejusque caput vel ad parietem, interjecto pulvinari duriusculo, urgeatur, vel à ministro, à tergo Ægri collocato, ut immobile maneat, teneatur; hinc Chirurgus utriusque manus pollicem linteo obvolutum dentibus molaribus imponat, reliquis verò digitis maxillam ad mentum extrinsecus apprehendat, sicque eam primò deorsum trahat, mox in partem posteriorem adigat, tandem sursum pellat, sicque eam restituat.

Sin in uno tantum latere fuerit Luxata, reponitur Maxillam in partem oppositam protrudendo, quod non ità diffi-

difficulter fieri solet. Imò vel colaphus gravior eam non semel restituit.

Repositione facta, conveniens Deligatio facienda, quæ fiat Fasciam imponendo ad mentum, ubi aliquantulum dehiscat, ut hinc inde mentum apprehendat: deindè ex utraque parte ad aures eadem fascia rescindenda, auresque foràs trahendæ; hinc liganda fascia in capitis vertice, eaque non solvenda donec maxilla fuerit confirmata: quod bidui, tridui, aut ad summum quatridui spatio fieri solet. Interim à sermone multo, oris diductione, & oscitatione, durorumque ciborum masticatione Patiens abstineat, & liquidis contentus sit.

Claviculæ Luxatio.

VI. Interdum & CLAVICULA sede suâ dimovetur, id quod Galenus *in Comment. ad Hippocratis Librum de Articulis* suo exemplo probat, ubi prolixè recenset, quomodo sibi in Palæstra hic articulus ità luxatus fuerit, ut inter acromium & jugulum trium digitorum intervallum intercederet, & quid circà se actum sit.

Luxatur autem Clavicula, quin potius subluxatur, vel in commissura ejus cum sterno, vel ubi scapulæ acromio jungitur, ex casu, aut violento quovis extrinseco ictu, seu percussione, laxatis, extensisque conjunctionis ligamentis, hinc & è sede suâ paululum claviculâ avulsâ. Raro tamen id accidit, propter firmam cum utroque osse connexionem.

Quum ergò Clavicula subluxatur, manifestè elevata conspicitur. Ac quandò summus humerus à proprio loco fuerit dimotus, acutior apparet, & exstare videtur os, quod recedit, sinusque unde excidit persentitur, adeò ut imperitis luxati brachii suspicionem præbeat: ità Ambr. Paræus. *lib.* 15. *cap.* 11. testatur, se multos Chirurgos novisse, qui decepti luxationem juguli pro summi humeri luxatione habuerint.

Subluxata Clavicula facilè admodum reponitur, & in sedem naturalem revertitur; sed vix unquam in ea servatur, unde necessariò sive plus, sive minus à superiore parte prominet, sæpequè contingit, Ægrum manum

num neque ad caput neque ad os movere posse. At circà sternum si subluxatio facta sit, & promineat clavicula, nullum inde relinquitur detrimentum.

Ut autem restituatur subluxatum hoc os, brachium extendendum, & clavicula in suum locum repellenda est. Quod fit, si Æger supinus jaceat, pulvinari duriusculo scapulis supposito, ut scapula thoraxque ad exteriora protuberet, & attollendo, deprimendo, aut protrahendo brachium antrorsum, retrorsumque, prout dislocatio exegerit, manusque volâ comprimendo, os hoc in suam sedem compellatur. Dein splenia multiplicia imponenda, ac pars arctius vincienda, si forsan restituta Clavicula in sede naturali servari, ac confirmari queat.

VII. DORSI SPINA è multis componitur *Vertebris*, quæ peculiari articulatione, mediantibus quatuor obliquis processibus, nec non ipso vertebrarum corpore, inter se cohærent & connectuntur, ut ad inflectendum, in anteriora præsertim, apta sit; & ne sedibus suis in isto motu excidant Vertebræ, multis variisque ligamentis insuper firmantur. Quandoque tamen causarum præternaturalium violentiâ è sua sede quodammodo exturbantur, & subluxantur; rarò autem perfectè dislocantur. Enimverò perfecta Vertebrarum Luxatio fieri nequit, nisi diffractis apophysibus, nec non penitus divulsis cartilaginibus ipsi vertebrarum corpori adnatis, quibus in parte anteriore eæ inter se connectuntur. Spinæ, & Costarum Luxatio.

Fit autem Vertebrarum Spinæ Subluxatio vel in partem anteriorem, vel in posteriorem, vel in latera; ex casu viz. percussione, nimiâ inflexione, ac similibus causis violentis.

Cæterum quod Vertebræ suo loco motæ sint, visu & tactu explorari potest. An etiam versus interiora, vel exteriora, vel ad latera subluxatæ sint, visu dignoscitur.

Atqui curatu admodum difficilis est hic affectus, præsertim si malum recens non sit. Si autem plures Vertebræ ordine sese consequentes simul subluxentur, minus periculo-

culosum est, quam si una saltem luxetur: una namque vertebra si loco moveatur, cum in acutum angulum desinat, spinalem medullam comprimit, eamque valdè lædit: at si plures simul loco suo quodammodo excidant, atque angulum obtusum efficiant, minus spinalem medullam comprimunt.

Perfecta verò quandò contingit Vertebrarum Cervicis aut Dorsi Luxatio, lethalis est. Etenim spinalis medulla, nervique ab ea oriundi ità comprimuntur, ut spiritus animales in partes inferiores influere nequeant, hinc & respiratio tollatur, & cæteræ partium inferiorum actiones mox sileant.

Vertebrarum autem Cervicis Subluxatio quandoque fit versus posteriora, quandoque versus anteriora. Versus posteriora si fiat, spinalis medulla comprimitur, mentum ad pectus flectitur, unde & loquendi & spirandi potentia tollitur, homoque non raro jugulatur. In anteriora si fiat Cervicis Vertebrarum Subluxatio, collum distorquetur, caput moveri nequit, facies livet, locus affectus dolet, & spirandi ac loquendi difficultas adest. Malum tamen minus periculosum est, quam integra luxatio. Statim autem iis occurrendum: quod fit, si Æger in humili sede sedeat, Chirurgi verò minister scapulas deprimat, at ipse Chirurgus caput utrinque ad aures apprehensum elevet, & varie moveat, donec vertebra suo loco restituatur; quod ubi factum, caput sine dolore iterum movere valet Æger.

Ubi Dorsi Vertebræ extrorsum Subluxatæ sunt, Æger ventri incumbat super Scamnum Hippocratis, (vide Scultetum *Armam. Chir. tab.* 25. *fig.* 2.) hinc ministri duo vinculis duobus, quorum unum ad axillas, alterum ad ossa innominata, firmatum sit, fortiter partes Ægri extendant, quò is in totum quoad spinam elongetur, Chirurgus autem ipse protuberantes Vertebras manu intropellat.

Ad interiora verò facta Spinæ Dorsi Subluxatio pro incurabili ab Hippocrate *Lib. de Articulis*, Paulo Ægineta *lib.* 6.

lib. 6. *cap.* 117. Avicenna *lib.* 4. *fen.* 5. *tract.* 1. *cap.* 21. & aliis, meritò habetur. Fabritius Hildanus tamen *Cent.* 5. *Obs.* 69. aliquid tentandum censet; primò quidem extensione, & Spinæ nunc in dextrum, nunc in sinistrum latus concussione, nec non linteo sub ventre posito, ejusdem in altum elevatione, per instrumenta ab Oribasio & Paræo depicta. Deindè dorsi incisione usque ad vertebram subluxatam, & vertebræ, quæ post incisionem aptis tenaculis apprehendenda est, in altum elevatione: sed modus hic tutus vix videtur, modo non sit planè impossibilis.

VIII. Insuper & COCCYGIS OS luxatur extrorsum & introrsum. Extrorsum quandoque Luxatur fœminis in partu difficili, quibus tamen facilè, fasciâ circà nates validè constrictâ, restituitur. Introrsum quoque Luxationem patitur, quæ ut restituatur, digitis tam in anum immissis quam extus applicatis eousque moveatur, donec debito situ locatum sit, uti latius videre est apud Jobum Meekeranum *Observ. Chirurg. cap.* 56.

IX. COSTÆ etiam nonnunquam Luxantur à casu aut percussione, nunc suprà, nunc infrà, nunc intrò. Si suprà, vel infrà, vel in latus fiat Costæ Luxatio, inæqualitas visu & tactu deprehenditur, & hinc cavitas, illinc extuberantia apparet. Si intrò luxata sit, saltem cavitas observatur.

Sequuntur autem varia Luxatas Costas symptomata; difficultas spirandi, thoracem movendi, & corpus erigendi, dolor pleuritidem referens, inflammatio, febris: hinc ut quamprimum suæ sedi Costa restituatur, danda opera. Et si Luxatio sit in partem superiorem, Æger rectus suspensis ex januæ vel fenestræ parte superiore brachiis statuatur, & costæ capitulum extrà vertebram eminens comprimatur, donec in locum suum redeat. Sin verò in partem inferiorem Luxata sit Costa, Æger pronus incurvetur, manubus suprà genua innixus, interim Chirurgus costam luxatam manu in locum naturalem comprimat. At intrò facta si sit Luxatio, incurabilis & ferè lethalis est, cum manuum opera nihil præstare possit.

Volunt tamen, ut Emplastrum aliquod validè adhærens apponatur, quod sæpius violentiâ summâ avellatur, si forsan hoc modo restitutio sequatur.

Humeri Luxatio.

X. HUMERI OS capite suo rotundo, cartilagine undique obducto, sinui cervicis scapulæ perfectissimâ, omnibus motibus obeundis absolvendisque accommodatissima, articulatione committitur. Cumque sinus hic non altè satis pro excipiendo humeri capite exsculptus sit, ne frequentibus luxationibus articulus hic foret obnoxius, provida natura duobus ligamentis validis, lato viz. & rotundo, duobusque scapulæ processibus, acromio cum eoque conjuncto claviculæ capite, & coracoide dicto processu, nec non musculis, deltoide præsertim ac bicipite, cavit, & insuper præter cartilaginem, qua sinum hunc incrustavit, aliam in ambitu adjunxit, quæ sinui quidem haud adnascitur, ligamentis tamen adstricta crassior incipit, sensimque versus centrum extenuatur. Nihilominus verò causa violenta si accidat, articulus hic excidit non solum, sed & reliquis frequentius & facilius.

Excidit articulus hic ferè semper in unicum tantum locum; deorsum scilicet in alam, seu sub axillam. Adeò autem raró in alium locum luxatur, ut scripserit Hippocrates, articulum hunc, qui cum lato scapularum osse conjungitur, se novisse uno tantum modo excidere, nempe in alam; in locum verò superiorem, aut exteriorem, vel interiorem nunquam, aut saltem rarissimè. Enimverò prolapsus humeri in partem superiorem manifestè impeditur à scapulæ processu, acromio dicto, ubi cum clavicula jungitur; at in locum exteriorem articuli hujus egressus prohibetur ab eodem scapulæ processu, musculoque bicipiti; in interiorem verò, seu anteriorem ne ossis humeri caput prolabatur, scapulæ processus coracoides avertit: ut adeò cum Hippocrate affirmare liceat, in partem inferiorem plerumque humerum luxari, cum nullum ibi adsit propugnaculum, quod hanc prohibere posset dislocationem.

XI. An

XI. An verò Humerus saltem luxationem perfectam, an etiam subluxationem patiatur, quæritur? Resp. articulum hunc subluxationem nonnunquam pati; imo frequentius subluxatur humerus, quam alius quivis articulus, quia caput ejus rotundum destituitur collo oblongo, inseritur in sinum exilem, profunditate carentem, minimeque majori huic capiti respondentem, & hinc facilius descendit, parumque elabitur tantum, ac in margine cervicis scapulæ subsistit. Atque talis humeri subluxatio haud ità difficulter restituitur; viz. levi factâ extensione, per simplicem circumgyrationem. Quæstio?

XII. Causa humeri luxationis violenta plerumque est; casus nempe, percussio, brachii vehemens extensio, aut distorsio, &c. Humerum verò sub alam prolapsum esse, facilè cognoscitur, & monstrat id certissimum, proprium, & inseparabile signum: nimirum quid rotundum ac durum sub axilla sensibiliter tactui obvium. Quibus tamen & alia accedunt: luxatus namque humerus si cum sano comparetur, dissimilis admodum apparet, quoniam cavitas insolita est in humeri summo, videturque is extare, & acutior, nec rotundus, sicut sanus conspicitur; cum humeri caput, quod rotunditatem faciebat, jam sit prolapsum, & in inferiore loco recipiatur. Insuper prolapsum brachium sano longius est, manumque ori admovere Æger nequit.

Gracilibus porrò ac macilentis facilius Humerus luxatur, & luxatus facilius reponitur; at difficilius in sua sede detinetur. Carnosis autem sicuti rarius quidem luxatur, sic difficilius in propriam sedem restituitur; at restitutus minore cum molestia servatur. Recens quoque Humeri Luxatio facilius reponitur, antiqua difficilius, & reposita iterum excidit, quoniam scapulæ cervicis sinus callosâ repletur substantiâ, quæ, si os reponatur, iterum è proprio sinu prolabi cogit.

XIII. Igitur ut prolapsus Humeri articulus in suam sedem restituatur, prius aliqua humeri extensio facienda, ut versus principia sua retracti musculi elongentur,

 adeo-

adeoque luxatus humerus suo loco sic reponatur. Sunt autem varii reponendi modi, ut videre est apud Hippocratem *Lib. de Art.* §. 2. 3. 4. Ambr. Paræum *Chirurg. lib.* 15. *cap.* 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. & alios. Horum tamen quosdam, quique minorem requirunt apparatum, ac tutissimi sunt, recensebimus.

Primus modus fit cum minister articulum humeri validè detineat, Chirurgus brachium deorsum trahat, hinc idem in sinum suum elevando reponat. Scultetus *Armament. Chirurg. tab.* 23. *fig.* 3.

Secundus modus fit per Calcem, hac ratione. Æger humi resupinandus est, ac inter alæ cavitatem, scilicet inter caput humeri & costas, pila mediæ magnitudinis adaptanda. Chirurgus interim Ægro ex adverso sedens calcem super pilam alæ subjectam applicet, & ambabus manubus humerum deorsum (cum caput ejus musculorum vi sursum tractum sit) trahat; calce verò eundem sursum compellat, sicque in propriam sedem adigat.

Tertius modus fit per Scalam, (de qua Scultetus *Armam. Chir. tab.* 21. *fig.* 3.) estque tutus etiam, & satis commodus. Erigatur nimirum Scala firma, super cujus gradum altiorem rotundum quoddam corpus, quod Patientis alæ adaptari, humerique caput propellere possit, deligetur: ad ima scalæ subsellium locetur, cui pedibus insistat Æger, posteà ala super corpus illud rotundum ponatur, brachium luxatum à Chirurgo deorsum trahatur, humerusque hinc inde commoveatur. Interim sanum brachium à ministro ex opposita parte etiam validissimè deorsum trahatur, mox scabellum pedibus Ægrotantis subtrahatur, ut è scala pendeat, hacque ratione humerus restituatur.

Quartus modus à præcedente non multum differt, & pistillo perficitur. Viz. molli aliquâ fasciâ involvatur Pistillum, atque latus inter & humeri caput dimittatur. Sit autem ejus longitudinis, ut homo stans propemodum ex eo pendeat. Quod si brevius fuerit, homo sedeat sic, ut vix humerum super pistillum injicere possit: dein-

deindè brachium juxtà pistillum extendatur; alter verò corpus in alteram partem adigat, manubus ad collum plicatis.

Commodior autem videtur quintus modus, qui fit per Humeri suppositionem; scilicet validus quidam & altioris staturæ vir Ægrotantis alam ponat super acuminatam humeri sui partem, Humerumque Luxatum versus pectus suum validè trahat, humerum suum elevando, ut ab eo Æger quasi pendeat. Interea minister alius scapulam deorsum comprimat, brachiumque variè moveat, usque dum omnia ritè restituta.

Sextus modus omnium commodissimus fit per Glossocomum, seu Ambi, ab Hippocrate descriptum, & à Paræo emendatum; de quo videantur illi, ut & Scultetus *Armam. Chir. tab.* 21. *fig.* 7.

XIV. Humero in propriam sedem restituto, mediocris magnitudinis pila ex molli lana, & tenuibus linteis facta alæ subjiciatur, ne humerus propter gravitatem, ligamentorumque laxitatem rursus descendat. Dein Splenia *Vino Rubro Adstringente* aut *Oxycrato* madida luxato, at nunc restituto humero imponantur, tum ad arcendam inflammationem, tum ad relaxata ligamenta roboranda. Tandem Fascia longa, duobus capitibus prædita, ità circumjiciatur, ut pilam constringat, humerique articulum comprehendat; quæ deindè ad alteram alam, ab eaque ad scapulas, rursusque ad ejusdem humeri caput tendat, tum ad oppositi lateris cervicem vergat, sæpiusque eodem modo circumagatur, adeò ut pilam non solum constringat, sed & brachium sursum trahat, vel saltem conservet. Cubitus similiter ad pectus adducatur, & fasciâ in orbem circà corpus porrectâ deligetur, sicque vinctus humerus commodè contineatur. Elapsis verò tribus, quatuor, vel quinque diebus, si vincula laxiora sint facta, vel inflammationis suspicio adsit, solvantur fasciæ, & pars affecta ut prius deligetur, donec articuli ligamenta robusta satis evaserint.

XV. CUBITI ARTICULATIO ex duobus Brac- *Cubiti Luxatio.*

Brachii ossibus, *Radio* & *Ulna*, ac inferiore capite ossis humeri, fit per Gynglymum, *hoc est*, eam articulationis speciem, qua ossa se mutuo excipiunt, & vicissim excipiuntur ab aliis. Sinus enim habet humerus parte inferiore duos, quorum anterior sive minor processum cubiti anteriorem, cum brachium inflectimus, suscipit; posteriorem verò, sive majorem, quem cubitum vocamus, cum brachium extendimus, posterior sinus admittit. Pro radio excipiendo humerus etiam capitulum peculiare, exterius dictum, obtinet. Insuper articulum hunc validissima membranosa ligamenta firmant, roborantque. E quibus omnibus colligere licet, eum difficillimè luxari, cum multiformis & varia sit horum ossium conjunctio. Nihilominus tamen quaquaversum Cubitus Luxari potest, antrorsum, retrorsum, extrorsum, & introrsum, quandoque cum radio, aliquando sine eo; nonnunquam radius à cubito absque ulla ejus luxatione recedit.

„ Cubiti luxatio alia completa & perfecta est, (inquit „ Paræus *lib.* 15. *cap.* 31.) alia imperfecta. Hæc ut facilè „ & levi quadam ex occasione incidit, sic facilè restitui„ tur. Perfecta contrà, ut difficulter fit, sic non ità fa„ cilem habet repositionem; præsertim nisi inflamma„ tionem præveneris: suborta enim inflammatio reposi„ tionem vel difficillimam, vel omninò impossibilem red„ dit, maximè quæ extrorsum incidit.

Cæterum ut aliarum partium luxatio à causis violentis fit, ità & hæc. Et Cubiti quidem in anteriorem partem Luxatio, ut plurimum ex violenta & subita brachii extensione contingit: in posteriorem, ex violenta brachii inflexione; & ad externam vel internam, ex brachii perversione fieri solet.

In quam verò partem Cubitus luxatus sit, visu, tactuque facilè deprehenditur. Si enim in partem anteriorem prolapsus fuerit, brachium abbreviatur, nec curvari potest, in parte anteriore tumor insolitus, in posteriore cavitas insueta conspicitur. At in partem posteriorem sin fuerit luxatus, brevius itidem brachium efficitur, tumor

mor in posteriore, cavitas autem in anteriore parte apparet. Sin in interiorem aut exteriorem partem Luxatio fiat, eadem signa adsunt, protuberantia eo loco datur in quem procidit os, sinus verò eo, quo excidit; brachium quoque curvatur, & extendi nequit, sicut in luxatione ad anteriora, & posteriora.

Cubitus porrò uti ob multiformem ac variam cum humero articulationem, ligamentorumque robur, non facilè elabitur; ità prolapsus difficulter restituitur. Luxatus autem Cubitus nisi citissimè reponatur, non solum varia & periculosa symptomata; dolorem nimirum intensissimum, inflammationem, febrem, convulsionem: sed nonnunquam ipsam etiam mortem adfert. Omnium tamen luxationum, quæ in Cubito fiunt, maximè periculosa & dolorifica est, quæ in posteriorem fit partem.

Si ergò Cubitus in partem anteriorem sit Luxatus, ut reponatur, primum Extensio fieri debet in congrua figuratione, non in directum, sed in obliquum, ità ut Cubitus ad rectum angulum cum humero collocetur, ne altum Cubiti supercilium humeri capitulum lædat. Extensionem efficiant ministri duo, quorum unus summum humerum sursum, alter cubitum deorsum, vel solis Manubus, vel, necessitate id exigente, Vinculis trahat. Deindè corpus aliquod rotundum è linteis convolutis apponatur ad cubiti flexuram, hinc comprimatur, tum cubitus inflectatur, isque citissimè ad posteriora à Chirurgò impellatur, ac reponatur. Scultetus *Arm. Chirurg. tab.* 24. *fig.* 1.

Imperfecta autem si sit Cubiti in partem anteriorem Luxatio, seu Subluxatio, moderatâ factâ extensione, solo brachii inflexu facillimè restituitur.

At verò Luxatus in partem priorem Cubitus si dicto modo restitui non possit, alius adest: viz. duo ministri brachium similiter extendant; ad cubitum autem luxatum Habena ponatur, & infrà tam longa ligetur, ut pes Chirurgi possit ei tanquam stapedi inniti: factâ extensione, & habenâ deorsum tractâ pede chirurgi, retrò

comprimens Chirurgus cubitum inflectat, sicque articulum reponat.

Posteriorem tamen in partem Luxatus si fuerit Cubitus, obliquâ à ministris factâ extensione, Chirurgus luxatum os in contrariam partem urgeat, ac compellat; sique recens Luxatio fuerit, facilè reponitur. Affirmat autem Hippocrates *Libr. de Fracturis* §. 44. hanc Cubiti Luxationem solâ ejusdem subitâ ac diutinâ extensione se nonnunquam curasse.

In partem exteriorem vel interiorem prolapsus Cubitus facillimè reponitur, si, factâ extensione, ab ea parte, in quam prolapsus est, in contrariam impellatur. Scult. *Armam. Chir. tab.* 23. *fig.* 2.

Factâ luxati cubiti repositione, congrua fiat Deligatio, mediam semper observando figuram, sicut in humeri vel cubiti fractura diximus.

Manus & Digitorum Luxatio.

XVI. CARPUS *Cubito* & *Radio* per Diarthrosin connexus, excidere potest ad anteriora, posteriora, interiora, & exteriora; potissimum tamen in anteriora prolabitur. At METACARPI OSSA omnia introrsum quidem & extrorsum luxantur; ad latera verò duorum mediorum ossium prolapsum impediunt duo ossa extrema, indicem & minimum digitum respicientia: quæ duo tamen in latus ab ossium vicinia liberum excidere possunt. DIGITORUM OSSA similiter in quatuor partes dislocari possunt; anterius puta, posterius, ac utrinque ad latera: sed ut plurimum ad anteriora, vel posteriora luxantur.

Atquè ut aliarum luxationum, ità & Carpi, Metacarpi, ac Digitorum Luxationis Causa est motus violentus, ictus, casus, perversio, contorsio.

Cognoscuntur autem haud difficulter partium manus Luxationes. Sive enim Carpi, sive Metacarpi, sive Digitorum ossa in partem anteriorem luxata fuerint, tumor eo loci in anteriore parte apparet, digitique flecti nequeunt. Sin in posteriorem exciderint, tumor in parte posteriore conspicitur, digitique, ob tendinum & nervo-

nervorum ad ipsos tendentium compressionem, extendi non possunt.

Luxatio harum partium periculosa non est, cum facilè restitui in sedem naturalem possint dislocata ossicula.

Quod si ergò facta sit Carpi Luxatio in partem anteriorem, aut posteriorem, manus ponatur super Tabulam, (vide Scultetum *Armam. Chirurg. tab.* 24. *fig.* 2.) & quidem supina, si ad anteriora; prona, si ad posteriora facta sit Luxatio: dein fiat extensio à duobus ministris, trahentibus hinc inde tum brachium, tum digitos. Dum fit extensio, Chirurgus articulum luxatum in partem contrariam impellat.

Luxatio ossium Carpi, aut Metacarpi, in illa nullâ factâ extensione, in hac modicâ, facilè reponitur, manu super tabulam collocatâ, & supposito corpore duro, sicque ossibus in sua loca protrusis, vel anterius, vel posterius.

Haud secus Digiti Luxati, à duobus ministris factâ super tabula extensione, facilè in contrarium impelluntur. Factâ luxatorum horum ossium repositione, membrum convenienter deligandum, & deponendum.

XVII. FEMORIS OS, omnium in corpore humano maximum & longissimum, capite suo globoso, valida cervice subnixo, & cartilagine obducto, coxendicis acetabulo, amplo satis & profundo, committitur, in eoque duobus validis ligamentis detinetur; uno lato, crasso, & membranoso, quod articulum totum circumdat; altero tereti, quod ab ipsa acetabuli cavitate productum, in susceptum femoris caput inseritur, idque acetabulo firmissimè connectit, sicque articulatio hæc per Enarthrosin Diarthroseos perficitur: ut adeò Femur facilius & expeditius flecti, extendi, in latera moveri, & circumverti, nec facilè prolabi possit. Femoris Luxatio.

Excidit autem aliquandò hic articulus in quatuor partes; nimirum in anteriorem, & posteriorem, sed rarius, cum acetabuli supercilium hac in parte altius sit; frequentius verò in partem exteriorem, & interiorem, cum

eo loci humilius fit supercilium. Quoad Femoris imperfectam Luxationem, seu Subluxationem: nunquam, aut saltem rarò admodum eam dari puto; quoniam acetabulum, quo globosum femoris caput reconditur, alta satis in ambitu habet supercilia, ut omninò fieri non posse videatur, ut caput hoc partim in acetabulo contineatur, partim promineat, & exciderit: insuper dearticulationis motu & circumactione, nec non musculorum robore in locum suum facilè id raperetur. Attamen à causa interna Subluxatio hujus articuli forsan contingere potest: tum enim ligamenta ac vincula emollita admodum & relaxata, ossis caput acetabuli margini insistens retrahere & revehere nequeunt.

XVIII. Causæ perfectæ Femoris Luxationis sunt eædem, quæ luxationis humeri; externæ puta, & violentæ, casus, ictus, aliavè violenta & indecens femoris extensio ac distorsio. Insuper humores ad articulum hunc affluentes, eundem è sede sua sensim protrudere possunt, sicque imperfectam causare luxationem.

De femoris ossis capite aliquid notatu dignum annotavit Rolfincius, *Exercit. Anatom. lib. 2. cap.* 49. viz. caput hoc valdè laxa conjunctione ossi femoris adhærere, ità ut coctione in aqua citò emolliatur, & facilè manubus ab osse dirimatur, præcipuè in animalibus junioribus; atque hinc fieri, ut in infantibus & pueris junioribus nonnunquam ab osse recedat & divellatur, idque sæpè parva de causa, ut à levi casu, vel cum nutrices nimis maturè pedibus insistere & inniti jubent infantes, atque tunc illud communiter haberi pro luxatione, ex eoque diagnoseos errore felicem curationem impediri. Testatur quoque Cl. Diemerbr. *Anat. lib.* 9. *cap.* 19. se recessum hujus epiphysis in uno aut altero vidisse, qui à Medicis & Chirurgis pro luxatione habebatur, licet caput ossis femoris extra acetabulum nusquam elapsum sentiri posset: interim tamen os femoris versus posteriora reflectebatur, ejusque superior pars sine capite nonnihil sursum versus ascendere sentiebatur, sicque crus illud altero brevius evadebat.

XIX. Di-

XIX. Dignoscitur autem Femoris Luxatio his Signis. In *Luxatione ad interiora*, crus longius est, si cum altero conferatur, & difficulter mobile; genu exterius protuberat, ac globosum femoris caput manu in inguine notatur. Facilè quidem reponitur, sed & facilè iterum excidit, unde pars emaciatur, & Æger fulcro uti cogitur. *Exterius ubi facta Luxatio*, crus altero brevius est, quoniam femoris caput in locum altiorem excidit: inter anum & scrotum pars in sinum dehiscit, at juxta clunes in tumorem attollitur: genu, pes, tibia intrò spectant, pedem equidem satis commodè flectere potest Æger, at terræ imponere haud ità; calx namque terram non attingit, sed ima planta, quia crus abbreviatum est. Licet autem non reponatur, dolor tamen per se tandem cessat, Ægerque temporis successu sine sustentaculo incedere valet. *Anteriorem in partem si Femur fuerit Luxatum*, tumor in inguine est, cum femoris caput ad pubem incumbat; nates contrà, propter musculos cum femore ad pubem contractos, rugosæ sunt, ac depressæ; urina, propter vesicæ cervicem quodammodo compressam, aliquandò supprimitur; crus nec curvari, nec ad inguina adduci potest, cum in ipso flexu sit femoris caput; idem tamen nec elongatur, nec abbreviatur, ad calcem præsertim: digiti pedis namque non facilè extendi, nec ad terram converti possunt, unde in incessu Æger calci inniti cogitur. Etiamsi nec hîc repositio quædam fiat, rectus tamen incedere tandem potest Æger: contingit verò nonnunquam, pedem sufficienter à terra removeri non posse. *In Luxatione ad posteriora*, pedem nec extendere, nec flectere valet Æger, unde calx terram non attingit, crus abbreviatur valdè, in inguine sinus est, at compressis natibus protuberantia observatur notabilis; ex globoso viz. femoris capite in nates prolapso, quod visu tactuque ibidem deprehenditur. Hîc quoque etiamsi repositio nulla fiat, dolor sensim cessat, pedisque motus redit; pes autem licet rectus, nec distortus sit, nihilominus tamen brevior permanet, & multum abest, ut terram calx contingat,

unde immedicabilis remanet claudicatio.

In genere verò magnum Femori periculum eſt, ne vel difficulter reponatur, vel repoſitum rurſus excidat. Difficulter Femur Luxatum reponitur, quia propter validiſſimos muſculos, qui in hac parte ſunt, extenſio ſufficiens fieri nequit; & tantò difficilius reponitur, quantò Luxatio vetuſtior eſt. Repoſitum autem facilè rurſus excidit, tum propter muſculos & ligamenta relaxata, & imbecillia reddita, tum quia ſuo pondere deorſum tendit: inſuper ob ligamentorum abruptionem in proprio ſinu perſiſtere aliquandò non poteſt, & ideò iterum delabitur. Si igitur Luxato Femore lacera & diſrupta ſint articulationis ligamenta, haud ità difficulter articulus reponitur, ſed repoſitus in ſede naturali ſervari nequit, ſemperque denuò prolabitur: at relaxata ſolummodò ſi ſint ligamenta, difficilius reſtituitur luxatum femur, verum repoſitum in proprio loco nonnunquam detinetur.

Antiqua Femoris Luxatio, quæ jam callum contraxit, & in qua ſinus oppletus eſt, incurabilis judicatur, ejuſque repoſitio minimè tentanda, cum fruſtrà affligatur Æger. Docet quoque Fabritius Hildanus *Cent.* 6. *Obſ.* 100. inveteratam hanc Luxationem reduci non poſſe, ſed poſt tentatam reductionem ſemper malum pejus factum fuiſſe.

XX. Igitur ut Diſlocatum Femur ſedi naturali reſtituatur, Æger ſubjecto pulvinari in ſcamno aut menſa ità collocandus, ut pars in quam prolapſum eſt femoris caput, ſit ſuperior, ea verò, à qua receſſit, inferior, *hoc eſt*, pronus quidem, ſi extrorſum aut retrorſum Luxatio facta ſit; ſupinus, ſi introrſum; & in latus, ſi antrorſum: poſteà conveniens facienda extenſio, vel Manubus, vel Habenis, vel Machinamento, (quale eſt Trochlea trajectis funibus, depicta apud Hildanum *Cent.* 5. *Obſ.* 86. & Scultetum *tab.* 22. *fig.* 1. Tandem verò Femur, ſemper viâ prolapſui contrariâ, in ſuum acetabulum impellendum.

Itaque *ad interiora ſi Femur Luxatum ſit*, Æger imponatur

tur scamno aut mensæ, hinc inter utrumque pedem supponatur baculus fortis linteo benè obvolutus, mox valida fiat pedis extensio, usquedum commodè manu reponi possit. *Exterius* autem *si facta sit Dislocatio*, similiter scamno aut mensæ Æger imponatur, extensioneque conveniente factà Repositio fiat. *Anterius* verò *cum exciderit Femoris caput*, incumbat Æger lateri sano, hinc pes extendatur, sicque vel manu, vel genu in suum sinum compellatur. At *versus posteriora si sit Luxatio*, Æger imponatur ventri, hinc pes validè extendatur, mox Femur manu prehensum circà genu extrorsum à pede sano dimoveatur, sicque caput ipsius in sinum compellatur. Sed proprio in loco restitutum ut maneat, quietus Patiens decumbat, usque dum ligamenta pristinum robur acquisiverint.

At vero præter nunc expositos reponendi modos, & is occurrit, quem Hippocrates describit; quo femoris articulus, sive in interiorem, sive in exteriorem partem eruperit, restituitur. Nimirum Scala defoditur, cui homo insidet, integro & sano crure leniter extento, & quam commodè poterit alligato: cruri vitiato Calathus, in quem conjecti lapides fuerint, vel vas fictile appenditur aquâ plenum, sicque factâ extensione, luxati articuli repositio fiat. Scultetus *Armam. Chir. tab.* 23. *fig.* 4.

XXI. GENU & perfectam, & imperfectam patitur Luxationem, labiturque frequenter in partem interiorem, & exteriorem; raró in posteriorem; at vix unquam in anteriorem, & non nisi à causa admodum violenta, cum Patella opposita id prohibeat. **Genu Luxatio.**

Accidit autem hæc Luxatio à percussione, casu, saltu, cursu vehementiore, immodica tibiæ extensione, vel contractione & distorsione.

In quem verò locum Genu Luxatum sit, facilè in excarni hac parte cognoscitur; siquidem in latere, in quod articulus prorupit, protuberantia, cavitas in latere, è quo discessit, visu tactuque deprehenditur. Insuper figura depravatur, crus est extentum, nec flecti potest;

potest; unde motus necessariò depravatur, vel omninò perit.

Genu porrò, si cum cubito conferatur, ob ejus juncturæ modum, sæpius luxatur, & facilius reponitur. Ossium namque, quibus uterque articulus continetur, structura arctior, & conjunctio profundior est in cubito, laxior in genu; atque adeo Luxatio Genu minus periculosa est.

Genu si Subluxatum sit, nulla, aut exigua saltem requiritur extensio, sed sola in contrariam partem impulsio articulum reponit. At perfecta si Dislocatio sit, extensio est necessaria; quæ fiat Manubus in recenti luxatione, & puerili ætate: minister unus trahat supra genu, alter sub genu; Chirurgus verò ad partem contrariam, è qua excidit, manu os impellat. In Luxatione non ità recenti, & corporibus robustioribus, opus est Habebenis, vel etiam Machinamentis, quibus sufficiens fieri potest extensio.

Os ubi repositum est, quod ex cruris libera extensione, & cum altero sano comparatione cognoscitur, Splenia imponantur *Oxycrato* vel *Vino Rubro Adstringente* madida, hinc conveniens instituenda Deligatio, Ægerque ab incessu abstineat, donec novæ luxationis nullus amplius sit metus.

Patellæ Luxatio.

XXII. PATELLA, cum à lateribus nullum habeat obstaculum dislocationem ejus impediens, in partem superiorem, inferiorem, exteriorem, & interiorem nonnunquam Luxatur; in posteriorem verò nunquam, cum tibiæ & femoris ossa, quæ ipsa tegit, obstent. Accidit autem hæc Luxatio à percussione, casu, saltu, ac indecente tibiæ distensione. Eaque visu & tactu facilè dignoscitur, cum rectè flecti ac moveri crus nequeat. Et quoniam laxior est hæc articulatio, haud difficulter sedi suæ Patella restituitur.

Verum ut in suam sedem reponatur, Patiens firmiter in planitie erectus stet: Chirurgus interim manubus Patellam à parte, in quam prolapsa est, in eam, è

qua

qua excidit, compellat. Ubi restituta est, Splenium cavum, patellæ formæ accommodum, & *Oxycrato* vel *Vino Rubro Adstringente* madidum, parte eâ, ad quam prolapsa erat, collocetur; at poplitis cavitas variis compressis expleatur: omnia denique arctè fasciis constringantur, ne genu inflecti possit; si namque flectatur genu, periculum est, Patella ne rursus loco suo excidat. Ubi verò novi prolapsus periculum nullus est, Æger sensim genu rursus flectere assuescat.

Ossium Pedis, ac Digitorum Luxatio.

XXIII. PEDIS nomine intelligimus septem *Tarsi* ossa, suis nominibus donata, quinque *Metatarsi*, quatuordecim *Digitorum*; quæ omnia variis modis invicem coarticulata, ligamentisque membranosis connexa sunt. De horum omnium luxationibus jam dicendum esset. Sed quia Tarsi, Metatarsi, & Digitorum ossa eodem ferè modo in Pede, quo Carpi, Metacarpi, & Digitorum ossa in Manu, inter se uniuntur; iisdem quoque Luxationibus subjecta sunt, quæ easdem causas habent, iisdem signis dignoscuntur, ac eodem modo reponuntur, operæ pretium non est, quædam de his superaddere. At verò de Tali, & Calcanei Luxatione, cum ossibus hisce nulla in manu respondeant, quædam addere lubet.

XXIV. TALUS igitur, seu ASTRAGALUS in omnes quatuor partes prolabi potest, nimirum in partem interiorem, exteriorem, anteriorem, posteriorem; frequentius tamen in exteriorem. Et quidem perfectè luxatur, & subluxatur.

CALX autem, sive CALCANEUS, Talo subjectus, frequenter quidem anterius & posterius, rarò ad latera erumpit.

Fit verò horum ossium Luxatio à violento casu, ictu, aut aliâ inconveniente pedis distorsione. In specie autem Calx luxatur, & ab Astragalo divellitur, si quis ex alto desiliens graviter in calcem labatur & impingat, vel inter saltandum calci vehementer insistat.

Talus porrò si in partem interiorem prolapsus sit, ima pedis pars in exteriorem convertitur; si in exteriorem,

contraria signa adsunt. At in anteriorem partem si erumpat, latus ille ac robustus tendo, qui calcaneo inseritur, durus tensusque evadit, pes minor ac brevior apparet, ob articulum in priorem partem promotum; si in posteriorem, calx ferè reconditur, quia articulus ad calcem elapsus est, planta major, pesque longior evadere videtur: Et hæc Signa si manifesta sint, perfectam Luxationem, sin obscura, Subluxationem denotant. In specie verò Calcis Luxatio ex dolore, figura partis depravata, & actione læsa facilè cognoscitur.

Cæterum Talus uti facilè Luxatur, sic facilè reponitur; sed ob multitudinem ossium juncturas componentium difficulter confirmatur; atque ideò post Tali repositionem diutiùs in lecto perseverandum, ne is Talus, qui totum corpus sustinet, nondum confirmatis tendinibus ac ligamentis, ferendo oneri cedat, rursusque prolabatur. Veruntamen Calcis Luxatio periculosior est; siquidem venæ & arteriæ majores, quas excipit, nec non magnus ille tendo, qui ei annectitur, facilè læduntur, unde inflammatio, convulsio, delirium, febris, & gravissima alia symptomata non raro excitantur.

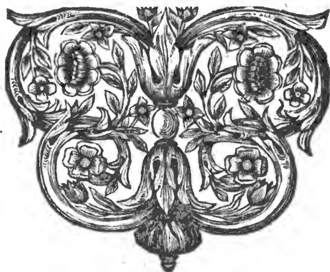
Ut ergò Luxatus Talus in proprium locum reponatur, primùm debita facienda extensio; Manubus quidem ministrorum in Luxatione recenti & corpore puerili, quorum alter pedem, alter tibiam apprehendat & extendat. Sin manubus proba extensio fieri nequeat, uti in corporibus robustioribus, & luxatione haud ità recenti, fiat Habenis, vel aliis Machinamentis deorsum trahentibus. Scultetus *Armam. Chir. tab.* 25. *fig.* 1. Posteà Chirurgus articulum in partem contrariam, è qua excidit, compellat, convenientemque Deligationem instituat; quæ tamen minus pro ratione adstringenda est, ne posterior Calcis tendo nimis constringatur.

Calcaneus etiam, levi extensione factâ, in naturalem sedem haud difficulter reponitur; repositus verò convenienter vinciendus, Ægerque tamdiu in quiete detinendus, donec restitutus hic articulus probè confirmatus fuerit;

fuerit; id quod ante quadragesimum diem (uti de reposito Luxato Talo quoque affirmare licet) vix contingit.

Atque hæc de Fracturis & Luxationibus breviter dicta sunto. Cum enim eruditissimi Hippocratis libri de Fracturis & Articulis exstent, illos, qui plura desiderant, ad eos remittimus.

FINIS.

ORDO

LIBRORUM ET CAPITUM.

LIBER PRIMUS

De Tumoribus præter Naturam.

XXVI. *De*

LIBER SECUNDUS

DE

VULNERIBUS.

LIBER TERTIUS.

DE

ULCERIBUS.

XII. *De*

INDEX CAPITUM.

LIBER QUARTUS.

DE

FRACTURIS.

LIBER QUINTUS.

DE

LUXATIONIBUS.

F I N I S.

